T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MALÛMAT MECMUASI (51 -75. SAYILAR)
İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
HÜSEYİN KALOĞULLARI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. BELKIS GÜRSOY

ANKARA-2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

HÜSEYİN KALOĞULLARI tarafından hazırlanan "Malumat Mecmuası (51—75. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler" başlıklı bu çalışma, [. .2008] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak Jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Belkıs Gürsoy (Danışman)

Üye: Yard. Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

Üye: Yard. Doç. Dr. Ayfer YILMAZ

ÖNSÖZ

1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile yüzünü Batıya çevirdiğini ilan eden Osmanlı devletinde bu tarihten sonra mevcut değişmenin hızlandığı muhakkaktır. Siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda bir değişim ve dönüşüm sürecinin yaşandığı ülkede, bu gelişmelerin edebi hayata yansımamış olması düşünülemez. Dönemin edebi hayatının nabzını tutan yayın organları ise dergilerdir. II. Abdülhamit'in baskıcı yönetiminin de etkisiyle onun döneminde siyasi ve toplumsal konulardan bahsetmeyen, edebi ağırlıklı dergilerin sayısı hızla artar. Bu tez 1895-1903 yılları arasında yayın hayatını sürdürmüş Malûmat mecmuasının 51—75. sayıları arasında kalan kısmını inceleyerek, bu mecmuanın dönem içindeki yerini, rolünü ve edebiyatımızdaki önemini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Tanzimat'ın ikinci nesli ile Servet-i Fünun topluluğu arasında kalan ve bugüne kadar üzerinde Servet-i Fünûn mecmuası kadar derinlemesine inceleme yapılmamış bir kuşağın önemli yazarları Malûmat çevresinde toplanmışlardır. Mehmet Kaplan'ın "*Ara Nesil*", dönemin edebiyatçılarından Ahmet Rasim'in "*Mutavassıtîn*" diye adlandırdığı bu kuşak yazarları, Servet-i Fünûn mecmuası ile girdikleri çeşitli tartışmalarda eski edebiyata ait geleneği savundukları için genelde yeniliğe muhalif olarak değerlendirilmişlerdir.

Abdülhamit'e yakın olması, ondan himaye ve destek görmesi, Servet-i Fünun yazarları ile tartışmalara girmiş olması nedeniyle Malûmat'ın körü körüne bir eski edebiyat taraftarı olduğu söylemek doğru olmaz. Malûmat Divan edebiyatı ürünlerine ne kadar açık olmuşsa, batı edebiyatlarından gelme yeni ürünlere o kadar açık olmuştur. Tablo altı şiirler, sone, çapraz kafiyeli nazım şekli gibi Batı edebiyatlarının nazım şekliyle yazılmış şiirlere Servet-i Fünun'dan evvel Malûmat'ta rastlanır. Yani Malûmat, Servet-i Fünun'un ileriye vardırdığı yenileşmeyi başlatan mecmuadır.

Bu çalışma Malûmat mecmuasındaki edebi ürünlerden yola çıkarak, Malûmat'ın o dönem edebiyatımızdaki yenileşme açısından nerede durduğunu tayin etmeyi amaçlamaktadır. Tez, altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, dönemin basın hayatının ve mecmualarının özellikleri anlatılmıştır. İkinci bölümde Malûmat mecmuasının şekil ve muhteva özellikleri aktarlmıştır. Üçüncü bölüm, mecmuanın incelediğimiz sayılarında yayımlanmış manzum ve mensur edebi ürünlerin sınıflandırılıp incelenmesini içerir. Dördüncü bölümde mecmuadan seçilen edebi metinler günümüz harflerine aktarılarak verilmiştir. Metinler aktarılırken şiirlerde o dönemin imlası korunmuş, nesirlerde ise günümüz imlası ve Türk Dil Kurumu'nun 2005 tarihli İmla Kılavuzu esas alınmıştır. İmla sorunlarının tartışıldığı makalelerde tartışmalar o gün kullanılan Arap alfabesine göre yapıldığından kelimelerin orijinal yazımları da parantez içinde gösterilmiştir. Metinlerdeki yabancı isimlerden orjinali bulunabilenler verilmiş, bulunamayanlar okunuşlarıyla verilmiştir. Beşinci bölümde mecmuanın sayı numarasına göre, altıncı bölümde ise yazarların adına göre alfabetik indeks yer almıştır.

Çalışmamızın, Malûmat mecmuası ve dönemi ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılara kaynaklık edeceğini umuyoruz.

Tezin hazırlanmasında engin hoşgörüsü ve yardımıyla desteğini hiç esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Belkıs Gürsoy'a şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Hüseyin Kaloğulları
Temmuz 2008, İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ **i**

İÇİNDEKİLER **iii**

KISALTMALAR CETVELİ **vi**

TABLO VE LİSTELER CETVELİ **vii**

1. BÖLÜM: DÖNEMİN BASIN HAYATINA VE MECMUALARINA GENEL BİR BAKIŞ **1**

2. BÖLÜM: MALUMAT MECMUASININ ÖZELLİKLERİ

2.1. Mecmuanın Şekil ve Muhteva Özellikleri 15

2.2. Mecmuanın Yazar Kadrosu 28

3. BÖLÜM: MECMUADAKİ EDEBİ METİNLER VE İNCELENMESİ

3.1. Şiirler 51

3.1.1. Şekil ve Vezin 52

3.1.1.1. Divan Şiiri Nazım Şekilleri 53

3.1.1.1.1. Beyit 53

3.1.1.1.2. Mesnevi 54

3.1.1.1.3. Kıt'a 55

3.1.1.1.4 Nazm 56

3.1.1.1.5. Gazel 56

3.1.1.1.6. Kaside 58

3.1.1.1.7. Şarkı 59

3.1.1.1.8. Muhammes 60

3.1.1.1.9. Nazire 60

3.1.1.2. Batı Edebiyatları Nazım Şekilleri 61

3.1.1.2.1. Sonnet 62

3.1.1.2.2.Çapraz Kafiyeli Nazım Şekli 63

3.1.1.2.3. Sarma Kafiyeli Nazım Şekli 64

3.1.1.2.4. Karma Kafiyeli Nazım Şekli 65
3.1.1.2.5. Yarı Çapraz Kafiyeli
Nazım Şekli 65
3.1.1.3. Halk Edebiyatı Nazım Şekilleri 66
3.1.1.4 Yeni veya Serbest Nazım Şekilleri 67
3.1.1.5. Vezin 67

3.1.2. Muhteva 69
3.1.2.1. Aşk 69
3.1.2.2. Kadın 71
3.1.2.3. Tabiat 73
3.1.2.4. Tablo için Yazılan Şiirler 79
3.1.2.5. Dini Konular 81
3.2. Hikâyeler 82
3.3. İcmal-i Edebî Yazıları 88
3.4. Tanıtıcı Yazılar 91
3.5. Makaleler 93
3.5.1. Dil ve İmlaya Dair Makaleler 93
3.5.2 Edebiyat Teorisi ile İlgili Makaleler 105

3.6. Tiyatrolar 105

4. BÖLÜM: SEÇİLMİŞ EDEBİ METİNLER

4.1. Seçilen Edebi Metinlerin Listesi 106
4.2. Seçilen Edebi Metinler 113

5. BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ CİLTTEKİ YAZILARIN MECMUA SAYISINA GÖRE İNDEKSİ 453

6. BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ CİLTTEKİ YAZILARIN YAZAR ADINA GÖRE ALFABETİK İNDEKSİ 492

SONUÇ **513**
KAYNAKÇA **516**
ÖZET **522**
ABSTRACT **524**

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e	adı geçen eser
a.g.y.	adı geçen yazı
a.g.m.	adı geçen makale
a.g.t.	adı geçen tez
Ank.	Ankara
bk.	bakınız
C.	cilt
Çev.	Çeviren
Haz.	Hazırlayan
İst.	İstanbul
Muh.	Muharrir
Müt.	Mütercim (Tercüman)
Nu.	Numara
s.	Sayı
S.	Sayfa
Yay.	Yayınevi, Yayınları

TABLOLAR VE LİSTELER CETVELİ

TABLOLAR:

Tablo 1: 51-75. Sayıların Çıkış Tarihleri

LİSTELER:

Liste 1: 51—75. Sayıların Kapak Resimleri
Liste 2: Mesnevi Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler
Liste 3: Kıt'a Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler
Liste 4: Gazeller
Liste 5: Kasideler
Liste 6: Şarkılar
Liste 7: Nazireler
Liste 8: Soneler
Liste 9: Çapraz Kafiyeli Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler
Liste 10: Sarma Kafiyeli Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler
Liste 11: Yeni veya Serbest Nazım Şekilli Olan Şiirler
Liste 12: Mecmuadaki Telif Hikayeler
Liste 13: Mecmuadaki Tercüme Hikayeler
Liste 14: Mecmuadaki Tanıtma Yazıları
Liste 15: Dil ve İmlâ Meseleleri Hakkında Çıkmış Yazılar
Liste 16: Edebiyat Teorisi Yazıları
Liste 17: 51-75. Sayılar Arasından Seçilen Metinler

1. BÖLÜM

DÖNEMİN BASIN HAYATINA VE MECMUALARINA GENEL BİR BAKIŞ

Basın kavramı, gazete, dergi gibi toplumun genelinde kullanıma açık bulunan süreli yayınları kapsar. Çağdaş anlamıyla basının oluşması, ancak matbaacılığın gelişip basımevlerinin ortaya çıkışıyla mümkün olmuştur. Dönemin basın hayatını analiz etmeden önce basının ortaya çıkışından ve Osmanlı ülkesine nasıl geldiğinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Rönesans ve Reform hareketlerinin ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle "*Avrupa'da, içedönük ve skolastik Hristiyan düşüncesi terkedilmiş, onun yerini dünya ile insan arasında akılcı bir ilişki kurmayı öneren dışadönük aydınlama felsefesi almıştır. Dünya görüşü, toplumsal düzen ve ekonomik yapıda yanyana oluşan büyük değişim süreci, öncelikle kentlerde yeni bir bildirişim ortamını zorunlu kılmıştır.*" [1]

Bu değişim sürecinde basının kitleleri etkileme ve yönlendirmedeki gücünün farkına varılmış, gazete ve dergileri çıkaranlar siyasal ve dinsel kurumlarla iktidar ilişkilerini değiştirme savaşına giderken, siyasi otoriteyi ellerinde bulunduranlar bu gücü korumak için basını kısıtlamaya çalışmışlardır. "*Avrupa'da 19. ve 20. yüzyıllar basın özgürlüğüne dönük yoğun savaşları içerir."*[2]

Osmanlı Devletinde matbaayı ilk kullananlar gayr-ı müslim azınlıklar olan Yahudiler ve Rumlardır. Osmanlı Türklerinin basımevi ile tanışması için Lale Devri'ne kadar beklemek gerekecektir. "*Bazı Avrupalı tarihçilerin "İslam dünyasının Rönesansının başlangıcı" diye niteledikleri İbrahim*

[1] Ali GEVGİLİLİ, Türkiye Basını, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 1, İletişim Yay., İstanbul 1983, s. 202
[2] a.g.e. s. 203

Müteferrika'nın matbaa kurma girişimi ilk ürününü 1729'da verir.[1] Okuyucu kitlesinin az olması ve haber yayımcılığının gelişmemesi nedeniyle basımevi ürünlerinin (gazete, dergi, kitap vb.) yaygınlaşması bizde ancak bir yüz yıl sonra olabilmiştir.

"Türkiye'de ilk gazeteyi Fransızlar çıkarır. Gazetenin adı Boulletin des Nouvelles (Haberler bülteni) dir. "[2] Türkiye'de *özel kişilerce çıkartılan ilk gazete de, Fransa'dan ayrılan bir karşı devrimci olan Aleksander Blacque tarafından, yine Fransızca olarak, İzmir'de Spectateur Oriental (Doğu Gözlemcisi) adıyla yayımlanır.* [3] Osmanlı ülkesinde Türkçe olarak çıkarılan ilk gazete, II. Mahmut'un öncülüğünde 11 Kasım 1831'de İstanbul'da yayımlanan *Takvim-i Vekayi*'dir. Resmi bir gazete olan bu gazetenin ardından Türkçe olarak ilk özel gazete 1840'da İngiliz William Churchill tarafından Ceride-i Havadis adıyla yayımlanır.

Osmanlı Devleti tarafından Avrupa'ya eğitim için gönderilen Şinasi'nin, dönünce çıkardığı *Tercüman-ı Ahval(1860)*, yine Şinasi'nin çıkardığı *Tasvir-i Efkâr(1862),* Ali Suavi ile adı özdeşleşmiş *Muhbir (1866*) gazetelerinin müteakip yıllarda peşpeşe yayımlanması Osmanlı'da basın hayatının canlanmaya başladığını gösterir.

Tanzimat ile Osmanlı ülkesinde gittikçe hızlanan değişimin yansımalarını basında görürüz. Avrupa'da aldıkları eğitimin etkisiyle, döndüklerinde yaşadıkları dönemin Osmanlı toplumuna göre oldukça ileri sayılabilecek meşrutiyet, cumhuriyet, kanun üstünlüğü gibi düşünceleri savunan aydınlar, bu fikirleri halka anlatmak için basını kullanırlar.

Siyasi iktidarı elinde bulunduran otoritenin, bu gücü yitirmemek için basını kısıtlama yöntemine sık sık başvurduğunu daha önce ifade etmiştik.

---

[1] Orhan KOLOĞLU, Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, Pozitif Yay., İstanbul 2006, s. 15
[2] Hıfzı TOPUZ, II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003, s. 34
[3] Ali GEVGİLİLİ, a.g.m. s. 203

Bu amaçla 1858 yılından başlayarak çıkarılan çeşitli yasalarla Osmanlı'da basın hayatı düzenlenmeye, kontrol altında tutulmaya çalışılır. 1864 yılında yayımlanan ilk *Matbuat Nizamnamesi* ile Osmanlı topraklarında gazete yayıncılığı ön izin koşuluna bağlanır. 1867 yılında geçici olmak üzere çıkarılan bir *Âli Kararnâme* ile hem basın için uyulması zorunlu tutulan geniş bir yasaklar kataloğu düzenlenmiş, hem de hükümete, bu yasaklara uymayan gazeteleri kapatma yetkisi tanınmıştır. Bu kararnameden sonra bazı gazeteler kapatılmış, sahipleri sürgüne gönderilmiştir. [1]

Sultan Abdülaziz'in 1876 yılında tahttan indirilişine kadar bu kapatma ve sürgünler devam eder. Onun tahttan indirilişi ve yerine V. Murat'ın getirilmesiyle geçici bir hürriyet dönemi yaşanır ve sürgüne gönderilen gazeteciler geri döner. Gazetelerde her türlü yazı rahatça yayımlanır. [2]

Ancak V. Murat, akli dengesinin bozuk oluşu öne sürülerek üç ay sonra tahttan indirilir. Yerine meşruti idarenin kurulup, bir anayasanın hazırlanması ve meclisin açılması sözünü veren kardeşi II. Abdülhamit getirilir.

Malûmat mecmuasının yayımlandığı 1895-1903 yılları arasında da iktidarda bulunan II. Abdülhamit, iktidarda kaldığı 32 yıl boyunca (1876-1908) ülkeyi baskı altında tutar. Tahta çıktığında ülkenin ilk anayasası olan Kânûn-ı Esasi'yi ilan eden II. Abdülhamit, 1877'de çıkan Osmanlı-Rus savaşını, halkın parlamento için henüz hazırlanmamış olduğunu ve anayasanın şeriata uygun olmadığını öne sürerek meclisi kapatır ve anayasayı yürürlükten kaldırır. İktidarı müddetince baskı altına alıp, sıkı bir sansür uyguladığı organlardan biri de basındır. II. Abdülhamit*, kitap, gazete ve dergileri basılmadan önce*

[1] Ali GEVGİLİLİ, a.g.m. s. 205

[2] M. Nuri İNUĞUR, Basın ve Yayın Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1982, s. 254

sansür etmek için "Encümen-i Teftiş ve Muayene" adıyla bir sansür komisyonu kurdurur. [1]

Mithat Paşa'nın sadrazamlığı döneminde yeni bir basın kanunu hazırlamak üzere bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonun hazırladığı tasarı 1877'de Meclis-i Mebusan'a getirilir. [2]Tasarının önemli maddeleri şunlardır:

—Gazete çıkarmak için hükümetten izin istenecek, izin verilip verilmeyeceği on beş gün içerisinde ilgiliye bildirilecektir.

—Yayınlanan her sayıdan ikişer nüsha, başkentte matbuat idaresine, taşrada ise valiliklere verilecek ve yöneticilerden bir belge alınacaktır. Belge almayanlara her sayı için iki Osmanlı altını ceza verilecektir.

—Milletvekilleri yazı işleri müdürü olmayacaktır.

—Hükümete ve ilgililere cevap ve düzeltme hakkı tanınmıştır. Gazeteler düzeltme yazılarını ilk veya ikinci sayılarında yayınlamak zorundadırlar.

—Bir gazetede bir duruşma ile ilgili herhangi bir haber yayınlanırsa, gazete, mahkemenin ileride vereceği kararı da yayınlamakla yükümlüdür.

—Mebusan Meclisi'ndeki tartışmaların yanlış anlama ve yorumlamalara yol açacak biçimde yayınlanması yasaktır.

—Devletin güvenliğini sarsacak bir suçun işlenmesini kışkırtacak yazı yayınlayan gazeteler süresiz kapatılır.

---

[1] H. Nedim ŞAHHÜSEYİNOĞLU, Dünden Bugüne Düşünceye ve Basına Sansür, Paragraf Yay., Ankara 2005, s. 23

[2] Fuat Süreyya Oral, Türk Basın Tarihi, Ankara (tarihsiz) , s.153.

—Hazreti Padişah'a dokunacak yazı yayınlayan gazeteler kapatılır.
Sorumlulara 1–3 yıl ceza veriir.
—Anayasa ile kurulmuş düzene karşı yazı yazmanın cezası bir aydan bir yıla kadar hapistir.[1]

1878'de daha önceki Matbuat Nizamnamesi'ni geçersiz kılan ve daha sert içeriğe sahip olan bir nizamname yayınlanır.

1877-1908 yılları arasındaki sansürün ne kadar tesirli olduğunu göstermek maksadıyla özellikle o devir yazarlarının anılarında öne çıkardıkları konulardan biri de yasaklanan kelimelerdir. O dönem gazetelerinde birçok kelimenin gelişigüzel dahi olsa kullanımı yasak edilir. Bu kelimeler şunlardır: " *Grev, suikast, ihtilâl, anarşi, sosyalizm, dinamit, infilak, kargaşalık, hall edilme (tahttan indirilme), kıtal, kanun-ı esasi, hürriyet, vatan, müsavat, Bosna Hersek, Makedonya, Girit, Kıbrıs, yıldız, büyük burun, istibdat, beynelmilel, veliaht, cumhuriyet, mebuslar, bomba, Mithat Paşa, Kemal Bey, inkılâp…"*[2]

Basına uygulanan sıkı sansür, jurnalcilik ve hafiyecilik, gazetelerin günlük çıkıyor olması nedeniyle gazeteciliğin zahmetli bir iş oluşu, basının rotasını dergiciliğe çevirir.

"Toplum ve politika konularından mecburen uzak kalan II. Abdülhamit dönemi gazeteleri, bir süre sonra adeta birer edebiyat gazetesi hüviyetini kazanmıştır. 1885'ten sonra yine aynı sebepten gazetenin yerini dergiler almıştır. Malûmat, Mirsad, Servet-i Fünûn, Hazine-i Fünun, Hazine-i Evrak, Mecmua-yı Muallim, İrtika gibi bir kısmı çok güzel baskılı, klişeli, bazıları

[1] Fuat Süreyya ORAL, a.g.e., s. 257

[2] Münir Süleyman ÇAPANOĞLU, Basın Tarihimize Dair Bilgi ve Hatıralar, İst. 1962

saraydan himaye gören bir yığın edebiyat dergisi, edebiyatın yayılmasını temin eden bir ortam meydana getirmiştir."[1]

Mecmuaların bazılarının hükümetten yardım gördüğünü yukarıda ifade etmiştik. Mesela, *Servet-i Fünun dergisine devlet bütçesinden normal yollarla yardım yapıldığını bu derginin kurucusu Ahmet İhsan Tokgöz'ün anılarından öğreniyoruz. Ahmet İhsan Tokgöz bu yardımı "Aldanmıyorsam, Bâbıali kararıyla bir nezaret bütçesinden yardım gören ilk gazete Servet-i Fünun'dur" demek suretiyle aydınlığa kavuşturmaktadır.* [2]

Bu dönemde, II. Abdülhamit taraftarlığıyla bilinen ve dönem yazarlarının anılarından öğrendiğimiz kadarıyla Servet-i Fünun mecmuası karşısında bir denge unsuru olarak Abdülhamit tarafından teşvik ve himaye gören mecmua, Malûmat mecmuasıdır. Baba Tahir olarak da bilinen Mehmet Tahir'in çıkardığı Malûmat, bu yönüyle döneminde eleştiri oklarının hedefi olur. Baba Tahir, dönemin edebiyatçılarının mektuplaşmalarında küfre varan hakaretlerle anılır. [3] Mecmuanın içeriğinde de Abdülhamit'e karşı övgü ve teveccühü görürüz. Mecmua, Abdülhamit'in doğum günlerinde özel bir kapakla çıkar, metin içinde kullanılan Abdülhamit kelimeleri, farklı bir yazı karakteriyle kaleme alınır. Dergide, Abdülhamit'e methiyeler içeren manzum ve mensur eserler yer alır. Abdülhamit'in doğum gününü tebrik eden yazılar "Tebrik-i Viladet-i Hümayun" başlığı altında toplanır.

Halit Ziya Uşaklıgil, hatıralarında Malûmat'ın, Servet-i Fünun karşısında bir denge unsuru olarak tutulduğunu ve himaye gördüğünü şöyle anlatır:

---

[1] Orhan OKAY, Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı, Dergah Yay., İstanbul 2005, s. 59
[2] Fuat Süreyya Oral, Türk Basın Tarihi, Ankara (tarihsiz) .

[3] Baba Tahir hakkında dönemin edebiyatçılarının mektupları için bk. ANDI, M. Fatih, TAŞÇIOĞLU, Y., YORULMAZ, H.; Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul,1999.

"*Asıl muhalefetin hareket çarkı Baba Tahir'in elinde idi. Galiba sarayı öyle inandırmıştı ki, Servet-i Fünun karşısında bir 'Malumat' bulunmak lazımdır. Sarayca daima şüphe altında tutulan ve Servet-i Fünun yazıcılarına riyaset eden Recaizade'nin karşısında, sarayca itimadı hâiz bir kuvvet bulundurmak icap etti. Bu kuvvet Baba Tahir'di.*"[1]

Malûmat mecmuasının sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü Baba Tahir hakkında böyle olumsuz düşünceler bulunmasına karşın Malûmat'ın döneminin önemli bir mecmuası olduğunu söyleyebiliriz. Abonelik sistemiyle Osmanlı ülkesinin uzak köşelerine, hatta İsveç, Norveç, Macaristan gibi Avrupa ülkelerine ulaşan ve bu memleketlerdeki basından takdir gören bir mecmuadır. [2] Selanik, Mısır, Suriye, Irak, Tunus, Kırım gibi bölgelerden takip edilen bir mecmua hüviyetinde bulunan Malûmat, bu bölgelerdeki okurlarının şiir, makale, hikaye türündeki yazılarına sayfalarında yer verir. Zaman zaman güncel bir tartışma konusu belirleyerek hemen hemen ülkenin her köşesinden yazarların, okurların katıldığı son derece canlı, hareketli ve verimli tartışma ortamının oluşmasına vesile olur. Meselâ, Osmanlıcanın imla ve terimler probleminin tartışıldığı tartışma aylarca sürmüş ve mecmuada bu konuda elliye yakın makale yayımlanmış, tartışmaya İzmir'de yayımlanan *İzmir* gazetesi ve Kırım'da İsmail Gaspıralı'nın çıkardığı *Tercüman* gazetesi dahi iştirak etmiştir.

Malûmat okurlarıyla iyi bir diyalog kurmuş, açtığı edebî müsabakalarla okurlarına altı aylık, bir yıllık abonelikler hediye etmiştir.

İçeriği de oldukça zengin sayılabilecek Malûmat'ın sayfalarında edebiyat, tarih, coğrafya, askerlik, sanayi, gemicilik, astronomi, fizik, kimya, biyoloji, madencilik gibi pek çok alanda bilgiler veren yazılar bulunur.

---

[1] Halit Ziya Uşaklıgil, Kırk Yıl, C.4, İstanbul,1936, s. 78.
[2] Malumat ve dış basın ilişkileri için bk. "Osmanlı Matbuatı ve Resimli Malûmat", Nu. 52, / "İsveç ve Norveç'te Malûmat", Nu. 65

Mecmuanın bu her şeyden biraz bahsetmeye çalışan hali zaman zaman eleştiri konusu olur.

Malûmat, yayın hayatına devam ettiği yıllar boyunca şöhretli olsun olmasın pek çok muharriri bünyesinde barındırmıştır. Oldukça geniş bir yazar kadrosu vardır. Bunlar arasında Ahmet Rasim, Mehmet Celal, Menemenlizade Tahir, Ebuzziya Tevfik, İsmail Safa, Ahmet Refik, Necip Asım gibi edebiyatımızda yer edinmiş isimler olduğu gibi amatör isimler, devrinde şöhret sahibi bulunduğu halde sonradan unutulmuş pek çok şahsiyet de vardır.

Malûmat ile aynı veya yakın dönemlerde yayımlanmış mecmualar aşağıda kısaca tanıtılmaya çalışılmıştır:

Âfâk

II. Abdülhamit döneminde yayınlanan ve edebi yönü ağır basan dergi. 2 Kasım 1882- 3 Nisan 1883 tarihleri arasında yedi sayı çıkmıştır. A. Kamil'in imtiyaz sahibi olduğu derginin yazı heyetinde Muallim Nâci, Mehmed Şükrü, Tevfik Rıza ve Mehmed Nâdir bulunmaktadır. Dergide bu isimlerin yanı sıra Hersekli Ârif Hikmet'in, Acem lakabıyla tanınan Muallim Feyzi'nin, Recaizade Celal'in, Giritli Sırrı Paşa'nın da şiir ve yazıları vardır. Ayrıca Diderot, Fenelon, Herder, Lamartine gibi bir çoğu Fransız yazarlardan olmak üzere şiir ve nesir tercümelerine de yer verilmiştir. Derginin yayımlanmasında Muallim Nâci'nin önemli rolü olduğu anlaşılmaktadır. Onun her sayıda şiir ve nesirleri bulunduğu gibi, dergiye edebi istikametini veren ikaz ve tenkitkeri de dikkati çeker. İlk sayısında, dilinin beliğâne değil, sade, güzel ve kâtibâne olacağı, sayfalarının "terakkiyi sevenlere açık" bulunacağını belirten Âfâk,

Tanzimat'tan sonraki yıllarda Doğu-Batı kültürünün sentezini arayan karakteristik dergilerden biri olmuştur. [1]

Güneş

İstanbul'da yayınlanan on beş günlük gazetedir. İmtiyaz sahibi Beşir Fuat'tır.[2] 1883–1884 tarihlerinde 12 sayısı yayımlanır.[3] Derginin yazı kurulunda yer alan daimi kadroyu şöyle sıralayabiliriz: Mustafa Azmi (İktisat), Muallim Naci (Edebiyat), Menemenlizade Tahir (Edebiyat), Besim Ömer (Fen ve tabiat konuları), Beşir Fuat (Çeşitli konular), Mehmet Nadir (Mekanik), Hüseyin Avni (Tercümeihaller). Bunlardan başka zamanın diğer ünlü ve değerli edebiyatçı ve bilginleri de bu dergide yazar: Recaizade M. Ekrem, Samipaşazade Sezai, Şemsettin Sami, Şeyh Vasfi, Abdülhak Hamit, Namık Kemal, Mahmut Celalettin Paşa, Menemenlizade Rıfat v.b.[4]

Hâver

13 Eylül 1885—28 Ekim 1885 tarihleri arasında dört sayı çıkmış, 33-35 sayfa hacminde on beş günlük bir dergidir.

İmtiyaz sahibi, İzmirli Ubeydullah'tır. Yazı heyeti Beşir Fuad, Muallim Nâci, Menemenlizade Tâhir, Besim Ömer, Mehmed Nâdir, Mustafa Azmi'den oluşur, İstanbul'da yayın hayatına başlamıştır. Hâver, Abdülhamit istibdadı dönemi dergilerinde olduğu gibi daha başlangıçtaki kapak tezyinatında kimliğini ortaya koyar:

---

[1] Kübra DEMİRAY, "Âfâk, Güneş, Hâver Mecmuaları, İnceleme, Tahlili Fihrist ve Seçilmiş Metinler" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon 2000, s.12
[2] "Güneş", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990, s.438.
[3] "Güneş", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, Dergâh yay., İstanbul, 1979, s.409.
[4] "Güneş", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990, s. 438.

"On beş günde bir neşr olunur. Siyasiyattan ma'ada her şeyden bahseder." ifadesiyle siyaset ve güncel hayatla ilgilenmeyeceğini belirtir. Yayın hayatının hangi sebeplerle sona erdiğini bilmediğimiz Hâver, dört sayı çıktıktan sonra 1885-86 yılları arasında Güneş adıyla ve sahib-i imtiyazı Beşir Fuad olarak, tamamı on iki sayı olarak basın hayatımızda bir dönem daha yerini alır. [1]

Hazine-i Evrak

1881-1886 yılları arasında çeşitli aralıklarla İstanbul'da yayımlanan önemli bir dergidir. Türk Basın hayatında dergiciliğin henüz çok yeni olduğu bir sırada yayımlanmaya başlayarak baskı ve tertibindeki farklılık yanında muhtevası ile de yenilik getirmiş olması bakımından edebiyat ve basın tarihimizde seçkin yeri olan bir dergidir. Abdülhak Şinasi Hisar ve Selim Nüzhet Gerçek'in babaları olan Mahmud Celaleddin Bey ile Samipaşazade Abdülbaki Bey tarafından kurulmuştur. 31. sayıdan sonra Abdülbâki Bey çekilir, Mahmud Celaledddin yayım hayatı boyunca dergiyi tek başına çıkarır. Haftalık olarak cumartesi günleri yayımlanmıştır. Yayımını kesintilerle sürdürmüştür. Derginin muhteva ve programı bakımından ilk sayısının önsözünde belirtildiği üzere kapanmış bulunan Mecmua-yı Fünûn'un devamı olma gayesi güttüğü gibi yazar kadrosu içinde de vaktiyle onu idare etmiş bulunan Münif Paşa'nın önemli bir yere sahip olduğu görülür. Hazine-i Evrak yazarlar bakımından seçici bir tutum benimseyerek her heves-kâra sayfalarını açmamış bir dergi görünümündedir. Yazar kadrosunda nesilden mevki sahibi bürokrat şahsiyetler hissedilir bir şekildedir. [2]

[1] Kübra DEMİRAY, a.g.t. , s. 28-29
[2] "Hazine-i Evrak", Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cill 17, Diyanet Yay., Ankara 2000

Muhteva yönünden de Hazine-i Evrak'ta daha çok ansiklopedik mahiyette sosyal ve fenni konular, halkı içtimai bir kültür atmosferine alıştırmak amacıyla okuyucuya sunulur. [1]

Hazine-i Fünun:

İlk sayısı 15 Haziran 1885 tarihinden itibaren İstanbul'da Asır Kütüphanesi tarafından yayınlanmaya başlamış haftalık bir fen ve edebiyat dergisidir. Bir müddet çıkmaz, ikinci defa olarak 15 Temmuz 1892'de tekrar çıkmaya başlar, 1 Eylül 1896'ya yayınına devam eder.[2] İmtiyaz sahibi Kirkor Faik'tir. Dergi çeşitli fen konularına, sosyal haberlere, kitap haberlerine, musahabelere, ahlak ve moda konularına, şiirlere ve çeşitli konulardaki tercümelere yer vermiştir.[3]

Hazine-i Fünun için şiir dergisi demek yerinde olur. Bütün yayın hayatında 300 küsur şairin 1600'den fazla şiirine yer vermiştir. Bu şairlerden çoğu tamamen divan tarzını devam ettiren veya şekil bakımından devam ettirip muhteva olarak az çok yenilik gösteren şairlerdir. Bunlar arasında Hersekli Arif Hikmet, Memduh Faik, Yenişehirli Avni, Muallim Naci, Şeyh Vasfi, Ali Ruhi, Müstecabizade İsmet, Faik Esat, Mehmet Celal gibi isimler öne çıkar. Buna karşılık, Recaizade M. Ekrem, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Rıza Tevfik gibi şairlerin de yenilikler gösteren şiirleri de bu dergide yayınlanmaktadır.

Hazine-i Fünûn, genel olarak muhafazakâr bir tutum içinde görülmekle beraber yenileşmeye ve değişmeye açık, fakat yerliliğini kaybetmeyen bir edebiyat anlayışı geliştirir. Dergi, Servetifünun'la rekabet edememesinden dolayı kapanır. [4]

---

[1] Ferda Birinci KABATAŞ, Hazine-i Evrak Dergisi, İnceleme, Analitik Fihrist, Seçilmiş Metinler, Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya 1998, s. 7
[2] "Hazine-i Fünun",**Türk Ansiklopedisi**, C.19, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1971, s.137.
[3] "Hazine-i Fünun",**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.4, Dergâh yay., İstanbul, 1981, s.193.
[4] "Hazine-i Fünun", **İslam Ansiklopedisi**, C.17, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul, 1998, s. 136.

Mektep

Mektep dergisini, yayım hayatı boyunca göstermiş olduğu özellikleri dikkate alarak iki devrede incelemek mümkündür. 1. ve 2. seneleri içine alan 1-100 sayıları arasındaki devrede Rüştiye ve İdadi programlarına uygun, tamamen eğitici ve öğretici yayınlar yapar. 3. seneden yayımının sonuna kadar olan süre ise derginin edebi bir hüviyet kazandığı dönemdir. [1]

1891-92 yıllarını içine alan 1. devrede imtiyaz sahibi Kitapçı Karabet'tir. Bu dönemi kapsayan ilk 100 sayı, bütün mektep talebelerinin bilgilerini geliştirmelerine yardım etmek amacıyla çıkarılmıştır. Bu dönem yazarları arasında Ahmet Rasim, Mehmet Celal, Hüseyin Cahit, Ali Muzaffer, Mazhar ve Salih Zeki gibi isimler vardır.

Dergi 2. devresinde, 1893 yılında İsmail Hakkı tarafından on beş günde bir çıkarılmaya başlanır. Bu devrede edebiyata daha çok verilir. Andelip, Samih, Muallim Feyzi, Hüseyin Dâniş, Süruş, Müstecabizade İsmet gibi isimlerin yazıları dikkat çeker. Bu devrede, dergi eski edebiyat taraftarlarının toplandığı bir yayın organı hüviyetine bürünür.

Bu devrenin 27. sayısından itibaren mecmuayı Müstecabizade İsmet ile Yusuf Ziya çıkarmaya başlar. Bu değişiklikten sonra, yeni edebiyat mecmuada ağırlığını hissettirmeye başlar. Daha sonra *Servet-i Fünun* mecmuası çevresinde toplanacak birçok yazar, ilk eserlerini bu mecmuada yayınlarlar.

Mecmuanın ikinci devresinde yazı kadrosu şöyledir: İsmail Hakkı, Halil Edip, Faik Esat, Halit Ziya, Necip Asım, Cemil Zeki, Ahmet Rasim, Rıza Tevfik, Ali Suat, Mehmet Rauf, İsmail Safa, Menemenlizade Mehmet Tahir,

[1] "Mektep", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, Dergâh yay., İstanbul, 1986, s. 229-230.

Müstecabizade İsmet, Şeyh Vasfi, Hüseyin Siret, Tevfik Fikret, Mehmet Celal, Sabih Rifat, Muallim Feyzi, Cenap Şahabettin, Abdullah Cevdet, Hüseyin Daniş, Mehmet Akif, Nurettin Ferruh, A. Nadir, H. Nazım ve Safvet.[1]

Maarif

1891–1896 yıllarında arasında yayınlanmış haftalık fen ve edebiyat dergisidir. Abdülhamit döneminin diğer dergileri gibi siyasetten başka her şey düsturunu benimseyen dergide yönetim İsmail Safa ve İbnürrıfat Samih'in eline geçtikten sonra, işlenen konular içinde edebiyat meseleleri ağırlık kazanmaya başlar. Derginin yazarları şunlardır: Mehmet Celal, İbnürrıfat Samih, İsmail Safa, Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Ahmet Vefa, Faik Esat, Mehmet Ali Ayni, Müstecabizade İsmet, Mithat Bahari, Muallim Naci, Muallim Feyzi, Recep Vahyi, Rıza Tevfik, Ahmet Rasim.

Fransız yazarlarından Guy de Maupassant, G. Ohnet, Emile Zola, Abbé Prévost'tan tercüme hikâye ve romanların da yer aldığı dergide, Mehmet Ata Bey'in Paul et Virginie tercümesi Fransızca orijinal metniyle verilmiştir. Yerli ve yabancı yazarların biyografileri, edebiyat üzerine teori ve tenkit yazıları da dergide yerini almıştır.[2]

Nilüfer

1887–1891 yılları arasında çıkan derginin sahibi Feraizcizade Mehmet Şakir'dir. Toplam 60 sayı yayımlanır. Batı ile Doğu arasında denge kurmaya çalışan dergi, İslam'ın ilerlemeye engel olmayacağı görüşünü savunur. İslam ahlak ve medeniyetinden bahseden yazılar yanında La Fontaine'den tercümeler de yer alır. Başlıca yazarları şunlardır: Recep Vahyi, Hasan

[1] Cem Şems TÜMER, "Mektep Mecmuası, İnceleme, Tahlili Fihrist ve Seçilmiş Metinler", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1994, s. 9
[2] "Maarif", **İslam Ansiklopedisi**, C.27, Türkiye Diyanet Vakfı yay., Ankara,2003, s. 272.

Rüştü, Ahmet Refik, Manastırlı Recai, Bosnalı Hamdi, Osman Faiz, Mehmet Tevfik, Nigar Hanım.[1]

Gayret

1886–1887 yılları arasında 33 sayı çıkmış haftalık edebiyat dergisidir. İmtiyaz sahibi Menemenlizâde Tahir'dir. "Mukaddeme" de Menemenlizade Tahir, dergiyi çıkarış sebebini ve muhtevasının nasıl olacağını belirtir: Vatana hizmet gayesiyle Hâver ve Güneş dergilerinde yazıyormuş, ancak her iki dergi de bir süre yayımını tatil etmişler. Bu yüzden Gayret ismindeki risaleyi neşre başlamış. "Risalemde siyasiyattan başka her şeyden bahsolunacaktır; fakat ihtisas mebanisi (temel) edebiyata ve ondan sonra fününa olacaktır. Yayın hayatı boyunca Gayret'in en dikkat çeken yönü devrin şair ve yazarlarının mektuplarına ya da mektup şeklindeki yazılarına yer vermesidir. Bu arada mektuplaşmalar şeklinde fikir münakaşaları da Gayret'in sütunlarında yer almıştır. Bunlar arasında en dikkat çekenler Ebuzziya Tevfik ve Beşir Fuad'la Menemenlizade Tahir'in münakaşalarıdır. [2]

[1] "Nilüfer", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, Dergâh yay., İstanbul, 1990, s.62.
[2] "Gayret", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Cilt 2, Dergah yay., İstanbul 1986

2. BÖLÜM

MALUMAT MECMUASI'NIN ÖZELLİKLERİ

2.1. Mecmuanın Şekil ve Muhteva Özellikleri

Basın tarihimizde Malumat adıyla çıkmış ilk süreli yayın 22 Şubat 1894- 3 Mayıs 1895 tarihleri arasında matbaacı Artin Asaduryan tarafından yayımlanan ve kadrosunda Tevfik Fikret ve İsmail Safâ gibi isimlerin bulunduğu, 48 sayı çıkmış Malumat mecmuasıdır. [1]

İncelememize konu olan Malumat mecmuası ise, imzasına eklediği Babanzâde ünvanı dolayısıyla edebiyat tarihinde Baba Tahir namıyla anılan[2] Mehmet Tahir'in sahibi ve müessisi olduğu Malumat mecmuasıdır. Mehmet Tahir matbaacı Artin Asaduryan'dan mecmuayı alarak yeniden yayımlamaya başlamıştır. [3] Devrin diğer mecmualarından farklı olarak bazı resim ve fotoğraflar ihtiva ettiğinden dolayı "Musavver Malûmat" adıyla da tanınan mecmuanın bu ismi, Baba Tahir'in Malûmat'ını önceki Malûmat'tan ayırmak amacıyla da tercih edilir.

Musavver Malûmat ya da Baba Tahir'in Malûmat'ı, 11 Mayıs 1311- 7 Ağustos 1319 (23 Mayıs 1895-20 Ağustos 1903) tarihleri arasında İstanbul'da, 19 cilt halinde 423 sayı çıkmış haftalık bir mecmuadır.

Döneminin uzun soluklu mecmualarından biri olan Malûmat'ın İncelemeye tâbi tuttuğumuz 51- 75. sayıları arasında kalan 25 sayılık kısmı

---

[1] M. Orhan BAYRAK, Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü (1831-1993), Küll Yayınları, İstanbul 1994

[2] "Malumatçı Mehmet Tahir maddesi", Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 17, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul-Ankara

[3] Alpay KABACALI, Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa, Basın ve Yayın, Literatür Yayınları, İstanbul 2000

26 Rebiülevvel 1314- 21 Şevval 1314 (7 Eylül 1896 -25 Mart 1897) tarihleri arasında yayımlanmıştır.

Mecmuanın incelediğimiz yirmi beş sayısı genelde haftalık olarak yayımlanmakla beraber 6, 9, 11 günde bir yayımlanan sayıları da olmuştur. Mecmuanın 58. sayısı, 57. sayısından 37 gün sonra yayımlanmıştır.

Mecmuanın 15, 17, 19, 20, 23 ve 25 sayfalık sayıları olmasına karşın genelde 19 sayfalık sayılarla çıkmıştır. Bunun dışında her sayıda düzenli olarak 4 sayfalık ilavesi olan "İlave-i Malûmat" yayımlanmıştır.

Ön kapağın dış yüzünde; en üstte mecmuanın sayısı, cilt numarası, hicri ve rûmi çıkış tarihleri bulunur. Kapağın üst kısmında iri harflerle özel bir yazı tarzıyla yazılmış Malûmat klişesi, onun altında da Fransızca *"İllustration Turque MALUMAT*" ibaresi yer almaktadır. Kapağın sol üst köşesinde, Malûmat klişesinin solunda abone şartları, sağ tarafında derginin matbaa ve idarehanesinin adresi yer alır. Bunların altında sol tarafta *"Direction et Administration 52 Avenue de la S. Porte*" sağ tarafta da "*Directeur et Redacteur Tahir Bey"* ibaresi bulunur. Malûmat klişesinin altında ise şu ibare bulunur:

"Devlet ve memleket menâfiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşrolunur."

Malûmat'ın sayfa mizanpajı kalitelidir. Yazılar üç sütun halinde yayımlanmıştır. Her sayısında kapak resmi olduğu gibi, iç sayfalarda da oldukça kaliteli basılmış fotoğraf, resim, harita, kroki, şema, şekil gibi görsel öğeler mevcuttur. Yazıları, sayfa kenarlarına derkenâr mahiyetinde basılan puntosu küçük bazı şiir ve eğlencelik hikayeler dışında okunaklıdır. Her bölümün başlığı koyu harflerle büyük puntolarla dizilmiştir.

Mecmuanın incelediğimiz sayılarının hangi ciltte yer aldığı, hicri ve miladi çıkış tarihleri ile her sayının kaç sayfadan oluştuğu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 1 51-75. Sayıların Çıkış Tarihleri

CİLT	SAYI	HİCRİ TARİH	MİLADİ TARİH	SAYFA
3	51	29 Rebiülevvel 1314	7 Eylül 1896	37-60
3	52	10 Rebiülâhir 1314	18 Eylül 1896	61-84
3	53	17 Rebiülâhir 1314	25 Eylül 1896	85-104
3	54	24 Rebiülâhir 1314	2 Ekim 1896	105-120
3	55	1 Cemaziyelevvel 1314	8 Ekim 1896	121-146
3	56	7 Cemâziyelevvel 1314	14 Ekim 1896	147-166
3	57	14 Cemâziyelevvel 1314	21 Ekim 1896	167-186
3	58	21 Cemâziyel-âhir 1314	27 Kasım 1896	187-206
3	59	27 Cemâziyel-âhir 1314	3 Aralık 1896	207-226
3	60	3 Recep 1314	8 Aralık 1896	227-246
3	61	12 Recep 1314	17 Aralık 1896	247-266
3	62	19 Recep 1314	24 Aralık 1896	267-282
3	63	26 Recep 1314	31 Aralık 1896	283-306

CİLT	SAYI	HİCRİ TARİH	MİLADİ TARİH	SAYFA
3	*64*	3 Şaban 1314	7 Ocak 1897	*307-326*
3	*65*	10 Şaban 1314	14 Ocak 1897	*327-346*
3	*66*	18 Şaban 1314	22 Ocak 1897	*347-362*
3	*67*	24 Şaban 1314	28 Ocak 1897	*363-382*
3	*68*	2 Ramazan 1314	4 Şubat 1897	*383-402*
3	*69*	9 Ramazan 1314	11 Şubat 1897	*403-426*
3	*70*	16 Ramazan 1314	18 Şubat 1897	*427-450*
3	*71*	23 Ramazan 1314	25 Şubat 1897	*451-474*
3	*72*	30 Ramazan 1314	4 Mart 1897	*475-494*
3	*73*	7 Şevval 1314	11 Mart 1897	*495-514*
4	*74*	14 Şevvâl 1314	18 Mart 1897	*515-534*
4	*75*	21 Şevval 1314	25 Mart 1897	*535-554*

Malûmat'ın incelediğimiz sayılarının her birinin kapak resmi aşağıdaki listede gösterilmiştir:

Liste 1: Malûmat Mecmuasının 51-75. Sayılarının Kapak Resimleri

Nu. 51-Kahire Abdin Kasrı

Nu. 52-Petre Harabelerinde Kasr-ı Firavn Namıyle Maruf İbadethanenin Kapısı Üstündeki Tezyinat

Nu. 53- Tunusta Hükümet Dairesi Meydanı

Nu. 54- Müşirân-ı Azâmdan Devletlü Von Der Koltz Paşa Hazretleri

Nu. 55- Devletlü Kamphorfner Paşa Hazretleri

Nu. 56-Ermeni Patrik Kaymakamı Rütbetlü Barthogimeos Hazretleri

Nu. 57-Halep Vilayet-i Celilesi Valisi Mehmed Raif Paşa Hazretleri

Nu. 58-Haydar Paşa İskelesi

Nu. 59-Medîne-i Münevvere Muhafızı Ve Yaver-i Fahrî-i Hazret-i Şehriyâri Ferik Saadetlü Osman Ferid Paşa Hazretleri

Nu. 60- Fehametlü Devletlü Mehmed Ali Mirza Hazretleri (İran Prensi)

Nu. 61- Maraşta, Halep Ve Adana Ve Havalisi Umûm-ı Fevkalade Kumandanı Devletlü Ethem Paşa Hazretleri Hazır Oldukları Halde İcra Kılınan Resm-i Geçit Esnasında Alınan Fotoğraf

Nu. 62-Karadağ Prensi Fehametlü Nikola Petroviç Megoç Hazretleri

Nu. 63-Moskova'da Câmi'-i Şerîf

Nu. 64-Divân-ı Muhasebat Reisi Devletlü Tevfik Paşa Hazretleri

Nu. 65-İsveç Ve Norveç Kralı Haşmetlü İkinci Oskar Hazretleri

Nu. 66-Kudüs-i Şerif'te Sahratullah-ı Müşerrefenin Altına Girilecek Kapının Manzara-İ Aliyyesi

Nu. 67-Şura-yı Devlet Mülkiyye Dairesi Azasından Devletlü Ziya Paşa Hazretleri

Nu. 68-Şura-yı Devlet Mülkiyye Dairesi Reisi Devletlü Said Paşa Hazretleri

Nu. 69-Şura-yı Devlet Mülkiyye Dairesi Azasından Devletlü Turhan Paşa Hazretleri

Nu. 70-Trablusgarp'ta Gurebâ Hastanesi

Nu. 71-Teftiş-i Askerî Komisyon-ı Alisi Azasından Hara-yı Hümayun Nazırı Heyet-i Daime-i Baytariyye Müfettişi Yaverân-ı Hazret-i Padişahiden Ferik Saadetlü Muzaffer Paşa Hazretleri

Nu. 72-Resim Yok—Tahdis-i Nimet Yazısı Var

Nu. 73-İzmir Hamidiye Sanayi Mektebi Terzihane Ve Şakirdânı

Nu. 74-Resim Yok- Arz-I Şükran ve Muhammedet Yazısı

Nu. 75-Trablusgarp'ta Ayn-ı Zare Su Yolunun Hafriyat Çalışmaları

Malûmat'ın kapak resimleri ve iç sayfalarında basılan resimler hakkında her sayıda "Resimlerimiz" bölümünde kısa bilgiler verilir. Ayrıca her resmin altında o resim için birer cümlelik Türkçe, Arapça ve Fransızca izahlar yer alır.

Malûmat'ın fiyatı ve abonelik şartları ön kapakta "Şerait-i İştira" başlığı altında yayımlanmıştır. Burada Malûmat'ın altı aylık ve yıllık abone ücretleri Dersaadet, memâlik-i ecnebiyye, İran ve Rusya için ayrı ayrı para birimleri üzerinden belirlenmiştir. Dersaadet yani İstanbul için seneliği 130, altı aylığı 75 kuruştur. İstanbul dışındaki vilayetler için seneliği 162, altı aylığı 85 kuruş olarak belirlenmiştir. Ecnebi memleketler için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için ise seneliği 12 ruble olarak belirlenmiştir.

Mecmuanın 72. sayısında 8 sayfalık ticari ilan ilavesi verilmiştir. Bu ilanlar oldukça kaliteli resimlerle basılmıştır. Mecmua bundan sonra sayfalarında yayımlayacağı her tür ticari reklam ve ilan için şartlarını, fiyat tarifesini burada açıklamıştır. Mecmuada yayınlanacak her tür ilan için, ilanın tekrar sayısına ve resimli olup olmamasına göre fiyatlar belirlenmiştir.

Şerâit-i ilânât şöyledir.

"Gazetenin ilanat kısmına derc ettirilecek ilanatın beher satırından ilk defasında 3, tekerrürü halinde 2 kuruş alınır. Münderecat meyânına konulacak ilanat-ı mu'tenabihânın bir satırı için 15 kuruş, alınır. Beş defayı tecavüz eden ilanların fiyatı sahibi ile ayrıca kararlaştırılır. Resimli ilanatın fiyatı başkadır. "[1]

İlanat kısmında Odeon tiyatrosu, Fotografçı Phebus, Hakkâk (Gravürcü) Antranik, Eyfel kulesi isimli bir mağaza, Yağlıkçı Osman Nuri, Karlman ve Bloomberg mağazası, Chemisserie Universel, Meziki Eczanesi, Brasserie Helvetia, Salih Sıtkı'nın ayakkabı mağazası gibi ilanlar bulunmaktadır.

Malûmat mecmuasının her sayısıyla beraber yayımlanan 4 sayfalık eki İlave-i Malûmat, ayrı bir kapak ile çıkmıştır ve her ilavenin fiyatı 100 paradır. İlave-i Malûmatta daha çok Malûmat mecmuasının ülke içinde ve dışındaki muhabirlerinin haberleri, haftanın önemli olaylarının bildirildiği "malûmat-ı üsbûiyye" kısmı, ödüllü bilmece ve muammalar ve önceki sayılarda sorulan bilmece ve muammaların çözümleri, eğlencelik oyunlar, düzeltme ve özür bölümleri bulunur.

Malûmat mecmuasının ilk sayısında mecmuanın çıkış amacı okuyucularına şu şekilde açıklanmıştır:

Hukuk, iktisat, ahlâk, din, eğitim, pedagoji, biyoloji, ziraat, askerlik, ticaret, maarif, tıp, tarih, mûsıki, coğrafya, astronomi, elektrik, fotoğrafçılık, dil, edebiyat, kadın, aşk, aile ve diplomasi gibi pek çok alanda yerli ve yabancı bütün faaliyetlerden okuyucular haberdar edilecek, edebî sahada tanınmış yerli ve yabancı yazarların eserleri ve şahsiyetleri tanıtılacak, ayrıca

1 Malûmat, Nu. 72, 30 Ramazan 1314 (4 Mart 1897)

dünyada ne olup bittiğine dair son haberler verilecek; yeni buluşlarla önemli siyasi olaylar da belli bir bakış açısından değerlendirilecektir…. [1]

Mecmuanın ilk sayısında açıklanan bu çıkış amaçlarına incelediğimiz sayılarda da uyulmaya çalışıldığı görülür. Çıkış amacında birçok alanda okuru haberdar etme gayesine riayet edildiğinin göstergesi, mecmuada hemen her sayıda yeni bir bölüm açılması ve bu yeni bölümlerde yukarıdaki alanlardan biriyle ilgili yazılar bulunmasıdır.

Sekiz yıl boyunca yayımını aksatmadan sürdüren Malûmat, izlediği tutarlı yayın politikası sayesinde Osmanlı ülkesinin hemen her tarafında ilgiyle okunan ve aranan bir dergi olmuştur. Neşredilmesi için okurlar tarafından Kırım'dan, Odessa'dan, Kahire'den, Halep'ten, Selanik'ten, Rusçuk'tan, Ege Adaları'ndan, Tunus'tan, Cezayir'den gönderilen makale, şiir ve mektuplar mecmua sayfalarında kendine yer bulmuştur.

Malumat'taki yazıların tür veya konusuna göre farklı ana başlıklar altında neşredildiği görülür. Edebî yazılar, biyografiler, kadınlara mahsus yazılar… gibi farklı bölümlerde yayımlanmıştır. Her bölüm her sayıda düzenli olarak bulunmaz. Yalnızca bir sayıda rastladığımız bölümler olduğu gibi, hemen her sayıda düzenli olarak yer alan bölümler de vardır. Bu hüviyetiyle Malûmat Mecmuası hemen her şeyden biraz bahsetmeye çalışan bir mecmua kimliğine bürünmüştür.

Malumat'ın incelediğimiz sayılarında yer alan bölümler şunlardır:

Ulûm ve Fünûn:

Bu bölümde tıp, eczacılık, astronomi, fizik, kimya gibi pozitif bilim dallarının yanı sıra dil bilimi, ahlak, adlî konular, estetik, sanat gibi

1 Malûmat mad. ,Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 18, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul-Ankara

sosyal bilimler hakkında çeşitli yazılar bulunur. Mecmuanın hemen her sayıda bulunan bölümlerindendir.

Edebiyat:

Dil ve edebiyata dair yazıların bulunduğu bu bölüm mecmuanın incelediğimiz her sayısında bulunur. Yazı çeşitliliği açısından da mecmuanın en zengin bölümüdür. Bu bölümde eski ve yeni tarz şiirler, telif ve tercüme hikayeler, Avrupa ülkelerinin edebiyatlarından tercüme şiirler, şiir teorisine ait yazılar, lisan ve imla sorunlarının tartışıldığı makaleler, okuyucu mektupları gibi pek çok tür ve konuda yazılar mevcuttur.

Hikaye-i Müntehâbe:

Telif ve tercüme hikayelerin neşredildiği bölümdür. Her sayıda muntazaman yer alır.

Tiyatro:

Tiyatro eserlerinin tefrika halinde neşredildiği bölümdür. İncelediğimiz sayılarda yalnızca Ahmed Refik'in *"Ufak Bir Şüphe*" adlı bir perdelik piyesi mecmuanın 57, 58, 59 ve 63. sayılarında tefrika edilmiştir.

Fünûn-ı Askeriyye

Top dökümü, silah yapımı, zamanın savaş ve savunma taktikleri, kale ve istihkâmlar, Türk askerlik tarihi, orduya ve silahlara dair teknik bilgiler içeren makalelerin yer aldığı bölümdür. İncelediğimiz sayılarda, özellikle mecmuanın neşredildiği yıllarda Osmanlı ordusunda topçu subayı olarak görev yapan Ferik Ahmed Muhtar Paşa'nın "Zaman-ı

Hâzır Kal'a ve İstihkâmâtı" başlıklı yazı dizisi hemen her sayıda devam eder.

Edebiyat-ı Askeriyye:

Mecmuanın 61. sayısından itibaren birkaç sayı devam eden bu bölümde Fünûn-ı Askeriyye bölümünde yayınlanan yazılar ile aynı türde yazılar bulunur. Ferik Ahmed Muhtar'ın "Bibliyografya-yı Askerî-i Osmânî Külliyatı" başlıklı dizi yazısı birkaç sayı devam eden bir yazıdır.

Tıp:

Tıp, eczacılık, baytarlık gibi konulara dair yazıların neşredildiği bölümdür.

Mevâdd-ı Adliyye:

Adlî konulardaki yazıların neşredildiği bölümdür. Özellikle ülkenin çeşitli yerlerinde görevli adliye müfettişlerinin makalelerine yer verilmiştir. Sivas ve Erzurum Adliye Müfettişi Yorgaki Efendi'nin "Kabl-el-Hüküm Tevkif Kaidesi" ve Talat Bey'in "Müsabaka-i Kânûniyye" başlıklı yazıları bu bölümün önemli yazılarındandır.

Âlem-i İslamiyet:

Rusya'dan Avustralya'ya, İngiltere'den Tunus'a kadar dünyanın farklı ülkelerinde bulunan müslümanların bu ülkelerdeki tarihleri, durumları, dini önderleri ve çeşitli faaliyetleri hakkında haber ve bilgilerin yer aldığı bölümdür. Genellikle Malûmat'ın 4 sayfalık ilavesi içinde yer alır.

Kısm-ı Nisâ:

Mecmuanın kadın okurlarına faydalı olabilecek bilgilerin verildiği ve zaman zaman da kadın okurlar tarafından gönderilen edebî metinlerin neşredildiği bölümdür.

Terâcim-i Ahvâl:

Terâcim-i Ahvâl, günümüzdeki biyografi kelimesinin Osmanlı lisanındaki karşılığı olan "tercüme-i hâl" kelimesinin çoğuludur. Bu bölümde Osmanlı Devleti'nin siyaset, sanat, edebiyat, askerlik dünyasının ileri gelenlerinin biyografilerine yer verilmiştir.

Kâmus'ül-Bedâyi':

Manastırlı Mehmet Rifat'ın hemen her sayıda yayımlanan yazısıdır. Manastırlı Rıfat bu yazılarda, kamuslarda olduğu gibi alfabetik sıra ile her sayıda sekiz-on civarında kelimenin anlamını verir.

Resimlerimiz:

Mecmuanın her sayısı için, o sayıda resmi yayınlanmış kişiler ve yerler hakkında kısa bilgilerin verildiği bölümdür.

İcmâl-i Edebî:

Zaman zaman edebiyat bölümünün içinde zaman zaman da müstakil bir bölüm olarak yer almıştır. Osmanlı ve Avrupa edebiyat dünyasındaki gündemin, döneme ait edebi meselelerin okuyucuya aktarıldığı bölümdür. Dönemin edebi meseleleri hakkında önemli bir belge olarak nitelenebilecek bir bölümdür.

İlm-i Ahlak:

Toplumsal ve bireysel ahlaka dair yazıların yayınlandığı bölümdür.

Fenn-i Mûsıkî:

Türk ve Arap mûsıkisi hakkında yazıların neşredildiği bölümdür.

Sanayi:

Yalnızca 56. sayıda tesadüf ettiğimiz bu bölümde "Sanayi-i Nefîsenin Lüzûmu" başlıklı yazı yayımlanmıştır.

Masnua:

Kelime anlamı "Uydurma veya yapma şeyler" manasına gelen bu bölümde okurların ilgisini çekebilecek tarzda yazılara yer verilmiştir. "İlk Civalı Termometre", "Altın Nasıl Bulunur", "Balı Şeker Yerine Kullanmak Usulü" başlıklı yazılar bunlardan bazılarıdır.

Mütenevvia

Kelime anlamı" türlü, çeşit çeşit, değişik" manasına gelen bu bölümde ismiyle müsemma olarak "Kamburların Tedavisi" , "Röntgen Şuâı", "New York Şehri", gibi çeşitli konulardaki yazılara yer verilmiştir.

Fünûn-ı Bahriyye:

Denizcilik ile ilgili yazıların yayımlandığı bölümdür.

Bend-i Mahsus:

Adından da anlaşılacağı üzere bazı sayılarda karşımıza çıkan ayrı bir bölümdür. Çeşitli konular üzerine yazılmış yazılar bulunur. Bu yazıların neden ayrı bir bölüm başlığı altında burada yayınlandığı ise açık değildir.

Takdîr-i Âsâr:

Sanat ve edebiyata dair yeni çıkan kitapların tanıtıldığı bölümdür. Gündoğdu, Bu Muydu, Piyano Muallimi, Dâstân-ı Zafer, Fihrist-i Tevarih tanıtılan eserlerden bazılarıdır.

Eğlence:

Okurları eğlendirme amaçlı bu bölüm incelediğimiz sayılar içerisinde yalnızca 70. sayıda bulunur. Küçük iskambil hileleri ve günlük hayata renk katacak basit oyun örnekleri vardır. 70. sayıda "*Üç Papaz"* , "*Şekeri Kim Yiyebilir*" ve " *İki Mum*" başlıklı yazılardır.

Şuûn-ı Fenniyye ve Medeniyye:

Dönemin dünyasında ortaya çıkan fennî ve medenî hadiselerin ve yeniliklerin anlatıldığı yazılar bulunur. 73., 74. ve 75. sayılarda bulunmaktadır. "Çin'de Bir Eser-i Cedîd", "Brüksel'de Müşehher-i Osmani", "Taht-el Bahr Cesîm Bir Telgraf Hattı" başlıklı yazılar bu bölümde yayımlanmıştır.

Sonuç olarak; Malûmat Mecmuası'nın incelediğimiz sayılarında neşredilmiş yazıların birçok farklı bölüm başlığı altında yayınlandığı görülür. Bu bölümlerin tamamı her sayıda düzenli olarak yer alan bölümler değildir. *Edebiyat, Ulûm ve Fünûn, Kamus'ül-Bedâyi', Hikaye-i Müntehabe*…gibi bazı

bölümler incelediğimiz bütün sayılarda yer alırken, *Masnua, Eğlence, Mütenevvia* gibi bazı bölümlerse yalnızca bir sayıda karşımıza çıkar. Bazı yazılar mecmuada daha önce var olan bölümlerle ilgili konularda olmasına rağmen yeni sayılarda bu yazılara ayrı bir bölüm açılmıştır.

Bu özelliğiyle Malûmat Mecmuası hemen her sayıda okuyucularının karşısına yeni bir bölümle çıkan ve hemen her konuda malumat vermeye çalışan bir mecmua hüviyetine bürünmüştür.

2.2. Mecmuanın Yazar Kadrosu

1895- 1903 yılları arasında 423 sayı yayımlanan ve uzun soluklu sayılabilecek bir mecmua olan Malûmat mecmuasında bu sekiz sene zarfında pek çok yazarın kalem oynattığı görülür. İncelediğimiz sayılar içerisinde de yine geniş bir yazar kadrosu dikkat çeker. Bu kadroda Türk edebiyat tarihinde yer edinmiş isimler olduğu gibi edebiyat tarihimizde iz bırakamamış, unutulmuş isimler de vardır.

Malûmat mecmuasının, Osmanlı coğrafyasının Suriye, Irak, Mısır, Kırım, Tunus, Cezayir, Balkanlar gibi uzak bölgelerine ulaşması ve mecmuanın buralardan yazılarını gönderen yazar ve şairlerin eserlerine yer vermesi mecmuanın oldukça geniş bir kadroya sahip olmasına yol açmıştır. Bunun yanında mecmuada devamlı yazan isimler de yok değildir. Özellikle edebiyat tarihimizin tanınmış simalarından Ebuzziya Tevfik, Ahmet Rasim, Necip Âsım (Yazıksız), Ahmet Refik (Altınay), Rıza Tevfik (Bölükbaşı), İsmail Safa, Manastırlı Rıfat, Hüseyin Dâniş (Pedram), Safveti Ziya, Menemenlizade Tâhir, Mehmet Faik Esat (Andelib) dikkat çeken isimlerdir.

Bu şöhretli isimler dışında Feraizcizade Osman Faiz, Tepedelenlizâde Kâmil, Ferik Ahmet Muhtar, Yenişehirlizâde Hâlit Eyyup, Emirizade

Bahaeddin, Vecihi, Muhyiddin Mekkî (Çağpar), döneminin mecmua ve gazetelerinde yoğun edebi faaliyetleri görülen edipleridir.

Mecmuanın yazar kadrosundan edebiyat tarihinde yer etmiş isimlerin hayatları hakkında bilgilere ulaşmak zor olmazken, mecmuanın ikinci sınıf sayılabilecek yazarları hakkında İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri adlı eserinde hakkında bilgi bulunanlar dışındakilere dair malumata ulaşamadık. Yazı veya şiirlerinde müstear ad kullanan pek çok muharrir hakkında da bilgi elde etmek mümkün olmadı.

Malûmat Mecmuası'nın incelediğimiz 51-75. sayıları arasında manzum veya mensur yazıları çıkmış yazarlar ile bu yazarların hayatları ve edebi faaliyetlerine dair bilgiler şöyledir:

1. Abbas Hâverî
2. Abdülvahap Gambervânî
3. Abdünnâfi' (İbradılı)
4. Abdünnâfi' Sâmi
5. Abdürrahim Ulvi (Malatyalı)
6. Ahmed Ali

7. Ahmed Muhtar (Ferik) (İstanbul, 1861-1926)

Topçu subayı, müzeci. Mühendishane-i Berr-i Hümâyûn'u bitirdikten sonra bir senelik Erkân-ı Harbiye sınıfında okudu: kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı. (1881) 1885'ten başlayarak Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye, Mühendishane-i Berr-i Hümâyun ve Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne'de hocalık yaptı. 1895'te miralay rütbesine yükseltildi, ek olarak Umum Topçu ve İstihkâm komisyonu üyeliğine tayin edildi. 1900'de Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye dışındaki hocalıklarından ayrıldı. 1902'de mirliva, 1906'da ferik rütbesine yükseltildi. Ordunun yeniden düzenlenmesi konusunda çalışmalar yapmak ve silah almak üzere II. Abdülhamit tarafından Avrupa'ya gönderildi. Gördüğü

askeri müzeler hakkında yazdığı bir değerlendirmeyi Tophane-i Âmire müşiri Zeki Paşa'ya sunarak İstanbul'da bu tür müzelerin kurulması fikrini ortaya attı. 1908 yılında kurulan Esliha-i Askeriyye müzesinin ilk müdürlüğüne tayin edildi. 1923 yılına kadar bu göreve devam etti.

Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca, Latince ve Almanca bilmekteydi. Gazeteci ve yazar Sermet Muhtar Alus'un babasıdır. Tümünü Türkçe olarak kaleme aldığı eserleri üç grupta mütalaa edilebilir. Askeri okullarda hocayken ders kitabı olarak hazırladığı tercüme veya telif kitaplar; başta Mehmed Tahir'in *Malûmat'ı* olmak üzere dönemin muhtelif dergi ve gazetelerinde neşrettiği askerlik ve benzeri konularla ilgili makaleleri ve Türk askeri tarihine ait genel eserleri. [1]

8. Ahmet Rasim (İstanbul, 1865 - İstanbul, 21 Eylül 1932)

Yazılarında Leyla Feride imzasını da kullanan Ahmet Rasim, Ermenek'e yerleşmiş Kıbrıs kökenli bir ailenin çocuğudur. Fatih'te doğmuş, babasının evi terk etmesi nedeniyle güç koşullar altında büyümüştür. 1876 yılında girdiği Darüşşafaka'yı 1883 yılında tamamlamıştır. Fransızca ve Arapça öğrenen Ahmet Rasim, dönemin birçok genç yeteneği gibi onun da elinden tutan Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat'te yazmaya başladı. Aynı zamanda Ceride-i Havadis'te çeviriler yapmaya başladı. 1898'de Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Suriye gezisi sırasında Malumat gazetesi tarafından muhabir olarak Suriye'ye gönderildi.

Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatının ikinci kuşağına mensup edebiyatçılarla Servet-i Fünuncular'ın etkinlik gösterdiği yıllarda edebiyat dünyasına adım atan Ahmet Rasim, döneminin siyasi ve edebi tartışmalarının mümkün olduğu kadar uzağında durmuş, hiçbir akıma katılmamış, daha çok üstadı Ahmet Mithat Efendi çizgisinde, okuyucuya bir

[1] Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999

şeyler öğretmeyi amaç edinen bir sanat anlayışını amaç edinmiştir. Güzel, akıcı ve yalın Türkçesi, ciddi gözlemlere dayanan renkli üslubuyla büyük bir okuyucu kitlesinin ilgi odağı haline gelmiştir.

En önemli eserleri, kendi çocukluk günlerinden başlayarak şehrin gündelik hayatına ait gerçek sahneleri canlandırdığı *Eşkâl-i Zaman*; edebiyat ve basın dünyasına ait anılarını anlattığı *Muharrir, Şair, Edip* ve *Gülüp Ağladıklarım*; çocukluk günlerine ait mahalle mektebi anılarını dile getirdiği *Falaka;* içinde doğup büyüdüğü İstanbul'u bütün yönleriyle canlandırdığı, bir tür başyapıtı kabul edilen *Şehir Mektupları*; bütün canlı renkleriyle eski İstanbul ramazanlarıyla Şehzadebaşı eğlencelerini anlattığı *Gecelerim* sayılabilir. [1]

9. Ahmed Razîh

10. Ahmet Refik

11. ALTINAY, Ahmet Refik (İstanbul, 1880- İstanbul, 1937)

Ürgüplü bir aileden gelmektedir. Babası Sultan Abdülaziz'in de vekilharçlığını yapmış olan Ahmet Ağa'dır. İlköğrenimini Beşiktaş'ta Vişnezade Mektebi'nde yaptıktan sonra Beşiktaş Askeri Rüştiye'sini, Kuleli Askeri İdadisi'ni ve Harbiye Mektebi'ni bitirdi. (1898) Yaşı çok genç olduğu için kıta görevine verilmedi, öğretmen olarak görevlendirildi. Toptaşı ve Soğukçeşme Askeri Rüştiyelerinde coğrafya dersleri verdi, sonra Harbiye mektebi Fransızca öğretmenliği görevine atandı (1902). 1908'te bu kez Meşrutiyet ilanı ile birlikte Harbiye Mektebi tarih öğretmenliği görevine atandı. Bir yıl sonra Erkân-ı Harbiye-i Umumiyye şubesine geçti. *Mecmua-i Askeriye*'nin yayımını yönetmekle görevlendirildi. Aynı yıl Tarih-i Osmani

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

Encümeni üyesi olarak tarihi konularda incelemeler yapmak üzere bir heyetle Fransa'ya gitti. [1]

Ahmet Refik'in ilk yazıları Harbiye Mektebi'ndeki öğretmenlik yıllarında yayımlandı. Bu dönemde *İrtika, Malumat, Hazine-i Fünun, Mecmua-i Ebuzziya* gibi gazete ve dergilerde yazılarıyla göründü, uzunca bir süre *Tercüman-i Hakikat* gazetesinin başyazarlığını yaptı.

Ahmet Refik tarih ile edebiyat arasında kurduğu köprüyle tarih türünün sevilmesinde, tarihi eserlerin yayılmasında ve geniş okur kitlelerine ulaşmasında çok emeği geçmiş bir yazardır. Bu anlamda daha çok tarih edebiyatı yapmış bir kimse olarak anılmaktadır. Halkın tarihi konulara ilgisini çekmek, tarih merak ve sevgisini uyandırmak amacıyla tarihsel olayları, kişilikleri, dönemleri yalın bir anlatımla hikaye ettiği yazıları, yayımlandığı dönemde büyük bir beğeniyle karşılanmıştır. Bunun yanı sıra Hazine-i Evrak'ta iken gün ışığına çıkarılıp yayımladığı belgeler Osmanlı Tarihi için değerli belgeler olarak kabul edilmiştir. Yazarın Demirbaş Şarl üzerine yaptığı inceleme İsveç Hükümeti tarafından değerlendirilmiş ve İsveç Akademisi nişanını almıştır. [2]

12. Ahmet Reşat (1851-1914)

Ahmet Faik Reşad Bey, alay eminlerinden İzmirli Tahir Efendi'nin oğludur. 26 Eylül 1851'de annesinin babası İhya Efendi'nin Kabasakal'daki evinde doğdu. "İhya Efendi hafidi" namıyla maruftur.

Sıbyan ve İrfaniye ve müteakiben Valide Rüşdî mekteplerinde okudu. Divan-ı Hümayun ve Hariciye Mektûbi Kalemi'ne girdi. Divan kalemine devamı sırasında Cem'î Efendi'den Arabî ve Farısî öğrendi, onun etkisiyle şiire heves etti.

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001
[2] M. GÖKMEN, Tarihi Sevdiren Adam: Ahmet Refik Altınay, İstanbul 1978

Mart 1880'de Takvim-i Vekâyi başmuharrirliğine getirildi. Darülfünun edebiyat tarihi muallimliğine getirildi ve bir sene sonra azledildi. İnas Sultanisi edebiyat muallimi oldu. Vefatına kadar Kadastro Mektebi kitabet-i resmiye muallimliğini ifa eyledi.. Basılan eserlerinden bazıları *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, Eslâf, Güldeste, Hazine-i Müntehabât, Külliyat-ı Letâif, Mükemmel Lügat-ı Osmani*'dir. [1]

13. Ahsen İlmî

14. Ali Refet

15. Ali Remzi

16. Ali Rıza (İçel Tahrirat Müdürü)

17. Ali Rıza (Darüt-Tedrîs Mezunlarından)

18. Ali Rıza (? -1903)

Ali Rıza Efendi İstanbul'da doğdu. Mülkiye mektebinde tahsilini ikmal etti. Manastır vilayeti maiyyet memurluğunda, Yanya vilayeti dahilinde İskrapar, Gostençka, Premedi, Margliç, Meçuve ve İskeçe kazaları kaymakamlığında bulundu.

Hastalığından dolayı İstanbul'a geldi. Yaşı kırka varmadan 1903'te vefat etti. Eş'ârı sofiyâne olmasından dolayı "Şair-i ilahi-nevâ" nâmıyla yadedilirdi. Sinan Paşa tarzındaki mensur tadarruu, nesirde de kudret sahibi olduğunu gösteriyor. [2]

19. Ali Şâdî (Sivas 1875-?)

Şair. Büyükada liman reisliği yaptı (1900-1924). Aynı görevden emekli oldu. Şiirleri Hazine-i Fünun, Mektep, Malumat gibi dergilerde yayımlandı.

[1] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 3, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2000

[2] a.g.e Cilt 3 s. 1938

Nabi isimli bir dergi çıkardı (1898, 12 sayı). M. Ali ve Mehmet Süreyya imzalarını da kullandı. Eserleri: Cüstücu, Sirişk-i Matem (mersiyeler). İki eseri de basılmıştır.[1]

20. Ali Tevfik

21. Anber(Beylerbeyli)

22. Andelîb (bk. Mehmet Faik Esad)

23. Ali Sedat Bin Cevdet

Ahmet Cevdet Paşa'nin oğludur. Döneminin ciddi eserler yazan ve tercüme eden şahıslarından biridir. Baba Tahir-i Malumat mecmuasında bazı yazılar neşretmiş hatta Arûz-ı Osmani isimli aruza dair bir eser tefrika ettirmiştir. Aynı eseri daha sonra Tahir Bey matbaasında bastırmıştır. Bu eserin mukaddimesine şiirimiz üzerine görüşlerini açıklayan yazar dönemin şiirinde yeni icatların yer almamasını eleştirir. Döneminde önemli fikri ve edebi faaliyetleri olan bir yazar olarak nitelenebilir.[2]

24. Ali Refet(Bereketzâde)

25. Ayşe Cavid

26. Bahâî (1872- 1923)

Ahmet Bahaeddin Efendi, İstanbul'da Şehremini'de Pazar Tekkesi Şeyhi Ahmed Zarifi Efendi'nin halifesi ve Kürkçü Şemseddin Mahallesi imamı Nureddin Efendi'nin oğludur. İbtidâi ve rüşdî mekteplerinde okuduktan sonra Maliye Nezareti kalemlerinden birine devama başladı. Senelerce Maliye

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

[2] Himmet Uç, Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı……**

Nezareti'nin muhtelif şubelerinde bulundu. Şiirde Bahâi mahlasını kullanmıştır. Basılmış bir divanı yoktur. [1]

27. BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik (7 Ocak 1869- 30 Aralık 1949)

Feylesof lakabıyla da tanınır. Öğrenimine 1876'da Sion mektebinde başladı. Çocukluk ve gençlik yılları Gelibolu'da geçti. Bir süre Galatasaray Sultanisi'nde okudu. 1887'de Mülkiye mektebine girdi ama bitiremedi. 1891'de girdiği Tıbbiye'den 1899'da mezun oldu. Bazı arkadaşlarıyla İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. 1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanından sonra Edirne milletvekili seçildi. Sonraki hükümetler döneminde maarif nazırlığı, Şura-yı Devlet reisliği yaptı. Kurtuluş Savaşı'nı zaferle sonuçlanmasından sonra yurt dışına çıktı. Meşhur Yüzellilikler listesine alındı. Uzun yıllar Ürdün ve Lübnan'da yaşadı. Yüzellilikler'in affedilmesinden sonra yurda döndü.

Rıza Tevfik şair olarak asıl ününü 1913'ten sonra yayımladığı divan, koşma ve nefes tarzındaki şiirleriyle kazanmıştır. Aynı zamanda oldukça zengin bir felsefe birikimine sahip olan yazar, bu alanda çeşitli makale ve kitaplara imza atmıştır. Şiirlerini Serâb-ı Ömrüm adı altında toplamıştır. Bunun dışında felsefeye dair birçok kitabı ve makalesi vardır. [2]

28. Cafer (Mahrûkîzâde)
29. C. Hakkı (Doktor)
30. Celal Ünsî (Kafkasyalı)
31. Cemaleddin
32. D.Z. (İhsaniyeli)
33. Esad Celal

[1] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 1, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 1999

[2] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

34. Ebuzziya Tevfik (İstanbul, 1849-İstanbul, 1913)

Yazar, gazeteci ve yayıncıdır. Asıl adı Mehmet Tevfik olan Ebuzziya Tevfik'in soyu anne tarafından Şeyhülislam Ebussuud Efendi'ye dayanır. 1857'de babasının ölümü üzerine babasının yerine Maliye Sergi kalemine alındı. 17 yaşına kadar Maliye Nezareti'nin çeşitli kalemlerinde çalıştıktan sonra Şûrâ-yı Devlet mülazımlığına atandı.

Basın hayatına 1864'te Ruznâme-i Ceride-i Havadis'teki yazılarıyla atıldı. Namık Kemal ve onun aracılığıyla Şinasi'yle tanıştıktan sonra Tasvir-i Efkâr'da yazmaya başladı. 20 yaşında Terakki gazetesinin yazı işleri müdürü oldu. *Diyojen, Hayal, Çıngıraklı Tatar* gibi dergi ve gazetelerde çalıştı. Şinasi'nin ölümünden sonra Mustafa Fazıl Paşa tarafından satın alınıp Yeni Osmanlılar Cemiyeti'ne hediye edilen Tasvir-i Efkâr matbaasının sahibi oldu. 1873'te ilk Türk almanağı olan Salname-i Hadika ile birlikte yayıncılığa başladı. Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı piyesinin sahnelenmesinden sonra arkadaşlarıyla birlikte sürgüne gönderildi. Ahmed Mithat Efendi ile birlikte Rodos'ta kale hapsinde tutulan Mehmed Tevfik, buradan yardımcısı Şemsettin Sami'ye gönderdiği yazılarla *Muharrir* isimli gazeteyi çıkardı. Bu yazılarda kendi adını kullanması mümkün olmadığından yazılarını, oğlu Ziya'ya izafeten "Ziya'nın babası" anlamında "Ebuzziya" imzasıyla yayınladı. 1876'da döndüğünde bütün gazetelere ilan vererek bundan sonra bu ismi kullanacağını duyurdu ve ölümüne kadar da bu ismi kullandı.

Yayıncılıkta Kitaphane-i Ebuzziya dizi başlıkları altında toplam 114 kitap yayınladı. *Mecmua'-yı Ebuzziya*'yı 1880'den 1912'ye kadar 159 sayı yayınladı. Lügat-ı Ebuzziya isimli Türkçeden Türkçeye sözlük çalışması sürgüne gönderilmesi nedeniyle yarım kaldı. 1893-1900 arasında *Servet, Malumat, Hazine-i Fünun, İrtika, Musavver Fen ve Edeb* gibi dergi ve gazetelerde mümkün olduğu kadar siyasetten uzak yazılar yayınladı. Ama

yine de bu süre içerisinde on defa tutuklandı. Ölümüne kadar Fransızca *Le Courier d'Orient (*Doğu Postası) ve *Tasvir-i Efkâr*'ın yayımını sürdürdü. [1]

35. Ebul-Enes Fehim

36. Ebulfaruk A.

37. Eğridirli Süleyman (Tamraş Telgraf Müdürü)

38. F. Bîdâr (Aksaray'dan)

39. F.E. (Beyrut'tan)

40. F. İbrahim

41. F. İskender

42. Galip (Lankaza Düyun-ı Umumiyye Aşar Katibi)

43. Hacı İbrahim (Karaçolakoğlu)

44. Hâlid Eyyüp (Yenişehirlizâde) (? -1902)

Hâlid Eyyup Bey İzmirlidir. "Yenişehirlizâde" namıyla yad olunur. İzmir mekteplerinde mebâdî-i ulûmu tahsil etti ve Ahenk gazetesine yazı yazdı. Baba Tahir'in çıkardığı *Malûmat* ve *Servet* gazetelerinde muharrirlik etti.. Vefatından bir sene evvel Ahmet Mithat Efendi'ye damat oldu. Arabi, Farısi, Fransızca, İngilizce tekellüm ve kitabete muktedir ve şairlikten ziyade muharrirrikle mâruf idi. *Goriller İçinde, Tarihçe-i Afganistan, Sevdâ-yı Nihan, Kayıkla Cevelan, Alp Dağları'nda Temaşa* adlı basılmış eserleri vardır. [2]

45. Halil Refet (Âsımzâde)

46. H. E.

47. Hüseyin Dâniş (bk. Hüseyin Daniş PEDRAM)

48. Hüseyin Hâzım

49. Hüseyin Hilmi

---

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

[2] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 2 AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2000

50. Hüseyin Şekip

51. Hüseyin Hüsnü (Obrendorf'tan)

52. Hüsnü (Selanikten)

53. İbrahim Ethem

54. İbrahim Rifat (Hilmizâde)

55. İsmail Safâ (1867- 1901)

İsmail Safa, Hicaz mektupçusu şair Mehmet Behçet Efendi'nin oğludur. Romancı Peyami Safa'nın babasıdır. 1867'de Mekke'de doğdu. Babasının vefatından sonra İstanbul'a geldi. İmtihanla Darüşşafaka'nın ikinci sınıfına kaydoldu. Şehâdetname aldıktan sonra beş altı ay kadar Evkaf Nezareti Masarifat Kalemi'ne ve sonra da Telgraf Nezareti Muhabere, daha sonra Meclis Kalemi'ne devam etti. Sermüsevvid oldu. [1]

1888'de Muallim Naci'nin istifası üzerine Mülkiye İdadisi edebiyat muallimliğine tayin olundu. Şiirler neşretti. İsmini herkese tanıttı. *Mirsad* mecmuasının başmuharrirliğini ifa etti.

Verem hastalığına yakalanan şair birkaç ay Midilli'de tebdil-i hava etti. Şair, mecmuanın incelediğimiz sayılarında karşımıza çıkan Midilli adlı şiirini bu döneminde yazmış olmalıdır.

İngiltere'nin Afrika'da kazandığı Transuval Muharebesini tebrik için bir heyetle birlikte İngiliz Sefarethanesine gidince tutuklandı. Sefirin araya girmesiyle serbest kaldı. Ancak Sivas'a memur olarak sürüldü. Burada hastalığı şiddetlendi ve 1903'te Sivas'ta öldü. [2]

[1] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 4, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2002

[2] a.g.e s. 2023

İsmail Safa, Muallim Naci etkisindeki ilk şiirlerini mektepte iken Safa imzası ile *Tercüman-ı Hakikat*'te yayımlamaya başladı. (1884-87) Daha sonra yine Muallim Naci'nin yardımıyla *Saadet, Mürüvvet, Mecmua-yı Muallim* dergilerinde yazdı. *Maarif* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Mektep, Malumat, Servet-i Fünun, Resimli Gazete, Pul* gibi dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. [1]

Başlıca eserleri, *Mağdure-i Sevda, Sünûhat-ı Terci-i Bend, Mensiyat, Hissiyat ve Eş'âr-ı Vefa, İntâk-i Hakkın Tahmisi, Huzma Safâ ve Muhakeme-i Edebiye*'dir.

56. İbn-i Mahmut Âsım
57. İskender
58. Kamil (Tepedelenlizâde)
59. K. Hayret
60. Kazım Hüznî
61. K. Vecdî
62. Macit
63. Mahmut Celal
64. Mahmud Esad (Maliye Nezaret-İ Celîlesi Hukuk Müşaviri)

65. Manastırlı Rifat (1851-1907)

Oyun yazarı ve dilcidir. Alay kâtipliğinden emekli Raşit Efendi'nin oğludur. 1872'de Harbiye'den mezun oldu. Bir süre bu okulda hocalık yaptı. Daha sonra orduda aktif görevlerde bulundu. Binbaşı rütbesi ile katıldığı 1877-78 Osmanlı-Rus savaşında esir düştü. Bir süre sonra İstanbul'a döndü. Ancak Abdülaziz'in hallinde suçu olduğu gerekçesiyle II. Abdülhamit tarafından 1882'de kaymakam rütbesiyle önce Şam'a, ardından Halep'e sürüldü. Bir daha İstanbul'a dönemedi.

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

Mehmet Rıfat şiirlerini dini ve hikemi bir tarzda kaleme aldı. Harbiye'de hocalık yaptığı yıllarda *Çanta* adıyla çıkardığı dergi ile ulusal duyguların yanı sıra askeri bilgilerin geliştirilmesine de katkıda bulunduğu kabul edilir. Oyun yazarlığı da yapan Manastırlı Rıfat'ın oyunlarının çoğu Gedikpaşa Tiyatrrosu'nda sahnelendi. Bir münacaat, bir naat, 23 gazel, 18 manzume, 6 mesnevi, bir mersiye, 8 tarih, 11 şarkı, 80 kıta, 50 beyit ve iki koşmadan oluşan divançesi yayımlanmadı. Dili bir bütün olarak ele alan Mehmet Rıfat, Tanzimat sonrasında biçimlenen yeni gramer anlayışını klasik formlardan da kopmayarak sürdürdü. Özellikle *Külliyat-ı Kavaid-i Osmaniye* adlı yapıtının Türk gramerinin gelişim seyrinde önemli bir yeri olduğu kabul edildi. [1]

66. M. Bahaeddin (1845-1917)

Mehmed Bahaeddin Bey, esbak Mabeyn Başkâtibi Âyandan Tevfik Bey'in oğludur. 17 Muharrem 1261 (16 Ocak 1845) 'de İstanbul'da doğdu.

Bayezid Mekteb-i Rüşdîsi'nde müretteb dersleri ve Şehzade Camii'nde Arabi ve Farısi okudu. Muharrem 1275'te mülazemetle Meclis-i Vâlâ Mazbata Odası'na be bilahare Tahrir-i Emlak Kalemi'ne dahil oldu. Adalar Emlak Komisyonu riyasetinde, Şehr Emâneti Emlak Dairesi, Ticaret ve Nafia Nezareti İstatistik Kalemi müdürlüklerinde, Mahkeme-i Cinayet Başmümeyyizliği'nde , Aydın ve Hüdavendigar vilayetleri İstinaf Mahkemesi Ceza Dairesi riyasetinde, İstanbul İstinaf Mahkemesi âzâlığında bulunduktan sonra Mahkeme-i Temyiz ve Mahkeme-i Ceza azalıklarında bulundu. 2. Meşrutiyet'ten sonra emekli oldu.

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

Eş'ârından bir kısmı *Ufak Bir Mecmua-i Şiir* ünvanıyle küçük sayfalardan ibaret olarak basılmıştır. [1]

67. M. Bahaeddin (Emîrî-Zade)
68. Mecdeddîn (Erkan-ı Harbiye'de Memur)
69. M.E.
70. M. Ekrem
71. Mehdî (Fraşarlı)
72. Mehmed Cemal (Maksûdzâde)
73. Mehmed Emin
74. Mehmed Emin
75. Mehmed Emin (Üsküdarlı)
76. M.F.
77. Mehmed Fahrî

78. Mehmet Faik Esat (Andelîb) (1873-1902)

Şair. Şiirlerinde önce Faik, daha sonra Andelib mahlasını kullandı. Ulemadan Paşmakçızade Zühdi Molla'nın oğludur. Özel öğrenim gördü, Arapça ve Farsça öğrendi. Hazine-i Fünun, Mektep, İrtika dergilerinin başyazarlığını yaptı. Zararlı faaliyetlerde bulunduğu iddiası ile II. Abdülhamit döneminde, tahrirat katibi göreviyle sürgüne gönderildiği Malatya'da öldü.

Divan edebiyatı geleneğine bağlı kalmış ve bu türde pek çok eser vermiştir. Şiirde Muallim Naci'nin yanında yer alarak eski tarzı sürdürenlerdendir. Hemen hemen bütün şiirlerinde divan şiiri geleneğini biçim ve tema bakımından devam ettirmeye çalışmış, gazel, şarkı ve tahmislerinde aşk ve tabiat temalarını işkemiştir. Dönemin bohem hayatının örnek

[1] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 1, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 1999

tiplerinden biridir. *Sabah-ı Hayatım, Bahar Çiçekleri, Bir Demet Çiçek, Nagamât, Gülbün* başlıca eserleridir. [1]

79. Mehmet Hüşyâr (Tahirbeyzâde)

80. M. Mirâtî

81. Mehmet Refet (1837- ?)

Mehmet Refet Efendi, Süleymaniye kazalarından birinde doğdu. 1837'de İstanbul'da dünyaya geldi. 1848'de Bayezid Rüşdî Mektebi Farısi muallimliğine tayin olundu. Bilahare diğer Rüşdi mekteplerde de Farısi okuttu. Hacca gidip geldi, müderris oldu. Hangi tarihte vefat ettiği tahkik olunamadı. [2]

82. M. Rifat

83. M. Rifat

84. Mehmed Saffet (Merzifonî)

85. Mehmed Tahir (Kaymakam)

87. Mehmed Tahir (Menemenlizâde) (1863- 1903)

Şair, yazar. Babası Sadaret Telgraf Kalemi müdürü Haşim Recep Bey'dir. Dışişleri Bakanlarından Numan Menemencioğlu'nun amcasıdır. İlköğrenimini Karaisalı ve Adana sıbyan mekteplerinde gördükten sonra İstanbul'da Soğukçeşme Askeri Rüştiye'sini bitirdi. Mülkiye Mektebi'nin yüksek kısmını bitirdikten sonra Şurâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi'nde, Ziraat Nezareti Tercüme Kalemi'nde (1884) çalıştı. İzmir ve Selanik'te birer yıl Maarif müdürlüğü yaptı. Özellikle İzmir'de eğitimin ve okulların ıslahı için çalıştı. 1893'te İstanbul'a döndü; Maarif Nezareti Mektubi Kalemi müdürlüğüne, daha sonra Maarif Nezareti Mühimme Kalemi müdürlüğüne

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

[2] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 4, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2002

atandı. Bu arada Mülkiye mektebinde edebiyat ve kitabet-i resmiye, ayrıca Darülfünun edebiyat şubesinde usul-i terbiye ve tedris dersleri verdi.

Tanzimat sonrasının ikinci dönemiyle Servet-i Fünun edebiyatı arasında kalan ve "ara kuşak" denilen edebi dönemin önde gelenleri arasında sayılır. Şair, edebiyat eleştirmeni, retorikçi, yayımcı ve eğitimci olarak tanınmaktadır. Şiire Mülkiye mektebinde öğrenciyken başladı; ilk şiiri "Bir Kız" Tercüman-ı Hakikat gazetesinde çıktı. Güneş, Haver, Malumat gibi dergilerde şiir ve makaleleri yayımlandı. İlk dönem şiirlerinde Mülkiye'den hocası olan Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hamit'in etkileri sezilmektedir; Muallim Naci de örnek aldığı yazarlar arasındadır. Hem eski edebiyatın, hem de Batı şiirinin nazım biçimlerini kullanarak kendine özgü yeni biçimler uygulayan Tahir aynı zamanda Türk şiirinin yapısında önemli bir değişiklik olarak nazımı nesre yaklaştıran ilk şairler arasındadır. Aşk ve doğa şiirlerinde işlediği temaların başında gelir.

Menemenlizade aruz ölçüsüne çeşitli noktalardan karşı çıkmış ve gelecekte Türk şiirinin ölçüsünün mutlaka hece olacağını belirtmiştir. Bazı makalelerinde dil üzerinde durmuş, "Osmanlıca" yerine ısrarla "Türkçe" sözcüğünü kullanmıştır.

Adını Muallim Naci'nin koyduğu şiir kitabı *Elhan* büyük bir tartışmaya yol açmıştır. Recaizade'nin Muallim Naci'nin şiir anlayışını eleştirdiği *Takdir-i Elhan* (1886) adlı kitabının ortaya çıkışında , Menemenlizade'nin Elhan'ının rolü büyüktür; Recaizade Elhan'ı değerlendirme bahanesiyle bu yapıtı kaleme almıştır. Muallim Naci de Recaizade'ye ağır cevaplar verdiği *Demdeme'yi* (1887) yayımlayınca tarafları mahkemeye düşürecek kadar büyük bir tartışma çıktı.

Başlıca eserleri *Elhan, Yad-ı Mazi, Asar-ı Perişan, Terane-i Zafer* adlı şiir kitapları ile, *Osmanlı Edebiyatı* adlı ders kitabıdır. [1]

88. Mehmed Tarık

89. Mısrî

90. Mithat Bahârî (1878- ?)

Ahmet Mithat Bahari Bey, kısmet-i askeriye başkatibi Kütahyalı Emirzade Mehmet Nuri Efendi'nin oğludur. 1878'te İstanbul'da doğdu. Mukaddemat-ı ulûmu, Eyüp'te "Dâr'ül-Feyz-i Hamidi" mektebinde tahsil etti. Farısiyi muallimin-i mahsusadan ve Mesnevi'yi Bahariye Mevlevihanesi şeyhi Hüseyin Fahrüddin Dede Efendi'den tederrüs etti. Türkçe ve edebiyat muallimliği yaptı. Hazine-i Fünun, Mektep gibi mecmualarında şiir ve nesirleri çıktı. Basılmış eserleri edebiyat ve ahlâka dair küçük bir risale olan *Ravza*, *Leâlî'-i Ma'âni*, *Sünbülistan Şerhi*'dir. [2]

91. Muhyiddin (İstanbul, 1874-İstanbul, 1936)

Mehmet Muhyiddin Mekki Bey Hicaz vilayeti muhasebe mümeyyizi Arapkirli Mehmed Efendi'nin oğludur. 1874'te Mekke'de doğdu, künyesi "Arapkirlioğlu" ve soyadı "Çağpar" dır. [3]

Mekke'deki ilköğreniminin ardından İstanbul'a giderek Harbiye'ye girdi. Mezun olduktan sonra çeşitli askeri görevlerde bulundu. Kurtuluş Savaşı sırasında Erkân-ı Harbiye Harp Tarihi Şubesi'nde çalıştı. Miralay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Bir süre öğretmenlik yaptı. Erkân-ı Harbiye miralayı Recep

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

[2] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 1, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 1999

[3] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 3, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2000

Vahyi Bey'in teşvikiyle şiir yazmaya başladı. Abdülhak Hâmit, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem ve Süleyman Nazif'le mektuplaşarak edebi dostluklar kurdu.

Eserleri *Yeşil Yaprak, Yeni Mevlid-i Nebevi, Yeni Filiz* adlı şiir kitaplarıyla, *Vatan Daha Güzel, Anîze, Nahit* adlı oyunlarıdır. [1]

92. Mustafa Bin Musa (Kayserili)

93. M. Zîver

94. Nâdire (Manastır'dan)

95. Nâmık

96. Nâzım (Kaytaz-Zâde)

97. Nazım (Odasen'den)

98. Nazif Sürûrî

99. Necip Âsım (bk. Necip Asım YAZIKSIZ)

100. Nezih Paşa

101. Osman Fâiz (Ferâizcizâde) (1873- ?)

İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın Son Asır Türk şairleri adlı eserinde Osman Faiz'in kendi ağzında hayatı kısaca anlatılır. Bu bilgilere göre Osman Faiz dava vekili Feraizcizade Salih Efendi'nin oğlu olarak 1873'te doğmuş, Bursa'da idadiyi bitirdikten sonra Harbiye'ye girmiş ve mülazım-ı sâni olarak 1891'de bitirmiştir. İstanbul'da Malûmat, Hazine-i Fünun, Mektep, Maarif, Resimli Gazete, Hanımlara ve Çocuklara Mahsus Gazete gibi mecmua ve gazetelerde şiirleri neşredilen Osman Faiz'in Beyt'ül-Hazen isimli küçük bir risalesi de basılmıştır. [2]

102. Osman Nuri

---

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

[2] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 3, AKM Başkanlığı yayınları, Anakara 2000

103. Osman Senâyî

104. PEDRAM, Hüseyin Dâniş (İstanbul, 1870-Ankara, 1943)

Şair ve yazar Hüseyin Dâniş, soyadı kanunundan sonra Pedram soyadını aldı. Şiirlerinde Dâniş mahlasını kullandı. Ticaret amacıyla İstanbul'a yerleşmiş İran kökenli Mehmet Haşim'in oğludur. Rüştiyeden mezun olduktan sonra Mülkiye mektebine devam etti. Beyoğlu'nda bulunan İnstitution Française adlı Fransız okuluna devam etti. Arapça ve Farsçasını ilerletmek için çeşitli okullara devam etti. Prens Sabahattin ve Lütfullah Bey'lerin 6 yıl boyunca özel hocalığını yaptı. Bir süre Mahmut Celalettin Paşa ile Avrupa ülkelerinde kaldı. Dönüşünde Darülfünun Farsça ve İran edebiyatı tarihi derslerini okuttu. 1910'da İran milli meclisine Azerbaycan mebusu olarak girdi ancak gidemedi. İstanbul işgal altındayken üniversite öğrencilerinin ayaklanarak Darülfünun'da çıkarılmasını istedikleri hocalardan biri de, bir dersinde Türklerin medeniyetten yoksun olduğunu iddia eden Hüseyin Dâniş'ti. Bu olaydan sonra Darülfünûn'dan istifa etmek zorunda kaldı. Bir süre Tahran üniversitesi'nde dersler verdi. 1943'te öldü.

Servet-i Fünuncular arasında yer alan Hüseyin Dâniş şiiir ve yazılarını Servet-i Fünun başta olmak üzere pek çok dergi ve gazetede yayımladı. Fransızca ve Farsçadan çeviriler yaptı. Daha çok İran edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarla ve Ömer Hayyam'dan rubai çevirileriyle tanındı. Başlıca eserleri *Hediye-i Sal* ve *Kunckâvi der Zerdüşt* adlı Farsça şiir kitaplarıyla *Kârvân-ı Ömür* adlı Türkçe şiir kitabıdır. [1]

105. Raif Sezâî

106. Rıfat

107. Rifat Dâniş

108. Rasim

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

109. Ragıp Rıza

110. Rıza (Sinoplu)

111. Saad İbn-i Necip

112. Sadi

113. Sadi (Edirne'den)

114. Sadrettin Şükrü

115. Safvetî Ziyâ (İstanbul, 1875- 1929)

Öykücü ve romancı. Tanzimat dönemi maliye ve evkaf nazırlarından Musa Safveti Paşa'nın torunu, maadin müdürü Ahmet Ziya Bey'in oğlu. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi (1892). Hariciye Nezareti'nde katiplik, Şurâ-yı Devlet üyeliği, Anadolu şimendiferleri neşriyat müdürlüğü yaptı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Hariciye'de teşrifat umum müdürlüğü görevinde bulundu. Prag elçiliğine atandı. Elçilik görevinin verilmesinden iki ay sonra Büyükada'da verilen bir baloda kalp krizi geçirerek vefat etti.

Edebiyat yaşamına Servet-i Fünun'da yayımlanan "*Onların Ruhu"* (26 Aralık 1896) adlı öyküyle giren Safveti Ziya, daha sonra aynı dergide yayımlanan "Hanım Mektupları" adlı küçük öyküleriyle dikkat çekmiştir. Asıl tanınmasını sağlayan yapıtı ise İstanbul'un o devirdeki kozmopolit çevrelerini konu alan ve devrin sosyal hayatını açıkça yeren ve ilk kez 1898'de tefrika edilen *Salon Köşelerinde* adlı yapıtıdır. Kendi kişiliğinden de izler taşıyan romanda kahramanları aracılığıyla, Türklerin de Avrupalılar gibi salon hayatına uyum sağlayabileceklerini ispat etmek ister. Bu yönüyle romanın Türkiye'nin romanın Türkiye'nin çağdaşlaşma/Batılılaşma tarihi içinde çok önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Beyoğlu'ndaki gece hayatı ve eğlence alemlerine dalan sorumsuz gençler üzerine yazdığı *Haralambos Cankıyadis* adlı piyesi de yazarın tanınmasında rol oynamıştır. [1]

[1] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

116. S. Nutkî

117. Talat Beyefendi

118. Tayyar (İbnüşşeyh)

119. Vecîhî (1869-1904)

Mehmed Vecihi Bey, Vecihi Paşazade Şurâ-yı Devlet azasından Aziz Bey'in oğludur. Mühendishane-i Berr-i Hümayun'da tahsilini tamamladıktan sonra istihkam zabiti olarak serasker dairesinde çalıştı. Namık Kemal tarzında parlak teşbihler ve tasvirlerle yazdığı Mihr-i Dil adlı hikayesi edebiyat aleminde şöhret kazanmasını sağlamıştır. Bunu takiben Mehcure, Müjgan, Mesude, Akif, Feryad, Hasta, Harabe, Halime, Çoban Kızı, Nedamet isimleriyle yazdığı hikayeler eskisi kadar rağbet görmedi. Teselya Tarihi Harbi adlı eseri İkdam gazetesinde tefrika edildi. [1]

120. Y. Akçurîn

121. YAZIKSIZ, Necip Âsım (Kilis 1861-İstanbul 1935)

Dilci ve yazardır. İlk öğrenimini Kilis'te yaptı. Kuleli Askerî İdadisi'nden sonra Harbiye Mektebi'ne girerek 1880'de piyade mülazımı rütbesiyle mezun oldu. Askerî rüştiyelerde ve Harbiye'de Türkçe, Fransızca ve tarih öğretmenliği yaptı. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul Darülfünunu'nda Türk tarihi ve Türk dili hocalığı yaptı. 1927'de Erzurum milletvekili olarak meclise girdi, 1934'te "Yazıksız" soyadını aldı.

Harbiye Mektebi'nin son sınıflarında iken Tercüman-ı Hakikat'te yazmaya başlayan Necip Asım, daha sonra Maarif'te yazmış, kendisi de Medresetüledep adlı bir dergi çıkarmıştır. Ahmet Cevdet İkdam gazetesini

[1] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri Cilt 4, AKM Başkanlığı yayınları, Ankara 2002

çıkarınca Türkçü tanınanlar bu gazetede yazmaya başladılar. Bunlar arasında Necip Asım da vardı. Aynı paraleldeki yazılarına Musavver Malumat ve Servetifünun'da devam etti. "Lisan Bahisleri", "Dilimize Hizmet", "Dilimiz" gibi başlıklar altında Türkçe'nin sadeleşmesini savunan yazılar yazıyordu. Fakat o tam bir tasfiyeci değildi.

Eski Türkçe üzerinde de duran Necip Asım, rünik Türk alfabesini tanıttı, "Orhun Abideleri"nin metnini ve tercümesini yayımladı, "Eski Savlar" kitabı ile atasözlerimiz üzerinde durdu. Ayasofya kitaplığında Atabetülhakayık'ın Uygur ve Arap harfleriyle yazılmış bir nüshasını buldu ve ilim âlemine tanıttı.

Necip Asım, Darülfünun'da Türkoloji'yi kuran adam olarak anılmaktadır. Türk dili tarihi kürsüsünün ilk profesörüdür. Bu alanda yaptığı çalışmaların şöhreti yurt dışına yayılmıştır. Kuruluşundan itibaren Türk Dil Kurumu'nun da faaliyetlerine katılmıştır.

Eserlerinden bazıları: *Arkadaş Bana Fransızca Öğret (1885), Ev Kızı (1890), Muhtasar Osmanlı Nahvi (1892), En Eski Türk Yazısı (1897), Orhun Abideleri (1896), Eski Savlar (1922).*

122. Yorgaki Efendi (Sivas Ve Erzurum Vilayetleri Adliye Müfettişi)

123. Zeynelabidin Reşit (1846- 1921)

Zeynelabidin Reşit Bey, Kıbrıs müsellimi Kafkasyalı Elhac Darbaz Mesrur Ağazade esbak Kayseri Mutasarrıfı Mehmet Veys Paşa'nın oğludur. 1846'da İstanbul'da doğdu.

Özel hocalardan Arapça ve Farsça okudu. Babıali Telgraf odasına devam eden Zeynelabidin Reşit Trablus-ı Şam sancağı Tahrirat müdürlüğüne tayin olundu. Suriye, Erzurum, Van , Adana, Trabzon gibi vilayetlerde

mektupçuluklarda bulundu. *Edebiyat Kumkuması* ve *Taktuka* isimli iki edebi risalesi Halep'te basılmıştır.

124. Zihniye

3. BÖLÜM

MECMUADAKİ EDEBİ METİNLER VE İNCELENMESİ

3.1. Şiirler

Mâlûmât mecmuasının tezimize konu olan sayıları içerisinde 75 adet şiir mevcuttur. Bu şiirlerden 1 tanesi Fransız şair *François Coppée'den* (Fransuva Kupe) tercümedir, 74 şiir ise teliftir.

Mecmuadaki şiirlerden 63'ünün şairleri belli iken, 12 şiir imzasız olarak neşredilmiştir. Şiirlerin şairlerine baktığımızda her sayıda düzenli olarak şiir yazan kadrolu şairlerden ziyade dergiye ülkenin çeşitli yerlerinden şiir gönderen şairlerin ağırlıkta olduğunu görüyoruz. Mecmuanın incelememize esas teşkil eden kısmında Edirne'den Sadi'nin 6, Mithat Bahârî, Edirne'den Raif Sezâî ve Malatyalı Abdürahîm Ulvî'nin 4'er, Kaytaz-zâde Nâzım ve Antakya'dan Ali Refet'in 3'er, Ferâizci-zâde Osman Fâiz, Kayserili Mustafa bin Musa, Ali Rıza, Tepedelenli-zâde Kâmil, M.Rifat, Muhyiddin ve M. Mirâtî'nin 2'şer, İsmâil Safâ, Andelîb, Mısrî, Harâbî, Edirne'den Ahmed Âlî, Mahrûkî-zâde Câfer, Niyâzî, Nezîh Paşa, İhsaniyeli D. Z., Ali Şâdî, Abdülvahab Gambervânî, Beylerbeyli Anber, Beyrut'tan F. E, Odasen'den E. Nâzım, Râgıb Rızâ, Üsküdarlı Mehmed Emîn, Zihniye, Sîret, Râsim, Ahmed Reşâd, Abdünnâfi' Sâmî, Gâlib, K. Hayret ve Menemenlizâde Tâhir'in 1'er şiiri bulunmaktadır.

Bunların dışında 12 şiirin de imzasız olarak neşredildiğini yukarıda zikretmiştik.

Mecmuaya şiir gönderen şairler içerisinde devrinde şöhret kazanmış isimler olarak Menemenli-zâde Tâhir, Andelîb (Fâik Esad), İsmail Safâ, Tepedelenli-zâde Kâmil gibi isimler dikkat çekmektedir.

3.1.1 Şekil ve Vezin

Mecmuamızda yer alan şiirlerin çoğunlukla Divan Edebiyatından getirilen eski nazım şekilleri ile yazıldığını görmekle beraber, Tanzimat'tan sonra edebiyatımızda kullanılmaya başlanan Batı edebiyatlarının nazım şekillerine ve eski şekiller üzerinde yenileştirme çabalarına da şahit olmaktayız.

Mecmuadaki 75 şiirden 55 tanesi Divan edebiyatı nazım şekilleri olan gazel, kaside, beyit, mesnevî, şarkı, kıt'a, nazm, muhammes, nazîre, tarih gibi şekiller kullanılarak yazılmışlardır. Bunun dışındaki 18 şiir ya Batı edebiyatlarının sabit nazım şekilleri olan sonnet, çapraz kafiyeli nazım şekli(rime croisée), sarma kafiyeli nazım şekli(rime embrassée), çapraz/sarma karma kafiyeli nazım şekli ile yazılmış ya da mevcut eski veya yeni şekiller üzerinde bendlerin mısra sayıları ve kafiyeleri üzerinde birtakım yenilik denemeleri yapılarak yazılmışlardır.

Mecmuadaki şiirleri nazım şekline göre incelerken öncelikle kafiye şemasını ve nazım birimini (beyit sayılarını, bendlerin mısra sayılarını) esas aldık. Bazı şiirlere ait oldukları nazım şekline göre başlık konulduğundan bu, şiirlerin nazım şeklinin tespitini kolaylaştırdı. Ancak mecmuanın yayınlandığı tarihlerde şairler nazım şekilleri üzerinde yeni tasarruflara giriştiklerinden başlık ne olursa olsun kafiye şemasının ve nazım biriminin o şekle uygun olup olmadığını kontrol ettik.

"XIX. asrın ikinci yarımına gelindiğinde Türk şiiri yavaş yavaş bir değişikliğin içerisine girmeye, klasik şiirimizden farklı bir çehre arz etmeye

başlar. Şeyh Gâlib'den sonra, aynı güçlü soluğa erişecek ve orijinalitesiyle eskiyi tekrardan kurtulacak şahsiyetler yerine, kendisinden önceki büyük şairlerin birer taklitçisi olan, orijinaliteden uzak ikinci derecede şairler elinde kalan Dîvan şiiri daha XVIII. asır sonlarından itibaren bir deformasyona, dil, mazmunlar sistemi, edebî sanatlar ve ifade güzelliği bakımlarından bir çözülmeye doğru gitmeye başlar."[1]

XIX. asrın ikinci yarısından itibaren şiirimizde birtakım değişmeler göze çarpar. Mevcut Dîvan şiiri nazım şekilleri kullanılmakla beraber bunlar üzerinde birtakım değişikliklerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülür. Bunda Batı edebiyatlarını ve bu edebiyatların nazım şekillerini tanımanın etkisi büyüktür. Batı edebiyatı eserlerini okumalar ve tercümeler yoluyla tanıyan ediplerimiz buradaki yeni fikirleri ve yeni şekilleri edebiyatımızda uygulamaya çalışmışlar, ya doğrudan batı edebiyatına ait nazım şekillerini kullanmış ya da mevcut eski şekillerde tasarruflara giderek yenilikler gerçekleştirmişlerdir. Yine yeni fikir ve muhtevaların ifadesi için eski ve mahdut şekillerin kifayet etmediğinin hissolunması ve Batı edebiyatına açılışın doğurduğu ufuk genişlemesi, yeni nazım şekillerinin şiirimizde kullanılmalarını sağlar. [2]

3.1.1.1. Divan Şiiri Nazım Şekilleri

3.1.1.1.1. *Beyit*

Aynı vezinle yazılmış, anlamca birbirine bağlı iki dizeden oluşan bir nazım şekli olan beyit[3] Divan şiirinde bazen bir şiirin parçası olarak bazen de müstakil olarak yazılmışlardır. Mecmuamızın çalışmamıza esas sayıları içerisinde müstakil olarak yazılmış tek bir beyte rastladık. Divan şiiri geleneğinde "müfred, beyt, ferd, matla'" gibi başlıklar halinde yazılan

[1] M. Fâtih Andı, Servet-i Fünûn'a kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri, İstanbul 1997
[2] a.g.e. s. 17
[3] İskender Pala, Divan Edebiyatı, İstanbul 1999, s. 57

beyitler, Tanzimat'tan sonraki edebiyatımızda müstakil başlıklarla da neşrolunmuşlardır. Mecmuamızdaki beyit ise ne Divan şiirindeki gibi bir başlık ne de müstakil bir başlık taşımaktadır.

(…), **Edirne'den Râif Sezâî**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312

3.1.1.1.2. Mesnevi

Mesnevî, aynı vezinde ve kendi aralarında kafiyeli beyitlerden meydana gelen, beyit sayısında bir sınırlama olmayan bir Dîvan şiiri nazım şeklidir. İki beyitten başlayarak on binlerce beyte varan bir uzunlukta yazılabilir. Beyitler aruzun kısa kalıplarıyla yazılırlar ve her beytin mânâsı kendi içinde tamamlanır. [1] Bu nazım şekliyle küçük hikâyeler yazılabildiği gibi, binlerce beyitten müteşekkil eserler de kaleme alınabilir.

Mesnevî nazım şekli, Batı edebiyatından gelme düz kafiyeli nazım şekli ile aynı kafiye düzenine sahip olduğundan (aa bb cc…) bu ikisinin ayrımı zordur. Biz, mecmuamızda mesnevî nazım şekli ile yazıldığını düşündüğümüz şiirleri şu şekilde belirledik:

Liste 2: Mesnevi Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler

-Meşhed-i Mihr-i Cemâl **(…),**Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-Aile Manzumeleri (Miras Kavgası), **Mısrî***,* Malûmat, Nu. 54, 24 Rebîülâhir 1314/ 19 Eylül 1312
-Âsmân, **Tepedelenli-zâde Kâmil***,* Mâlûmat, Nu. 57, 14 Cemâziyelâhir 1314/ 7 Teşrinisâni 1312

[1] M. Fâtih Andı, Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri, s. 46

-*Midilli,* **İsmâil Safâ**, Mâlûmat, Nu. 60, 3 Recep 1314/ 28 Teşrinisânî 1312
-*Filizinden Yeni Koparılmış Bir Çiçek,* Malûmat, **M. Rif'at**, Nu. 61,12 Recep 1314/5 Kânunuevvel 1312

3.1.1.1.3. Kıt'a

En az iki beyitten müteşekkil ve (xa xa xa…) şeklinde kafiyelenen bir nazım şeklidir. Beyitler aynı vezindedirler ve aynı konuyu işlerler. (xa xa) şeklinde iki beyitten ibaret kıt'aların yanı sıra 30-40 beyti bulan kıt'alar da yazılmıştır. Bu şekilde uzun kıt'alara "kıt'a-i kebîre" adı verilmiştir. Ayrıca kıt'alarda genellikle mahlas bulunmamasına rağmen kıt'a-i kebîrelerde şairler çok defa mahlas kullanmışlardır.[1]

Nazmlar ise ilk beyti musarra' olan kıt'alardır. En az iki beyit olurlar. En fazla ise, kıt'a-i kebîreler gibi 30-40 beyte kadar uzarlar.[2]

Mecmuamızda kıt'a nazım şekliyle yazılmış 9 şiir mevcuttur. Bunların 5 tanesi kıt'a başlığı taşırken 2'si başlıksız olarak neşredilmişlerdir. Başlıksız olarak neşredilen bu iki şiiri kafiyelenişi itibariyle üç beyitlik kıt'alara yakın bulduğumuz için bu bölüme almayı uygun bulduk.

Nazmların beş beyitten uzun olanlarının, kafiyelenişi de aynı olduğu için, gazelden tefrîki zordur. Ancak gazellerde şairler çoğunlukla mahlas kullanmış, nazmlarda kullanmamışlardır. Bu yönüyle ve nazm başlığını taşıması dolayısıyla Muhyiddîn'in bu şiirini nazm bölümüne almayı uygun gördük.

Liste 3: Kıt'a Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler
-*Kıt'a*, **Malatyalı Abdürrahîm Ulvî**, Mâlûmat, Nu. 51, 29 Rebîülevvel 1314/ 29 Ağustos 1312

[1] M. Fâtih Andı, Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri, s. 57
[2] M. Fâtih Andı, a.g.e. s. 60

-*Kıt'a*, **Ali Şâdî**, Nu. 52, Mâlûmat, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Kıt'a*, **Edirne'den Ahmed Ali**, Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Kıt'a*, **(…),** Mâlûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Kıt'a,* **Kayserili Mustafa bin Mûsa**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*(…),* **Edirne'den Râif Sezâî**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*(…)*, **Edirne'den Râif Sezâî,** Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312

3.1.1.1.4 Nazm

-*Bir Nazm*, **Muhyiddîn**, Mâlûmat, Nu. 58, 21 Cemâziyelâhir 1314/ 14 Teşrinisâni 1312
-*Fotoğrafıma yazdığım*, **Ali Râfet**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314, 31 Teşrinievvel 1312

3.1.1.1.5. Gazel

Divan şiirinin en çok kullanılan nazım şekli olan gazel şekline, mecmuamızda da sıkça rastlanmaktadır. Mecmuamızda farklı şairlere ait 19 adet gazel bulunmaktadır.

Mecmuadaki gazellerin çoğu bu nazım şeklinin başlığını taşırken, Dîvan edebiyatı geleneğinde görülmeyen bir özellik olarak gazellerin "*Saçlarını, Yârim İçin Bir Gazel, Güzelsin*…" gibi müstakil başlık taşıdıklarını da görüyoruz.

Yine Dîvan edebiyatı geleneğinden farklı olarak mecmuadaki gazellerin birçoğu mahlassız gazellerdir. 19 gazelden 15'i mahlassız, 4'ü mahlas kullanılarak yazılmıştır.

Mecmuadaki gazeller, gazellerin şairleri ve mecmuanın hangi sayısında neşredildikleri aşağıda gösterilmiştir.

Liste 4: Gazeller

-*Gazel*, **Abdülvahab Gambervânî**, Malûmat, Nu. 51, 29 Rebîülevvel 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Gazel*, **Malatyalı Abdürrahîm Ulvî**, Malûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Gazel,* **İhsâniyeli D.Z.**, Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*(…),***Nezih Paşa***,* Malûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Gazel*, **Kaytaz-zâde Nâzım**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 - Ağustos 1312
-*Gazel*, **Edirne'den Râif Sezâî**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Gaze*l, **(…),** Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Gazel*, **Üsküdarlı Mehmed Emîn**, Mâlûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Bir Gazelden*, **Malatyalı Abdürrahîm Ulvî**, Malûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312
-*Gazel*, **Niyâzî**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312
-*Gazelden müfrez*, **Edirne'den Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312
-*Gazel*, **Kaytaz-zâde Nâzım**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312
-*Bir Sayfiyede Söylenmiştir*, **Ali Râfet,** Mâlûmat, Nu. 57, 14 Cemâziyelâhir 1314/ 7 Teşrinisâni 1312
-*Gazel*, **Ali Râfet**, Mâlûmat, Nu. 57, 14 Cemâziyelâhir 1314/ 7 Teşrinisâni 1312
-*Taklîd*, **Abdünnâfi' Sâmî,** Mâlûmat, Nu. 57, 14 Cemâziyelâhir 1314/ 7 Teşrinisâni 1312

-*Saçlarını*, **Midhat Bahârî**, Malûmat, Nu. 59, 27 Cemâziyelâhir 1314/ 21 Teşrinisâni 1312
-*Yârim İçin Bir Gazel*, **Kayserili Mustafa bin Musa**, Malûmat, Nu. 59, 27 Cemâziyelâhir 1314/ 21 Teşrinisâni 1312
-*Güzelsin***, Zihniye**, Malûmat, Nu. 60, 3 Recep 1314/ 28 Teşrinisâni 1312
-*Bir Çocuğun Mezârında Dâyesi Lisânından*, **M. Mir'âtî**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312

3.1.1.1.6. Kasîde

Dîvan edebiyatı nazım şekillerinden olup daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla kaleme alınan[1] bu nazım şekline mecmuada iki adet tesadüf ettik. Bu iki şiir de klasik kasîdelerden farklı olarak girizgâh, nesîb, teşbîb, fahriye gibi bölümler taşımamaktadırlar. Ancak kafiyelerinin kasîde ile aynı oluşunu ve muhtevalarını göz önüne alarak bu şiirleri kasîde olarak değerlendirdik. Yine klasik kasîdeden farklı olarak bu şiirlerde şairler mahlas kullanmamıştır. "*Tevhîd"* başlığını taşıyan şiir, beyitler halinde değil sekizer mısralık bendler halinde yazılmıştır ve 3 bendden müteşekkildir.

Liste 5: Kasideler

-Hasbihâl-i Vicdân, **Ahmed Reşâd**, Mâlûmat, Nu. 51, 29 Rebîülevvel 1314/ 29 Ağustos 1312
-Tevhîd, **Edirne'den Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312

[1] İskender Pala, Dîvan Edebiyatı, İstanbul 1999, s. 59

3.1.1.1.7. Şarkı

Halk edebiyatındaki "türkü" nün Dîvan şiirindeki karşılığı olan şarkı, dörder, beşer, veya altışar mısralı bendlerle yazılan bir türdür.[1] Dörder mısralı şarkılar diğerlerinden daha çoktur. Her bendin sonunda tekrarlanan mısra veya mısralara "nakarat" adı verilir

Mecmuamızda tespit ettiğimiz 12 şarkıdan 5'inin şairi belli iken 7 şarkı imzasız olarak neşredilmiştir. Mecmuadaki şarkılardan 9'u dörder mısralık bendlerden oluşan şarkı iken 1'i altışar, 2'si yedişer mısralık bendlerden oluşan şarkılardır.

Liste 6: Şarkılar

-*Şarkı*, **Mahrûkî-zâde Câfer**, Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Şarkı*, **Beyrut'tan F.E.,** Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Şarkı*, **Kaytaz-zâde Nâzım**, Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-*Şarkı*, **Beylerbeyli Anber**, Malûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Şarkı*, **Harâbî,** Malûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Şarkı*, **(…)**,Malûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312
-*Şarkı*, **(…)**,Malûmat, Nu. 54, 24 Rebîülâhir 1314/ 19 Eylül 1312
-*Şarkı,* **(…),**Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Şarkı,* **(…)**,Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Şarkı*, **(…)**,Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Şarkı*, **(…)**,Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Şarkı,* **(…)**,Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312

[1] M. Fâtih Andı, a.g.e. s. 240

3.1.1.1.8. Muhammes

Aynı vezinde beşer dizelik bendlerden müteşekkil bir nazım şekli olan muhammes[1]*,* her bendin son bir veya iki mısraının ilk bend ile kafiyeli olduğu bir nazım şeklidir. Mecmuamızda muhammes özellikleri taşıyan yalnızca 1 şiire tesadüf ettik. Bu şiir, mecmua tarafından açıklayıcı bir paragraf altında, muktebes olduğu belirtilerek neşredilmiş ancak hangi mecmuadan iktibas edildiği belirtilmemiştir.

Her bendin son iki mısraının ilk bend ile kafiyeli olması yönünden bir muhammes-i müzdeviçtir.

(…), **Sîret**, Mâlûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312

3.1.1.1.9. Nazire

Bir şairin şiirine başka bir şairce aynı ölçü, uyak ve redifte yazılan benzerine denir. Divan şairlerince bir şairin şiirini tanzîr etmek, ona karşı bir saygı duyulduğunu ve onun şiirinin ve üslûbunun beğenildiğini anlatmak içindir.[2]

Mecmuamızda nazîre olduğu belirtilmiş 5 şiire rastladık. Bu nazîre-lerden biri Müstecâbî-zâde İsmet Bey'in gazeline, bir diğeri ise Muallim Nâcî'nin ;

"Dîde en sevdâ-fezâ bir sûretin hayrânıdır
Sîne en şiddetli bir sevdânın âteş-dânıdır" matla'lı gazelinedir.

Râsim'e, Andelîb'e ve Ali Rızâ'ya ait nazîrelerin ise kimlerin gazeline nazîre oldukları belirtilmemiştir. Mecmuadaki nazîreler, bunların şairleri ve hangi sayıda yer aldıkları aşağıda gösterilmiştir.

---

[1] İskender Pala, Divan Edebiyatı, İstanbul 1999, s. 89
[2] Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara 1999, s. 269

Liste 7: Nazireler

-(*Müstecâbizâde İsmet Bey'in Gazel-i Dil-nişînlerine*), **Midhat Bahârî**, Malûmat, Nu. 54, 24 Rebîülâhir 1314/ 19 Eylül 1312
-*Nazîre*, **Râsim**, Mâlûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312
-*Nazîre (Muallim Nâci'nin gazeline*), **Muhyiddîn**, Mâlûmat, Nu. 59, 27 Cemâziyelâhir 1314/ 21 Teşrinisâni 1312
-*Vecd-i Safâ*, **Andelîb**, Mâlûmat, Nu. 62, 19 Recep 1314, 12 Kânunuevvel 1312
-*Nazîre,* **Ali Rızâ**, Mâlûmat, Nu. 54, 24 Rebîülâhir 1314/ 19 Eylül 1312

3.1.1.2. Batı Edebiyatları Nazım Şekilleri

Tanzimat'tan sonraki edebiyatımızda Batı'dan yapılan tercümeler yoluyla Türk şiiri yeni nazım şekilleriyle tanışmaya başlamıştır. Dîvan şiirinin oldukça sınırlı ve serbestçe harekete fazla imkân tanımayan klasik şekillerinin yanında bu yeni şekiller Tanzimat'ın birinci ve ikinci kuşağı tarafından benimsenmiş ve bu yolda denemelere girişilmiştir.

Bu yolda Ethem Pertev Paşa'nın Hugo'dan tercüme ettiği "Tıfl-ı Nâim" şiiri Tanpınar'ın da ifade ettiği gibi edebiyatımızda "*bütün bir yeniliktir.*"[1] *Nitekim "Tıfl-ı Nâim" çevirisi Türk şiirine "ottava-rima"yı kazandırmıştır. Daha sonra, Tanzimat'ın ikinci kuşağında Recâizâde Ekrem ile Hâmid bu yolda çok esnek davranacak ve "eşleme", "sarma", "çapraz" kafiye düzenlerini sık sık ve bir arada kullanarak yeni şekiller yaratacaklardır.* [2]

[1] Ahmed Hamdi Tanpınar, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 2003, s. 264
[2] İsmail Parlatır, XIX. Yüzyıl Yeni Türk Şiiri, Türk Dili Dergisi Çağdaş Türk Şiiri Özel Sayısı, Ankara 1992, s. 8

Tanzimat'ın ikinci kuşağından Ekrem ve Hâmid'in sıkça kullanmaya başladıkları Batılı nazım şekillerinin örneklerine mecmuamızda da rastlamaktayız. Mecmuadaki şiirlerden 13 tanesinin batı edebiyatlarının nazım şekilleri olan *sonnet, çapraz kafiyeli nazım şekli (rime croisée), sarma kafiyeli nazım şekli (rime embrassée) ya da bu iki şeklin bir arada kullanıldığı çapraz/sarma karma kafiyeli nazım şekli* ile yazılmış olduğunu görmekteyiz.

3.1.1.2.1. Sonnet (Sone)

İlk iki bendi dörder, son iki bendi üçer mısralı toplam 14 mısradan müteşekkil bir Batılı nazım şekli olan sonnet, ilk defa İtalyan edebiyatında kullanılmıştır. Oradan Fransız edebiyatına ve diğer batı ülkelerinin edebiyatlarına geçmiş ve çok kullanılan bir şekil olmuştur. Bizim edebiyatımıza Fransız şiiriyle olan münasebetlerimiz sonucu Servet-i Fünûn edebiyatının başlangıcından hemen önce geçmiş ve Servet-i Fünûn şairleri tarafından ise artık bol miktarda kullanılan bir şekil olmuştur.[1]

Servet-i Fünûn mecmuasında sonnet örneklerine sıkça rastlanmadan önce mecmuamızda sonnet örneklerine rastlamaktayız. Ancak bu sonnetlerin Fransız klasik sonnet tarzından kafiyeleniş yönünden farklılık arzettiklerini görüyoruz. Fransız klasik sonnet tarzında kafiye şeması "abba abba ccd eed" şeklindedir. Ferâizci-zâde Osman Fâiz'in *"İhtiyar Kunduracı*" adlı sonnet'inin son iki bendinin kafiyesi ise "…eef ghh" biçimindedir.

Midhat Bahârî'nin "*Duhter-i Nağme-kâr*" başlıklı sonnet'i de klasik sonnet kafiyesinden farklı bir tarzda kafiyelenmiştir. Bu şiirin kafiye şeması da "abbc deed fgg hii" şeklindedir ve görüldüğü gibi ilk bendin 1. ve 4. mısraı birbiriyle kafiyeli olmadığı gibi son iki bend klasik sonnet tarzında farklı bir kafiyelenişe sahiptir. Bu da şairlerin klasik sonnet tarzı üzerinde birtakım tasarruflara giriştiklerini gösterir.

[1] M. Fâtih Andı, Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri, İstanbul 1997, s. 306

Liste 8: Soneler

-İhtiyar Kunduracı, **Ferâizci-zâde Osman Fâiz**, Mâlûmat, Nu. 52, 10 Rebîülâhir 1314/ 5 Eylül 1312
-Duhter-i Nağme-kâr, **Midhat Bahârî**, Mâlûmat, Nu. 63, 26 Recep 1314/ 19 Kânunuevvel 1312

3.1.1.2.2.Çapraz Kafiyeli Nazım Şekli

Dört dizeli bendlerle kurulan bir biçimdir. Her dörtlüğün tek ve çift sayılı dizeleri kendi aralarında kafiyelenir. Dörtlük sayısı sınırlı değildir. Kafiye düzeni "abab cdcd efef…" şeklindedir.[1] Mecmuamızda bu nazım şekliyle yazılmış 5 şiir mevcuttur. Bu şiirlerden biri Fransız şair François Coppée (Fransuva Kupe)'den Hüseyin Şekip tarafından tercüme edilen "*Tenhâda*" başlıklı manzûmedir.

Midhat Bahârî'nin *"Bir Levha-i Tabiat"* başlıklı şiiri çapraz kafiyeli nazım şekli ile yazılmış bir şiir olarak dörder dizeli 3 bendden sonra kendi arasında kafiyeli iki mısradan müteşekkil bir şiirdir.

Lankaza Düyûn-u Umûmiyye Âşar Kâtibi Gâlib'in "*Tıfl-ı Nâim*" başlıklı manzûmesi de şekil bakımından çapraz kafiyeli nazım şeklinden farklılıklar arz etmektedir. Bu şiirde dörder dizeli ve çapraz kafiyeli her bendin ardından kendi arasında kafiyeli iki mısra gelmektedir.

Liste 9: Çapraz Kafiyeli Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler

-Sabah-ı Vuslat, **Edirne'den Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 53, 17 Rebîülâhir 1314/ 29 Ağustos 1312

[1] Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara 1999, s. 370

-*Tenhâda*, **François Coppée***(Çev. Eskişehir'den Hüseyin Şekîb*), Malûmat, Nu. 63, 26 Recep 1314/ 19 Kânunuevvel 1312
-*Bir Levha-i Tabiat*, **Midhat Bahârî**, Malûmat, Nu. 71, 23 Ramazan 1314/ 13 Şubat 1312
-*Tıfl-ı Nâim*, **Lankaza Düyûn-ı Umûmiye Âşar Kâtibi Gâlib**, Mâlûmat, Nu. 60, 3 Recep 1314/ 28 Teşrinisâni 1312
-*Gonçe*, **Edirne'den Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 58, 21 Cemâziyelâhir 1314/ 14 Teşrinisâni 1312

3.1.1.2.3. Sarma Kafiyeli Nazım Şekli

Dörder mısralı bendlerle yazılan bir Batı edebiyatı nazım şeklidir. Bendlerin sayısında bir sınırlama yoktur. Her bendde 1. ve 4. mısralar kendi aralarında, 2. ve 3. mısralar da kendi aralarında kafiyelenirler. Buna göre kafiye düzeni (abba cddc effe…) şeklinde gösterilebilir.[1]

Mecmuamızda sarma kafiyeli nazım şekli ile yazılmış 4 şiir vardır. Bunlardan Malatyalı Abdürrahîm Ulvî'ye ait "*Tıfl-ı Nâim*" ve Menemenli-zâde Tâhir'e ait "*Dave*t" başlıklı şiirler dörder mısralı bendlerle ve bu nazım şeklinin aslına uygun olarak yazılmışlardır.

Sâdî'ye ait *"Tıfl-ı Seyyâr, Kelebek*" adlı şiir altışar mısralı bendlerle yazılmıştır. Ancak 1. ve 6. mısralar, 2. ve 5. mısralar, 3. ve 4. mısralar kendi aralarında kafiyeli olduğundan sarma uyak düzenindedir. Bu nedenle bunu şairin nazım şekli üzerinde bir tasarrufu olarak değerlendirip bu bölüme dahil ettik.

Yine Ferâizci-zâde Osman Fâiz'in "*Sabî"* başlıklı manzûmesinde de şairin bu nazım şekli üzerinde bazı tasarruflara giriştiğini görüyoruz. Şiirde 1. ve 3. bendler sarma kafiye düzeninde dörder mısradan müteşekkil iken. 2. ve

[1] M. Fâtih Andı, Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri, İstanbul 1997, s. 292

4. bendlerin altışar mısradan müteşekkil olduğunu görmekteyiz. Altışar mısralı bu bendlerin ilk dört mısraları sarma kafiyeli iken sonlarındaki iki mısra kendi aralarında kafiyelidir.

Liste 10: Sarma Kafiyeli Nazım Şekliyle Yazılan Şiirler

-*Sabî,* **Ferâizci-zâde Osman Fâiz**, Mâlûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Tıfl-ı Nâim*, **Malatyalı Abdürrahîm** Ulvî, Mâlûmat, Nu. 60, 3 Recep 1314/ 28 Teşrinisâni 1312
-*Tıfl-ı Seyyâr, Kelebek*, **Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 74, 14 Şevval 1314/ 6 Mart 1312
-*Davet*, **Menemenli-zâde Tâhir**, Mâlûmat, Nu. 74, 14 Şevval 1314/ 6 Mart 1312

3.1.1.2.4. Karma Kafiyeli Nazım Şekli

Mecmuada sarma ve çapraz kafiyeli nazım şeklinin karma olarak kullanıldığı bir şiire de rastlamaktayız.

Edirne'den Sâdî'nin "*Tıfl-ı Nâim*" başlıklı dörder mısralı 8 bendden oluşan şiirinin 2. ve 8. bendleri sarma kafiye, diğer bendleri çapraz kafiye düzenindedir.

-*Tıfl-ı Nâim*, **Edirne'den Sâdî**, Mâlûmat, Nu. 60, 3 Recep 1314/ 28 Teşrinisâni 1312

3.1.1.2.5. Yarı Çapraz Kafiyeli Nazım Şekli

Mecmuada rastladığımız şiirlerden K. Hayret imzalı "*Bir Levha*", dörder mısralı bendlerinin 1. ve 3. mısralarının kafiyesiz, 2. ve 4. mısralarının kendi aralarında kafiyeli (xaxa xbxb…) olması münasebetiyle yarı çapraz kafiyeli bir görünüm arz etmektedir. Bu nedenle bu şiiri yarı çapraz kafiyeli olarak değerlendirdik.

-*Bir Levha*, **K. Hayret**, Malûmat, Nu. 59, 27 Cemâziyelâhir 1314/ 21 Teşrinisâni 1312

3.1.1.3. Halk Edebiyatı Nazım Şekilleri

Mecmuamızda halk edebiyatı nazım şekillerimizden olan "türkü" ile yazılmış iki şiir mevcuttur. Bu iki şiirden, mecmuanın 55 numaralı nüshasında neşredileni 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır, altında anonim olup olmadığına veya şairine dair bir bilgi yoktur. İkinci türkü ise mecmuanın 56 numaralı nüshasında aşağıdaki açıklayıcı paragrafla birlikte neşredilmiştir.

"Sultan Osman Hân-ı Gâzi Hazretleri Domaliç Yaylasında ikâmet-güzâr iken "İnegöl" tekfûrunun kendilerini basmak üzere tehiyyâtta bulunduğunu haber alarak hemen maiyyetindeki Karakeçili Aşireti efrâd-ı şecâat-nihâdatını bilâ-istishâb üzerlerine yürütüp İnegöl'e bir saat mesafede vâkı' bir mevkide vukû' bulan müsâdemede düşmen tarumar edilmiş ve fakat birader-i âlikaderleri Sâdıç Bey orada şehiden âzim-i gülşen-serâ-yı cennet olmuş ve tabii daha birkaç şehid daha verilmiş idi. Şühedâ meyânında henüz tehil eylemiş ve bir tanecik ciğerparesini terk eylemiş bir genç var imiş. İşte bu gencin zevce-i metrûkesi lisânında sâdır olan ve sûreti elimize geçen bir türküyü âsâr-ı Kadîme-i Türkî'den olmak mülâbesesiyle ber-vech-i âtî derc-i sütûn eyliyoruz:"

Mecmuanın diğer sayılarında halk edebiyatı nazım şekillerinden herhangi biri ile yazılmış başka bir şiire rastlanmamaktadır.

-*Türkü*, **(…)**, Malûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Türkü,***(…)**, Malûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312

3.1.1.4 Yeni veya Serbest Nazım Şekilleri

Mecmuada yeni sayılabilecek nazım şekilleriyle yazılan veya herhangi bir nazım şekline ait olamayacak kadar serbest yazılmış şiirler aşağıda sıralanmıştır.

Liste 11: Yeni veya Serbest Nazım Şekilli Olan Şiirler

-*Mülâhaza,* **Tepedelenli-zâde Kâmil**, Mâlûmat, Nu. 55, 1 Cemâziyelâhir 1314/ 26 Eylül 1312
-*Harîf*, **Râgıb Rızâ**, Mâlûmat, Nu. 57, 14 Cemâziyelâhir 1314/ 7 Teşrinisâni 1312
-*Çoban*, **M. Mir'âtî**, Malûmat, Nu. 62, 19 Recep 1314, 12 Kânunuevvel 1312
-*Terâne yahut Nasîhat-i Mü'minâne*, **Ali Rızâ**, Mâlûmat, Nu. 51, 29 Rebîülevvel 1314/ 29 Ağustos 1312
-*(başlıksız)*, **Odasen'den E. Nâzım**, Malûmat, Nu. 56, 7 Cemâziyelâhir 1314/ 31 Teşrinievvel 1312

3.1.1.5. Vezin

Klasik Türk Edebiyatına Arap ve Fars edebiyatları vasıtasıyla geçen aruz vezni, yüzlerce yıllık klasik şiir geleneğinde âhengi sağlamanın en önemli vasıtası olarak görülmüştür. Türkçenin yapısına uymayan bir vezin olmasına rağmen bazı Dîvan şairlerince başarıyla kullanılmıştır. Ancak ne kadar başarıyla kullanılırsa kullanılsın Türkçenin yapısını zorlayan yabancı bir unsurdur. Ahmed Hamdi Tanpınar'ın da ifade ettiği gibi *"Eski şiir aruzun etrafında, tıpkı yabancı bir hanedanın etrafında oldukça karışık bir saray gibi teşekkül etmiştir. "*[1]

[1] Ahmed Hamdi Tanpınar, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, 2003 İstanbul, s. 267

Tanzimat'a gelinceye dek deformasyona ve pek çok açıdan çözülmeye uğrayan Dîvan şiiri Tanzimat'tan sonra değişimler geçirir. Dîvan şiiri nazım şekilleri üzerinde bilinçli tasarruflara girişen *yenileşme devri şairleri şekil gibi vezni de değiştirme ihtiyacı duymuşlardır.*[1] Batı dillerinden yapılan tercümeler yoluyla Batı şiirini tanıyan Tanzimat'ın ilk nesli *insanı daha sıkı konuşturan, hatta trajedi ve komedide olduğu gibi doğrudan doğruya konuşturan örneklerin karşısında eski arûzun âdâbını ve âhengini lüzûmsuz bulmağa başlarlar.*[2]

Tanzimat'ın ilk neslinden Namık Kemal, Ahmed Vefik Paşa ve 2. nesilden Abdülhâk Hâmit aruz vezni yerine hece veznini birkaç kez kullanmayı denedilerse de hece vezninin diğer şairler arasında yaygınlaşmadığını görüyoruz.

Dîvan şiirinin bu en önemli âhenk vasıtasının şiirde çoğu kez yarattığı monotonluğu aşmak için Mâlûmat Mecmuası'nın neşre başlamasından önce Tevfik Fikret, 1891'de vezni ruh hallerine göre değiştirmek yahut ruh hallerine uygun vezin kullanmak fikrini ortaya atmıştır. [3]

1894'te yayın hayatına başlayan Mâlûmat mecmuasının incelediğimiz sayılarındaki şiirlerin tamamına yakınının aruz vezni ile yazıldığını görüyoruz. Yalnızca mecmuanın 55. ve 56. sayılarında neşredilen 2 türkünün, bu nazım şeklinin ait olduğu halk edebiyatımız da düşünülürse, doğal olarak hece ile yazıldığını görüyoruz. Bunun dışında kalan 73 şiir aruzun farklı kalıplarında yazılmışlardır

[1] Ahmed Hamdi Tanpınari a.g.e. s. 267
[2] Ahmed Hamdi Tanpınar, a.g.e s. 267
[3] Mehmet Kaplan, Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser, İstanbul 1998

3.1.2. Muhteva

3.1.2.1. Aşk

Malûmat mecmuasının incelediğimiz kısımlarındaki şiirlerin çoğunluğu klasik Türk edebiyatında sıkça işlenen bir tema olan aşk üzerine yazılmıştır. Bu tema, Klasik edebiyatımızın merkezinde duran sevgili, onun vefasızlığı, âşıklarına ettiği cevr ü cefâlar, âşığın hem bitmek tükenmek bilmeyen vuslat iştiyakı hem de Fuzûli'deki gibi vuslatı reddeden platonik tutkusu, sevgilinin hayâlî güzellikleri, rakîb olarak adlandırılan sevgilinin diğer âşıklarına duyulan öfke gibi klasik edebiyatımızın bilhassa gazel türünde ifadesini sıkça bulmuş temleri olduğu için bunları bir tek başlık altında toplamayı uygun bulduk.

Malûmat mecmuasında özellikle eski edebiyatımızın gazel, kıt'a, şarkı, nazire ve beyit gibi nazım şekilleriyle kaleme alınmış şiirlerinde bu muhtevanın ağırlık taşıdığını görüyoruz. Mecmuadaki 75 şiirden 40'ı bu muhteva ile yazılmış şiirlerdir ve bunların çoğu gazeldir.

Bu şiirlerde, şairlerin aşkı ele alış tarzında klasik edebiyatımızdan farklı bir tarafa, aşkı derinlemesine ele alan bir bakışa rastlanmaz. Sevgilinin güzelliklerinin klasik mazmunlar etrafında tavsîfi, onun aşkından duyulan acılar, vuslat arzûsu yine bu şiirlerin merkezindedir.

Bu şiirlerde elbette aşkı, sevgiliden bağımsız düşünemeyiz. Sevgili de klasik edebiyattaki görünüşüyle karşımıza çıkar. Yani stilize edilmiş, soyut bir sevgilidir, toplumsal hayatta var olan, yaşayan, canlı bir kadın değildir. Anne, eş veya kız kardeş olarak görünmez.

Sevgili, boyu yine servi, kaşları yine yay, bakışları yine öldüren bir ok olan hayâlî sevgilidir. Bir bakıma Nâmık Kemal'in Celal Mukaddimesi'nde biraz da alaya aldığı bu sevgili tipi Malûmat mecmuasındaki şiirlerin çoğunda yine değişmeden yer almıştır. Nâmık Kemal bu mukaddimede;

"Dîvanlarımızdan biri mütalaa olunurken insan muhtevî olduğu hayâlâtı zihninde tecessüm ettirse, etrafını maden elli, deniz gönüllü, ayağını Zühal'in tepesine basmış, hançerini Mirrih'in göğsüne saplamış memduhlar, feleği tersine çevirmiş de kadeh diye önüne koymuş, cehennemi alevlendirmiş ve dağ diye göğsüne yapıştırmış, bağırdıkça arş-ı a'lâ sarsılır, ağladıkça dünya kan tufanlarına gark olur âşıklar, boyu serviden uzun, beli kıldan ince, ağzı zerreden ufak, kılıç başlı, kargı kirpikli, geyik gözlü, yılan saçlı ma'şûkalarla mâlâmal göreceğinden kendini devler, gulyabâniler âleminde zanneder." [1]

diyerek bu tipin yaşamayan, var olmayan âdeta gulyabânî gibi bir sevgili olduğunu alaycı bir diller vurgulamıştır.

Mecmuadaki aşk ve sevgili muhtevalı şiirlerin bazılarında klasik edebiyattan farklı taraflar vardır. Meselâ *İhsâniyeli D.Z.* imzası ile neşredilmiş aşağıdaki gazelde sevgili âşığı ile, onu azarlasa dahi, konuşmuştur. Klasik edebiyatımızda şiirlerde hep âşığın konuştuğunu, sevgilinin ona hiç mukâbele etmediğini görürüz. Çünkü sevgilinin âşığa cevabı, ona meyil göstermesi anlamına gelir ki âşığın istediği de zaten budur. Sevgilinin âşığa bu sözü mu'terize (parantez içi) bir cümle ile verilmiştir ki bu da klasik edebiyatta görülmeyen bir şeydir.

O nûr-ı çeşmi cânımın—yanımda ağlama—diyor
Nasıl olur da terk eder gözüm o eski âdeti

[Gazel, İhsaniyeli D.Z. , Malûmat Nu. 52]

[1] M. Kaplan, Tevfik Fikret, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 19

Yine *Edirne'den Râif Sezâî* imzasıyla yayımlanmış aşağıdaki kıt'ada sevgiliye, klasik edebiyatta pek kullanılmayan bir ifadeyle "Ey yosma!" diye hitap edilir.

Yok zührede aynı bu cemâlin bu kemâlin
Lerziş veriyor cismime ey yosma cemâlin
Çehrendeki tâbiş ne için artmada her gün
Meftûnunu mecnûn edecek fikr-i hayâlin
Olmaz müteessir dem-i hicrânda hazîn dil
Yer tutmasa zihnimde hayâl-i ruh-ı âlin

[(başlıksız)Edirne'den Râif Sezâi, Nu. 53]

Sonuç olarak Malûmat mecmuasındaki şiirlerde aşk teminin birkaç küçük değişiklik dışında klasik edebiyatımızdan farklı bir tarzda işlendiğini söyleyemeyiz.

3.1.2.2. Kadın

Malûmat mecmuasındaki şiirlerin çoğunluğu klasik edebiyatımızın mutad muhtevalı şiirleri olduğundan, kadın bu şiirlerde öncelikle, klasik edebiyatımızdaki gibi, sevgilidir. Ancak bu şiirlerdeki sevgilinin kadınlık özelliği yani cinsiyeti de belirgin değildir.

Sevgilinin kadın olduğu şiirlerde bile, aşk muhtevasını ele alırken zikrettiğimiz gibi, bu kadınlar toplumsal hayatta anne, kız kardeş veya eş değil soyut, hayâlî, olağan dışı güzelliklere sahip varlıklardır. Mecmuanın şiirlerinin önemli bir kısmında kadın, böyle bir sevgili olarak yer alır.

Bu sevgili ölülere nefesiyle can verir.

"*Nefs-i feyz-i eserin mürdelere cân veriyor*
Doğru ey yâr! Sözüm saçmıyorum ığrâka"

[Bir Gazelden, Malatyalı Abdürrahim Ulvî, Nu. 56]

Güneş ve ay, bu sevgilinin güzelliğini görünce onu kıskanıp, ondan utanırlar.

"Hüsn-i dil-âşûbunu görsün nikâbın aç da mâh
Mihr-i âlemtâb da reşkinden olsun şerm-sâr"

[Kıt'a, Kayserili Mustafa bin Musa, Nu. 53]

Mecmuadaki şiirlerden K. Hayret'in *"Bir Levha*" başlıklı şiirinde bir çoban kızına rastlanır, ancak bu çoban kızı, asıl teması tabiat olan bu kartpostal-vârî şiirin birer unsuru olmaktan öteye gidememiş, şiirde ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

"Gusûn-ı terle mesttir—harâb u şâirâne—pek
Saâdet ihtifâ eder, şu dilber âşiyânda
Sadâ-yı dil-nevâz ile döner değirmeni anın
Mukîm bir çoban kızı zarîf olan şu lânede

Ne hoş akar o çağlayan sadâ-yı pür-hurûşla
Ne hoş olur o nağmeler sabâh-ı nev-bahârda
Hazîn hazîn meler bütün koyun keçi cibâlda
Ne hoş gezer çoban kızı kenâr-ı cûybârda"

Midhat Bahârî'nin *"Duhter-i Nağme-kâr"* başlıklı şiirinde ise ud çalan, şarkı söyleyen bir kadın görülür.

"Elinde ûdunu ağlattı mest-i aşk olarak,
Çıkardı nağme-i sevdâ, benân-ı nâzândan..
Uçardı nûr-u tebessüm, dehân-ı nâzândan
Bakıp semaya zemine gark-ı şevk olarak,"

Mecmuanın diğer şiirlerinde yukarıda zikrettiklerimizden farklı bir kadın unsuruna rastlanmamaktadır.

3.1.2.3. Tabiat

Tabiat, Tanzimat sonrası edebiyatımızda şairlerin dikkatini yeni çeken, zengin bir ilham kaynağı olarak şiirlere ya ana tem olmuş ya da bir fon görevini yerine getirmiştir.

Tabiat; Divan şiirinde farklı duyuş ve düşünüş tarzlarına kaynaklık eden; zengin ve sonsuz bir ilham kaynağı olmaktan ziyade, sanat göstermek maksadıyla başvurulan renkli ve cazip bir unsur mahiyetini arz eder. Şairler söylemek istediklerini daha güçlü bir biçimde ifade edebilmek için tabiatı bir vasıta veya motif olarak kullanırlar. Tanzimat edebiyatı ile birlikte yeni bir dünya görüşüne bağlı olarak, yeni bir tabiat anlayışı ortaya çıkar.[1]

Malûmat mecmuasındaki şiirlerde, aşk ve kadından sonra en fazla işlenen tema tabiattır. Şiirler ya doğrudan doğruya bir tabiat manzarasını tasvir eder yahut tabiat bu şiirlerde şairin aşkını, sevgilisini, kesifleşen duygularını anlatmada bir fon olur.

Tabiat muhtevalı şiirlerin bazılarının doğrudan doğruya tabiatı tasvir eden şiirler olduğunu ifade etmiştik. Özellikle levha başlığını taşıyan şiirler, isimleriyle de müsemma oldukları üzere tabiatın adeta kartpostal-vâri bir parçasını, bir levhasını tasvir eder. Bu manzaraların bir fotoğrafını çeker.

[1] Belkıs Gürsoy, Hüseyin Suad Yalçın Hayatı ve Eserleri, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 35-36

K. Hayret'in *"Bir Levha"* başlıklı şiirinde pastoral şiirleri hatırlatan bir üslupla bahar mevsiminde dönen değirmeni, çağlayanı ve onun kenarında gezen çoban kızı, meleyen koyun ve keçileriyle bir kır manzarası tasvir edilir.

"Gusûn-ı terle mesttir—harâb u şâirâne—pek
Saâdet ihtifâ eder, şu dilber âşiyânda
Sadâ-yı dil-nevâz ile döner değirmeni anın
Mukîm bir çoban kızı zarîf olan şu lânede

2

Nesîm eser serin serin ki neş'e-bahş-ı rûhtur
Hakîkaten bahârda safâ-yakîn olur bu yer!
"Emel bu şevk-i dil-firûz içinde eyler i'tilâ"
Tulû' eder iken güneş, ne dil-nişîn olur bu yer!

3

"Zemîn riyâz-ı huldü andırır ki hande-zârdır"
Şükûfelerle her taraf safâ-nümâ-yı hûrdur
Şevâhık-ı cibâl pür-ziyâ vü reng-i renktir
Hülâsâ kâinat hep bedîa-zâr-ı nûrdur

4

Ne hoş akar o çağlayan sadâ-yı pür-hurûşla
Ne hoş olur o nağmeler sabâh-ı nev-bahârda
Hazin hazin meler bütün koyun keçi cibâlda
Ne hoş gezer çoban kızı kenâr-ı cûybârda"

Midhat Bahârî'nin *"Bir Levha-i Tabiat"* başlığını taşıyan şiirinde de şair, tabiati daha statik, teşbihlerle yüklü bir halde tasvir eder. Şair Divan şiirindeki

hüsn-i ta'lil sanatını hatırlatırcasına kuşların ötüşünü aşk neşideleri söylemesi olarak nitelendirir.

"Ağaç dalındaki bir kuş, o rûh-u sevda-per
Bakar, bakar da fezâya latîf-i minkârî
Okur neşayid-i aşk.. hazîn hazîn.. zârî
Ki rûhlar o nevâyı duyunca hep titrer

Öper gibi dalda da kuşlar hagamla pür-âhenk
Zemin berf libâsıyla gark-ı nûr-ı şafak..
O sürûrla olurlar, latif bir ertenk
Eder göle aks, ol lâmia-zâr rabb-i felak"

M. Mir'atî'nin *"Çoban"* başlıklı şiiri bir çobanın kırdaki hayatını anlatan, mecmuadaki diğer şiirlere göre tabiatı daha hareketli anlatan, onu değişen unsurlarıyla canlı olarak tasvire çalışan pastoral addedebileceğimiz bir şiirdir. Çoban, kış mevsiminde koyunlarını otlatıp kulübesine döndükten, yoğurt ve ekmekten müteşekkil akşam yemeğini yedikten sonra neşelenir, yaz aylarını hatırlar. Bazen de diğer çobanlarla bir araya gelip silah atıp, yarın kaygısını düşünmeden eğlenir.

"Vezâna başladığı demde rîh ü fırtınalar
Nüzûl-i berf-i sefîd eyledikte ferş-i zemîn
Ayân olunca soğuktan hulûl-i vakt-i şitâ
Lüzûm görüldüğü günler koyunlara meştâ
Karargâhını etmek için kışın tayîn
Çoban da külbeye eyler sürüyle azm ü sefer
O külbeye desem olmaz mı ben şitâiyye.

Koyunlara vererek akşamüstü yemlerini
Ağıl içinde gezer fart-ı şevk ile hürrem

Gelip de külbesine bir âteş yakar büyücek
Yoğurtla eklederek hâsılı biraz ekmek
Garîk-ı neşe olup her neden ise bilmem
Sever düşünmeği gâyet yazınki demlerini
Sürûr-ı kalbini etmededir kavâl isbât.

Eder o bazı gece şöyle def-i tenhâyî
Berâ-yı âdet-i râiye bir koyun keserek
Diğer çobanlar ile toplanıp da bir araya
Mübâşeret kılınır külbede müsâmereye
Silâh atıp bağırırlar o şeb sabâhlara dek
Lisâna dek almayarak kayd-ı rûz-ı ferdâyı
Çobanlığın dahi bir başka zevkı var denilir"

Bazı şiirlerde şairler tabiatı olduğu gibi, tüm canlılığı ve renkliliği ile tasvirden ziyade tabiatı kendi duygu ve fikirlerinin bir aynası olarak görür. Böyle hallerde tabiat realitesini kaybeder hayâlî bir şey olur.[1] Tepedelenli-zâde Kâmil'in *"Âsmân"* başlıklı şiirinde şair, dikkatini gökyüzüne yöneltir, orada güneşi, bulutları, ayı görür ama onlarda kendi duygularını seyreder.

"Ol saha-yi vesîa-yı envâr-ı kâinat
Seyrânına hezâr-ı cihân mecmu'-ı hayât
İzhâr eder nazarlara bin levh-i zî-mâl
Kim her birinde zevk-i hakîkat bulur hayâl!
Baktıkça intizâm-ı kavânîn-i hilkate
Bir hayret-i amîka gelir fikr-i hikmete
Âzâdegî sükûn u meserret safâ-yı cân
Kısmetine semâda bulur fikr-i nâ-tüvân
Kesb eylesem olurdum.Evet. Ben de bahtiyâr!
Fikrim gibi uçup da Teâlaya iktidâr!"

[1] M. Kaplan, Tevfik Fikret, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s.

Şairler çoğu zaman aşklarını yahut coşan duygularını tabiatteki varlıklara teşbih ederek tabiatı bir vasıta, bir fon olarak kullanırlar. Tasvir ettikleri manzaraların içine kendi hülyalarını, kendi rüyalarını mutlaka yerleştirirler.

Râgıp Rızâ'nın *"Harîf"* başlıklı şiirinde şair ayrıldığı sevgilisinin hasreti içinde hüzünlüdür ve tabiata bakıp eski günleri hatırlar. Şairin tasvir ettiği manzara onun hüznüne iştirak etmiş gibi gösterilir. Bu durumda tabiat, şairin duygularına vasıta olmaktan öteye gidememiştir.

"Nerde eyyâm-ı rebî'? Nerde aceb bülbüller?
Nerde ol râyihâlı hande-nümâ sünbüller?
Bülbülü tâ-be-seher ağlatan ahmer güller?
Başka bir âlem idi âh geçen fasl-ı bahâr!

Âkıbet çöktü bütün bahçelere renc-i hazân,
Döktü evrâkını hep oldu ağaçlar üryân
Eylemez bülbül-i şûrîde bu dem âh u figân
Başka bir âlem idi âh geçen leyl ü nehâr!"

Edirne'den Sâdî'nin *"Sabâh-ı Vuslat"* manzumesindeki mısralar bize şairin tabiatı kalbindeki duyguların tezahür ettiği bir sûnî mekan, adeta bir dekor olarak algıladığını gösteriyor. Şair gökyüzüne, yeryüzüne, her nereye baksa gördüklerini, güneşi, ayı, bulutları, çiçekleri duygularının kuvvetli tesiriyle görür. Ona göre çiçekler sevdanın kokusunu saçar, gülümseyen bulutlar yağmur değil inci saçar, hâsılı tüm gökyüzü sanki göğe yükselmiş sevgilidir.

"Meşâmm-ı câna ezhâr saçardı bûy-ı sevdâ
Öterdi (…) gülde hezâr-ı nağme-perdâz

Dil-i mihnetzedemde olurdu neş'e peydâ
Akardı sâkinâne önümden cûy-ı dilsâz
Sahârîyi müzeyyen edip renk renk ezhâr
Baharın ibtisâmı yayılmıştı zemîne
Nişimengâh-ı vuslat idi sath-ı çemenzâr
Cihân dönmüştü bir mehlikâ-yı nazenîne
Semâda bir sâhib-i latîf-i pertev-envâr
Dökerdi katre katre bütün ezhârım şebnem
Fısıldardı ağaçlar çiçekler neşve-perver
Semâ bir verd-i rengîn, zemîn bir şûh-ı gülfem
Ufukta bir sümbülî likâ-yı hande-perver
Saçardı bir sehâbın içinde dürr-i şehvâr
O timsâl-i hazîni sanırdı kalb-i muğber
Kanatlanmış da uçmuş semâya sanki: dildâr"

Tepedelenli-zâde Kâmil'in *"Mülahaza*" başlıklı şiirinde orman gizli bir hüzün taşıyan aynı zamanda neşe veren bir yer olarak tasvir edilmiş. Bunlar tamamen şairin içinde bulunduğu ruh halinin yansımasıdır. Güneş ışınları sanki bu sık ormanın ağaçları arasında gizlenmeyi sever. Bu manzara her şeyiyle şiir gibidir.

"*Sık karanlık latîf bir orman!*
Bir hafî hüzn—içinde—neş'e-fezâ
Ses sedâ yok. Sükûttur…duyulan
Ber-havâ her taraf yeşil…--Gûyâ
Reng-i hazırâya bir karâr!
Düşerek mihr-i âlem-ârâdan
Bazı bir nûr-ı ihtifâ perver!
Oluyor bûse-çîn-i rûy-ı çemen
Sanki bir âşık-ı bedîa şikâr!..
Bu ne nâzik ne hoş temâşâdır!

Bence….bir şi'r-i hikmet-ârâdır…"

3.1.2.4. Tablo için Yazılan Şiirler

Tanzimat sonrasında Türk edebiyatında, Batı edebiyatlarının tesiriyle farklı bir tabiat görüşü başlamıştır. Abdülhak Hamit ile Recaizade Ekrem, Türk edebiyatına romantiklerin tabiat görüşünü getirmişlerdir.[1] Tanzimat sonrasının şairleri doğrudan tabiatle ilişkiye geçmek yerine, resim ve heykel gibi dolaylı yolları seçerler. Bu sebeple tablo altı şiirleri resmin tasvirciliğini kelimelerle tekrarlar. Şiirimizde tabiata açılışın gözden kaçan bir boyutu ve tekniği de bu yolla doğmuştur. [2]

Bu şekilde yazılan şiirlerde tema, tablonun tasvir ettiklerine göre belirlenmekte, şair tablo karşısında hissettiklerini şiire dökmektedir. Tablo altı şiirleri çoklukla Tanzimat'ın yetiştirdiği son nesil şairlerde görülür. Özellikle "Mutavassıtîn" diye anılan şairlerin tablo şiirleri ile çokça ilgilendiği söylenebilir. [3]

Edebiyatımızda mutavassıtîn olarak anılan bu geçiş nesli yahut M. Kaplan'ın deyişiyle "Ara nesil"in en önemli temsilcileri, eserlerini Malûmat'ta neşretmişlerdir.

Mecmuada tablo için yazılan 4 şiire rastlıyoruz. Bu şiirler Ferâizci-zâde Osman Fâiz'in *"İhtiyar Kunduracı*" şiiri ile, Malatyalı Abdürrahim Ulvî'nin, Lankaza Düyûn-ı Umûmiyye Âşar Kâtibi Gâlib'in ve Edirne'den Sâdi'nin üçü de aynı başlığı taşıyan "*Tıfl-ı Nâim*" başlıklı şiirleridir.

Malûmat Mecmuası 31 Teşrin-i Evvel 1312 tarihli 56. sayısında "Müsabaka-i Edebiyye" başlığıyla bir yarışma açmıştır. Bu yarışma ilanında

[1] M. Kaplan, Tevfik Fikret, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 115
[2] Metin Kayahan Özgül, Resmin Gölgesi Şiire Düştü, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s. 29
[3] Metin Kayahan Özgül, a.g.e. s. 30

dergide "*Tıfl-ı Nâim*" başlığıyla bir resim yayınlanmıştır. Bu resimde yatağında uyuyan bir çocuk görülmektedir. Yarışma ilanı şöyledir:

"Bu nüshamıza (Tıfl-ı Nâim) unvanıyle derc ettiğimiz levhayı mevki-i müsabakaya koyduk. Müsabaka şiir ve nesir olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu iki üslup üzere yazılıp idaremize gönderilecek âsâr-ı edebiyye bi'l-mukayese takdir olunacak ve âsâr-ı vâride müddet-i müsabakanın hitâmında (Malûmat)-a derc edilecek; nazım ve nesirde birinciliği kazananlara (Malûmat) ın altışar aylık abonesi verilecektir. Şayet bir zat ikisinde birinci olursa bir senelik aboneyi alacaktır."

(Malûmat, Nu. 56)

Mecmuanın 60. sayısında dereceye giren üç şiir yayımlanmıştır. Bu şiirler yukarıda zikrettiğimiz üç şiirdir. Bu şiirlerde şairler mecmuadaki çocuk resmini tasvir eden şiirler yazmışlardır.

Ferâizci-zâde Osman Fâiz'in *"İhtiyar Kunduracı*" adlı şiirinde ise, şiirin üstünde verilen resimde elinde çekiciyle kundura tamir eden yaşlı bir adam görülmektedir. Şair, batı edebiyatlarının sonnet nazım şekliyle yazdığı şiirinde tabloya uygun olarak kunduracının ihtiyar haliyle maişet derdini anlatır.

"Sa'y eyliyor it'âm için evlâd u ıyâli
Gayret ile; bir pîr-i sinîn-dîde-i perçîn
Bî-tâb kalıp olsa da bazen keder-âgîn
İhzâr-ı mâişetle eder def'-i kelâli

Göz görmez olur, vâsıta-i ru'yete muhtâc
Üç günde eder zor ile bir kundura tâmîr
Gâhi kesilir kundura pür-hiddet olur pîr
Gâhi çekice sehv ile parmak olur âmâc

Te'sîr-i meşakkatle ağarmış da bıyıklar
Hâlâ dem-i şâdî-i cîvâniyi sayıklar
Mâzîyi tahatturla olur kalbi gam-âzâd

Gayrettir eden âdemi her vechile dil-şâd
Bel bağlamak olmaz yalnız hükm-i kazâya
Vaktiyle çalışmak gerek; âtîde safâya"

3.1.2.5. Dini Konular

Malûmat mecmuasında dini muhtevalı 3 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler İçel Tahrirat Müdürü Ali Rıza'nın "*Terâne Yahut Nasihat-i Mü'minâne",* Hafîd'in "*Meşhed-i Mihr-i Cemâl"* ve Edirne'den Sâdi'nin *"Tevhid*" başlıklı şiirleridir. Meşhed-i Mihr-i Cemâl başlıklı şiirin sonunda "maba'di var" ifadesi olmasına rağmen incelediğimiz sayılar içinde bu şiirin devamına rastlamadık.

Bu şiirlerden ilk ikisi dinin derinlemesine ele alındığı şiirler değildir. Şairlerin sık kullanılan tasavvufi kavramları kullanarak müminlere Allah yolundan ayrılmamayı öğütleyen şiirleridir.

Meşhed-i Mihr-i Cemâl şiiri ise Hz. Hüseyin'in Kerbela'da Yezid'in ordusu ile savaşını ve şehâdetini hikâye eden bir şiirdir. Bu tür şiirler edebiyatımızda "maktel-i Hüseyn" olarak da bilinir. Yukarıda zikrettiğimiz gibi bu şiirin devamını mecmuanın incelediğimiz sayılarında göremedik.

Sonuç olarak, Malûmat mecmuasının tezimize konu olan sayılarındaki şiirler klasik edebiyatımızın mutad nazım şekilleri olduğundan bu şiirlerde işlenen mevzular da bu edebiyatın aşk, sevgili, kadın ve rakîb gibi bildik temleridir. Bu şiirlerde zikrettiğimiz temler farklı bir bakış açısıyla derinlemesine ele alınmaz. Zaman zaman, şekil yönünden yeni

sayabileceğimiz manzumelerde şekli olduğu gibi muhtevayı da yenileştirme tasarruflarına girişilmiş ancak bunlar da sathî kalmıştır.

Tablo için yazılan şiirleri ise muhteva bakımından Malûmat mecmuasının şiir bakımından en yeni yüzü olarak görebiliriz. Gerçekten de daha sonraki yıllarda bir moda haline gelip pek çok denemeleri yapılacak olan bu tarz şiirlere Malûmatta evvelce rastlanır.

3.2. Hikâyeler

Mecmuanın incelediğimiz sayılarında "Hikâye-i Müntehâbe" başlığı altında yayımlanmış 19 hikaye bulunur. Bu hikâyelerden on dördü telif, beşi tercümedir. Tercüme hikâyeler, *Müfârekat yahut Bûse-i Veda*, *Bahr-i Muhît Esrârı, Kontes Mina, Şefkat ve Mirat-ı Sevdânüma adlı hikayelerdir*. *Kontes Mina* adlı hikâyeyi Ahmet Refik Fransız yazar Andre Torye'den, *Bahr-i Muhit Esrârı* adlı hikayeyi ise Cemaleddin İngilizceden tercüme etmiştir. Müfârekat yahut Bûse-i Vedâ adlı hikayenin muharriri belli değildir, mütercimi de bir kâri' imzasını taşır. Şefkat hikayesini Ahmet Refik Gustave Klose'den tercüme etmiştir. Hikâyelerden bazıları tefrika halinde mecmuanın müteakip sayılarında yayımlanmıştır.

Mecmuanın incelediğimiz sayılarında yayımlanmış telif ve tercüme hikâyeler şöyledir:

Liste 12: Mecmuadaki Telif Hikayeler

1-) *Levha-i Hayat yahut Saniye*, **Asımzâde Halil Refet**, Nu. 51, s. 47–54
" Nu. 52, s. 62–63

2-) *Komşuluk,* **Maksûdzade Mehmed Cemal**, Nu. 52, s. 81–83
3-) *Çerçi*, **Hüseyin Dâniş**, Nu. 54, s. 107–110

4-) *Zencîr-i Hayattan Bir Bukle*, **Cemaleddin,** Nu. 61, s. 253–256

5-) *Sergüzeştim*, **Bir Kâri'**, Nu. 61, s. 256–257

" Nu. 62, s. 276–278

" Nu. 63, s. 293

6-) *Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne*, **F. İskender**, Nu. 64, s. 323–324

" ,Nu. 66, s. 357–358

7-) *Biletçi ve Ailesi*, **Asımzâde Halil Refet**, Nu. 65, s. 344–345

8-) *Derûn-ı Dil*, **Safvetî Ziya**, Nu. 67, s. 382–383

" Nu. 68, s. 396–398

" Nu. 69, s. 413–415

" Nu. 70, s. 440–441

9-) *Müşehher-i Ahzândan Bir Levha*, **Ebulfâruk A. ,** Nu. 70, s. 442–445

10-) *Son Kitap*, **Malumat Paris Muhabiri**, Nu. 72, s. 491–492

11-) *Bombay Hatıratından(Bir Gece)*, **F. İskender**, Nu. 73, s. 509–511

12-) *Bir Muâşıkın İtirâfâtı*, (**imzasız)**, Nu. 74, s. 526–527

13-) *İsimsiz Hikaye*, **M(im).F(e).,** Nu. 75, s. 551-552

14-)*Jul ve Biraderi Aleksandr*, **Asımzâde Halil Refet**, Nu. 57, s. 176–178

Liste 13: Mecmuadaki Tercüme Hikayeler

1-) *Müfârekat yahut Bûse-i Veda*, Muharriri: (**Belirtilmemiş**) Müt: Bir Kâri', Nu. 57, s. 178-179

2-) *Kontes Mina*, Muh: **Andre Torye**, Müt: **Ahmed Refik**, Nu. 59, s. 220-221

3-) *Bahr-i Muhit Esrârı*, Muh:(**Belirtilmemiş**)Müt: **Cemaleddin**, Nu 63,s. 291-92

" Nu. 64, s. 324-325

" Nu. 66, s. 358-360

" Nu. 69, s. 415-416

" Nu. 70, s. 441-442

" Nu. 71, s. 470-471

" Nu. 73, s. 508-509

" Nu. 75, s. 552

4-) *Şefkat*, Muh: **Güstave de Klose** Müt: **Ahmed Refik**, Nu. 62, s. 275-276
5-) *Mirât-ı Sevdânüma*, Muh: **Belirtilmemiş** Müt: **İbn'üş-Şeyh Tayyar**, Nu. 68, s. 398-399
" , Nu. 69, s. 416-417

Levha-i Hayât yahut Saniye hikayesi, incelediğimiz sayılardan önce mecmuada tefrika edilmeye başlanmış, 52. sayıda sona ermiştir. Hikâyedeki olay, Selanik'te geçmektedir. Zaman belli değildir. Sâniye ve Sermet birbirini seven iki gençtir fakat çevre baskısı nedeniyle evlenememektedirler. Üstelik Saniye, Sermet'in çocuğunu taşımaktadır. Nahit Bey bir akşam evlerinin önünden geçerken Saniye ve Sermet'in konuşmalarına kulak misafiri olur ve durumlarını öğrenir. Saniye'nin babası bir yıl önce ölmüştür. Ardında annesini de kaybedince çok zor durumda kalır. Nahit Bey, Sermet'in bir av sırasında yılan sokması sonucu öldüğünü gazetelerden okuyunca zavallı Saniye'ye yardım etmeye karar verir. Ona tüm samimiyetiyle yardım etmek istediğini anlatan bir mektup yazar. Olayların akışından Nahit Bey'in, Saniye'yi eş olarak aldığını ve bu arada genç kadının çocuğunu dünyaya getirdiğini öğreniyoruz. Çocuğun ismini Ma'dum koyarlar. Yeni evli çift İstanbul'a yerleşseler de yaşadıklarının etkisiyle Sâniye bir türlü huzuru bulamaz, sağlığı günbegün kötüye gider ve vefat eder. Bu suretle Saniye'nin levha-i hayâtı kapanmış olur. Saniye, ölmeden önce çocuğuna fakir ve düşkün kimselere yardım etmesini vasiyet eder.

Nahit Bey'in muhtaç durumdaki Saniye'ye yardım elini uzatması ve Saniye'nin çocuğuna ölmeden önce düşkün ve muhtaç kimselere yardımı vasiyet etmesi, yazarın bu tezi okuyucuya bir ders olarak vermeye çalıştığını gösterir.

Hikâyede diyaloglar bulunmasına karşın olaylar yazarın bakış açısından anlatılır. Çevre tasvirleri realist değil, romantiktir. Mekânların kişiler üzerindeki etkilerini gösteren tasvirlerden bahsedilemez.

Komşuluk hikâyesi, okura bir hayat dersi vermeyi amaçlayan küçük bir olay hikâyesidir. Hikâyedeki olay, basit, hemen her gün karşılaşabileceğimiz alelade bir vakadır. Olay, bir kadın ve kocasıyla, komşusu arasında geçer. Genç ve güzel bir kadın rahat yaşamak, iyi giyinmek istemekte, kocası da kadının bitmek bilmeyen istek ve şikâyetleri karşısında sabretmektedir. Ama adamın sabrı bir gece taşar ve boş ol diyerek kadını boşar. Kadın evden kaçıp, komşusuna sığınır. Kocasından ayrı kaldığı gece, genç bir bayanın evinden ayrı iffetini korumasının zorluğunu anlar. O gece karı koca pişmanlık içinde uyurlar ve komşularının da araya girmesiyle ertesi gün tekrar evlenirler. Kadın, iffetin her şeyden önemli olduğuna kanaat getirir ve fakir olmalarına artık aldırmaz. Hikâyede, iyi bir komşu sayesinde bir yuvanın dağılmaktan nasıl kurtulduğuna dikkat çekilir. Yazar geleneksel anlatı tarzımızdaki gibi olayın akışını yer yer keserek konu hakkında kendi düşüncelerini açıklar. Okuyucuyu uyarır, ve ona nasihatler verir. Hikâyedeki olaylar baştan sona yazarın ağzındandır. Çevre ve insan tasvirlerinin yok denecek kadar az olduğu söylenebilir.

Çerçi hikâyesinde bir yaz günü gece vakti, Paris ile Arjantoyel kentleri arasında yazarın başından geçen bir olay anlatılır. Olayları yazarın anlatımından öğreniriz. Yazar, bir çerçiye rastlar ve sohbete başlar. Çerçi yazarı evine içki içmeye davet eder, yazar da kabul eder. Çerçi kendisinden genç bir kadınla evlidir. Eve geldiklerinde gecenin geç saatleridir. Çerçi, karısını uyuyor sanarak, odasının kapısını çalar. Ancak kadın bir türlü uyanmaz. Çünkü odada âşığı ile beraberdir. Çerçi mahzene şarap almak için indiği sırada, kadının âşığı bu fırsattan yararlanıp kaçar. Bu duruma şahit olan yazar da hemen oradan uzaklaşır. Dünyanın herhangi bir yerinde her gün yaşanan sıradan bir olay, hatıra tarzında anlatılmıştır.

Zencîr-i Hayâttan Bir Bukle adlı hikâyede bildiğimiz manasıyla bir olay yoktur. Yazar, neşeli olduğu bir gün dolaşmaya çıkar ve deniz kıyısına gelir. Tabiatı seyre dalar ve hüzünlenir. Yazar, sayfalar boyunca tabiatı tasvir eder ve okura tabiatın kendisinde uyandırdığı duyguları anlatır. Sonunda

gittikçe karamsarlaşır ve ölümü düşünmeye başlar. Kendini kaybettiği bir anda intiharı düşünür. Bu sırada yazarın anlatımından bayıldığını anlarız. Hikâye, yazarın kendisine gelmesiyle son bulur. Bu hikâyeyi bir durum hikâyesi olarak niteleyebiliriz.

"Bir Kâri'" imzasıyla neşredilen ***Sergüzeştim*** başlıklı hikâye, mecmuanın 61, 62, 63. sayılarında tefrika edilir. Olayları anlatıcının ağzından öğreniriz. Anlatıcı, hikâyenin başında 1842 senesinde Fransa'nın Marsilya şehrinde doğduğunu söyler. Bu şahıs ihtiyar babası ile birlikte yaşayan bir gençtir. Bir gün, civarda oturan babasının yakın dostu Mösyö Marsel'i ziyarete giderler. Anlatıcı, Mösyö Marsel'in genç ve güzel kızı Jülyet'e ilk görüşte âşık olur ve onu aklından çıkaramaz. Bunalan genç, kısa bir seyahate çıkar ve Paris'te bir ay kaldıktan sonra geri döner.

Aradan beş yıl geçer. Babası artık yaşlandığını söyleyerek hem işleri oğluna bırakmak, hem de oğlunu evlendirmek ister. Babasının kendisini Jülyet ile evlendireceğini sanan genç, ondan genç kızın bir başkasıyla nişanlandığını öğrenir ve Jülyet'e aşkını itiraf eden bir mektup yazar ve hikaye bu şekilde sonra erer.

Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne adlı hikâyenin metni, cinayetten tutuklu bir mahkûmun, mahkemede hâkim karşısında okumak üzere yazdığı savunmasıdır. Bu savunmayı yazar, sahaflarda dolaşırken satın aldığı bir kitabın içinde bulmuştur. Mahkûmun savunmasından; çok zor bir hayat yaşadığını ve kendisini katil olmaya kadar götüren olayların neler olduğunu öğreniriz. Öğretmenlik yapan ve yalnız yaşayan adam hem yalnızlıktan kurtulmak, hem de yetim bir kızı zor durumundan kurtarmak için kendisine eş olarak alır. Ancak kız ile aralarında karı koca ilişkisinden çok baba-kız ilişkisi vardır. Lakin adam kıza âşıktır, kıza bu duygularını açınca ondan beklemediği kadar sert bir tepki ve nefret görür. Kızı kaybetmemek için bu duygularını bastırmaya razı olur. Zaman geçtikçe adamın maddi durumu kötüye gider ve evinin bir odasını öğrencilerinden birine kiralar. Odasını

kiraladığı öğrencisi eşinden birkaç yaş büyüktür. Zaman içinde öğrencisi ve eşi arasında bir aşk ilişkisi olduğunu düşünmeye başlar. Okuldan eve erken döndüğü bir gün karısı ile öğrencisini uygunsuz vaziyette yakalar. Karısını saçlarından tutarak sürükler ve sokakta öldürür. Savunmanın sonunda adam, cezasına razı olduğunu ancak yaşadığı zor hayatın kendisini bugünlere getirdiğini ifade eder.

M. F. imzasıyla yayımlanan ***İsimsiz Hikaye*** başlıklı hikaye incelediğimiz sayılar içerisinde tefrika edilmeye başlamıştır. Daha sonraki sayılarda da tefrika edilmeye devam etmiştir. Bu hikâyede olayın kahramanı Balat'ta kendine ait üç odalı evde oturan Hatice adlı yaşlı bir kimsedir. Hatice Hanım, zengin evlerine girip çıkabilen bohçacı kadın diyebileceğimiz bir kadındır. Geniş bir çevresi vardır. Ayın ancak birkaç gecesini kendi evinde geçirir. Geri kalan günlerde zengin evlerine misafir olur. Bu evlerde sevilir. Çünkü herkesi memnun etmesini bilir. Herkesin suyuna gider bir yapıya sahiptir. Ayrıca girip çıktığı evlerde genç kız ve erkeklerin evliliklerine de aracı olur. Hikâye Hatice Hanım'ın tahlili ile başlar ve devam eder.

Son Kitap başlıklı hikâyede, uzun yıllar çalışmasına rağmen bunun karşılığını alamayan bir muharririn, son kitabının basıldığını göremeden ölmesi ve bundan duyulan üzüntü yazarın ağzından anlatılır.

3.3. İcmal-i Edebî Yazıları

Malûmat mecmuasının sütunlarında yer alan önemli bölümlerden biri icmâl-i edebî sütunudur. 57. sayıdan itibaren, 71. sayı hariç mecmuanın incelediğimiz sayılarının hemen hepsinde bu sütun muntazaman yer almaktadır.

Bu bölümde o hafta, Osmanlı ve Avrupa matbuatındaki edebî meseleler hakkında yorum ve değerlendirmelerde bulunulmuş, zaman zaman da dil, tarih, felsefe ve musıkîye dair dikkate değer makaleler yayımlanmıştır. İcmâl-i edebî sütunu dönemin meseleleri hakkında önemli bir belge niteliğindedir.

İcmâl-i edebî sütunundaki en dikkate değer yazılardan biri mecmuanın 58. sayısında "Jorjsan Meselesi" başlığıyla yayımlanan, Fransız edebiyatçı George Sand'a dair yazıdır. O dönem Fransa'sında çok tartışılan bu edîbe hakkında Osmanlı matbuatının günlük ve haftalık mecmuaları da sıkça bahsetmeye başlar. Yalnız bahsettikleri, George Sand'ın Fransa edebiyatındaki yeri ve önemi değil, George Sand'ın Alfred de Musset ile seyahate çıkması, İtalya'da bir İtalyan'ı aşkında kendisine rakip gören Musset'in Fransa'ya geri dönmesi ve sonrasında gelişen olaylardır. Malumat, bu tür magazinel sayılabilecek yazıların edebiyatımız için bir fayda sağlamayacağını, bize düşenin Fransızların edebî ilerlemelerinin sebeplerini araştırmak olduğunu söyler.

"Yalnız anlaşılamıyor ki bu edibeyi neden öyle tanımağa başladık. Gelin bu sevdadan vazgeçelim. Tezyîn ve terakkîsine sa'y olunan edebiyat-ı sahîha-i Osmaniyyemiz için fena bir tarîk-i istifâde açmayalım. Çünkü âhir bir milletin muvaffakiyât-ı edebiyyesini tetebbu' için bu kabîl nakliyâtın, tecâvüzâtın sû-i tesirâtı görülür, evet on beş yirmi seneden beri kemâlât-ı irfâniyyesinden istifâdeye çalışılan bir millet-i müterakkiyye matbûatını edeben takdir lazım ise "Jorjsan" ın İtalya'da cereyân eden ahvâl-i

âşıkânesinden—nasılsa evrâk-ı havâdise geçirilen bir sahifeyi, bir hüccet-i edebiyye add ile mütâlaât-ı dûrâdura kalkışmayalım. Zira bundan Türkler için bir faide hasıl olmaz. Bize layık olan bir kavmin terakkiyat-ı edebiyyesine ait esbâb ve mesaiyi tetkik etmek…Kâbil-i nakl birtakım efkâr ve bediâyı tanıttırmaktır."(Nu. 58)

Mecmua, George Sand'ın aşk hikayesinden bahsetmek yerine Fransızlarca müceddid (yenilikçi) sayılan bu edîbenin bir hikayesini lisanımıza tercüme etmenin daha doğru bir iş olduğunu ilave eder.

"George Sand Fransa edebiyatınca müceddid sayılmış, on dokuzuncu asrın mübeşşirlerinden ma'dûd bulunmuştur. İşte vefatından yirmi sene sonra söylenecek fena sözlerle "Jorjsan" ı tanımaktan ise daha âlâsı, Fransa mesâlik-i edebiyyesine cidden nisbeti olan hayat-ı edebiyyesine ıtla'-ı kesbine çalışmak ve mümkün ise bir hikayesini lisanımızda tercümeye sa'y olmaktır." (Nu. 58)

Aynı yazıda, George Sand ile beraber İtalya'ya kadar seyahat eden Alfred de Musset'in matbuatımızda basın ahlakına sığmayan bir şekilde tahkîre varan tecavüzkâr ifadelerle yer alması da eleştirilir. Yazıda Musset'in Fransızlarca Lamartine ile beraber büyük şairlerden sayıldığı, Fransa için şeref-i ebedî sayıldığı hatırlatılmakta, onun edebî meziyetlerinin tayininin eserlerinin külliyatı okunmadan yapılamayacağı ifade edilmektedir.

Mecmuanın 63. sayısının icmâl-i edebî sütununda yine Alfred de Musset'den bahis açılır. İkdam gazetesinin Paris muhabirinin verdiği bilgilere göre Fransa'da üç aydan beri Alfred de Musset'in şairliği tartışılmaktadır. Bu tartışmalar özellikle kafiye bahsinde yoğunlaşmaktadır. Münakaşalar neticesinde Alfred de Musset'in iyi bir şair olmadığına karar verilir. Malûmat, bu şaire haksızlık yapıldığı görüşündedir. Mecmuaya göre, 19. asırda Garp edebiyatının şaşaalı terakkîsinde en büyük paylardan biri Musset'e aittir ve onun şairliğine gölge düşürmeye çalışanlar onu kıskananlardır. Bu konuda

Malûmat, İkdam gazetesinin Paris muhabirinin Musset'i savunmak için, edebiyatımızdan Vâsıf'ın şairliği ile karşılaştırmasını ve sonuçta Musset'de de Vâsıf'taki gibi şâirâne hayallerin ve fikirlerin yalnızca vezin ve kafiye ile muhakeme edilemeyeceğini söylemesini doğru bulur.

"Bereket versin ki Paris muhabiri Musset'in şairliği şanına perde çekmek isteyenlere tamamen hak vermeyip- teşrihatı göremediğimiz- o hasudane mübahasâtı hülasa eyledikten sonra bir mukayeseye lüzum görüyor. Vâsıf'ın eş'arında vesairenin divanlarında yalnız kafiye değil öyle ta'kidler vardır ki elfazdaki hataları itibariyle karilerine hiçbir meziyet verdirmez. Fakat Vâsıf'daki şairane efkârı, hayâlâtı kafiye ve vezne göre muhakeme etmek caiz olamaz demek istiyor." (Nu. 63)

60. sayının *"Egzotik"* başlığıyla neşredilen icmâl-i edebî sütununda bu kelimenin manası, fennî bir terim iken edebiyata geçtiği ve Fransa'da bu nam ile yayımlanan ve dış memleketleri anlatan eserlerin yazarlarına kazandırdığı kolay şöhretten bahsedilir. Ancak Osmanlı okuyucusunun sadece okumak, gözünde canlandırmak ile yetinmemesi gerektiği, bizzat bu yerleri görmesi gerektiği söylenir.

İcmal-i Edebî sütunu dönemin aktüel edebi gelişmelerinin nasıl yorumlandığını, o dönemin Osmanlı hayatında ne derece etkili olduğunu göstermesi bakımından dikkate değer bir sütun hüviyetindedir.

3.4. Tanıtma Yazıları

Mecmuada bulunan ve Batı edebiyatı ve edebiyatçılarını tanıtan yazıların tamamı dönemin Şûrâ-yı Devlet Âzâsından Safvetî Ziyâ'nın kaleminden çıkmıştır. Bu konuda mecmuada toplam dokuz yazısı neşredilen Safvetî Ziyâ'nın yazılarının üç tanesi Amerikan Edebiyatı, dördü Fransız yazar Guy de Maupassant, ikisi ise yine Fransız yazar Emile Zola üzerinedir. Yazılar şunlardır:

Liste 14: Mecmuadaki Tanıtma Yazıları

1. Amerika'da Edebiyat Ne Merkezdedir—Nu. 62, 24 Aralık 1896
2. Amerika Edebiyatı—Nu. 63, 31 Aralık 1896
3. Amerika'da Edebiyat—Nu. 64, 7 Ocak 1897
4. Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant—Nu.65, 14 Ocak 1897
5. Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant —Nu.66, 22 Ocak 1897
6. Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant —Nu.68 , 4 Şubat 1897
7. Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant —Nu.69, 11 Şubat 1897
8. Emile Zola ve Eseri—Nu. 70,18 Şubat 1897
9. Emile Zola—Nu. 71, 25 Şubat 1897

Mecmuanın 62., 63. ve 64. sayılarında neşredilen Amerika Edebiyatı üzerine kalem mahsullerinin "Amerika'da Edebiyat Ne Merkezdedir?" başlıklı ilk yazısını Revü Ansiklopedik dergisinden tercüme etmiştir.

Bu yazıda, bazı edebiyat çevrelerinde Amerika'nın kendine mahsus bir edebiyatı bulunmadığına, mevcut şair ve yazarların da kıtaya gelmiş İngiliz muharrirlerinden ibaret olduğuna dair verilen hükmün doğru sayılamayacağı belirtilerek, ülkenin Emerson, Thereau, Nathaniel Hawthorne, Woalt Whitman ve Edgar Poe gibi yazarlarını artık tanımayanın kalmadığını ifade edilir. Amerika'daki edebî hayatın İngiltere ve Fransa'daki gibi sadece bir merkeze münhasır kalmadığını, San Fransisco (San Fransisko), Pitsburg, Milwaukee

(Milvöke), New Orlean, Philadelphia hatta Ohio kıtasının civar kasabaları da dahil olmak üzere ülkenin pek çok yerinde gazeteler, risaleler neşredildiği ve bunların Amerika ve Avrupa'nın en ücra köşelerine ulaştırıldığı söylenir.

Yazının devamında Amerikan edebiyatından, Amerikan şiirinden bahsedilerek, Amerika'da yalnızca şiirle uğraşan edibin az olduğu, ancak Long Fello ve Woalt Whitman'a halef gösterilen Oliwer Wendell Holmes adlı olağanüstü yetenekli bir şair bulunduğu, bu şairin, yapımının yüzüncü yıl dönümünden bir gün önce kırılıp dağılıveren bir araba üzerine yazdığı bir manzumesinin yüz binden fazla basıldığı söylenir ve bu şairin "Son Yaprak" başlıklı manzumesinin tercümesi verilir.

Mecmuanın 70 ve 71. sayılarında Safvetî Ziya'nın Fransız edip Emile Zola'ya dair yazıları yer alır. Yazılar, Zola'nın ne kadar büyük bir edip olduğundan, Rus, İtalyan, İspanyol ve Belçika edebiyatları üzerindeki etkisinden bahseder. Zola'nın eserleri ile nasıl tanıştığını anlatan yazar, bizim edebiyatımızda da Zola'dan etkilenen yazarların bulunduğunu söyler. Yazar, Halit Ziya'nın Zola'yı epeyce tetkîk ettiğini ve onun üslubunun güzelliğinin bu tetkiklerden geldiğini düşünür. Hatta yalnızca Halit Ziya ile kalmayıp, Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve daha birçok edebiyatçımızın da Zola'dan önemli ölçüde istifade ettiği fikrini ileri sürer. Safvetî Ziya yazının sonunda Emile Zola'nın kısa bir biyografisini verir.

Yine Safvetî Ziya'nın kaleminden çıkmış ve mecmuanın 65, 66, 68 ve 69 sayılarında neşredilmiş dört yazıda; Dünya edebiyatında kendi adıyla anılan Maupassant tarzı hikayenin öncüsü, Fransız yazar Guy de Maupassant'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilir.

3.5. Makaleler

3.5.1. Dil ve İmlaya Dair Makaleler

Malûmat mecmuasında yer alan yazıların mühim bir kısmını dil ve imla ile ilgili yazılar teşkil eder. Hemen her sayıda lisan veya imlaya dair en az bir ya da iki makaleye tesadüf edilir. Bu makaleler ülkenin dört bir yanından; Selanik'ten, Lefkoşa'dan, Halep'ten, Eğridir'den, Biga'dan, Konya'dan gönderilmiştir. Dergideki yazılardan, o günlerde oldukça hararetli bir tartışma ortamının varlığını, bu tartışmalara İzmir'de neşredilen "*İzmir*" gazetesi ve Kırım'da İsmail Gaspıralı'nın çıkardığı "*Tercüman*" gazetesinin de iştirak ettiğini görmekteyiz. Ebuzziya Tevfik ve Necip Asım gibi devrin tanınmış yazarları da yazılarıyla bu tartışma ortamına katılmışlardır Mecmuada dil ve imlâ meseleleri konusunda neşredilmiş yazıları şöyle sıralayabiliriz:

Liste 15: Dil ve İmlâ Meseleleri Hakkında Çıkmış Yazılar

1-) "İmlâ ve Istılâhâtımız", Esad Celâl, Nu. 51,7 Eylül 1896 (s. 42-45)

2-) "Mûmâileyh Mûmâileyh Yazılamaz", Mehmed Emîn, Nu. 51,7 Eylül 1896 (s. 45-46)

3-) "Lisân Bahsi," Necîb Âsım, Nu. 51,7 Eylül 1896 (s. 46-47)

4-) "İmlâ ve Istılâhâtımız" Esad Celâl, Nu. 52, 18 Eylül 1896 (s. 67-71)

5-) İmlâ Meselesi, Sadreddîn Şükrü, Nu. 52, 18 Eylül 1896 (s. 71)

6-) Hurûf-ı İmlâ, Nu. 53, 25 Eylül 1896 (s. 86-90)

7-) Lisân Meselesi, Nu. 53, 25 Eylül 1896 (s. 90-91)

8-) İmlâ Meselesi, Nu. 54, 2 Ekim 1896 (s. 106-107)

9-) İmlâ Bahsi, (Mecmuâ-i Ebuzziya"dan muktebes), Ebuzziya Tevfîk, Nu. 57, 21 Ekim 1896 (s. 169-170)

10-) Lisân ve İmlâ Meselesi, M. Bahâeddin, Nu. 57, 21 Ekim 1896

(s. 170-172)

11-) İmlâ Bahsi, Ahmed Razîh, Nu. 58, 27 Kasım 1896 (s. 189-191)

12-) İmlâ Bahsi, Ebuzziyâ Tevfik, Nu. 58, 27 Kasım 1896 (s. 191-192)

13-) İmlâ Bahsi, Bigalı Hüseyin Hâzım, Nu. 59, 3 Aralık 1896
(s. 209-211)

14-) İmlâ Bahsi, Konya'dan Bir Kâri', Nu. 60, 8 Aralık 1896
(s. 236)

15-) İmlâ Bahsine Dair, Ahmed Razîh, Nu. 61, 17 Aralık 1896
(s. 249-250)

16-) İmlâ Bahsi, Bigalı Hüseyin Hâzım, Nu 61, 17 Aralık 1896 (s. 250-251)

17-) İmlâ Bahsi (İzmir Gazetesinden), Nu. 61, 17 Aralık 1896 (s. 251-252)

18-) İmlâ Bahsi, Ahmed Razîh, Nu. 62, 24 Aralık 1896 (s. 278-279)

19-) İmlâ Bahsi (Cevap) Ahmed Razîh, Nu. 63, 31 Aralık 1896 s. 290-291)

20-) İmlâ Bahsi, Selanik'ten Hüsnü, Nu. 63, 31 Aralık 1896 (s. 289-290)

21-) İmlâ Bahsi (Yine Tezâhür), Ali Rıza, Nu. 63, 31 Aralık 1896 (s. 291)

22-) İmlâ Bahsi (Teşekkür), Selanik'ten Hüsnü, Nu. 64, 7 Ocak 1897 (s. 309-310)

23-) Lisânımız Hakkında Bazı Mütâlaat, Selanik'ten Hüsnü, Nu. 65,
14 Ocak 1897 (s. 339-341)

24-) İmlâ Bahsi, Emîrî-zâde M. Bahâeddin, Nu. 65, 14 Ocak 1897 (s. 341)

25-) Osmanlı Lisânının Ta'mîm ve İstikmâli, Nazif Sürûrî, Nu 66, 22 Ocak 1897
(s. 349-351)

26-) İmlâ Bahsi, Ebuzziya Tevfîk, Nu. 66, 22 Ocak 1897 (s. 351-353)

27-) İmlâ Bahsi, Erkân-ı Harbiye'de memur Mecdeddîn, Nu. 66, 22 Ocak 1897 (s. 353)

28-) İmlâ Bahsi, (Kırım'da neşr olunan Tercüman Gazetesinden), Nu.67
28 Ocak 1897 (s. 367-368)

29-) Mebhas-i İmlâ, Ebulfârûk A., Nu. 67, 28 Ocak 1897 (s. 368-369)

30-) İmlâ Bahsi, Ebuzziyâ Tevfîk, Nu. 67, 28 Ocak 1897 (s. 369-370)

31-) İmlâ Bahsi, Eğridirli Süleyman, Nu. 67, 28 Ocak 1897 (s. 341)

32-) İmlâ Bahsi, Selanik'ten Hüsnü, Nu. 68, 4 Şubat 1897 (s. 390-392)

33-) İmlâ Bahsi, F. İbrahim, Nu. 68, 4 Şubat 1897 (s. 392-394)

34-) Tasfiye-i Lisân-ı Osmânî, Halep'ten M. Bahâeddin, Nu. 68, 4 Şubat 1897 (s. 394-395)

35-) İmlâ Bahsi, Hâfız Şem'î, Nu. 69, 11 Şubat 1897 (s. 412-413)

36-) Mebhas-i İmlâ, Ebulfârûk A., Nu. 69 11 Şubat 1897 (s. 411-412)

37-) Herkes Okumalı Herkes Anlamalı, Ahsen İlmî, Nu. 70, 18 Şubat 1897 (s. 432-433)

38-) Lisânımız Hakkında Bazı Mütâlaat, Selanikten Hüsnü, Nu. 70, 18 Şubat 1897 (s. 434-436)

39-) İmlâ Bahsine Hâtime, Nu. 71, 25 Şubat 1897 (s. 457-459)

40-) İmlâ Bahsine Dair Birkaç Söz, Lefkoşe'den Mehmed Fahrî, Nu. 71, 25 Şubat 1897 (s. 464-465)

41-) İmlâ ve Usûl-i Tahrîrimiz Üzerine, M. E., Nu. 73,11 Mart 1897 (484-485)

Neşredilen yazılardaki fikirlerden hareketle o dönemde Osmanlı lisan ve imlasında ne gibi sıkıntılar yaşandığı hususu şöyle özetlenebilir:

İmlâ hususunda karışıklıklar vardır. İnsanlar nasıl yazacağı konusunda net bir bilgiye sahip değildirler, çünkü eli kalem tutan herkes her kelimeyi kendince doğru bulduğu imla ile yazmaktadır. Yazarlar, kelimenin en doğru imlasını bulmak adına birçok sarf ve nahv kitabına müracaatle çok zaman harcamaktadır.

Yazarlar yazılarında genellikle Osmanlıca olarak adlandırılan lisanın sorunlarını tartışmakta, her yazar bu meseleye kendince çözüm yolları

önermektedir. Kalem erbâbı, Osmanlı imlasının ıslah edilmesi için neler yapılması gerektiği, lisandaki yabancı kelimelere karşı nasıl bir tutum izleneceği, yeni kavramlara dilimizde nasıl karşılık bulunacağı üzerine fikirlerini dile getirirler. Bazen birbirlerinin iddialarına cevap verirler, bazen de diğer yazarların fikirlerini tenkit ederler. Zaman zaman bu tenkitler, bir başka yazarın makalesindeki basit bilgi yanlışlarını göstermekten ve zımnen işin en doğru çözümünü yazarın kendisinin bildiğini iddiadan öteye gitmez. Yazarlar çoğu kez, Osmanlıca'da imlâsı sık sık karıştırılan "için", "başka", "nasıl", "kürek" gibi kelimelerin imlasıyla ilgili uzun uzadıya tartışmaya girişip mecmuanın evvelki sayılarında bu bahiste dile getirilmiş hataları işaret ederler. Neticede imla konusunda yazarların bir görüş birliğine varamadıkları, ekser yazılarda hemen hemen aynı hususların tekrar edildiği görülür. Bu durumdan mecmuanın yayıncısı da rahatsız olmuş ve 71 nolu nüshada, haftalık edebî ve kültürel gündemin bildirildiği İcmâl-i Edebî sütununda "*İmla Bahsine Hâtime*" başlıklı yazıda konunun amacından saptığı, imla meselesine çözüm bulmak şöyle dursun, hemen her sayıda yazarların "için", "başka", "nasıl" gibi kelimelerin yazımını tartışmaktan başka bir şey yapamadığı dile getirilir.

"Gerek Malûmat'a, ve gerek evrâk-ı matbua-i saireye derc olunan makaleler bir araya toplansa hemen, hemen koca bir mecelle teşkil edecek. Bununla beraber bu koca kitaptan okuyanlar – maatessüf - bir şey anlayamadığı gibi bir fikr-i sahîha da dest-res olamayacak. Belki canı sıkılarak yarı yerde kaldırıp elinden yere fırlatıverecektir.

İmla münakaşası açıldığı zaman bir hücumdur oldu. Herkes bildiğini, aklına fikrine geleni söyledi. Münasebetli, münasebetsiz bir takım tağyirata, tahrifâta kalkışıldı. O dereceye kadar ki biz de bu münakaşadan bîzar olduk!.. (…)

Ne içün diyelim ki sütunlar doldurduğumuz hâlâ beş kelimenin içinden bir türlü çıkamıyoruz. Hele iyâdi-i keşmekeşte en ziyade yıpranan, bununla

beraber diğer bir kelimeyi mülebbes olmak korkusu bulunmayan, hususiyle en çok istimal edilen şu kelimelerdir. "başka, nasıl, içün, oda, dağ, sonra"

İnsaf buyrulsun. Eğer ıslah-ı imla meselesi bu beş kelimenin keyfe mayeşâ tebdil şekline kalmış ise bu kadar emek sarfına da ihtiyaç kalmaz. İş olup, bitmiş hükmündedir lakin Türkçemiz, Osmanlıcamız yalnız bunlardan mı ibarettir?.."[1]

Mecmuanın incelediğimiz sayılarında doğrudan dil ve imla üzerine yazılmış 41 yazı tespit ettik. Bu yazılarda lisan ve imlâ üzerine hangi görüşlerin açıklandığını, hangi tekliflerin yapıldığını aşağıda değerlendireceğiz.

Mecmuadaki yazıları Necip Âsım'ın "Lisan Bahsi" makalesindeki alt başlıkları temel alarak sınıflandırıp değerlendireceğiz. Necip Âsım'ın bu yazısı, Osmanlı lisan ve imlasının dergideki çoğu yazarca tekrar tekrar ifade edilen sorunlarını derli toplu bir makale şeklinde ve belli başlıklar altında ifade eder ve bu yazı sonraki yıllarda Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları adlı eserinde sistemli hale getirilecek düşüncelerin habercisi sayılabilecek fikirleri ihtiva eder.

Necip Âsım bu makalesinde, *harfler, imla, Arapça-Farsça kelimeler ve kelime almak-ıstılah bulmak* şeklinde dört başlık altında Osmanlı lisanının sorunlarını inceler. Biz de lisan ve imlaya dair, yazarlarca hangi fikirlerin, hangi çözüm önerilerinin sunulduğunu Necip Âsım ile aynı başlıklar altında tasnif edip değerlendirdik.

Harfler

Necip Âsım harfler konusundaki sıkıntıları şu şekilde sıralar:

[1] "İmlâ Bahsine Hâtime", Malûmat, Nu. 71, 25 Şubat 1897,s. 457

" Şimdi kullandığımız elifbânın savtlı harfleri olmaması, her sadâya karşı bir sâmut harf bulunmaması, sağdan sola yazılmadığı için kalem oynatmakta güçlük çekilmesi, hemen her harfin bitişik ve ayrı yazıldığına göre üç teşekkülü bulunması bundan dolayı da basmacılığın, mürettipliğin güçleşmesi gibi mahzurları sayılıp dökülür. Şunlar hemen kâmilen doğru."[1]

Necip Âsım, bu sıkıntıların hemen her alfabede bulunduğunu, bütün Müslümanların kullandığı bir alfabe olan harf sistemimizi değiştirmememiz gerektiğini söyler.

"Doğru ama her türlü kolaylığı veren elifbâ nerede var ki bizim olsun? Dünyada kimse alıştığı şeyi velev fenâ olsun bırakamaz. Biz de ondan dolayı elifbâmızdan vazgeçemeyiz. Bir de bu elifbâ, dilleri ayrı bütün müslümanların kullandıkları bir şeydir. İslâmlar arasında bir lâ nişânesi olmak gibi pek büyük bir fâidesi olan şu harfleri değiştirmeye kalkışmak hiçbir zaman işimize gelmez"[2]

.

Mecmuanın 53 numaralı nüshasında neşrolunan "Hurûf ve İmlâ" başlıklı makalede İzmir'de yayımlanan İzmir gazetesi, Gündoğdu gazetesi ile İkdam Gazetesi'nin 758 numaralı nüshasındaki bir yazıda dile getirilen fikirleri eleştirir. İzmir gazetesine göre, alfabemizdeki harfler lisanımızdaki sesleri ifade etmede yetersizdir. "U, ou, eu" seslerini çıkaracak harfler bizde olmadığı için bunları karşılayacak üç sesli harf eklenebilir. İzmir gazetesi ayrıca, Gündoğdu gazetesinin harflere keşîde[3] ve sedil eklenmesi teklifini ise, gözü yoracağı gerekçesiyle doğru bulmaz.

[1] Lisan Bahsi, Malûmat, Nu. 51, 7 Eylül 1896
[2] Lisan Bahsi, Malûmat, Nu. 51, 7 Eylül 1896

[3] Keşide: Eski yazıda bazı harflerin üzerine çekilen çizgi; sin, şın, vav…gibi kuyruklu uzantılı harflerin yazıda mahsus surette çekilmesi.

Kelime almak—Istılah bulmak

Esad celal "*İmla ve Istılahatımız"* başlıklı yazısında iktidar sahiplerinin beğenmediği ıstılahları değiştirip, bulamadığı ıstılahları icad edip bunu da bir yazının her sayfasında ayrı bir imla ile yazmasından şikâyet eder. Yabancı dillerdeki kavramları dilimize tercüme ederken herkesin en uygun olanını kendisinin bulduğunu düşünerek onu kullandığını, her kitapta aynı kavramın farklı kelimelerle karşılandığını ve bunun da kargaşa doğurduğunu söyler. Buna rağmen işin içinden çıkamayanların da çaresiz kalıp kelimenin Fransızcasını yazdığını ifade eder.

Yazara göre ülke aydınlarının yapması gereken henüz genele yayılmamış bulunan yabancı kelimelere karşılık bulmak, ismi konulmamış edebî ve fennî terimlere birer isim bulmaktır.

"Erbâb-ı hamiyyetin yapacağı bir şey varsa o da öyle pek taammüm etmemiş kelimât-ı ecnebiyye ile lügatlerde mesela(falan şeyin ucuna takılıp falan şeyi yapmağa yarayan ucu sivri bir şey) veyahut (dağlarda biten bir nev' ot) gibi isimsiz kalan ve uzun uzadıya tafsîlâtlarla bile ne olduğu anlaşılamayan âlât veya bu gibi müphem kalan edebî ve fennî ıstılâhâta birer isim, birer ıstılâh bulmaktan ibarettir."[1]

Necip Âsım "Lisan Bahsi" başlıklı makalesinde kelime almak ve terim bulmak için evvela Türkçenin lehçelerine müracaat edilmesi gerektiğini, buralarda bulunamaması halinde ise Arapça ve Farsça lügatlere bakılmasını tavsiye eder. Yazar, ıstılah konusunda kelimenin Arapça, Farsça ya da Türkçe olmasının değil, kolay telaffuz edilmesinin daha önemli olduğunu ifade eder ve herkesin bilip kullandığı sözcüklerin tercih edilmesi gerektiğini söyler. Mesela "müşehher" ve "mu'temer" gibi kelimeler yerine "sergi" ve "kongre" gibi kelimelerin kullanılmasını daha doğru bulur. Neticede Necip

[1] İmlâ ve Istılahâtımız, Malûmat, Nu. 52, 18 Eylül 1896

Âsım, kelimeyi hangi dilden alacaksak alalım önemli olanın onu kendi kaidemize, kendi şivemize uydurmak olduğunu belirtir.

Ahmed Razîh de "İmla Bahsi" başlıklı makalesinde Arapça, Farsça ya da Fransızca olsun aldığımız kelimeleri lisanımıza uydurmak için bozmamız gerektiğini söyleyerek Necip Âsım ile bu konuda aynı görüşleri paylaşır.

Esad Celal'in "İmla ve Istılahâtımız" başlıklı makalesinde getirdiği yorum dikkate değerdir. Esad Celal, lisanımız ıslah edilse, yeni terimler bulunsa da bunları genele kabul ettirecek resmî bir faaliyet olmadıkça bu terimlerin umuma yayılamayacağını ve lisanımızın fakirlikten kurtulamayacağını düşünür.

Değerlendirmemizin giriş kısmında Osmanlı lisan ve imlasına dair sorunların tartışıldığı oldukça hararetli bir ortamın husule geldiğini ve bu tartışmalara "İzmir" ve "Tercüman" gazetelerinin de iştirak ettiğini ifade etmiştik. Öyle ki Malûmat mecmuası mezkûr gazetelerin lisan ve imla konusunda Malûmat'a yönelttikleri eleştirileri "Hurûf ve İmlâ ve İzmir Gazetesinin Cevabı" başlığıyla neşreder. Bu yazıdaki eleştiriler özellikle dilimize yeni girmiş kelimeler ve bunlara bulunan karşılıklar üzerinedir.

Kırım'da İsmail Gaspıralı'nın çıkardığı ve döneminde Türk Dünyası'nın neredeyse tamamında okunan bir gazete hüviyetini taşıyan ve İsmail Gaspıralı'nın "Dilde, fikirde, işte birlik" düsturunu esas alan bir yayın politikası takip eden Tercüman'ın lisana dair görüşleri de bu düstur doğrultusundadır. Malûmat'ta yayımlanan ve yukarıda adını andığımız yazıdan anlaşıldığı kadarıyla Tercüman Malûmat'ın lisana dair tutumunu sertçe eleştirir, Arapça, Farsça yahut ecnebi dillerinden herhangi birinden dilimize girmiş kelimelerin çıkarılmasını savunur. Tercüman'a göre Türkçesi olan bir kelime yerine başka bir dilin kelimesini kullanmak edebî bir cinayettir. Dilimiz herkesin anlayabileceği bir şekle getirilmelidir.

Tercüman, Malûmat'ın "Dilimize yerleşmiş kelimeler kullanılmalıdır." tezini destekler ancak "kart de vizit, istatistik, albüm, pratik" gibi bazı kelimelerdeki tavrını beğenmez. Malûmat'ın "Kelime bulma işi zamanında yapılmalıydı, Avrupa ilmi ile tanıştığımız zamanlarda yapılsaydı böyle olmazdı" düşüncesine katılmayarak işin vaktinin geçmediğini söyler.

İzmir gazetesi de Malûmat'a karşı aynı tavır içindedir. Malûmat'ın, edebiyatımızı oyuncağa çevirmiş olan İstanbul kalem erbâbından çekindiği için bu bahisleri (yabancı kelimeler, Arabî-Fârisî terkipler) kurcalamadığını, yeni kelimeler bulmak ve kullanmak hususunu ise yalnızca bir ümîde bağladığını iddia eder.

İzmir Gazetesi; Malûmat, İzmir ve Tercüman gazetelerinin birbirine destek olmasını ve Malûmat'ın kelime bulma ve kullanma bahsinde daha cesur davranmasını ister. Malûmat'ın İzmir'in bulduğu kelimeleri beğenmediği için tenkit etmemesini, beğenilmeyenlerin yerine yenisinin koyulmasını ve bu sayede iş görülmesini ister.

İzmir Gazetesi de artık yabancı kelime kullanılmasını istemez, istediği şey dilimizin ve edebiyatımızın sadeleşip herkesin anlayabileceği bir hale gelmesidir.

İmlâ

Necip Âsım "Lisan Bahsi" başlıklı makalesinde Türkçenin imla meselesinde günümüze dek geçirdiği aşamaları Uygur Türklerinden başlayarak özetler.

Necip Âsım'a göre lisanımızın bugünkü imla meselesi Arap elifbasının kabulünden sonra Arap imlasının da lisana yerleşmeye başlaması fakat zaman içinde bu tarzın çıkar yolu olmadığının anlaşılması ve imla harflerinin (elif, vav, he, ye) kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. İmla hususunda bugün

yaşanan karışıklığın sebebi ise Batıyla eğitim ve kültür alışverişine başlayışımızın ertesinde kolay okuyup yazma düşüncesiyle imla harflerinin gereğinden fazla kullanımıdır. Bu anlayış, okumada yazmada kolaylık sağlamak şöyle dursun bazı kelimelerin imlasının aslından ayrılması neticesini doğurmuştur.

"Garp ile maârif alışverişine başladığımız,, az çok Fransızcaya merak ettiğimiz zaman hemen bir iki haftada ibârenin sonlandığını görenler bu kolaylığın vevayillerden *olduğuna akıl erdirdiler, lisânımızda öyle kolayca okunup yazılması çaresini düşündüler, imlâ harflerinin biraz ziyadece kullanılması işte o zaman yani daha yakında başladı. Bir takım gençlerimiz imlâ harfi kullanmakta pek ileri gittiler, hatta o imlâ yazılmış bir takım risâleler, makaleler ortaya koydular. Biz o zaman yine böylece okuryazar bir çağda bulunduğumuz halde ne saklayalım bahislerinden fikirlerinden faidelenmek için o yeni çıkma eserleri okumakta güçlük çektik. İmlâ harflerinin o kadar kullanılması yazıya güçlük verdiğine göre okumakta kolaylığı olsa idi hiç itirâz etmez idik. Ne çare ki yine lisanımızın okunması hususunda bir fâidesi görülmedi"* [1]

Necip Âsım imla meselesinin nasıl çözüleceğine dair şunları söyler:

"Bizce imlâ meselesi pek sâde bir iştir. İbtidâ mücerred kelimelerin imlâsını bir deftere, bir lugat kitabına kayd etmeli, sonra o mücerred kelimelerden çıkacak kelimelerin kâidelerini sarf kitaplarına toplamalı. İşte o kâideden ayrılanlar makûl bir sebeb getirmezler ise yanıldıklarını itiraf eylemelidir. Ama denecek ki bizim öyle ne lugat kitabımız var, ne de harfimiz!" [2]

[1] Lisan Bahsi, Malûmat, Nu. 51,7 Eylül 1896
[2] a.g.y.

Necip Âsım, lisanımızın imlâ meselesinin nasıl çözüleceğine dair oldukça tutarlı ve sağlam sayılabilecek düşüncelerini sade bir dille şöyle ifade eder:

"Elimizde iki tane lehçe var. Lehçe-i Osmânî'de mücerred kelimelerin imlâsı bir usûl altında toplandığından daha iyisi yapılıncaya kadar bizim için düstûrdur. İştikâk kâideleri ise Sarf-ı Osmânî kitaplarında oldukça kayd olunmuştur. Bir kere halk şu iki aslı kabul eder de lehçenin kaidesini düşünerek yazmağa başlar, "Türkçe'nin kaidesi yoktur, herkes bildiği gibi yazar" fikrini beyninden çıkarsa o zaman (lehçe) sahibinin yanıldığı yerler, sarf kitaplarında eksik kalan kaideler ortaya çıkar. Mükemmel bir lugat ve bir de sarf yapılmaya meydan açılır. Yoksa düşünmeksizin, asıl, müştak gözetilmeksizin yazı yazmada inad olunursa söylenen sözler boş olur. "

Ebuzziya Tevfîk "İmla Bahsi"[1] başlıklı yazısında Arapça, Farsça, Fransızca, İskandinav dilleri olsun her dilde zaman içinden bir imla değişikliği olmasının normal olduğunu, zikrettiği lisanlarda da bundan yüz sene evvel şimdikinden farklı yazılan kelimeler olduğunu ancak dildeki bu değişmelerin bir kaide uyarınca olması gerektiğini aksi takdirde her eli kalem tutanın bildiği gibi yazmasının karışıklık yaratacağını ifade eder.

İmla meselesinde yazarların üzerinde en fazla durdukları noktalardan biri kelimelerin söylendiği gibi yazılıp yazılamayacağıdır.

Sadreddin Şükrü "İmla Meselesi" [2] başlıklı yazısında söylenildiği gibi yazıma karşı çıkar ama eski imlâ kaidelerini lisanımızın bugünkü haline tatbik etmemiz gerektiğini ve bu sayede imlamızın istisnaî birçok kaidesini öğrenme külfetinden kurtulacağımızı ifade eder.

[1] Malûmat, Nu. 57, 21 Ekim 1896
[2] Malûmat, Nu. 52, 18 Eylül 1896

Esad Celal[1], yazımın kolaylaştırılmasına taraftar olmakla beraber, güya yazımı kolaylaştırmak gayesiyle yapılsa da imla harflerinin yerli yersiz ve aşırı kullanımının hem kelimeleri büyütüp yazımı zorlaştıracağını hem de Türkçenin sadeliğini yok edeceğini düşünür.

"Hurûf ve İmlâ" başlıklı makalede de eli kalem tutanların imla harflerini olur olmaz yerde kullanmaları eleştirilir. Vevayilsiz yazılan ve kaidesiz olduğu sanılan birçok kelimenin aslında bir kaide dahilinde olduğu söylenir.

Bigalı Hüseyin Hazım'ın Malûmat'a gönderdiği yazıda ifade ettiği düşünce ise diğer yazılara göre farklılığıyla dikkati çeker. Hüseyin Hazım, dilimizdeki Arapça ve Farsça kelimeleri doğru yazabilmenin Arapça ve Farsça sarf ve nahiv kurallarını bilmeye bağlı olduğunu, Türkçe kelimelerin imlasında düzeltmeler lazım geldiğini söyleyerek lisanın âvâm ve havâs lisanı olarak ayrılmasının zarûrî olduğu düşünür.

Ebuzziya Tevfîk, "Lisân-ı Osmânî'nin imlâ-yı sahîhi şimdiki telaffuz üzerine binâ edilmelidir" diyerek imlanın düzelmesi için günün konuşma dilinin esas alınması gerektiğini vurgular.

[1] "İmlâ ve Istılahâtımız" , Malûmat, Nu. 51, s. 42-45/ Nu. 52, s. 67-71

3.5.2 Edebiyat Teorisi ile İlgili Makaleler

Mecmuanın incelediğimiz sayılarında edebiyat teorisi ile alakalı gördüğümüz yazılar aşağıda gösterilmiştir:

Liste 16: Edebiyat Teorisi Yazıları

-*Edebiyat-ı Hakîka Dersleri*, **Mehmet Tarık**, Nu. 56, 7 Cemâziyelevvel 1314, 14 Ekim 1896

-*Şiir-Şair*, **Bereketzâde Ali Refet**, Nu. 57, 14 Cemâziyelevvel 1314/ 21 Ekim 1896

-*İcmâl-i Edebî*, **(imzasız)**, Nu. 73, 7 Şevval 1314 /11 Mart 1897

-Muhakemât-ı Edebiyye, **Mehmet Refet**, Nu. 75, 21 Şevval 1314, 25 Mart 1897

3.6. Tiyatrolar

İncelediğimiz sayılar içerisinde yalnızca bir adet tiyatro eserine rastladık. Bu eser Ahmet Refik'in Fransızca'dan tercüme ettiği bir perdelik bir komedidir. Eserin muharriri belirtilmemiştir. Mecmuanın 57, 58, 59 ve 63. sayılarında tefrika edilmiştir.

-*Ufak bir Şüphe*—Ahmed Refîk , Nu. 57
" , Nu. 58
" , Nu. 59
" , Nu. 63

4. BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ CİLTTEN SEÇİLEN EDEBÎ METİNLER

4.1. Seçilen Edebi Metinlerin Listesi

Liste 17: 51-75. Sayılar Arasından Seçilen Metinler

Sayı 51—29 Rebiülevvel 1314 / 7 Eylül 1896

1-) İmla ve Istılahatımız- Esad Celal
2-) Mûmâ-İleyh (مومالیه)Mûmâ-İleyh (مومیالیه) Yazılamaz-Mehmed Emin
3-) Lisan Bahsi-Necip Asım
4-) Levha-i Hayat Yahut Saniye(hikaye)-Asımzade Halil Refet
5-) Gazel-Abdülvahab Gambervani
6-) Hasbihal-i Vicdan-Ahmed Reşat

Sayı 52—10 Rebiülâhir 1314 / 18 Eylül 1896

1-) Levha-i Hayat yahut Saniye(hikaye)- Asımzade Halil Refet
2-) İmla ve Istılahatımız- Esad Celal
3-) İhtiyar Kunduracı (şiir)- Feraizcizade Osman Faiz
4-) Gazel- İhsaniyeli D.Z.
5-) Kıt'a-Ahmed Ali
6-) Şarkı-Mahrukizade Cafer
7-) Şarkı-F.E.
8-) Şarkı-Kaytazzade Nazım
9-) Komşuluk (hikaye)- Maksudzade Mehmed Cemal

Sayı 53—17 Rebiülâhir 1314 / 25 Eylül 1896

1-) Huruf ve İmla
2-) İzmir Gazetesinin Cevabı
3-) Lisan Meselesi
4-) Gazel- Raif Sezai
5-) Gazel- Kaytaz-zade Nazım
6-) Şarkı- Beylerbeyli Anber

Sayı 54—24 Rebiülâhir 1314 /2 ekim 1896

1-) İmla Meselesi
2-) Çerçi-Hüseyin Daniş
3-) Aile Manzumeleri-Mısri
4-) Nazire-Ali Rıza
5-) Nazire-Midhat Bahari
6-) Şarkı—İmzasız

Sayı 55—1 Cemaziyelevvel 1314 / 8 ekim 1896

1-) Makale-i Mahsusa-Filoloji
2-) Hay Şeytan Tino-Ali Remzi
3-) Sanayi-i Nefisenin Lüzumu-Esad Celal
4-) Mülahaza (şiir)—Tepedelenlizade Kamil
5-) Neşide-i Aşıkane (şiir) –Siret
6-) Gazel-Mehmed Emin
7-) Sabi (şiir)-Feraizcizade Osman Faiz
8-) Şarkı—imzasız
9-) Şarkı-imzasız
10-) Türkü

Sayı 56—7 Cemâziyelevvel 1314 / 14 Ekim 1896

1-) Şiir-Şair—Bereketzade Ali Refet
2-) Edebiyat-ı Hakika Dersleri—Mehmed Tarık
3-) Maziye Bir Nazar—Esad Celal
4-) Müsabaka-i Edebiyye (ilan)
5-) Bir Çocuğun Mezarında Dayesi Lisanından(şiir)—M. Mirati
6-) Tevhid—Edirneden Sadi
7-) Nazire-Rasim
8-) Gazel-Kaytaz-zade Nazım
9-) Gazel-Abdürrahim Ulvi
10-) Gazel-Niyazi

Sayı 57—14 Cemâziyelevvel 1314 / 21 Ekim 1896

1-) Lisan ve İmla Meseleleri
2-) Nevha-i Yetimane—Kayserili Mustafa bin Musa
3-) İcmal-i Edebi
4-) İmla Bahsi—Ebuzziya Tevfik
5-) Asman(şiir)--Tepelenlizade Kamil
6-) Bir Sayfiyede Söylenmiştir—Ali Refet
7-) Harif—Ragıp Rıza
8-) Taklid—Abdünnafi' Sami

Sayı 58—21 Cemâziyelâhir 1314 / 27 Kasım 1896

1-) İcmal-i Edebi (George Sand Meselesi)
2-) İmla Bahsi—Ahmed Razih
3-) İmla Bahsi—Ebuzziya Tevfik
4-) Gonce (şiir)—Edirneden Sadi
5-) Bir Nazm—Muhyiddin

Sayı 59—27 Cemâziyelâhir 1314 / 3 Aralık 1896

1-) Yarim İçin Bir Gazel—Kayserili Mustafa bin Musa
2-) Bir Levha (şiir)—K. Hayret
3-) Nazire—Muhyiddin
4-) Saçlarını (şiir)—Midhat Bahari
5-) Kontes Mina—Ahmed Refik

Sayı 60—3 Recep 1314 / 8 Aralık 1896

1-) Son Bahar (Güstav Dürus)—Müt: Ahmed Rasim
2-) İcmal-i Edebi—Egzotik
3-) Çocuk— (Victor Hugo) Müt: Kayserili Mustafa bin Musa
4-) Güzelsin (şiir)—Zihniye
5-) Tıfl-ı Naim(şiir)—Galib
6-) Tıfl-ı Naim (şiir)—Edirneden Sadi
7-) Tıfl-ı Naim (şiir)—Abdürrahim Ulvi

Sayı 61—12 Recep 1314 / 17 Aralık 1896

1-) Filizinden Yeni Koparılmış Bir Çiçek—M. Rifat
2-) İmla Bahsine Ait—Ahmed Razih
3-) İmla Bahsi—Hüseyin Hazım
4-) Diğer İmla Bahsi
5-) Zencir-i Hayattan Bir Bukle (hikaye)—Cemaleddin
6-) Sergüzeştim (hikaye)—F. İskender
7-) Son Asırda Garbın En Güzel Kadınları

Sayı 62—19 Recep 1314 / 24 Aralık 1896

1-) İcmal-i Edebi
2-) Vecd-i Safa(şiir)—Andelib

3-) Çoban (şiir)—Mirati
4-) Defter-i Hayatımın Bir Yaprağı—Kayserili Mustafa bin Musa
5-) Amerika'da Edebiyat Ne Merkezdedir—Safveti Ziya
6-) Son Yaprak—Oliwer Wendell Holmes—Müt: Safveti Ziya

Sayı 63— 26 Recep 1314 / 31 Aralık 1896

1-) İcmal-i Edebi
2-) Mektup—Vecihi
3-) Bir Validenin Son Nigahı—Osman Nuri
4-) Amerika Edebiyatı (maba'd)—Safveti Ziya
5-) İmla Bahsi—Selanik'ten Hüsnü
6-) Tasfiye-i Lisan-ı Osmani—Ahmed Razih
7-) Bahr-i Muhit Esrarı(hikaye)—Cemaleddin
8-) Sergüzeştim
9-) Ufak Bir Şüphe(tiyatro)—Ahmed Refik
10-) Tenhada (şiir) –François Coppee—Müt: Hüseyin Şekip
11-) Duhter-i Nağmekar(şiir)—Midhat Bahari

Sayı 64—3 Şaban 1314 / 7 Ocak 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Akşam—(Paul Bourget'in Bir Manzumesinden)—Müt: Ahmet Refik
3-) Mütalaayı Severim—Kayserili Mustafa bin Musa

Sayı 65—10 Şaban 1314 / 14 Ocak 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Dünyada Her Şeyin Safası Bir midir?—Abbas Haveri
3-) Sevdiğimin Mezarında—İbn-i Mahmud Asım
4-) Hafız Süleyman—Asımzade Halil Refet
5-) Guy de Maupassant—Safveti Ziya
6-) Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat—Selanikten Hüsnü

7-) Biletçi ve Ailesi (hikaye)—Asımzade Halil Refet

Sayı 67— 24 Şaban 1314 / 28 Ocak 1897

1-) Mustafa'nın Köyünde Bir Ziya'-ı Müessif—M. Ziver

Sayı 68—2 Ramazan 1314 / 4 Şubat 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Korfu'da Hayat—Harabi
3-) Bir Levha-i Hayat—Kazım Hüzni
4-) Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat—Selanikten Hüsnü
5-) İmla Bahsi—F. İbrahim
6-) Tasfiye-i Lisan-ı Osmani—Emirizade M. Bahaeddin
7-) Derun-ı Dil—Safveti Ziya
8-) Mirat-ı Sevdanüma—İbnü'ş-şeyh Tayyar

Sayı 70—16 Ramazan 1314 / 18 Şubat 1897

1-) Bir Validenin Nevzad-ı Hâbidesine Hitabı—Sa'd bin Necip
2-) Bir Şükufe-i Hazan-zede—Kayserili Mustafa bin Musa
3-) Gözyaşlarım—Mehmed İffet
4-) Istıraplı Bir Hatıra—Asımzade Halil Refet
5-) Emile Zola ve Asarı—Safveti Ziya
6-) Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat—Selanikten Hüsnü
7-) Derun-ı Dil—Safveti Ziya
8-) Bahr-i Muhit Esrarı--Cemaleddin

Sayı 71—23 Ramazan 1314 / 25 Şubat 1897

1-) İcmal-i Edebi (İmla Bahsine Hatime)
2-) Fransa Edebiyatından—Safveti Ziya
3-) Bir Levha-i Tabiat (şiir)—Midhat Bahari

Sayı 72—30 Ramazan 1314 / 4 Mart 1897

1-) Girye-i Veda—Emirizade M. Bahaeddin

Sayı 73—7 Şevval 1314 / 11 Mart 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Necip Asım Bey—Bahai
3-) Bahr-i Muhit Esrarı—Cemaleddin
4-) Bombay Hatıratından Bir Gece—F. İskender

Sayı 74—14 Şevvâl 1314 / 18 Mart 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Tıfl-ı Seyyar, Kelebek (şiir)—Sadi
3-) Davet (şiir)—Menemenli-zade Tahir

Sayı 75— 21 Şevval 1314 / 25 Mart 1897

1-) İcmal-i Edebi
2-) Bir Pir-i Muttali(şiir)—M. Rifat
3-) Muhekemat-ı Edebiyye—M. Refet
4-) İsimsiz Hikaye—M. F.
5-) Bahr-i Muhit Esrarı—Müt: Cemaleddin

4.2. SEÇİLEN EDEBİ METİNLER

No: 51 **29 Rebiülevvel 1314** **7 Eylül 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

-İMLÂ VE ISTILÂHATIMIZ-

Birkaç haftadan beri (Malûmat) sahifelerini işgâl eden makâlat-ı edebiyye arasında en ziyâde dikkat ve hâhişle okuduğum mevâd mesele-i lisâniyye oldu.

Türkçemizin ıslah ve tanzîmi hakkında söylenilen bu sözler her ne kadar husûl-ı maksada kâfi bir mertebede değilse bile yine biçâre lisanın şu hâl-i perîşâniden tahlîs ile hayat u istikbâlinin te'mini husûsunda bir fikir teşebbüsü olsun uyandıracağından-ihtimal ki- benim gibi daha birçok lisân sevdalılarının da mûcib-i memnûniyeti olmuştur.

Lâkin şu ifâdâtıma nazaran kavâid-i lisâniyyede isbât-ı iktidâr etmek istediğim anlaşılmasın, bilakis lisân gibi âlî bir ilm-i mühimmin tensîk-i hâl ve tanzîm-i ahvâline dair söz söylemek husûsu- bu kadar üstâd dururken – bizim gibi âcizlere kaldığından dolayı hem hicâb hem de teessüf ediyorum. Lâkin ne çare ki bu teessüf muhtelif imlâ hâcelerinin başka başka fikirlerine göre imlâ imtihanlarında ne yapacağımızı, ne yazacağımızı şaşırıp kaldığımız zamanlardan beri devam ediyor.

Ne ıslahtan ne tanzîmden bir haber var! Eser olmadığı gibi erbâb-ı kalemimizin birçoğunu da ıstılâhât-ı edebiyye ve fenniyyenin tarz-ı ifadesinde gösterdikleri (tefâvetle) beraber gitgide kelimelerin sûret-i tahrîri hakkında da imlâca o mertebe başkalık, o derece uygunsuzluk ibrâz buyuruyorlar ki, insan iki satır bir şey yazacak veya tercüme edecek olsa zamanının kısm-i a'zâmı o mânâya münâsip bir kelime bulmak ve yahut o kelimenin imlâca doğru olan tarz-ı tahrîrini aramakla geçirerek sanki imlâ imtihânında bulunuyormuş gibi saatlerce kalemi bir türlü sıgâdan çıkarmağa muvaffak olamıyor ki yazı yazsın: Ama erbâb-ı iktidâr beğenmedikleri ıstılâhâtı tagayyür ve bulamadıklarını da hemân icâd-gerdeleri olan yeni yeni ta'bîrât-ı mahsûsa ile ifade ettikleri gibi sûret-i tahrîrlerinde düçâr-ı şüphe oldukları kelimâtı da-son moda olmak üzere-her sahifede gelişigüzel bir tarz-ı cedidde yazıyor ve öyle saatlerce kalemi hokkaya batırıp da düşünmezlermiş.

Af buyurulsun. Herkeste böyle lisân icâd edecek mertebe bir iktidar olmadığı gibi kelimeleri de öyle telaffuzları tarzında yazacağım diye evirip çevirip kepaze edecek kadar da bir cesaret bulunmaz!

(بولنمز) da biraz tehirimiz sakın bu cesaretin herkeste bulunup bulunmadığına tereddütten neş'et ettiği zannolunmasın. Bu kelimenin nasıl yazılacağını düşünüyorduk.

بولونماز , بولنماز, بولونمز, بولنمز...

Hangisini intihâb edelim? Acaba hangisi doğrudur? Ayıp değil ya! İmlâ kavâidi hakkındaki mâlumatımız pek mahdûd. Her kitapta, değil hatta her kitabın sahifesinde bile başka türlüsüne tesadüf ediyoruz. İşte böyle bir **(**بولنمز **)** yazacağımız zaman da muhtelif kitaplarda kesb-i hukûk ettiğimiz bîçâre öksüzlerin dört beş yerden boyunlarını bükerek önümüzde diziliyorlar, biz de hangisini intihâb edeceğimizi şaşırıp kalıyoruz.

(بولونماز **)** söylendiği tarzda yazıldığı için yeni imlâya muvâfık.

(بولنماز **)** da ekser erbâb-ı iktidârın âsârında tesadüf olunuyor. Halbuki **(**بولنمز **)** da kavâid-i Türkî'ye uygun. Velhâsıl hepsi de doğru. Mamafih keşke bir tane olsa da yanlış olsa insan yazar geçer, böyle bir kelime için saatlerce düşünmezdi.

Şu kelime bolluğu da insanı şaşırtmaktan başka bir şeye yaramıyor. Hele lisânı yeni tahsile başlayan bir ecnebînin şu muhtelif **(**بولنمز **)** ları görüp de aynı bir fiilin... **(**باشقا...بشقا...باشقه...بشقه...**)**

Acaba hangisini yazalım dersiniz?

(باشقا **)** yeni moda lakin gözümüz alışmadığından mıdır nedir zavallı **(**بشقه..) yı bu kadar gülünç bir hâle sokmaya gönül bir türlü rıza göstermiyor.

(بشقا.**)** bu da pek Arnavutça. **(**باشقه.**)** bu fena değil ama bunun da **(**باشقه.**)** okunması muhtemel…Demek **(**باشقه.**)** münâsip olacak lakin bunun…içün…veya…için..de…off…bir türlü işin içinden çıkmak nasîb olmayacak. Birinden kurtulalım derken öbürüne çatıyoruz.

Şimdi de önümüze bir (için) çıktı. (içün mü, için mi)

Zannıma göre doğrusu (ایچون) olacak fakat ıslâh-ı lisân taraftarlarının bazılarınca (ایچین) kabul olunuyor. Bu tarz-ı tahrîr, acaba söylendiği gibi yazmak arzusundan mı neş'et ediyor? Yoksa öyle istedikleri için mi öyle yazıyorlar.

Acaba **(**ایچون**)** ün söylenişinde bazı defalar (fakat her sefer değil) **(**ایچین**)** diye telaffuzuyla onun doğrusu ((ایچین) dir de biz yanlış olarak **(**ایچون**)**mü yazıyoruz. Yoksa doğrusu **(**ایچون**)**dür de biz galat olarak **(**ایچین**)** mi telaffuz ediyoruz?

Eğer telaffuzda âhenk ve selâset aranılıyorsa zannıma göre (yapılmasıyçün) ile (yapılması için) de selâset ikinciden ziyade birincide mevcûddur.

İhtimâl ki **(**ایچون**)** alıştığımız cihetle **(**ایچین**)** in imlâsı bize saklı görünüyor da doğrusu yine odur. Orasını da bilemem. Maksadım içinleri muâheze etmek değil belki kendime doğru bir **(**ایچون**)**aramak olduğu cihetle benim de herkesin istediği tarzı intihâbda muhtar oluşuna güvenerek – ekseriyetin düçâr-ı itirâzı olmamak fikriyle kırk yıllık **(**ایچون**)**ü intihâbımdan dolayı ma'zûr tutulacağımızı ümîd ederim.

Eğer bazı imlâiyyûnun fikri cidden lisânın ıslâhı yolunda beyân-ı mütâlaa etmek ise öyle **(**ایچین**)** ler **(**باشقا**)** larla lisân düzelmez. Lisânın düzelmesi her şeyin söylendiği gibi yazılmasına değil, belki herkesin aynı tarzda bir sayyâf-ı vâhid üzre yazmasına menûttur.

Yoksa herkes elfâzı söylendiği üzere yazacağım sevdâsına düşerse her eli kalem tutana mahsûs bir imlâ vücûda geleceğine hiç şüphe olunmasın.

Fransızca ve bâhusûs İngilizcede ne kadar kelimâta tesadüf olunur ki sûret-i tahrîrleriyle sûret-i telaffuzları asla birbirine tevâfuk etmez.

Acaba medeniyette bizden pek ileride bulunan bu şu kavimler lisânlarına bizim kadar olsun ehemmiyet vermiyorlar mı?

Halbuki heriflerin bugünkü günde çıkan milyonlar, milyarlarca kitapları nazar-ı mütâlaadan geçirilse hiçbir kelimeye tesadüf olunmaz ki iki sûrette yazılmış olsun. Hiçbir fazla harf görülmez ki muharrîrin arzûsuyla konulmuş bulunsun. İşte lisâna edilecek ihtimâm öyle imlânın sırf söylendiği gibi yazılmasında değil belki herkesin aynı vechile söyleyip yazmasındadır ki bir lisânın selâmeti de işte bununla kâimdir.

Bizde ise yalnız bir kitabın her sahifesinde bile (başka başka kelimâta, tuhaf tuhaf imlâlara) tesadüf edip de gülmemek kâbil değildir.

Lakin gülmeyiniz. Bîçâre muharrîre acıyınız. O zavallı da ne yapsın. Bir kelime yazacağı zaman önüne muhtelif yerlerde görüp de hafızasında kalan –bin türlü garip garip şekillerde (içinler, başkalar, nasıllar) diziliyor. Onun fikri ise yazacağı maddeyi düşünmekle meşgûl olduğundan rastgele bir tanesini yazıp geçiyor. Ne yapsın? İmlâyı mı düşünsün? Eğer imlâyı düşünecek olursa bizim gibi o da kalemi bir türlü hokkadan çıkarmaya muvaffak olamaz.

Hatta imlâda ittihad taraftarı olanlardan birçoğu bile ihtimal kaç defalar önlerine dizilen çeşit çeşit modellerden, i'tiyâd edinmiş oldukları sûret-i tahrîri meşgûliyyet fikr-i sâikasıyla unutarak keyfe mettefak bir tarz-ı intihâb ile aynı kelimeyi birkaç imlâda yazmak ve daha garibi imlâsında düçâr-ı tereddüt

oldukları kelimeleri yazıp geçtikleri sahifelerde defâatle aramak gibi hâlâta düçâr olmuşlardır.

İşte bunların istemeyerek her kelimeyi her sefer başka bir imlâda yazışlarını imlâda ittihâd aramalarına ve yâhut daha doğrusu imlâ bilmemelerine vermek hak-şinâslık olamaz.

Bu teşvîşâta sebep onların cehl değil belki başka başka sûret-i tahrîrler icâdına kalkışan nev-hevesân-ı ıslâh-ı lisânın saçma fikirleridir ki ihtirâ'-kerdeleri olan o garip garip şekiller hatta birçok defalar kendilerini bile şaşırtıyor.

(Islâh-ı lisân) pek âlî ve şâyân-ı takdîs bir fikir. Hem hakîkaten lisânımız da ıslâha son derece muhtaçtır. Fakat bu zavallılar hatalarının mûcib olacağı teşvîşâtı fikirlerinden bile geçirmeyerek o derece saçmalıyor, o derece yanlış beyân-ı mütâlaa ediyorlar ki, bilmeyerek lisâna hizmet zannıyla ettikleri mazarrat hüsn-i niyetlerine bile bağışlanamayacak raddeyi buluyor. Haydi onların bu fikri doğru olsun da (değil ya) lisânın ıslâhı imlânın söylediği gibi—ve daha doğrusu arzuları gibi—yazılmasına menût bulunsun. Efkârda mevcut olan ihtilâf hasebiyle onların bu fikrini bir kısım kabul etse doğru olduğu halde bile yine bir (tasdîk-i resmî) altında bulunmadıkça diğer bir kısmın tervîc etmeyeceği ve herkesin kendisine mahsûs bir tarz-ı tahrîr ile teferrüd edeceği tabiîdir. Demek fikirleri doğru olsa bile yine herkes tarafından sûret-i umûmiyyede kabul olunamayıp kimi onların dediklerini kimi de yine eski bildiklerini yazacaklarından ıslahat hakkındaki şu tesbitleri lisâna tefrikâ kestirmek ve bir iki imlâ modası icad etmek gibi teşvîşâttan başka hiçbir netîceyi mûcib olamaz. Ama fikirleri doğru imiş. Ve binâenaeyh kabul edilmeliymiş. Onlar istedikleri kadar ısrâr etsinler. Bunu kabul etmemekte herkes hürdür. Öyle ya (بشقه) yı bir ecnebî biraz daha kolay okurmuş diye **(**باشقا**)** tarzında yazmaya ne mecburiyet var? Hem eğer kelimâtın

telaffuzlarına göre yazılmaları lazımsa **(**بشقه**)** nın söylendiği tarzda yazılmadığını nereden anlıyorlar?

Acaba Türkçe bilen birisi **(**بشقه**)**yı bu sûretle yazılmış görürse kesre ile **(**بشقه**)** veyahut zamme ile **(**بشقه**)** mı okur?

Vâkıa lisânımızda (kürek- كورك) gibi aynı bir kelime birçok sûretle kırâat olunabiliyorsa da bu da mahzâ bizde—lisân-ı ecnebiyyedeki hurûf-ı savtiyye yerini tutan—sükûn-ı harekâtın tahrîr ü kırâatında suhûlet olmak üzre (*il-ihtisâr-ı hazf ile)* lisânın (istenografi) haline gelmesinden neş'et ediyor.

Mamafih karîne ile kelimât pek kolay anlaşılacağı cihetle tarz-ı tahrîrin şu yolda ihtisârı lisân için bir mahzûr olamaz. Bilakis mûcib-i fâidedir.

Kelimât-ı ecnebiyyeye gelince o da sükûn ve harekâta hakkı ile riâyet olunduğu takdirde hurûfâtımızla bir cümle-i ecnebiyyeyi bile aslına mutâbık vechile telaffuz olunacak bir sûrette yazmak mümkün olabiliyor. [1] Binâenaleyh harekeleri nazar-ı mütâlaaya alındığı halde velev ma'nâda karîne olmasa bile yine (başka) gibi yalnız bir ma'nâyı değil belki (كورك) gibi birçok ma'nâyı müfîd kelimâtın bile bir sûretten ve hem de sûret-i telaffuzundan gayrı bir tarzda okunması kâbil olamaz.

İşte başkalık taraftarları ise lisânımızda hurûf-ı savtiyye makâmına kâim olup da lil-ihtisâr-ül-yevm hemân metrûk bir halde olan (harekâtı) unutarak onların yerine elif, vav, ya gibi hurûfât-ı savtiyyeyi isti'mâle kalkışıyor ve binâenaleyh kırâatı teshîl zannıyle bilakis hem kelimeleri büyütmüş hem de onları telaffuzlarından büsbütün sakîl bir sûrette yazmış

[1] Ebuzziyâ Matbaasında tab' olunan kitapların hemen kâffesinde ekseriyetle bu husûsa riâyet olunduğu ve "vav" ların muhtelif nev'ilerini gösterecek işârâtın isti'mâlinde ihmâl olunmadığı maal-memnûniyye görülmektedir.

olarak imlânın söylenildiği gibi yazılması fikirlerini yine kendi sözleriyle cerh etmiş bulunuyorlar.

İnsaf buyurulsun (nasıl-- نصل) dediğimiz zaman bunu dört elif miktarı çekerek (nâsıl-- ناصل) diye mi telaffuz ediyoruz ki öyle yazalım. Yoksa (نصل) yazarsak üzerinde hareke olmadığı için (نسل) veya (نسل) mı okunur?

(Maba'di gelecek nüshada)

Esad Celâl

MÛMÂ-İLEYH (مومااليه)MÛMÂ-İLEYH (مومىاليه) YAZILAMAZ

Altı yüz bu kadar seneden beri erbâb-ı kalemin **(*yâ*-یا)** ile yazmakta oldukları **(*mûmâ-ileyh* -مومىاليه)** kelimesini halkın külliyen meçhûlü olan bir tarz-ı imlâya ifrâğ ile el-yevm-i ihtiyâr edilegelmekte olan garâib-i imlâya yenisinin daha ilave edildiğini beyân etmekte olan müşkül-pesendân-ı bâliğâyı görmekteyiz.

Kim ne derse desin Edebiyyât-ı Osmâniyyemiz musavver-i vicdan ü irfan olmak meziyyet-i celîlesini izhâr ve şîve-i selâmeti kuvvetiyle cihânda birinci lisânlardan olduğunu isbat ettikten sonra birçok kelimâtın teshîl-i tahrîrlerine medâr olabilecek asılları taharrî olunarak birçok kavâid-i esâsiyye bulunmuştur.

(Mûmâ-ileyh- مومااليه) deki *(mûmâ-* مومأ) kelimesi mâlûm-ı erbâb-ı kemâl olduğu üzere (*îmâ-* ايمأ) mastarından ism-i mef'ûldür. Kelimenin madde-i asliyyesi (*vemâ-* ومأ) olduğundan mehmûz-ül-lâmdır.

(*Îmâ-* ايمأ) bir kimseyi, bir maddeyi anlatmak için kavlen veya fiilen işaret etmek ma'nâsınadır. Bir kimseyi fiilen işaret iki türlü olur. Biri ileride

bulunan bir kimseyi takrîb, diğeri takarrüb eyleyen bir kimseyi teb'îd için işarettir.

Takrîb için el ile olan işaret, elin parmaklarını avucun içine tevcîh iledir ki işte Araplar buna (*îbâ'*- ايباً) derler. Teb'îd için edilen işaret elin parmaklarını el üstüne tevcîh iledir ki işte buna (i*mâ*- ايماً)) denir.

(*Îmâ*- ايماً)) hakkındaki bu kadar tafsîlattan sonra Şâfiyyeden münderic olan sözleri de nakledelim.

"…….
……..."[1]

Edebiyyât-ı Osmâniyye'deki ihâtâ-i külliyyesi bâliğâ-yı lisânın müsellimi olan fâzıl-ı şehîr Nâci Merhûmun külliyât-ı âsârı içinde tesâdüf edilecek (*mûmâ-ileyh*-مومااليه)ler hep (*mûmâ-ileyh*-مومااليه) tarzında yazılmıştır. Ezcümle (Emsâl-i Âlî) sernâme-i celîli ile neşretmiş oldukları bir risâlede Encümen-i Teftîş a'zâyı sâbıkasından Fazîletlü Ahmed Süreyya Efendi Hazretlerine cevaben yazdıkları bir mütâlaada şu sözlere tesâdüf olunuyor:

[Bir de "edeb-i ayâlin tenfehüm*.." cümlesinin tercümesindeki "taht-ı idârende bulunanlara" kelimeleri (mûmâ-ileyh*-مومااليه *) tarafından âilene sûretine tahvîl edilmiştir."]*

Sânihât-ül-Araba mürâcaat eder isek (*mûmâ-ileyh*- مومااليه)in tarz-ül-imlâsını bu yolda buluruz.

[1] Gösterilen bölümde Arapça satırlar bulunmaktadır.

Biri Şâfiyye gibi lisân-ı Arabın kavâid-i mazbûta ve mükemmelesini câmi' bir eser diğeri Nâci gibi Lisân-ı Osmânî'de yazdığı her kelimesi bizce medâr-ı istişhâd olacak bir muharrir mevcûd iken onların hüccet-i kâtıa olan ifadelerine bakmayıp da kendi müddeâmızı isbâta çalışırmış gibi (*mûmâ-ileyh*-مومیالیه .) kelimesi altı yüz bu kadar seneden beri bu kıyafette iken şimdi tebdîl-i şekle ne lüzûm vardır ki lüzumsuz, ma'nâsız mülâhazalarda bulunmak abestir zannederim.

(Mekteb-i İdâdî-i Harbî-i Şâhâne Kitap Muallimi Topçu Mülâzım-ı Evvellerinden): Mehmed Emîn

LİSAN BAHSİ

Osmanlıcanın ıslahı hakkında şimdiye kadar eli kalem tutanların çoğu zihinlerini yordular. Ortaya bir takım eserler koydular ki sarf,imlâ, lugat ve ıstılâh-ı ilme vezin ve şiire dâirdir. Buna dair biz de düşündüklerimizi yazacağız.

Harfler—Şimdi kullandığımız elifbânın savtlı harfleri olmaması, her sadâya karşı bir sâmut_harf bulunmaması, sağdan sola yazılmadığı için kalem oynatmakta güçlük çekilmesi, hemen her harfin bitişik veayrı yazıldığına göre üç teşekkülü bulunması bundan dolayı da basmacılığın, mürettibliğin güçleşmesi gibi mahzurları sayılıp dökülür. Şunlar hemân kâmilen doğru.

Doğru ama her türlü kolaylığı veren elifbâ nerede var ki bizim olsun? Dünyada kimse alıştığı şeyi velev fenâ olsun bırakamaz. Biz de ondan dolayı elifbâmızdan vazgeçemeyiz. Bir de bu elifbâ, dilleri ayrı bütün müslümanların kullandıkları bir şeydir. İslâmlar arasında bir lâ nişânesi olmak gibi pek büyük bir fâidesi olan şu harfleri değiştirmeye kalkışmak hiçbir zaman işimize gelmez.

Medeniyet âleminde tartılar, ölçüler, daha bilmem neler birleştirilerek insanlar arasındaki farklar kaldırılmağa çalışılıyor, hatta umûmî bir lisân bile düzülüyor.

İmlâ—İmlâ hususunda Türk Edebiyatının bizden evvel müessisi olan Uygurların elifbâsı 16 harften ibaretdir. Bu kadar harf ancak Türkçeye elverişlidir. Kendi dillerine Arab'dan, Acem'den geçen kelimeleri de bu harflerle yazdıklarından mesela sat, dat, zı, sin, ze harfleri kendi söyleyişlerine göre yalnız bir harfle edâ ediliyor idi. Fakat Arab elifbâsı gitdikçe bütün İslâmlar arasında yayıldığından Türkler de eski yazılarını bırakdılar, bunu aldılar. İşte bundan ve daha başka sebeplerden dolayı o zamana kadar yazılan Türk kitapların-dan çoğu gâip oldu. Pek azı bugüne kaldı. İşte imlâ meselesi o günden başladı, zamanımıza kadar sürüklendi geldi. İlk önce Arap elifbâsıyle birlikte Arap imlâsı da kabul edilmek yolu tutuldu. Çıkar yol olmadığı anlaşılarak yavaşa yavaş imlâ harfleri kullanılmağa başladı.

Lakin bu imlâ harfleri bütün hecelere katılmayarak kelimenin son hecesine konmak ile iktifâ olundu. Lisânımızda ancak hareke ile başlayan kelimelerin sâir heceleri de ağır, hafif ile başlayanların başka heceleri de hafif olması gibi bir hassa var. İşte imlâ harflerinin son heceye getirilmesi ile iktifâ edilmesi dedelerimizin lisânımız âhengini bildiklerini gösterir. Bu kadarcık ıslâh da fâide etmedi. Garb ile maârif alışverişine başladığımız, az çok Fransızcaya merak ettiğimiz zaman hemen bir iki haftada ibârenin sonlandığını görenler bu kolaylığın vevayllerden olduğuna akıl erdirdiler, lisânımızda öyle kolayca okunup yazılması çaresini düşündüler, imlâ harflerinin biraz ziyadece kullanılması işte o zaman yani daha yakında başladı. Bir takım gençlerimiz imlâ harfi kullanmakta pek ileri gittiler, hatta o imlâ yazılmış bir takım risâleler, makaleler ortaya koydular. Biz o zaman yine böylece okuryazar bir çağda bulunduğumuz halde ne saklayalım bahislerinden fikirlerinden faidelenmek için o yeni çıkma eserleri okumakta güçlük çektik. İmlâ harflerinin o kadar kullanılması yazıya güçlük verdiğine

göre okumakta kolaylığı olsa idi hiç itirâz etmez idik. Ne çare ki yine lisânımızın okunması hususunda bir fâidesi görülmedi. İşte onun içindir ki o eser sahipleri de öylece yazmakta devam etmediler.

İmlâ harflerinin son hecede kullanılmasından bir fenalık daha oldu ki o da bazı kelimeler imlâsının aslından ayrılmasıdır. Meselâ (böl) maddesinden yahud (bölmek) masdarından çıkan (bölük- bölük)[1] kelimesi (bölük) şeklinde yazıldı. İşte bu hatâdır. Bizce imlâ meselesi pek sâde bir iştir. İbtidâ mücerred kelimelerin imlâsını bir deftere, bir lugat kitabına kayd etmeli, sonra o mücerred kelimelerden çıkacak kelimelerin kâidelerini sarf kitaplarına toplamalı. İşte o kâidededn ayrılanlar makûl bir sebeb getirmezler ise yanıldıklarını itiraf eylemelidir. Ama denecek ki bizim öyle ne lugat kitabımız var, ne de harfimiz!

Bu itiraz kısmen doğrudur.

Kısmen dediğimiz lugat kitabı içindir. Elimizde iki tane lehçe var. Lehçe-i Osmânî'de mücerred kelimelerin imlâsı bir usûl altında toplandığından daha iyisi yapılıncaya kadar bizim için düstûrdur. İştikâk kâideleri ise Sarf-ı Osmânî kitaplarında oldukça kayd olunmuştur. Bir kere halk şu iki aslı kabul eder de lehçenin kaidesini düşünerek yazmağa başlar, "Türkçe'nin kaidesi yoktur, herkes bildiği gibi yazar" fikrini beyninden çıkarsa o zaman (lehçe) sahibinin yanıldığı yerler, sarf kitaplarında eksik kalan kaideler ortaya çıkar. Mükemmel bir lugat ve bir de sarf yapılmaya meydan açılır. Yoksa düşünmeksizin, asıl, müştak gözetilmeksizin yazı yazmada inad olunursa söylenen sözler boş olur.

Şu sözlerimiz Türkçe kelimeler hakkındadır. Fârısî'den, Arâbî'den aldığımız kelimeler için ise örf galebe eder. (Dülger)in aslı (dürger), (kalbur)un aslı (garbal), (pergel)in de (pergâr) imiş diye düşünmek boştur. Bunları halk nasıl telaffuz ediyorsa öylece yazıp gitmeli. Artık öylelerini lisâna

[1] burada iki farklı imlâ ile osmanlıca yazılışı var.

mâl etmeli, fakat bunda da ifrâta gitmemeli. Avâm ve havâs lisânında öylece kullananları o sûretde yazmalı. Münhasıran edebiyatta kullanılanlarına Arab imlasında yazılmak usûlü muhafaza olunmalı.

Ha şunu da tekrar edelim. Arab elifbâsını hâlâ eğreti gibi kullanıyoruz. Bunu kendimize mâl etmeliyiz.Bir takımlarımız Avrupa'nın (Aleksandr)ını (Aleksandr) , (Aleko) sunu (Aleko) yazıyor. Bunun yanlış olduğuna şüphe yok. Bütün kalem tutanlarımız ise (te, ha, zel, sat, dat, zı, ayn,) gibi harfleri büsbütün Arapça'ya hasr ederek bunları Türkçe kelimelerde kullanmak istemiyoruz. Güya bu harfleri Arâbi'nin alâmeti sayıyoruz. Ya bunlardan birisini hâvî olmayan Arab kelimelerini nasıl ayırdedeceğiz.

Bize kalırsa çok kereler kalın (sin) yerine kullandığımız (sat) harfini bütün bütün kalın (sin) yerine koymalı. Sonra bu kâideyi (dat) ve (zı) harflerine de teşmil etmeli. Şu suretle imlâmız biraz daha telaffuza uyar. Mesela(talmak, dalmak) gibi iki türlü yazdığımız halde bir türlü telaffuza uyduramadığımız kelimeyi (dalmak) ve (kuzu) ve imlası da (kuzu) suretinde yazsak münasebetli olur sanırız.

Kelime almak ve ıstılah bulmak—Başka dillerden kelime ve ıstılah almadık bugün hiçbir lisân yoktur. İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dünyanın en ileri gelen dilleri yarıdan yarıya ve belki de daha ziyade başka lugatler, kelimelerden toplanmadır. Milletler içinde asıl kendi kelimelerini muhafaza etmiş birisi varsa o da biziz. Bu da konuşmamıza mahsustur. Hele kadınlarımızın dili hakikat aslını muhafaza etmişdir. Bu yakınlarda o da bozuluyor. Fakat yazıda böyle yazmıyoruz. Kâmuslar, burhânlar, muhîtler hep bizim. Lehçeler, Muhakemetü'l-Lugateynler de bütün elin!

Bize kalırsa gerek kelime gerek ıstılah bulmak için ibtidâ Türkçe lehçeleri karıştırmalıyız, bulamazsak burhânları, kâmusları karıştırmalıyız.

Bütün lugatleri kendi malı olan bir lisân bulunmadığını söylemiş idik. Fakat başka dilden kâide ve terkib almış bizimkinden başka bir dil var mı?

Arabî'den, Fârısî'den bir mücerred kelime buluyoruz. Sonra bundan bildiğimiz kâidelere göre bir alay müştakât çıkarıyoruz. Derken her taraftan itiraz kapıları açılıyor, tenkîd yağmurları yağdırılıyor. Şâhid olarak Sibevî'nin sarfı, İbn-i Hâcib'in nahvi, Firûzâbâdi'nin kâmusu, bilmem neler ileri sürülüyor. Bu bâbda bizim lisânımızın ve ehlinin ne dedikleri araştırılmı-yor, ne diyecekleri sorulmuyor. Hatta bu işe Arab ve Acemler bile karışıyor. İşte bundan dolayıdır ki müderrir, müsteşrik gibi kelimelerin asılları "müdir, müşrık" olmak da'vâları meydana çıkıyor. Hele (sergi) durup dururken "müşehher, mu'ârız" kelimelerinden hangisinin kabûlü lâzım olduğu bütün zihinleri yoruyor. Ey bir kelime, bir ıstılâh koymak için günlerce düşünüp taşınmak ve bu da sonunda yanlış diye yazmaza urulmak hoşa gider bir iş mi? Alacağımız kelimelerin Arapça, Fârısîce, hatta Türkçe olması neden mecbûrî olsun. Hangisi kolay ise onu almalı. Meselâ kongre sözü cümlenin bildiği bir kelimedir. Bunun yerine (mu'temer) kelimesini sokuşturmakta bir ma'nâ tasavvur edemiyoruz.

Türkîlerde böyle, her yaptığımıza herkes mu'teriz. Bizce kelimeyi nereden alacak isek alalım, bunları kendi kâidemize, şîvemize uyduralım.

Necîb Âsım

HİKAYE-İ MÜNTEHABE

LEVHA-İ HAYAT YAHUT SÂNİYE

(50 numerolu nüshâdan maba'd)

Hükm-i vicdân dâhil-i dâire-i imkân olmalı! İcrâ etmiş olduğunuz alçaklığa atf-ı nazar lâkaydî ediyor. Mücerred vicdân-ı şeâmet-i mücesseminizin irâe ettiği yola sülûk eyliyorsunuz! Hayıf! Siz gibi mücerred şehevât-ı nefsâniyesi yolunda türlü(dürlü) hîle ve hud'âlarla bir mücessem ismetin nâmus ve iffetini pâymâl ile yüzüstü terk etmek, etmiş olduğunuz

alçaklığın şâhid-i âdilidir. Bakınız: Fikr-i insânî bir ân bile tazyîk-i nefsden hâlî olamaz. Şâyân-ı tahsîn o kimsedir ki beyne'n-nâs ef'âl ve hasenâtıyle meşşâr-ı bi'l-benân olur. Sezâ-yı tebrîk o zâtdır ki rızâ-yı bârîyi îfâ ile nâil-i mükâfât-ı hüdâ olur. Siz ne yaptınız? Denâet! Ne hayr işlediniz... Bir kızın, bir mühderenin istikbâlini, âmâlini mahv değil mi?

Sermedin kalbine eser-i nermî ilgâ eyler halîlesiyle bâlâdan biri ifâdât-ı hakîmâne ve dürüstâne serd ü ityân eden ve teklîfâtının Sermed tarafından nâ-makbûl olduğunu gören Nâhid Bey, ziyâdesiyle gamnâk ve bir bîçâreye, perde-i nâmûsu derîde olan bir zavallıya hiç olmaz ise bir hizmet-i sagîrede bulunamadığından elemnâk idi. Akşam taâmını etmeden husûsî odasına çekilerek mütâlaât-ı amîkaya daldı.

Bir hafta sonra Sâniye'nin vâldesi hücûm-ı dem-i dimâğdan vefât etmiş idi. Sâniye odasının bir köşesinde bir iskemleye oturmuş mağmûnâne bir nazar ile pederinin karşı divarda muallak resmine bakıyordu. Çeşm-i basîretini mâziye atf eyledi. Vekâyi'-i sâbıkayı mukâyeseye, hâli de muhâkemeye başladı. İstikbâle hasr-ı fikr etti. Gelecek tehâliki istişmâm eyliyor.
Her üçünden ne bekliyor? Belki istikbâli şu'le-bâş olacak! Kim bilir!

Yerinden kalktı, Sermed ile muâşaka alemlerinde ondan vürûd eden mekâtibi masası üzerine yığdı. Evet! Onu, o bîvefâyı hâlâ seviyordu!

Sâniye bir iki günden beri ağzına hatta bir lokma bile koymadığından kuvvetten düşmüş kırâ'at ve tefekkürden zihnine ârız olan yorgunluktan bîtâb kalmış olduğu halde bâlin-i hâba ser-nihâde-i istirâhat oldu.

Ağustos'un onbeşi tarihiyle neşrolunan evrâk-ı havâdiste âtîde münderic bir fakre nazar-ı dikkati celb ediyordu:

"Selânik şehri eşrâfından Sermed Bey sayd u şikâr arzûsıyle 'Küçük Karaburun' tesmiye olunan mahalle gitmiş ve berây-ı istirâhat bir şecerin

sâyesine ilticâ ile uyur kalmış ve o esnada ağacın kovuğundan çıkan bir engerek yılanı tarafından müdhiş sûrette yaralanarak beş on dakika içinde müteessiren vefât eylemiştir. Mûmîileyhin akraba ve taallûkatı gaybûbetinden nâşî telâşa düşmüş ve hayli tarafları tecrî ettirmiştir. Birkaç gün sonra bîçâre Sermed Bey'in -yılanın ısırmasıyla- vefât ettiği bir köylü tarafından ihbâr edilmiştir. Cenâb-ı Hakk vâlide-ül-medîdesine sabr-ı cemîl ve ecr-i cezîl ihsân etsin!"

Nâhid Bey bu vak'âyı gazetede okuyunca cinnet getirecek bir hale geldi! Aman Yarabbi! Şimdi Sâniye'nin hali ne olacaktır. Sermed'in vefâtını işitecek olursa ya derâkab vefât edecek yâhut çıldıracak. Böylece ümidinin mahv olduğunu görünce intihar etmesi me'mûl değil mi idi? Hatâ-yı vak'ânı şimdi nasıl ta'mir eyeleyebilecekti? Alâ melâinnâs bednâm ve düçâr-ı düşnâm olmak ve rezâil-i müteaddide arasında emrâr-ı hayat eylemek Saniye için kâbil değil… Nâhid Bey hep buralarını muhakeme etti. Hadde-i tetkîkten imrâr eyledi! Hâl-i hazırda ne gibi bir tarîki takip etmek lazım gelecekti. Bütün ümidler mahv oldu. Gitti! Heyhât! Sâniye de elden gidecekti. Nâhid Bey bu mülâhazalarla Sâkıp Bey'in hanesine vâsıl oldu. Âdil kapıda idi. Nâhid Bey'in bir işareti üzerine sokak kenarına çekildi. Ellerini göğsüne dayayarak es'île-i vârideye cevap vermeğe hazır olduğunu i'lâm etti.

—Oğlum! Sâniye Hanım nasıl oldu?

—Efendim! Hâli günden güne kesb-i vehâmet ediyor. Gündüzün belki yalnız bir defa odasından dışarıya çıkar! Vâlidesinin vefâtı kendisine pek ziyâde te'sir etti. Gözlerinin kırmızılığından dâima ağladığına hükm olunur.

— Peki oğlum! Şu bir çeyrek mecidiyeyi al Sâniye Hanım'a duâ et!

Âdil kıpkırmızı kesildi. Mahcûbâne dedi ki:

— Efendi! Sâniye Hanım'a dua etmek için paraya ihtiyaç var mı?

Bir saniye zarfında Âdil kapıyı itip içeriye girmiş ve gözden gâib olmuş idi. Nâhid Bey ne düşünüyordu? Başını elleri arasına alarak masa üzerine ittikâ etmiş çeşmânını bir nokta-i sâbiteye tevcîh ile bir şeyler bir şeyler tefekkür

etmekte bulunmuş idi. Kalemi yazmak için eline birkaç defa almış olduğu halde hatta bir söz bile tahrîr edememiş idi. Ne yazmak istiyordu! İnsan bazen sahîfeler dolusu yazı yazar da en kolay en kolay bir kelimeyi bulmakta pek ziyade güçlük çeker. Kalem oynamağa başladı, muttasıl yazıyordu. Birdenbire tevakkuf etti. Yazdığını okumaya başladı. Hiddeti îmâ eder bir tavırla kağıdı elleri arasında paraladı. Ayağa kalkarak aşağı yukarı gezinmeye başladı. Hatırına bir şey gelmiş idi. Bir sigara yakarak kanepe üzerine yaslandı, muttasıl düşünüyordu. Yerinden sıçradı. Masa başına geçerek kalemi sür'at-i mümkine ile hareket ettirmeğe başladı. Yazıyordu! Bitti! Baştan okudu! Gözleri parlıyor, bıyıklarını burarak tebessüm ediyordu. Ne yazdı! Dinleyiniz:

Huzûr-ı İsmetperverîlerine
İffetli Hanımefendi!

"Evvelâ zât-ı vâlâlarına karşı isti'mâl-i lisân eden kimsenin bir dost, bir kardeş olmak üzere telakkisini ricâ ederim."

" Bundan hemen bir müddet akdem, geceleyin, muamelât-ı zâtiyemin ikmâli hususunda hâneden çıkıp da Hamidiye Bulvarından geçilen son tarîki takibe koyulduğum esnada bir sadâ-ı sâmia-res rikkatim oldu. Garîk-i bahr-i hayret olarak tevakkuf ettim. Etrafı nazar-ı tarassuttan imrâr ederek parmaklık ile muhât bir bahçe karşısında bulunduğumu anladım. Dinliyordum: İki sevdâzede yekdiğeriyle hasbihâl ediyorlardı. Meğer burası sizin hâne imiş onlardan biri de siz imişsiniz! Biri hayattan ikrâh ettiğini, diğeri bir sırr-ı müphem için daha berhayat kalmak istediğini beyan ediyordu. O iki bîçarenin haline hakikaten acıdım. Tecessüsün pek fenâ olduğunu bilirim. Her halde oradan teba'üd etmek istiyordum. Kâbil değil! Pek şiddetli bir kuvvet beni cezb ediyordu. İstemeyerek dinledim, işittim! Her şeyi öğrendim, tali'in beni tesâdüf ettirmiş olduğu bu vak'a-i gam-âveri, bu hayat oyununu gıyâben takip ettim. Zira oyunda kazanmak istiyordum. Esnâ-yı râhta pek yoruldum. Hayli mesafe kat' etmiş idim. Daha ziyade gidemiyordum! Nevmîd bir halde

tâkatsiz olarak yere çökdüm! Heyhât! Tali'-i menhûs, çarh-ı ma'kûs beni amîk-ul-fevr sefâlete yuvarlamak istiyordu!
Bugün! Evet yalnız bugün! Vâkıf olduğum ve sizin belki haberdâr olduğunuz bir vak'a-i müellime bilcümle efkâr ve makâsıdımı zîr ü zeber etti! Yazık!.."

" Bugün sâha-i matbûatta arz-ı çehre eden cerâidi nazar-ı tedkîkten imrâr edin. Âşıkınız, sizi sevmeyen, nâmûs-ı cihân muhabbetinizi mahv u berbâd ettikten sonra bırakıp firar eden Sermed cezâ-yı şedîde mazhar oldu. Doğrudur? Anlıyorum! Vâkıa sizin için mevtten gayrı bir çare-i halâs tasavvur olunamaz! Lakin azıcık mülahaza edin, düşünün! Mahsûl-i muhibbiniz olarak hala meşîme-i rahminizde olan o mâsumu. Size 'anne' diye hitab edecek o bî-günâhı düşünün! Bâr-girân-ı hayata onun için tahammül edin. Cenâb-ı hâfız-ı hakîkîye ilticâ ettikten sonra kâffe-i a'mâl hüsn-i sûrette netîce-pezîr olur. Bendenizin dest-i uhuvvetini kabul edin. Bunu an-samîm-il-kalb istirham ederim. Dâima sizin gibi felaketzedeleri düşmüş oldukları varta-i nâkten halâs için sarf-ı mahâsıl etmeyi kendime bir vazîfe-i mukaddes ittihaz ettim. Yüzümü göstermem! Yüzünüzü görmek arzusunda da değilim. İsmimi öğrenmene hâcet yok. Yalnız teklîfât-ı vâfiamı hüsn-i sûretle telakki edin. Bu bendenize kâfidir! Bilmiş olunuz ki size karşı söz söyleyen bir refîk, hayır hayır bir kardeşten başka biri değildir! Ümîd!..."

İmzâ

…

Mektubu katlayıp bir zarfa vaz' ederek setresinin cebine yerleştirdi. Bu sırada akşam takarrüb ediyordu. Şems-i münîrin esnâ-yı gurûbunda hava o kadar sakin idi ki fezâ-yı bî-intihâda mevcûd sehâb-pâreler atılmış pamuk şeklinde duruyordu. Mağribde enzâr-ı âleme lem'a-nisâr olan manzara-i dilgüşâ ne kadar rûh-bahş idi! Güya kayalar altun haline gelmiş, beşerin çeşm-i harîsânesine arz olunmuş idi. Bu menâzır-ı tabiiyyenin gâib olmasıyla şâmın yerine bir leyl-i mükevkeb kâim olmuş oldu. Semâda bir fânûs gibi şûle enzâr olan, kanatlı gibi revnak- bahş eden o nücûm-ı pür-ziyâ efkâr u kulûb-ı âlemiyânı bir hâlıka doğru cezb ediyordu. Bu esnâda kamer kubbe-i semâda, asılmış bir fener gibi, cilvenümâ-yı zuhûr olmaya başlamıştı.

Nâhid Bey te'sirât-ı kalbiyesinin verdiği ta'b-ı manevî ile bu manzara-i harika-nümânın karşısında büsbütün müstağrak-ı baht u hayret oldu. Hayretle memzûc olan o temâşâ arasında Nahid Bey ağzından bir şairin:

Şu ormanlar, şu dağlar her biri sun'-ı ilâhidir
Bütün kevkebler, aylar hep onun nûr-ı nigâhıdır

matlalı kıt'asını gayr-ı ihtiyari söylüyordu. Bu yoldaki mülahazat ile bâlin-i hâba nihâde-i istirahat oldu. Rüyada yine bu bedâyi'-i tabiiyenin iştigâliyle demgüzâr oldu.

Mevsim-i şitâ soğuk rüzgarlarının nihayet eriştiği şubat ayının şen günlerinden istidlâl olunabiliyordu. Sâkıp Bey'in hanesi kapısından Âdil ile bir ihtiyar kadın giriyordu. Nısf-ul-leylî bir saat mürûr ederek Nâhid Bey Sâkıp Bey'in hanesi önünde aşağı yukarı dolaşıyor ve sabırsızlık alâimi irâe edercesine ayaklarını ara sıra yere vuruyor idi. Birdenbire kapı açıldı. Nâhid Bey derhal oraya koştu. Âdil kapıda göründü. Yavaş bir sadâ ile dedi ki:

—Her şey bitti! Sıhhattedir!

Ba'de, kucağında tutmakta olduğu bir bohçayı Nâhid Bey'e uzattı. Nâhid Bey sür'atli adımlarla ancak yirmi dakika zarfında hanesine vâsıl olmuş idi. Cebinden çıkardığı küçük bir anahtar ile kapıyı küşâd etti. Nerdübanları çıkarak bir odaya dâhil oldu. Bu oda gayetle müzeyyen olup zemini şark halıları ile mefrûş ve duvar en meşhûr ressamların eyâdî-i üstadânelerinden çıkma resimlerle müzeyyen idi. Nâhid Bey odanın bir köşe-sinde gömülü olan bir düğmeye dokununca der-akap hizmetçi göründü. Nâhid Bey dedi ki:

—Mehtâbe sütnine geldi mi?

—Evet efendim! Salonda sizi bekleyip duruyordu.

—Çocuğun geldiğini söyle, buraya gelsin!

Hizmetçi kız beş dakika sonra beraberinde sütnine olduğu halde, tekrar içeriye girdi. Nâhid Bey yatak üzerinde mışıl mışıl uyuyan çocuğu irâe ile dedi ki:

—İşte çocuk! Bana bak sütnine o kadar dikkat edeceksin ki eğer zerre kadar hastalanacak olursa yakanı pençemden kurtaramazsın. Sana yardım için maiyyetine iki tane hizmetçi veriyorum.

—Emrinizin icra edileceğinden şüpheniz olmasın!

—Çocuğu ara sıra bana göndereceksin ismini Ma'dûm tesmiye ediyorum! Anlaşıldı mı? Haydi!

Ma'dûm uyuyordu.

Ağustos ayının en müferreh bir gününde idi ki… sokakta vâkı' bir hanenin salonunda hayli cemaat tecemmü' etmiş, her kafadan bir fikir, her ağızdan bir söz çıkıyordu. Bir kısmı:

—Evet! Merhum Nâhid Bey'in kerimesiyle Nâhid Bey'in tezevvücünden ne kadar memnun olduğumu tarif edemem! Zira merhumun kerîmesi fukaraperver, Nâhid Bey ise hakkıyla ulüvv-i cenâb sahibidir. İki mahlûk-ı ulvînin ittihadiyle muttahasıl silsilenin dahi onlar gibi halûk olacağı şüphesizdir.

Bir diğeri: Cenâb-ı Hakk ömürlerini müzdâd etsin, birkaç mah mukaddem bahr-i zarûrette puyân-girdâb, sefâlette sergerdân olan bir biçare aileyi dalmış olduğu hakîki mezelletten evc-i bâlâ-yı saâdete es'âd etti. Sâniye Hanım ise Dâr-üz-za'fâ'ya beşyüz lira vererek büyüklüğünü gösterdi. Bu kadar fakirlerin duâsını aldı.

Bu fısıltılar arasında bir gulgule-i şedîde işitildi. Şerbetler, şekerlemeler telzîz ü hân ettiriyordu.

Selanik'ten: Âsımzâde Halil Refet

GAZEL

Mef'ûlü Mefâ'îlü Feûlün

1 Ey nûr-ı Hüdâ, celâl-i hüsnün

Feyz-âver olur kemâl-i hüsnün

2 Çehren ne hazîn renge girmiş
Hâver mi nedir? kelâl-i hüsnün

3 Vicdânıma hükm eder durursun
Nûr âyetidir misâl-i hüsnün

4 Gönlümdeki âşıkâne ahvâl
Etdirmede yâd, hayâl-i hüsnün

5 Beraber mihr içinde doğmuş
Rûh-perver olan hilâl-i hüsnün

6 İrfân hicâb irâe eyler…
Şîven gibi reng-i âl hüsnün

Abdülvahab Gambervani

HASBİHÂL-İ VİCDAN

Bir şâha mâlikiz ki tecellî-i kudreti
Hayrân eder eâzım-ı erbâb-ı hikmeti

Sayt-ı bülendi kaplamış âfâkı ser-te-ser
Reşk-âver ü mülûk-ı cihândır hilâfeti

Âverde-i zebân edilir ihtirâm ile
Her yerde nâm-ı akdesi âlî meziyyeti

Ol nâm-ı zî-şeref ki masûn-ül-zevâldir
Hâkim bütün gönüllere lûtf u inâyeti

Tâb-ı efgenî-i neyyir iclâlidir bugün
Rûşen kılan fezâ-yı latîf-i saâdeti

Bâlâ-yı evc-i rif'ate is'ad içün bizi
Terk etti sevk-i râfet ile hâb u rahâtı

Hep bize cilveger bize mahsûs u münhasır
Endîşesi, ümîdi, temennisi, dikkati

Hükm-i âşinâsı olduğu ahvâl-i âleme
Bir rişte-i salâh u safâdır nezâreti

Asrında sahâ-zîb-i husûl oldu ma'delet
Herkes görüp sevindi kavâm-ı hükûmeti

İlmin bilindi kıymeti, envâr-ı intibâh
Lebrîz-i pertev eyledi, ezhân-ı milleti

Dâniş-verân-ı sıdk-ı nişânın penâhıdır
Tam bilir cihânda fazîletle devleti

Her kâra istişâre ile eyler ibtidâ
Emr-i celîl-i Hakka büyüktür itaati

Bir hayli müsteşâr-ı azîm-i iktidârı var
Hâcet nâmında cümlesi hem-bezm-i fikreti

Bunlar meyânesinde bugün çeşm-i iftihâr
Görmekte bir vücûd-ı sezâver-i dikkati

Ama nasıl ne mertebe pâkize bir vücûd
Câmi' bütün mehâsin-i ulvî-i fıtrati

Dünya evet bugün ebedî bir vifâk ile
Ârâyiş-i zebân ediyor mîr-i izzeti

Nâ-kâbil-i beyân ise de nisbet bana
Anlatmak isterim bu mücessem dehâeti

Âlîdir o kadar ki tasavvur muhaldir
Hikmet-nümâ-yı kudret olan mazhariyyeti

Hâl âşinâ rahîm ü cihân-dîde hâsılı
Her yüzden âşikâr meâliye nisbeti

Bir cephe-i vakûr ki enzâra arz eder
Bin hatt-ı zî-mâl ile subh-ı fazîleti

Yâhut ki bir sitâre-i fevz ü felâhtır
Gark eylemiş ziyâlara ufk-ı beşâreti

A'lâ-yı şân-ı devlete verziş-künân olur
Şâyân-ı gıbta-i kübrâdır hamiyyeti

Sevmez hayali eylemez evhâma iltifat
Ma'şûka-i hakîkate vardır muhabbeti

Hilâl-i ma'dalet umûr-ı zamânedir
Hayret verir ukûle kemâl-i rûyeti

Her hâl ü kâli hüccet olur lûtf-ı tab'ına
Binlerledir şevâhid-i pâkî-i tıyneti

Erbâb-ı kâbiliyyeti es'ad gönlünün
Sermaye-i yegâne-i fahr u meserreti

Bir cevher-i ferîd idi zulmette kalmadı
Takdîr olundu sâye-i şâhîde kıymeti

Ben şairim hakâyıka sarf etmek isterim
Gencîne-i bedi'â-yı serâ-yı tabîati

Medhiyye yazmayı görürüm şeyn hâmeme
Hem-pâye-i suâl edemem şâiriyyeti

Ama cenab-ı izzeti vasfım hebâ olur
Tebcîl bir vazîfedir ebrâr-ı ümmeti

Bir söz bulunmuyor ki ede fikrimi edâ
Kâfi değil lisân-ı belîğin delâleti

Düştü zemîn-i acze yine kilk-i nâ-tüvân
Encâm-ı zâhir oldu sükûtun belâgati

Bâri hulûs-ı kalb ile arz eyleyem duâ
Zira duâ muakkib olur hüsn-i niyyeti

Yâ Rab o şehriyâr-ı kerem-kâr-ı a'zâmın
Efzûn u bî-nihâye ola ömr ü şevketi

İzzet kulunda hürmet ve rif'atle tâ-ebed
Kalsın karîn-i daire-i lûtf u hizmeti

Ahmed Reşad

No: **52** **10 Rebiülâhir 1314** **18 Eylül 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

HİKAYE-İ MÜNTEHABE

LEVHA-İ HAYÂT YAHUT SANİYE

(Ellibirinci nüshadan maba'd)

Vekâyi'-i mesrûde üzerinden iki sene mürûr etmiş idi ki Beyoğlu'nun …mahallesinde muntazam bir hanenin sûret-i mükemmelede mefrûş bir odasında Sâniye Hanım ve Nâhid Bey bir kanepe üzerine oturmuşlar,

mülahazat-ı amîkaya müstağrak olup gitmişler idi. Bir aralık Nâhid Bey, sükûtu ihlâl maksadıyla, dedi ki:

—Rûhum! Hayatım! Sâniyeciğim! Senin gibi lâhûtîlere bile îrat-ı hayret eden bir meleğe mâlik olduğundan dolayı ne kadar bahtiyarım! Hele şu mahsûl-i yeganemizi görüyor musun? Esbâb-ı bahtiyârîmi o ikmâl ediyor! Ona baktıkça sana atf-ı enzâr-ı nazar-ı hayret oldukça kendimi sûy-ı cinânda hûriler arasında zannediyorum!

Ba'de, gamnâk bir sadâ ile:

—Niçin mükedder duruyorsun? Zaman oluyor ki şiddet-i âlâmından müstağrak-ı figân, bazı oluyor ki, Cenâb-ı Haktan, bilmediğim bir sırr-ı müphem için, isti'dâd-hân oluyorsun Sâniye! İki gözüm! İstersen canımı, cismimi yolunda fedâ edeyim! Benden niçin nefret ediyorsun? Müz'ic bir yılan görmüş gibi dehşetlere gark oluyorsun, Hazan rüzgârlarına tesâdüf etmiş bir yaprak gibi düçâr-ı lerziş oluyorsun! Vakt oluyor ki taleb-i memât, zaman oluyor ki arzû-yı hayat ediyorsun! Gâh vechinde alâim-i keder nümâyân, gâh vücûdunda âlâm u gamım hükümrân oluyor! Misbah-ı hayat etrafımızı tenvîre sa'y eyliyor, halbuki sen bu nûrdan müstefîd olmamak için kûşe-i nisyân-ı memâta çekilmek istiyorsun! Âfitâb-ı bahtiyârî tâli' oluyor! Sen ise sâyesinden, adeta yangından firâr eden aile gibi berî olmağı taleb eyliyorsun! Evladının hayvanat-ı vahşiye tarafından yaralandığını haber alan bir mâder-i müşfik gibi elemnâk duruyorsun! Bilmem ne gibi bir hakîkat-i müdhişenin keşfi hakkında nice ummân-ı hafâyâda çalkanıp geziyorsun! Sermedi mi düşünüyorsun? O sana ihanet etmedi mi? Heyhât! Mesken-i dâimisine çekilmiş bir rûh-ı zî-sükûndur!..
Ricâ ederim söyle! Ne derdin var ise iştirâk edeyim! [Sâniye bir tavr-ı lâkaydâne ile:]

—Hayır! Hiçbir şeyim yok! dedi.

Ba'de keyifsizliğini bahane ederek odasına çekilmiş idi. Nâhid Bey pek mükedder, bununla beraber Sâniye'nin halinden düçâr-ı endîşe olmakta idi.

Bazen saatlerce düşünür, ne gibi vasâite müracaat etmek lazım geleceğini bilemezdi. Sâniye öyle buhranlı zamanlar geçirdi ki vücudunun terkîbi o kadar kavî olmamış olaydı mutlaka pençe-i bî-aman-ı mevtten tahlîs-i girîbâna mecâl bulamazdı, bir gün uykudan uyanarak Nâhid'in başı ucunda uyuklamakta olduğunu gördü, tatlı bir sadâ ile dedi ki:

—Nâhid! Uyan, uyan ki misbâh-ı hayat şu'le-pâş oluyor! Şems-i bahtiyariden müstefîd olmağa başlıyoruz. Uyan iki gözüm dedi. Nâhid Bey beyn-en-nevm ve'l- yakaza sâmi'asına vâsıl olan şu tatlı sözlerden büsbütün bîdâr oldu. Bu sırada kapı açılarak câriye içeri girdi. Nâhid Bey'e dedi ki:

—Beyefendi! Ma'dûm eve geldi. Mekteb tatil edilmiş, buraya gelmek için müsaade istiyor!

Sâniye bu sözlerden sapsarı kesildi. Vücudu titremeğe, gözleri kararmağa, başı dönmeye başladı. Ma'dûmu, o hâtırât-ı mâziye yâdigârını görmek istemiyordu. Nâhid Bey niyâz-mendâne:

—Sâniye! Ricâ ederim muazzeb olma! Ma'dum senin evladın ise benim de evladımdır. Ma'dûmun kimin dest-i terbiyetinde bu sinne vâsıl olduğunu unuttun mu, birkaç dakika mukaddem söylediğin sözleri, ettiğin vaadleri unuttun mu? Ne tâli'-i ma'kûs!

Bir sene sonra Sâniye ile Nâhid Bey be-tekrar Selanik'e avdet etmişlerdi. İstanbul'un gulgulesi, bitmez tükenmez gürültüleri Selanik'in sükûnetiyle zıddiyet-i tâmme peydâ eder. Sâniye'nin evvelki ekdâr-ı mâlânihâyesi tenâkıs etmiş ve mes'ûdâne imrâr-ı hayat etmekte bulunmuş idi. Sâniye günden güne iyileşiyordu. Nâhid Bey şükr-i güzârâne bir sadâ ile dedi ki:

—Sâniye! Memnuniyetimin hadd ü pâyânı olamaz. Artık tali'imiz yavaş yavaş açılıyor. Çehre-i ikbâl yüzümüze gülüyor. Damarlarımızda cevelân eden kan, meserretle memzûc, dimağımız, asâbımız, aynı hisle mühtezz bulunuyor.

Sâniye birdenbire tebdîl-i hâl etti. Gözleri nemnâk idi. Nâhid Bey bir şâir-i şehîrimizin:

Marîz-i aşkına vuslattadır devâ dediler
Bu remz ile de hekîmân yok rehâ dediler
Nedir bilinmedi merkûz-ı ka'r-ı cânım olan
Gehî cünûn u gehî aşk u geh hevâ dediler
Diriğ! Derd-i nihânımdan olmadı agâh
Egerçi gamzesi cân u dil-i âşinâ dediler
Girizgâh aradım zülf-i fitne-cûyundan
O fitnekâra yine eyle ilticâ dediler
Ramak-ı rehîn-i hayatım henüz mehcûrum
Zaman-ı vuslatı sordum biraz daha dediler

gazel-i bî-misline yapmış olduğu nazîreyi Sâniye'ye irâe etti. Sâniye bunu pek beğendi. Takrîr etti. Zehr-nâk bir tebessüm ile Nâhid'in vech-i dilârâsına atf etti! Kendi kendine:

—Ey biçâre Nâhid! Yarın! Yarın Sâniye'den büsbütün iftirâk edeceksin. Allah'a emânet ol! diyordu. Ayrıldılar. Nâhid meşgûliyet-i yevmiyesine, Sâniye de odasına girdi. Bir şeyler karalamaya, bazen aralıkta tefekkür etmeğe başladı!..Muttasıl yazıyordu. Galiba karaladığı tersîmiyle iştigâl ettiği levha-i hayatının noksan parçaları olacaktı. Bitti!..Bu anda oda kapısı açılarak Ma'dûm içeriye girdi. Sâniye mebhût olarak dedi ki:

—Oğlum, gel! Gel kucağıma, annenin kucağına gel! Sevgili yavrum. Vâlideni gör, lücce-i emvât arasında çalkanıp duruyor! Oğlum! Dünyada vezâif-i insâniye ancak fukarâ ve muhtâcîne muavenet, hemcinsine hürmet ve riayet, seni sevenlere mukabele-i uhuvvet etmekle kâimdir! Terbiye-i fikrîye mücerred bu gibi ahvâl ile vücûd pezîr olur. Zaten …
Sâniye sözünü ikmâl edemedi. Sesi kesildi, vechi sarardı. Ardına düşerek teslîm-i rûh eyledi. Ma'dûm bu hâli ru'yet ile deli olacak bir hâl-i garâbet-i iştimâle geldi. Haykırmaya, nâle vü efgâna başladı! Aman Yarabbi Sâniye, o

nûr, vefât etmiş! Bu suretle levha-i hayâtının cild-i âhirini itmam eylemiş idi. Onu kabristân-ı şehrin en mürtefi' mahalline defn ettiler! Ma'dûm vâlidesinin dakâyık-ı ahîresinde etmiş olduğu vasâyâtın edâsında kusur etmiyor. Şimdiye değin birkaç fakiri hâl-i sefâletten halâs etti.

Nâhid Bey her akşam kabristân-ı şehre gider ve Sâniye'nin kabrine bir deste çiçek vaz' ederek saatlerce orada ağlar, o zavallının da hayatı bu suretle mürûr ediyor! [Bitti]

Selanik'ten: Âsımzâde Halil Refet

İMLÂ VE ISTILÂHATIMIZ

(Elli birinci nüshadan maba'd)

Yazmak filinin masdar-ı tahfîfi(yazma) gelirmiş, acaba bunu (yazma) diye "he" ile yazacak olsak buradaki (meh) kamer manasına olan meh gibi mi telaffuz olunuyor? Fakat bunlar yine bir şey değil. Daha öyle garip garip şeylere tesâdüf olunur ki insan onların hangi kelime olduğunu bile tanıyamaz.

Şu mütalaâtdan imlâyı söylenildiği gibi (yazmak) aleyhinde olduğumuz anlaşılmasın. Bilakis kelimâtın söylenildiği gibi tahrîrinde lisân için fevâid-i kesîre mevcûd olduğunu biz de tasdîk ederiz.

Nitekim Fransızlar bile lisânlarında söylenildiği gibi yazılmayan (buna söylenildiği gibi yazılmayan demek olamaz, belki telaffuzları bir kâide-i mevzû'anın bilinmesine müstenid bulunan) elfâzın imlâca mehâzirini nazar-ı mütalaaya alarak bazı kelimâtın söylenildiği gibi yazılmasında hiçbir ma'nâ göremediklerinden şu hâlin ıslâhı için erbâb-ı iktidâr tarafından epeyce bir zaman beyân-ı mütalaatda bulunulmuş ise de ahâlînin öteden beri alışmış olduğu tarz-ı tahrîri değiştirerek yeni bir imlâ vücûda getirmek o kadar kolay bir şey olmadığı gibi bütün kitapların o yolda yazılmış olması ve bundan

sonrakilerin başka sûrette yazılarak beyinlerinde velev imlâca olsun bir başkalık husûle geleceği ve bundan maâda şu hâlin muvakkit bir zaman için suhûlünden büyük bir suûbiyeti mûcib olacağı nazar-ı i'tibâra alınarak şu ıslahât akademiya tarafından tasvîb edilememiş ve lisânın yine eski yolda yazılması daha münâsip görülmüştür. Lakin lisânımız böyle değildir, onun ıslâha pek çok ihtiyâcı vardır. Mâmafi bu da öyle kelimâtın söylenildiği tarzda yazılmasıyla oluvermez. Eğer onların dediği vechile her harekeyi (elif, vav, ye) ile ifadeye kalkışırsak o halde(verilmemelidir) kelimesi (verilmemelidir) ve (olunacak) kelimesi de (olunacak) tarzında yazılmak îcâb eder. Vâkıâ şu usûl ile her ne kadar kelimât bir derece söylenildiği gibi yazılmış olursa da hem Türkçemizin en mûcib fâide olan (muhtasarlık) gibi bir hâssası gâib hem de sûret-i tahrîr tas'îb edilmiş olacağından şu ıslahâtın birçokları tarafından şâyân-ı kabûl görülmeyeceği bedîhîdir.

Haydi kabûl olunsa bile acaba isti'mâl ettiğimiz birçok kelimât-ı Arabiye ve Fârısîye'yi de şu tahrîfâta düçâr ederek onlardaki harekâtı da(elif, vav, ye) ile irâeye kalkışıp faraza (ittihâd)ı (ittihâd), (müstahdem)i (müstahdem) diye mi yazacağız? Bittabi hayır! Onlar bizim malımız olmadığı cihetle hâl-i aslîlerinde bırakmağa ve harekâtlarıyla nazar-ı mütalaaya almaya mecbûruz. O halde Türkçemizin ne kabahati var? Ama Türkçe kendi malımız imiş de onu istediğimiz gibi evirip çevirmişiz. Pek âlâ ama şu icraâttan halkın müstefîd olabilmesi ancak yarım asırlık bir zamana muhtacdır. Bu zaman nihâyetinde ise bir ecnebînin Türkçemizi biraz daha kolaylıkla okumasından başka büyük bir şey kazanılmayacak, halbuki Türkçemiz (şu muhtasarlığı) gâib etmiş olacak.

Şuraya kadar söylediğimiz sözlerden maksadımız bu imlâların yanlış veya doğru olduğunu muaheze değil, belki lisânı şu yolda ıslâh etmek taraftarlarının bu fikirleri —velev doğru olsa bile— yine şu gibi bir takım muhâkemâta binâen umûm tarafından kabul olunamayacağını ve binâenaleyh maksatlarının da bu yolda husûl bulamayacağını göstermek-ten

ibârettir. Yoksa herkes aynı imlâyı kullandıktan sonra ister (nasıl) yazılsın ister (nasıl)!

Ama onlar ısrar etmiyorlarmış da lisânın şîvece îcâb ettiği bazı şeyler hakkında mütalaâtta bulunuyorlarmış. Mütalaaları evvelâ doğru değil, sâniyen doğru olsa bile yine bir encümen-i maârif tarafından tasdîk edilmedikçe sûret-i umûmiyede kabûl olunamayacak. O halde teşvîşâttan başka bir netîceyi mûcib olamayacak böyle boş mütâlaâtta ma'nâ ne? Eğer arzu lisânı ıslâh ise, lisân böyle ıslâh olmaz, harâb olur.

Mâdemki şimdilik şu yolda beyân-ı efkârın hiçbir fâide husûle getirmedikten maâda daha ziyade mahâziriden tevlîd etmesi muhtemel, o halde bizim de uzun uzadıya beyân-ı mütâlaâtta bulunmamız bir fâide vermeyeceğinden Türkçemizin ötedenberi nasıl görülmüşse yine o yolda isti'mâli daha mûcib-i menfaat olacağını beyân ile imlâ hakkındaki sözümüzü burada kesip lisânımızda imlâdan ziyâde hem de pek ziyâde muhtâc-ı ıslâh olan diğer bir madde-i mühimme üzerine tahvîl-i makâl eyliyoruz.

Filvâki Türkçemizin imlâ mübâyenetinden ziyâde muhtâc-ı ıslâh olan bir ciheti daha varsa o da muharrir veya mütercimlerimizden ekserîsinin gerek fennî ve gerek edebî olsun, te'lif ve tercüme ettikleri kitaplarda aynı bir maddeye dâir kullandıkları ıstılâhatın birbirine benzememesidir.

Faraza hikmet-i tabîiyye kitaplarından birinde bir ta'bîr-i mahsûs ile yâd olunan aynı bir hadise, diğerinden büsbütün başka bir ıstılâh ile zikrolunuyor. Berikinin bulduğu isimleri öbürü, öbürünün yazdığı ıstılâhâtı beriki kabul etmiyor. Yahut biri öbüründen evvel yazdığı kitapta her nasılsa pek doğru bir ıstılâh bulmamış sonraki de bunun şu hatâsına iştirâk etmek istememiş oluyor yahut daha doğrusu da bu ıstılâhâtın sûret-i umûmiyede kabul edilmiş bir şey olmayıp belki kendisinden evvel o kitabı yazan muharrir tarafından uydurulma ta'bîrler olduğunu düşünerek kendi bulduğu ıstılahâtı ta'mîm etmek ve bu vech ile şeref-i ihtira'dan kendi de hissedâr olmak istiyor. Aynı

fen üzerine hâme-rân-ı makâl olan bir üçüncü muharrir de kendisinden evvel yazılan her iki kitapta tesâdüf ettiği muhtelif muhtelif ıstılahâtın intihâ-bında epeyce düçâr-ı müşkülât olduktan sonra bazı münasip ta'bîrâtı almak beğenmediklerine de bir takım ta'birât-ı münâsip bulmak sûretiyle üçüncü bir ıstılâhat daha meydana getiriyor.

Aynı bir fenne dâir yazılmış olan şu üç kitaptan yalnız bir tanesini tahsîl etmiş bir talebe, diğer kitabın ta'birâtına göre yazılmış bir ıstılâha tesadüf eder etmez, velev o madde en iyi bildiği bir şey olsa bile yine, ne olduğunu anlamayacağı gibi muhtelif kitaplardan ders görmüş olanlar da o fen üzerine mübâhaseye giriştikleri zaman (Hayır o şöyledir, hayır bu böyledir, falan kitap şu ta'bîri kullanıyor, falan kitap şu ismi veriyor ki bu daha münasiptir.) gibi münâzaattan kurtulamazlar ki mübâhaselerinde de müstefîd olsunlar.

Binâenaleyh bir diğer muharrir de o fen üzerine birkaç söz söylemek istese fikrini umûma anlatabilmek maksadıyla aynı bir hadise için şu üç muhtelif kitabın başka başka ıstılahlarını sırasıyla yazmak lazım geldiğini ve bunun da(Falan kitaba nazaran şöyle, falan kitaba nazaran da şöyle, falanın rivâyetine göre ise böyle nâmlarla yâd olunan şu madde) diye her maddeyi zikr edişte râviyân-ı ahbâr be nâkılân-ı âsâr sûretinde masal okumak ve her ıstılâh geldikçe böyle mu'terizeler açmak mümkün olamayacağını düşünerek ya bir muharririn tarz-ı ifadesini taklîd eder ve yahut (ekseriyetle olduğu gibi) ıstılâhat-ı mezkûrenin Fransızca olarak aslını yazıp geçmeye mecbur olur. Ama Fransızcada muktedir olmayanlar bunu anlamayacaklarmış! Lügate baksınlar. Lügatte de okudukları kitaba muvâfık bir ıstılah bulamayacaklarmış. Artık bir mum alıp dertlerine yansınlar.

Nitekim biz de bir zaman(sanayi'-i nefîse) üzerine bir iki satır şey yazmak hevesiyle Fransızcadaki (Bozar) kelimesinin ne sûretle tercümesi münâsip olacağı hakkında meşgûl olmuştuk. Bu kelimeye umûm beyninde (sanayi'-i nefîse) denilir. Bazı kitaplar ise bu ta'bîri kabûl etmeyerek (fünûn-ı

nefîse) diyorlar. Türkçeden Fransızcaya Kâmûs-ı Fransevî'de (Sanayi'-i Nâzike) buyuruyorlar.

Sanayi'-i Nefîse desek (art)ı sanat diye tercüme etmiş olacağız. Halbuki Fransızcada sanatın müterâdifi olan (metier) ve (industrie) kelimeleriyle (art) beyninde büyük bir fark vardır.

(Fünûn-ı Nefise) yi kabul etsek kezâ ulûm ve fünûn diye tercüme ettiğimiz (Science) ı (art) la birleştirmiş olacağız ki bunlar da büsbütün başka başka ma'nâları müfîddir.

Fransızcada (artiste) diye yalnız (beaux-arts) ta mahâreti olanlara denildiği halde bunu bizde ulûm ve fünûna behredâr olan adamlara ıtlâk ettiğimiz (mütefennin) kelimesiyle nasıl tercüme edebiliyoruz.

Hele lügatimizin (Sanayi'-i Nâzike) ta'bîri büsbütün ma'nâya gayr-ı muvâfık.

Binâenaleyh (beaux-arts) kelimesinin şu muhtelif sûretlerinden hiçbiriyle doğru olarak tercümesi kâbil olamayıp (art)ın ma'nâsını hakkıyla ifâde edecek diğer bir ıstılâha muhtâc bulunduğu mütalaâsıyla epeyce zaman meşgûl olduk [•] Buna (sanat) diyemeyeceğimiz gibi (fen) ta'bîri de münâsip olmayacak.

(Hatta (fünûn-ı nefîse) nâmıyla yazılan bir kitabı birçokları ıstılâhın başkalığı cihetiyle sanayi'-i nefîsenin gayrı mevâd üzerine yazılmış bir kitap bile zanneylemişlerdi.

Velhâsıl aradık. Taradık. (art)ın câmi' olduğu ma'nâyı ifâde edecek yine (art)tan başka bir kelime bulamadık. Vâkıa buna iki heceden ibâret bir ıstılâh uyduruvermek pek güç bir şey değilse de bakalım herkes kabul eder mi?

• Hatta istirhâmımız üzerine Ahmet Mithat Efendi Hazretleri de (Tercümân-ı Hakîkat) gazetesiyle bizde daima yanlış olarak tercüme edilen şu (ilm, fen, sanat) kelimelerine dair epeyce mâ'lûmat i'tâ buyurmuşlardı.

İşte muharrirlerimizden ekserîsinin bazı ıstılâhatı Fransızca olarak yazmaları her ne kadar bazıları tarafından bir (şık) sayılmakta ise de yine şu hata umûmiyetle bu gibi ahvâl-i mecbûre sâikasıyla vücûda geldiğine hiç şüphe olunmamalıdır.

Vâkıa bu madde-i mühimme birçok erbâb-ı hamiyyetin de nazar-ı dikkatini celbederek bu yolda sarf-ı efkâr etmelerine sebep olmuş ve hatta (Mâlumât)ın geçen bir iki nüshalarında bile ıstılâhat ve kelimâtın sûret-i tercümelerine dair teâtî-i efkârda bulunulmuşsa da şu sa'y u gayret ne kadar kavî olsa yine bir netîce-i haseneyi intâc edemeyeceğine emîniz.

Vâkıa bir ıstılâhın müterâdifi olmak üzere o ma'nâya münâsip bir ifade bulmak ve yahut öyle münâsip bir şey bulunamazsa bir iki heceden ibaret bir isim uyduruvermek güç değildir. Lakin asıl güçlük bu tabîri sûret-i umûmiyede herkese kabul ettirmektir.

Pekâlâ vapura, bahira, telgrafa, berk, kart de vizite de, be-takat-üz-ziyare diyerek onları da bu yolda tercüme edelim.

{Mâlumât} ın edebiyat kısmında "İzmir" gazetesine yazılan cevaba göre eğer ahâlimiz öteden beri bu kelimâtı o vech ile isti'mâle alışmış olsa idi şüphesiz bugün bir Osmanlı nasıl ki bahiraya vapur diyemez ise bugün de öyle kırk yıldır alışılmış olan vapura bahira ve yahut ateş gemisi demek de öyle münasebetsiz görünüyor. Faraza birisi (Ben bugün ateş gemisiyle falan yere gittim) dese kimse anlamayacağı gibi birçokları da bunu vapur değil balıkçı ateş kayıklarının büyüğü zannedeceğine hiç şüphe yoktur. Halbuki bu da lisânı teshîl değil, belki tas'îb demektir. İşte esbâb-ı mesrûdeye mebnî şu ıstılâhat velev umûm tarafından kabul ve tervîc olunsa bile yine düçâr-ı istihzâ olmak korkusuyla kimse onları ağzına almaya cesaret edemez ki ta'mîm etsin.

Makale-i mezkûrede deniliyor ki "yavaş yavaş lisânımız miyânına katılan elfâz-ı ecnebiyyenin müterâdifi aranmayarak günden güne çoğalması

hakîkaten mûcib-i teessüf ahvâldendir. Lisânımızın ilmî ve edebî bir lisân haline gelmesi için esâmi-i keşfiyyât ve ihtirâ'at-i cedîdeye mukâbil Türkçe, Arapça, Farısîce, yeni yeni lügatler vaz'ı filhakîka fâideden hâli değilse de fikr-i âcizânemizce vaktiyle aslı üzre alınıp isti'mâl edilmekte bulunan kelimât istisnâ edilmek lazımdır." Şu mütâlaatda biz de hemfikiriz zîra öteden beri alışılmış ve hemen isti'mâlleri Türkçe sırasına geçmiş bu gibi kelimâtın değiştirilmesi öyle olur olmaz himmetlerle vücûda gelmez.

Erbâb-ı hamiyyetin yapacağı bir şey varsa o da öyle pek taammüm etmemiş kelimât-ı ecnebiyye ile lügatlerde mesela(falan şeyin ucuna takılıp falan şeyi yapmaya yarayan ucu sivri bir şey) ve yahut (dağlarda biten bir nev' ot) gibi isimsiz kalan ve uzun uzadıya tafsîlâtlarla bile ne olduğu anlaşılamayan âlât veya bu gibi müphem kalan edebî ve fennî ıstılâhâta birer isim, birer ıstılâh bulmaktan ibarettir.

Mâmafi her ıstılâha göre münâsip bir ta'bîr , her ta'bîre göre uygun bir ifade bulunsa bile yine maksad hâsıl olamaz. Zîra bunları umûma kabul ettirecek bir kuvve-i mücbire olmadıktan sonra yine herkes kendi fikrinde istiklâl ile yukarıda söylediğimiz sebeplerden nâşî kendi ta'birâtını isti'mâle kalkışarak (yok böylesi daha doğrudur…hayır şöyle denilse daha münâsip olur) gibi mütâlaarla yine ıstılâh-perdâzlık devam edecek ve bundan sonra da artık (dâiyye-i hased ile berikinin bulduğunu öteki, ötekinin bulduğunu beriki beğenmeyerek bir keşmekeştir sürüp gidecek) İsbâta ne hâcet, işte delâil ortada. Daha şimdiden birbirimizin bulduğu kelimâtı kabul etmemeye başladık.

Nitekim bazı zevât bibliyografyanın fihrist diye tercümesini kabul etmiyorlar da yine bibliyografya diye yazmakta devam ediyorlarmış. Ederler ya! Bakalım fihrist kelimesi umûm nâmına bir heyet-i maârif tarafından kabul olundu mu ki onlar da öyle yazsınlar.

İşte bakınız bibliyografya gibi epeyce zaman dikkatle mevki-i bahs ve müzâkereye konulmuş bir kelime hakkında dahi birçok erbâb-ı maârif tarafından beğenildiği halde bile hüsn-i kabul gösterilmezse artık senin benim bulacağım ıstılâhâtın umûm tarafından tervîci düşünülsün.

Emin olunsun ki kelimât ve ıstılâhâtın müterâdifi olmak üzere bulunan ta'birât ne kadar ifadece aslına uygun ve münâsip olsa yine bir heyet-i maârif tarafından resmen tasdîk edilmek sûretiyle katiyyen taht-ı karara alınmadıkça yine herkes bildiğini söyler, yine herkes bildiğini yazar. Bu vech ile de lisânımız ne kadar uğraşılsa fakr u zarûretten kurtulamaz.

Esad Celal

İHTİYAR KUNDURACI

Sa'y eyliyor it'âm için evlâd u ıyâli
Gayret ile; bir pîr-i sinîn-dîde-i perçîn
Bî-tâb kalıp olsa da bazen keder-âgîn
İhzâr-ı mâişetle eder def'-i kelâli

Göz görmez olur, vâsıta-i ru'yete muhtâc
Üç günde eder zor ile bir kundura tâmîr
Gâhi kesilir kundura pür-hiddet olur pîr
Gâhi çekice sehv ile parmak olur âmâc

Te'sîr-i meşakkatle ağarmış da bıyıklar
Hâlâ dem-i şâdî-i cîvâniyi sayıklar
Mâzîyi tahatturla olur kalbi gam-âzâd

Gayrettir eden âdemi her vechile dil-şâd
Bel bağlamak olmaz yalnız hükm-i kazâya
Vaktiyle çalışmak gerek; âtîde safâya

Ferâizci-zâde Osman Fâiz

GAZEL

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Tükendi cism-i zârımın olanca tâb u tâkâti
Fezâ-yı mihnetin daha görünmüyor nihâyeti

2 Nigârımın cefâsına sebeb ne anlaşılmıyor
Nedir zavallı gönlümün bilinmiyor kabahati

3 O nûr-ı çeşmi cânımın—yanımda ağlama—diyor
Nasıl olur da terk eder gözüm o eski âdeti

4 Geçer mi böyle günlerim ümmîd-bahş-ı vasl ile
Gelir mi yoksa sevdiğim onun da vakt ü sâati

5 Seninle bir gece hani ne sohbet eylemiş idik
Bilir misin ki bitti âh o sohbetin halâveti

İhsaniyeli D.Z.

KIT'A

Kalbimi yıktın temelden pek harâb ettin beni
Pâymâl-ı cevr edip misl-i türâb ettin beni
Bir nigâh-ı iltifâtın bâ'is-i şevkım iken
Bakmadın hâlime pür-iktirâb ettin beni

Edirne'den : Ahmed Âlî

ŞARKI

1 Âşıkları var çünkü onun zülfü telince
Berbâd edecek bizleri tûl-ı emelince
Kaş çatarak saç dökerek ince ince

(Nakarat)
Berbâd edecek bizleri tûl-ı emelince

2 Hep çektiği bîçâre dilin aşk eseridir
Mahrûm-ı visâl olması da nakş-ı seridir
Berbâd olacak gerçi onun zülf-i teridir

Berbâd edecek bizleri tûl-ı emelince

Mahrûkî-zâde: Câfer

ŞARKI

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Feûlün

1 Lâyık mı ki gönlüm gam ile demgüzer olsun
Kaldır güzelim perde-i firkat yeter olsun
Bîçâre gönül böyle mi efgân eder olsun

Kaldır güzelim perde-i firkat yeter olsun

2 Elvermedi mi eylediğin bunca eziyet
Gayrı yetişir zerrece göster bana şefkat
Gül-rûyuna gel eyleme üftâdeni hasret

Kaldır aradan perde-i firkat yeter olsun

Beyrut'tan: F. E.

ŞARKI

1 Rahm eyle artık ey zülfü sünbül
Âlâm-ı aşka güçtür tahammül
Sen olmayınca yanımda ey gül

Hüznüm neşâta etmez tahavvül

2 Var ise cürmüm lûtf et de söyle
Üftâdeni gel! reddetme öyle
Câm-ı firâkı çektikçe böyle

Hüznüm neşâta etmez tahavvül

Kıbrıs'tan: Kaytaz-zâde Nâzım

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

KOMŞULUK

Biz birbirimize vakt-i sa'd u vüs'atimizde değil, bir felaket, bir ıztırâba düçâr olduğumuz zamanda iştirâk ve muavenet etmeye insâniyeten mecbûruz. Ferh ve ikbâle müşterek olan o bâr ve ıztırâbdan mütehassis ve onu tesellî, ona muavenet etmeliyiz. Bazen bir insan hilkat ü insaniyeti icâbâtından olarak öyle bir hâl-i ıztırâb-ı mâilde bulunur ki eğer bunun önüne bir mütesellî, bir muâvin, bir refîk-i dilnevâz çıkmazsa pek acınacak bir ye's ü fünûr içinde kalır ki her vakit mir'at-i havâdis-i âlemde, cerîdelerde görüp dağdâr-ı teessüf olduğumuz intihâr-ı bâlâ-yı dehşetnigâna sebep olan mevâddan birisi de bu olsa gerek…

…senesi haziran sonlarında, bir gece güneşin o buk'a-i arz üzerinde gündüzden bıraktığı harâretin te'sîrât-ı tâkat-sûzunu tahfîf için bütün evimizin pencereleri açık idi. Ben pencerenin önünde oturmuş, hafif hafif vezân olmaya başlayan rüzgardan münbasit olmakta idim. Bu sırada yakınımızdaki bir evden gürültü, patırtı işitilmeye başladı. Sonra bu gürültü bütün bütün sokağa sirâyet etti, daha doğrusu sokağa çıktı. Evvelce sokakta ve dışarıda bulunan bir kimse içeride cereyân eden vak'anın mâhiyetinden bir şey anlayamadığı halde bu defa açık açık her şey anlaşılıyordu.

Bahtiyardır ol aileler ki ahvâl-i husûsiyeleri tecelligâh-ı iffetlerinden, ikâmetgâh-ı ismetlerinden hârice çıkmaz. Mesele ne olursa olsun içeride hallolunur, biter… Komşulara karşı o evin hanımı yine mütebessim, yine hande-feşândır. Bizde numûne-i emsâl olacak böyle kadınlar pek çok…

Fakat bizim komşu kadın böylelerden değil: Bîçâre kocası bir şey kazanamadığından, akşamları ekseriya eve eli boş geldiğinden karısının yanında tembellikle ithâm ediliyor. Kadın kuvvet-i lâyemûta râzı değil… Komşuları gibi giyinip süslenmek için potin, ipek zâr, ipek şemsiye istiyor. Aman bu asr-ı medenî kadınlarının mütâlebât-ı nâmütenâhiyeden!...Ne bitmek, ne tükenmek bilir!

Karısına karşı hürmet ve riâyet-i lâzımeyi haysiyetsizlik, vekârsızlık derecelerine vardıran, her sözüne ser-fürû eyleyen erkek sûretinde, fakat mânen, hakîkaten muhâkeme-i umûrca kat-ı iktidârda câhil kadınlardan hiçbir farkı olmayan birçok kimseler, tâcirler işittim ki nihâyet bu sâyede iflâs ederek mahv u perîşan olmuşlar, saâdet hallerinin yerine sefâlet kâim olmuş… Bâkıyye-i ömürleri zehirlenmiş…Mânen ölmüşler…Şimdi bunlara yazık değil mi? Siz bunlara acımaz mısınız? Şüphesiz… Benim vicdânım diyor ki: Sizin vicdânınız böyle kimselere acır, teessüf eder. Ne mülâhasızlık, ne idâre-nâşinâslık der. Fakat mâteessüf netîce-i hâl böyle iken düşünen var mı? Hayır! Hayır!.. Yine sefahat, israf, ziynet derece-i kemâlde… Yine bu tantanalar, bu debdebeler istenip duruyor. Bu idrâk-i avâkıb ile bu fi'liyâtın arasındaki tezadın hikmet ve sebebi: İnsanlar üzerinde pek kuvvetli bir müessir olan âdete, göreliktir. Cereyân-ı umûmiyeye, tâbi' olmak insanı ekseriya bile bile mühlikelere ilgâ eder. " Herkes yorganına göre ayağını uzatmalıdır!" darb-ı mesel-i âmiyânesi ne güzel bir söz, ne güzel bir kâide-i vâcib-üt-tatbîk… Âdet ol kadar muhkem, nâsın isti'mâli öyle bir hüccettir ki onun ile amelin vücûbunu hemen her yere tatbîk olunuyor. Bu ne imiş? Âdet, âdet-i belde… Âdâtın, görgünün muzırrâtı pek çok, pek büyük.

İşte bizim komşu da âdet-i beldeye ittibâen giyinmek, kuşanmak istiyor da bîçâre, zavallı kocası, istediğini her ne vechle olursa olsun bulup getiremediği için her ahşam değilse de sık sık bir nizâ' çıkarıyor, bundan dolayı evin içinde dırıltı eksik değil… Herifin aczi, karının mütâlebât-ı müz'icesi devam ediyor. Fakat her şeyin bir sonu var, sabrın da! Zavallı adamcağız iktidârsızlığından, karısından gördüğü muâmele-i bârda, ve

dürüşt-i revâlıktan pek bîzâr, pek muztarip, mâmâfih sabrediyor. Karısını iknâ'a çalışıyor, yakında güzel ve kazançlı bir iş bulacağından bahisle o vakit her istediğine lebbeyk diyeceğini söylüyor. Fakat karı böyle laflara kulak verir takımdan değil ki hatta böyle va'dlere inansın! Kadın yine talebinde devam ediyor. Mahallede yakında icrâ edilecek bir düğüne med'ûv. Düğünde endâm-nümâ-yı tezyîn olmak istiyor. Yeni, pahalı bir fistan lazım. Birkaç güne kadar tedârik olunmalı, bu sûret-i katiyyede herife anlatılıyor. Artık herifin sabr u hazmı burada hitâm buluyor, bu hâl-i tâkâtsûza daha ziyade dayanamıyor. Evvelce herif dâire-i mülâyemette ihrâf etmediği halde, bu defa tahvîl-i hareket eyliyor. Şimdiye kadar hilm ve mülâyemetle kadını bu maişet-i fakîrâneye alıştırırım diye çalışması sebebe mebnî: Kadın pek hüsnâ! O kadar güzel ki koca bir mahallede kendisinin meâli, misli yok. Adamcağız bu nâdire-i hüsn ü ânı, bu enîse-i rûh u vicdânı elden kaçırmak istemiyor. Bu düşünce zülf-i hüsnüne merbût olan kalbini cızlatıyor, ağlatıyor. Fakat aah!.. Her vakit, her akşam, her sabah, o dürüşt muâmelelere, o harekât-ı vahşiyâneye tahammül edilecek değil, ne yapsın? Bir tedbîr-i ihtiyârında pek muztarr!.. Fakat nihâyet-ül-emr tabîat-i gazûbânesi hüsn-i muhabbetine galebe çalıyor. Evvelce her söze ser-fürû, her hareket-i bâğiyânesine bir cevâb-ı halîmâne ile mukâbele eden adamcağız bu sefer o hüsn ü ândan da , o melâhattan da , hepsinden de vazgeçiveriyor. Geceleyin saat iki buçukta, herkes ârâmgâhına çekildiği bir zamanda karıyı, hiddetinden, şiddet-i te'sirinden öldüresiye dövmeyi kasd ediyor…Bu feverân-ı hiddet esnâsında ağzından kelime-i tatlîk de çıkıveriyor. Genç kadın nasılsa herifin elinden kurtuluyor. Sokağa fırlıyor. Genç yaşlı şimdi nereye gitsin? Yakınımızda terbiyeli, iyi kalpli,umûr görmüş bir dul kadın var. Genç kadını bu kabul ediyor. Bu akşam dul kadının evinde yatıyor.

Şimdi bunlardan hangisini şâyân-ı merhamet buluyorsunuz? Hangisini muâvenete, şefkate muhtâc görüyorsunuz? Zannederim ki kari'în-i kirâmımın çoğu erkeği muhtâc-ı merhamet görecekler hâline acıyacaklar, bîçâre adam bir arsız, bir hâl-i nâşinâs kadından kurtulmuş diyecekler…Fakat hayır!.. Asıl şâyân-ı merhamet, şâyân-ı şefkat o bîçâre kadındır. Gençliği, tecrübesizliği,

cehâleti netîcesi olarak, komşu hanımların tezyinât-ı hasedperverânesi semeresi olarak kocasını iz'âc etmiş. Ondan getiremeyeceği şeyler istemiş, sonra başına bu felâket gelmiş: Her istediğini kocası bulup getirmeye mecbûr sanmış. Fakat şimdi ne yapsın? Şimdi dul kadının cenâh-ı himâyesine ilticâ etti. Ama komşu evinde üç günden ziyade oturulur mu ya! O hüsn-i dilrübânın, o metâ'-ı âlem-bahânın düşmenleri, yağmagirleri pek çok. Kimin himâyesine arz-ı ilticâ etse emîn olmayacak. Dul kadının on yaşında bir erkek çocuğundan başka bu evin içinde bir erkek olmadığı halde genç kadın yine selâmet-i iffetinin bir ârızaya düçâr olmasından pek endîşe-nâk., pek müteheyyiç. Fazîlet-i âliye-i ismet perveri kalb-i sâfında o kadar yer etmiş ki kenz-i hüsnünden velev ki yalnız bir nigâh ile olsun kimsenin istifâde ve telezzüz ettiğine râzı değil… Bilseniz bu geceyi nasıl geçirdi?.. Sabaha kadar bin türlü ıztırâbât-ı kalbiye, bin türlü nedâmetler içinde… Rûy-ı zerd-i nedâmet-güsterânesiyle dul kadının bir kat daha hüsn-i merhametini celb eder. Dul kadın yanıla yakıla kendisine nasîhat etmeye başlar, kocasıyla tekrar i'tilâf-ı beyn edilmesi, birbirinin tabîatını, huyunu öğrenmiş zevcinin hüsn-âmizi sayesinde kemâl-i saâdetle yaşayacaklarına dair güzel güzel mukaddimeler yapar.

Genç kadın cevap vermiyor, gözlerini yere dikmiş idi, zaten o daha akşamdan, evvelki maîşet-i fakîrâneye, o hayât-ı afîfâneye dildâde…

Ferdâ-yı iftirâkı nedâmet ve iktirâb-ı dilsûz ile getiren adamcağızın gönlü o sahibe-i melahat, o mücessem letâfetten ilelebet ayrılmağı istemiyordu. Akşam yaptığına bin kere pişmandır. Neden ihtiyârı elden gitmiş idi de onu dövmeye kalkmış idi… Bu iftirâkın kendisine pek girân geleceğini anladı. Sabahleyin kadının ne fikirde bulunduğunu anlamak için vâlidesini komşunun evine gönderdi. Vâlidesinin getireceği cevaba bin türlü heyecân içinde muntazır!.. İhtiyar kadın dul kadının kapısını dakk eder.

--Kim o?..
--Ben……hanım!

--Mâşallah (kapıyı açarak, bir sadâ-yı zemîn ile) buyrunuz, safâ geldiniz.
--(Gayet mahzûnâne bir tavır takınarak) Kız burada mı?
--Evet! Geç vakte kadar uyumadı da şimdi daha uyuyor.

--Yavrum Pembe Hanım! Bir evlâdının başı için beni üzme, rica ederim, doğrusunu söyle! Ne fikirde? Oğlumdan bütün bütün soğumuş mu? Yoksa onu yine istiyor mu?..

--Canım, ne kadar da acûlsunuz!.. Hemen bu meseleyi birdenbire halletmeyi mi istiyorsunuz? Bu pek mühim bir mesele: Çözülmüş olan râbıta-i tezvici yeniden bağlamak. Ne ise sizi üzmeyeyim. Ben bu gece o câhilâne tavır ve hareketlerini takbîh ettikçe o yalnız dinliyor, için için de ağlıyordu. Gâliba zevcinden ziyade sizden ayrılmak ona girân geliyor!..

--Elbette ona kızım gibi hürmet eder, onu kızım gibi severim, Allah acısını göstermesin! Sözün burasına gelince genç kadın da uyanmış yüzünü yıkıyordu.

--(Biraz bağırarak) Artık Ayşe Hanım! Vakit yok! İmam Efendi çarşıya gitmeden haber verelim de gelsin!..
Bunun üzerine bir sükût-ı amîk evi istilâ eyledi. Dul kadın kendisi peçelenerek imam efendiyi biraz sonra hanesine getirir. İmam efendi de bir mûcib-i şer'-i şerîf tecdîd-i nikâh eder…

İşte iyi bir komşunun delâlet ü insâniyet-perverânesiyle bu aile yeniden tesis edilmiş, genç kadın ise ba'demâ bu maîşet-i fakîrâne ve iffet-perverâneden müteşekkir kalmış ve bu vech ile mes'ûd olmuşlardır.

Maksûdzâde Mehmed Cemal

No: **53** **17 Rebiülâhir 1314** **25 Eylül 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

HURÛF VE İMLÂ

Bazı erbâb-ı kalem hurûfumuzun noksan olduğu, imlâmızın bir kâide-i mutarride altında bulunmadığı mebâhisini aralık aralık meydana çıkarırlar ve bunun için dûr u dırâz bir takım makâlat yazarlar ve mütâlaat serd ederler de haddizatında pek mühim olan şu mübâhis ve mütâlaat yine yüzü üstüne kalır ve o yolda meydana getirilen makâlat ve mütâlaattan bir hüsn-i netîce çıkmaz.

Acaba bu netîcesizliğin esbâb-ı mûcibesi nedir? diye tabii vârid olacak bir sual tedkîk olunsa sanâyi' ve ticaret gibi sâir levâzım ve umûrda olduğu

misillu bu işe de serfirâzân-ı erbâb-ı kalemin ciddi bir sûrette sarılıp münhasıran hakîkate hâdim himmetler ibrâz etmedikleri teslîm olunmak icâb eder.

Zira o yolda mebâhis meydana çıktıkça kavâid ve hakâyık-ı lisâna vâkıf olan erbâb-ı iktidâr hurûf ve imlâmızda var denilen noksan ve kâidesizliğin derecâtını ve sûr-ı ıslâhiyesini tedkîke koyulsalar ve mütâlaat-ı cedîde serd ile bunların yoluna konulmasına çâre-cû olsalar idi serd olunacak mütâlaat netâyicinden lisânımıza mahsûs ve ciddi bir sarf kitabı vücûda gelir ve şu halde herkes o ciddi kitapta münderic bulunacak kavâid-i mutarrideyi tatbîken yazı yazmaya mecbûr olarak lisânımızda şimdiki gibi her eli kalem tutanın icâd u ihtirâından çekinmediği garâib-i imlâ meydan alamazdı ve velînimet-i bîminnet-i i'zâmımız pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin her türlü terakkiyatımızı kâfil olan şu asr-ı âli-i hilâfetpenâhilerinde lisânımız bu cihetle de tekemmül ederek esâsen mükemmeliyeti ve her ulûm ve fünûnu ihâta ve ifâdeye kâbiliyyeti bizce müsellem ve muhakkak olan lisân-ı muhteremimizin hurûf ve kavâid-i imlâsı hakkında hiç söz kalmaz idi. İşte şimdiye kadar lisânımızın bu cihetle tekemmülü için lâyıklı bir sarf kitabı te'lif olunmaması himmetsizliği bilhassa erbâb-ı dâniş ve iktidârmıza ma'tûf olmak lazım gelir ki bu da hakîkaten affolunamaz.

Çünkü her kavmin tarîk-i terakkîde kat' edeceği merâhil lisânının mükemmeliyeti derecesiyle mütenâsip olmak tabîi olduğundan bizim için de lisânımızın çâre-i mükemmeliyetini evvel-be-evvel aramak lüzûmu emr-i bedîhî olup şu vazîfede bilhassa ashâb-ı fazl u dânişe ait bulunduğu halde bizde hatta mekteb çocukları bile mebâhis-i lisâniyeye karışmış ve yukarıda dediğimiz gibi her eli kalem tutan birer türlü garâib-i imlâ icâd ve ihtirâ' eylemiş iken erbâb-ı iktidâr u kemâl bu bâbda müsâhabe eylemektedir.

Halbuki lisânımız bu gidişle büsbütün çığrından çıkmakta ve her mektebde tahsîl-i ulûm-ı ibtidâ eden evlâd-ı vatan başka başka kavâid-i imlâ öğrenip bir mekteb şâkirdânı diğer mekteb talebesinin yazdıklarını

okuyamamakta ve hatta bir aile evlâdından olup ayrı ayrı mekteblere devam eden iki çocuk imlâ bahsinde yekdiğere karşı dilsiz gibi durmakta olduğundan eslâf u ecdâdımızın kitaplarını okuyamamaklığımız veyahut şimdi bizim yazdığımız kütüb ü risâili ahlâf u ahfâdımızın kırâat edememeleri mahâzîri şöyle dursun, bugün yekdiğerimizin yazdığı şeyleri okuyup da anlayamamak gibi bir hâle gelmekteyiz.

Şu mukaddimeden maksadımız refîk-i muhterememiz "İkdâm" cerîde-i mu'tebere-sinin 758 nüshasında münderic bir makale-i mahsûsa ile mevzûu hurûf u imlâ ve kavâid-i lisâna mahsûs olmak üzere ahiren Bursa'da mevki'-i intişâra konulup bir nüshası vâsıl-ı nazargâh-ı mütâlaamız olan "Gün doğdu" risâlesinde bu mübâhis-i lisâniye açılmış olmak vesîlesiyle lâyıh-ı hâtır-ı kâsır olan bazı mütâlaatı arz ile beraber erbâb-ı dâniş ü iktidârdan bu bâbda mütâlaat-ı cedîde beyânını ricâ etmekten ibarettir ki Elminnetullah sâye-i terakkiyat-vâye-i Hazret-i Pâdişâhı da kemâl-i sür'atle anmakta olduğumuz hutuvât-ı terakkî arasında ashâb-ı fazl u kemâlin himem-i mahsûsasıyla kavâid-i lisân keşmekeşten kurtarılıp lisân-ı muhteremimiz dahi bu mütâlaat-ı cedîde ile hâiz-i nisâb-ı mükemmeliyet olsun.

Sâye-i kemâlât-vâye-i Hazret-i Pâdişâhi de "İzmir" bu hizmetle de bil-iftihâr ol bâbda erbâb-ı dâniş tarafından serd olunacak mütâlaatı hâvi gelecek evrâkı neşre vesâtet edeceğini va'd ile beraber şeref-i tekaddümü de "İkdâm" ve " Gün doğdu" refîklerine bırakmak insafsızlığını kabul etmez.

"İkdâm" refîk-i muhteremimizin sâlif-üz-zikr makâlesiyle "Gün doğdu" risâlesinde lisânımızın uğradığı neşetetin esbâbı beyân olunmuş olduğu gibi bizce de esbâb-ı mezkûreye dair bâlâda zibde tarîkiyle bir fikir verilmiş olduğundan ol bâbda icâb ederse bilâhare daha ziyade izahat verilmek üzere şimdilik hurûf ve usûl-i imlâmızın çâre-i ıslâhı hakkındaki mütâlaatımızı ber-vech-i âti arz u beyâna şurû' edeceğiz:

Bir lisânın esâsen mükemmeliyeti o lisândaki kelimâtı —herhangi kâri' olursa olsun— yalnız hurûfun eşkâlini ve kavâid-i imlâyı bellemekle yani ma'nâsına

vâkıf olmaksızın okuyabilmesiyledir ki şu takdîrce hurûfun —gerek sadâsız "konson" gerek sadâlı "vevâyil" olsun—mensûb olduğu lisânda câri tekmîl mehâric ve esvâtı çıkarmağa ve bilcümle harekât ve sekenâtı göstermeye kâfi bir mikdar ve mertebede olması ve kavâid-i imlânın da gayet mazbût ve esaslı ve kelimâtın yüzde doksan beşinden ziyadesinde câri yani şâzzları pek ezber-râddede bulunması icâb eder.

Bu nokta-i nazarca elifbâmızı teşkîl eden hurûf kâfi ve vâfi olup şu kadar ki u, ou, eu sadâlarını çıkaracak "vevâyil" ler bizde mevcûd olmadığından bu sadâlar içinde hurûf-ı imlâdan (vav) harfi kullanılıp keyfiyetleri yalnız semâen bile sûret-i telaffuza anlaşılabilmekte olduğundan şu sadâlara mahsûs olmak üzere elifbâmıza üç "vevâyil" daha ilave olunursa artık hiç diyecek kalmaz ve bu sûretle hurûf-ı imlâmızın mecmû'u yediye bâğ olarak fetha, zamme, kesre harekelerinin hafif ve sakîl sûretleri eksiksiz tekmîl eyler.

"Gün doğdu" refîkimizde eşkâl-i hurûfa "sedil" veya fazla keşîde ve diş gibi şeyler ilavesiyle harekâta sadâ verdirilmesi sûreti mütâlaa olunmakta ise de biz bu mütâlaayı savâb görememekteyiz.

Zira göz tabibliğiyle iştigâl eden erbâb-ı ihtisâsın tecrübelerini hâvi olarak her zaman gazetelerle neşr edegeldikleri raporlarla tıbben isbât olunduğu vech ile resm-i hatta "sedil" ve "aksân" gibi işârâtın gibi işârâtın bulunması kuvve-i basarı pek ziyâde yormakta ve binâenaleyh erbâb-ı mütâlaadan bir kimsenin hâl-i tabîide kalmakla mesela kırk sene dayana-bilecek gözleri onbeş yirmi sene zarfında kuvvetini gâib etmekte olduğundan resm-i hattan hatta o gibi işârâtın külliyen kaldırılması ilm-i tıp nokta-i nazarınca taht-ı ehemmiyette görül-mektedir ki bu cihetle eşkâl-i hurûfa öyle küçük bir takım işârâtın ilavesi gözler için mûcib-i muzırrat olacağı ve şu takdîrce imlâyı düzeltebilir mütâlaasıyla ihdâs olunacak olan işârât-ı mezkûrenin fâide yerine birçok zarar vereceği derkârdır.

Binâen-alâ-zâlik ilâvesini bâlâda beyân ettiğimiz üç “vevâyil” in de bil-hendese bizim şimdiki hurûfumuzla mütenâsip bir şekilde bulunmak üzere ihdâs ve vaz’ı elzemdir.

Hurûf-ı savtiyye (vevâyil) bu suretle tekemmül ettikten sonra iş hurûf-ı mezkûrenin sadâsız (konson) harflere ilavesi keyfiyetine kalır ki bu da her üç nev’ harekenin sakîl ve hafifi hurûf-ı gayr-ı savtiyenin kezalik sakîl ve hafifi ile terkîb olunacağı kâide-i sarfiyesine göre ol bâbda yapılacak gayet etraflı bir sarf kitabında emsile-i adîdesiyle gösterildikte pek kolay anlatılabilerek maksad hâsıl olur.

İmlâ bahsine gelince: Bizim —bazı şâzzları ve muhtâc-ı ıslâh olanları müstesna olmak üzere— kavâid-i esâsiye-i lisâna mutâbık olan imlâ-yı sahîhimiz el-hâlet-i haza kitâbet-i resmiyede istihdâm olunagelen tarz imlâdır.

“İkdâm” refîkimizin bâlâda beyân olunan nüshasında münderic makâle-i mahsûsada denildiği gibi vâkıa bazı eli kalem tutan gençlerimiz mevcûd ve câri imlâyı kâidesiz zannıyla hemen her bir harekeye (vevâyil) koymak tarîkini tutmuşlar ise de şu gidiş hakîkaten yanlıştır.

Zira o tarz-ı imlânın tedkîkâtına ve lisân-ı muhteremimizde kadîmen câri olup da şimdi mahsûs bir sarf kitab-ı sahîhi sahâyifinde görülmemekte olması hasebiyle yoktur zannettiğimiz kavâid-i imlânın lâyıkıyla tahkîkâtına girişilecek olursa bu tarz imlânın –ber-vech-i muharrer kâideden çıkmış bazı müstesniyâtı hâriç ez-hesâb tutulmak ve ma’hazâ bunlar da öyle bırakılmayıp her halde kavâid-i lisân dairesinde ıslâh olunmak şartıyla—kavâid-i lisâna muvâfık olduğu netîcesi meydana çıkar.

Mesela biz (ekmek), (tencere) gibi kelimeleri görüp bunlar(vevâyil) siz nasıl okunuyor, mutlaka semâîdir, halbuki bunca kelimâtın semâen imlâsını nasıl bilmeli demek istiyoruz ve kezalik (bulunmak), (bulunsun) gibi fiillerin

ikinci harekelerinde harf-i imlâ yazılmamak mugayir-i kâidedir zannediyoruz. Lakin hakîkat böyle değildir!

Çünkü lisân-ı muhteremimizin kavâid-i kadîme-i imlâsı îcâbınca Türkçe bir kelimenin ibtidâki harfi bir harf-i imlâ takip etmezse onun fetha-i hafîfe ile okunması ve fetha-i hafîfeden maâda harekât ile harekelenecek hurûf-ı gayr-ı savtiye akîbinde hangi hareke matlûb ise ona mahsûs harf-i imlânın getirilmesi ve kezalik fetha-i hafîfe ile başlayıp devam eden ve yine o hareke ile nihâyet bulan kelimâtın yalnız son harekesine harf-i imlâ konulması ve fetha-i hafîfeden başka harekât ile harekelenmiş kelimelerin ilk harekesine harf-i imlâ konularak onu takip eden hareke değişmedikçe harf-i imlâ vaz' edilmemesi muktezâ olduğunu ve burada tafsîli kâbil olmayan sâir kavâid-i esâsiye-i imlâyı nazar-ı dikkate alır isek yazdığımız emsilenin tarz-ı imlâsı doğru olduğunu ve (ekmek), (tencere) (bulunmak), (bulunsun) yazmak veyahut bunca senelik (kapı)yı beynennâs telaffuzu doğrudur zannıyla yıkıp bozup (kapı) yahut (kapı) şekline koymak imlâ-yı lisânı tahrîb demek idüğünü bil-insâf teslîm etmemiz lazım gelir.

Hele bazı kelimâttaki hurûfu da kendi kendimize tağyîre kalkışıp fakat ne için böyle yaptığımızı ve kelimenin evvelki şeklinde ne suç veya ne mahzûr bulunduğunu bilmiyoruz.

Mesela (oda)yı (oda) kadîmen imlâsı sarfça imlâlaları semâî ve kıyâsî olan kelimâtı tefrîk ve irâe eylemek lazımdır ki bu da olunca lisânımız belki Fransızcadan daha mazbût ve düzgün olacağında biz şüphe etmemekteyiz. İşte biz lâyıh-ı hâtır-ı kâsırânemiz olan mütâlaatı şimdilik şu makâlede beyân ettik. Bu mütâlaat üzerine muktedir üdebâmızda mütâlaalarını yazarlar ve husûsuyla mevcûd elifbâmıza yazdığımız üç harf-i savtîyi ilave etmeksizin tensîk-i imlâya bir çare bulurlar ise onu da—savâb olmak şartıyla—kabûl ve teslîm ederiz.

İZMİR GAZETESİNİN CEVABI

“Tercüman” gazetesine hiçbir vakit gazetelere ettiğimiz nazar-ı umûmiyle nazar edemeyiz. Kıtâmesi küçük kalemi ehemmiyetli bir cerîdedir. Münderecâtı ciddi olduğu gibi dûr-endişâne yazı yazar bir kalemin mahsûlüdür.

Gazetemiz hakkında bile gayet ihtiyât ile “güzel” demeye cesâret ettiği görülür. Refîkimizin bu suretle olsun takdîrini kazandığımıza teşekkür ederiz.

İzmir refikasından müzehher olduğu takdîrâtı dâima tezyîde çalışacaktır. Refîk-i muhteremimizin tasfiye-i lisân-ı Osmâni hakkında —umûm üdebâmıza bir ihtâr—serlevha-sıyla kavmiyyetini, milliyetini bilmez bir takım âdilerin münasebetsizlikleri olmak üzere lisânımıza her gün girmekte olan elfâz ve ta’bîrât-ı ecnebiyeye mukâbiller bulup onları lisânımızdan ihrâc etmek ve edebiyâtımızı sermâye-i iftihârımız olan terk-i vasf-ı halîlini hâiz olan akvâm-ı âliyenin her ferdinin anlayabileceği bir hâle getirmek husûsunda üdebâmıza etmiş olduğumuz dâvete icâbet ederek şu sûretle lisân bahsimize iştirâk ve bizi tasdîk ile: Türkçesi bulunan bir kelime yerine diğer bir lisân kelimesini isti’mâl etmek cinâyet-i edebiyedir denmiştir.

Refîkimiz işi bizim gibi yalnız elfâz-ı ecnebiyenin isti’mâl edilmesine hasr etmiyor, Türkçesi var iken Arabî ve Fârısîden alınıp kullanılan kelimâtın da kullanılmaması cihetini iltizâm ediyor ki bu da pek doğrudur.

Mesela doğru kelimesi var iken (savâb) kelimesini neden kullanalım. Kezalik kullanmak ta’bîri dururken isti’mâl kelimesini neden söyleyip yazalım.

Dikkat edilsin refîkimiz iki büyük bahiste Osmanlı üdebâsının hatâ etmekte olduklarını gösteriyor ki bu bâbda fikirlerini tasdîk etmemek haksızlıktır.

Birinci bahis: Âşık Garîb, Köroğlu gibi yâvelerin, hezeyânların Azerbaycan, Horasan, Kaşgar Türklerine kadar yayılıp gittiği halde bir zaman:

"Seng-i feryâdımla mînâ-yı felek oldu şikest"

gibi eş'âr ile Acem mukallidliğinden şimdi de "Bir hande uçar şafak zamanı, o penbe etekli bir perîdir" gibi Frenk mukallidliğinden kurtulamayan ve ekserîsi—refîkimizin dediği gibi—(idi) ile (dedi) den maâda Türkçe'ye mâlik olmayan eş'ârımızın (Türk) millet-i necîbesini teşkîl eden ve Kaşgar, Horasan, Buhara, Hîve Türklerine vâsıl olup da onların da işine yaramak, maddî ve mânevî terakkîyât-ı fikrîyelerine hidmet etmek şöyle dursun kendi memle-ketimizin bile etrafına lâyıkıyla dağılamadığı bahsidir ki âsâr-ı edebiyenin neşr olunması posta ile şimendifer ile olamaz. Açık ve anlaşılır derecede bulunmakla olur. Halbuki insâf edelim de düşünelim eş'ârımızı kendi yaşadığımız memleketler ahâlisi bile lâyıkıyla anlaya-maz nerede kaldı ki başka yerler ahâlisi anlasın.

Bahsin ikincisi elfâza bir parlaklık, söze bir büyüklük vermek için daha doğrusu hüsn-i tasavvurumuzu açık ve güzel suretle ifade edemediğimizden " mağbût-ül-eâli", "encüm-i encümen", "zât-ül-bedâyi'" gibi birçok Arabî ve Fârısî terkîbâtı biraz kapalı olmalarından dolayı hissiyâtımıza bir işâret olmak ve tasvîrdeki kusûrumuzu kapatmak için kullanırız da sonra bu kabâhati, ahvâl-i rakîka ve hissiyât-ı rûhâniyeyi ifade etmek için lazım olan ta'bîrât terkîbâtın lisânımızda bulunmadığını iddiâ ile örtmek isteriz. Yine refîkimizin dediği vech ile lisân-ı Türkîde bu noksan var diye hükm etmeye ehliyet kazandığını iddia edecek kadar Türkçe bilen var mıdır. Var ise kimdir, nereden öğrenmiştir, bu hakîkatlere cevap vermek isteyenler de olacaktır. Fakat bu cevapları dinlemeyeceğiz, hem bunlara cevap vermek lazım değildir.

Erbâb-ı kalem açık ifade ile yazı yazmayı âdet etmelidir. Zamanımızda öyle başka lisânların lügatleriyle yazı yazmak hüner değil bilakis münâsebetsizliktir.
Bugün Kırıma, Kaşgar'a bir mektup gönderecek olsak veyahut onlardan bize bir mektup gelecek olsa iki tarafın da mektuplarından hiçbir istifâde hâsıl olmaz.

"Mâlûmat" refîkimiz ise edebiyatımızı oyuncağa çevirmiş olan İstanbul erbâb-ı kaleminin taarruzundan ihtirazen bahsin buralarını kurcalaması şöyle dursun kelimât-ı ecnebiye mukâbillerini bulup isti'mâl etmek husûsunu bile yalnız bir ümîde rabt ediyor.

Refîkimizin, vapur, telgraf, tramvay, şimendifer, lamba gibi kelimelere mukâbil bulmaktan ise lisânımıza tamamıyla yerleşmiş olmalarından dolayı bu suretle kullanmak husûsundaki mütâlaalarını kabûl ederiz. Fakat kart de vizit, istatistik, albüm, pratik, telefon, doktor, reçete, fotoğraf, komisyon, komiser, kopya, madam, matmazel, mikrop ve emsâli kelimeler hiçbir vechle Türk ve Osmanlı lisânlarında yer bulamaz. Bunları Türkçe kelimât arasında kullanmak lisânımızı bunlarla karıştırıp koca bir milletin lisânını altüst etmek olduğundan bu hâl yapanlarca mûcib-i hicâb olmalıdır.

Refîkimiz, şimdi bulunan mukâbillerin de terk edeceğimiz ecnebî lügatleri gibi gayr-ı me'nus olacağını beyân ile bu işin vaktiyle yapılması lazım olduğunu söylüyor.

Hiçbir işin vakti geçmiş sayılamaz. Her işin vakti o işi yapmaya başlanılan vakittir. İşe sathî bir nazarla bakılırsa refîkimizin sözü doğru görünür. Fakat iş öyle değildir. Biz ecnebî lügatlerinin bazılarına mukâbil olmak üzere birkaç kelime gösterdik ve hem(vehüm olabilir mi) ve bunların hangisi beğeniliyorsa onu zabt edelim dedik. Yoksa kart de vizite mutlaka bezakat-üz-ziyâre matmazele herhalde enise diyelim demedik. Matmazele

karşı hem Türkçe hem me'nus olmak şartıyla bizde (hanım kız) ta'bîri var iken Fransızların madmazeli-ne dönüp bakmak bile icâb etmez.

Refîkimiz diyor ki "Avrupa'nın hazâin-i irfânından iğtinâm-ı cevâhir-i ma'rifet!.. etmeye başladığımız zamanlarda telgraf, vapur kelimelerine mukâbil berk, bâhira, kelimeleri umûm erbâb tarafından isti'mâl oluna idi şimdi kimse bâhiraya vapur demez idi.

Refîkimiz bu sözü kime karşı söylüyor bilemeyiz. Şimendifere umûm Türkler teymür yolu dedikleri ve elân öyle demekte bulundukları halde biz hâlâ şimendifer demiyor muyuz. Velospet[1] yeni çıktı ve çıkar çıkmaz da Araplar (derâce) dedi biz hem devvâre hem ayak arabası dedik de üdebâmız, erbâb-ı kalemimiz hâlâ velospet demiyor mu? Kongre lafz-ı sakîmine karşı mu'temer bulunduğu halde edebiyat nedir, üslûp ne demektir, aheng-i telaffuz nasıl şeydir anlamamış olan bir takım erbâb-ı kalem elân bize kongreyi isti'mâlin ne zararı var mu'temer de başka lisândan alınma bir kelime değil midir demiyor mu? (Bibliyografi) ye fihrist kelimesi mukâbil bulundu da isti'mâline hangimiz yanaştı.

İş refîkimizin dediği gibi değildir. Biz kendi lisânımızın kıymetini, kavmiyyetin, milliyetin ulviyetini takdîr edemeyen, mahrûm-ı fazîlet için esnâ-yı muhâtaba ve mekâtibede kelimât-ı ecnebiye isti'mâlini meziyetten addeden münasebetsizlerimizin bu husûsta inat etmesi veyahut başkasının mukâbil bulduğuna hased etmek gibi âdilik ederek kelimât-ı ecnebiyeyi isti'mâlde ısrar eylemesi bu hallere sebep oluyor. Bu gibilere mukâbele-i müdâfaa ister lisânımızı sadeleştirmekle edebiyatımızdan umûm Türk akvâmını müstefîd etmek lisân-ı Türkî-i Osmâniyi böyle kelimât-ı ecnebiyeden tathîr ve tasfiye eylemek için "İzmir" ile "Mâlûmat" himmeti kâfidir. Bize karşı kelimât-ı ecnebiye isti'mâline taraftar olanları artık unutmalıdır. Bu husûsta (Tercüman) refîkimizin de bize pek çok muâveneti olacağı me'mûldür. Türkçeyi elbette bizden güzel bilir.

[1] bisiklet(velespit olarak da geçer)

(Ekspozisyona) sergi, muarız-ı umûmî mukâbil olarak kabul edilmiş pekâlâ müşehher kabul edilmemiş Encümen-i Dâniş ve Muâyene a'zâsından bir zât (müşehher) in o terkîbe mukâbil olmadığını isbât etmiş. Bu garîb isbâta ne hâcet biz (ekspozisyon)a, (müşehher) der isek Fransızlar olmaz mı diyecek? Bu bir isimdir. Bu millet o şeye bu ismi vermiş demektir. Bulunacak mukâbilleri kabul etmek için (bu kelime o ma'nâyı ifade etmiyor) demek ma'nâsız bir müdâfaadır. Acaba Arapların bulduğu (bâhira) ile vapurun , (madam) ile akîlenin (fiblot) ile ustûlenin kezalik Acemlerin bulduğu (târ-ı berk) ile telgrafın ne münâsebeti vardır? Mukâbil bulmak husûsunda küçük bir münâsebet, ufak bir alâka ma-ziyâde kâfidir.

Refîkimiz (albüm)e (peyker bend) demek bilmem câiz olur mu? diyor. Şimdi yazdığımız fıkra güzel okunursa bu suale yer kalmaz.

Gelelim (demet)e bu kelime buketin tamam mukâbilidir. Ve hiçbir zaman ma'nâsını anlatmak için çiçek ilâvesine muhtâç değildir. Bir demet arpa, bir demet ot ta'bîrleri vardır. Dest-i top ve deste demektir. Demeti beğenmez isek desteyi alırız. Maksad mukâbil bulmaktır. Bir de demetin esâsen çiçekte kullanılmış olmasının bu husûsta zararı değil bilakis fâidesi vardır ki burasını belâgat tâyin eder. Hem biz refîkimizden tenkîd beklemeyiz. Bizim bulduklarımızın içinden beğenilmeyenler çıkarılsın da yerlerine başka mukâbil bulunsun bu sûretle iş görelim. Lisânımızı temizleyelim. Biz Türküz, lisânımız ecnebî lisânı olmasın. Bu vazîfeyi ileri götürmek için lisan-ı kavmiyyetin kıymetini bilen Türk edîbleri bizimle beraber olacaklardır.

Vezin, kafiye bir de ihtişâm-ı üslûb sâyesinde kelimât-ı ecnebiye bugüne kadar eş'ârımıza girememiştir. Buralara girmesi için de bizde gayret eden Frenk mukallidleri mevcûddur. "Servet-i Fünûn" a yazı yazanlar bu bâbda da kusûr etmiyorlar.

Hülâsâ refîkimizden ricâ ederiz ve bu ricâmızı umûm Türk erbâb-ı kalemine de taammüm ederiz. Artık kelimât-ı ecnebiye isti'mâli gibi

münâsebetsizlikten lisânımızı kurta-ralım. Türkçesini bulamadığımız kelimeler kalemimize rast gelecek olursa onları birer ikişer gazetelere derc ettirip mukâbillerini bulmak için erbâbının nazar-ı irfânına atalım. Lisânımızı, edebiyâtımızı sâdeleştirelim de hem biz anlayalım hem herkes anlasın.

LİSÂN MESELESİ

Tercümân ne diyor, Malûmat ne diyor

Bahçesaray'da neşr olunan (Tercüman) refîkimiz diyor ki:

İzmir'de "İzmir" nâmında neşr olunan yeni ve güzel gazetenin bir nüshasında "Umûm üdebâmıza bir ihtâr" serlevhasıyla bir bend okuduk.

"Türk, Arap, Acem lisân-ı edebîlerinin hey'et-i mecmûasında mürekkeb bir enmûzec-i bedî'" olan Osmanlı lisânının kısm-ı edebîsini nazar-ı tedkîkten geçirecek olur isek en evvel nazar-ı dikkatimizi—tenâfür—bahsi celb eder ki o bahisde de üdebâmızın isti'mâllerini şiddetle men' etmekte oldukları "istasyon, konsültasyon, sikostra, kart de vizit, vapur, şimendifer, kongre, konferans" gibi soğuk ve mütenâfir kelimeleri görür ve şu hâlin gitgide tekessür ederek lisânımızın tefrikine bâ'is olacağını anlarız. Dünyada insanların her türlü menâfiine mâni' olan teşettüt-i lisân maddesinden ibaret olup bir kavmin terakkîsine bâ'is olan şey de o kavmin efrâdının hüsn ü lisânda ittihâdlarıdır." demişler. Pek doğru söylemiş-lerdir.

Bugün Araplar da Fransız ve İngiliz ve sâir lisânlardan kendi lisânlarına karışmak isteyen kelimeleri der-akab yakalayıp mukâbillerini bulup lisânlarından tard ediyorlar: "Vapur" u görür görmez "bâhira" nâmını veriyorlar. "Kart de vizit" i işitir işitmez "betâfak-üz- ziyâre" nâmını çıkarıyorlar.

Şimdi bunu biz de yapmalıyız. Hatta şimdiye kadar yapmadığımız kabâhattir.

İşte biz bugün üdebâmızı bu hidmet-i lisâniyeye dâvet ediyoruz."
Bu da pek doğrudur ve dâvet de güzel dâvettir.

Osmanlı lisânını sadeleştirmek "Türkî" olan bu lisânı oldukça "Türkleştirmek" demektir, bundan matlab ise edebiyattan milleti yani Türkleri müstefîd etmektir. Garp dillerinden dilimize karışmak isteyen kelimelerin mukâbilini bulup kullanmayı ve mukâbilini bulamayıp kabul ettiklerimizi kavâid ve tabîat-i Türkîye tatbîk edip kullanmak lazım geldiği gibi Araptan, Farstan kabul ettiklerimizi dahi böyle etmelidir. Türkçesi bulunan bir kelime yerine diğer lisânın kelimesini isti'mâl etmek cinâyet-i edebiyedir.

Lisân en ibtidâ "kavmî" olmalıdır ki herkes anlayabilsin. Lisânın yaraşığını, letâfetini ikinci derecede tutmalıdır. Bu hakîkati ben demiyorum, hâli ile "Türkler" söylüyor. Mîzân-ı edebiyede beş paralık kıymeti olmayan bilmem nerede basılıp çıkan (Âşık Garip)ler, (Şâh İsmail)ler, (Köroğlu)lar, (Kerem)ler, Edirne'den, Bursa'dan başlayıp tâ Azerbaycan, Horasan ve Kaşgar Türklerine kadar münteşir olduğu halde ma'lûm ediblerin yazdıkları eserler, o meşhûr şâirlerin (idi) ile (dedi) den maâda Türkçesi olmayan ateşli şâirleri Türklere kapalı kalıyor.

Deniyor ki Türk lisânında nâzik ahvâl ve hissiyât-ı rûhâniye ifadesine lazım kelimeler bulunmuyor. Binâenaleyh terkîb-i Arabî, Fârısî olmadıkça lisân da lisân olmuyor. Belki böyledir, ama hâlâ bu zamana kadar Türk diline mahsûs bir lügatimiz olmadığı halde bu kadar kestirici bir hüküm etmeye hakkımız yoktur zannederim. Türkçeyi mükemmel bilen kimdir?

Türkçesi bulunmadı da onun için mi (timür yola) şimendifer denilmek âdet edildi. Türk dili aranılır ise, tahsîli lazım görülür ise şimdi zannolunduğundan ziyade zengin olduğu anlaşılır ümîdindeyim. Türk dili Türkçe olmalıdır. Osmanlılar ise Âl-i Osman devletine mensûb akvâma hâkim olan Osmanlı Türkleridir.

GAZEL

Sanma o mehin cefâsı yoktur
Ahd etse dahi vefâsı yoktur

Beyhûde telâş etme doktor
Dil hastesinin devâsı yoktur

Mestân eyle kim lebâleb olmaz
Ol meygedenin safâsı yoktur

Gel! Pîr-i mugâna hizmet eyle
Zâhid anın rüyâsı yoktur

Cânân ki habîr-i derd-i dildâr
Feryâda fakat rızâsı yoktur

Sür'atle geçer misâl-i sâye
Zevk u kederin bekâsı yoktur

Raif Sezai

GAZEL

Bu demlerde hakîkat ol perî âşûb-ı cân olmuş
Ruhunda dâne-i hâli meşâr-ı bil-benân olmuş

Meğer, nûr-ı letâfetten yaratmış Sâni'-i Kudret
Vücûd-ı nâzenîni serteser pertev-feşân olmuş

Kapıldım hayrete ben gerçi esnâ-yı teşrifte
Lisân-ı hâle amma eşk-i çeşmim tercümân olmuş

Nigâh merhamet ümîd ederken âh o mehrûdan
Dirîğâ nâvek-i dildûzına sînem nişân olmuş

Hele bak bir nefes rahat var mı âşık-ı zâra
Rakîbân ol mehin yanında gûyâ pâsbân olmuş

Kıbrıs'tan: Kaytazzâde Nâzım

ŞARKI

Hicrânla sîne çâk, garîb ü mükedderim
Göksu yolunda kaldı hazînâne gözlerim
Lûtfen aceb gelir mi diye ol semenberim

(Nakarat)
Göksu yolunda kaldı hazînâne gözlerim

İhrâk ederdi âlemi hurşîd-i şû'le-bâr
Sâhilde gamla leyle kadar ettim intizâr
Lûtfen aceb gelir mi diye ol semen gaddâr

(Nakarat)
Göksu yolunda kaldı hazînâne gözlerim

Beylerbeyli: Anber

No: **54** **24 Rebiülâhir 1314** **2 Ekim 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İMLÂ MESELESİ

Memleketimiz eşrâfından izzetlü Âdil Bey Efendi'nin "mütâlaa" zuhûr-ı intişârını tebrîk zımnında yazdıkları makâleyi dikkatle ve kerrât ile okudum. Mîr-i mûmâileyhin imlâ-yı Türkî hakkında beyân ettikleri mütâlaata karşı bendeniz de fikrimi yazmak isterim.

Filvâki bu gibi mübâhis-i mühimmeye bizim gibi âcizlerin karışması bir nev' hadd-i nâşinâslık ise de hüsn-i niyyet masrûf olan bir şeyin—velev ki ehemmiyetsiz olsun—muzırrattan ziyade faidesi görüleceği ve "Bârika-i

hakikat müsademe-i efkârdan çıkar" kavl-i meşhûru da bu bâbda rehber ittihâz edileceği için şu satırları karaladım. Ümid ederim ki tobra-i nisyâna atılmaz.

Lisânımızın üç anasırından mürekkeb bunlardan yalnız Arapçanın mükemmelen tahsîline—takip edilmekte olan sûret-i tedrîse göre—Ömr-i beşerin bile gayr-ı kâfi olması nazar-ı dikkat ve itinaya alındığı takdirde Türkçemizin gerek suret-i tedrîsi ve gerek usûl-i imlâsınca ıslahat-ı mühimme icrâsı zarûrî hükmündedir. Bir lisânın suret-i tahsîlini teshîlden maksat lisan-ı mezbûru mensûp olduğu cemaate kolayca öğretmek ve senelerce elde edilmeyen bir bahsi yalnız bir iki takrîr ile zihinlere güzelce yerleştirmek hikmetine mübtenî olduğundan, her halde bizim de lisânımızın kavâid-i mazbuta tahtına alınmasını arzu edeceğimiz tabîidir.

Bugün Avrupa darülfünunlarında elsine-i şarkînin ve bilhassa Arapçanın az bir zaman zarfında temin-i tahsiline muvaffak olunması ve lisanlarınca hiçbir münasebeti olmayan ecnebîler Arapçayı birkaç sene zarfında okuyup yazmaya başladıkları müddeâmıza güzel bir delil olabilir. Buna sebep ise Arapçanın bizde hâlâ tarz-ı kadîm üzer tedrîs olunması ve Avrupa'da kavâid-i Arabiyenin kolay bir usule rabt edilmesidir. Halbuki bizde arapçanın şöyle dursun, lisân-ı millîmizin bile kavâid-i mazbutası mükemmel olmadığından Türkçe tahsil edenler bu yüzden birçok müşkülâta tesadüf etmekte ve yüzde ancak birkaç kişi o da mürûr-ı zaman ve fevkalade cehd ü ihtimâm ile müşkülât-ı mezkûreye galebe muvaffak olmakta bulundukları itiraz kabul etmez bir keyfiyettir. Evvelde lisânımzı fevkalade bir mugalata içinde bulunmakta ve iki söz ile ifadesi mümkün olabilen bir fikir, tumturaklı elfâz hatırı için birkaç satırdan mürekkeb bir cümle ile gösterilmekte olduğu elimizde mevcûd olan âsârdan istidlâl olunmaktadır.

Çok şükür Şinâsi merhûm ile açılan devr-i teceddüd bu gibi mugâlatata nihâyet verdi. Memleketimizde, o zaman-ı teceddüdden mukaddem eli kalem tutanları parmakla gösterdikleri halde ondan sonra birçok erbâb-ı maârif

yetişti, envâr-ı marifet her tarafta pertev-pâş olmaya başladı. Fakat şu son zamanlarda yetişen ehl-i kalem bu eseri hakkıyla takipe muvaffak olamadılar. İmlâmızda bî-mana, bî-lüzûm tahrîflerde bulunmaya başladılar. Mamafih bundan dolayı kabahatin kısm-ı küllîsini onlara yükletmek de doğru olamaz. Evet! Tebeddül-i zaman ile her şeyde tagayyür kavâid-i tabiiyedendir.

İmlâmızın bu kadar tahrîfâta, tagayyürata uğrayışı, kavâidinin lâyıkı vechile mazbut olmamasından birinin keyfî olarak tahrîf eylediği bir kelimenin sûret-i tahrîr-i hakîkisini kimse irâe etmeyerek keyf-i mâyeşâ bırakmasından ileri gelir. Mesela “kapu” kelimesini (kapı) , çin edatını için diye yazmakta ne gibi bir muhsinât tasavvur olunabilir?

Fakat bazı kelimeler vardır ki onları da hâl-i kadîmi üzre terk etmek hiçbir vechle sahîh olamaz. Meselâ: (Gögercin) i,(güvercin) (idüğü)nü (olduğu) (toğru)yu (doğru) şeklinde yazmak min-küll-ül vücûh evlâ ve savâbtır. Zira bir kelimenin telaffuz olunduğu gibi yazılması en ziyade eşkâl eden cihet-i iltibâs korkusu olduğundan şâibe-i iltibâstan musavven olan kelimât-ı Türkîyi söylenildiği gibi yazmak kavâid-i lisâna her halde muvâfıktır. Bu ciheti isbât için şunu zikredebiliriz ki:
Bir kavmin lisânı ne kadar muğlak, emr-i tahsîli ne kadar müşkül olduğunu o lisanı tahsîl eden ecnebîler (…) görülür. Filhakika bugün tenevvü’-i lügat cihetiyle dünyanın en rengîn bir lisânı olan Arapçayı mükemmel tahsîl etmek –Türkçemize münasebet-i fevkaladesi olduğu halde—bize pek müşkül ve zamana muhtac görünmekte ve halbuki o kavma mensûb olanlar bu müşkülâtı hissetmemektedirler.

Bunun gibi lisânımızı tahsil hevesinde bulunan birçok ecânib dahi en ziyade telaffuzu başka, tahrîri başka olan kelimâtta müşkülât çekmektedirler. Şimdi biri çıkıp da bize, “hangi fikre, hangi kâideye istinâden” “güvercin” sûretinde telaffuz ettiğiniz bir ismi “gögercin” diye yazıyorsunuz? “ yollu bir sual irâd edecek olur ise biz ona “eslâf öyle yazmış” öyle kabul etmiş” biz de ona ittibâen öyle yazıyoruz. cevâbından başka bir müdâfaada bulunabilir

miyiz? Mesele munsıfâne düşünülecek olursa lisânımızda şâibe-i iltibâstan ârî olan kelimâtı telaffuz olunduğu gibi yazmakta kendimizi mecburiyet tahtında göreceğimiz tabiîdir.

HİKAYE-İ MÜNTEHABE

ÇERÇİ

Varılan, keşfedilen, zannolunan nice kısa hâtırât, tesâdüfât, küçük şeyler, kapalı hadiseler vardır ki fikr-i nevres ve nev-âmizimizi idrâk-ı hakîkate îsâl eden birer râbıta, birer rişte-i ittisâl müşâbehesindendir.

Yollarda başımı alıp dolaştığım ve hod-serâne hayâlâta saydığım esnâlarda neşât-âmiz yahut hüzn-engiz birtakım küçük hâdisâta tesâdüf ederim ki zîr-i ikdâmımdaki çaylaklar arasından fırlayıp uçan kuşcağızlar gibi pîş-i hayâlimden kaçıp nihân olur.

Yaz mevsimine mütesâdif bir günde (Borje) gölünün sâhil-i yemînine hâkim olan bir yoldan geçiyor idim. Nigâhım âfitâb-ı muğteribin envâr-ı lügazendesiyle endûde yeknesak bir reng-i laciverdi arz eden ve zaman zaman hâreler husûle getiren bu suyun üzerinde temevvüc-engîz idi. Kalbimde de evân-ı tufûliyyetimden beri göllere, o enhâr-ı dilcûya, deryâ-yı latma-hîze karşı mevcûd olan hiss-i temâyül, teşevvuk..o anda zebânezen-i ihtizâz idi. Bir ucu (Rön) diğeri (Borje) semtlerinde ihtifâ eden, kemal-i vüs'atten girânı bîrûn-ı ihâta-i nazar olan bu safha-i mâyi'-dilgüşânın diğer sahili üzerinde bir ibik gibi diş diş görünen ve (Şat) zirvesine kadar i'tilâ eden cebel bir mehâbet-rûy-ı âb-ı safâ-sâye gösterdi.

Yolun her iki semtinde ağaçtan ağaca tırmaşan asmalar dayandıkları ağaçların ince dallarını yapraklarıyla serâpâ kuşatıp bir kütükten diğerine

âvizân olan yeşilli, sarılı, kırmızılı ve bazı yerleri hûşe-i a'nâb-ı siyehreng ile lekeli saçaklarını—zülf-i perişân-ı mehveşân gibi—bağların der ü dîvârına yapıp dökmüşler idi. Yürüdüğüm yol (…) hâlî ve toz toprak ile mâlî idi. Bir de ben rehyâ-yı avdet ve etrafımdaki menâzır-ı pür-ibtisâma dîde-dûz-ı hayret iken (Sen İbnosan) kasabasını dört taraftan muhît olan ormanlığın arasında taşıdığı bâr-ı tâb-fersânın sıkletiyle beli bükülmüş bir adamın değneğine dayanarak bana doğru yürüdüğünü gördüm. Biraz takarrüb edince bu adamın köylerde, kasabalarda kapı kapı dolaşıp ufak tefek ve ucuz şeyler satan bir çerçi olduğunu anladım. O zaman henüz yirmi beş yaşlarında iken bir gece (Arjantoyel) ile (Paris) arasında böyle bir çerçiye tesadüf etmiş olduğumu tahattur ettim.

O zamanlar, nice nuhbe-i saâdet-i sandal ile göllerde, nehirlerde gezinmekten ibaret idi. (Arjantoyel)'da bir lokantacının apartmanında bir oda isticâr etmiş olduğumdan akşamları parsdan sandalyede oturmaktan pantolonlarının biçimi bozulmuş birtakım mösyöleri mukaffa bir şimendöfere râkiben Arjantoyel'deki odama avdet eder idim. O zaman sandalım hazır bulunur idi. Gurûba doğru zevrak-süvâr-ı cünbüş ve nezahat olup süratle kürek çekerek akşam taâmına ya (…) ya (şato) ya yetişir idim. Geceler ekseriyâ mâhitâb ile rûşen olduğundan başımın üzerinde o çerâğ-ı pertev-rîz-i tabîat nûrefşân olduğu bir dem-i safâ-perverde yine Pâris'e doğru hatve-endâz-ı avdet olurdum. Böyle bir leyle-i mukmirede meşgûl-i tayy-ı râh iken önümde bir adamın yürüdüğünü gördüm. Ekseriya ya şehre avdeti tehir edenlerce bâis-i havf u hırâs olan bu tenhâ yollarda böyle adamlara rast geldiğim çok olurdu.

Önümde yürüyen adamın sırtında ağır bir yük olduğu görünüyordu. Yol üzerindeki taşları takırdatacak kadar bir süratle attığım hatvelerle doğruca herifin üzerine gittim. Adamcağız durdu, başını bana doğru çevirdi. Durmayıp kendisine doğru gittiğimi görünce caddenin ortasından çekilip yolun kenarını takip etmeğe başladı. Tam yanına yaklaşıp önüne geçeceğim sırada:

—Akşamlar hayrolsun efendi! diye bağırdı.

—Ben de cevâben dedim ki:

—Akşamlar hayrolsun arkadaş.

—Gideceğiniz yol pek uzak mı?

—Paris'e gidiyorum.

—Bu gidişle pek geç yetişmeyeceğiniz tabîidir benim arkamda yük olduğundan o kadar çabuk yürüyemiyorum.

—Ben de sürat-i reftârımı tahfîf ettim.

Bu adam niçin benimle konuştu, sırtındaki yük ne olabilirdi?
Bu tasavvurat fikrimi karalttı. Tam bizim geçtiğimiz mahallerde birkaç defalar cinâyetler îkâ edildiği, herifin sırtındaki yükün bir cesed olması da muhtemel bulunduğu birer birer hatırıma geldi.

Lakin adamcağızın hâl ve etvârı küstahâne değil, bilakis hâifâne tarz-ı güftârı da niza'-cûyâne değil belki müdebbirâne görünüyordu. Sonra ben ondan sual edip dedim ki:

—Siz nereye? Gideceğiniz semt uzak mı?

— Hayır (Asniyer)

—Oturduğunuz yer orası mı?

—Evet efendim, san'atım çerçilik. İkâmetgâhım da Asniyer'dir.

Gündüzün piyâdelerin zîr-i zalâl-ı eşcârda yürüdükleri yaya kaldırımını bırakıp caddenin ortasına geldi. Ben de öyle yaptım fakat hâlâ bastonlar elde birbirimize şüphe-âmiz bir nazarla bakmakta, emniyet edememekte idik. Yanına takarrüb edince bana bir itmînân geldi. O da bana karşı böyle bir şey hissetmiş olmalı ki benden:

—Biraz ağır yürüseniz olmaz mı? diye sordu.

—Niçin?

—Çünkü geceleri ben bu yolu pek sevmiyorum, sırtımda mal var.

Herhalde iki kişinin birlikte bulunması tenhâ bulunmaktan hayırlıdır. Birlikte iki kişi gidecek olur ise üzerlerine varmaya pek cesâret edemezler. Doğru söylediğini ve korktuğunu anladım, arzusuna muvâfakat ettim. Adamcağızla ben gecenin saat altısında Arjantoyel'den Asniyer'e giden yolun üzerinde dûş-be-dûş refâkat olarak gitmekte idik.

Esnâ-yı râhta yoldaşıma:

—Sizin için bunca muhâtarat melhûz iken böyle niçin geç gidiyorsunuz? diye sordum.

Macera-yı (…) bir bir bana anlattı. O gün akşamüstü ikâmetgâhına avdet niyetinde değil imiş. Üç dört gün sıra ile satacak kadar emtia birlikte almış, o günü bir hilâf-ı me'mûl çok alışveriş etmiş. Fazla olarak kendisine siparişler vukû' bulmuş, hem müşterilerine karşı taahhüdâtı îfâ etmek, hem de eksilen şeylerin yerini doldurmak, için, gecenin bu vaktinde avdete mecbûr olmuş, bu günlerde iyi iş gördüğünü zaten çerçilikte kendisine bir mahâret-i mahsûsa mevcûd olduğunu (…) herif bana ciddî bir memnuniyet ile esnâ-yı avdette anlatıp duruyordu. Sözlerine şunu da ilave etti:

—Asniyer'de bir dükkanım da var. Onu zevcem idare eder.

—Ay, evli misin?

—Hay hay, onbeş aydan beri evliyim. Güzel bir karı buldum. Bu gece benim avdetimi görünce şaşıracak.

—Bunları söyledikten sonra nasıl evlendiğini bana nakletti. Bu kıza iki seneden beri alaka-bend olduğunu, en nihayet taht-ı izdivâca aldığını anlattı. Karısı ötedenberi bir sokağın köşesinde bir dükkan tutmakta ve yazın ve sair mevâsimde şerit, kurdela, güzel potin kopçaları, çocuk oyuncakları satmakta imiş. Kadın ekseri laciverdî elbise giyinip sokağa çıkmayı itiyâd edindiğinden kendisini tanıyanlar nezdinde (Bluet) namıyla mârûf imiş. Bugünlerde karısı biraz rahatsız imiş, hâmil olduğunu zannediyorsa da ondan pek emîn değil imiş. Kendisi malın mosturasını müşterilere ve alıcılara göstermek için ekseriya böyle uzunca seyahatler yapmaya mecbûr olur imiş. Sonra bana:

—Efendi! Siz nesiniz? dedi. Sonra iki yelken gemisine mâlik olduğumu, her akşam sandalla kürek talimi yaptığımı ve idmanı sevdiğim için

bazen mâşiyen Paris'e kadar geldiğimi diğer bir meşgûliyetimin güyâ pek kazançlı olduğunu anlattım. Bana cevâben dedi ki:

—Hay efendi, hay! Ben de sizin mevkinizde olaydım, böyle gece yarılarında sokak ortalarında dolaşır mı idim? İnsan böyle yollarda hiç emîn olur mu?

Bu sözleri söylerken bana yan yan baktığından herifin kâtı' tarîk-i makûlesi bir şey olup beni desâis ile iğfâl sûretinde olduğundan korkuyordum. Bu sırada yorgunluğundan:

—Aman efendim biraz ağır gidin, sırtımdaki yük ağır deyince bana biraz emniyet geldi. Herif daima sözünde devam ederek:

—İşte yetiştik. Geceleri dükkânda yatmayız, gece dükkânı bir köpek bekler. Fakat dört adam kadar cesurdur, dersem inanınız, siz beni buraya kadar getirdiniz. Bana büyük bir iyilik ettiniz, oturduğum oda bir sokak içindedir. Şehrin bu civarlarında kiralar pahalı, lütfen oraya kadar gelip birlikte bir kadeh şarap içecek olursanız beni minnetdâr edersiniz… Ben de yükümü oraya bıraktıktan sonra artık korkmam, sopamı alıp size yoldaş olurum dedi.

Ben reddettim, o ısrar etti, yine reddettim, rencîde bir tavırla onun gibi âdi bir adamla bir kadeh şarap içmeye tenezzül etmediğimi söyledi. Tahammül edemedim, birlikte yürüdüm. Dar u tenha bir sokağın içinde (…) harâb bir apartmanın önüne muvasalat eyledi. İptidâ içeriye girmeye korktum. Omzumdan iterek evin içerisine soktu. Bir mahzene düşerim korkusuyla el ve ayağımla yoklayarak merdiveni bulabildim. Kendisi arkadan geliyor ve çıktıkça:

—Çıkın çıkın, altıncı katta diye bağırıyordu.

Kendi sırtında pek yükü bulunduğu halde pek müşkülâtla soluk alarak: "Ne yüksek şey çıkmakla bitmiyor" diye mırıldanıyordu.

Yukarı çıktık, boynuna bir ip ile asılı bulunan anahtar ile kapıyı açtı. Odaya girdik. Odanın ortasında bir masa duvarına dayalı bir yemek dolabı vardı. Duvarları kaba kireç sıva ile örtülmüş idi.

Şimdi ben gideyim, karıyı uyandırayım. Uykusu pek ağırdır. Fakat belki uyanır. Uyanmazsa ben kilere gider, şarabı getiririm dedi.

Karşıdaki odaların birisinin kapısına yaklaşıp, “Polin!” , “Polin!” diye bağırdı. İçeriden ses duymayınca yumruğuyla birkaç defa kuvvetle vurdu. Yine ses çıkmadı. Herif söğüp sayarak merdivenlerden kilere indi. Ben odada yalnız kaldım. Bu sırada kadının bulunduğu odada hafifçe konuşulduğunu duyar gibi oldum. Korktum, kendime:
“İşte oldu olacak! Herif beni bir tuzağa düşürdü! Karşıdaki kapıyı çaldıysa arkadaşlarına beni soymak için işaret verdi. Şimdi bu haydutlardan nasıl kurtulup kaçmalı!” diye havf u endîşe bir halde bekliyordum.

Derken karşıki odanın kapısı açılır gibi bir ses oldu. O zaman kalbimden: “Ha! işte müdafaya hazır ol” dedim. İhtiyaten elime yakın bir sandalyeyi kapıp ayağa kalktım. Bir anda kapı açıldı, kapıyı yarı aralık tutan bir el göründü. Başı yuvarlak bir şapka ile örtülü bir herif kapıdan sürünerek çıktı. Beni görür görmez(…) merdivenlerden paldır küldür sıçradı. Gâib olup gitti. Kaçan herif ayakları çıplak, karavanasını takmaya vakit bulamamış, kunduraları elinde yakışıklı bir delikanlı idi. Bunu görünce gelip yerime oturdum. Vâkıa mudhik bir renge giriyor idi, nihayet çerçi elinde iki şişe şarap olduğu halde kilerden geldi. Şişelerin ikisini de boşaltmak istedi. Yalnız bir kadeh içmekle iktifa ettim. Sonra dedi ki:

—Karı hâlâ uyuyor mu, acaba uyandı mı?

—Hayır, bir ses duydum.

Ben gitmek üzere ayağa kalkınca karısının kalkmadığına herifin canı sıkıldı. Gelip kapıya birkaç yumruk daha vurdu. Bir daha “Polin!” diye bağırdı. Lakin herif adeta karısına kızmış idi. Ben gittikten sonra kapıyı açtırıp karıyı pataklayacağını söylüyordu. Nihayet odanın içinden:

—Ne var? diye bir ses çıktı.

—Benim geldiğimi duymadın mı?

—Yok. Uyuyordum.

—Kapını aç!

—Sen yalnız isen açarım. Öyle gece yarılarında eve misafir getirmeni istemiyorum. Herkesin rahatını bozuyorsun.

Beş on dakika evvel kaçırdığım herifin merdivenlerden indiği gibi korkarak tutuna tutuna merdivenlerden indim. Paris'e doğru yola düzülürken, dünyanın her tarafında, her şekilde her gün tesadüf edilen vakalardan birini o gece temâşâ ettiğimi düşünüyordum.

Hüseyin Dâniş

AİLE MANZÛMELERİ

"Asr refîkimizden muktebesdir)

Miras Kavgası

Bir mâtem içinde tatlı ümmîd
Bir hânede hem cenaze, hem îd
Göz ağlamada gönül de şâdî
Miras oluyor bu hâle bâdî
Rahat döşeğimde yok mu ârâm
Tedfînine eyliyorlar ibrâm
Kan tutmuşa benziyor bu mümkün
Ta'cil olunur cenaze lakin
Belki dirilir! Ne olur ne olmaz
Ümmîd-i hafî husûl bulmaz
Bir kere cenaze defn olunsun
Şu gizli defineler bulunsun
Göz yaşları bir nümâyiş eyvâh!!
Miras, nedir? Bu Allah, Allah

Emlâk ü akar, bunca mîras
Eyler mi kulûba kasvet îrâs
Gözlerde taharrî-i demâdem
Eşya ve nukût! Nerde mâtem!
Sad-hayf cenaze! Orta yerde
Lakin, senedât, nakdi nerde!
Mikdâr-ı nukût! Ah meçhûl
Vârisleri etmesin mi meşgûl!
Bir şigal-i mühim, serâir-i kalp
Gassâl, falan hep olundu celb
İskâtçılar onda dûra hazır
Varanlara başkadır menâzır
Yekdiğere itimâd müşkül
Müşkül ne demek olur mu kâbil!
Ya mal kaçırır, çalarsa bilfarz
Ya sahte sened, yaparsa bir karz
Yahut ki çıkarsa bir vasiyet
Bunlar da büyük, büyük eziyet
Kalpler helecânda bir tereddüd
Zâhirde teessür ve teveddüd
Her neyse cenaze gitti bitti
Vârisleri ol gün avdet etti
Ferdâsı ne yas ne âh kaldı
Hep bitti. İntibâh kaldı.
Aç dîde-i intibâhı sen de
Kan ağlayacak günüde: hande!
Servet! diye âh gasb ve kesb et
Öldün mü? Bırak fakat çabuk git

Bilmem hoşuna gider mi böyle
Bir kere düşün, düşün de söyle
Kimdir şu vefât eden, pederdir

Eyvah! Azîm bir kederdir
Kimler? Bu keder içinde dilşâd
Hasm olmalı! Yok sövmeli evlâd
Evlâd! Bu ne taş yürekli feryâd
Fevt oldu peder! O hande-âbâd!
Nefret: Bu kasıd-hezâr, nefret!
Dikkat! Buna bâis oldu servet
Evlâdına terk eden fazîlet
Dârında bulur evet: saâdet
Biz nakl edelim mâlı hâle
Dikkat ediniz şu intikâle
(Zeyd) ile hem-rû Bekr beraber
Hemşiresi (Hind) üç birader
Miras helal evet! O levm-i Hakk
Taksîm edelim bugün muhakkak
Taksime girişiler hoyda
Bir Arap da oldu ah peydâ
Mikdâr-ı nukûda hîle girmiş
Zeyd mahkemede yemin vermiş
Yekdiğere oldu hasm u muğber
Davalı büyük, küçük birader
Fetvâlar alındı oldu davâ
Mirasa konuldu nakd ü eşyâ
Bir derd-i azîm, renc ü gussa
Yok! (Bekr) e ziyade düştü hisse
Noksan idi yok değildi derken
Bastırdı (Ömer)de (Zeyd) i de erken
Bir kanlı muhâsemâta girdi
Mecrûh bir arz-ı hâl verdi
Davâya kıyam olundu işte
Şâhid çıkıyor buna enişte
Sandık kırılıp mücevher aşmış

Elmasçıları bütün dolaşmış
Yok nâm ü nişân cevherinden
Bir şüphesi kaldı şevherinden
Sirkat çıkıyor ceza gerektir
Hemşiresi, zevci müşterektir
Beyn-el-virse hilâf-ı bürhan
Davalar olundu arz u etyân
Masraf gidiyor bu hisselerden
Azâde olur mu gussalardan
Aylar, senelerce uğraşıldı
Miras maraz! Değil mi? Mâlûm
Mirâs-ı peder demek, yanar mum
Yandı, eridi, tükendi, bitti
Mahvoldu şu handân gitti
Ey servete istinâd eden eb!
Ya ilm ü edeb değil mi? Enseb
Mal ister isen kemâl içinde
Câhillere bak! Ne hâl içinde
Evlâdını koyma koyma, câhil
Gâfil isen ol bu yerde âkıl

Mısrî

NAZİRE

Rumûz-ı zâr çekme lisân-ı irfân ol
Künûz-ı gayb-ı kerîme güşâde-dâmân ol
Dolaşma serseriyâne bu deşt-i gaflette
Harîm-i “men aref” e doğrul, ehl-i îkân ol

Hazâne-i dile çoktur füsûn u nirengi
Aman! Şu ejder nefsi gözet, nigehbân ol

Hevâ-yı câh ile cûşişfezâ-yı âz olma
Gınâ-yı tab' ile fesahat-nümâ-yı ummân ol

Bırak bu dâr-ı fenâyı sebâ-yı bil-kaysı
Serâ-yı mârifetullaha varıp Süleyman ol
Hakîm-i ârif isen bil, tebâ'ı tedbîr et
Mizâc-ı halka göre ver, devâ-yı lokman ol

Makâm-ı şevkte dersi al, cenâb-ı râmizden
"Rıza" terâne-i aşkınla neşve-efşân ol

Tahrîrât müdürü Sâbık Ali Rızâ

(Müstecâbizâde İsmet Bey'in gazel-i dilnişînlerine nazîredir)

Olmasın mı gönlümün feryâd-ı mahzûnânesi
Zülfünü öpmektedir ârâm-ı cânın şânesi

Uçmak ister tâir-i rûhum o kalb-i sâfına
Sensiz olmuş sevdiğim her bir keder vîrânesi

Söyleyin sâki beni âdeyle tesrîr etmesin
Âşıkın hûn-ı serkeşiyle dolar peymânesi

Cilvegâh etti bu kalb-i zârımı derd-i firâk
Yine oldu âkıbet âteş-fezâ gam-hânesi

Yanmak ister tâbişinle ey hûrşîd-i ân
Gönlüm olmuştur fürûğ-ı vechinin pervânesi

Midhat Bahârî

ŞARKI

Her dem sûzum efsûn ile eyvâh olacaktır
Dünyada benim son nefesim âh olacaktır
Derdimden emînim o da âgâh olacaktır.

Nakarat
Dünyada benim son nefesim âh olacaktır

Uşşâk diğer

Arzu ediyor vuslat-ı cân-bahşini cânım
Kurbân olayım gözlerine rûh-ı revânım
Gel etme dirîğ hasretinle bitti tüvânım

Nakarat
Kurban olayım gözlerine rûh-ı revânım

No: **55** **1 Cemaziyelevvel 1314** **8 Ekim 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

MAKALE-İ MAHSÛSA

FİLOLOJİ

Filoloji esasen Rumca iki kelimeden mürekkeptir ki harfi harfine hep kelâm demektir. Hep kelâm, bizde ilm-i kelâm var. Ama ilm-i kelâm (Filoloji) ye büyük hizmet etse bile medlûl olamaz. Vaktiyle Yunânilerde bu ilmin ismi mevcûd idi. Fakat mefhûmu başka idi, mahdûd idi. Eflâtun Sokrat'ı filolog diye vasf eyliyor, Sokrat'ın (…) felsefe ve tedrîsini teşkîl eden musâhebât-ı ilmiye ve umûmiyesine (Filoloji) diyor. Vaktâ ki Aristo zamanında mesâlik-i

felsefe ve umûmiyetle ulûm taayyün etti ve dehâ-yı Rûm o zamana kadar dâimi bir kuvve-i cedîde-i istihsâliye gösterirken artık gösteremez oldu, tükendi. İstihsâlâta bedel tekerrür-i müstahsalât kâim oldu. Âlem-i efkâr hazâin-i mâzî ile perverde olmaya başladı.

Bu hazîneler toplandı, hıfz u şerh edildi. Şeklen bazı ta'dîl ve terkîbât icrâ kılındı. Tâ ki esasın (…) tecdîdi zâhire çıkmasın.

Neyse Yunanda bu ihtiyaç yüz gösterince , bu usul başlayınca fenni ve edebi âsâr-ı mevcûdenin ıtlâı küçülmüştü. Bazı malumatın mevcûduna mütevakıf oldu ki bu ma'lumatta ancak mekteplerde iktisâb edilebildi. Mektep her sınıfın harcı olmadığı için bu imtiyaz bir sınıf-ı mahsûsa inhisâr etti. Esasen tarihe, tekerrür-i âsâr-ı sâlifeye taallük ederek hiçbir şube-i ulûma mahsûs ve münhasır kalmayan şu tafsîl edegeldiğimiz ıtlâ'a, malumatadır ki Yunanlılar ezmine-i kadîmde (Filoloji) dediler. Kelime yine aynı bu mana ile Romalılara geçti.

Bazı zevâtta ulûm ve fünûna bir ıtlâ'-ı küllî ve umûmî derece-i kemali bulunca onlara Filolog diyorlardı ki bu kelime ekseriya lâkap yerine de geçiyordu. Şuabât-ı muhtelifeye müteallik âsâr-ı mütenevviaya da (Filoloji) veriyorlardı. Bâhusûs sarfiyyûn ve nahviyyûndur ki şerh ü tefsîr-i şuarâ ile uğraşa uğraşa ilme bu umûmiyeti bu ihâtâyı kazandırdılar. Meselâ Sibevî gibi bir nahvi (…)ne umûmî ne küllî bir ihâtâ-i ilmiye sahibi idi.

Çiçeron'un tarifine göre Filoloji ve nahv u sarf ma'lûmâtı Yunan şuarâsına dair ıtla'dan ve tedkîkât-ı tarihiyyeden, telaffuza müteallik kavâid ve kelimât hakkında vukûf-ı amîk-i ma'kûlden ibarettir. Gide gide bu cihet Yunan lisanına münhasır kalmayarak Latin lisânına ve Roma âsâr-ı kadîmesine de ta'mîm olundu. Yunan lisânı ve edebiyatı için nasıl ve ne türlü tedkîkât yürütüldüyse Latin lisanı için de öyle yapıldı. Birçok ulemâ ve kudemâ-yı müellifîni tarif ve tefsîr için umûmî dersler açtılar.

Fakat vaktâ ki nasrâniyet türedi, âsâr-ı kadîme mezheb-i İsevîye muzırdır diye nazar-ı rağbetten iskât edildi. Binâenaleyh kurûn-ı vustâdaki ulûm ve fünûn ve edebiyâtın tedennîsine bu husûsu başlıca sebep göstermekte ulemâ-yı Garp da müttefiktirler. Muhâcerât devri de esbâb-ı munazzımadandır. Fakat gide gide ruhbân-ı nasara da ifâ-yı vazîfe için ma'lûmat-ı edebiyyeye ihtiyaçlarını hissettiler. Halbuki elsine-i kadîmeye vukûf olmayınca edebiyat olamazdı anladılar. Bununçündür ki bir müddet sonra rahipler bu yolda tahsîl-i ulûm ve fünûna başladılar. Beşinci asırda (Marsiyanos Kapella) namında bir zât tarafından te'lif olunmuş bir kitap kurûn-ı vustâda manastırlarda elden ele dolaşıyordu. Bu eser (Filoloji) namı altında o zaman dedikleri gibi yedi fenn ü sa'yden bâhisti: "Sarf ü nahv, bedî', beyân, musıkî, hesap, hendese, hey'et" azıcık ta'dîl olunsa tûl müddet medreselerimizi işgâl eden fünûn-ı aşereye (sarf u nahv, bedî', beyân, arûz…) ne kadar benziyor. Fakat kurûn-ı vustâ rahiplerinin nuhbe-i tahsîli, maksûdu ilm-i ilâhî olduğu için Latinceleri de pek çok tahrîfât ile âlûde idi. Esastaki safvet ve letâfete halel gelmişti. Tâ onuncu asırda Latin kudemâ-yı müellifîni güzelce vaz'-ı rahle-i tedrîs edildi de bu tahsîl ve tedkîk yola girdi.

Âsâr-ı kudemânın tedkîki, Latincenin, Yunancanın terakkî ve tedennîsi böyle fasl-ı tahavvülâta uğradıktan ve bâhusûs (Bacon) lar devrinde felsefenin ikbâliyle büyük bir tahavvül gördükten sonra on üçüncü, on dördüncü asra doğru söndü. O zamanlarda Garp'ta Arapça ve İrâniye merak uyandı, Şark'a giden rahipler bilhassa ehl-i salip zamanında ulemâ-yı İslâm ile münâsebete başladılar. Mamafih bu feyz Şark'ta çok sürmedi. On dördüncü asrın evâsıtında âsâr-ı kadîmeyi mütâlaaya yeniden bir şevk peydâ oldu. Bu sefer lem'a İtalya'dan geliyor. Bütün Avrupa'ya yayılıyordu. İtalya (Filoloji) merkezi kesildi. Her tarafında Dârülfünûnlar açıldı. Edebiyât-ı kadîmeye dâir fuzalâ-yı muallimîn tarafından dersler verildi. Filoloji cemiyetleri her cihetçe rağbet buldu. (Petrak, Bofas) Yunancadan, Latinceden âsâr-ı vafîre cem' ettiler. Bir hüsn-i misâl gösterdiler ki ziyâdesiyle semere-dâr oldu. Husûsî, umûmî kütüphâneler küşâd olundu ve o zamana

kadar köşede bucakta kalan hezâin kütüple tezyîn edildi. Floransa'da Eflatun encümen-i dânişi tesis kılındı.

Çok geçmedi buna başka tesisât-ı müteşâbihe de inzimâm etti. Avrupa'nın her tarafından ulemâ ve fuzalâ oraya koşuştular. Derken matbuât-ı nev-beşerin başına konmuş bir hümâ-yı saâdet gibi "şehbâl-i matbû'-ül endâmını "—zavallı terkîb-i nakısadar ama ne keşmekeşler geçirdi—Ortaya salıverince âlem-i irfânı bir feyzâfeyz aldı. Âsâr-ı kudemâ bir sür'at-i acîbe ile her tarafa yayıldı. Her ele geçti, her tahsîle hedef oldu.

On beşinci asırda bu füyûzât İtalya'dan Fransa'ya intikâl etti. Paris'te ve diğer büyük şehirlerde İtalyalı hocalar filoloji tedrîsine başladılar. On altıncı asırda (Filoloji) ce İtalya söndü. Hollanda parladı. Yine o asırda Almanya da bu daire-i terakkiye girdi. (Arazm, Roşlen) namlarında iki âlim, iki filolog, işitilir ki "Almanya'nın gözleri" lakabıyla anılıyorlardı. O devirden beri Almanlar bu vadide birinciliği ihrâz ve daima muhafazâ eylediler. Avrupa'nın her tarafından fevc fevc Alman filologlarına tesadüf olunur. Her sene Almanya'nın filoloji şâkirdânı sıra sıra bütün Avrupa dârülfünûnlarını dolaşırlar. Paris'e (Sorbon) a gelen Alman gençleri bütün bu ilmi tahsîl içindir. İngilizler de bu yolda Alman-ları muvaffakiyetle takip eyliyorlar ise de Fransızlar ikinci derecede kalıyorlar. Asrımızda en meşhûr Fransız filologları (Aben Remoza), (Ojen Bitron) (Ernest Renan) ve zamanımızda ise (Barbiye de Minar), (Şefer), (Pare de Kortey) ve sairdir.

Kurûn-ı Vustâda Şark'ta nahv u şerh u tefsîr ne feyz terakkî-i izhâr ediyordu? Düşünülüyorsa (Filololoji) deki behremiz, vukûfumuz bil-suhûle anlaşılır. Ne hâcet hâlâ bile Mesnevî'yi ve sâir kütb-i celîleyi şerh ve tefsîr eden efâzılımızın yazdıklarına bakılsın, (Filoloji) değil midir? Asr-ı mes'ûd-ı Hazret-i Tâcidâr-ı Âzâmî'de meşhûr-ül-esâmî filologlarımız olduğu gibi bir taraftan dahi yetişmektedir. Fakat filolojiyi yalnız Garb'a hasretmek icâb etmez, bizde de filoloji başka türdedir. Bizim filolojimiz Şarkîdir. Arabî ve Fârısî bizce Garbiiyyûnun Latince ve Rumcalarına muadildir. Onlar bu iki

lisânda ıtlâ'-ı küllî peydâ edenlere, âsâr-ı teşrîh ve tefsîr vücûda getirebilenlere ve bazen buna ma'lûmât-ı sâire de ilhâk eyleyenlere (Filolog) diyorlar…Bizce de böyle olmalıdır.

Filoloji—Evvela edebiyata, Frenklerin edebiyât-ı latîfe dedikleri: Sarf u nahv ve fesâhat ve şiire, intikâda ve emsâline ait bu nev' ıtlâ'-ı küllî ve umûmî demektir. Meselâ meşâhîrden biri bu ilmi bu nokta-i nazardan şöyle tarif eyliyor. Filoloji sarf ve nahvden, beyândan, bedî'den, âsâr-ı kadîmeden, tarihten, felsefeden, hatta bazen riyaziyetten tıptan mürekkep, bir ilimdir. Saniyen daha husûsî bir cihetten bakılırsa (Filoloji) taallüm ve tefehhüm-i edebiyata, âlet yahut vasıta olmak nokta-i nazarından bir lisânın tahsîl ve ta'mîkidir. Encümen-i Dâniş-i Kebîr'e mahsus kâmusun mukaddimesinde şöyle deniyor: (Arno) ve refîkleri sarf ve nahv-i umûmiye ve lisânın mukayese-i tahlîline ait eserleriyle bu terakkiyat-ı lisâniyyeye daha ziyade hissolunur surette hizmet ediyorlardı. Devr-i teceddüdden beri birinci defa olarak usûl-i felsefe (Filoloji) ye de tatbîk olunuyor ve fikrin kâffe-i nikâtı tahavvülâtı lisânda da aranıyordu. Sâlisen (Filoloji kompare) birbirleriyle mukâyese edilerek tevzîh olunmak üzere elsine-i müteaddidenin tahsîl-i tatbîkîsidir. Filolog ise filoloji bilen demektir.

Şu ta'rîfâta göre (Filoloji kompare) ilm-i lugat yahut daha şâmili: ilm-i lugat-i mugat diye tercüme edebiliriz, (Filoloji kompare ilm-i lugat-i bilkıyâs, filolojik) lugaviyye, (filolog) lugavî münâsip gelir amma mana bihakk şumullü olmaz, tarifin birinci ve en müteammim kısmı hariçte kalır…Bu lugavî tarihten, felsefeden, riyaziyattan, hatta tıptan dem vurabilir. Fakat ilm-i lugat bu manayı câmi' olabilir mi? Bunun için daha güzel, bâhusûs mantık, bedî', intikâd, vesâire gibi yekpâre bir ıstılâh bulmak erbâb-ı iktidarın himmetine mütevaffıktır. (Yekpâre) meziyyetinde lafzen büyük fâideler vardır. Yalnız (lugat) diyememek, mutlak ilm kelimesini araya sokmak ekseriya müz'içtir.

(Mütalaa refîkimizden muktebestir)

FIKRA-İ MUHAYYİLE
(HAY ŞEYTAN TİNO)

Kâinât-ı füyûzât-ı rûh-efzâ-yı bahâr ile yekpâre kesilmiş, semânın reng-i firûze-fâmı deryâ-yı laciverdin manzara-i nazar-rübâsını birkaç kat tezyîd etmiş, güneşin şuâ-ı zerrîn-târı zemîn-i zümrüdînin letâfet-i uyûn-ârâsını tevfîr eylemişti.

Erkekler kaputlarını, pardesülerini çıkarmış, kadınlar paltolarını, kış şapkalarını atmış, hayât zerrîn âfitâbdan, yahut mâhtâbsız fakat latîf bir leyle-i safâ-âverin zulmet-i hayat-nümâsından alınmış kıyâs olunan güzel saçlarını nesîm-i bahârın nevâziş-i hayât-efzâsına terk eylemişler idi.

Çobanlar koyunlarını bir pûşîde-i zümürridîn ile letâfet-nümâ-yı uyûn olan kırlarda, çayırlarda salıvermiş, çiftçiler kış mahsûlünü toplamağa mahsûs olan âlâtı tanzîm etmeğe, yaz mahsûlü (…) tarlaları tımar eylemeğe başlamışlardı.

Velhâsıl her şey hayatlanmış, her şey hareketlenmiş, güneşin harâret-i feyyâzânesi gergi gibi intişâr etmek zamânı hulûl eylemişti. Kâinat bir deryâ-yı zinde-gâniye dönmüş, her zerre bir mevce-i hayât kesilmişti.

Bu mevsimin bir cuma günü idi ki, bedâyi'-i tabîatı, mehâsin-i bahârı temâşâ etmek hevesi beni "…" karyesine doğru indirmişti. Takip ettiğim tarîkin müntehâsında beş altı yüz meşe ağacından müteşekkil, manzara-i nazar-firîbi safâ-âver bir ormana tesâdüf ettim ki bu orman köyün üst tarafında kâin idi. İşgâl ettiği mevki' karyeye hâkim idi. Altında bulunan arazinin her tarafını meşmûl nigâh etmek kâbil idi.

Şuâ-ı âfitâbın icrâ-yı nüfûz edemeyecek derecede sık olan yapraklarıyla gayet latîf bir gölge teşkîl eyleyen bir meşe ağacı altında oturdum.

Bulunduğum mevki'-i ferâh-bahşın karşısındaki çayırlarda otlayan kuzuların sevdâvî melemeleri, sâyedâr bir ağacın altında oturmuş olan çobanın çaldığı kavalın âheng-i hazîni, tarlalarda işleyen gayyûr çiftçilere ifsâ-yı muâvenet eden köylü kızlarının hayatlı sadâlarıyla nağme-perdâz-ı şevk olmaları, ormanın zîr-i pây-ı letâfetinde bir âheng-i samiâ-nevâz ile ovaya doğru pûyân olan cûybârın âvâze-i (…) havanın temevvücâtına tabîatle dil-firîb, ruh-nevâz bir âhenk teşkîl ederler idi.

Mevâkı'-ı muhtelifeden çıkıp yekdiğeriyle ittihâd eden bu esvât-ı latîfenin rûha bahş eyledikleri şevk ile dilim serşâr-ı feyz-i safâ olduğu sırada etrafa nazar-ı temâşâ atf etmeye başladım.

Her noktada tabîatın bir bedîa-ı muciz-nümâsı, bahârın bir nâzende-i sevdâ-fezâsını gördüm.

Bahâr eyyâmında kır âlemi ne kadar şevk-âver, ne derece rûhânî, ne kadar güşâyiş-bahş-ı rûhtur. Temâşâsına doymak kâbil midir? Heyhât!..

Seyyâr bir halde bulunan nazar-ı em'ânım karyenin müntehâ-yı hudûdunda kâin olan bir su değirmeninin kapısı önünde sırtında bir un çuvalı yüklenmiş bir köylü kızına müsâdif oldu.

Elimdeki dürbün ile o tarafa baktım. Nazarımı okşayan duhter câzibeli bir dilber idi. O vakte kadar cihet-i teveccüh aramaksızın her tarafa taalluk eden nazarım birdenbire bir kuvve-i cazibeye tutulmuş gibi köye müntehî olan tarîki takip eylemeğe başladı.

Nazarımın mu'kibi olduğu kızın saçları siyah ve uzun, kaşları saçlarıyla hem-renk ve mukavvis, iki gül yaprağı üzerine saye salan siyah ve uzun kirpikleri üstünde lem'a-feşân olan iki güzel gözü sevdâvî, boyu orta, vücudu şişman denilmeyecek derecede enine dolgun, vechinin rengi esmerce ise de hey'et-i umûmiyesi penbe bir ile muhât ve câzibeli idi. Sinni on dokuz yirmi tahmin olunuyordu.

Evlenmek çağı, nisân güneşi, mayıs çiçeği değil mi?

Tino isminde olduğunu sonradan öğrendiğim kız değirmenden beş altı yüz metre tebâüd ettikten sonra arızalı bir araziye girdiğinden nazarımdan gâib oldu. Şu güzel köylü dilberi yakından temâşâ etmek üzere mevkiimi terk ile kızın geldiği tarafa doğru gitmeye başladım. Kendimi göstermeksizin kıza takarrüb ettiğim sırada köyden gelen bir delikanlı Tino'ya dedi ki:

--Güzel Tino nereden geliyorsun?

--Değirmenden! Siz nereye gidiyorsunuz Nikola?

--Tarlaya!

--Ne kadar çalışkansınız Nikola! Bizim delikanlılar içinde çalışkanlıkta mümtazsınız. Köy kızlarıyla daima senin çalışkanlığından, gayretinden bahs eyliyoruz! Sen bizim karyenin bir kahramanısın!

--Sahih mi diyorsunuz Tino? Köy kızlarıyla daima benden bahs ediyorsunuz ha! Demek ki… Ey söyle bakalım köy kızları benim için daha ne diyorlar?

--Diyorlar ki Nikola yakışıklı, çalışkan, sevimli bir delikanlıdır. Onun zevcesi olacak kız pek bahtiyar olacaktır!

--Oh! Güzel Tino ne kadar tatlı dillisin!

--Sen bahtiyar olmaya layık bir dilbersin! Ha unuttum! Şu ne idi o… Şimendöfer "Şimendöfer" yapılırken bizim karyemizde bir müendis "mühendis" otururdu hatırlarsın ya!

--Evet!

--Bu mühendis, kadınlara kızlara nasıl çağırıyordu?

--Madam!

--Başka!

--Matmazel!

--Ha matmazel evet evet kızlara matmazel deniyordu. Güzel Tino ben de sana matmazel diyeyim mi?

--Diyebilirsiniz! Fakat köye kadar bana muavenet edecek misin?

--Kabul ederseniz sevine sevine bile!

--Teşekkürler ederim kahraman Nikola!

Genç delikanlı Tino'nun bir dil-firîb hitâbından sermest-i gurûr olarak dedi ki:

--Matmazel Tino! Bir erkek varken bir kadına yük taşımak düşmez. Şu çuvalı bana veriniz.

--Siz zahmete girmeyiniz nazik Nikola, ben yükümü taşıyabilirim.

--Oh ya! Hiç öyle şey mi olur? Sonra bütün köy delikanlıları beni ta'yib ederler.

Müstehziyâne tebessüm-künân olan şeytan Tino, yükü sırtından indirdi, harâretli âşıkın ensesine bindirdi. İkisi yola devam ettiler.

Nikola dedi ki:

--Güzel Tino ta köye kadar seninle konuşmaya bana müsaade edeceksin ya!

--Yalnız müsaade değil ricâ bile ederim.

--Oh! Ne güzel! Bunun ağırlığını hiç hissetmeyeceğim! Fakat ne idi...O… Ha matmazel Tino! Gideceğimiz yol epeyce uzak. Çak köye kadar! Ho ho…

Bu gidişle oraya kadar gidince vücudun bozulacak. Kolunuzu bana veriniz de yorgunluğunuzu biraz tatil ediniz olmaz mı?

--Niçin olmasın Nikola!

--Güneş de epeyce hararetli baksanıza terler yanaklarından akıyor, şu şâyikamı alınız da başınıza geçiriniz!

--Teşekkürler ederim güzel Nikola! Fakat güneş seni yakmaz mı?

--O…Sen benim için merak etme ben alışkınım!

--Köy kızlarının dediklerinden ziyade güzelsiniz Nikola! diyerek Nikola'nın uzatmış olduğu geniş kenarlı, çavdar samanından mamül şapkayı aldı. Başına geçirdikten sonra kol kola vererek yola devam ettiler. Nikola ara sıra Tino'nun yüzüne bakar, bir şeyler söylemek istediği halde söyleyemiyordu. Nihayet dedi ki:

--Matmazel şu kolunuzu kolumun altında gördükçe ne kadar seviniyorum…Oh ne kadar bahtiyarım ya!...

Zımnen itiraf-ı aşkı mu'lin olan bu sözler Nikola'nın ağzından gayr-ı ihtiyâri, pejmürde bir surette cereyân ediyordu. Zaten kırmızı olan çehresi bir derece daha koyulaşmıştı.

Kızlara karşı köy delikanlıları kasaba delikanlılarına hiç benzemiyorlar. Pek mahcup daha doğrusu pek hürmetperverdirler. Bir bûse dilenciliğini bile yapamazlar! Hicâb bu zavallılara musallat olmuş eziyor. Bir kızın karşısına geldiler mi "Minerva" statüsünün karşısına gelmiş bir eski Yunanlı'ya dönerler. Fakat eski Yunanlılarda gönül eğlendirmek için bir de "Venüs" heykeli bulunurdu bunlarda o da yok!

Tino gülerek dedi ki:

--Ne kadar mahcupsunuz Nikola! Biz bir köyde doğmuş, bir köyde büyümüş değil miyiz! Niçin…

--Evet evet matmazel ikimiz bir köyde doğmuş bir, bir köyde büyümüşüz fakat…fakat ak…Akraba değiliz ya ?

--Olsak da ne beis var! Daha iyi değil mi?

--Öyle mi ya!

--Ne olur?

--Ne bileyim ben!...Papaz diyor ki….

Fakat biz akraba değiliz değil mi?

--Hayır akraba değiliz!

--Çok naziksin Tino! Fakat şu göğsünüzdeki çiçek demetini bana verir misiniz?

--Ben onu sana deminden vermek istedim. Fakat korktum ki solmuş bir çiçeği kabul etmeyeceksiniz.

Nikola elini uzattı, Tino'nun kendisine vermiş olduğu çiçeği alıp yeleğinin düğmesine yerleştirdi.

Güneşin harareti gittikçe ziyadeleşmekte, Nikola'nın açık olan başını yakmakta idi. Zavallı delikanlı hararet-i şemsden pek muztarib idiyse de Tino'nun kendisine vermiş olduğu "kahraman" ünvana istihkaksızlık gösterme-mek için dişlerini sıkıp tahammül ediyordu.

Biraz düşündü sonra dedi ki:

--Sana söyleyecek bir sözüm var fakat…

--Söyleyebilirsiniz kahraman Nikola. Senin sözlerini bütün kalbimle dinlemeğe hazırım!

--Ben sana diyecektim ki…Ha ne idi o…Dur dur aklıma geldi ben sana diyecektim…ki "aşka aşk… ile mukabele etmeli" derfler.

--Anlayamadım.

--Bunda…Bundan anlaşılmayacak ne…var! Ben seni severim. Sen de…beni biraz sevmelisin.

--Teessüf ederim ki…Sana veda etmeye mecburum.

--Ben ne dedim ki…Veda ediyorsunuz.

--Hiçbir şey demediniz. Gideceğim mahale geldim de…

Şu muhavere cereyan ettiği sırada köy kenarında bulunan bir hanenin önüne gelmişler idi. Nikola dedi ki:

--Buraya kadar mı ya!

--Evet buraya kadar.

--Bahsin en…ehemmiyetli mahalline…gelmişken…

--O bahs neye yarar?

--Niçin?

--Çünkü ben öbür gün evleniyordum da onun için!

diyerek un çuvalını Nikola'nın sırtından aldı. Müstehziyane bir kahkaha koparark hanesine girdi. Zavallı Nikola rüyasında define bulmuşken tehî dest uyanan bir züğürt gibi çehresindeki beşâşeti, meserreti bir hüzn-i amîka, bir ye's-i azîme bir hayret-i sarraf mübeddil oldu. Güneşin başına etmiş olduğu tesir-i şedîdi, Tino'nun oynamış olduğu oyunu anladı fakat:

"Hay şeytan Tino" demekten başka bir şey yapmaya muvaffak olamadı.

Bu gibi avdet ekseriya her rast getirdiği kadına karşı ağız açan yadigarlara vâkı' oluyor. Fena bir "parbal" değildir, kelebeklerle değil ise arılarla uğraşıyor ya!

Ali Remzi

SANAYİ'-İ NEFÎSENİN LÜZÛMU

Tabîat-i beşeriyede tâ bidâyet-i hilkatten beri mevcûd olan bir hassa-i garîbe vardır ki o da güzeli sevmek ve onun seyrinden telezzüz etmek arzusudur.

işte güzelliğe olan şu meyelân yalnız insanlarda değil hayvanlarda bile müşâhede olunur. Nitekim Avustralya'nın bazı kuşları vardır ki yuvalarını öteden beriden topladıkları türlü türlü yapraklar, tüyler, böcek kabukları ile tezyîn ederler. Bundan başka ekser kuşlara dikkat edilse çiftleştikleri dişilerden tüylerinin koyu rengindekilere nispeten açık parlak olanlarını tercih ettikleri görülür ki daha bu gibi birçok şeyler güzellik hakkındaki şu hissiyâtın hayvanlarda bile mevcûd olduğunu gösterir.

Daha fenne dâir hiçbir şey keşfedilmediği hatta tarihin bile bahs edilmediği zamanlara doğru atf-ı nazar edilecek olsa yine insanlarda bu hissin mevcûd olduğu görülür.

Buna kâni' olmak için hatta cemiyet-i beşeriyyede ilk aileyi teşkîl etmiş olan Hâbil ile Kâbil arasındaki mücâdelenin bile güzellik davasından neş'et etmiş bir keyfiyyet olduğunu der-hâtır etmek kifâyet eder. Şu kadar var ki insanlar o zaman hüsn-i intizâm ve nefâsete olan meyl-i tabiîlerini gösterecek vesâite mâlik değil idiler. Mamafih sanat eseri yine hiçbir zaman kendini göstermekten geri kalmamıştır.

Kendilerini kuşatan hayvanât-ı vahşiye pençelerinden kurtulmak üzere insanların da yine onlar gibi mağara kovuklarında, kaya aralarında imrâr-ı hayât ettikleri a'sâr-ı sâlifeye doğru atf-ı nigâh edilecek olursa taştan oydukları birtakım silâh u edevâtları üzerinde bile yine sanat âsârı müşâhede olunur.

Mütâlaâta istinâden: (Güzelliğe (…) insanda hilkaten mevcûd bir tabiattir.)
Diyebiliriz ki işte sanâyi'-i nefîse de bu hissin bir mahsûlüdür.

Filvâki yeknazarda sanâyi'-i nefîse âsârında temâşâsından hâsıl olan lezzetten başka bir faide görülemezse de iyi düşünüldüğü takdirde sanayi'-i nefîsenin insanlar üzerinde husûle getirdiği hüsn-i tesir ve fevâid, hiçbir fenne kıyâs kabul etmeyecek bir mertebede bulunduğu meydana çıkar. İnsanlar madem ki güzeli sevmek ve onun seyrinden telezzüz etmek gibi bir his ile mütehassistirler. O halde en muhalif fikirde bile yine güzelliğe bir meyelân-ı tabiî mevcûddur.

Filhakîka hiçbir kimseye tasavvur olunamazken zikre nâzır yüksek bir tepeye çıkıp da sabaha karşı güneşin tulû'unu veya akşama doğru şemsin gurûbunu seyrederken semânın ufukta hâsıl ettiği elvân-ı gûnâgûna, rüzgârın sath-ı bahre çarparak vücûda getirdiği o açıklı koyulu emvâc-ı bî-nihâyeye bakarak tabîatın şu letâfetinden hisse-yâb-ı lezzet olmasın, kimse görülmez ki bir mevki'-i dilârâya bir köşk veya bir kulübe yapıp da şu menâzır-ı bedî'ayı her gün seyr ü temâşâ edebilmek ve şu vech ile o güzelliğe tesâhüb eylemek

arzusunu göstermesin! Velhasıl hiçbir insan yoktur ki nefâset ve intizâmı sevmesin. Sanâyi'-i nefîse aleyhinde olanlar bile şâirâne, edîbâne yazılmış bir kitabı defâatle okumaktan, mâhirâne yapılmış bir resmin karşısında saatlerce hayrân kalmaktan, bir sadâ-yı mûsıkî işittikleri zaman derhal kulak kabartmaktan kendilerini alamazlar. Sanâyi'-i nefîsenin hangi şubesi vardır ki insâniyyete hizmet etmesin. Hangi ciheti vardır ki rûhu mahzûz eylemesin. Bütün fevâid-i maddiye ve maneviyesi inkâr edilse bile ruhun mûcib-i mahzûziyeti olması bir faide değil midir? Halbuki hayât-ı beşer üzerine olan tesiriyyât-ı müfîdesine nisbeten şu mahzûziyyet hiç kalır. Meselâ edebiyat: Güzel söz. Ruhun a'mâk-ı hafâsına kadar sokulur. Fikri terbiye ahlâkı tashîh eder, vicdân yaratır. Fazîlet icâd eder.

Hep güzel sözler sayesindedir ki bir edib milyonlarca halkın fikrini, bir hakîm ahlâkını, bir siyâsî istikbâlini değiştirir. Yine o sözler sayesindedir ki bir kumandan, mahv u perişan olmuş askerine yeniden can, yeniden hayat verir. Eğer kitap olmasaydı, bugünkü saâadete nasıl mazhar olur, bir saniyelik ömrümüz içinde belki asırlarca öğrenilmesi kâbil olmayan o tecâribden nasıl müstefîd olurduk. Vâkıa bazıları edebiyatı sanâyi'-i nefîseden saymıyorlarsa da biz değil yalnız edebiyatı hatta yazıp okumayı bile sanâyi'-i nefîseden addederiz. Çünki resim nasıl bir hayâlin levhâ-i irtisâmı ise yazı da bir fikrin mahsûlüdür. Her ikisi de hissiyât-ı rûhiyâneye, tefekkürât-ı zihniyeye tercümândırlar.

Hatta ilk yazılar bile ifadesi matlûb olan şekilde yapılmış birtakım resimlerden ibaret idi. Mamafih şu fikrimize göre sanâyi'-i nefîseyi edebiyatın ehemmiyetle müdafâ edeceğimiz anlaşılmasın. Resim de ondan aşağı kalmaz. Bakınız hiçbir fenden haberdâr olmayan bir köylüyü nazar-ı dikkate alsak onun iştirâ edeceği eşyadan tabiatına göre zarîf ve süslü olanlarını bil-tercîh-i intihâb ettiği görülür. Faraza allı çiçekli bir basmayı, düz bir kumaşa, işlemeli bir yazmayı astar bir çevreye, ipekli bir kuşağı yekden âdi bir sargıya tercih eder.

İhtimal ki bîçâre köylü zâhiredeki şu güzelliklerine bakıp da intihâb ettiği eşyâdan dolayı gerek çok para vermek ve gerek sadeliklerine bakıp da beğenmediklerinden daha adi bulmak hasebiyle aldanmıştır. Lakin onları beğendi ne yapsın…

İşte eşyayı sattırmaya ve aynı cinsinden—belki de daha aşağı—bir mal olduğu halde her iki cins eşyanın yekdiğerine kesb-i rüchâniyyet eylemesine sebeb olan şey onların güzellik ve intizâmlarıdır, ama her gün kırılmak tehlikesinden sâlim olmayan bir billûr bardağın göreceği işi bakır bir maşrapa, bir defa yıkanması müşkül olan işlemeli bir mendilin ifâ edeceği hizmeti adi bir bez parçası daha a'lâ ve mükemmel sûrette görebilir denilecek olursa itimâd olunsun ki bu fikir yalnız nazariyatta kalır. Yine bir şeyin iştirâsında nazarîden ziyâde gözle aldanır. Tabîat-ı beşerde esaslanmış olan bu temâyüle galebe oldukça güç bir meseledir. Belki de hemen imkânsız gibidir.

Binâenaleyh sanâyi'-i nefîsenin aksâm-ı mühimmesinden birini teşkîl eden resmin fevâidini biri maddî diğeri rûhânî olmak üzere iki sûrette nazar-ı mütalaâya alacağız ki menâfi-i maddiyesinden en mühimmi aynı cins eşyâ yapan iki fabrika beyninde metâın sağlamlığı müsâvî farz edildiği takdîrde ma'mûlâtını çiçekler veya eşkâl-i latîf ile hüsn-i tabîata muvâfık bir tarz-ı nefîste masnû' olarak çıkaran fabrikanın öbüründen ziyade ahz u i'tâda bulunarak kesb-i servet eylemesidir. [*]

Yine güzelliğe temâyülümüz netîcesi değil midir ki o kadar dayanıklı olan yerli dokumalarımızı, paralanmak bilmeyen şayaklarımızı Avrupa'nın zarîf dallı basmalarına, o parlak çuhalarına tercih ediyoruz. Hem de şu hususta memleketimizin menâfiini bile ayaklar altına alarak ecnebiye avuçlar dolusu para döküyoruz.

[*] Hatta Avrupa'da fabrikalar şu madde-i mühimmeyi nazar-ı dikkate alarak fabrikalarında ücretli ressamlar bulundururlar.

İki bardaktan daha ziyade kırılmak ihtimali olan ve fiyatça daha kullanışlı bulunanı diğer kaba bir bardağa yalnız manzarası zarîf, boyalı bir haneyi daha kullanışlı ve fakat yükleri, dolapları, girintileri çıkıntılarıyla nazara sakîl görünen bir eve tercih edişimiz sanatta nefâset duygusundan ileri gelmiyor mu?

Bundan da anlaşıldığına göre resme âşinâ olan herhangi sanatkar olursa olsun büyük bir suhûlete mâlik olacağı gibi kendi masnûatında meslektaşları arasında bir mevki-i mümtâz ihrâz edecek kadar nefâset ibrâz eder.

Ya resmin âlem-i maarife ettiği hizmeti ne yapalım? Acaba ta'rifâtına resimler, şekiller ilave edilerek metninin tasvîri teshîl edilen bir kitap, kuvve-i hafızada resimsiz bir kitap gibi mi bir hatıra bırakır. Bittabi hayır. Mütalaaları esnasında mühendislere hendesenin tasavvurla düşünülmesi kâbil olamayan en karışık eşkâlini, askerlere arazinin şekl ü hâlini, makinistlere âlât u edevâtlarının en ufak aksâmını, mimarlara yapacakları bir binanın plan ve krokilerini gösteren yine resimdir.

Velhasıl hiçbir sanat görülmez ki resim ona muavenet etmesin! Hiçbir fen görülmez ki resme muhtaç olmasın.

Fevâid-i maneviyesi ise hissiyât-ı ruhâniye üzerinde husûle getirdiği tesirdir ki bu da bir muhabbet-i mâderâneyi, hiddeti, mahzûziyeti, kederi, sevinci velhasıl her türlü ihtisâsât-ı hayâtı tercümede edebiyattan geri kalmaz. Mazide geçen en tatlı hâtırâtı nazarlarda tecessüm ettirir. İnsanı o zamana götürür. Yahut maziye avdet ettirir. Geçmiş olan bir muhârebenin temâşâsı iki millet beynindeki buğz u adâveti belki asırlarca unutturamaz. Eslâf kahramanlarının şanlı muharebelerini seyreden bir asker damarlarında onlar kadar bir ateş hisseder. Onlara bir numûne-i imtisâl olacak kadar harbe, kavgaya karışmak ister.

Velhasıl resmin fevâid-i maneviyesi de heman fevâid-i maddiyesi kadar mühimdir.

Sanayi'-i nefisenin şuabât-ı sairesine gelince onlardan musıki kalbin en derin köşelerine saklanmış olan hissiyâtı uyandırır. Tatlı tatlı nağmeleriyle ruhu okşar. İnsana hayatın en azâb-engiz meşakkatini unutturur. Askeri muhârebede ölümden korkmayacak bir hâle getirir. Velhasıl insanı kalbinden ruhundan yakalar da istediği yere sürükler götürür. [*]

Tiyatroculuk ise ahlâk ve terbiye nokta-i nazarından insâniyete pek büyük bir hizmettir. Vâkıa hisse almak için…nin gülünçhânesine gidenler tiyatroculukta ahlâka hâdim bir şey görememekle hemen şu husûsu reddettirmemelidirler. Zira onlar ismi de üzerinde olduğu gibi (tiyatro) değil birer (gülünçhâne) dir.

Lakin Avrupa'da iş böyle olmayıp bazıları müstesna olmak üzere tiyatrolar ahâli için birer ahlâk, orada edebiyat, musıkî mektepleridir. Bir oyuncu öyle zuhûru kolundan yetişmez. Belki bir mekteb-i âlî talebesinden daha malumatlı daha dirâyetli olarak her fenne her ilme âşinâ olur.

Yine sanâyi'-i nefiseden olan âsâr-ı atîkâ ve heykeltıraşlığa gelince bunların da tarih nokta-i nazarından insaniyete hizmetleri gayr-ı kâbil-i inkârdır. Sanâyi'-i nefîse olmasaydı vaktiyle nÂm u şöhretleri dünyayı kaplayan o kahraman milletlerden ne nişâne kalırdı.

İşte onların şân ve ikbâllerini bugünkü gün nazarlara tecessüm ettiren şey din veya bekâ-yı nâmları uğruna binâ ettikleri cesîm eserlerdir. Sanat olmasa medeniyet denilen şeyin belki nısfı bile kalmazdı. Bu sebepledir ki sanâyi'-i nefîsenin de her mülke her millete lüzûmu vardır.

Esad Celâl

[*] Musıkînin insan ve vicdân üzerine tesiri hakkında zamanımızda bir kitap tahrîr edilmiştir ki musıkînin tesiri orada mufassalan zikredilir.

MÜLAHAZA

Sık karanlık latîf bir orman!
Bir hafî hüzn—içinde—neş'e-fezâ
Ses sedâ yok. Sükûttur…duyulan
Ber-havâ her taraf yeşil…--Gûyâ
Reng-i hazırâya bir muhal karâr!
Düşerek mihr-i âlem-ârâdan
Bazı bir nûr-ı ihtifâ perver!
Oluyor bûse-çîn-i rûy-ı çemen
Sanki bir âşık-ı bedîa şikâr!..
Bu ne nâzik ne hoş temâşâdır!
Bence…bir şi'r-i hikmet-ârâdır
Hem halâvetli hem hüzn-âver
Şi'r-i rengîn mâli pek severim
Severim ben bu hâli pek severim!..

Görünür sahîfe-i tabîatta
Bin temâşâ—ki nazma şâyeste
Onu hakkıyla yazma..—hilkatte
Bir büyük iktidâra vâbeste
Fıtrat-ı şâir olmayan bir zât
Nazma kadar olup tabiattan
Öyle bir levha eylesin tasvîr
Hem de olsun numûne sanattan
Hoş evet âlimâne! pek…heyhât!
Eylemek yok—çi-sûd--rûha temâs
Bana bir şeyler etmiyor ihsâs!
Ne olur böyle şi'r-i bî-tesir!
Diyemem ben eğerçi kâidesiz
Şi'ren ama…Ne çâre!...Fâidesiz

Diyorum—etmeden tereddüd—ben
Vezni tebdîl edişte bî-ma'nâ
Ne çıkar zâtı rûhsuz sözden?
Olamaz lûtfu şi'r için aslâ!
Büsbütün hercümerc olur eş'âr
Bu teceddüd değil…Hayâl-i muhâl!..
Çalışın boş hayâli teb'îde
Anlayan varsa söylesin bu ne hâl?
Bu nasıl fikr-i marifet-i âsâr?
Hem müsait midir ya manzûmât?
Nerde—tebdîl-i vezn için—heyhât!
Acırım şi'ri böyle tecdîde!
Sonra herkes olur birer üstâd
Başka bir tarz-ı şi'r eder icâd

Bursa'dan: Tepedelenli-zâde Kâmil

(Muktebesât)

Geçen hafta neşrolunan refikamızdan birinde “Sîret” imzasıyla görülmüş olan şu neşîde-i âşıkane maal-takdîr (Ma’lûmât) a nakl olunmuştur:

Pek hazîn bu şeb ey duhter-i pejmürde nazar
Okşuyor hüzn-i garîbâne gibi envâr-ı kamer
Mâtem hâline feryâd ediyor mürg-i seher
Eylesin bir nigehin rûhuma tevdî’-i keder
Bana ver ben çekeyim derdini mümkünse eğer

Hoştur âgûş-ı tabîatte düşünmek bu zaman
Zülfüne sînene düştükçe gehî berk-i hazân
Tîr-i rûh-ı garîbâneni bir âh-ı nihân
Ben de bîgâne-i sevdâ değilim etmese hazer
Bana verin çekeyim derdini mümkünse eğer

Gece vakti seni kırlarda gelip kim bulacak?
Gözlerin hep reh-i ümmîde mi ma’tûf olacak?
Nefha-i âhın ile gül gibi hüsnün solacak
Bu kadar gözyaşı döktün güzelim gayrı yeter
Bana ver ben çekeyim derdini mümkünse eğer

Sîret

GAZEL

Esîr-i derd-i aşk bî-karâr-ı keder dil-i şeydâ
Hücûm-ı firkat u hicrin (tesir-i zâ-yı vâveylâ)

Gönül ümîd-i vaslınla bulsa ger dâim
Görünce nâz-ı bî-insâfını (nevmîd) kalır cefâ

Visâlinle n’olur bir lahza dilsîri server etsen
Firâkınla benim olmakta her leylim şeb-i yeldâ

Emîn arz eyliyor işte gazellerle sana hâlin
Gel eyle sen de izhâr-ı vefâ ey mihr-i istiğnâ

Üsküdarlı Mehmed Emîn

SABi

Sabî, o mecmu'-ı ümîd, o levha-i ibret
Olur kemâl ile anda bedî'âlar meşhûd
Sabî: O mevhîbe-i hakk, o nûr-ı şevk-efzûd
Tekemmülât için eyler cihâna bin hizmet

Sabî, olup sebeb-i nesîyi cümle gâilenin
Vücûdu etmede dilşâd mâderi, pederi
Tebessümât-ı sürûşânesiyle nazireleri
Medâr-ı şevki olur bir kederli âilenin

Gehî semâya bakar hemdem-i melâik olur
Gehî zemîne bakıp başka zevk u neş'e bulur

Sabî, o nahl-i kemâlât, o nevbahâr-ı hayât
Bulur riyâz-ı safâda kemâl-i neşvenümâ
Sabî, o âyine-i fıtrat-ı kemâl-nümâ
Eder hep onda tecellî füyûz-ı mevcûdât

Bahâr, neşve fezâ-yı kulûb-ı âlemdir
Seherle leyl-i mükevkeb neşât-bahş-ı cihân
Fakar sabâvet olur cümle hâle gıbta-resân
Neler neler eder izhâr o başka âlemdir

Sabî, şu gördüğümüz levha-i bedîa-nümâ
Değil midir ebeveyne yegâne lûtf-ı Hüdâ

Ferâizcizâde Osman Fâiz

ŞARKI

Bekledim teşrîfini birçok zaman
Gelmeyince eyledim candan figân
Hasretinle hâlim oldu pek yaman
El amân ey merhametsiz el amân
Hasta oldum gelmedin sen dâdıma
Eşk-i çeşm oldu gelen imdâdıma
Değme şimdi bârî bu feryâdıma

--diğer—

Âşıkları var çünkü onun zülfü telince
Berbâd edecek bizleri tûl-ı emelince

Kaşın çatarak saç dökerek ince belince

Nakarat

Hep çektiği bîçâre dilin aşk eseridir
Mahrûm-ı visâl olması da nakş-ı seridir
Berbâd olacak gerçi onun zülf-i teridir

ŞARKI

Seyre çık ey bâis-i zevk-i mesârr
İlk bahar olsun bu yıl da son bahar
Gül yüzünden gonçe olsun şerm-sâr
İlk bahar olsun bu yıl da son bahar
Zülf-i zer-târın dağıt sünbül gibi
Gel açıl gül ilkbaharda gül gibi
Nâle etsin âşıkın bülbül gibi

--diğer—

Âşık oldum tâli'im efgendedir
Kimsede yoktur kabahat bendedir
Çünkü gönlüm ey sitemker sendedir

nakarat

Kimsede yoktur kabahat bendedir

Nice hep sevmek sevilmekken emel
Aksini gördüm de çektim idi el
Bağladım işte sana ben şimdi bel

TÜRKÜ

Yüce dağlar yeşillerle bezendi,
Çayır geldi yine âlem oldu şen
Gönülde yine dertler tazelendi

O nazlı yosmayı pek özledim ben

Cayır cayır yanar aşkıyla gönlüm
Yanıp cân tenim savruldu gülüm
Irak düştü gönülden goncegülüm

O nazlı yosmayı pek özledim ben

Çayırlıkta kaval çalar çobanlar
Kuzucuklar meler bülbüller öter
Garip gönlüm de ırmak gibi çağlar

O nazlı yosmayı pek özledim ben

No: **56** **7 Cemâziyelevvel 1314** **14 Ekim 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

ŞİİR-ŞAİR

Şiir, meyl-i şiir iyi midir? Fenâ mıdır? dediğimiz vakit birtakım efkâr-ı muhtelife üzerine cevap alıyoruz ki mahiyet-i hakikiyesi üzerinde zihnimiz müteredd id kalıyor. Şiiri bir cemâl-i bâ-kemâlin reng-i nûrânîsi gibi parlak gösterenler bulunuyor. Hâl-i tabîisi nefret-âver, düzgünlü rastıklı sahte bir dilber makamında irâe edenler oluyor. Bunları bir nazar-ı insaf ile mütalaa edenler görüyorlar ki ikinci iddianın masdarı ekseriya âmiyâne bir tasallüftür.

Filhakika (…)[1] terane-i müstağniyânesi o kadar muhterem bir menba'dan sudûr etmiştir ki tenzîl kıymeti, inkâr isabeti büyük bir cesarete, büyük bir küstahlığa haml edilir. Bununla beraber "An min-el şi'r-ül-hikmet" kavl-i celîli de meydan-dadır bu hakikate karşı " Velev la eş-şi'r…[2]" beytinin kâil-i fâzılını meziyyât-ı ârifâneyle şiir derecesinden âlî başka bir merkez-i rûhânide görerek geçivermeliyiz.

Ama Sokrat şiire husûmetini, nefretini şairleri tel'în, tekfîr derecesine vardırıyor. Onun için diyorlar ki zamanında Atina'da bir Homer olsa idi o koca hakîmi mevkî-i ikbâlden düşürürdü. Bununla Sokrat'ın şiire husûmeti rekabet-i ilmiyeye isnâd ediliyor. Şu küçük misalleri eâzımın şiir hakkındaki mülahazala-rına bir numûne olarak gösteriyoruz. Şiiri şâiri nasıl sevmeli, nasıl beğenmeli? Biz o ciheti tedkîk edelim.

Üdebâ-yı Arap'tan bazısı (…)in kesriyle olan "şiiri" fethiyle saç manasına gelen "şi'r" den müştak olduğunu iddia eylemişlerdir. Bu revcîh mevzû ile gayr-i mütenâsip görülse de şiir meselesinin derece-i rikkatini gösterdiği için kabul edilmesi câizdir. Bundan şiiri efkâr-ı dakîka noktasından muhakeme etmek lüzumu da istihrâc edilebilir ki orası erbâb-ı dikkate ait bir keyfiyettir.

Biz şu makalede mülâhazatımızı hakikat-i mutlakanın olmasa bile hakikat-i zâhirenin mizânı sayılan efkâr-ı umûmiye cihetine istinaden arz edeceğiz.

Bizce şiir güzeldir. Rûhumuzla istînâsı var. Fikrimiz ülfetine meftûndur. Güzel bir mersiyenin, bir nüdbenin tesiriyle taalluk ettiği vücûd-ı adem-i resîdeyi hiç tanımadığımız halde birkaç damla gözyaşını zapt edemediğimiz oluyor.

"

"Bu gülşenin olamam mütebessim bahârından"
"Hayâtım ağlayarak geçti cûybârından"
"Zemîne doğru vücûdum bir incizâb duyar"
"Bu gülşenin güzer ettikçe dil-i civârından"

[1] Burada Arapça bir söz bulunmaktadır.
[2] Burada yazar, sözü eksiltili olarak aktarmıştır.

tarzında yaralı bir kalbin darabât-ı enînini dinleyenlerin cümle-i asabiyeleri üzerinde—velev hafî olsun—bir irticâc tesir hâsıl olmaması kâbil midir?

"Mâni' nedir bütün gece ârâm-ı hâbıma"
"Kimdir sebep tefekkürüme ıztırâbıma"
"Rûhumla sevk eden beni bâlâ-yı encüme"
"Cismimle zîr-i hâke sebep kim şitâbıma"
"Eş'âr-ı hayâlimi işgâl eden nedir"
"Şiirimde kim muhatab olur her hitâbıma"

yolunda şevk-perver bir tabiatin mahsûlünü işitenlerin âheng-i mûsıkî dinler gibi dâhilini bir ihtirâz-ı latîf hissetmemesi olur mu?

Mahsûlât-ı şi'riye kâilinin hissiyâtıyla mütenâsip olduğuna göre lisân-ı şiir bazı vakit keskindir. Bazen yumuşaktır. Keskinliği zamanında o derece hissiyâtımızı okşar.

Şiir bize öyle tesir etmelidir ki meşâhir-i Araptan (Ömer bin el-alâ') nın dediği gibi işittiğimizde onun aynı bir söz söylemek arzû-yı şedîdine düşmekle beraber o hâhişin tazyîki altında a'zamızdan bir kısmına oldukça bir yara almak onu söylemekten kolay görünsün. Şiirin tarif-i fennîsi *"Kavâid-i mevzûaya tatbîken mevzûn ve mukaffa sözden ibarettir."* diye kısacık bir cümle ile ifade edebiliriz. Lakin her mevzûn her mukaffa bir söz şiirin medlûl-i edebîsine mâ-sadak olur mu?

Fransa üdebâsından biri *"İnsan tabiatın bir âyine-i zî-bâlidir her şeyi o ayineye in'itaf ettiren, orada ruhlandıran, tevlîd eden şiirdir"* diyor. Bunca ihâtâyı insana telkîn edecek madde-i şi'riyenin terkîbâtı içinde çok şeylerin vücûdu lazımdır.

Kadim Yunanlılarda olduğu gibi Araplar da bir aralık telhîn ve terennümü icrâ-yı şiirden addetmeye başlamışlardı. Hatta gitgide o fennin gayr-ı müfârıkı derecesine ulaştı.

Abbasiye zamanlarında fuzelâ-yı Araptan şiire intisâb edenlerin usûl-i terennüme vukûfları zarûrî hükmüne girmişti. Hulefâ, ümerâ için esvât ve nagamât-ı mahsûsa üzerine ebnâ-yı şi'r ederek huzurlarında okurlardı. Acaba bu suret ma'nâ-yı şiir terennümât ile mi zihne nüfûz ettirmek içindir? Her ne için olursa olsun şiir esasen bir nağme demek olduğundan ona lüzûm olmasa gerektir. Şiirde bazı hafî hafî manalar vardır ki onu yalnız ruh anlar. O mana zâtıyla kâim olan âhenktedir, terennüm zâid kalır.

Güzel sözlerin hassâsı kuvve-i müessire olduğuna ve hiss-i beşer tesirâta mağlûp bulunduğuna göre bir milletin büyük bir şâiri, edîbi hafıza-i enâmda başka bir tezkâr bırakıyor.Mazhar olduğu rağbet her ne mesleğe olursa olsun kesb-i temeyyüz eden diğer birinin şöhretine tefâvuk ediyor. Meselâ (Pastör) âlem-i insaniyete, hissiyât-ı beşeriyeye ne kadar hizmetler etti! Fenn-i cerrâhîde en büyük ameliyata vasıtalar icad eyledi. Kuduz illeti gibi bir dâ-i udâle karşı geldi. Yanmış bitmiş olan ipek ticaretini ihyâ etti. Hayata, saadete, servete bunlardan büyük ne hizmet olur.

(Viktor Hugo) ne yaptı? Yalnız âsâr-ı edîbesiyle zevk ve hissi okşadı. Fâidesi ruhanidir. Cihet-i maddiyesi onun gibi olamaz. Mamafih bu koca edibin vedâ-ı ebedisinden on bir sene evvel Fransa'da hasıl olan matem bu defa Pastör'ün ziyaından tevellüd eden tesire tefâvet ettiğini erbâb-ı dikkat cenaze alaylarının mukayese-i kabul ve istikbaliyle büyân ediyor.

Lakin şair(Lamartine)in dediği gibi şair ölmelidir ki kendisi de sözleri de muhterem olsun. Bakınız (Lamartine) şaire nasıl hasâis-i mevhûbe ve muktesebenin lüzûmunu gösteriyor:

"Büyük bir şaire yalnız hafıza-i vâsıa, efkâr-ı ulviye, hissiyât-ı şedîde, kuvvet-i ifade, hassa-i temiziyye, hiss-i ahengî ile zevk-i selim kâfi değildir. Büyük bir feylesof olmalı, zira hikmet-i sânihatının ruhu, esasıdır, müteşerri' olmalı, zira cemiyet-i beşeriye için bir binanın çimentosu mesâbesinde olan kavânîni delâletiyle beyinlerdeki alaka ve râbıta-i hukûku bilmelidir. Muhârib

olmalı, zira ekseriya muhârebâtı, fütühât-ı memâliki, hücûm ve müdafaatı tasvir eder. Bir kalb-i kahramaniye malik olmalı, zira kahramanlığın muzafferiyât-ı dil-eberânesini tavsîf eyler. Müverrih olmalı, zira manzûmatı çok vakit tarihe müteallîktir. Nutûk olmalı, zira tasvir ettiği eşhâs mübaheseye, menâtıkaya kor. Seyyah olmalı, zira denizleri, dağları, memâlikin mahsûlatını âdât ve ahlâkını tarif eder. Tabiatın me'kûlâtı ve gayr-ı ma'kûlâtıyla beraber coğrafya, hey'et, seyr-i sefâin, ziraat zanaat gibi ihtisâsattan vaktinin en âdi harfine varıncaya kadar vâkıf olmalı, zira manzumatında zemîni, âsmânı, ebhâr-ı muhîteyi devr eyler. Tasavvurâtını, levhâtını, kıyâsatını, seyyârâtın devrinden , harekât-ı bahriyeden, hayvanat-ı munise ve vahşiyenin eşkâl ve tebâyi'inden ahz eder. Gemici ile gemici, çiftçi ile çiftçi, demirci ile demirci, koyun yapaklarını eğiren, nesh eden, dokumacı ile dokumacı olmalı, çocuklar gibi bir hiss-i masumaneye, kadınlar gibi rakîk, şefik, nazik, hükkâm gibi metin, rasîn bir kalbe malik olmalı, zira çocukların oyunlarını masumiyetlerini, safvetlerini, nevreside-gân-ı şebâbın pakize kızlarla aşk u muhabbetini, kalplerin alaka ve inşikâkını, bed-bahtî-i beşere ait merhamet-i vicdaniyeyi gösterir. Âsâr-ı nefîsesini gözyaşlarıyla yazar. İnsanlara garezsiz, avdsız tesir-i hakîki olan merhamet-i kalbiyeyi ilham eyler."

Lamartine'in bir mukaddimesinden aldığımız şu parça bir şair için evvel emirde ne türlü tedkikât ve tetebbuâtın vücûbunu şerh etmek cihetiyle fikrimize tevâfuk etmiştir.

"Frengâna bir sürü söz, âdem geçiyor" demeyelim. Bize " huz-ma-safa da' ma keder" tavsiyesinde bulunmuyorlar mı? Böyle bir şairi kim sevmez. Meziyyât-ı şahsiyenin hepsini onda buluyoruz. Âlimdir, hakîmdir, mütehassistir, hiss-i âsâra, ihsâs-ı tesire iktidârı var!

Ey nev-hevesân-ı edeb! Şiire meyliniz varsa nefsinizi evvela zulmet-i cehâletten kurtaracak taharriden geri kalmamalısınız. Lamartin'in dediğine bakınız terakkiyat-ı asriyeye, şuûnat-ı medeniyeye vukûf şart-ı yegâne sayılıyor. Şiirinizi füyûzat-ı muktesebâtınızdan iktibas ederek enzâr-ı hayret

önünde o suretle parlak göstermek için ahvâl-i âlemden habîr olmanız iktizâ ediyor ki bunun zımnında öğrenilecek şeyler ne imiş? Kaziyesini elbette tayin edersiniz.

Bizde eli kalem tutmaya başlayanlar içinde şiir vadilerinde cûyende-i meâli olmak hevesinden vazgeçemeyenler çoktur. Güzel bir cemâlin hayâl-i dil-âşûbunu görüyorlar. O hayal, o cemal şiirin bir timsâli imiş. Kovaladıkça tebâüd ediyor. O kadar uzak gidiyor ki bir zaman tüvân-ı nev-civâniyi bitap bırakarak biraz daha nazar-ı tahassüre maruz kaldıktan sonra gâib oluyor. O devr-i medîd içinde gâib edilen zamanımızın sermâye-i menfaati kuru olduğu kadar derin bir "ah" tan ibaret kalıyor. Güzerân eden o vakt-i azîzenin ne türlü şeylere istimal edilmek lazım geldiğini o vakit anlıyoruz.

Evet biz onu öyle takip etmeyelim. Vücudumuza kendisini meclûb edecek kuvve-i câzibe istihzâr edelim.

"Âgûş-ı nigâhımda görünmek hevesiyle"
"Ebkâr-ı nüket cilve eder pişgehimde"
"Herhangisine baksam âsâriyyetime kendin"
" Şair miyim neyim? Cazibe vardır nigehimde"

İşte şiir güzel, şair de güzel. Ancak Lamartine'in dediği yolda şair olmaya çalışmalı.

Berekâtzâde Ali Refet

EDEBİYAT-I HAKİKA DERSLERİ

Vaktiyle İkdâm'ın neşrettiği Edebiyat-ı Hakîka derslerini sırasıyla ve muntazaman okuyamamıştım. Bir aralık bu dersleri hâvi olan nüshaları cem' etmek emeline düştüm. Arada vuku bulan bir seyahat-i medîde bana her şeyi unutturmuştu. İstanbul'a avdetten bir hayli zaman sonra bir gün İkdâm Gazetesini –ber-vech-i mu'tad—acaba Paris muhabirinin mektubu var mı diye nazar-ı teftişten geçirirken müntehabât-ı İkdâm meyânında Edebiyat-ı

hakika derslerinin risale şeklinde tab' edilmiş olduğuna dair bir fıkra-i ilaniyye gördüm. Pek sevindim. O müfid dersleri sırasıyla okumak, cihân-ı medeniyyet mütefek-kirlerinin, üdebâsının mesâlik-i edebiyye hakkındaki efkâr ve mütâlaat-ı amikalarına hiç olmazsa şöylece bir vukûf hâsıl etmek emeliyle kitabı edindim. Kemâl-i şevk ile iki defa okudum. Pek cazibeli, pek veciz, pek vâkıfâne yazılmış buldum. İstidadım olsa o tarz rengîn ifade, o üslûb u veciz-i sâdeyi taklide sa'y ederdim. Muhabir beyefendi işte üslûb-ı sade böyle olur diye bize güzel bir vadi-i ifade gösteriyorlar. Sadeliği kelimât ve terâkib-i Arabiye ve Farısiyeden ârî ifâdât –ı âvâmpesendânede arayanlar bu dürûs-ı müfideyi okumamış iseler okumalıdırlar. Bu eser-i müfîdin mütalaası efkârımı temelinden sarstı. Bir bizim edebiyat hakkındaki efkâr ve mülâhazatımızı, bir de bu derslerin muhtevî olduğu hâkâyık-ı amîkayı düşündüm. Lakin bu dersleri anlamakta her kimsenin muvaffak olacağı şeylerden değildir zannederim. Bizim kulaklar bu hakikatlere pek bîgâne. Bu cihetle "muharrirât-ı nisvân" sahibi mazur addolunmalıdır. Edebiyat-ı hakikiye derslerinin baştan başa mütalaası bendenize mukaddimede gösterilen tereddüdün salâbetini anlatır gibi oldu. Fakat birçok noktalar var ki zihnimi, fikrimi işgal edip duruyor. Bu nukât-ı mühimmeyi müellifinden istiyzâh etmek emeline düştüm.

Dürûs-ı bâkiyede tab' edilmiş olsaydı ihtimal bu istiyzâha da hâcet kalmazdı. Mukaddime-i kitâbda sevk-i kelâm ile muteehirinin me'huzât ve (…) bahs olunurken bir şairimizin:

Iztırabım anlayan olmaz ki aşk u işvede
Gönlümün hempâyesi cânânemin akrânı yok

beyti şair-i Irâkî'nin:

Her gören ayb etti âb-ı dîde-i giryânımı
Eyledim tahkîk görmüş kimse yok cânânımı

neşîdesine tercîh olunmak isteniliyor.

"Çünkü beriki üslupta bir şive, bir teceddüd var ki zevk-i edeb nokta-i nazarından öbürüne galebe çalıyor" deniliyor. Bendeniz bu mülâhazadan bir şey anlayamamaktan başka o beyti bundan müntahil bir şey gibi buldum. İhtimal ki bu buluş hatâdır. Herkesin bir zevki var ya bendenizin zevkime göre

böyle geliyor. Bir defa o beyt tarz-ı kudemâdadır. Yani bunda bir yenilik yoktur. Eğer ondan bir teceddüdün vücûdu teslim olunursa Fuzûli'nin, Nev'î'nin,

Sinemi çâk eyle gör dil-i ıztırâbın aşktan
Rezm aç her dem hevâdan mevc uran deryâya bak

Çekme dâmen nâz edip üftâdelerden kıl hazer
Göklere açılmasın eller ki dâmânındadır

Vuslatta bîm-i hicrân, hicrânda mihnet-i cân
Derd-i firâk böyle, vasl-ı kenâr böyle

beyitleri arasında üslupça ne fark vardır. O beyit hakkındaki mütalaaya nazaran bunları nasıl eski addedebiliriz. Hele mana nokta-i nazarından Fuzûlî'nin beyti daha rengîndir. Fuzûlî "*Gözümün yaşını gören beni ta'yib etti. Cânânımı gören kimse olmadığını tahkîk eyledim. Çünkü gören olsa beni ta'yib etmezdi."* diğer şair ise ıztırâbımı anlayan olmaz "anlayan yoktur demeliydi. Çünkü anlayan olmaz sözü kasten anlamazlar yani anladıkları halde aldıran olmaz manasını ifade eder. Ne söylesek dinleyen olmaz gibi." Zira aşkta gönlümün hempâyesi, işvede cânânımın akrânı yoktur." diyor. Buradaki işvede pek iyi değil. Bunun yerine "hüsn" gibi bir şey olması iktizâ ederdi.

Laroma o ne büyük adam! İfâdât-ı mütercemesini bile okurken insanın zihnine, vicdânına latîf bir ruh cereyân ediyor. Böyle büyük mütefekkirlerin, büyük âlimlerin halka-i tedrisinde bulunmak itikadımca aksâ-yı bahtiyâridir. Üstâd, ders, talebe böyle olur. Muhabir beyefendi öyle münevver bir ifade ile dinlediği hakâyık-ı âliyyeyi bize talime vesâit ettiği için himmetlerinin şükrân-güzârıyız. O müfîd derslere devam buyurmalarını kemâl-i ihlâs ile niyâz ederiz. Belki istikbâl için bizde de daha bir vâdi-i (…) dökülemedik. Daha bizde öyle kalem, öyle üstad zuhûr etmedi. Harîf bir şairin, bir hikaye-nüvisin

mâhiyet-i ruhaniyesini teşrîh ederken insan hayran oluyor. Yazılan şeylerde bir felsefe, bir hikmet, bir ruh var. Halbuki bizim manzumelerin hâlâ ekserisi min-cihet-ül mana âşık oldumi hicrânınla ölüyorum gibi hâbide şeylerden, eslâfımız hakkında en büyük malumatımız dahi falanca tarihte tevellüd, falanca tarih ve mahalde vefât etmiştirden ibarettir.

Hayaliyyun edebiyatıyla hakikiyyun edebiyatı beynindeki farklar verilen izahat-i müdakkikaneden anlaşılıyor. Lakin Remzi baba daha yamandı. Hem bunun etvârına ca'lî denilemezdi.

"İhtiyarlık, hastalık, yoklukla gurbet birleşip boğdular biçare Remzi-i mesâib-dîdeyi "

"Gustave Flaubert" bize göre bir mana. Bunun hakkında verilen malumat bendenizi hayretten hayrete düşürdü. Hayaliyyun meftûn âsârı olan bu adam nasıl oluyor da meslek-i hakikatin mûcidi oluyor. Haydi o iki hassa-i gâlibe yan yana yürüsün. Ya o kadar mûşikâfâne harikulade dikkat lafz va mananın neresine masrûf oluyor. Bu cihete dair izahat yok. Kavâid-i edebiyeye riâyet etmediğinden bahs olunuyor. Her kelimeyi mana cihetiyle bir kere epeyce muayene etmek. Ne gibi muayene? Mesela şu manaya delâlet eden kelimat şunlar ise de hak tabir şudur diye mi yoksa başka türlü mü? Cümle ve kelimâtın âhengine, mehâsinine dikkat en birinci şerâit-i edebiyyeden olduğu için bundan bahse lüzûm görmüyorum. Lakin Flaubert'in kelimeleri bir kere de tebeşir ile tahtaya yazarak büyüklüğüne, küçüklüğüne bakması insana pek garip geliyor. Bilmem bizde böyle şeyler işitilmediğinden midir? Nedir bir de Flaubert'in *"Sâni', müellif şahsen şahsiyyât nokta-i nazarından eserinde görünmemelidir. Gâib, muhtefî olmalıdır. Ben kalbimden bir parçayı kağıt üzerine koyamam"* sözü pek muğlak. Bunun ne demek olduğunu anlatmak müşârileyhin eserini tercüme etmekle kâbil olabilir. Buna himmet buyurulursa üdebâmıza yeni bir çığır gösterilmiş olacaktır. Ehibbâ-yı âcizânemden ve Rum şuarâ-yı meşhûresinden bir zâtla esnâ-yı musahabette Flaubert'in bâlâdaki fıkrasını açarak istiyzâhatta bulunmuş idim. Mûmiileyh şâir-i şehir Homer'in ekser âsârı böyle gayr-ı şahsî yazılmış olduğunu beyân

etmiş ise de verdiği izahattan hakkıyla istifâde edemedim. Flaubert'in iddiasına karşı Jorjsen'in *"Kendini kâmilen eserinde göstermemek, yazdığına vakf-ı nefs etmemek bana o derece muhâl görünüyor ki adeta kendi gözleriyle ağlamamak, kendi zihniyle düşünmemek demeye benziyor"* cevabı bize pek savâb geliyor. Yazdığı hikayede eşhâs-ı vak'adan birinin felaket-i ahvâlini tasvir eden muharrir bu bâbda kendi mütehassis olarak bu hissini kağıt üzerine nakl etmezse okuyanlar tabii müteessir olmaz. İnsan kendi yüreğinde duymadığı bir acıyı âhire nasıl duyurabilir? Bilmem ki böyle mi? Ben de yanlış anlıyorum zannederim.

Mehmed Tarık

MÂZİYE BİR NAZAR

Uzaktaki dağların zirvelerinde nümâyân olan bir reng-i âteşîn güneşin henüz gurûb etmiş olduğunu iş'âr ediyordu.

Orada hüküm-fermâ olan o sükûn-ı gam-engîzi bazı gece kuşlarıyla birkaç çakalın sadâ-yı hüzn-âverinden başka hiçbir ses tagayyür etmiyor. Gittikçe karanlık basıyor.

Ortalığı da geceye mahsûs olan o mağmûmiyyet kaplıyordu. Zavallı ihtiyar şu vâdiye nâzır tepede bir ağaç altına oturmuş başını eline dirseğini de dizine dayayarak kâh âfitâb-ı âlem-ârânın ufukta bıraktığı o reng-i dilfirîbe kah da ondan iktibâs-ı renk eden bulutların reng-i zerrînine atf-ı nigâh eyleyerek şu sahne-i tenhâîyi dalgın dalgın temâşâya koyulmuştu.

Hayatın bir ıztırâbtan toprağa doğru kesb-i intihâ eden vücûdu, bir vaziyet-i garîbâne almış, çektiği âlâm-ı hissiyâta birer nişâne olan yüzündeki buruşuklarla beyaz saçı, ak sakalı çehre-i gamnâkine bir kat daha ulviyyet, bir kat daha mahzûniyyet vermekte bulunmuş idi.

Hele ağacın hafif bir bâd-ı şimâl tesiri ile titreye titreye dökülen sararmış yaprakları nazarında hazân-ı hayatı tasvir ile gönlündeki hissiyât-ı garibâneye daha mağmûm bir renk vermekte idi.

Bir ara nazar-ı tefekkürünü çocukluktan beri tanıdığı şu ağaç üzerine atf eyledi. Fakat o zaman bu bir fidan idi! Bakın şimdi ne hale girmiş, büyümüş. Dallar salıvermiş, kökleri derinleşmiş, kabuğu sertleşmiş. Gayr-ı kâbil-i inhinâ bir surette eflâke doğru ser çekmiş.

Artık rüzgara maruz olan dallarını kimse himâye edemiyor, aldığı o eğriliği kimse doğrultamıyor.

Heyhat! Arz da eski hâlinde kalmamış, çemenzâr tarlalara, seller kanallara, kayalar saraylara, madenler makinelere, ormanlar gemilere tahavvül etmiş.

Mazinin şu bâd-ı hazîni mahfaza-i hâtırâtının a'mâk-ı hafayâsında gizlenip kalmış olan çocukluk hatıralarını bile uyandırdı. O devr-i mes'ûdiyyeti düşünmeye başladı.

Daha rahm-i mâderde gûyâ düçâr-ı mesâib âlem olmuş gibi kanlı kefeniyle hâkden hayatına atıldığı zamanlara kadar sevk-i fikir eyledi.

Doğduğu zaman ne kadar da bîçâre ve nâ-tüvân idi. A'zâ-yı cisminden hiçbiri idare-i vücûduna, muhafaza-i hayâtına kifâyet edecek bir iktidâra mâlik değil, kâffesi âciz, cümlesi muhtâc-ı muavenet idi.

Elleri başını kaşımaya, ayakları vücudunu taşımaya elvermez hutût-ı şuâiyye birer tîr-i dilşikâf gibi cismânına saplanır, İhtizâzât-ı sadâiyye ra'd-ı kıyamet gibi sâmi'asını tahrîş eder. Medâr-ı hayatı olup da teneffüs ettiği hava bile zavallıyı üşütür. Hele o nazik vücudunu muhafaza için sarılan bezler bile ona demirden bir gömlek kadar azân-engîz gelirdi.

Biçârenin şu zamanki ilk savtı ise bittabi bir figân, ilk lisânı bir şikayet, ilk duygusu da bir elemden ibaret olmuştu.

Ağlardı. Sanki dünyaya geldiğine nedâmet çekiyordu. Bağırırdı, gûya ki ecelden istimdâd eyler idi.

Nihayet renc ü belâya sabr u sükûnetle mukâbele etmeyi kuvve-i tabiat daha o zaman kendisine talim ediyormuş gibi bu feryâd-ı bî-fâideden

yorulmuş olan dudaklarını bir suret-i mâsumânede buruşturarak susar, baygın bir halde uykuya dalardı.

Uyandığı zaman yine âvâzeye başlardı. Fakat bu seferki nevâsı şikayet değil, terâne-i ihtiyâc idi.

Gûya âlem-i menâmın zulumâtı içinde âb-ı hayatı vâlidesinin çeşme-sâr-ı şefkat ve muhabbet olan memelerinden akar görmüş de rüyasını tabire, ihtiyacı arz ve takrîre çalışır, idâme-i hayatını arzu ederdi.

İşte böyle kırk gün kadar çilekeş-i ıztırâb olarak bağırıp çağırdıktan sonra bârânı müteakip arz-ı didâr eden kavs-ı kuzeh veya şebneminden sonra handân olan gül-i ter misâli ara sıra gülmeye başladı. Güyâ refîka-yı kadîmesi olan meleklerle mülâtefe ediyor zannolunurdu.

Şu hengâmedeki hissiyâtı ise yalnız muhabbet-ferzendâneden ibaret olup ilk mahzûziyeti vâlidesinin âgûş-ı şefkatinde bulunmak, ilk me'yûsiyyeti de ondan uzak olmak idi.

İşte masum ancak o zaman lezzet-yâb-ı hissiyât olmaya başladı. Çünkü artık (seviyor ve sevilmek istiyordu.)

Daha sonraları etrafını kuşatan o perde-i zulumât yavaş yavaş bertaraf olmakla sahne-i lu'biyyâtına düştüğü vekâyi'-hâne-i âlemi görmeye başladı. Müsâif-i nazarı olan her şey adem-i me'lûfiyyet ve i'tiyâd hasebiyle, mûcib-i istiğrâbı oluyordu. Tabiatın arz ettiği elvân-ı gûnâgûndan, validesinin uyutmak için söylediği o hazin ninniden, yanakları üzerinde bıraktığı bûse-i mâderâneden ayrı ayrı lezzetle duyar, kâh güler kâh ağlardı.

Bunu müteakip muvazenet derslerine başladı, birkaç günler yerlerde süründü. Nihayet dokunarak kalktı, doğruldu. Yürüdü. Sıçradı, koştu. İstediği yere gitti. Bulduğunu yakaladı. Her ne ele geçirse onunla saatlerce meşgul olur, ne olduğunu neye yaradığını öğrenirdi. İşte esassız birer oyun gibi görüne şu harekatın kâffesi de kendisi için mekteb-i âlemde faidesiz birer ders-i ibret, bu adımların her biri şehrâh-ı hayatta birer hatve-i terakkî idi.

Evvela harekâtı muahhiren sadası arzu ve ihtiyâcâtını efhâm etmeye, yavaş yavaş isteğini anlamaya, anladığında söylemeye başladı.

İlk defa olarak zihn-i masumanesinden dökülen (anne, baba) sözler ebeveyninin âlâm u ekdârını unutturmuş, kalplerinde yeni yeni meserretli ümitler tevlîd eylemiş idi.

Sade-dillik, hulûs-ı kalp, şefkat, gibi ne kadar hasâil-i memdûha var ise cümlesinden masumiyet namı altında tecemmü' eylediği şu esnalarda hayal ve desiseden ârî olarak söylediği sözler efkârının sarf-ı tercümân-ı hakikati idi.

İfadesi ne derece masumane ise tavır ve harekâtı da o mertebe melekâne idi.

Tebessümü insanı mahzûz, giryesi müteessir eyler idi.

Filvaki hangi kalp vardır ki şu nevbahâr-ı sabâvetin sabâh-ı masumiyyetindeki letafete tahammül etsin de onun bir tebessüm veya giryesine karşı muhafaza-i metânet edebilsin.

Acaba hayatın şu ilk devri kadar mes'ûd geçen zaman tasavvur olunabilir mi? Herkes onu aguş-ı himâyesine almak, gülistân-ı hayâtın dikenlerini ayıklamak ister. Etrafında kendine arz edilen muhabbet-i safiyâneden başka bir şey göremez. Bir parça ağlasa onu güldürmeye, biraz gülse şu zevk u şâdını temâdisi uğrunda lazım gelen her şeyi icrâya ya şefkatli bir vâlidenin veya muhabbetli bir pederin başı ucunda müheyya olduğunu görür.

Arzû-yı servet, fıkdân u zaruret, esâret-i âmâl, hâl-i refah gibi meşâgil-i dünyeviyenin hiç birini bilmez, hiç birini tanımaz, "cihanı bir subh-ı safâ-yı asâyişin envâr-ı letafetine gark olmuş, ve bir her dem bahâr-ı saadetin ezhâr-ı taravetiyle dolmuş bulur. Güller gibi her dem hande-rîz olur. Bülbüller gibi her vakit bir ağacın yaprakları arasında veya bir duvarın sâyesinde eğlenir, hâsılı yaşar.

Lakin şu saâdet-i mevkutede fırtınayı ihbâr eden bir bârika gibi pek çabuk geçti. Vazife, ders, itaat, nizâm-ı terbiye-i i'tiyâd misillu cevânib-i erbaasını kuşatan bin türlü mihen ü meşakk, beşik, bebek, oyuncak gibi refikâ-yı masumiyyetini terke mecbûr eyledi.

Velhasıl çocuk artık çocuk değildi, büyüdü. Âgûş-ı mâderden ayrıldı. O mini mini hatveleriyle vâdi-i hayata doğru yol aldı. Menbâ'ından uzaklaştı.

Biraz da tabiatla terbiye gibi menâbi'-i muhtelifenin havzâsına döktüğü sularla kesb-i cesâmet ettikten sonra artık taştı. Arz üzerine bir seylâb gibi yapıldı. Evvel emirde tesadüf ettiği mevâni', onun şu hücûmuna sed çekmek isteyen kayalar süratini tahfîf değil belki tezyîd ve teşdîd eyledi. İşte o zaman köpürdü. Çağlamaya başladı.

Kâh derin mağaralara gâib olur, kâh kum sahraları içinde mahv u nâ-bedîd olur. Kâh yine kendini toplar, tatlı bir meyl ile cereyânını muhafaza ve himâye edecek yüksek sahilli bir mecrâya tesadüf eder. Ummân-ı selamete doğru akıp giderdi.

Esad Celal

(Müsabaka-i Edebiyye)

Bu nüshamızda (Tıfl-i Nâim) ünvanıyla dercettiğimiz levhayı mevki'-i müsâbakaya koyduk. Müsabaka şiir ve nesir olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu iki üslup üzere yazılıp idaremize gönderilecek âsâr-ı edebiyye bil-mukâyese takdîr olunacak ve âsâr orada müddet-i müsabakanın hitâmında (Malûmat) a dercedilecek, nazım ve nesirde birinciliği kazananlara Malûmat'ın altışar aylık abonesi verilecektir. Şayet bir zat ikisinde birinci olursa bir senelik aboneyi alacaktır.

Müddet-i müsabaka üç haftadır. Ondan sonra gelecekler kabul edilmez.

BİR ÇOCUĞUN MEZÂRINDA DÂYESİ LİSÂNINDAN

Âgûşumu hasretmiş iken zevkine ey mâh
Makber oluyor şimdi sana âh nişîmen
Gehvâreni tahrîke elim varmıyor artık
Sensiz beni tahvîf ediyor mehd-i müzeyyen
Yavrum bu sada ninni değil âh u enînimdir

Bîdâr fakat olma uyu nâlelerimden
Sen bister-i zulmetgede-i mevtte nâim

Bilmem kime oğlum diyecek sevgili dâyen
Giryem ile şâdâb ederek hâk-i mezârın
Hasretle hemen durmayayım ağlayayım ben
M. Mirâtî

TEVHÎD

1

Eşyaya ilham eyler de Mevlâ
Mevlâya tehlîl etmekte eşyâ
Allahı takdîs eyler demâdem
Kudretle kâim eşyâ serâpâ[1]
Bir hikmetinden insana dâim
Bin türlü hayret gelmekte hatta
Ez-cümle hâke bir dem nazar et
Türlü bedâyi' etmekte peydâ

2

Tasdîk eder her ehl-i basîret
Her şeyde mahfî âsâr-ı hikmet
Kalbimde der bir Allah vardır
Mahlûka hâlık lazımdır elbet
Hükm ü nüfûzu cârî ezelden
Eyler müdâvim bir hâkimiyyet
Nûr-ı semâvî, sun'-ı zemîni
(…) ederler i'câz-ı kudret

3

Ey âleminin câh-ı penâhı
Hâlık-ı cihânın ey kıble-gâhı
Lebrîz-i hayret etmekte sun'ın
Tenvir edince her bir nigâhı
Allahım etmese mahrûm-ı lütfun
Rahmetle güldür rûy-ı siyâhı
Yok iktidârın ey gülün "Sadi"
Tavsîf olunmaz sun'-ı ilâhî

Gazelden Müfred

Cezbe-i hüsnüne hayran olarak can vereyim
Cânımı gamze-i hûnbârına kurban vereyim

[1] Mahsûl-i kudret eşya serâpâ

Kerem-i sevda ile bir kere gönül hastesine
Şehd-i can-bahş-ı visâlin ile derman vereyim

Sonra terk eyleyerek cânımı! Ervâha bile
Raks-ı şevkim ile bir meyl-i hırâmân vereyim

Edirne'den Sadi

NAZİRE

Güzelsin ey peri! Sen âfitâbın reng-i âlinden
Güzelsin mâî gözlü bir perinin infiâlinden

Hayal eyler gönül her demde şem'-i hüsnünü ey mâh!
Güzelsin gülistânın en latif en hoş nihâlinden

Nasıl mehcûr-ı dîdâr olmaya sabreylesin gönlüm
Güzelsin bir yetimin kâinâta arz-ı hâlinden

Güzelsin kenâr-ı cûda sevdâdan (…) olmuş
Güzel bir şairin kalben hafîce hasbihâlinden

Seher vaktinde feryâd eyleyen bir andelîbin sen
Güzelsin mutlaka etvâr-ı sevdâ iştimâlinden

Nücûmun pertev-efşân olduğu bir demde sen billah
Güzelsin bir sehâb altında mâhın gamlı hâlinden

Râsim

GAZEL

Niçin uşşâk-ı nâ-kâma, evime lûtf ü ıtâ etmez
Niçin ağyârı bir gün derd-i hicre müptelâ etmez

Beni kandırdı yârin sunduğu zehrâbe-i firkat
Nice demdir gönül, meyl-i şarâb-ı dil-güşâ etmez

Eder meftûn cihânı bir bakışta cism-i sehhârı
Bu işretgehte artık başka fitne iktizâ etmez

Hayatımdan beni bîzâr eden tarz-ı tegâfüldür
Bilirken hâlimi zâlim yine terk-i cefâ etmez

Belâ vü mihneti gâliptir elbet zevkine dehrin
Anunçün kalb-i erbâb-i vefâ kesb-i safâ etmez

Nigâh-ı feyzine mazhar düşenler mürşid-i Rûmun
Cihânda zîr-i şehbâl-i hecâya ilticâ etmez

Kıbrıs'tan Kaytaz-zâde Nâzım

BİR GAZELDEN

Gezip ey mihr! Versen yine nûr âfâka
Başladın dilleri dîdârın ile işrâka

İltifât eylemiyorsun fakat üftâdelere
Bakmıyorsun sola sağa, yüzüne müştâka

Sormuyorsun lebinin hastelerin ahvâlin
Ya muvafık mı bu hâlin güzelim! Mîsâka

Nefs-i feyz-eserin mürdelere cân veriyor
Doğru ey yâr! Sözüm saçmıyorum iğrâka

Gelip ey mihr-i cihân pertev-i ruhsarın ile
Tâb ver câma, meye, bezme, dil-i uşşâka

Malatyalı Abdürrahim Ulvî

GAZEL

Gönül telâş ile hemhâl-i bülbülân olalı
Şaşırdı râhını meyyâl-i gülistân olalı

Derûnum ateşi tuttu cihânı sertâser
Ruhun hayâli serimden ulüvv-feşân olalı

Senin gibi güzele, ben gibi bir ehl-i dile
Tesadüf etmedi zannım cihan cihan olalı

Yanaştı kişver-i hüsne hutût-ı sevdâdan
Tesellisiyle cünûd cünûn-ı revân olalı

Ne rûh, ne güli ne çemen, ne civândan memnûn
Acîb-i ateşe düştü Niyâzi can olalı

Niyazi

No: **57** **14 Cemâziyelevvel 1314** **21 Ekim 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

LİSAN VE İMLÂ MESELELERİ

Azîzim Tahir Bey!

Bu günlerde lisâniyyûn aklâmını yorudan, matbûat evrâkını dolduran mesâil-i mühimmeden biri belki de birincisi lisân-ı Osmânî'ye karışmış ecnebî sözlerinin ibkâ veya ilgâsı kaziyyesidir. Bu husûs Ma'lûmat sahifelerini bir ma'raz-ı irâe haline koymuş. Biri birine maâkis türlü türlü mükevvenât efkâr-ı

sahâ-i zuhûr u intişâra çıktı. Vâkıa müsâdeme-i efkârdan barîka-i hakîkat çıkar ama bu müsâdeme gürültüsü arasında mateessüf "sadâ-yı hakîkat" de gâib oluyor. Bu şâyân-ı nazar-ı mübâheseye, cây-ı bahs-i münâzaraya iştirâk eden erbâb-ı lisân iki kısm-ı aslîye bölünmüş ki biri: Mevzû-i bahs olan ecnebî kelimâtı uzun bir müddetten beri Lisân-ı Osmâniyye'de kullanıldığı için herkes ona ülfet etmiş, hâss ü âmın dilinde deverân ettiği için garâbeti kalmamış diyor, ibkâsını ilzâm ediyor! Hatta bazıları, geçende "mu'temer", "müsteşrikîn" nâmı altında Malumat'ta münderic bend-i mahsûsun mahrûsada üslûbu—(Kongre) yerine (mü'temer) lafzının isti'mâlini tercîh ettiğine itirâzen "Hangisi kolay ise onu almalı, mesela (kongre) sözü cümlenin bildiği bir kelimedir. Bunun yerine "mu'temer" kelimesini sokuşturmakta bir ma'nâ tasavvur edemiyoruz." gibi bir iddiâ-yı vâhîde bulunuyor.

Diğeri ise: Ecnebî kelimelerin telaffuzunda dile verdikleri güçlük, sâmiâya aks ettirdikleri sıklet sebebi ile takrîrde rekkâkat, tahrîrde garâbet oluyor, lakırdı söyler iken sözlerde bir nokta', yazı yazarken cümlelerde bir âhenksizlik hâsıl ediyor diyerek ecnebî elfâzın Osmanlıca'dan ilgâsını istiyor. Lisân-ı Osmânî'nin esasen Arâbî, Türkî ve Fârısî'den mürekkeb bulunmasından nâşî kelimât-ı ecnebiyyenin mukabillerini bu üç lisândan bularak, bulduraraк mevki-i tedâvüle vaz' ediyor.

Bu iki fırkanın yukarıdan beri izâh olunan iddia, fikir, maksat, teşebbüslerinden anlaşılır ki zümre-i evveli: Kim biliyor? Belki daha ciddî, daha nâfi' mesâil ile iştigâl etmek için her şeyin hali üzerine bırakmak, kelimât-ı ecnebiyye mukâbillerinin tahrîs-i zahmetinden çekinmek cihetini iltizâm etmekte.

Fırka-i sâniyeye gelince: Lisân-ı azb-ül-beyân-ı Osmânî'nin âhenk ve letâfet-i tabiiyyesini ihlâl eden, tenâfür-i hurûf ile meshûn olan ecnebî sözlerini isti'malden düşürmek, lisânı telvîsât-ı hâriciyyeden, galatât-ı tahakkümiyyeden tasfiye tenkîd etmek azm-i pür-hizminde bulunmakta.

Lisânın sâdegî-i tabiiyyesine, nâzikî-i asliyyesine ircâı esâsına mebnî olan azm-i âl-ül-âl her Osmanlı tarafından minnet ile müzehher-i kabûl olsa, teâvüne, tenâsura şâyân görülse, hâsılı bil-vücûh-ı takdîr dahi takdîs edilse gerek…

Fırka-i sâniyenin mürûc-ı efkârı "İzmir" cerîde-i mu'teberesidir. Bu husûsta gösterdiği himmet, zikrini tahlîd edecek ma'sere-i ber-güzîdedendir, sezâ-vâr-ı şükrândır: Lisân-ı Osmânî'de müsta'mel kelimât-ı ecnebiyyeden çoğunun Arâbî'den, Fârısî'den mukabillerini buldu, yazdı. Hele "albüm" ün mukabili olarak çıkarılan "peyker-bend" ta'bîri ne kadar hoş, ne kadar muvâfık düşmüş. Allah muvaffak etsin!

Henüz enzâr-ı kâri'îne vaz' edilen bazı ecnebî sözlerinin Arapça mukabilleri zîrde yazıldı:

Opera	Mülhî
Balon	Muntâd (cem'i munâtıd)
Bira	(…)
(…)	Rık'a
Telefon	(…)
Revolver	(…)
(…)	lefîfe
Kordon	Silsile
(…)	(…)
Hotel	(…)

Gelelim imlâ meselesine: Biz, şimdi burada başkalardan, bulunmazlardan… nasıllardan bahse kalkışmayacağız.

NEVHA-İ YETİMÂNE

Şu köhne cihâna bedbaht olarak kadem-nihâde olmuşum. Bâis-i saâdetim olacak sevgili pederimin çehre-i latifini hiç görmedim. Beni bin türlü mihnet ve meşakkatle mehd-i vücuda getiren mader-i şefîkimin âgûş-ı muhabbetinde henüz tıfl-ı şîr-hâr iken pederimi gâib etmişim. O zaman bu fani âlemin âlâm ve mesâibinden bî-haber olduğum halde hâb-gâh-ı safâ-penâhım olan gehvâre-i saâdetim içinde uyur, kıymetli âilemin muhaddiş-i cân ve vicdan olan âvâze-i mâtem-engîzânelerinin nasıl bir dâ-ı belâ-yı felâket olduğunu takdîr etmezdim. Devre-i hayatımın dokuzuna reside olduğum bir zamanda idi ki: germ ü serdî-i feleğe uzak ve meşâkını duymaya, mâder-i mihribânımın için için ağladığını, âteşin ahlar çektiğini görerek müteessir olmaya başladım. Bir gün valideciğimin en acıklı bir feryâdı, en sûz-nâk bir nevha-i fevâdı pederimin şu âlem-i fâniye ebediyyen vedâ' ettiğini bildiriyordu. İşte babacığımın matmure-i türâb olduğunu hissederek gözlerimden akan sirişk-i tesirimi zabt edemedim. Bu hüzn-i tesirle kûşe-i hicrâna çekilerek kalbimde iltiyâmı gayr-ı kâbil derin bir cerîha açan o kederi ta'dîle, mahsül-i ömrü olan evlâdını yetim bırakan bedbaht pederimin hayalini nazar-ı muhabbet ve iştiyâkım önünde tahsîle çalıştım. Maraz ve istikbâl muzlim bulutlar içinde kaldı. Fikrim, ruhum bir deryâ-yı hüzn içine daldı. Nihayet bu şiddet-i kederin vücudumda hâsıl ettiği yorgunluk üzerine uyumuşum. Bu uykuda dünyada çehre-i ibtisâmı görmekle duyamadığım pederciğimin hayalini gördüm. Hemen kendimi âgûş-ı muhabbetine atarak boynuna sarıldım. Ah, o ne bir hâb-ı safâ, o ne latif bir rüyâ idi. Dil-i mahzûnumu fevkalade bir heyecân içinde bırakan o rüya ile uyandım. Âlem-i menâma doyamayan gözlerimi açtım ki şeb-i yeldânın reng-i siyeh-i mâtem-engîzi zâil olmuş, tabiat sükûnundan uyanmış, verâ-i perde-i ufka çekilmiş şems-i münîr-i âlemârâ cânib-i hâverden çıkmış, nûrânî huzme-i şualarıyla etrafı şaşaa-i feyzine gark etmişti. Güneşin bu ilk eş'â-i latifesiyle etrafında toplanan bulutlar arasında görünüşünü yüzünü gözünü ince bir tül ile setr etmiş ulviyyet-i hüsne mâlik mahbûb, mahzûn bir perî-simânın o harîr tüllerin arasında görünen vech-i pertev-neşûruna benziyordu. Şu sabah-ı

feyzâfeyzin levha-i mehâsininde muhabbetli olan ulviyyeti-ni görünce hemen hâb-gâh-ı kasvetpenâhımdan kalktım. Âlâm ve ahzân içinde kalan kalbimin ıztırâbât-ı melâl-i gâyâtını ta'dîl eylemek, çeşmân-ı firkatnişânımdan dökülen yaşlar ile pederimin seng-i mezârı üzerinde âlûde-i türâb olmuş vücûduyla husûle gelen çiçekleri tazelemek maksadıyla âsitân-ı ebediyyet olan kabristâna doğru hareket ettim. Rehgüzârımda tesadüf ettiğim makbereler zaten vefâsız bildiğim dünyayı büsbütün nazarımdan düşürdü. Ötede beride hâk ile yeksân olan kabr-i harâbezâr kalb-i hazînimi cigersûz sürûdlar içinde bıraktı. Nihayet bu hâl-i dağdağa-âver ile pederimi âgûş-ı zulmetine alan mezâristân-ı dehşetnişâna dâhil oldum. Bir kere sengistân-ı hayrete, makbere-i vahşete nazar ettim. Emvâtın cümlesi bir nevm-i girân-ı ebedîye varmışlar ancak sadâ-yı Sûra muntazar kalmışlardı.

Yeşil sâye salan serviler âlem-i ser-bâlâ-yı uhreviyyete bir nişâne-i ebediyyet irâe ediyorlardı. Ortalıkta derin bir sükûnet hüküm-fermâ oluyor, makber-nişîn olan emvâtın o fersûde mezar taşları pîş-i nazarımda garîbâne tecessüm ediyor, bir gün olacak ki, sen de şu hâk-i süfelâya ser-nihâde olacaksın cümlesini ihtâr eyliyor, dil-i gamgînime kasvet-engîz heyecanlar, dehşet-âmiz korkular veriyordu, (…) asmâna doğru ser çekmiş olan serviler üzerinde yanık yanık feryâd eden baykuşların esvât-ı canhırâşâneleri sehâb-ı ye's ü gam ile mahsur kalan gönlüme havf u haşyet îrâs ediyordu. Bu aralık pederciğimin makberine geldim. Şu yolda bir hitâpta bulundum: Ey türâbın sîne-i zulmet-penâhında gunûde olan babacığım! Dalmış olduğun nevm-i ebedîden uyan, kalk! Âgûş-ı mâderde bıraktığın cânpâren seng-i mezârına ittikâ etmiş duruyor, vücûdunu setr eden hâk-i siyâhı dumu'-ı peymânesiyle şâdâb eyliyor, kıymetli vücûdunun yerine mezârının taşını der-âgûş ediyor. Kalk babacığım kalk! Karşında oturup da hitâb-ı dil-nevâzâneni hiç dinlemedim, bir kere olsun şu feryâd-ı hazînâneme müşfikâne mukabele et!! Âh çi-sûd!! Âgûş-ı türâbı nişimengâh-ı ebedî ittihâz etmişsin. Efsûs ki: Ben iftirâk-i ebediyyetinle girye-nisâr oluyorum. Fakat sen o dilsûz feryâdlarımı işitmeyip uyursun! İşte ben böyle teessürât-ı kalbiyye, iğtişâşât-ı müellime ile uğraşmakta iken o fezâ-yı nâmütenâhîde tehzîz-i per ü bâl eden kuşların

lânelerine (…) örtüldüğünü ifhâm ediyordu. Kalktım. Son bir nazar-ı girye-bâr ile o matem-hâne-i dehşet-âveri terk ettim. Heyhât ki: Bu teessürât-ı gâlibenin mağlûbu olmuş olmalıyım neden sonra şu kıymetli hatırayı tasvîre kudretyâb oldum.

Kayserili Mustafa bin Musa

İCMÂL-İ EDEBÎ

Avrupa evrâk-ı havâdisi, siyâsi misillu ulûm ve fünûn hakkında yevmî bir icmâl yazmayı sanat etmişlerdir. Bir suretteki keşfîyâta, edebiyata, sanayie müteallik icmaller yazılmamış olsa gazete, risâle sürümü bir derece tenezzül eder. Binaenberîn her gazete idarehanesi için buna itina etmek mutlaktır.

Fakat şu var ki Fransız, Alman, İngiliz gazetelerinde, mecmualarında bu vazifeyi deruhte eyleyen erbâb-ı kalem pek muktedir olup bundan maada nasa tarif ve tavsiye edecekleri âsâr-ı matbuanın

Malumatımızın (ilm-i Ahlak) muharriri ve Paris muhabir-i liyâkat-mendi, bu münekkid-i şehîri daha ziyâde takdîr ve tebcîlde bulunuyor. Adeta Paris'in yevmî evrâk ve resâili "Jul Lomter" in hutbe ve makâlât-ı ittikâdiyesiyle memlû olmak lazım gelse—hep mehâsin olarak—bize de bir hülâsası nakledilmiş olacak. Ne gayret, ne mes'udiyyet ki muharrir-i zî-iktidârın bir vatan namına deruhte ettiği vazîfe-i âlimâne ve hakîmâneyi nazar-ı istihsâna almamak kabil değildir. Yeter ki ikdâm ve sa'yi her zaman için müsemmer olsun. Bize herkesin edinememek, işitmemek ihtimali olan terakkiyât-ı Garbiyeyi öyle bir gayyûr-ı hem-şehrimizin sarîr-i hâme-i belâgati aksettirsin. Elbette bir malumat demektir.

Şu aralık kitap şeklinde çıkan âsâr-ı edebiyyemizin kıymetçe fıkdânı olup en ruhluları resâil-i üsbûiyeye münhasırdır.

Mutlaka kitap yazmak şartıyla imâte-i vakt etmeden ise ufak tefek—nesrî nazmî—hikayeler tertîb ve neşri daha muvâfık-ı terakkîdir. Bu sureti ihtiyâc eden genç erbâb-ı kalemimiz, hem bir eser vücuda getirebilir hem tetebbuat ile tevsî'-i malumata muvaffak olur. Ve daima birer nebze neşriyat ile ciddî rağbetler kazanır ki sonradan neşredebileceği büyük kıtadaki âsârı için kârîini hazır bulur.

Refîkimiz "Resimli Gazete" tecdîden ikinci nüshasını da neşre muvaffak olmuş. Pek ala münderecât husûsuyla öteden beri zevk ile okunup istifâde olunan "Arapların eş'âr-ı âşıkânesi" nden bu nüshalarda mahrûm kalmamış, teşekkür olunur.

Arabînin lisânımıza olan tesiri bâki kaldıkça aramızda—elsine-i Garbiyeye olduğu misillu—Arabiyede ziyade vukûf peydâ edenlere sıkça tesadüf etmeyi bir şeref addederiz. Resimli gazetenin diğer bir muvaffakiyeti ise üstâd-ı fâzıl ve şehîr ve faziletlü Mahmud Esad Efendi Hazretlerinin Mekteb-i Hukûk-ı Şâhânede talime ibtidâr buyurdukları hukuk derslerini derc ü neşre vesâtet etmesidir. Bu dersler kitâb-ül-gâha müteallik olup fevkalade bir üslûb ile takrîr olunmaktadır.

"Hanımlara Mahsûs Gazete" nin bu son nüshası dahi nefâis-i mükemmeleyi hâvîdir. Hele şiir ile şairi tarif eden "hatıra" ünvanlı makale-i edebiyenin her satırını bir muvaffakiyet takip ediyor. Bunda "Muse" ile "Lamartine" hakkında musîb mütalaalar dermeyân edilerek evvelkinin gecelerindeki ulviyete his ve şairiyete hayrân kalınıyor.

Evet bu iki şair fikren, hayâlen daha doğrusu sevdâen Şarklıdırlar. Şiirlerindeki o renkler bizim güneşlerimizden, şafaklarımızdan, ufuklarımızdan alınmış birer lehîb—i âsmân şarkıdır, okunmadan yakar. Gece gündüz

mütalaalarındaki tesir birdir. Aferin ki bunların meziyyet-i edebiyyeleri yalnız erkeklere münhasır kalmamış, edîbelerimizce de tahsîn edilmeye başlamıştır.

Şu münasebetle hatıra bir şey geldi. İstanbulumuzun bir yeni "Andre Şeniye" si denebilen ve devletce memuriyet-i resmiyesinden ziyade Boğaziçi safalarını, mehtaplarını tasvîr ve ötede beride meşhûn-ı hüzn ve azamet olup duran kabristanları intâk ile tanılan (Mösyö Şarl de Gustino) şehrimizden Paris'in muteber bir mecmua-i üsbûiyyesine edebiyat-ı Osmaniye ile muasırından bâhis bir makâle yazıp göndermiş. Bunu sekiz dokuz ay İkdam okuyanlar bu İstanbullu Fransız şair-i mergûbuna kalben teşekkürde bulunmayı unutmamışlardır sanırız.

Şair o makalesini muhtasar yazıp ve sıra gözetmeyip tafsîlini va'd etmiş idi. Bizce şimdi matlûb olan benât-ı Osmaniyemizin nâziki-i efkâr ile şiir ve nesirdeki muvaffakiyetlerini o bedâyi'-i şarkiye muhibb ve nâşirine tebrîk ettirmektir.

İMLÂ BAHSİ

Biraz zamandan beri gazetelerde—bahusus lisânımızı güya suret-i gâlibede Türkçe kelimâtla yazmak taraftarı olan İkdâm gazetesinde—imlâmıza dair bahislere tesadüf olunmaktadır.

İbtidâ şurasını anlayalım, yahut anlatalım: Bir kavmin lisânını telâhuk âra ve efkârdan ziyade izhân ve efkâra dahi hükm ve tesiri müsellem olan telâhuk edvâr ve a'sârın gösterdiği lüzûm, ta'dil ve ıslâh eder. Buna ise bizâtihi lisanımızın kendisi şahittir. Bundan altı asır yazılmış âsâra bakılsın. İmlâda da, kelimâtta da, manada da bu fark zâhir olur. Zamanla imlâ kendi kendine değişmek lüzûmu gösterir. İbtidâ telaffûzu lisâna sakîl gelmeye, şekli göze okunmaz surette görünmeye başlar. Sonra kelimeler beğenilmez ve binâenaleyh telaffuz ve tahrirden mehcûr olur.

Bu tebeddül yalnız [hurûf ve imlâsı mükemmel olmayan] Türkçeye münhasırdır zannolunmasın. Devr-i kemâline her lisân bu tebeddül ve ıslâh kanununa tâbi' olagelmiştir. Bugün bizim için bir harfine taarruza imkân olmayan kelimât-ı Arabiyede dahi edvâr-ı evveliyede hal tamamıyla böyle idi. Mesela Arabî'de (huyût) (zükût)(sulût) gibi kelimeleri şimdi bazı fırka-i Arap (hayat, zekât, salât) suretlerinde resm ederler. Nitekim bizde bu kelimeleri her iki suretle de tahrîr ederiz. Hatta bu kelimenin müştekâtından olan (hayvan) kelimesinin aslı(hayban) suretinde yazılır ve öyle okunur. Muahhiren yây-ı saniye vâva ibdâl ve binaenaleyh hayvan suretinde isti'mâl olundu. Bunlara mümâsil daha yüzlerle elfâz-ı Arabiye vardır.

Fransız lisanına âşinâ olanlarımızın malumudur ki bundan yüz sene evvel o lisanda dahi bazı kelimâtın imlâsı şimdi mer'î ve mütedâvil olan imlaya mugayir idi. Mesela şimdi Maison suretinde yazılan kelime yüz sene evvel Moison ve şimdi Anglais suretinde yazılan kelime o zaman Anglois şeklinde yazılır idi. Bugün dahi [be] [aş] harflerinin ictimâından hasıl olan [fe] sadasını şâmil kelimelerinden mesela Bosphore ve telegraphe ve fotograf gibi lafızları ve Bosfor ve telegraf ve fotoğraf şekillerinde yazanlar bulunur. Şüphe yoktur ki bu isti'mâl giderek elsine-i Garbiyenin kaffesinde câri olacaktır. Nitekim İskandinav ve Islav lisanlarında kendi elifbalarındaki [fe] harfiyle yazılmaktadır.

Keza Fârısî'de dahi bazı kelimât bundan yüz sene evvel imlâ-yı diğerle yazılır idi. Mesela (abesten) (aşeften) gibi kelimelerdeki elif-i memdûdeler iki elifle (abesten) (aşeften) suretinde resm edilir idi.

Fakat bir lisanın mecmû'-u elfâzına nisbeten bu türlü tagayyürâta uğramış kelimeler şüzûzdan me'dûddur.

Bir lisanın imlasında az çok tagayyürât icrâsı için her şeyden evvel kâide-i lisâna müracaat iktizâ eder. Yoksa her eline kalem alan kâtip efendinin bir lafzı sükûn ve harekâtının zihnince uyan bir şekli ile yazması bir

lisanın imlâsını ıslah etmez, belki ifsâd eder. Çünkü kaide bertaraf edilip de keyfe ittibâ' edilirse, her fert imlâda kendi keyfini düstûr-ı fesâhat addetmekte mazurdur. O halde ise ne kimse kimsenin yazdığını okuyabilir, ne de kimsenin kimseye ta'rîze hakkı olur.

Şimdi biraz da gerçekten üstâdımız olan zevâtın imlâ bahsinde vaktiyle meydana koymuş oldukları mülâhazat ve ifâdâtı nakledelim de iktiza ederse biz de mütalaamızı ilave ve zeyl ederiz.

Ekser lisanlarda yazı (…) için okunur, fakat nazar için yazılır. Bizde de hal böyledir. Meselâ(olduğundan) deriz (olduğundan yazarız:

"Hiç şüphe yoktur ki bu itiyâd mücerred bir kelimeyi başka türlü söyleyip, başka türlü yazmak merakından hâsıl olmuş bir şey değildir. Bu yolda olan tagayyürlerin bir takımı ef'âlde kâide-i tasrîfi bozmamak için iltizâm olunuyor. Meselâ Türkçe'de mâzî-i müfredin lam'ül-fiilinde (ya) bulunur denilmiş, (oldu) kelimesi (oldu)yazılmış. Birtakımı da kelimelerin mahaza iştikâkını gâib etmemek için Arabi ve Farısî ve yahut eski Türkçede ne halde ise o halde ibkâ olunmuş: Sinâmeki deniliyor (sinâ' meki) yazılıyor. Menekşe deniliyor (benefşe) yazılıyor. Dağ deniliyor (tağ) yazılıyor.

"Vâkıa imlânın hıfzı her lisanda cârîdir, fakat maarifçe ayrılmış olan akvâm da bir kere imlâ tayin etmiş ve tahrîri telaffuzuna mutâbık olmayan şeyler için beyn-el-ulemâ mübâheseler geçerek, o türlü muhalefetlerin ya vücûdunda bir lüzum ve yahut def'inde bir mahzûr tayin etmiştir de ondan dolayı bulundukları hal üzre ibkâları iltizâm olunmuştur.

İmlâyı tayin edecek bir kaide veya lugat kitabı mevcut olmadığı halde bir kitap bizde ise çarçuya yerine (çarçuh) yazsa veyahut (çamaşırı) çamaşuy yazmasa bayağı namusa dokunsa (…) bir redâet-i irtikâb etmiş kadar taarruza uğrar. Bir kere meseleyi tedkîk edelim: Ef'âlin kâideten tasrîfi muhafaza olunmadıkça hıfz u talimde bin türlü suûbetler çekileceğinden,

teshîl-i imlâ için tasrîfi kaidesinden çıkarmak bir vakit câiz olamaz. Fakat kaide, sırf yazanların irade-i keyfiyesinden hâsıl olmaz. Ef'âlin tabiatinden isthrâc olunmak lazım gelir. Mesela ef'âl-i Türkiyyenin mazî-i müfredden daima lam-ül-fi'lin (ya) olması kaide-i mukteziyâtından değildir. Mâzî-i müfredin lam'ül-fi'li ya olur, eğer makablindeki hareke (fetha) ve (kesre) olursa (vav) olur eğer makablindeki hareke (zamme) olursa.

Demek ki lisanımızda imlânın telaffuza mugayyireti kaide iktizâ etmiyor, biz iltizâm ediyoruz.

(maba'dİ var)

Ebuzziya Tevfîk

ÂSMÂN

Âzâd-ı gam olunca gönül eylerim hemen
Enzâr-ı intibâhı tevcîh-i âsmân!
Ol saha-i vesî'a-i envâr-ı kâinât
Seyrânına hezâr-ı cihân mecmu'-ı hayât
İzhâr eder nazarlara bin levh-i zî-mâl
Kim her birinde zevk-i hakîkat bulur hayâl!
Baktıkça intizâm-ı kavânîn-i hilkate
Bir hayret-i amîka gelir fikr-i hikmete
Âzâdegî sükûn u meserret safâ-yı cân
Kısmetine semâda bulur fikr-i nâ-tüvân
Kesb eylesem olurdum.Evet. Ben de bahtiyâr!
Fikrim gibi uçup da Teâlaya iktidâr!
Bâd-ı vezân önünde niçin daima sefer?
Âzâde sizsiniz sanırım ey sahâbeler!
Bilsem sizin şitâbınıza var mı bir sebep?
Kaç devr-i âlem eylediniz anlasam aceb?
Elvân-ı dilşikâr iledir ibtisâmınız

Deryâ-yı nûr içinde ne hoştur hırâmınız!
Baktıkça hüzn-i vechinize kalmıyor melâl
Hayrân-ı hüsn-i suretiniz olmamak muhâl!..
Ey şems-i şule-pâş-ı fezâ ey perî-misâl
Mümkün mü sevmemek seni ey âteşîn cemâl!
Sensin hayat ifâza eden cümle âleme
Sensin sürûrlar dağıtan kalb-i pür-gama!
Bedr-i münîr! Sende de var başka türlü hâl
Yoktur muhabbet etmemeye bence ihtimâl!
Sorsan dil-i garîbime der…Bî-bedelsiniz.
Billah meşrebimce evet…Hep güzelsiniz!
Olmaz size, muhabbetime belki bir hudûd!
Var cümlenizde başka letâfet…Fakat çi-sûd!!!
Pek tâze bir nihâl-i melâhatti âh pek!
Sizden daha güzeldi benim sevdiğim melek!!

Tepedelenlizâde Kâmil

BİR SAYFİYEDE SÖYLENMİŞTİR

Manalı bir latif hevâ var şu bahçede
Bir başka hâl-i zevk u safâ var şu bahçede
Memzûç ağaç iniltisine su çağıltısı
Ahenkli bir garip sadâ var şu bahçede
Ohşar o meyl-i fikrimi, sevdâ-yı kalbimi
Tehzîz-i hisse hükm-i sabâ var şu bahçede
Tenvîr eder leyâli bütün hâtırâtımı
Zulmet içinde ziyâ var sanki şu bahçede
Neşr eylemekte bûy muhabbet çiçekleri
Zevkimce lûtf-ı neşv ü nemâ var şu bahçede
Zannım hirâmgâhı bu yerler perîlerin

Bir böyle tarh-ı rûhfezâ var şu bahçede
İhtâr eder menâzırı envâh-ı cenneti
Feyz-i ârâm denirse revâ ver şu bahçede
Vuslattan onda ehl-i muhabbet gınâ bulur
Bîmâr-ı aşka sanki devâ var şu bahçede
Söyler lisân-ı hâl-i çemen sun'-ı Hâlıkı
Ser-zemîn-i feyz-i nümâ var şu bahçede

Antakyadan Ali Refet

HARÎF

Nerde eyyâm-ı rebî'? Nerde aceb bülbüller?
Nerde ol râyihâlı hande-nümâ sünbüller?
Bülbülü tâ-be-seher ağlatan ahmer güller?
Başka bir âlem idi âh geçen fasl-ı bahâr!

Nerde ol yâr-ı cefâ-pîşe şu demde nerde?
Çekti çeşmânıma gözyaşları artık perde,
Hasreti kaldı onun şimdi bütün dillerde
Başka bir âlem idi âh geçen vuslat-ı yâr!

Âkıbet çöktü bütün bahçelere renc-i hazân,
Döktü evrâkını hep oldu ağaçlar üryân
Eylemez bülbül-i şûrîde bu dem âh u figân
Başka bir âlem idi âh geçen leyl ü nehâr!

Râgıb Rızâ

TAKLÎD

(*Bu ünvân ile vârid olan bir gazelden alınmıştır)*

Güzelsin güllerin, ey mâh! O reng-i âl-i âlinden
Güzelsin ey perî! Fecrin latîf, en tatlı hâlinden
Güzellikte nazîre yok cihânda ey perî-peyker
Güzelsin âfitâbın sen şuâından cemâlinden

Abdünnâfi' Sâmi

No: **58** **21 Cemâziyelâhir 1314** **27 Kasım 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMAL-İ EDEBİ

George Sand Meselesi

Bu da bir mesele mi oldu? Hemen o gibi bir şey…Bir iki haftadır ki üsbûîler, yevmîler, George Sand'dan bahsediyor. Nihayet refikimiz saadet gazetesi meseleyi halletmeyi düşünmüş, Emil Zola'nın mühim bir eser-i intikâdisini tercümeye başlamıştır ki "George Sand" bu suretle Mütâli'în-i Osmaniyeye tanıttırılmış olacaktır. Bu maksat esasen bir malumat i'tâsına müstenid olduğu için takdîre şâyândır. Fakat bizim aradığımız cihet orası değil. Bil-farz George Sand kim olduğunu öğrendik: Bir kadın imiş..Edîbe

imiş..İyi yazar imiş..Yazdığı birkaç parça eseri hâiz-i kıymet ve itibar imiş..Musset ile muaşakada bulunmuş. İtalya'da neler olmuş..Neler geçmiş..Neler yazılmış..Hepsi a'lâ.

Yalnız anlaşılamıyor ki bu edibeyi neden öyle tanımaya başladık. Gelin bu sevdadan vazgeçelim. Tezyîn ve terakkîsine sa'y olunan edebiyat-ı sahîha-i Osmaniyyemiz için fena bir tarîk-i istifâde açmayalım. Çünkü âhir bir milletin muvaffakiyât-ı edebiyyesini tetebbu' için bu kabîl nakliyâtın, tecâvüzâtın sû-i tesirâtı görülür, evet on beş yirmi seneden beri kemâlât-ı irfâniyyesinden istifâdeye çalışılan bir millet-i müterakkiyye matbûatını edeben takdir lazım ise "George Sand" ın İtalya'da cereyân eden ahvâl-i âşıkânesinden—nasılsa evrâk-ı havâdise geçirilen bir sahifeyi, bir hüccet-i edebiyye add ile mütâlaât-ı dûrâdura kalkışmayalım. Zira bundan Türkler için bir faide hasıl olmaz. Bize layık olan bir kavmin terakkiyat-ı edebiyyesine ait esbâb ve mesaiyi tetkik etmek… Kâbil-i nakl birtakım efkâr ve bediâyı tanıttırmaktır.

Kaldı ki George Sand bir kadın iken büyük bir muharrir tanılmış, Dehâete mahsus bir tarz-ı ifade husule getirmiştir ki Fransa tarih-i edebiyatı hâlâ ……..mahiyeti ile meşguldur. Fransız mefâhir-i milliye-i edebiyyesinin en mühim kısmını bu kadının tulûat-ı fikriyesi teşkil etmiştir. Ne hâcet, George Sand Fransa edebiyatınca müceddid sayılmış, on dokuzuncu asrın mübeşşirlerinden ma'dûd bulunmuştur. İşte vefatından yirmi sene sonra söylenecek fena sözlerle "George Sand" ı tanımaktan ise daha âlâsı, Fransa mesâlik-i edebiyyesine cidden nisbeti olan hayat-ı edebiyyesine ıtla'-ı kesbine çalışmak ve mümkün ise bir hikayesini lisanımızda tercümeye sa'y olmaktır. Belki iktidar ve ulviyetine kâil olunmak istenilen Emile Zola lisanı ile de Jorjsan hakkında tam ve sahîh bir fikir peydâ edilmemiş olacaktır. Buna vusûl-ı imkânı ancak—Garb edebiyatına en iyi vukûfu bulunan—edîb-i muhterem Uşşâkî-zâde Hâlit Ziya Beyefendi biraderimizi söze başlatmaktadır.

***

George Sand ile İtalya'ya kadar seyahat eden ve kendine rakip olan bir İtalyanla canı sıkılarak bağteten Paris'e avdet eyleyen "Alfred de Musset" ye gelince o koca şair-i yegânenin lisân-ı matbuatımızla gördüğü takdir, tahkîre varır birtakım münasebetsizliklerdir.

Eğer bu bahsi nakledenler yalnız bir havadis vermeyi emel etmişler ise o dereceyi tecavüz etmemeli idiler. Zira vazifeden hariç şeyler söylenmiş oldu. Bundan ne çıkar? Musset bir Fransız edîb-i meşhurudur. Güya iyi tanımış olduğumuz (…) mertebelerinden bir şöhret-i edebiyye sahibi olmakla beraber eş'ârı belki daha hevesle okunup mazhar-ı takdir olmaktadır. Hatta bir zaman "Lamartine" dahi beraber olarak bu dâhi şairler, bu ulvî nağme-serâlar bir mukayese edilmek istenildiği neler yazıldı söylendi.

Âkıbet âciz kalındı. Her üçü de büyük... Her üçü de Fransa için bir şeref-i ebedîdir demekle iktifâ olundu.

Şimdi düşünelim, bizim için bir öyle edîbin, bir muharririn külliyât-ı âsârı okunmadan, halka da tanıttırılmadan meziyyât-ı edebiyyesine tayine imkân olabilir mi?.. Bittabi olamaz..Olamayacaktır o halde Musset'i de muhakeme için bertaraf etmeliyiz. Zira yazık oluyor ki o kadar büyük bir şairin itibar-ı edebiyyesini—Fransızlar umumen o Fransızlar bir kader-i namus* bilmektedirler..!

***

Mesele-i ma'hûde hakkında Paris-i bu haftaki matbuatı—yeter uzattığınız—demeye başladı. Biz elbet daha akdem sözü kesmeliyiz. Zira edep ve hayaya mugâyir düşecek mebahise nâkıl olmak bir kâr-ı irfan sayılamaz.

***

Hissî, millî, hayâlî, cinâî, sevdâvî

Matbuat-ı cedidemizden bazı kitap kaplarının üzerinde görülen şu kelimeler acîbâne manaya göre sarf olunmuştur..!

Romancılık icabı, yahut bir şeref iktisâbı demek mi lazım gelecek söyleyiniz! Hissî kısmına ait bir eser okudum, hayâlî bile değil de rüyadan ibaret buldum…Bir diğeri sevdâvî imiş, o da gözden geçirildi. Heyhât ki sevdadan eser yok. Sonra hükmettim ki sevda her kalpte uyanmaz maksat, erbâb-ı mütalaayı meşgûl etmek…

Hayal, --ulvîsini bir taraf—adisi dahi sermayesi olan zihinlerde bulunur…Hissi denip bir kadında ismet…iffet, bir erkekte fazîlet…şecaat tasviri lazım gelmiş de cinayet gibi neticelenmiş ne bâis var…Cinayet her meziyetten mahrum olanların işleyecekleri bir fi'l-i mekrûh değil midir!..

İşte bizde romancılığa pek fena başlandı. Bir taklit amma hiç faide olmayacaktır. Niçin mi? Zira bizde henüz mukarrerât-ı* edebiyye olmadığı için. Fransızca yazılmış bir romanı tercüme etmek, yahut okumak ile—hissî…hayâlî—cinâî—roman yazmak muvaffakiyeti hâsıl edilmez.

Romancılığa hikmet-i ahlak namı verilince her milletin ahlakına göre yazı yazılmış olur.

Arada o kadar büyük farklar vardır ki bize kalsa bir şey değil iken icabınca me'yûb ve keza onların bir hâl ve âdâtı da şarkta merdûd addedilir. Kaldı ki Garb hikaye-nüvisânı (…) hikâyât için evvelden çalışmış, aralarda erbâb-ı iktidarı tarafından çizilen hadd muhafaza olunmuştur. Şu hal bir defa bilinmekle …….Yazı yazanlar şüpheden kurtarıldı. Fakat bir meslek iltizam eden ise o uğurda sarîr-i hâme-i hayatı tüketmiştir!

Mesela Emil Zola, bir hikâye-nüvistir. Tabiî yazar. Hikâyât-ı tabiiyye taraftarânının pişvâsıdır. Acaba vaz' etmiş olduğu kaidenin, takip ettiği maksadın haricine çıkıyor mu? Buralarını yeni erbâb-ı kalemimiz anlamalı yahut anlatacak bulunmalıdır.

Millî kısmına gelince: Denebilir ki eşhâsın isimlerine nazaran bir hikayenin millî olup olmaması iktizâ ediyor. Mevzû'-ı vâkıa*, muhakeme edilerek (milliyet) nazar-ı dikkate alınmıyor.

İsim ne ise hikâye o kısma ait bulundurulur. Halbuki millî olan bir hikayenin—münteşir olduğu efrâd beyninde—mahiyeti yani (…) cereyânı hiç de tahmin ve muvâzene etmemek kâbil olur mu? Bir Türk, bir Osmanlı danişmendi hem-cinsinin nasıl yaşadığı…nasıl sevdiğini , nasıl sevildiğini tayin edemez mi? Velev tarihten muktebes olsun tarihini bilmeyecek mi…Memleketinin ucunu bucağını şöyle bir zihinde tefrîk ve tahdîd edemeyecek mi?

Buna imkan verilmiyorsa bizde millî hikaye yazmak zamanı henüz gelmediğini anlamalıyız. Eğer iddiamızın doğruluğuna kâil olunuyorsa hikâyât-ı milliyyenin o mertebe bize ecnebî olarak yazılmaması muktezîdir. Zira hikaye-i milliyye tasvir ve tahrîrine muktedir olanların mütâliîni nazarındaki fark şu hikaye ahlâk ve âdâtımızdan, ahvâl-i ictimâiyemizden bir levhadır—gibi hoşnûdî takdîrâne mazhariyyetten ibaret olmalıdır.

Bu muvaffakiyyeti ihrâz edip etmeyenleri tefrîk için bazı hikâyât-ı matbuâyı okumaya başladık ki ikmâl eder etmez kararımızı da bildirmeyi vadederiz.

***

Sair arkadaşlarımız, bu hafta dahi muntazaman neşrolundular. "Servet-i Fünûn" da Sami paşazâde edîb-i nükte-pîrâ Sezâî Beyefendinin –

Londra Hatırâtı—hanımlara mahsus gazetede münderic vezâif-i nisvâniyye bendi—Mekteb—deki hubb-ı mesai makalesi şâyân-ı tavsiyedir.

İMLA BAHSİ

Azizim Tahir Bey!

Muteber Malumat'ınızı mütalaa ile şeref-yâb olanlardan biri de bendenizim. Gayretinizi tebrik ederim. Cerîdenin sagar hacmi ile beraber ulûm ve fünûn-ı (…) hepsinden az çok bahs olunuyor biz de telezzüzle okuyor, istifade ediyoruz, kemâl-i dikkat ve hâhişle mütalaa-güzârım olan bahislerin içinde en mühim addettiğim mesele-i lisaniyyedir. Şehriyâr-ı Maarifperver Efendimiz Hazretlerinin terakkî-i marifet-i emrinde masrûf buyrulan himemât-ı padişâhâneleri eserine iktifâ eder birçok erbâb-ı gayret de görülüyor. Bundan dolayı memnun ve müteşekkir olmamak kâbil mi? Âsâr-ı âliyyelerini mütalaa ile gıyâben teşerrüf ettiğim erbâb-ı kalem meyânında üç dört tanesini min-gayr-ı kasd * fakat fikren yekdiğerine muârız gördüm. Her birinin makalesini ayrı ayrı okuyunca hepsine de hak verdim. Tetkik ve mukayese edince birini büsbütün diğerini min cihetin haklı, diğerini de haksız görüyorum.

Mesela biri "yazı asvât-ı ma'nîdârın eşkâl-i mürtesemesidir. Suret ile musavverin biri birine benzemesi, binaenaleyh söylenildiği gibi yazmak lazım geldiğini, diğeri ihtisâr için hurûf-ı imlâ kaldırılmış ve bu tarz-ı tahrîr eskiden beri alışılmış tagayyür kaide haline girmiş olduğundan tebdîli hem müteassir, hem gayr-ı kâbil olduğunu ve bunun için yeni imla taraf-tarânının pek boşuna uğraştıklarını diğeri de—müştekâtın suret-i iştikâkını kemiyyet-i lisaniyyeden neklederek—tebdîle haksız olmadığını söylüyor. Anlaşılıyor ki hiçbiri diğerinin derdini anlamamış. İbtida meydân-ı mübâheseye atılan yeni imla taraftarânı olduğu cihetle onlara karşı çıkacak muarızların esas müddeâsını cerh u ibtâl* eylemesi lazım gelir. Yoksa söylendiği gibi yazmak

taraftarlarının iddiaları fenadır, yanlıştır, bizi şaşırtıyorlar. İmlayı teşvîş ediyorlar. Kendi imla hatalarını örtbas etmek için tafra-fürûşluğa kalkışıyorlar, kelimâtı kepaze ediyorlar, kavâis-i mevzûa değişmez demek kifâyet etmez.

Çünkü bu da büsbütün başka bir iddiadır ki ayrıca muhtâc-ı ispattır. Bu iddiaya karşı seddedilen müdafaa nefsî değil nakd ve mantıken cerh suretiyle olmalı. Mesela (başka)yı (başka) suretiyle yazmak lazım geldiği iddia ve o iddia da ispat olunmuş. Bunu redd için [başka'yı başka suretiyle yazmaya ne mecburiyet var? Acaba Türkçe bilen birisi başkayı bu suretle yazılmış görürse kesre ile başka veyahut zamme ile (başka) mı okur?] sözü hiç o iddianın cevabı değildir. Bendenizin anladığım bir şey varsa müddeîlere karşı muârız olanlar esas iddiayı mantıken redd ü cerh edemeyip (…) ve tevzîh-i iddia için getirilen misalleri reddediyor.

Bir de hurûf-ı imlânın tesirleri hakkında ihtilaf var. Biri (elif) harfini Türkçede iki elif üç elif miktarı medd etmek gibi bir kaide olmamasına nazaran fetha-i sakîleye alâmet olmak üzere addediyorlar. Doğru değil mi? Hurûf-ı imladan (ye) harfi iki ye miktarı çekilmiyor ki(elif) in de çekilip çekilmediği hakkında serd-i mütalaaya meydan açılsın. Mesela: (görülüyor) kelimesinde (he) madde-i asliyedeki (re) ni harekesi olan (hemze) (re) yi iki (ye) miktarı aşağı çekmiyor.

Eslâf, Acem edebiyatını taklit etmiş olduğundan edebiyât-ı Osmaniyye tabiîliğini gâib etmiş olduğu gibi daha evvelde Garb hurûfunu kabul ve binaenaleyh harekeyi hazf etmiş , ne büyük hata. Araplarda altı yedi harfli fakat harekesiz bir kelime ayıklana ayıklana selâsî veya rubaiye kadar iner. O vakit lügat o üç veya dört harfli kelimenin nasıl okunacağını gösterir kelimât-ı müştekâ* ise kavâid-i iştikâk ve sonra da nahv sayesinde doğruca okunur. Türkçede nerede öyle? Bizde hurûf-ı imlayı kaldırarak yalnız hareke-i mevhûmeye tab'iyyet uyamaz. İmlâ-yı kadîm taraftarlarının yazdığı bir sahifelik yazı teceddüt-perverânın sûret-i tahrîriyle bir buçuk haydi iki sahife olsun gayr-ı kâbil-i inkar olan faide-i azîmeyi terk edip de bir sahife fazla yazmaya üşenmek pek ten-perverâne bir hal olmaz mı! İşte Çinliler

gözümüzün önünde. Dünyada âhengi latîf, sâmia-nüvâz, selis bir lisan varsa o da Türkçedir. Dudak Rumca, Fransızca, vesair lisanlarda olduğu gibi bir kelimede muhtelif vaz'lardan* , boğaz mütenâfir, mehâric îfasından vârestedir. Her türlü hissiyâtı, tasavvurâtı, en rakîk, dakik efkârı şerh ve izaha müsait, musahabet için en elverişli lisan Türkçe olduğu ulemâ-yı elsinenin taht-ı itirafında, lisan-ı umumî haline girememesi, hatta Türk memleketinde sâkin milel-i sairenin bile Türkçeyi öğrenemeyip yine kendi lisanlarını istimal eylemesi imlanın malum olan kaidesizliğinden binaenaleyh tesadüf edilen müşkülâttan başka bir şeye atfolunamaz.

Bir de Fransızlar da imlalarındaki bazı zevâidi kaldırmaya teşebbüs etmişler de muvaffak olamamışlar. Evet! Ona adem-i muvaffakiyetleri Fransızlar için pek büyük bir ayıptır. Müstakbelin müfred-i muhatab sıgasındaki (s) harfi (kef) harfini edâ için mevzû' iken o kuvveti vermek için bir de kuyruğuna takılan (ayın) harfi nedir? Hallerdeki mesela (habilement) (ent) harfi ile fiillerin cem'-i gâib-i sıgalarındaki okunmaz (ent)ler nedir? Yazılışta hiç fark yok iken (mant) diye okunur diğeri hiç okunmaz. Şu münasebetsizlik bizim bazı yerde harf-i imlayı istimal ve bazı [hem de elzem yerde] hazf etmemizin aynıdır.

Şevketmeâb Efendimizin cülûs-ı şehriyârilerinden biri ibzâl buyurdukları himmet ve necâtın binde birini de biz göstermiş olsaydık bugün bulunduğumuz derece-i terakkîyi pek çok ilerlemiş olurduk. Biz oldum bittim her şeyi hükümetten bekleriz. Biraz da insaf lazım. Hamdolsun sâye-i şâhânede vesâil ve vesâit mükemmel. İşte meydân-ı marifet, encümen-i maârifte, cemiyet-i ilmiyyede, her şeyde, cerâid-i müteaddidenin sahâyifi de hükümet-i seniyyeleri hakkında mûcib-i faide olarak hâtırâtını herkesin, utbe-i seniyyelerine arzını her gün irade buyuran bir padişaha malik olmamız ne büyük nimet. Devlet muazzamât-ı umûr ile iştigâl eder. O hususta kimseden akıl danışmaya muhtaç değildir. Böyle siyasete taalluku olmayan mesâili de hükümete tahmîl haksızlıktır. Bizim Çinlilerden bir farkımız varsa o da

padişahımızın [Iydallah ve nasrallah] da bizim gibi olmayıp gayûr, merhamet-güster, maârif-perver olmasıdır.

Bârika-i hakikat müsâdeme-i efkârdan çıkar. Şiir gibi imla hakkında hâtırâtını yazan olursa üdebâ-yı kirâm hepsini tetkik eder. Akıl ve hikmet ve mantıka muvâfık olanını kabul, diğerlerini terk eder.

Bir sevk-i tabii pek çok kimseleri yeni imlaya meylettiriyor. Geçen sene bunlara şiddetler muârız pek çok kimseleri bugün yeni imlayı kabul etmiş olarak görüyorum. Hülasa başa çıkaramayacağımızda korkmayalım. Sâye-i maârif-vâye-i Hazret-i Hilafet-penâhîde her müşkül kesb-i suhûlet etmektedir. Bir de lisanın daha pek çok muhtâc-ı ıslah nevâkısı varmış evet öyledir. Hatta tahminden ziyade. Lakin o nevâkıs derece-i saniyede kalır. İnsan evvela yazı yazmayı öğrenir de sonra ne yazacağını düşünür. İmlayı düzeltelim de sonra sıra onlara gelsin. Ama diyecekler ki o emr-i mühim senin benim kârımız değildir. Ne yapalım. Hâcelerimize aldırmıyor. Gayret-i (…) düşününce artık arada müşkülpesendlik kalmaz zannındayım.

Ahmed Razîh

İMLA BAHSİ

(Elli yedinci nüshadan maba'd)

"Esmâya gelince: Asıl Türkçe olan—Arâbî müstesna olmak üzere—elsine-i sâireden alınan kelimelerde muahez iştikâkı hıfz için tekellüf ihtiyarına hiç ihtiyacımız yoktur. Buhara'da dûda (turt) ve Arapkir'de duda (tut) ve Kırım'da gitmeye (kaytmak) denilmekle bu kelimeler için İstanbul'un telaffuzuna mugayir bir imla ihtiyar etmek neden lazım gelsin? Çerçeveye (çarçuye) deniliyor da müsemmanın dört tahtadan mürekkeb olduğu anlaşılıyorsa ne faide hasıl olur? İngilizceden (stim) kelimesini almışız (islim) etmişiz. Şimdi stim (bahar) manasınadır diyerek kelimeyi o şekilde yazmak için mecburiyet tasavvur etmeye bir sebep var mıdır? Bilakis bir iki asırdan

beri lisanımız bu kadar nezaket buldu. Bu yakınlarda edebiyatımız da oldukça bir şeye benzemeye başladı. Lisân-ı Osmânî'nin imla-yı sahîhi şimdiki telaffuz üzerine bina edilmelidir. " Yoksa lisanımızı bu kadar letafetle söylerken Kırım'da telaffuz olunduğu galatatla söylemek fesi gündeliğe hasr ederek eyyâm-ı resmide Tatar kalpağı giymek kabilinden olur.

"Muahez kelimatı bilmek mebâhis-i fünûn ve deâvî-yi hukukta nizâ'-ı lafzîye mümkün olduğu kadar az meydan bırakmak ve edebiyatta elfâz-ı müşterekenin küçük küçük farklarından kaçınarak vuzûh-ı kelâma mümkün olduğu kadar ziyade muktedir olmak içindir.

"Bizde ise asıl Türkçe olan kelimelerde hukuka müteallik bir ıstılah olmadığı gibi, hüküm ve kuvvetlerinden olan farkı âvâm da bilir. Türkçe infazda kullandığımız imlanın vaz' olunduğu zaman mevcut olan hüküm ve kuvveti şimdi belki alel-umûm değişmiştir.

Arabîden başka lisanlardan aldığımız kelimeleri de istediğimiz manada, istediğimiz kuvvette kullanıp duruyoruz. Hatta Farısî'den tertîb ettiğimiz vasf-ı terkiblerin, izâfetlerin kast ettiğimiz manaları ifade etmeleri Türkçe içinde bulunmalarına mütevakkıftır. Binaenaleyh bunlardan aldığımız sözleri istediğimiz gibi yazarsak hiçbir mahzur terettüb etmez.

Yalnız mesele Arabînin tagayyür-i imlasında kalıyor. Arabî, lisanımızın müreccah ıstılâhâtı ve edebiyatımızın hazine-i serveti olmak cihetiyle onda meahizi gâib edecek bir tagayyür** icrasına kalkışırsak, ilm ve kitâbeti harâb ederiz. Zira kelimât-ı Arabiyye telaffuz olunduğu gibi yazılmaya başlansa Türkçede (sa) ve (zal) ve (za) gibi birtakım harfleri mevcut olmadığından, ekincilik manasına olan (harâset--حراثت) haraset(حراست) ve mahzûr(محذور) ile mahzûr(محظور) mahzur (محذور)şeklinde yazılacak. Bu halde mesela bir çiftlik mukavelesinde (haraset) kelimesi görüldüğü halde mukavele çiftliği ekip biçmeye mi dairdir, yoksa hıfz etmeye mi müteallliktir? Neden anlaşılır? Veyahut bir mukavele-i edebiyyede (mahzûr) kelimesine tesadüf edilirse hatır veya mâni' manalarından hangisini ifade ettiği nasıl bilinir.

Arabîde bizim mahreclerini birleştirdiğimiz harfi hâvi olan kelimeler tasrîfât ile düşünülürse imlanın bu suretle tagayyüründen hasıl olacak iltibaslar hadsiz, hesapsız görünür. Buna binaen hurûfun hâli üzere ibkâsından başka çare yoktur. Kavâid-i külliyyedendir ki, bir noksan, daha şenî'ine düşmek ızrârı mevcut olunca ibkâ olunur. Mamafih itikadımızca o noksanın da pek ehemmiyeti yoktur. Zira zannetmeyiz ki bir Arnavut veya Rum, beş altı sene çalışmadıkça Türkçe okuyup yazmaya muktedir olabilsin. Zaten ondan az müddette hiçbir lisan öğrenilemez. Beş altı sene lisân-ı Osmânî ile uğraşan bir adamda elbette lisân-ı Osmânî'nin imlasını, sin veya sad ile tasavvur etmez…

Şu makaleden münfehim oluyor ki kelimât-ı Arabiyye müstesna olmak üzere lisanımızın sarf (…) muvafık surette tagayyürât-ı makule ile tadil ve ıslâha cevâz vardır. Fakat bu cevâzı suistimal ile dilimize hoş gelen veya gelmeyen her kelimenin suret-i imlasını tagayyüre çalışırsak, yeniden bir faide göremedikten başka eski hayrâtı da berbâd etmiş oluruz.

Ezcümle şu (başka) kelimesini biraz vakitten beri bazı nev-zuhûran-ı maârif (başka) veya (başka) suretlerinde resm ve tahrîr etmektedirler. Bilmeyiz ki başkayı öteden beri mazbûtumuz olan şeklinde yazmaktan şimdiye kadar ne zarar görülmüş? Şimdiki şekl-i acîbinden ne menfaat mutasavverdir? Bahusus başka lafzının hangi kelime ile iltibâsına ihtimal vardır. Halbuki (başka) (şekâvet ile) manasına olan (ba-şeka) ile (başka) dahi (ba-mektup) ile iltibastan nasıl kurtulur? Halbuki lisanı bilen (başka) yı başka türlü okumaya muktedir midir?

Bu zevâtın bir takımı da (nasıl) kelimesini aslı (ne asıl) olduğuna (…) (nasıl) ve sonrayı (son) kelimesinden müştak olduğu için (sonra) yazmaktadır. Halbuki yine onlar (ne kadar) kelime-i mürekkebesini kelime-i vâhide gibi (nekadar) şeklinde resm etmektedirler.

Eslâfımız elbette (sonra) nın sondan me'huz olduğunu bilmekte bizden a'lam idi. Halbuki hiçbir kelime-i ahrâ ile iltibasına ihtimal olmadığı için ihtisâr maksadıyla vavı hazf ederek kullanmışlar. (Ne asıl) lafzı dahi bu kabîldendir. Fakat bugün hiçbir şehrî yoktur ki (nasıl şey) diyecek yerde (ne asıldır o şey) desin. Zira bir şehrînin telaffuzu ile Azerbaycan şivesi arasında münasebet tasavvuruna imkan yoktur. Biz bugün nasılı ne gibi makamında kullanıyoruz. (Aslı ne ola) manasına değil.

Söylenildiği gibi yazılmak dahi her kelime hakkında câri olamaz. Mesela yed manasına olan (el) ile ecnebi manasına olan (el) kelimelerini birbirine karıştırsak elden gelen öğün olmaz—el için kuyu kazan en ibtida kendi düşer" mesellerinin hükmünü zîr ü zeber etmiş oluruz.

Şinasi merhum durûb-ı emsâli kaydetmiş olduğu mecmuada yabancı manasına olan (eli) kâmilen dest manasına evvel (el) resminde yazmış, halbuki sefîr manasına olan (elçi) yi bâb-ı mahsusunda eliften sonra ya ile (elçi) kaydetmiş. Ötede âvâm şivesini muhafazaten aslı feda etmiş. Beride ise (yabancının gönderdiği adam) manasına olduğu için meahiz iştikâkı muhafaza eylemiş.

Bazı matbuatta görüldüğü üzere (öğrenmek) den (öğret) emr-i hâzırını (öyret) resminde yazıyorlar. Şimdi bir kelime aslından bu kadar ayrılır ise ona ıslah-ı imlâ namı vermeye insanın nasıl dili varır.

Bahusus "kaş yaparken göz çıkarmak" kabilinden olan bu türlü tabirât-ı acîbede ne letafet ve hele ne gibi suhûlet ve menfaat mutasavverdir:

Halbuki (öğret) emr-i hâzırına ki hakikatte emr-i mürekkebdir. Madde-i iştikâkı (öğür) dür. Türkçe ise (öğür) talim manasınadır. Ve onun da madde-i asliyyesi (ög) dür. Ög ise sadr manasınadır. Binaenaleyh öğür nakş-ı sadrdır ki mana-i lazımîsi talimdir. Ve binaenaleyh öğret emr-i hâzırı (öğür et) muhaffefidir. Şimdi bu kefi yaya ibdâl ile beraber, bir daha ilave ederek

(öyret) yazarsak kelimât için her lisanın asl-ul-esası olan müştekât nereye gider. Sonra bir lisanın kelimâtı iğtişâşattan nasıl kurtulur? Evvelinde ta ile mazbut olan kelimât-ı Türkiyyeyi dal ile yazmak istiyorlar. Dağı (طاغ) dağa(داغ) davulu (طاول) (ki tabl muharrefidir) davul(داول)a dokuz(طقوز)u dokuz(دوقوز)a dolayı(طولایی)yı dolayı(دولایی)ya tebdil ediyorlar. Bu tagayyürâ-yı suhûlet kıraat için mi, yoksa şive-i tekellümde iltizâm-ı zarafet için mi ihtiyar olunur öğrenmek isteriz. Suhûlet-i kıraat için denilirse tayı dala ibdâlden o netice çıkmaz. Madem ki dağda bir hareke vardır, ister ta ile yazılsın ister dal ile yazılsın okunması birdir. Sadasının sakîl ve yalın olması içinse Arabîdeki saları, zelleri, datları, sin, ze, dal veya za gibi telaffuz edişimizden ne zarar gördüğümüzü sual ile beraber, onlar bu yolda telaffuz olunup gittikçe berikilerin dahi ibkâsında beis olmadığını ve çünkü bâlâda (göz için yazılır, kulak için okunur) düsturu müsellem oldukça bu gibi istisnaların hiç tesiri olamayacağını beyandan geri durmayız. ,

(maba'di var)

Ebuzziya Tevfîk

GONÇE

Açıl…Gonçe-i nevres dem-i bahâr oldu
Nedir bu rütbede çîn-i cebîn dil-i âzâr
Açıl…Soyunsun hezâr-ı garîb-i zemzeme-bâr
Hazân-ı ye's-i firâkınla bî-karâr oldu

Hübûba başladı bâd-ı bahâr-ı hoş-âvâz
Safâ vü zevk-i mutrib halka oldu rûdâde
Bahar çiçekleri eşcârı etti zînet-sâz
Şükûfeler dahî bir bir açıldı sahrâda

Yeşil çimenlere gark oldu karşıki orman
Şu cûybâr-ı letâfet ne de hazîn akıyor
Şu karşı daldaki bak andelîb nâle-künân
Senin açılmana bîçâre kuşcağız bakıyor

Yazık esîr-i ribât-ı muhabbetin olmuş
Zavallı titretir âsâbımı sadâsıyle
Yazık yazık küçücük çeşmi eşk ile dolmuş
Niyâz eder sana gayet latîf edâsıyle

Kemâl-i hüzn ile bir ibtisâmını bekler
Biraz da nâzını terk et…A gonçe-i mağrûr
Senin o sîne-i hoş-bûnı öpmeyi ister
Şu kuşcağız sana olmuş ne rütbe bak meshûr

Açıl, açıl ki: Eyâ gonçe-i edâ-perver
Revâ mı nâzın ederse şu yavruyu ifnâ
Açıl açıl ki: Şu mürg-i garîb-i gam-âver
O al yanağına bir bûse eylesin ihdâ

Edirne'den Sa'dî

BİR NAZM

Şeb-i mehtâbda neden bilmem
Zevke tebdîl olur bütün kederim
Bahr-i şevk u safâda sah olur
Rûh-ı sevdâ-penâh u renc-i eserim

Encümü şen bulup da oh derim
Feleğe mün'atıf olur nazarım

Âyet-i nûr eylerim tertîl
Bahri enver görünce dîdelerim

Çarh-ı nevvâre uçsam eğlensem
Olsa da şimdi âh bâl u perim
Şeb-i mehtâb-ı neşve-bahşâyı
Pek sever gerçi kalb-i şule-verim
Lakin ey mâh-ı evc-i işve! Seni
Şeb-i mehtâbdan da çok severim

Muhyiddîn

No: **59** **27 Cemâziyelâhir 1314** **3 Aralık 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

YÂRİM İÇİN BİR GAZEL

Söyle ey şevk-i cinânım hûrî-i cennet misin
Yoksa insan sûretinde ey perî âfet misin

Vech-i pâkin nerde görsem kalbimi tenvîr eder
Söyle ah aşkına şu'le-i ismet misin

Aşkı inkâ etmede insana mâî gözlerin
Şu hazîz hâke inmiş bir melek-sîret misin

Gül yüzün güldükçe penbe penbe güller açmada
Gülşen-i Firdevs içinde zühre-i behcet misin

Zevk-yâb olmakta gönlüm iltifâtından müdâm
Tûr-ı haktan halk olunmuş mecmu'-ı tal'at mısın

Kayserili Mustafa bin Musa

BİR LEVHA

1

Gusûn-ı terle mesttir—harâb u şâirâne—pek
Saâdet ihtifâ eder, şu dilber âşiyânda
Sadâ-yı dil-nevâz ile döner değirmeni anın
Mukîm bir çoban kızı zarîf olan şu lânede

2

Nesîm eser serin serin ki neş'e-bahş-ı rûhtur
Hakîkaten bahârda safâ-yakîn olur bu yer!
"Emel bu şevk-i dil-firûz içinde eyler i'tilâ"
Tulû' eder iken güneş, ne dil-nişîn olur bu yer!

3

"Zemîn riyâz-ı huldü andırır ki hande-zârdır"
Şükûfelerle her taraf safâ-nümâ-yı hûrdur
Şevâhık-ı cibâl pür-ziyâ vü reng-i tektir
Hülâsâ kâinat hep bedîa-zâr-ı nûrdur

4

Ne hoş akar o çağlayan sadâ-yı pür-hurûşla
Ne hoş olur o nağmeler sabâh-ı nev-bahârda
Hazin hazin meler bütün koyun keçi cibâlda
Ne hoş gezer çoban kızı kenâr-ı cûybârda

K. Hayret

NAZÎRE

Muallim merhûmun:

"Dîde en sevdâ-fezâ bir sûretin hayrânıdır
Sîne en şiddetli bir sevdânın âteş-dânıdır"

matla'lı gazel-i bî-bedeline nazîredir:

Sevdiğim bâğ-ı kemâlin bir gül-i handânıdır
Cennetin reşk-i benât-ı hûr-ı sâhib-i ânıdır

Bir onulmaz yara açtı nâgehân bağrımda âh
Gamze-i hûn-hârı kim derd ü belâ peykânıdır

Âteşîn yaşlar akıtsa çok mu dîdem subh u şâm
Sîne bir âteş-i ruhun sûzende-i hicrânıdır

Eyledi yârân zebûn u haste şîr-i kalbimi
Aklım âhû-yı dâmân-ı çeşminin hayrânıdır

Vâdî-yi pehnâ-yı şi'ri târik olma bir zaman
Ehl-i irfân tab'ının Muhyî sitâyiş-hânıdır

Muhyiddîn

SAÇLARINI

Sabaha karşı dökünce yâr saçlarını
Öper letâfet-i nefh-i bahar saçlarını

O hâle karşı tahammül eder mi hiç âşık
Aman dağıttı yine rüzgar saçlarını

Görünce durmayıp ağlar zavallı gönlüm âh
O çeşm-i mestini sevdâ-medâr saçlarını

Bütün mehâsin-i firdevse bence râcihtir
Tarar melâike ol neş'e-bâr saçlarını

Dem-i seherde Bahârî hazin hazin inler
Tahayyül eyleyerek tâbdâr saçlarını

Midhat Bahârî

KONTES MİNA

(Hayât-ı Hakîkî Sahnelerinden)

(Andre Torye'den)

Seyahatten ve sayfiyede ikâmetimiz esnâsında zuhûra gelen hâdisâttan bahs olunurdu. Refîkam Jak dedi ki:

--Bu sonbaharda "Kontlo" yu görmek için gitmiştim. Bu orman pek latîftir. Fakat ben sonbaharda gittiğimden bu mevkiin letâfetinden hiç müstefîd olamadım. Çünkü: Ne kuşlar terennümsâz, ne de şükûfeler ruhnevâz râyihaları ile menâm-ı cânı ta'tîr etmiyordu. Yalnız ötede beride neşv ü nemâ bulan küçük küçük otlar görülüyordu.

Ekseriyetle akşama doğru civarda bulunan köylüler gelirler, bu pîşe-i letâfet-nisâra zevk ve safâ ile dem-güzâr olurlar.

Hiç unutmam 1866 senesi idi. Arkadaşlarımdan bazısı bu latîf ormanın en şâirâne bir mahallinde kâin sayfiyelerine beni davet etmişlerdi. Gittim. Oh: Ne âlâ. Hep arkadaşlar buluşmuştur. Hepimiz de lezâiz-i hayatiyyeden henüz neş'e-mend olmaya başlamış gençleriz!

Her akşam birlikte dağlara çıkar, ağaçlar arasında dolaşır, şiir ezberleyerek, şarkı söyleyerek imrâr-ı zaman ederdik.

Zulmet-i leyl-i âsmânı istilâ ettiği zaman kulübemize çekilir, bir masa başına toplanarak nısf-ül-leyle kadar edebiyattan bahsederdik.

Meclisimizde bir de kadın bulunurdu. Bu kadın pek câzibeli idi. Evi, yağızda ormanın latîf bir mahallinde inşâ olunmuştu. Bu Kontes Mina idi. "Stepanoviç" namındaki zevci, şiire mûsıkiye merakı ziyade olduğundan, arkadaşlarımla kesb-i maârife etmişti. Benim zamân-ı müsâferetimde yalnız Kontes Minâ orada idi.

Mina yirmi yaşında gayet nazlı bir Macar kızı!.. Boyu uzunca, omuzları biraz geniş, saçları kumral, gözleri mâî… Bu letâfet bu hüsn-i endâma bir de halâvetli bir sadâ munzamm olmuş. Bu kadın bizi adeta müncezib-i cemâli etmişti.

Akşam semâ duhter-i letâfetperverin mâî gözleri kadar saf.
Kamerin ufukta hâsıl ettiği envâr ormanı periler meskenine döndürüyordu. Bu zaman biz "Armonet" bir gece safâsı yapmaya gidiyorduk.

"Bastrav" da Kontese mülâkî olduk. Onu bir daha gördüm. Beyaz bir elbise giymiş, omuzları üzerinde mevc eden kumral saçlarını bir mâî kurdela ile bağlamış idi. Kamer âsmâna doğru terfî ediyor, bu orman perisinin kumral saçlarını yaldızlıyordu. Biz sürûrâne—kayaları, çam ve ardıç ağaçlarının arasından inhinâ peydâ ederek dolaşan—yolu takip ediyorduk nesîm-i nefhâ-nisâr hafif hafif vezân oluyor. Çam ağaçlarının latif kokuları intişâr ediyor. Mina'nın sadâ-yı (…) perveri bu hevâ-yı muattar derûnunda ihtizâz ediyordu. Kontes bazen yanımızdan ayrılır, ormanın muzlim cihetlerine gider, fistanının beyaz rengi uzaktan hayal meyal görünür, yanımıza gelir, sevdalı bakışlarıyla, âşıkâne tebessümleriyle bizi müstağrak-ı zevk ederdi. Artık "Armonet" te güzel bir mahale gelmiştik. Kamer, ziyâ-yı nûrânîsiyle ağaçların zirvelerini yaldızlıyordu, kayın ve gürgen ağaçlarının zemine düşen kesîf sâyeleri, ve ormanın şeffaf bir sis dahilinde temevvücü, etrafta hüküm-fermâ olan sükûn-ı rûhâni, her sevdalı kalbi vecde getirebilirdi.. İki kaya arasında—topladığımız odun parçalarıyla—ateş yaktık. Ateşin mühtezz şûlesi çehrelerimizi tenvîre başladığı zaman, Mina pamuk ellerini ateşe uzatmış idi. Birdenbire kalktı. Yanımızdaki ağaca dayandı. Bir şarkı terennüm ediyordu. O nağme-i sevdâ-perver, o sadâ-yı halâvet-fezâ âsmân-ı kebûd-fâma doğru yükseliyordu. Mina'nın kumral saçları gelişigüzel omuzlarına serpilmiş, o pembe renk dudaklar açılmıştı. Artık bezm-i mest olmuştuk. İçimizden biri kalktı. Yanımızdaki hanımelinden bir dal kopardı. Mina'nın yanına gelerek o nağme-kâr-ı sevdâperverin saçları üzerinde temevvüc ediyordu. O, kendini bu dil-firîb çiçekler arasında pek hüsnâ buluyor. Hiç sesini çıkarmıyor, yalnız

tebessüme ediyordu. Ben bir ağaca dayanmış, o perî-i bahârı, mestâne-i âşıkâne nazarlarımla hayran hayran seyrediyordum.

Buradan ayrılacağımız zaman kontese kolumu takdîm ettim. Kabul etti. Arkadaşlarımız ilerlediler, biz ikimiz arkada yalnız yavaş yavaş gidiyorduk. Mihr-i münevver envâr-ı sîmînle yürüdüğümüz yolu tenvîr ediyor, kontesin mavi gözleri bir necm-i sâkıb gibi gözüküyordu. Gâh Kontes "Senin elmasların, incilerin var." mefhûmunda olan Almanca: "(…)"[1] diye nağme-perdâz, gâh ben Fransızca olarak: "Sen o mâî gözlerinde kalbimi cerîhâ-dâr ettin. Benim mahvıma sebep oldun. Daha ne istiyorsun…" meâlinde olan şarkıyı okuyordum. O vakit o, kendini mehtâp zamanında pek hüsnâ buluyor, yalnız tebessüm ediyordu. Ben, o iki gözlerin çehreme atfolunduğunu, kolumun arasında gayet nermîn bir sıkletin hemân metrûk bir hâlde bulunduğunu hissettiğim zaman kalbim çarpmaya başladı. O leyl-i yeldâ-yı letâfetin serinliğinin üşüttüğü o güzel elleri, ellerimin arasına aldım. Dudaklarıma götürdüm. O sükût ediyordu. Fakat ben onun darabân-ı kalbini hissettiğim zaman, o mâlike-i hüsn ü ânı kollarımın arasına alarak göğsüme basmak istiyordum.

Lakin ileride arkadaşlarımın çaldıkları boru mâni' oldu. Sonra Kontes bana:

--Artık yeter, fakat bunları unutalım. dedi. Nihayet arkadaşlarımın yanına vâsıl olduk. Ertesi gün kontesin o evden gittiğini işittim. Ben bunu zevcinin çağırttığına hamlettim.

Bir iki ay sonra ben de Paris'e gitmiştim.

Seneler, yıllar geçti. Ben Nice'de idim. Bir opera akşamı locamda otururken karşımdaki locada yalnız oturmuş bir kadın nazar-ı dikkatimi celbetti. Bana, bu mai gözleri bir yerde gördüm gibi geldi. Yanımdaki refîkam

[1] Almanca bir cümle bulunmaktadır.

hayli seyahat etmiş olduğundan bu kadını tanıyıp tanımadığını sordum. Arkadaşım bana cevâben:

--Bu, Kontes Stepanoviç'tir dedi.

Şüphesiz çehremde husûle gelen alâimden müteaccip olmalıdır ki ilaveten:

--Yoksa siz de mi tanıyorsunuz..? Zevci Stepanoviç'i bir düello esnasında öldürmüş! Arkadaşım daha pek çok söyledi ben onları dinlemiyordum. Gözlerim Mina'nın çehresine mutantan olarak o mâhtâblı geceyi, o dar yolu, teganni ettiği Almanca şarkıyı tahatturla şebâbet âleminde geçirdiğim âvân-ı saâdet gözlerimin önüne gelerek beni müteessir ediyordu.

Ahmed Refîk

No: **60** **3 Recep 1314** **8 Aralık 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memalik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

(FRANSA EDEBİYÂT-I HÂZIRASI SAHÂİF-İ MAKBÛLESİNDEN*)*

SON BAHAR

Ey ashâb-ı mütâlaa! Sonbahârı tanırsınız. Ammâ nasıl sonbahar? Sahrâda, kırda boraları, medîd iniltileri, uzaklarda girdbâda kapılarak düşen evrâk-ı hazân resîdesi, bozulmuş güzergâhları, bir hastanın tebessümü gibi sararmış, fakat nazar-firîb gurûbları, yollarda birikip kalmış suları ile... İşte bunların cümlesi ile berâber gördünüz mü?

Eğer bunların cümlesini görmüş iseniz mutlaka bu âsâr-ı tabîata karşı lâkayd kalmamışsınızdır, bu tecelliyât, tezâhürât-ı tabîiyeden hissiyâta ya nefret ârız olur veyâhûd çılgıncasına bir iştiyâk, bir tahassür, daha iyisi bir sevdâ-yı temâşâ vücûda gelir.

Ben bunları sevenlerdenim. Elimden gelse bir dem hazâna iki yaz fedâ ederim. O âteşîn müressemât-ı azîme-i havâiyeye perestiş eylerim. Nemnâk çamurlukların arasında köpeğim olduğu hâlde gezindikten sonra ocağımın karşısına geçip oturmağı severim. Sivri dişle eski demir parçalarını yalayan, a'mâk-ı muzlimeyi tenvîr eden meşâil-i ulviyeye bakmaktan mahzûz olurum. Anbâr içinde rüzgârın düdük gibi ıslıkları, büyük kapının çatırdaması, köpeğin uluyarak zincirini, çektiği işitilir. Yakında bulunan ormanın hamîde kâmet olarak inlemesinden mütevellid âvâz-ı tabîîsi arasında fırtınaya karşı bâl-güşâ-yı mukâvemet olan bir sürü karganın hüznengîz âvâzları sâmia-res-i teessür olur. Yağmur küçük câmekâna vurur. İnsân bacaklarını ateşe doğru uzatırken dışarıda kalanları düşünür. Geceler hâtıra gelir. Ya ihtiyâr doktor unutulur mu? Küçük arabasını sürüyor. Kaputu uçuşup duruyor. Arabasının tekerlekleri çamura batıyor, قوقوت rüzgâra karşı kişniyor. Ya o avcı hâtıra gelmez mi ki fundalıklar içine koşarak, bir taraftan da bîçâre hayvân bataklıklar içinde yuvarlanmaktadır.

Bedbaht doktor, zavâllı avcı!

Birdenbire kapı açılır, çocuk:

Küçük baba, yemek hâzır, diye bağırarak atılır.

Yenecek ne var?

Sofra örtüsü kânûn-ı evveldeki kar gibi bembeyâz, takımlar lambanın ziyâsında parıl parıl parlıyor. Çorbanın dumanı lambanın siper-i ziyâsı altında karışarak; lâhanaya mahsûs bir râyiha-i intihâ-fezâ neşrederek şuleyi perdedâr eder.

Zavâllı doktor!

Kapılar sıkı sıkı kapalı, perdeler dikkatlice çekilmiş, büyük büyük iskemlesinin üzerine çıkmış, bağırarak, ellerini havaya kaldırarak:

Ne a'lâ lahana çorbası, nidâsıyla havlusunu bağlasınlar diye boynunu uzatır.

Ben de kendi kendime gülerek: "Çocuğum da bana çekmiş. Ben neyi seversem o da seviyor!" derim.

Mâder derhâl çeker. Yüzü mütebessim, ferahnâk, dar eldivenlerini çıkarırken:

"Zannederim ki pek ziyâde sevdiğiniz bir şey var" diye bana hitâb eder.

Meğer sülün günü imiş! Eski şamberten dolu[1] gubâr-âlûd şişeyi görmek için gayr-i ihtiyârî bir sûrette başımı döndürürüm. Sülün ile şamberten! Birbiri için yaratılmış. Zevcem de onları aslâ yekdiğerinden ayırmaz.

Ben kemâl-i safvet-i kalb ile gülerim:

Zavâllı doktor!

Evet, evet son bahârı pek severim, tombul tombul yavrum da benim gibi sever idi. Fakat sâde ateş kenârında berâber bulunmaktan mahzûz olduğundan değil, fırtınalar, rüzgâr, evrâk-ı meyyiteyi görüp duyduğundan dolayı severdi. Bunların cümlesine nazar-ı istihfâf ile bakmakta da bir letâfet var.

Kaç defa ortalıkta soğuk, semâda kesîf bulutlar olduğu hâlde bunlara karşı lâkayd durarak tarlalarda gezinirdik!

İyice giyinmiş, ayaklarımıza kalın, iri çizmeleri çekmiş idik. Elini elimin içine alır, güzergâh tayîn etmeksizin yürüyordun. O zamân henüz beş yaşında idi, ammâ erkek gibi yürüyordu. Amân Allâh'ım! Tâm yirmi beş sene olmuş!

[1] Şarâb.

Siyâh, ratîb yapraklarla örtülü küçük yoldan çıkıyorduk. Soygun, esmerimsi iri kavaklar kısmen rü'yet-i âfâka hâil olur. Uzaktan sarımtırak, donuk hutût ile lekeli mor bir sâha-i semâ altından çökük külbenin damları, rüzgârın şiddetle dağıttığı mâimtırak küçük dumanlar çıkan kırmızı ocaklar görünüyordu. Küçük, rüzgârdan ouçacak şapkasını eliyle tutarak sevincinden, sıçrıyor, arada yaş içinde kalan parlak mini mini gözlerini bana atfediyordu. Yanakları, soğuktan kızarmış, tâ burnun ucunda şeffâf küçük, düşmeye meyyâl bir inci asılmış idi. Fakat mesrûr idi. Üzerleri nehr-i tuğyân-nümûnun sularıyla ıslak olan çayırlardan geçiyor idik. Artık sâzlar, kamışlar, nilüferler sâhillerde, o ezhâr-ı vahşiye kalmış idi! Yalnız birkaç inek, dizlerine kadar nemnâk otlara girmiş bâtîâne otluyorlardı.

İri bir söğüt kütüğünün yanındaki bir çukurun içinde birbirine sarılmış, üzerlerini örten iri bir mantonun altına saklanmış iki küçük kız var idi. İneklerine bakıyor yırtık kunduraları içinde ayakları nîm-uryân. Yalnız iri yanakları? altından donmuş yüzleri görünüyordu.

Zamân zamân semâ-yı muğberin aks-endâz olduğu geniş su yığınları yolumuzu kapatır, bu cihetle bir müddet rüzgârın temâsında titreyen, üzerinde yapraklar yüzen bu küçük göllerin kenârında duruyor idik. Bu yapraklar evrâk-ı hazândır. Eşcâr-ı ilmiyenin? tepelerinden koparak havâda döndükten sonra o nev-zuhûr buhayrelere düştükleri her ân manzûr oluyordu.

Ben o küçük erkeğimi kucağıma alarak iyi fenâ öte tarafa geçiyor idik. O kararmış boş tarlaların kenârında devrilmiş bir sapan yâhûd öteye beriye bırakılmış bir çapa görülüyordu. Bağ kütükleri soyulmuş, yerde sürünüyor, çamurlu, yaş üzümler iri iri yığılmış idi.

İyice hâtırnişânımdır ki, bir gün yine böyle bir mevsim-i harîfte gezinirken bir sırtın tâ tepesine vardım. Kenârı fundalarla örtülü, eski köprüye çıkan bozuk bir yolda idim. Rüzgâr birdenbire kesb-i dehşet etti. Semere-i fuâdım boğulur gibi olarak bacağıma sarılıyor. Paltomun eteklerine

gizleniyordu. Köpeğim de dört ayağı üzerine dayanarak kuyruğunu bacakları arasına alarak bana bakıyordu.

Döndüm. Ufuk kilise derûnu gibi karanlık idi. Üzerimize iri iri bulutlar koşuyor, her tarafta ağaçlar, buranın indirdiği seylâblar altında inleyerek geliyordu. Ben korkusundan ağlayan küçük erkeğimi kapıp götürmeye ancak vakit bulabildim. Eski söğütlerle muhâfaza edilen bir çitin yanına giderek durdum. Şemsiyemi açtım. Arkaya çömeldim. Büyük paltomun düğmelerini çözerek yavrumu sardım. O da bana sıkı sıkıya yapıştı kaldı. Köpeğim bacaklarıma oturdu. Küçük erkek iki muhibbin yed-i himâyetinde bulunarak, mahbesinin içerisinden irâe-i rûy-ı tebessüm etmeye başladı. Bir aralıktan kendisini görüyor, ona:

- Küçük erkek, nasılsın bakalım? İyi misin? diyordum. O da:

- Evet iyiyim babacığım! Diye cevâb veriyordu.

Beli sıkan kollarının tazyîkını hissediyordum. O zamân daha (...) idim. Kendisine siper hizmetini gördüğüm için bana müteşekkir olduğunu anlıyordum.

O aralıktan küçük dudaklarını uzattı ben de dudaklarımı yaklaştırdım. Bana:

“Küçük, baba dışarıda hâlâ yağmur yağıyor mu?” diye sordu.

- Yavrum diner, dindi bile.

- Âh koynunda ne kadar râhat idim.

Bunların cümlesi kalbde kalır! Bu küçük, fenâyâb saâdetleri nakletmek ihtimâl ki zevzekliktir. Fakat tahatturu ne kadar tatlıdır.

Çamur içinde olduğumuz hâlde eve girdik. Temizce bir azar işittik. Akşam hulûl edip de küçük erkek yattığı, âdetimiz üzere kendisini kucaklayıp tesrîr edeceğim zamân boynuma sarıldı. Kulağıma:

- Yağmur yağdığı zamân yine gidecek miyiz? dedi.

Mütercimi: **Ahmed Râsim** Muharriri: **Güstav Dürus**

İCMÂL-İ EDEBÎ

EGZOTİK (EXOTİQUE)

Lügate mürâcaat edilmiş olunsa sâdece (ecnebî) ve bunun mukâbili de (yerli) manâlarına müsâdif olunur. Fakat bu kelimenin vuzûh-ı hâriciyede mevcûd nebât ve hayvânâtın ve daha sâir mükevvenâtın kıt'a-i mütavattınamıza nakli ile tanılmak meselesine alem olmuş ve lisân-ı Yunanîden me'hûz olan şu kelimenin manâsı işte bu gibi şeyleri mahît bulunmuştur. Meselâ (okaliptüs) hâricî bir nebât olup Amerika'dan, Avustralya'dan Avrupa'ya nakledilmiştir. Kezâ zürâfâ ve deve de böyledir. Hem ne hâcet Avrupa müzelerini, nebâtât bahçelerini ya bizzât görmüş veyâhûd derecelerine, servet ve ziynetlerine dâir âsârı mütâlaa etmiş olan erbâb-ı dânişe göre maksadımız tamâmen anlaşılmıştır. İşte ıstılâhât-ı fenniye sırasında bir kıymet kazanan bu tabîr, gitgide âsâr-ı edebiyeyi de ihâtaya başlamış ve ezcümle Fransızcada bazı külliyât-ı matbûa, bu nâm ile zikr ü tefrîk edilip ashâbına büyük bir şöhret bahş ettirmiştir.

Vâkıâ âsâr-ı edebiye için dahi zâhir olacak muvaffakiyâta, muhteriât-ı fenniye mertebesinde tebcîlât-ı vâlihâne vâki olabilir ise de menâzır-ı hâriciyeyi bihakkın tasvîr ve takdîr edeceklerin -bilâseyr-i nazar u tahayyül yazı yazanlardan daha ziyâde- bir meziyetle istihânları? lâzım gelir.

Bir edîbimizin -Âlem bir kitâbdır, seyâhat onu mütâlaa etmektir- hikmetine kâil olması gibi bedâyi-i hâriciyeyi tavsîf ile uğraşacakların nazar-ı kâriînde mergûbiyet-i tâmme kazanmalarını işte yukarıki sebeb ve hikmetler temîn etmiş oluyor.

Ne şübhe! Her sâat tecrübe ediyoruz ki gözümüzle takdîr olunmayan bir şeyi almakta, okumakta nefsen hafî bir tereddüd hâsıl eyliyoruz. Meyl-i tabîîmiz ise dâimâ tecrübeyi tavsiyede bulunuyor.

Farz edelim güzel bir hikâye okuduk. Bir mevkii tasvîr ediyor, yâhûd müressim gibi gösteriyor. Bir şahıstan bahseyliyor ki gözle görüp tanımaya hâcet bırakmıyor. Tarz-ı tasavvur ve tahayyülü aynen hâtırda kalıp çıkmıyor. Fakat bununla iktifâ etmek lâzım gelirse hikâye sâhibi gibi biz de o levâih-i musavvereye bir defa için tesâdüf ve istifâde ederiz. Buna yeni yeni daha bazı ilâveler neye tevakkuf eder. Bilmeye, görmeye değil mi? İşte Avrupa'da erbâb-ı kalem, köyden, şehirden, dağdan, vâdîden, bir siyâkta bahsediyordu. Ne kadar devâm edebilmiş iseler etti. Bu gün yine devâm edilebilir. Fakat halk istiğnâ hâsıl etti. Nasıl etmesin ki hep bilinen güneşlerden teşemmüse, kamerlerden tenevvüre, bağlardan tenezzühe, tezehhüre sâî olunuyor...

Tiyatro sahneleri bir tarzda, hikâye mukaddemâtı bir zemînde, eşhâs yekrenk ve kıyâfette gösteriliyor hele kabirler, kitâbe-i seng-i mezârlar, (eflâke ser çeken) hüzünlü serviler hep bir, hep bir boydadır...

Halkın bu ducreti, bu kelâl ve melâleti anlayan takım, eserlerindeki mevzûu, levhalarındaki elvânı bilmeyerek tebdîle karâr verdiler fakat temîn-i rağbet edemediler. Âdetâ muharrir, sâde bir nâkıl addedildiler. Nihâyet en meşhûr olarak (Jules Verne), (Pierre Loti) lerin âsârına tevcîh-i nazar-i itibâr olundu.

Çarçabuk ve mevsimsiz eser sâhibi olmak ârzûsuna mağlûb olunacaksa bu mebhas-i mühimmenin daha ziyâde teşrîhine lüzûm kalmamış ve maksad-ı hâlisânemizde Fransızcada "hikâyât-ı hâriciye" ne demek olduğunu bir anlamaktan ibâret bulunmuş olur.

ÇOCUK

Viktor Hügo'dan mütercemdir:

Çocuk - Bir mâder-i müşfikin hûrşîd-i ikbâli, ümîd-i istikbâli, nihâl-i bâğ-ı emelidir.

Çocuk - Bir peder-i mükerremin cevher-i hayâtı, kıymet-i vicdânıdır. Çocuk - Gülzâr-ı müşgbâr-ı hayâtta bir gonçe-i muhabbet gibi ibtisâm-nümâ-yı ulviyet olan bir nev-nihâl-i emeldir. Bir tıfl-ı şîr-hârın dilnişîn tebessümü, melekâne bakışları, bükâ-yı masûmânesi en sengdil olanları bile rikkate getirecek hasâisi hâizdir. Mevhibe-i Rabb-i Mennân olan bir tıfl-ı melek-şân, gehvâre-i nâz u naîmi içinde nasb-ı nazar-ı cihân eder. Bütün bedâyi-i tabîatın târem-i a'lâya doğru itilâ ettiğini görür. O zamân bir girye-i masûmâneyi müteâkib latîf bir tebessüm dudaklarına serpilir. Lisân-ı i'câz-beyânından bir hitâb-ı lâhûtî avâlim-i ulviyeye doğru çıkarmak istediği anlaşılır:

"Ey kudret ve azametine hayrân olduğum Allâh'ım!

Beni ve sevgili ebeveynimi sıyânet et, refîklerimi, dostlarımı, hattâ düşmanlarımı da zamân-ı felâketlerinde himâye eyle. Ey sâni-i hakîkî-i âlem! Bir yazı çiçeksiz, bir kafesi kuşsuz, bir kovanı arısız, bir evi çocuksuz bırakma.

Kayserili Mustafâ bin Mûsâ

Efendim!

Geçen hafta zînet-ârâ-yı âlem-i matbûât olan Malûmât'ın kısm-ı edebîsinde Râsim imzâlı bir gazeli pek beğenmiş idim. Bu defa tekrâr-ı mütâlaa ile kesb-i mesârr etmekte iken Muhsine nâmındaki yirmi aylık kızım oku oku (kendi lisânınca kitâb, gazetenin isimleri oku'dur) diye gazetemi

elimden çekiyor idi. Nûr-ı dîdem gözüme okuduğum gazelden daha rengîn, daha şîrîn göründüğünden şu "Güzelsin Muhsine'm O Nâzımın Şi'r-i Meâlinden) mısrâı dilimden dökülerek gazeteyi kendisine verdim ve berâber okumaya başladık.

Şiiri nazmen veya nesren olsun pek severim mütâlaası beni mahzûz eder. Fakat tab'ımda istidâd, kendimde iktidâr göremediğim için hiçbir vakit bir nazm inşâdına heves ve cesâret edememiş idim. İşte kızımın şevk ve muhabbetiyle ilk zâde-i tab'ım olmak üzere husûl bulan şu mısrâ bana heves verdi. Haylî uğraşarak âtîdeki beş beyti yazdım. (...) bunu bir eser-i şâirâne değil terahhumen şefkat-i mâderâne diye telakkî ederek cerîde-i aliyyelerine derce inâyet buyurulursa minnetdâr olurum efendim.

GÜZELSİN

Güzelsin âlemi hayrân eden dilber cemâlinden
Güzelsin ey melek sen feyz-i aşkın der-kemâlinden

Sadâ-yı nağmeperverden, bütün ezhâr-ı hôş-bûdan
Güzelsin andelîbin goncesiyle hasbihâlinden

Tebessüm eylesen yavrum veyâ çîn-i cebîn etsen
Güzelsin rûy-ı deryânın o mehtâblı leyâlinden

Gurûb-ı mihr-i rahşândan, tulû-ı mâh-ı enverden
Güzelsin sevdiğim sen kâinâtın cümle hâlinden

Bu tavr-ı şâirânenle, bu nutk-ı hôş-beyânınla
Güzelsin Muhsine'm o nâzımın şiri meâlinden

Zihniye

TIFL-I NÂİM

Bak bak ne latîf şu tıfl-ı mâsum
Kehvâre içinde hâba dalmış
Mâderle peder olunca mâdum
Bir südananın elinde kalmış
Gûyâ hüsn tecessüm etmiş
Gûyâ ki melek teressüm etmiş

Bak bak ne kadar melîl ü mahzûn
Bîçâre çocuk ne hoş uyur âh
Kalbi acîbânelerle meşhûn
Bilmez ki yetim kalmış eyvâh
Bîçâre peder zavallı mâder
Hemşîre de yok ne bir birâder

Bir nazre kılın çocuk uyandı
Ruhsârına âh girye saçtı
Anneciğini yanında sandı
Bir katre süde dehânın açtı
Ey nazlı çocuk nedir bu feryâd?
Kimden sana bekliyorsun imdâd?

İster demeye lisân-ı hâli
"Annem nerede süd isterim ben
Kalmam bu kadar zaman hâlî
Süd sonra da ninni isterim ben"
Heyhat! Kader yazılmış böyle
Ey südnine bâri ninni söyle

Lânkaza Düyûn-ı Umûmiyye Âşar Kâtibi Gâlib

TIFL-I NÂİM

-Mışıl mışıl uyuyor bister-i sabâvette-

Bakın şu dürr-i melâhat-nümâ-yı tıfl-i behiç
Ziyâ-yı fecre bürünmüş ne dil-nişîn uyuyor
Doyar mı gözleri şu tatlı, tatlı uykuya hiç
Ki gûş-ı nâzı kelâm-ı melâiki duyuyor

Sevimli uykusuna kendisi de hayrândır
Safâ-yı hâb onun dâver-i melâhatidir
Neşat-bahş-ı devâm-ı dem-i sabâvetidir
Şu tavrı: Neşve-res-i rûh u kalb-i insandır

Sanır, şu tıfl-ı edâ-pîşeyi gören insan
Şafak bulutlarına gizli mihr-i nâhîde
Verir bahar cihâna safâ-yı feyz-efşân
Şu körpe yavru bulundukça böyle hâbîde

Meşamm-ı cânıma dek bûy-ı anberîni değer
Nesîm-i subh-ı safâ titretince saçlarını
Bulutların arasından düşüp ziyâ-yı seher
Garîk-i pertev ederken cemâl-i zî-ferini

O penbe ruhlarına aks edib ziyâ-yı hafîf
Seher bulutlarının revnak-ı sabâhatidir
Cebîn-i tâbını tezyîn eden o reng-i latîf
Bahar çiçeklerinin hande-i tarâvetidir

Civâr-ı hâbgehini gark-ı tâb eden envâr
Semâ-yı tal'atinin âfitâb-ı safvetidir
Vücûd-ı pâkini örten o setre-i zer-târ
Şebâb-ı bâhirinin hicâb-ı ismetidir!

Yüzünde lem'a-i kudsiyyet olmada rahşan
İhâta eylemiş etrâfını füyûz-ı bahâr
Şu hâli etse revâdır melekleri hayran
Önünde nûr-ı sabâvet olurken hande-nisâr

Uçar ziyâ-yı tebessüm güzel dudağından
Melekler okşasa rûyâ-yı can-rübâsında
Hafifçe ra'şelenir pister-i safâsında
Öperken hûri-i sevdâ o al yanağından

Edirneden Sadi

TIFL-I NÂİM

Bakın şu tıfl-ı latîfe semâdan inmiş bir
Melek kıyâs eder hâb-ı nâz ile hufte
Veya sanır ki cihân gülşeninde üşküfte
Bahâr-ı safvete nükhet-feşân-ı gül-i terdir

Fakat bu öyle melek kim bütün semâiyyûn
Sezâdır eylese gıbtâ vücûd-ı akdesine
Ki kalb-i pâkine, ismet-fürûg-ı çehresine
Ne hâk eylemiş ihsân Hudâ-yı feyz-nümûn

Fakat bu öyle çiçek kim şükûfehâ-yı bahar
Becâdır eylese ahz-i tâb ü reng ü bû
Egerçi benzese de verd-i ne-şüküfteye; bu
O gül ki eylemiş Allah kudretin izhâr

Mışıl mışıl uyuyor bister-i saîdinde
Letâfet-i diger ahz eylemiş lâtif teni

Dışarı doğru uzatmış o tombul ellerini
Sıkılmış olmalı kim setre-i sefîdinde

Uyur bu yavru..bu eltâf-ı sürûşun rûy-i zemîn
Revânı kalbi velâkin habîr-i hâl-i semâ;
O va'z-ı sâde-dilânesi de eder îmâ
Vukufdâr-ı şuûn-ı cihân-ı arş-ı berîn

Bütün bütün kapamış tıfl-ı hâb dîdesini
Biraz küşâde bırakmış fakat o gül deheni
Melekler görüyor..seyreyliyor çemeni
Değil günûde görür âlemin güzîdesini

Melek de olsa çiçek de bulunsa bu mâsum
Teşahhus eylemiş ismettir ayn-ı safvettir
Üluvv-i sun'-ı bedîa delîl-i fıtrattir
Abestir eyleme tasvir..şiirdir manzum

Malatyalı Abdürrahim Ulvî

No: **61** **12 Recep 1314** **17 Aralık 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

FİLİZİNDEN YENİ KOPARILMIŞ BİR ÇİÇEK

Kudretin bâkî şu zühre-i terine
İhtizâz-ı garâm bürûdetine
Ne güzel arz-i ibtisâm ediyor!
Bir perî, sanki nûş-ı câm ediyor
Bir melek sanki hâbgâhında
Jâleler parlıyor nigâhında
Bu ne reng-i nazar-firîb yâ Rab!
Bu ne vaz'-ı ferah-fezâ-yı tarab
Tal'atı, mâhtâbı andırıyor
Dilde feyz-i nevîn uyandırıyor
Yaprağında nedir o şekl-i zarîf!
Duruşunda nedir o hüzn-i latîf!
Diyor sanki nutk-ı hâli ile
O letâfet-füzûd makâli ile

“Neye kaydın aceb bana söyle!
Sallanırken dalımda neş’e ile
Seviyorsan beni, fakat ne demek?
Böyle pejmürde, dilfigâr etmek.
Sonra bir de kıyın kıyın bakmak,
Ağlamak, feylesofluk anlatmak
Kudretin ben bedîazârı idim
Melekûtta füyûz-dârı idim
Beni soldurdun âh, dest-i beşer!
Bu da mı yoksa hükm-i sû-yı kader?”
Ne kadar tatlı arz-ı hâl ediyor!
Bu teessür zebânı lâl ediyor
Bu çiçek rûhumun gıdâsı benim
Buna meczûb bütün kuvâ-yı tenim
Nice bu feyz-i akdesiyetdir
Hüsn-i mutlak, hayâl-i hikmettir
Rûy-ı zerdûzu andırır veremi
Ağlatır manzarı gözü, kalemi
Bu çiçek matla-ı maâlîdir
Bu çiçek levh-i fikr-i âlîdir
Bu çiçek âşıkın sefâlesidir
Sebeb-i izdiyâd-ı nâlesidir

M. Rif’at

İMLÂ BAHSİNE ÂİD

Söz ifhâm-ı merâm için söylenir; sözün güzelliği fesâhat ve belâgat yani sâdelik, selâset-i ifâde, muktezâ-yı hâle mutâbakat ve selâset-i ma’nâdan ibârettir. Şu dakîka anlaşıldıktan sonra birkaç hakîkat daha tezâhür eder ki[1] birincisi sözün kâğıd üzerinde görünen sûretinin mazbût bir kâide altında ve zarîf bir tarzda, basît, sâde bir yolda tersîmi; ikincisi o sûretlerin sûret-i tersîm ve tertîbi; üçüncüsü yazının söz ve sözün merâm ve maksad nisbetinde yazılıp söylenmesi yani merâmı ifâde ve ifhâm derecesinde söz veyâ yazı istimâl edip zevâidden çekinilmesidir. Bu kâide kelâm-ı mensûrda da, manzûmda da böyledir. Hiç değişmez. Nazımda vezin ve kâfiye

[1] Tezâhür kelimesi Arapçada müstamel hattâ mevcûd olmadığından muhill-i fesâhattir. Zâhir olur demek efsah olur. *[Li-muharririhi]*

esâretinden dolayı -sağ kulağı sağ el ile göstermek kâr-ı âkıl iken, başından dolaştırarak sol el ile göstermek kabîlinden- zebânzed ve müteârif bir kelimeyi terk edip menûsü'l-isti'mâl olmamasından dolayı garîb ve mütenâfir olmasından dolayı sakîl, hulâsa her hâlde, gayr-i fasîh olan bir kelimeyi, hem de mürâdif olarak kullanmak pek abestir. Zerrenin sebeb-i hilkati muhakkak iken efâîl ve tefâîle uyduracağım diye -ki hiçbir zamân sebeb-i makbûl olamaz- bol keseden kelime çıkarmak, tabîr uydurmak büyük ve o nisbette temelsiz bir cüretkârlık olur. İşte bu müsâmahalar değil mi ki ihtisâr edeceğim diye kavâid-i tabîiye-i imlâyı, tarz-ı nevîn-i mahsûs îcâd edeceğim diye şîve-i lisânı, vüs'at-i karîha göstereceğim diye üslûb-ı sâdegîyi ihlâl ettire ettire lisânımızı bugünkü hâle getirmiştir. Yanlışları keşke biz de bulsak da yapabilsek!

Şu iddiâmı isbât eder delâil: Osmânlı lisânı için yapılmış olan lügât kitâblarını ele alalım; şegab, şegaf, meşgûf, mahfû', selvâ, (...) ve daha yüzlercesi...

Osmanlı lisânına mahsûs herhangi lügat kitâbını şöylece açsak horoz sesi işitmedik tabirler buluruz. En evvel yapılan lügat kitâblarında da, en sonra yazılanlarda da taza'zu' gibi lügatlere tesâdüf ediyoruz. Hulâsa rastgelen Arabîden, Fârisîden, hattâ Fransızcadan birçok tabîrler alarak lisânımıza mâl etmişler; bugünkü hâle getirmişler. Değil Fârisî veyâ Fransızcadan hattâ Arabîden bile Türkçe mukâbili olmayan yâhûd olup da gayr-i fasîh olan tabîrleri almayız. Ve o lisânımıza mâl ettiğimiz kelimeleri de şîvemize uydurarak tahrîf edebilmeliyiz. Meselâ (zukâk زقاق) kelime-i Arabiyyesini sâika-i cehl ile (esvâk اسواق) diye cemlendirip afvolunmaz bir hatâ edeceğimize (sokak صوقاق) diye tahrîf edip cemi de (sokaklar صوقاقلر) demeliyiz. Artık o kelime Türkçe olmuş olur. Çünkü zukâk kelimesinin mücerred hâlinde yanlış telaffuzu ve zarf hâlinde (zukâğında زقاغنده) diye tahrîfi zarûrîdir. (Sandûk سندوق) kelimesi de (sandık صانديق) diye tahrîf olunup (sandığında صانديغنده) sûretiyle istimâl edilebilir. Ve kıs aleyhi'l-bevâkî...

(Dâl دال) gibi telaffuz edilerek tı'lara gelince: Kelimenin aslını, mehazını aramağa lüzûm yok! Meselâ (tağ طاغ) kelimesini (dağ داغ) diye yazmamalı. Yine (tağ طاغ) sûretiyle yazmalı. Yalnız (taş طاش) kelimesindeki tı'dan tefrîk için sakîl dal'dan (د) bedel olan tı'nın şeklini [meselâ şöyle (ط)] değiştirmeli; yâhûd (ض) harfini kabûl etmeliyiz. Meselâ: taş (طاش) - oda (اوضا) - ota (اوطا) - tas (طاس) - tar (طار) - dar (ضار) - dam (ضام) - tam (طام) - dalga (ضالغا) - talga (طالغا) - torba (طوربا) (طبره) - tabak (طاباق) - tancak (طانجق) - tolu (طولو) - dolu (ضولو) - tandır (طاندير) - dalmak (ضالمق) - talmak (طالمق). Başka (بشقه) kelimesini telaffuzsuz gibi yazarsa (şekâvet ile) manâsına olan (bâ-şakâ) veyâhûd mektûb manâsına (bâ-şukka) okuyacak fetânetperver zât başkayı (بشقه) da (bi-şıkka بشِقَّه) okur.

(Öğret اوكره ت) emr-i hâzırını böyle yazmak pek münâsebetsiz olur. Fakat (اوكره ت) öyle değil. Çünkü bugün pek bîlüzûm demek baîd kalan mehaz-ı iştikâka esîr olunca emr-i hâzır teşkîl kâidesini bozmuş oluruz.

Zâten (öğret اوكره ت) kelimesine bir ه ilâvesi mehaz-ı iştikâkî, asıl kelimeyi bozmaz. Meselâ: (kesdir كه سدير) emr-i hâzırında (ى) (öğret اوكره ت)teki ه gibidir. Ya o (ى)'yi kaldırmalı ya (öğret اوكره ت) (göster كوسته ر) (gönder كونده ر) emirlerine birer (ه) ilâve etmeliyiz. Hattâ (kurtar قورتار)daki (ا)te! Elsine-i sâireden alınan kelimelerde mehaz-ı iştikâkî aramak külfetine ihtiyâcımız yokmuş. O hâlde (nasıl ناصيل)da da asıl kelimeyi aramağa mecbûriyet yok. Fâide varsa mecbûriyet de olur. (Nasıl ناصيل) sözü (ne gibi) makâmında müstamel olunca artık onun aslını aramak îcâb etmez. Mâdemki (dud دود) kelimesinin aslı (turt تورت) yâhûd (tut طوت) diye yazmak fesi gündeliğe giyip eyyâm-ı resmiyede Tatar kalpağı giymek kabîlindendir; (nasıl ناصيل)ın aslı bilmem ne imiş; yâhûd eslâf ihtisâr için şöyle yazıyormuş diye imlâ kâide-i mazbûtasını bozmak da o kabîlden olmaz mı?

Ahmed Razih

(Mâba'di var)

İMLÂ BAHSİ

Teshîl uğrunda külfetine değmez -fakat füyûz intâc eder umûr-ı - edebiyâtın imlâya âid münkasimâtı ile kalmıyor; beyte sıkıştırılmış bir manâ diğeri tarafından kıt'a ile ifâde, hele şerhi için dört beş misli sütûr teşkîl ediliyor. İmlânın hissettirdiği temhîdât-ı tabîî, hem de pek tabîî - artık mebâdîde bulunanlardan bile meselâ birisi kırâathânede tesâdüf ile ara sıra görüştüğü bir dostuna gazetenin nazar-ı hâhiş celb eden edebî makâlesini okuyuvererek münâvebe özentisine meydân vermemekten çekinmeyecek! ne a'lâ- olursa böyle olmalı da evet okunan gazete oldukça bir de muallim bey vazîfe görsün. Hâlbuki bundan evvel, mukaddimeten (yüz harfli bir hat) kaydıyla îmâ ettiğimiz emr-i adîmü'l-mekân (Malûmât)ın icmâl-i edebî kısmında îzâh eylediğine göre lisânın avâm ve havâssa inkısâmını zarûrî bulmak lâzım geliyor. Fârisîden dâimâ istimâl ettiğimiz kelimeleri -nâmeşhûr olanları garâbet-i tahrîr olmakla merdûddur- vasf-ı terkîbiyle güzelce belledikten sonra geriye Arabînin masâdır-ı semâiyesi ile isimleri bir de cû'-i mükessiresi kalır ki o müşkülü de manâlarını öğrenmek için mürâcaata her hâlde mecbûr bulduğumuz lügat kitâbları halleder zîrâ manâsı bilinmeyen kelimâtın doğru okunmasından hiçbir fâide hâsıl olmadığı, hattâ sû-i netâyici mûcib bulunduğu bittecârib sâbit, sıyag-ı mutarride ise mükemmel bir mîzân-ı imlâdır. İşte doğru okuyup yazmanın bu ihtimâmdan müstağnî olamayacağı unutulmamalı! Türkçe: Tasrîfâtındaki tebdîl-i mahâric-i esvâtı ile kavâidin en zarîfâne bir tabakasından açılmış, itilâfbahş-ı tab', nâzikâne bir lisân iken imlânın müsâadesizliği sebebiyle taammüm edemeyerek maatteessüf İstanbul'umuza münhasır olup kalmıştır. İmlâmızı iğtişâştan kâbil olduğu kadar olsun niçin tebrie etmeyelim? Fevz ve füyûzun lisân, edebiyât gibi en güzel sevâikı emrinde taammüme vâsıta olan ıttırâd niçin dûçâr-ı müsâmaha olsun -bize kalsa (ağlamağa آغلامغه)yı (ağlamaya آغلاميه), (gülmeği كولمه كى - gülmeyi كولمه يى), (söyleyeceğini سويليه جكنى - söyleyeceyini سويليه جينى) yazmaya daha şimdiden başlayıvereceğiz- başlayıvereceğiz ama onlar hod-be-hod tesmîm edilemediğinden -ne kadar da soğuk ya- temhîdâtımıza (menkâl)den ibtidâ ediyoruz. Evvelemirde şurasını bast edelim ki bir kelimenin diğer

kelimeye iltibâsını tahkîm etmek için mültebesün bihin mültebes kadar müştehir olması lâzım gelir; o misilli kelimât ise (كوركجى، كل) eksik değildir. Meselâ terkîbe mültebis görünen (başka باشقه) fâiliyet, mef'ûliyet mevâkiinde letâif-i lisâniyeden olan bir (-si -yahut- -sini)nin ilhâkı ile âzâde olur gider. (Menkâl)de kâfın yine ihtiyâcı var? Hemze mahalline vaz' olundukta kesre ile okumanın ihtimâli mi kalır? (Lâzımgelen لازمكلان, söylenen سويلنان, سويله نن) idâme-i istimâlinden gibi el'ân vazgeçilmiyor. (Olunan اولنان) ile (olunan اولونان) birisinden külfeti diğerinden tereddüdü defetmek için (الونان) şekline koymak pek muvâfık bulunuyor. (Vâv) yazılmadığı şu sûret başka bir hareke ile telaffuza müsâade etmeyecek; hem bu kelime zâid değil mi ya! Ef'âl-i nâkısanın mechûlü olmadığı teemmül edilse olmak mâddesinin (olan اولان)dan ileri geçemeyeceği hutûr ediverir. Orası lâzım değil.

(Niçin نيچين) bizi bunda da karşılayacak (...) bulunmaz lâkin (için ايچن) için düşü(...) ikinci bir (ye)nin külfet addedilme(...) kalır (كه جكمك، كه كرمك، نه ....لر،) gibi (doldu دولدو, doğdu دوغدو, duruyor دورييور, ..., doğan دوغان, davar ضه وار - ضوار, damar ضمار, ... gibilerde de garâbet-i tebeddülden başka mahzûr görülmüyor. (...) emrolan (getir كتور)... takrîbîsi ise aslına nazaran (getir كتير) yazılsa pek güzeldir. İlâvesine lüzûm gösteren kaç hurûf-ı imlâiye veyâ eldekilerin ıslâhından evvel buraları mülâhaza edilerek hasr-ı imlâya mahalli mahalsiz yer tutturulmanın önünü almak - almak için bu kadarcık tefennün- görülürse insâfsızlıktır. Eğer envâr-ı (...) erbâb-ı himem tarafından bîdirîğ buyurulur (...) husûl-i maksûd bir dereceye kadar kolaylar ümîdindeyiz.

Edirne'den Bigalı Hüseyin Hâzım

DİĞER İMLÂ BAHSİ

İmlâ bahsine müteallik geçende Malûmât, (...) neşredilen bir mektûbun derci ile "İzmir (...) refîk-ı muhteremimiz tarafından o bâbda beyân olunan mütâlaanâme aynen ve müftehiren bervech-i âtî nakledliyor:

“Kavmiyet ve milliyeti nazar-ı itibâra almayıp dilimizde, huyumuzda, kıyâfetimizde, hareketimizde etvâr-ı Frengâne göstermeyi mahâret ve (...) vukûf ve bilgiçlikten addeden birçok gençlerimiz ile lisân-ı kavmînin gitgide büyüyen karışıklıklara uğramamasına bâis olacağını bildikleri hâlde yine göz yumup müsâmaha etmekte olan erbâb-ı kalemimiz tarafından istimâl ve istimâlinde boş boşuna ısrâr olunan kelimât ve lügât-ı ecnebiyenin, lisânımızın her vechile mâlik olduğu selâmet ve âhengi ihlâl etmekte olduğundan başka pek çoklarımızı yekdiğerimizin söylediğini anlayamayacak bir hâl bile getirdiği nazar-ı esef ve teessürle görülerek bu kelimâtın Türkçeden ve mümkün olmadığı hâlde ekser-i kavâid-i lafziyeleri lisânımızın kavâidiyle müşterek ve bizce menûs olan Arab ve Acem lisânlarından mukâbillerini bulup tenâfür ve garâbet-i (..) mâlik olan o kelimât-ı ecnebiyeyi lisânımızdan tard etmek için hamiyetli erbâb-ı kalemimizden ettiğimiz ricâlara ve bu husûsta “Tasfiye-i Lisân-ı Osmânî” unvânı altında yazdığımız makâlelere bend-i mahsûslara bir sûret-i hamiyetkârânede iştirâk eden “Malûmât” ve “Tercümân” refîklerimiz hakkında nasıl bir hiss-i ihtirâm taşıdığımızı arz ile Malûmât refîkımızdan alıp dercettiğimiz şu mektûbu yazan ve kendisinin kavmiyet ve milliyet-i İslâmiye hakkında hissiyât-ı âliyeye mâlik olduğunu bu fikriyle isbât eden efendiye de “İzmir’imiz hakkında gösterdiği teveccühten ve şu mühim bahse iştirâkinden dolayı beyân-ı memnûniyet ederiz. Opera, balon, bira, bilet gibi mektûbunda gösterdiği kelimât için bulduğu mukâbiller bizce de beğenilmiştir. Bu münâsebetle de biz de bulduğumuz sâir mukâbilleri bu nüshamıza derc ettik. Bir kelime için bir mukâbil olmak şart olmadığı gibi bulunan mukâbili de mutlaka kabûl edilmeğe, meşrût (...). Daha iyisi bulunursa o kabûl edilecektir.

Şimdilik hamiyetli erbâb-ı kalemimiz buna gayret etsinler işin ehemmiyeti ise gitgide kendini gösterir.

Malûmât’ta okuduğumuz İmlâ bahsi de mühim bir mebhas teşkîl ediyor. Ona dâir olan mütâlaamızı da gelecek nüshamızda derc edeceğiz, Yalnız yazı yazanlarımızın kabûl ve insâfını ricâ ederiz.

plan	tertîb, nizâm, (...), tarz-ı tarîk
proje	harita, şekilleme, hatt-ı hareket
plak	sathiye
teleskop	mirsâd, nâkıl-ı manzar
pil	veşîme, düğme

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

ZENCÎR-İ HAYÂTTAN BİR BUKLE

Rûh sıkılırsa gönül teferrüc istiyor. Bir gün bir âlem-i tenhâî şehrâh-ı cevelânıma güzel bir zemîn teşkîl etti. Cân sıkısı ile kalktım gezmeye çıktım. Az müddet zarfında gönlümdeki hercâîlik râhatsızlık mündefi oldu. Rûhum neşe ile imtizâc etti. Kanım mâye-i şevk ile doldu.

Velhâsıl zihnimin o hengâm-ı latîfinde bedâyi-i kâinât mahâsin-i hayât ile şiddet-i münâsebet ve alâkası beni gulgule-i maîşetten büsbütün tecrîd etti o ânda derecât-ı mes'ûdiyetin son mertebesine çıkıyor idim. İstiğrâk ve irâdât-ı şevkâşevk vücûduma havâssıma istîlâ etti. Gönlüm pür-inşirâh, rûhum mütemevvic cismim hafîf idi. İki şeye dikkat ettim. Ya tabîatte gördüğüm intibâh, nûra ibtisâma safâya bürünmüş idi yâhûd nûr-ı basarım bana bir his veriyordu. Hadekât-ı uyûnuma garîb bir tabaka-i nûr gerekmiş her neye baksam rûhânî mütebessim latîf görüyordum havâssım bâsırama tâbi olmuş nesîmin hafîf cereyânı sâmiamı okşadığı gibi bundan her cisim zevk alıyor bastığım yerler ayaklarıma bir lems-i latîf ihsâs ediyordu. Vücûd makinesinde mâddî manevî bu kadar sıhhat bu kadar cevdet ve selâmet binde bir zamân görülmez ne hoş hâl! A'zâ-yı bedeniyem faâl ben ise zamân-ı istirâhatten bin kat râhat idim bu ne safvet! Bu garâm içinde yavaş yavaş ilerlemekte idim. Bulunduğum yer mütevâliyen dalgalarını sâhile sevk eden bir deniz kenârında denizin azamet ve savletine karşı heybet-endâz-ı salâbet olan bir dağ dâmında idi. Deniz gönlüm kadar vâsi, mâil-i temevvüc fakat

mülâyim, latîf idi dağ ise tâliim gibi sert âmâlim kadar sarp, mebna bir vaz'-ı refî ile deryâya karşı mütehakkimâne görünmekte idi. Tabîatın şu iki levha-i tezâddından hangisi daha hoştur? Elbette deniz. Ben de o cihete meylettim gönlüm sulara karıştı alttan alta mevczen oluverdi. Ne rûşen safha: Deniz denilen rûh-ı seyyâli, cûşiş-i aşkı, kudret-i bâliğayı yanından temâşâ etmek, mümkün olduğu kadar temâs ettirmek letâfetini sâfiyetini lâyuadd emvâc ve mikdârını yakından müşâhede eylemek için leb-i deryâya geldim. Gördüğüm deniz değil bir âyîne-i gabrâ? imiş. Şuâ-ı mün'akesesi tâ kalbimin en derin noktalarına geçti mâcerâ-yı hayâttan zerre kadar bir keder kalmış ise onu da mahvetti bir hâlde ki gûyâ cihâna o ânda ayak bastım, amân yâ Rabbî bu kadar saâdet şu cihân-ı gabrânın hangi köşesinde mevcûd? Âheng-i sükûtu istiğrâk-ı âlemi iclâl etmemek için denizin dalgaları bile o kadar küçük o kadar yavaş idi ki bunlar teâkub ettikçe birbirini haberdâr etmek istemiyorlar zannolunur. Ellerimi suya soktum temâs-ı latîften bir müddet meshûr oldum. Şu deryâ-yı mutarrâ gönlümün istediği gibi istifâde için daha güzel bir mevki taharrî ettim ileride sâhilden bir iki yüz hatve denize girmiş mürtefice bir kaya göründü bir dama taşı gibi sath-ı bahrden yükselmiş olan bu taşın üzerine çıkabilmek için ara yerde seviye-i bahr ile berâber hattâ bazı noktaları su altında kalmış dar bir silsile bir ma'ber-i sengîn gördüm bu ma'ber ile kayanın heyet-i mecmûasına bakılsa perîlere nişîmengâh-ı teferrüc olmak üzere yapılması kıyâs edilirdi. Üzeri küçük taşlarında görüldüğü üzere yarıklar gayr-i muntazam fakat tabîî latîf gedikler çukurlar ile müzeyyen idi. Meyl-i dile ittibâ ettim ihtiyâtla taşların yüksek noktalarına atlaya sıçraya taşın üzerine çıktım vücûdumdaki hiffet çeviklik bu husûsta bana çok yardım etti geçtiğim mahallin iki tarafı uçurum derin idi ka'r-ı âb semâ gibi köpük koyu bir levn arz ediyordu. Taşın üzerinde âlî bir nokta intihâb ettim oturdum itidâl-i âb u havâ gönlüme bir kat daha güzel duygular latîf ibtisâmlar verdi ve rûhum bahrile yekâheng-i mevcedâr-ı tarâvet oluverdi. Bu hâl-i istiğrâk içinde bir nevm-i safiye dalmışım iyice zamân geçmiş o zamân içinde ne düşündüm ne tasavvur ettim ne duydum heyhât! Hiçbirisi yâdımda değil sanki havâssım benden tecerrüd etmiş ihtisâsı her ne ise hâricde kalmış levha-i dile sâha-i hayâlde bir eser bırakmamış. İşte bu ânda idi ki havânın denizin tahvîl-i tabîat

etmiş olması beni daldığım gaflet-i garâmdan bağteten bîdâr etti haberim yok rüzgâr tedrîcen şiddetini artırmış deniz havâya uymuş emvâcını büyütmüş anâsır-ı mürekkebe müsâbakaya rekâbete koyulmuş biri hiddetinden darbından türlü türlü sadâlar çıkarıyor diğeri gazab ve şiddetten inil inil inliyor bu iki kuvve-i seyyâlenin önünden savuşmak için bittabi en evvel geldiğim yola teveccüh ettim ne göreyim siyâh yosunlu taşlar bembeyâz köpük içinde kalmış dalganın birisi geliyor şiddetli kayalara çarptığı zamân bin parça dağılıp köpük kesiliyor (...) bir diğeri daha şiddetli savlet gösteriyor. Oradan geçmek kâbil değil, eyvâh şimdi başıma ne çâre bulacağım havâ sükûnet buluncaya kadar orada kalmayı düşündüm bir iki gün Robenson gibi yalnızlığa? râzı oldum lâkin her hâlde tehlike yaklaşıyor ölüm uzaktan pençesini gösteriyordu zîrâ ânbeân havâ azıyor sular daha ziyâde kabaracak olursa bulunduğum taş da dalgaların hücûmundan beni muhâfazaya kâdir olamayacak o da suların altında tepelenecek zâten rahneler, sûrâhlar suyun cezbe-i hevlnâkinden kalma birer eser, birer nişâne idi. Bu hâli derk eder etmez ihtisâsım havâ gibi değişti aklım havâss-ı mecmûama hâkim oldu evvelki zevk ve safâ yerine nedâmet-i yeis ve tahallüf gibi her biri bin cânı ezmeye kâfî olan ateşler peydâ oldu. Ölüm hâtırası târî olur olmaz sergüzeşt-i hayâtım birer birer nazar-ı tahassürümden cereyâna başladı âh ne dehşetli hâl! Zincîr-i hayâtımı teşkîl eden her bir bukle hâtıramdan o geçmiş olan eyyâm-ı musîbet bile gıbtaresân bir manzara veriyordu emvâc cibâl-i seyyâl gibi büyümekte devâm ediyor taşın tepesine kadar saçıntılar neşrediyor ben iyice ıslandım kayanın üzerindeki hufrecikler su ile doldu zulmet-i yeis çoktan derûnumu istîlâ etmiş idi. Bu sefer de âfâkı gecenin karanlığı kapladı. Sanki arz ile semâ beynine siyâh bir perde gerildi. Fıtratın en büyük eser-i icâzkârânesi olan nûr-ı basar kirpiklerden ileri geçemiyordu.

Hani birkaç sâat evvelki letâfet nerede gönlümdeki safâ, nezâhet yerine havf ve hevl câygîr olmuş. Artık bence feleğin bu girdâb-ı tehlikesinden kurtulmak katiyen muhâl idi ne çâre! Dâne-i kısmet tükenmiş bahâr-ı şebâbıma hazân çökmüş râhat-ı âkıbeti tedârik için itikâdât-ı dîniyem birdenbire galeyâna geldi iki diz üstüne geldim hulûs-ı tâm ile dergâh-ı

ehadiyete müteveccih oldum gözlerim kapalı idi ağzıma tuzlu tuzlu sular geliyordu bunu bilemem huzûr-ı rabbülâlemînde ya (...) içinde boğuluyordum yâhûd menba-ı rahmet olan çarpıntısı şâibât-ı isyânı nâsıyemden gideriyordu lisânım hiçbir şeyi söyletmiyordu nâtıka-i dil ise Rabb'ine Hâlik'ına çoktan arz-ı hâl etmiş idi. Kalbim nûr-ı azamet-i Rabbâniye, feyz-i bî-nihâye-i rahmâniye ile meşhûn oldu bu hâl-i teslîmiyette ferce-i iftikâr ile bilmem ne kadar mebhût durdum cesîm bir mevce kemîn ittihâz ettiğim noktaya kadar çıktı taşlara çarpışından hâsıl olan derin sadâlar kaplan iniltisine bürkân gürültüsüne benzemekte idi. İşte bu bir darbe-i cânsitân oldu ellerimi tutmak için saldırdım bir tarafı sıkı sıkıya kavradım. Kâbil olsa parmaklarım o seng-i sahta geçecek idi lâkin mevkiimden çıkmış idim gerçi ellerim sâbit idi. Lâkin vücûdum taşın arka tarafına doğru sath-ı mâil teşkîl eden cihetine doğru sarktı artık denizin pençe-i bîdâdına yuvarlanmak muhakkak göründü çünkü evvelkinden daha büyük daha kuvvetli bir dalganın velvele-endâz-ı mahâfet olduğu dehhâş bir muhâceme ile üzerime atıldığı anlaşıldı bu hiss-i hevl a'sâbımda elektrik gibi ânî bir lerzeden sonra umûmî bir uyuşukluk peydâ etti suların soğuk soğuk vücûduma temâsından ka'r-ı deryâya doğru ittiğimi anladım işte hayâtımın en acı derecesi bu oldu teslîm-i rûh için ıztırâbât-ı zarûriye hayâta muntazıren gözlerimi tekrâr yumdum. Vücûdumda bir ihtilâc-ı şedîd hâsıl oldu inkıtâ-ı nefsten sadrım ateşlere gark oldu fenâ hâlde sıkıldım cângâhım tırmalanıyordu artık dünyâdan ilelebed kat'-ı alâka ediyordum. Âh bu ne hâl-i tahammül-sûz! Beynim döndü gözlerim karardı her tarafımı pençe-i memât messetti ân-ı vâhidde kendimden geçtim artık vedîa-i lücce-i mevt olmuş idim bundan sonra ne oldum bilemiyordum bir de hiffetle gözlerimi açtım şems-i tâbân hâbgâhıma semâvât-ı zerrîni ferş etmiş vakit iyice geç!

Cemâleddîn

SERGÜZEŞTİM

Şu yazmakta olduğum hikâyecik sergüzeştimin bir parçasıdır, ben bin sekiz yüz kırk iki senesinde Fransa'nın Marsilya şehrinde tevellüd ettim. Pederim zengin denilemez ise de fakir de değil orta hâlli bir zât-ı muhteremdir. Beyaz saçları, alnında bulunan buruşukları ünfüvân-ı şâbında pek ziyade meşakkat çektiğini gösteriyordu. Ve siyah gözlerindeki harekât-ı daime ise şiddet-i zekâsına delâlet ediyordu. Pederim olan bu şâyân-ı ihtirâm zâtın ehibbâsı pek ziyâde idi. Onları ziyârete gittikçe beni de berâber götürür idi. Bunların içinde Mösyö "Marsel" diye tesmiye kılınan bir zât var idi ki belde-i mezkûrenin serâmedânından idi. Mösyö Marsel elli, elli beş yaşlarında olduğu hâlde zamân-ı hayâtında iktihâm etmiş olduğu âlâm ve ekdâr onu yetmiş yaşında gösteriyordu. Merkûm uzun boylu, nahîfü'l-bünye, bir zât olup söylediğimiz vechile görmüş olduğu belâyâ-yı azîme kâmetini kanburlatmış idi. Şehrin şimâl-i şarkîsinde ve yarım sâat mesâfelik -tabîata inşirâhbahş olan büyük çam ağaçlarıyla mestûr- bir mahalde mebnî güzel bir köşkün sâhibi olan ihtiyâr Mösyö Marsel'in - hikâyemizin en başlıcalarından bulunan- on iki yaşlarında tahmîn olunabilir, Jülyet nâmında güzel bir kızı var idi. Jülyet tenâsüb-i endâma mâlik bir kızcağız olup uzun siyâh saçları ve samur gibi kaşları ve iri gözlerini setredebilecek derecede güzel olan kirpikleri sîmâsına pek ziyâde halâvet veriyordu. On sekiz yaşlarımda idim. Bir gün pederimle -bermutâd- ehibbâyı ziyaret eyledikten sonra hanemize avdet eyledik. Mösyö Marsel'i -zamânın adem-i müsâadesinden dolayı- ziyâret edemedik. Onun ziyaretini ferdâya talîk ettik. Ertesi günü istikrâ etmiş olduğumuz bir kupa Marsel'in köşküne bizi îsâl edecek olan yol üzerinde kemâl-i süratle kat'-ı mesâfe ediyordu işte ben birinci defa olarak oraya gidiyordum. Arabamız yarım saat sonra köşkün önünde tevakkuf etti. Pederim bana sıfat-ı âmiriyeti takınmış olduğu hâlde -İn, dedi. İtaat ettim indim. Köşkün kapısından girilince iki tarafı hôşbû çiçeklerler müzeyyen bir bahçe nazarlara görünüyor bu bahçe gâyet güzel tarh edilmiş ve ona pek ziyâde ihtimâm olunmuş olduğundan ziyâdesiyle bir intizâma mâlik idi. Köşke çıktık güzel döşenmiş bir odaya girdik ihtiyâr Mösyö Marsel orada, köşede

mevzû kadifeden mamul bir koltuk sandalyesine âdetâ gömülürcesine oturmuş idi. Bizi gördüğü zamân vechinde alâim-i beşâşet rûnümâ olarak kemâl-i ihtirâm ile istikbâl etti. Pederim bizi muhterem ihtiyara takdîm ettikten sonra sık sık görüşülemediğinden bahisle birçok serzenişlerde bulundu on dakîka sonra oda kapısı açılıp eşiğin üzerinde Jülyet göründü. Kalbim bilmem nasıl bir his ile mütehassis idi ki Jülyet'i ilk defa gördüğümde kendisini sevdim. Ona da takdîm edildik. Resm-i takdîm icrâ edildikten sonra Jülyet geldi benim yanımda mevzû bir koltuğa oturdu. Sanki bir kuvve-i mıknatısîye onu bana veyahut beni ona cezb ediyormuşçasına bir müddet gözlerim, gözlerinden ayrılamadı. Arada yarım saat geçmişti. Mösyö Marsel kızına bir tavr-ı âmirperverâne ile -Kızım bir parça piyano çal da dinleyip eğlenelim, dedi. Kız pederine rûy-ı itâat gösterdi. Odanın sol tarafında bulunan piyanonun yanına gitti. Nazik parmaklarını piyanonun beyaz kemikleri üzerine temas ettirdi. İyi hatırımda değil ama zanneder isem ki Travyata'dan bir parça çalıyor ve küçük latîf ağzıyla da nağmesâz oluyordu. Âh tegannî olunan o güzel havâ kalbime bir muhabbet-i sâfiye ilkâ ederdi samur saçları arkasına doğru güzelce taranmış olan ملكر Jülyet'in sadâsı kulûba neşâtâver idi âh o sadâyı o zamândan beri hiç işitmedim. Piyanonun yanından kalktı geldi yine eski mevkiine geçti. On dakika sonra veda edip haneden çıktık. Arabamıza râkiben hânemize doğru müteveccih olduk. O geceyi hep Jülyet'i tefekkürle imrâr ettim uyuyamadım sabâha kadar oturdum hâne içinde herkes hâb-ı râhata vardığından uyanık yalnız ben bulunuyordum. Çocukluk sâikasıyla gecenin karanlığından korkuyordum, kapımın mandalını sürmeledim. O kâfî değilmiş gibi anahtarı kilit içinde iki defa döndürerek kapıyı kilitledim. Perdeleri sımsıkı indirdim mumu yaktım. Kütüphanemden bir roman çıkardım onu okumaya başladım. Canımı sıktığı için onu bıraktım. Manzûm bir edebiyât kitâbı elime geçti. Onu aldım yatağımın içine girdim. Kitabı okumağa başladım. Sabah oluyordu bir çeyrek sonra şafak sökmeğe ve biraz müddette ortalık gereği gibi aydınlanmağa başladı. Gündüz olmuştu hava mağmûm idi. Of! Ne sıkıntılı hava bu! Kalbim -havanın tesîrâtıyla- sanki iki taş arasında kalmış böcek yavrusu gibi eziliyor idi saat bire gelmişti kalktım giyindim, pederim hepsi kalkmışlardı. Haneden çıktım bulvarlarda gezinmeye

başladım. Sebebini anlayamadığım ve herkesin söyleyip de benim inanmadığım dehşetli bir illet üzerimde hükmünü kemâl-i germâgermi ile icrâ ediyordu. Aşk! Ben Jülyet'e taaşşuk etmiştim ha! Derûnumdan bir sadâ bana Jülyet'in âşıkı olduğumu ihtâr ediyordu. Ben ise garîb, acîb olduğum kadar da mühlik olan bu aşkın bende vücûd bulduğuna bir türlü inanamıyordum daha doğrusu inanmak istemiyordum ilk görüşte Jülyet'e taaşşuk etmek, onu sevmek mümkün değil inanamıyordum vesselâm. Fakat üç dört gün sonra Jülyet'in hanesine gittiğimizde Jülyet'i gördüğüm zaman acaba niçin kalbim darabâta geliyordu? Niçin olduğum yerden bir adım ileri gidemedim? İşte bu iki hâl beni -belki de sebeb-i felâketim olacak olan- şu garîb aşk ve muhabbete inandırıyordu.

Her zaman bulvarlarda gezinir, söylenir idim. Birkaç gün sonra pederime şöyle bir sualde bulundum -Azîz pederim! Mösyö Marsel'i ziyaret etmeyecek misiniz? Cevâben - Evet yarın oraya gitmeye niyetim vardır dedi. Bendeki memnûniyet nâkâbil-i tarîftir. Çünkü Mösyö Marsel'in hanesine gideceğiz âh onu tekrâr görmek, onun o güzel sadâsını işitmek kadar tatlı bir şey tasavvur olunabilir mi? Numûne-i hüsn ü ân olacak derecede güzel olan bu kız görenleri hayrân eder. Ve gâyet vakûrâne olan etvârı, bu mecmûa-i melâhate bir kat daha güzellik bahşeylerdi. Ertesi günü bir araba bizi ihtiyâr Marsel'in, eşcâr ve şükûfe her dem tâzelerle muhât küçük ve fakat zarîf olan köşküne götürüyordu, köşke muvâsalatımızda kalbimin üzerinde bir halecân hâsıl oldu. Âh bu halecân o derece şiddetli idi ki o ânda öleceğim zannediyordum. Arabamız kapı önünde tevakkuf etti evvelâ pederim sonra ben arabadan indik. Bahçenin tarh edilmiş olan ince kumları üstünde yavaş yavaş yürüyerek köşke takarrüb ediyorduk. Köşkün hâricî görünüşü, dâhilî manzarası gibi hakîkaten pek dilnişîn, pek nazarrübâ idi. Önündeki beyâz mermer merdivenlerden yukarı çıktı hava sıcak idi. Yüzümde tereşşüh eden ter tanelerini silmek için cebimden mendilimi çıkardım yüzüme silmeğe başladım. Matmazel Jülyet bizi istikbâl için odadan çıkmış idi âh Jülyet'i gördüğüm zamân o derece bîhûş kalmış idim ki elimdeki mendilin yere düştüğünü hissedememiş idim. Pederimle berâber Mösyö Marsel'e etmiş

olduğum üç, dört ziyâret esnâsında Jülyet ile bir defa olsun husûsî görüşememiştim.

(Mâba'di var)

SON ASIRDA GARBIN EN GÜZEL KADINLARI

Kâriîn-i kirâmımız elbette mütâlaa buyurdular: Ahîren Paris'te Baron (Dövaley) nâmında bir kadın evinde maktûlen bulundu. Maktûlenin şebâbıyla şeyhûhet arasındaki zıddiyete göre hazîn hazîn câriydi. Kadıncağız gençlikte ne kadar latîf imiş, bir güzîde-i melâhat imiş bu asırda böyle hârikulâde bir hüsn ü ân ile iştihâ eden meşâhîr-i nisvân kimlerdir? Paris matbûâtından biri marûf tasvîrlere levhalara göre bunların resimlerini bastı, neşreyledi biz de bu neşriyâttan Malûmât'ımızı hissedâr etmek emeline düştük. Evvelâ bu tasvîrât aslen en büyük ressâmların yed-i mahâretinden çıkmış birer levhadır. Bu resimler o levhalardan me'hûzdur. Binâenaleyh bunları neşr ile bir taraftan sanâyi-i nefîseden bir mahsûl-i güzîn arz etmiş oluyoruz, diğer cihetten devrin târîhçe-i cemâline, gözlerine, süsüne, libâsına, ziynetine dâir mücmel bir fikir veriyoruz, bu husûs kârielerimizin başlıca rağbetini celb etse gerek.

Bu numûnelerin nüsha-i zîhayâtlarıyla zamânında nice rûhlar, kalbler hercümerce uğramıştır şu bevârik-ı hüsn ü ân asrın ahvâli bu sûretle tesîr ederek tahavvülât-ı şüûnda elbette büyük bir eser bırakmıştır ki bu cihetleri temâşâ eylemek buna dâir de az çok mütâlaa edinmeye sebeb olur.

Birinci tasvîr madam Talyen'indir. Bu nâdire-i cemâl meşâhîr-i zamândan birinin karısı idi. En küçük tabakadan tulû etmiş iken son izdivâcıyla ashâb-ı asâlete iltihâk eyledi, şöhret-i hüsnüne başka bir şaşaa daha verdi üdebâ-yı zamândan geçenlerde vefât eden Arsen Husey'in, devrin nisvân-ı melâhatpîrâsına dâir latîf bir kitâbı vardır. Madam Talyen için bu kitapta şu satırlar yazılı:

“Madam Talyen’i tasvîr için müverrihîn-i hakîkiyyûndan biri tezkire-i nüfûsun şu kaydı ile belki iktifâ eder- “Terzkaparus, yaşı yirmi... Mahall-i velâdeti İspanya’da Madrid... Mahall-i ikâmeti: Versay... Boy: Dört kadem on bir parmak... Saçları: Siyâh, kaşlar, kezâ. Cebhe: Orta, gözler: Siyâh: Ağız küçük. Çene: Yuvarlık...

Lamartin bu tasvîri daha güzel tersîm eyliyor: “Madrid’de doğmuş bir İsyanyol kızı ki hârikulâde bir melâhatle mütecellî... Cenûbun ateşine, şimâlin mahmûriyeti; Fransa’nın letâfetini inzimâm edince bu mahlûk-ı dilârâ bilcümle ekâlîmin letâif-i hüsn ü ânına bir timsâl-i zîhayât oluyormuş...” Mamâfîh bu tasavvurda bir parça mübhemiyet var, nazarda bihakkın tecessüm etmiyor. Cenûbun ateşi, Fransa’nın elvân-ı letâfeti tebeyyün-i vücûha kâfî değil... Müverrih mutâdı vechile rûhu, kalbi fasl eyliyor. Satha ehemmiyet vermiyor. Zamânın diğer bir müverrihi hâme-i musavvirânesini bu yolda daha mahâretle yürütüyor. “Bütün muâsırîn Madam Talyen’in hüsn ü ânı hârikulâde buluyorlar. Bu mihr-i melâhatte iki hâssa, iki meziyet var ki bunlar bu ferdde nâdiren ictimâ eyler: Biri vücûhun safvet-i gâyetü’l-gâyesiyle incizâbı, diğeri müessir bir ihtişâm. Hele cihânsûz bir zarâfet... Madam Talyen sâde bir güzel değildi. Hüsnünde başka bir edâ, bir feyiz, bir câzibe vardı. Nazar o dîdâr-ı tâbnâke karşı gelince derhâl kamaşıyor, o güzel gözlerden buram buram eşia-i meserret ve şiir ve aşk dökülüyordu” hakîkat, İspanyol kızları, kadınları cihânın en latîf mahlûklarından madûd olsa gerek Paris’te bunlardan ve bilhâssa bunların cenûbî Amerikalılarından öyleleri var ki bu diyârın güzellerini küsûf içinde bırakıyor.

***

İkinci tasvîr Madam Rekamye’nindir. Târîhte bertafsîl mestûr olduğu üzere bu kadın hasebiyle, zekâsıyla ferîde-i zamân idi, On Sekizinci Lui devrindeki eâzımdan meşhûr Benjamen Konstan ki bence Adolf unvânlı hikâye-i nefîsesiyle siyâsiyât kadar edebiyâtı da istîlâ etmiştir. Bu neyyir-i melâhati şu sûretle vasfediyor: “Nârîn, hafîf o kadar ki bunda bütün refîkalarına tesâbuk ediyor, gözlerini bir örtü ile kapatır idi. Öyle gözler ki bir

zamân sonra bütün rûhlara, kalblere nüfûz eyledi. Nigâhı bugün bu derece manîdâr, bu mertebe amîk, hattâ bize kendisinin de hükûmetini anlamadığı esrârdan haber verir gibi görünüyor ama o vakit ancak şâtır, müessir bir inbisât-ı şevk içinde fürûzân idi. Bu güzel saçları ki açıldıkça bizi zulümât ile mâlâmâl ediyor, o zamân beyâz omuzlarına sâde buram buram dökülüyordu. Gittikçe temâdî eden hande-i şetâret-engîzi sohbet-i tıflânesine ekseriyâ sekte veriyordu. Lâkin daha o zamândan bu hârika-i cemâlde bir dikkat-i rakîka ve serîa vardı ki derhâl nefâis ve garâibi meydâna çıkarıyordu. Hele bir şeytanet-i mûnise meşhûd idi ki hemen vâdî-i istihzâya sapıyor dese de *[259]* pek acı ağır gelmiyordu. Bâhusûs zarâfet, safvet, zevk-ı selîm için bir meyl-i müferrih, bir istidâd-ı (...) mütebassit mevcûd idi ki hakîkî necâbet-i fıtriyeden, kudretin en son, en müstesnâ feyzine mazhar olmuş mahlûkât-ı muazzezede mütecellîdir."

Tasvîr, tavsîf pek müzeyyen... O musavver mevsûf da buna lâyık olsa gerek.

Madam Rekamye devrinin edebiyâtında hele sanâyi-i nefîsesinde bir mevki-i bülend işgâl ediyor. Luvr meşher-i nefâisinde bu kadının bir timsâlini serâpâ latîf, kısmen pûşîde bir sûrette gösterir bir levha var ki bedâyi-i asriyeden madûddur. Hele vaziyete ne denir ki bir sâhil-i sâf-ı sabâhatte çıkmış da boydan boya bir firâş-ı nâz-ı tabîîye dayanmış, yaslanmış, yatmış bir periyi bir deniz perisini andırıyor, mamâfîh saçlarının vaz'-ı bihîni son asırdan, son devirden ciddî nişâneler veriyor. Bu hafta bu iki nâdire-i cemâli şeklen, kalemen arz ile iktifâ ediyoruz marûzâtımız karîn-i takdîr olur ise nüsha-i âtiyede asrın diğer ferâid-i melâhatine geçeriz.

No: **62** **9 Recep 1314** **24 Aralık 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Müsellemdir ki her lisânın bir sarfı olur. Belki bir kavmin yegâne şerefi demek olan lisân dahi zabt u rabta alınan kavâidinden ibâret bulunur. Kâidesiz söz söylemek, hiçbir fâide temîn etmez. Kâide mi lazım, fâide mi suâline karşı pek tereddüd etmeyiz. Fâide istihsâli mutlakâ kâideyi muhâfazadan sonradır. Fakat burası birdenbire anlaşılmaz da göze aksi olan cihet çarpar. Yine müberhendir ki en parlak tanılmış, en âlî ve edebî emsâli vücûda getirmiş olan bir kavmin edebiyâtını nazarlarda istihsân kılan her hâlde fesâhatidir. Belâgati daha sonradır. Fakat fesâhatten maksad,

belâgatle tev'em olduğunu isbât etmektir. Bu âdetâ şehirde, kırda mini mini bir çocuğu ak sakallı bir lalası ile mukâyesede bulunmak gibidir. Hattâ isterse lala, bir genç veyâ bir güzel dâye olsun yine çocuğa bakılacak. O çocuk kimin oğlu olduğu sorulacak.

Bu da zâid bir misâl addedilsin. Şiir, mûsikî, resmi seviniz; bu zevkinizde mümeyyiz addolunacak kadar da ileri gidiniz, ama çıldırasıya takdîs ediniz. Acabâ öyle takdîri bir ka'ba varan o şiiri, o lahni söyleyeni, o resmi vücûda getireni öğrenmek hevesinde bulunmaz mı? Az çok yazı o kavmin beyân-iktidârına göre- bir muharriri mukâyeseden, yâhûd ezkiyâya mahsûs mertebeyi bulan bir heveskâr bugün hangi şâirimizin, hangi hikâye yazanın, hangi gazete muharririnin akrânına kıyâsen daha hoş kalem kullandığını bilmez mi, öğrenmez mi?

Yahut tiyatrodan bahsedelim: Her oyuncu bir midir? İyi bir oyuncunun ismi, şöhreti öğrenilmez mi? Bir muharibin, bir kapudânın mahâreti neye müstenid olduğu sorulmaz mı?

Geçen haftaki icmâlimizde söylendiği vechile Türkçemizi yine Türkçe olarak yazmak, ve kaidesi ne ise vikâye etmek lâzımdır. Bir taraftan ecnebî edebiyatı okudukça -mehâsinini neden ibâret ise- lisânımıza nakletmeli, o numûneden ibret almayı sâir vatandaşlarımıza tavsiyede bulunmalı. Lâkin lisânımıza mahsûs kavâidi de bozmayıp selâmetine terakkîsine, mazbûtiyetine çalışmalıdır.

Bu ise garbda, Hindistan'da münteşir âsârı tetebbua hiçbir zamân mâni değildir.

Evet, bir taraftan lisânımızdan gayrı lisânları öğrenelim, o lisânlarda yazılmış olan kitâbları okuyalım güzel bir fikri ya aynen nakledelim, yahut ondan iktibâsta istifâzada bulunalım. Bizden evvel yazı yazanlar ve hâlâ yazanlar lisâna bir hizmette bulunmayı arzû ettiler. Eslâfımızın (olubdur) ve

(menüm) gibi tabîrâtını lisânın bugünkü şîve ve kâidesine mugâyir görüb (olub) ve (benim) sûretinde tashîh eylediler. Ancak daha ileri varmadılar. Acabâ neden? Çünkü lisânımızca icrâ olunacak esaslı tadîlât öyle -söylendiği gibi- garîb şekillerde imlâyı tağyîr etmek değildir.

İngiliz ve Alman lisânlarının imlâsı bizimkinden büsbütün beter bir sûrette iken söylendiği yolda imlâyı tağyîr cihetine gidilmiyor.

İmlâyı, şübheye göre tadîl ve ıslâh edelim. Arabî ve Fârisî terkîbâtı, te'nîs ve tezkîr dâirelerinde bulunduracak olan elfâzı ne yapalım. Asıl, işte bu terkîblerden başlayıp himmette bulunmalıdır ki Türkçemizin Türkî ve müstakil olduğunu meydâna koymuş olalım. Yoksa bol bol terkîbler ve Paris muhabirinin hoş tabîri veçhile (tümen tümen!) Arabî ve Fârisî kelimelerle efkârımızı ifâde ettikten sonra (içün اچون, için ایچین), (sonra صکره - صوکره، صوکرا) ve ilh) gibi yalnız Türkî elfâza karşı tecellüdün, ne fâidesi olabilir.

Halbuki İtalyanlar Latin ve Fransızların Latin ve Yunan lisânlarından me'hûz kelimât için ettikleri tabîrâtı biz de Arabî ve Fârisî için ihtiyâr eylesek belki maksada daha evvel vusûl imkânını melhûz iken te'nîs ve tezkîri ve terâkibde mutâbakatı kabul etmeyen bir lisânın hükmüne, kavâidine râm olunup da işe daha garîb terkîbleri, elfâz-ı müceddedi katmak üzere de menûs olmayan bir (...) gayretinde bulunmak âdetâ kendini bilmemek ve neye hizmet edileceğini anlamamaktır! Fakat pek yazık!...

VECD-İ SAFÂ

(Nazîredir)

Dil ki bir âşık-ı kemânındır
Ârzûdâr-ı hasb-i hâlindir

Nâz-perver arâis-i ma'nâ
Zînet-i hacle-i makâlindir

Beni encüm-şümâr eden her şeb
Tâbiş-i kevkeb-i hayâlindir

Gam-güsâra leyâl-i tenhâda
Nâzenîn tayf-ı bî-menâlindir

Her seher çeşmimi eden pür-fer
Nûr-ı şeb-reng-i necm-i hâlindir

Perverişyâb-ı aşk eden dilimi
Neyyir-i hüsn-i bî-zevâlindir

Dâye-i nâzı gonçe ruhsarının
Ebr-i gîsû-yı pür-zılâlindir

Nûr-ı âteş-feşân-ı subh-ı ezel
Şemle-i reng-i rûy-ı âlindir

Renk renk iltimâ-ı matla-ı Hûr
Eser-i lem'a-i cemâlindir

Leblerinden uçan tebessümler
Şi'r-i rengîn-i pür-meâlindir

Nûr-ı perrân-ı ictisâm-ı nücûm
Reng-pîrâ-yı perr ü bâlindir

Beni bî-tâb-ı şevk eden böyle
Nigeh-i çeşm-i bî-mecâlindir

Rûh-ı mecrûhumu eden lerzân
Nazre-i çeşm-i infiâlindir

Dil nasıl olmasın enîn-perdâz
Dâimâ böyle pâymâlindir

Beni her ân dûçâr-ı hayret eden
Sevdiğim bu garîb hâlindir

Böyle giryân-ı ye's eden her gâh
Bu hazîn çehre-i melâlindir

Varsa âlemde olmayan bir şey
Bana rahm etmek ihtimâlindir

Andelîb-i safâ-perestin de
Hâstgâr-ı gül-i visâlindir

Andelîb

ÇOBAN

Bakın şu sâz ile giyâh ile mazbût
Nazar-rübâ-yı temâşâ çobana kulübesine
Bakın ne hôş ne kadar dil-firîb manzarası

Güzel değil mi bu mevzi ki ormanın arası
Muârız olmada sahrâ çoban kulübesine
Letâfetile olur çeşm-i dikkate mağbût
O külbe bir çobanın mesken ü karârgehidir.

Vezâna başladığı demde rîh ü fırtınalar
Nüzûl-i berf-i sefîd eyledikte ferş-i zemîn
Ayân olunca soğuktan hulûl-i vakt-i şitâ
Lüzûm görüldüğü günler koyunlara meştâ
Karârgâhını etmek için kışın tayîn
Çoban da külbeye eyler sürüyle azm ü sefer
O külbeye desem olmaz mı ben şitâiyye.

Yarın berî bulunurken çoban bu külfetten
Koyunlarıyla gezerken o mer'alarda bütün
Onun güzergehi olmuş iken vesî ovalar
Durup da kırlara ettikçe atf u medd-i nazar
Sebeb nedir bilemem bendeniz bu hâli niçün
Neşâtsız bulunur ihtiyâr-ı uzletten
Fakat yine o kadar neşesiz değildir o.

Koyunlara vererek akşam üstü yemlerini
Ağıl içinde gezer fart-ı şevk ile hürrem
Gelip de külbesine bir âteş yakar büyücek
Yoğurtla eklederek hâsılı biraz ekmek
Garîk-ı neşe olup her neden ise bilmem
Sever düşünmeyi gâyet yazınki demlerini
Sürûr-ı kalbini etmededir kavâl isbât.

Eder o bazı gece şöyle def-i tenhâyî
Berâ-yı âdet-i râiye bir koyun keserek
Diğer çobanlar ile toplanıp da bir araya

Mübâşeret kılınır külbede müsâmereye
Silâh atıp bağırırlar o şeb sabâhlara dek
Lisâna dek almayarak kayd-ı rûz-ı ferdâyı
Çobanlığın dahi bir başka zevkı var denilir

Bu yolda vaktini eyler çoban hemîşe güzâr
Yazın vürûduna şiddetle intizâr ederek
Kışın devâmını hisseyledikçe bîçâre
Bakar melûl melûl kûhsâra eşcâra
Bu inkılâb-ı şitâîye inkisâr ederek
Gidince mevsim-i sermâ fakat girince bahâr
Alıp çıkar sürüyü şâikâne sahrâya

Mir'âtî

DEFTER-İ HAYÂTIMIN BİR YAPRAĞI

Henüz bir sabî-i nâbâliğ idim, tulû-ı seheri feryâdlarıyla ilân eden tuyûr-ı nağme-perdâzın ağaçların yaprakları arasında daldan dala sıçraması gibi âgûş-ı pederden âgûş-ı mâdere atılır, gâyet latîf bir hiss-i tıflâne ile mütehassis olurdum.

Vaktâ ki: Hûrşîd-i dırahşân hafîf -lâkin pek latîf- şuâât-ı zerrîntârile bütün kâinâtı tenvîr etmeye başlardı; sabâvetin o tatlı rüyâlarının küçücük kalbimde hâsıl eylediği korkularla uyanır, bahçeye koşardım. Gâh bir külbenin şuâ-ı şems ile yaldızlanan kanatlarını tahrîk ederek havâ-yı nesîm-i sâf içinde pervâz ettiğini görür, müddet-i medîde hayrân hayrân nigerân olurdum. Gâh bir çiçek özerine konardı; onu yakalamak için gönlümde şedîd bir arzû duyardım. O, çiçekten çiçeğe uçardı; ben de arkasından arkasından koşardım; en nihâyet fezâ-yı bî-pâyâna doğru yükselirdi; meyûs lur, bîtâb kalırdım. O zamân -bilmem ne gibi bir hiss-i masûmâne, beni âgûş-ı mâdere

sevk ederdi. Koşa koşa giderdim; müşfik vâlidemin kolları arasına atılır, vücûduma taab veren kelebekten şikâyete başlardım.

Vaktâ ki şems-i münîr, mağrib-güzîn-i ihtifâ olurdu; vâlidemle berâber pencerenin önünde oturup peder ve birâderimin avdetini bekler, getirecekleri latîf oyuncakları (...) eylerdim.

Âh! O zamân ne mesûd, ne bahtiyâr idim. Devre-i sabâvetimin son bir bahâr-ı letâfet-nümûnunda bulunuyordum; bîçâre babacığım hastalanmış, (...) kat'-ı ümîd edilmiş idi.

O bahârın, bedâyii, izâfeti, şetâreti ıztırâbât-ı elîme altında ezilen gönlüme (...) tesîr etmiyordu.

Âh! Son bahârın en şaşaalı bir gecesi idi: Kamer, semâ-yı sâfîde yavaş yavaş yükseliyor, saçtığı eşia-i zerrîn penceremden girerek pederimin soluk çehresine çarpıyor, o da âgûş-ı mevte doğru uzanıyordu. Ben de gözlerimden seyelân eden dümû-ı yeis ve küdûreti ellerimle siliyordum.

Feryâd! Bâdî-i hayâtım pederciğim vefât etti!..

O ânda başlayan ve o belâ-yı teessürümüz, gecenin hazîn zulmeti arasında, tanîn-endâz oluyor, bu feryâdımıza mezâristândan -na'ra-i vahşetle babacığımı o ârâmgâh-ı ebedîye davet ediyormuş gibi- baykuş cevâb veriyordu. İşte o zamândan ibtidâ eden ıztırâbâtım, rehgüzârında tesâdüf eylediği -birâderimin vefâtı gibi- tâkatfersâ bir acı ile de tekâbül etti. Bu kadar ıztırâba mâlik bir vücûdun, istirâhati kâbil midir?...

Uzun müddet bir istiğrâk âlemine dalıyorum: "Saâdet-i âile" gibi latîf bir hisle imrâr ettiğim âlem-i sabâvetimden başka devâmlı bir saâdete nâil olduğum hiçbir günü tahattur edemiyorum.

Şimdi bir saâdete nâil oluyordum: Bir ân sonra hücûm eden keder, ıztırâb bana o saâdeti unutturuyor.

Of! Hayâtımın o latîf mevsiminde pek mesûd idim; çünkü, o zamân hiçbir temâşâ beni müteessir edemezdi. Şimdi, şebâbımın en tarâvetdâr zamânında, ki bahâr-ı hayâtımın yirmirci devrinde, bulunuyorum: Bir vâlidenin, gehvâre-i saâdeti içinde uyuyan ciğerpâresine aile âşiyâne-i saâdetine daha doğrusu hâbgâh-ı letâfetine nâzır pencerenin önüne otururdum. Gözlerimin ilk nokta-i in'itâfı onun hâbgâh-ı safâ-penâhı idi. Çünkü; o duhter-i melâhat-şefikın gülgûn bulutlarını, seherin mahâsin-i ulviyesini temâşâ etmek için her sabâh gelinlik odasının penceresi önüne oturur, sırmadan daha zarîf olan saçlarını omuzlarına atar, o semâvî gözlerini âsumân-ı ulviyet-efzâya atfederdi. Bazen o perî-i seherin müşâhede-i cemâliyle tenvîr-i uyûn eyler şâdân olurdum. Bazen de o nûr-ı mücessem enzâr-ı âşıkânem önünden gâib olur giryân olurdum. İşte o zamân dîde-i tahassürüm o neyyir-i sabâhın arz-ı gül-çehre-i ibtisâm ettiği pencereden mümkün değil ayrılamazdı fikrim tefekkürât-ı amîkaya dalardı. Bu tefekkürâtım bahâr-ı ömrümün bir dilfirûzu olan o sevdâvî melekle bir mülâkat taharrîsinden ibâret idi. Vaktâ ki o sabâh saâdet hulûl eder. Gönlümün mürg-ı lâhûtîsi olan o duhter-i ismet, letâfet-i kâmilesiyle mutâdı üzere odasının penceresinin önünde arzı endâm ederdi. İşte bu esnâda gönlümde tatlı tatlı hislerin uyandığını, rûhumun âlem-i zî-safâ-yı rûhânî içinde bulunduğunu anlardım. Âh! Ne sevdâvî bir levha, ne ulvî bir manzara idi. Şimdi âvân-ı şebâbetin o saâdetli zamânlarını, o (...) dakîkalarını o perî-i zî-şefkatin mir'ât-ı hayâlini tahattur ederek kendi kendime ağladım. Ben, ağlamak kadar belki âlî bir saâdet tasavvur edemem.

Kayserili Mustafa bin Musa

AMERİKA'DA EDEBİYÂT NE MERKEZDEDİR?

(*Revü Ansiklopedik)*

Âcizleri Türkçeyi iyi yazmak için mutlakâ ecnebî lisânlardan birine vukûf-ı tâmı bulunmak elzemdir fikrinde bulunanlardanım. Zîrâ iyi yazmak için iyi düşünmek lâzımdır iyi düşünmek ise iyi düşünülmüş, doğru muhâkeme edilmiş âsâr mütâlaasıyla hâsıl olur. Bu türlü âsâr-ı fenniye ve felsefiye ise lisânımızda hemen mefkûd gibidir. Binâenaleyh asrımızda, lisân-âşinâ olmayanlardan müşaşa ve müsecca bir üslûbda târîh-i Osmânî yazmak ve rengîn ve nâşenîde kâfiyelerle Nef'î ve Fuzûlî'ye nazîre söylemekten başka edebiyât-ı milliyelerine bir hizmet memûl değildir itikâdındayım.

İşte nâkâbil-i tağyîr olan şu itmi'nâna mebnî asıllarını mütâlaa arzûsu tahsîl-i elsineye sâik olur mülâhazasıyla kâffe-i milel-i mütemeddinenin edebiyât-ı milliyelerinin derece-i terakkîsini ve en meşhûr üdebâ ve şuarâsının mahsûlât-ı kalemiyesini irâe maksadıyla bir iki senedir resâil-i mevkûtelerde peyderpey neşredilmekte olan makâlâtı ve tedkîkât-ı edebiyeyi cem' ve tertîbe sa'y ederek "Milel-i Mütemeddinede Edebiyâtın Terakkiyât-ı Hâzırası" serlevhası tahtında bir eser tahrîrine cüret ve edebiyât-ı milliyemize bu sûretle bir hizmette bulunmaya teşebbüs eyledim.

Kâriîn-i kirâmın nazar-ı müsâmaha ve mütâlaasına arza ictisâr ettiğim makâle-i âtiye derdest-i ikmâl olan o eserden müstahrecdir.

-1-

Nefâisperverân-ı erbâb-ı edeb mahsûlât-ı edebiyenin nazar-ı dikkate aldığı (...) ekserîsinde Cemâhîr-i Müttefika-i Amerika'nın kendisine mahsûs bir edebiyâtı mevcûd olmadığını, üdebâ ve şuarânın tebdîl-i diyâr etmiş birtakım İngiliz muhaririyândan ibâret olup şimdiye kadar o taraflarda sâha-ârâ-yı intişâr olan âsâr-ı edebiyede bir nûr u ziyâ-yı edeb meşhûd olsa bile onun da nûr-ı kamere müşâbih ziyâ-yı muktebes olduğunu tekrâr edegelmiştir. Hattâ Amerika üdebâsından hikâyenüvîs Fenimur Löper

(Fenimore Loper) ile şair Long Fello (Long Fellow) istisnâ edildiği hâlde diğerlerinin şâyân-ı bahs bile olmadıkları itikâd oluyor.

Hâlbuki her şeyde olduğu gibi edebiyâtta dahi Amerikalılar terakkıyât-ı cedîde-i mütevâliyede bulunmakta ve bu mütâlaayı cerh etmek zamânı hulûl etmektedir. Zâten hiçbir akl-ı selîm yoktur ki Amerikalılar gibi sâha-i fünûn ve meydân-ı san'at ve ticârette bu derece kuvvetli bir iz bırakan ve manen, mâddeten tavır ve meşrebimce teferrüd ve teşahhus eden bir milletin nasıl olup da bir edebiyât-ı milliye vücûda getirmekte ibrâz-ı rehâvet etmiş olmalarını mütehayyirâne düşünmüş olmasın.

Filhakîka şu son senelerde Fransızların ahvâl-i ecânibi tedkîk husûsundaki kayıtsızlıklarıyla berâber Fransa'da Emerson, Turo (Thereau), Nasanyel Hevtörn (Nathaniel Hawtturn) ve bunların âsârını Fransız lisânına naklettiği "Edgar Poe" şâir-i avâmperver "Volt Vitman (Woalt Whitman)" gibi marûf ve şânlı nâmlardan birini tanımayan hemen kalmamış gibidir.

Böyle adamlar yetiştiren bir memleket olabilir ki mezraa-i fikriyesine (...)-i ecânibde zer' etmişlerdir. Ondan dolayı mahsûlât-ı edebiyesinin revnaksız olması veyâ kendi mâlı olmaması îcâb etmez zannederim.

Fransa ve Londra'da olduğu gibi hayât-ı edebiye, hattâ hayât-ı fenniye yalnız bir merkeze münhasır kalmamıştır. San Fransisko, Pitsburg, Milvoke, Növl Orlean, Fladelfi'de ilh... Hattâ Ohiyo kıtası civâr kasabalarında bile resâil-i mevkûteler, gazeteler neşredildiği gibi (....) tevattun eden üdebâ ve şuarânın âsârı yine orada tabettirilerek Amerika ve Avrupa bilâdının kâffe-i nukâtına irsâl edilir. Mechûlü'l-ism kasabacıklarda bile şân ve şerefin, ikbâl-dîde beste ve tîz-reftârın gidip kendilerini kûşe-i inzivâlarında arayıp bulduğu birçok şâirler, sanatkârlar bulunur.

Binâenaleyh bu makâlemizle Amerika'nın zâten vâsi olan binâ-yı edebini tevsî ve tertîbe çabalayan bu cesîm kıt'anın nukât-ı muhtelifesine

dağılmış bulunan üdebâ-yı hâzırayı ve külliyât-ı âsârını alâ tarîku'l-icmâl nazar-ı tedkîk ve mütâlaadan imrâr etmek arzûsundayız.

***

Hayât-ı edebiyenin mebde ve müntehâsı yâhûd ki en ulvî ifâdesi şiirdir. Binâenaleyh şâirlerle bed-i makâl münâsib düşer:

Amerika'da sırf şiir ile iştigâl eden üdebâ pek azdır. Mukteziyât-ı asr şimdi her yerde ve alelhusûs Amerika gibi bir memlekette bir şâir-i belîğü'l-beyânı bir kasîdegûş-ı şîrîn-zebânı evrâk-ı havâdiste hâmerân-ı mâddiyet olmak -sürümü çok olmasından nâşî- âsâr-ı tenkîdiye ve hayâliye telîf etmek gibi mecbûriyetlere sevk etmektedir. Bu sözümü en ziyâde tasdîk edeceklerden biri de "Long Fello"ya "Volt Vitman"a hayrülhalef olan Olive Vendel Holmes (Oliver Wendell Holmés)'tir.

Tanzîm-i ebyâtta hârika nevinden bir meleke ve mahârete mâlik, gâh hüzün ve teessürle mümtezic sâde fakat nâzik bir üslûba; gâh hissiyât ile mâlî müteheyyic, müşaşa, fakat asîl bir tarz-ı ifâdeye sâlik bulunan hassâs şâir-i dilnişîn neşîdeleri, hissiyât-engîz, aşk-âşûb, *[yeni sayfa]* vakit vakit manîdâr, zarîfâne müstehzî nüktelerle müzeyyen nesrile rûhlandırdığı "Muhâverât-ı Edebiye"si sâyesinde şerefli bir nâm kazanmıştır. Bu "Muhâverât-ı Edebiye"de her türlü mebâhis-i ahlâkıye ve tenkîdiyeye temâs eder. Kâffe-i mesâili nâdir tesâdüf olunur, bir selâmet ve selâsetle hall ü fasl eder. Yeis ile ya sürûr ve ciddiyetle sâfiyeti imtizâcta kendine mahsûs bir şîve ve edâsı vardır ki taklîd olunur şeylerden değildir.

1755'te inşâ edilmiş bir araba nasılsa birçok seneler muhâfaza edildikten sonra tamâm yüzüncü sene-i devriye-i inşâiyesine müsâdif olan günden bir gün evvel kırılıp dağılıverir. İşte bu mevzû üzerine "Olive Holmes" bir manzûme yazar ki şöhretgîr-i âfâk olur, yüz bin nüshadan ziyâde tabedilir.

Bu manzûmesi derecesinde mazhar-ı şevk ve rağbet olmuş ve "Nasıl oldu da yarışı ihtiyâr at kazandı?", "Sihirbâzların avdeti" serlevhalı iki

manzûmesi daha vardır ki bunlar yüz kereden ziyâde ve her türlü tarzda temsîl ve tasvîr edilmiştir. Hattâ kitâb merâklılarına "Hügton Miflin ve Şürekâsı (Houghton Millfin & Co.)" tarafından ihtimâm-ı mahsûs ile tabettirilen bu üç manzûmenin musavver-i fevkalâdesini bilhâssa tavsiye ederiz.

Şu kadar var ki bu manzûmelerin bedâyi-i edebiyesini anlamak ve hakkıyla letâfetine varmak ancak Amerika âdât ve usûlüne vukûf-ı tâmı bulunmaya ve aslında mütâlaa edilmeye mütevakkıftır.

Asıldan tercümeye intikâlde bir dereceye kadar letâfet-i edebiyesi, hüzn-i latîf ve müessirini muhâfaza edebildiğimiz âtîdeki "Son Yaprak" serlevhalı manzûmesidir:

SON YAPRAK

Ben onu (Bir ihtiyâr adamdan bahsediyor) kapımızın önünden geçer iken, bastonunu yere vurarak (...) sallayarak yürümüş iken kaldırımın taşları şimdi de tanînendâz oluyor!

Devâmına bakılırsa, daha bahâr-ı hayâtında iken, zamân"ın (...) henüz (...) endâmını (...) şehrin en (...) o imiş.

Şimdi ama?! Sokaklarda müsâdif-i nigâhı olan her şeye mağmûm-ı hüzn-âver bir nazarla bakarak yürüyor. Dermânsız başını iki tarafa sallayarak sanki lisân-ı hâl ile "Gittiler! Onlar (kadınlar) bu dünyâdan gittiler!" demek istiyor.

"Bir vakit dehân-ı âteş-feşânıyla tazyîk ettiği çiçek gibi dudakların üzerine şimdi çimen bağlamış mermer parçaları mevzû, işitmiş olduğu sevdiği isimler bir çok senelerden beri mezâr taşlarında mahkûk.

Büyük annem (zavâllı ihtiyâr kadın çok oldu öleli) yanakları kara düşmüş güle müşâbih idi, arkasında bir (...) hüveydâ tebessümünde ise hüznengizâne bir iğbirâr, bir inkisâr-ı derûnlar nümâyân!

“Benim burada iskemlemde oturup da onunla istihzâ edişim bilirim ki günâhtır lâkin üç köşeli şapkası kısa pantalonu daha birçok tavırları ne kadar da tuhaf ne kadar da tuhaf! Şâyed ben de kendime ilk bahârdaki ağacın son yaprağı dedirtecek kadar uzun müddet muammer olacaksam rûh-ı nâtüvânımın dört elle sarıldığı kurumuş dala nazarendâz-ı istihfâf olarak o zamânda ne yapalım benim hâlime tebessüm etsinler!

Muharriri**: *Oliwier Wendell Holmes*** Müt**: *Safveti Ziya***

No: **63** **26 Recep 1314** **31 Aralık 1896**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Lisanımızın ıslahı cihetlerini en evvel Türkçe kavaidine göre yazı yazmakta aramayı meydana koyduğumuzdan beri birçok taraftan alkışlara mazhar olduk. Hatta birini numune olmak üzere evvelki nüshamız ile de neşr ettik. Fakat kendimizi bir iş görmüş gibi tahsinata henüz layık görmüyoruz. Anlıyoruz, hükmediyoruz ki işin daha evvelindeyiz esas nokta bu olmak lazım gelir iken imla bahsini ele alıyoruz. İkide bir de bu bahsi kurcalıyoruz. Ne faide ki yine bir kaide yapamıyoruz hâlbuki lisana bazı ağır bühtanlar ediliyor.

Öyle kelimeler alınıyor öyle terkipler yapılıyor ki insan o bîhude geçirilen vakitlere adeta acıyor.

Mesela tafsilatı biraz öndeki sahifelerimizde münderic olan mebahisin bir kısmı yalnız bir "tezahür" kelimesi içün vaki' olmuştur.

"Tezahür" tabiri nasıl öğrenilmiş ve şimdiye kadar ne yolda istimal edilmiş ise o manası bizim için âlâ ve hatta evfâdır. Bunun Yemen ve Hicaz şivesini düşünmek hiçbir menfaat temin edemez. Bu cümleden olmak üzere Arabî'de (kedi)ye mahsus yirmi otuz ve (divan) kelimesini ifade eyler ve nisbeten ziyade lügat var. Bunların hepsini ezber etmeli mi? İş uzar sanırız.

*

* *

Fransa matbuatının üç aydan beri meşhur şair (Alfred de Musset) hakkında mebahiste bulunduğu İkdam'ın Paris muhabiri tarafından bildiriliyor. Bahse kafiyeden başlamış, bizim münakaşamıza bir nazire yapılmış ve Musset bu noktadan muaheze edilerek büyük bir şair olmadığına karar verilmiştir…

(Alfred de Musset) in aslen Fransız olduğuna göre yine Fransızlar tarafından meziyetinin takdirine, takdirine gidilmesi biz şarklı Türkler için ayrıca mütalaat serdine hacet hissedilmez; fakat işin içinde büyük bir haksızlık var gibi görülüyor. Evet, bu intikad bahsine neden sonra giriliyor ki hayli dikkate şayandır.

Garplılara mahsus on dokuzuncu asrın şaşaadan uçan terakkiyatı, nazım ve nesirdeki muvaffakiyeti o giryan şairin sanihanı ile aşıkane sürûdu ile ihzâr olunmuştur. Evet neden sonra onun mahiyetini ilana kalkışmak neye yarar?!...

Bereket versin ki Paris muhabiri Musset'in şairliği şanına perde çekmek isteyenlere tamamen hak vermeyip- teşrihatı göremediğimiz- o

hasûdâne mübahasâtı hülasa eyledikten sonra bir mukayeseye lüzum görüyor. Vâsıf'ın eş'arında vesairenin divanlarında yalnız kafiye değil öyle ta'kidler vardır ki elfazdaki hataları itibariyle karilerine hiçbir meziyet verdirmez. Fakat Vâsıf'taki şairâne efkârı, hayalâtı kafiye ve vezne göre muhakeme etmek caiz olamaz demek istiyor.

Buna biz de savab nazarıyla bakabiliriz:

Vakıa tiyatro yazmak ve o çığırda şöhret kazanmak şairlikten başka bir hakikattir. Lakin tiyatroları oynandıkça ve bahusus (Sarah Bernardt)gibi meşhur bir san'atkarı resmî, millî, takdirane hazırlanmış olan bir hey'etin, o şair kaleminden çıkan tiyatroyu oynamaya karar vermek tebcilâtı devam ettikçe beriden gösterilen nakiselere öteden beri verilen şerefler galebe çalabilir. Zira hepsi o dâhiye raci'dir.

*

* *

Romancılık veya hikayenüvislik âleminden de biraz bahsedelim.

Diyebiliriz ki hikayatı- tercüme olsun telif olsun- bir heyetin ekser efrâdı okuyor. Yani bir hikâyenüvis, şairlerden ziyade tanınmış olabilir. Hele güzel yazalar, her hikâyesi de bir güzel neticeye iktirân ettirirse ondan daha bahtiyarı tasvir olunamaz.

Şu aralık hikâyenüvis- Vecihi Bey- büyük bir şöhret kazanmış, umumî bir rağbet görmüş oluyor. Adeta hikâyât meyanında "Vecihi"ye atf olunan ehemmiyet bir dereceye varmıştır ki okurken ağlayanların dinlerken hayran olanların, takdiratı etrafıyla tasvir edilmek lazım gelse o muhterem edib ve muharriri bedayi' içinde hikâye yazmakta bir müceddid tanıldığından gayri netice hâsıl etmez.

Vakı'a Vecihi Bey biraderimizin âsârını kâmilen okumadık. Bu suretteki- telakki edilen Vecihi Bey belki zengin, ulvi begayet latif bazı hayalleri rücû'ları bizzat icadı cihetiyle birçok muharrirlerimize ediplerimize tevfik bile etmiştir diyebiliriz. "Mesûde"sine yeni başladı. Dikkatle bir okumak

düşünmek lazımdır; bundan Garp menabi'ine muhtaç olmaksızın öyle muvaffakiyetler izhar ve ihraz ediyor ki – asker olduğu için dahi- bu kalem sahibine tevkîratımızı arz eyleriz. Bu kadarını kâfi görmeyeceklere karşı bir icmalimizi de tekemmül asarından birer nebze bahse hasr eyleriz.

MEKTUP

Dün hem maili hem revş-i ifadesi garib bir kâğıdını aldım. Ben de o yolda cevap vereydim, seni ağlatırdım. Fakat bilirsin ki vicdanım hakkında olan ihtisâsâtı hesabıyla seni ağlatmak değil ağlarken görmek bile bana ömrüm oldukça gözyaşı dökmekten bedter bir musibettir.

Eğer dest-i kaza âmâl ve arzuma merbut olsa idi sen dünyada ağlamak ne demek olduğunu ancak başkalarından görmekle öğrenebilirdin.

Bilelim ilâm-ı gurbet seni ve senin yüzünden bizi ettiği kadar efkârını da mı perişan eyledi.Yoksa sevdiğin kalpten çıkıp da şu havayı tahassür içinde eser-i pâyini arayan ahlar ateşin olmasını mı arzu ediyorsun?.. Öyle ise uğradığı kalbi cehennem yığınağından bedter eden hicranın mütehassirlerine tehaşüp firakında hemdem olacak ahlar uyandırmaya kâfidir. Bir de seninle bakmakta ne zevk tasavvur ediyorsun?..

Kaderin araya çektiği şu perde-i siyah-ı hasret arkasında seni görmemekle unutacağıma elbet sen de kail olmazsın. Yazarken mutlaka bunu – en sevmediği bir muhataba yazılan mektubun bile nihayetine derci usul-ü kalem ittihaz eyledikleri devam-ı teveccüh temennisi gibi- sen de aksini iltizâm ettiğin halde yazdın.

O halde niçin yazdın? İnsan bazen gönlünden çıkmayanı ağzından çıkarmak ister.Fakat a'yanı kadar sevdiği bir birader-i vicdana sitem yazmak imanını inkâr etmek kabilinden olmaz mı?...

Ya bundan dolayı sana münkesir'ül-hâtır olsa idim. Civan-merdâne mükaleme umranını muhafaza etmiş bir kalbin en kavî ve râsin mesnedi yalnız muhabbetin iken nasıl onu hedm etmeye razı olacaktın?... Maruzatın temin-i maişet emrinde bize ne giran- barlar, ne nâkil-i meşgâleler tahmil ettiğini bilmez misin?

Ezcümle dünya denilen şu mihnet onda dünyanın mihnetini ehemmiyetten ıskat ile kendi âlemlerimizde kendimize mahsus bir ömr-i mesûdâne vücuda getirmiş iken araya hasret gibi hatır ve hayallerimize gelmekte ecel kadar istiğna gösterir bir hadise çıkarıp da bir kısmımızı perişan etmeye sebeb bilmaişet değil midir?..

Sen maişet hatrı için bize böyle ağu cerîhâlar açtın. Biz ıztırârını düşünerek sizi mazûr gördük. Ayrıldığın günden beri yâd ettikçe gönlümüzde hâsıl olan ateş-i harman, saadet ve selamet için ve vürûd u zebânımız olan dualara bir derece daha harâret ve bürûdet kurb-i ahdine bir an evvel a'la ve isâl eylemekten başka bir şey hâsıl etmedi.

Sen yine seninkinin nâzırı olan tarz-ı maişetimi bildiğin halde iki üç hafta sana kağıt yazacak zaman bulamamak kadar tabiî bir kusuru neden mazûr görmedin?

Yoksa yüreğimde hüsn-i muhabbet namıyla toplanıp, bu günlerde dâğ-ı hasret denir bir cerîhâ rengini alan hissiyâtımı neşter gibi zehirli bir lisan ile dolup da akmak hevesine düştük?

Garip şey… Eğer seninle benim gibi birinin vicdanına karşı irad olunan suale diğeri lisanına cevap vermekte tereddüt etmeyecek kadar birbiriyle

tev'emân olmuş yeni birader arasında da biri diğerine karşı muhabbetini beyan veyahut hasretinden iştigal gibi zaten bildiği şeyleri söylemek ve muhatabının ondan zevk alıp adm vukûunda ise vukûunu beklemek ahkâm-ı beşeriyeden ma'dûd ise beşer olarak yaratıldığıma nedâmet edeceğim geliyor.

Sen benim tahrikle edeceğim feryâdı işitmek için mutlak benden vürûd edecek üç satırlık kağıt parçasına muhtaçsın?... Kalem o kudreti hâiz midir ki bir âh-ı hazînin, bir damla gözyaşının hâvi olduğu serâir ve mâniyi hakkıyla tasvir edebilesin? …Velev olsa bile – beni yad ettikçe gönlünde husulünü- gönlümdeki yadın kadar tabiî bildiğim- onun kalbinin yine gönlünde hasıl eylediği aks-i hazin benim tercüme-i ah hecr-i engüşanemden başka bir şey olmadığı halde buradan mütercimde ne lezzet tasvir edebilirsin?...

Yoksa tecelliyat-ı meşhûdenin arasında beni ihtar edecek bedia tesadüf etmez mi oldun? … Orada sabah olmuyor mu?...Orada akşam yok mu?.. Orada gece yok mu?...Başka bir âlem-i hissiyata mı girdik? Girdiğin âlem zevk-i rûhâniyyeden mahrum mudur?..

Aa…bilmem bu kadar tahassürünle bana yeni bir âlem tanıtmak beni yeni hisse aşina etmek için mi pîş-i çeşmimden ayırdı?... Bilmem garip mazhariyetin var ki huzurun başka hicranın başka bir zevk ihsan ediyor?..Bilir misin? Tahassürün bu vadilere ne hazin renk verdi?..

Heyhat ..Yine tekrar ederim hakikaten göz denilen rasadat-i rü'yet devr ve nezdine taalluk eder bir âlet ki bir ucu kalbe merbût olduğu gibi diğer cihetten de yine kalbin temâyül-i ihtisâsâtı zâhir ve nümâyân oluyor.

Mehcâr için âlim- velev cemiyet-i rebiada müsadif olsa – bir âlem-i hicrandan başka hiçbir şey değil.

Akşam arzuları baharın seyr-i bedayii için bir temâşâgâh, bülbüllerin istima' zemzemesi için bir tarihane veyahut gönüllerimizin birbirimize istima'-ı latif ol manzara ki …nin bestane nazarı bir sedd-i mürtefi'dir. Yine akşamları nişîmenim oluyor sensiz bulduğun şu zamanda yine eski âlemlerde demgüzâr olduğum için beni vefasızlıkla itham etmez misin … Çünkü sen burada değilsin fakat ben orada hiçbir gün sensiz kalmıyorum… Oradaki râbıta en saf, en ciddi gönüllere mahsus bir muhabbet-i müddetkarane olduktan sonra hayalin ile mesâlikin – biriyle güle güle görüşmek, diğeriyle ağlaya ağlaya hasbihal etmekten başka – ne farkı olur? Halbuki öyle ulvî hislerle dökülen gözyaşının da en tatlı hande kadar zevki, kıymeti var.

Avrupa'ya her akşam gidiyorum. Her gurubu oradan temaşa ediyorum. Bunun her akşam bir tûr-ı tecellî haline giren dağlarına karşı bir hâkim-i mutlak olurum sen ne âlemdesin? .. Elbette hayalini gönlümde gördüğüm gibi vakit geçiriyorsun. Sende mevki'-i muhtelif olsa da yine aynelvahi temâşâ edersin. Değil mi?

O elvahtan müteessir olursun. O halde elbet sabahın nûrunda, akşamın hüznünde, ilk sökününde tehyicinde seni hazin hazin yâdlara, tatlı tatlı hatıralara sevk edecek pek çok nişâneler bulursun.

Sözüne, daha doğrusu uzâv ve istinâdına karşı muhtasar bir santim de ben yazayım. Eğer mevkiin tebeddül etmesi fikrini de değiştirdi ise o halinde beni değil kendini vefasızlıkla itham eyle. Sevdiğin bir kalbin serzenişini bile seve seve kabul edeceğinizden eminim.

Vecihi

BİR VALİDENİN SON NİGÂHI

(Fransızcadan muktebestir.)

Hazanın tesiriyle reng ü teraveti kaçmış bir çiçek gibi biçâre mâder, sararmış, genç yaşında pister-i ihtizara sarılmıştı.

O güzel çehre solmuş, nur-ı şebâb saçan gözlerin ziyâsı sönmemişti. Bu valide-i şefikaperverin çeşm-i semaviyesine ziynet veren kirpikler koyu bir siyah hâsıl etmiş, uzun sarı saçları-gayri muntazam surette- yastığa dağılmış idi.

O güzel yanakları bir hürmet o hürmeti bir letafet kaplamıştı. Safâ-yı hayatı tamamıyla anlamayan bir mecmua-i muhabbet yattığı yerden ara sıra karanlık, ba'id noktalara doğru bakar; mühr-ü âmal ve saadetinin kesif bulutlar arasında kaldığı anlardı: Mütefekkir, mütehassir idi.

Bu mihribân-ı şefkat bir gün mahsûl-i hayatı olan evladına- validelere mahsus nazar-ı muhabbetle- baktı. Şairlerin tasvir, ressamların tersim edemeyeceği bu nikâh o kadar hazin, o kadar manidar idi ki pencerenin önünde oynamakta kalan o mini mini bebeyle te'sir ederek şu sözleri söyletti:

-Anne!... Niçin bana o kadar mahzûn bakıyorsun?

-Hiç evladım!... Yok bir şey gördüm de!

-Yok anneciğim!... Başka bir şey yemiyorsun, daima düşünüyorsun, çocuğun bu sözleri, bu titrek sadâsı validesinin ruhunun en derin mahalline, a'sâbının en nazik noktasına kadar tesir etti.

Artık biçare hıçkırıklarını, gözyaşlarını tutamayarak, ağlamaya başladı. Bu masumu ağuşuna aldı; yanaklarından, ufacık dudaklarından öptü. Bu buse maderin ıztırabını, elemini mahvetti. Kalbine meserret, a'sâbına kuvvet, nazarına küşayiş bahşeyledi. Aman yarab; bu ne hazin bir vaziyet-i ma'sumane, bu ne ulvi muhebbet-i maderane!. Aradan iki gün geçmişti, gündüzün dağdağasını hafif bir sükûnet takip etmiş, bedbaht validenin hayatı

gibi mahv ve ihtirâba hazırlanmış olan güneş efkârda âteşîn bir levha husûle getirmişti.

Bu sırada hastanın marazı kesb-i şiddet eyledi. Yapılan ilaçlardan, celb edilen tabiplerden bir faide görülmedi. Mütehassir-i validede bir ra'şanı müteakib derin bir baygınlık hâsıl oldu. Acaba bedbaht kadın vefat mı etmişti. Bu zamanda zavallı maderden başka herkeste bir telaş ve hareket, hâb-ı istirahate dalan masumdan gayri hane halkında bir vaveyla-yı felaket mevcud idi.

Biraz sonra çocuk uyandı. "Anne!..Anne" diye ağlamaya başladı. İhtimal ki bu melek, sevgili annesini hadâik-i behiştîde gezinirken görmüştü. Peder gözyaşlarını silerek çocuğun bulunduğu odaya koştu.

-Ne var evladım!

-Beni annemin yanına götür.

- Oğlum, annen uyuyor. Gürültü edersen uyanır da rahatsız olur.

-(Ağlayarak) gürültü yapmam, beni götür.

Gürültü yapalım, her kalb-i sıhhati ağlatacak bu söz pederin sebat ve metanetini bitirdi. Peder, ne yapsın, ne söylesin.

Bilâ-ihtiyar çocuğu kollarının arasına alarak, validesinin yanına götürdü. Odanın kapısı açılır açılmaz bu masum " Anne!" nida-yı tahassür-engizini kopardı.

Heyhat, ki o dudakları oynamıyor, o güzel gözleri bakmıyor. Eşk-i rîz(e) teessür olan peder çocuğa hitaben "İşte seni kemal-i şefkatle büyüten validen! İyice bak, sen onun çehre-i latifini, buse-i muhabbetini, nevâziş-i maderanesini bir daha göremeyeceksin" diyebildi. Şu cümleler o derece müteessirane bir surette söylenmiş idi, zavallı gözlerini açtı evladına, zevcine bir nigâh-ı hazin attıktan sonra teslim-i ruh eyledi. İşte bu nigâh, şairler için bir fikre zemin, bu manzara ressamlar içün bir levha-i hazin idi.

Osman Nuri

AMERİKA EDEBİYATI

-Maba'd-

Kısa boylu, rengi güneşten yanmış, uzun kaslı bir ihtimam-ı mahsus ile şanelenmiş, açık cepheli, müessir ve parlak nazarlı şair rakik'ül-fab "Con Burus"(John Burroughs) hüsn-i nevaz, ruhperver ebyatıyla tabiatın bedayi' ve mehâsinini tavsifte emsali nadir görülenlerdendir.

Bazı esbab-ı sayhadan dolayı New York'tan dört saat mesafede üzüm bağları, ekin tarlaları ile şöhret bulan "Houston" şehri civarında ittihaz-ı ikamet eyleyerek ağaç yetiştirir.Şiir söylemekte imâte-i zaman eder. Köy âlemlerini menazır-ı ulviye-i tabiatı tasvirden ibaret olan ve bir bûy-ı safiyet ve hakikatle mümtezic selamet ve asâletle temyiz ve tefrid eden mahsulât-ı zihniyesi fikrinin küşâyişine, ruhunun i'tilasına sıhhatinin muhafaza-i ibkâsına yardım eden mahsül-i yed-i gayretine inzam ederek her sene kendisine azim bir meblağ kazandırır.

"John Burroughs"tan bahsolundukça Amerikalılar daima "kuşları, kelebekleri, ağaçları, ormanları, insanları aynı bir hiss-i şevk ile tedkik eder, sever" derler.

Filhakika bu sözün sıhhatini tasdik için mesela "Kış Güneşi"[1] "Kuşlar, şairler" [2] "Yeni Tarlalar" [3] ilh. nam arasından birini şöylece bir tedkik kifayet eder.

Mamafih "Dört duvar arasındaki tetebbuatım"[4] nam eserinde bazı sathi ve nâtamam mütalâat serdettiği gibi Victor Hugo hakkında tefviz-âmiz bazı mütalaatı hâvi bir makalesi "Liberteri world" (Libertary World) yani âlem-i

---

[1]- Winter Sunshine
[2]- Birds and poets
[3]- Fresh Fields
[4]- İndoer studies

edebiyat nam risale-i mevkûtede refikasının muahezâtını da'î olmuştur. "Con Burus " ile hemsinn olan şairden biri de 1837'de tevellüt eden " Wilyım Din Hovels" (William Dean Howalls)dir ki "Ohayo" civarında matbaacılık eder idi.

Matbaacılıktan gazeteciliğe, gazetecilikten memuriyet-i mülkiyeden birine intisap –alelhusus Amerika'da- tabiî bir şey olmakla az bir müddet zarfında "Hövels"kat'-ı merâtib ederek Venedik Konsolosluğu'na kadar terakki etmiş ve işte bu sırada "Venedik Hayatı" [1] "İtalya Seyahatleri" [2] nam eserlerini te'lif ve nesre muvafık olmuştur ki bunu müteakip Boston şehrinin en ehemmiyetli risale-i mevkûtesi ola "Atlantik Mansli" (Atlantic Monthly) nin müdür ve sermuharrirliğini ihraz etmiştir.

Bâlâda ta'dâd edilen iki eserinden maada gerek manzum gerek mensur kaffe-i asârı umum tarafından fevkelhadd hüsn-i telakkiye mazhar olmuş birkaç seneler mütemadiyen bir çok romanlar telif etmiştir ki akd ettiği bir kontrat mucibince bunların kaffesi "Harpers Magazin" (Harper's Magazine) nam risalede neşr edilmiştir.

" Wilyım Din Hovels" (William Dean Howalls) ahlak-ı hüsnün sahibi olup nevresidegân-ı üdebâyı taltif ve teşvik etmekle meşhur ve bu yüzden ziyadesiyle mergûbdur.

"Hovels"den sonra şeyhü'l-şuârâlık kendisine intikal edecek olan "Rişard Henri İstoldard"dır.(Richard Henry Stoldard) Vaktiyle adi bir amele iken bilahere istidad ve zekâvâtı sayesinde bir çok gazetelerin muharrirliği vazifesini icra edip el-hâletü hâzihi "Mel end Ekspres" (Mail and Express) gazetesinin sahib-i imtiyazı ve müdir-i mesulü bulunmaktadır. 1825'te tevellüt ettiği halde gerek üslub-ı ifade ve gerek efkâr ve hissiyat cihetlerinden (Long Fellow) ve müntesibi taraftarıdır.

---

[1]-Venetian Life
[2]- İtalian Journeys

Şekspir'in üç yüz sene-i devriye-i hayatiyesi şerefine olarak inşad ettiği kaside Amerika sahaif-i edebiyatında bir mevki-i müstesna ihrâz etmiştir.

Şayan-ı tezkâr birçok şuarâ daha vardır; bunların meyânında âtide ta'dâd olunanlar en marûflarıdır. "Far Üst (Far West) şairi "Jevakin Miller" (Joaquin Miller) fecr ve seher aşığı "Ojan Fild" (Eugene Field) – "Harpırs Bazar" (Harper's Bazaar) sermuharriresi "Misis Sangaster" (Mrs. Sangster) Avrupa'da daha o derece marûf olmayan ve "Nasnil Hojön"ün damadı "Jorj Parson Latrup" (George Parsons Lathrop- cihanın en meşhur ve en mühim resail ve mevkûtelerinden ma'dud olan "Sencori Mağazin" (Century Magazine) sermuharrirliğini ihraz etmekten kâh matbaacılık kâh askerlik eden hayalperver ve rakik şair-i maderzad "Vatson Gilder" (Watson Gilder)

Her ne kadar " Şarls Godferuva Leland" (Charles Godefroy Leland) Avrupa mehafil-i edebiyesinde akvâm ve mülûk-u itikâdât-ı batıla ve alelhusus Kıptilerin ahval ve âdâtı ve sihr-i efsunlukları hakkındaki tetebbuat ve telifatı ile marûf ise de memleketin şuarası meyanında bir mevki'-i mahsus işgal etmektedir. 1891 senesinde Londra'da tab' ve neşrettiği "Kıptilerin Sihirbazlığı ve Falcılığı" [1] nam eserini adat-ı milel hakkında tedkikat icrası için Paris'te içtima eden kongrede refakat ettiği azaya ve alelhusus Fransızlara "Hakkında ibraz edilen asar ve mühimmannüvazi hatırası olmak üzere" ihdâ etmiştir.

"Cems Vitkom Riley" (James Whitcomb Riley)"Orpan Annie"[2] ve "Küşayiş-i Derun"[3] gibi ta'mim etmiş asar-ı manzumesinde gazelgûlar vadisinde ve hissiyat-ı kalbiye-i beşeriyeyi tedkik ve ta'mik hususlarında büyük bir maharet göstermektedir.

---

[1]-Gyspys Sorcer and Fortune Telling
[2]- Orphan Annie
[3]- Gladnes

Hikâyenüvis ve şair “Tomas Bili Alderik” (Thomas Bailey Aldrich)in atideki manzume-i mütercimesi mütalaa olundukda Amerikalıların ne gibi eş’ar ile mütehassis ve mütelezziz olduklarına dair bir fikir takribi hasıl edilmiş olur.

Safveti Ziya

İMLA BAHSİ

Lisanımızın ıslahı iyice bir zamandan beri evrak ve bahusus muteber ve malumat güzide çok makaleler neşr ve enzâr-ı dikkati bu madde-i mühimmeye celbederek tenvir-i ezhâna vasıta olmuş ve bu cihetle lisana dair yazılan makaleler, mütalaalar günden güne teksir etmekte bulunmuştur. Makalelerin teksiri ne derece sezâvar-ı teşekkür ise iş bu makalelerde lisanın nevâkısı ve buna mukabil sûr-ı ıslahiye irae ve lazım gelen kava’id va’z edileceği yerde bilakis hemen kısmı âzâmının kelimatı hakkında icra edilen tahribatın nabeca olduğundan bahisle birtakım şikayetten ibaret olması o derece şayan-ı teessüfdür. Lisanımızın ıslah-ı kaziyesi yeni bir şey olmayıp onbeş yirmi seneden beri muharririn-i Osmaniyeyi işgal eylemiştir.

Lisanımızın ıslahı keyfi tahrifatla değil, belki bir taraftan hurufatımızın nevâkısını itmam ve diğer taraftan bir kaide-i sâlimenin va’zı ve bu ka’ideye tatbikan lüzum görülen kelimatın tarif ve tadili ile olabileceğini beyan ile beraber buna lisanın aslından istihrâc olunabilen bazı kavaidi bir iki makale ile enzar-ı erbab-daniş ve irfana arz etmek istiyoruz.

Evvela şurada istıtrâd kabilinden olmak üzere (İmla bahsi) serlevhasıyla Ebüzziya Tevfik beyefendi hazretlerinin serdettikleri mütaalatı muhtasaran gözden geçirdikten sonra asıl maksada şüru’ edelim: Müşarünileyh hazretleri ef’alin kaide-i tasrifinin muhafaza olunması ve bu kaidenin, ef’alin tabiattan istihrac edilmesi lüzumunu beyan buyuruyorlar ki bu

hususta irae ettikleri nümuneye göre ef'alin telaffuzumuza muvafık bir surette ta'dil ve tahrifini iltizam ediyorlar: Sair kelime gelince kelimat-ı Arabiye istisna edildiği halde gerek Farisi ve gerek elsine-i saireden alınan bilcümle kelimeler telaffuzumuza muvafık bir surette tağyirat-ı ma'kule ile ta'dil ve ıslah edilmelidir diyorlar. Bizde Arabî kelimatın Türkçeleşmiş olanlarının tahrif olunmasını ilave ile bu babdaki mütaalatının münasib olduğunu herkesle beraber teslim ediyoruz. Şimdi burada asıl şayan-ı dikkat ve itina bir cihet vardır ki o da tağyirat-ı makûle ile ta'dil ve ıslah kaziyesidir.

Malumdur ki bugün birisinin bir kelime hakkında icra ettiği tahrif kendisince pek makul olduğu halde diğerleri nazarında şayan-ı kabul görülemez. Böyle bir şeyin herkes tarafından mazhar-ı kabul olması için bu kaide-i salime ve muntazama tahtında icra edilmesi zaruridir. Mesela songre kelimesi sonra songre, sûngre, songra, sonra olmak üzere dört şekil ve surette yazılmaktadır. Bunların hangisini kabul etmeli, kabul etmek istediğimiz surette diğerlerine tercih ettiren esbab nedir?

Ebüzziya beyefendi hazretleri (songre) kelimesinin temelli hale ibkâsını –hiçbir kelime-i ahir ile iltibâsa ihtimal olmadığı için- ihtiyarlığına bina-i iltizam ediyorlar. Halbuki kendilerinin bu babda serdettikleri esbab hiçbir kaideye müstenid olmadığı için bizce şayan-ı kabul görülemez. Bugün herkes bilir ki tahsil-i ilim yalnız bir sınıf-ı halk için değildir. Yazılan bir kitap, bir risale, bir gazete yalnız havâs için değildir. Eğer evvelce olduğu gibi yine bir kısım halk ilme intisab edip de, esnaf, zürra', sanatkâran, tacirler… müstağni olsa idi bu gibi tahrifata mahal kalmazdı. Kezâ (başka) (nasıl) kelimeleri hakkındaki mütalaaları da aynı sebebden dolayı şâyân-ı kabul görülmez.

Başka kelimesinin başke, başka suretlerinde yazılmasında iltibas olduğunu beyan ediyorlar. Vakı'a başke tarzında yazıldığı halde iltibas var ise de (şakadan ile) manasına gelebilen ba-şaka kelimesi hakkında bu manada hemen lisanımızda hiç istimal edilmemekte olduğundan bu mahzûr-ı vârid

değildir. Binaenaleyh (ba)sı fenha-i sakile alameti olan elif ile yazılması muvafık usul ve kaide olduğu itikadındayız.

Bir de müşarünileyh hazretleri (başke) kelimesi hakkındaki mütalaalarına : "Hâlbuki lisanını bilen (başke)yi başka türlü okumaya muktedir midir?" cümlesiyle hitam veriyorlar. Evvela şurasını sorarız ki "lisanını bilen" demekten maksatları nedir? Eğer Türkçe okuyup yazmayı bilen ise lisanımızın ıslahı yalnız bunlar için değil belki bunlar dâhil olduğu halde en ziyade lisanı öğrenmek arzusunda bulunan bilumum Osmanlılar içindir. Yok (lisanını bilen)den maksat Türkçe tekellümü bilen ise lisanı maderzâdi Türkçe olduğu halde tahsil ile meşgul olanlar henüz kıraate alışmamış bulunanlar başke'yı başka okumak için pek çok suûbete dûçâr olurlar. Bu gayr-i kabil-i inkâr hakâyıktır. Hele (sonre)yı şeklini bilinmedikten sonra okumak hemen mümkün değildir.

Nasıl lafzına gelince bunun için de diyorlar ki: "Biz bugün (nasıl)ı ne gibi makamında kullanıyoruz. Aslı ne ola manasına değil" pekala, ama telaffuz olduğu gibi (nasıl) nasıl yazacak olursak olalım kullandığımız mananın gayri bir manada kullanmış olacağız? Elbette değil, değil mi?

Bir de müşarünileyh hazretleri dal telaffuz olup ta ile yazılan kelimelerin adem-i tebeddülü taraftarı olup tağ'ın dağa tebeddülünün makul olmadığını beyan buyuruyorlar, diyorlar ki: Tağ'ın dala tebeddülünde bu tağyirat-ı suhûlet kıraat için ise tayı dala ibdalden o netice çıkmaz. Mademki tağ'da bir hareke vardır ister ta ile yazılsın, ister dal ile yazılsın okunması birdir.

Vakı'a Türkçe okumayı bilenler için ta ile veya dal ile yazılmakta bir beis yoktur. Fakat lisan tahsilinde bulunan bir Osmanlı, bir mübtedi içün bu pek ziyade haiz [olmal]ıdır. Bunlar ta ile yazılmış bir [kimse bunu] dal telaffuz olunacağını (…)Bu vücûhet lisanın tahsilini tas'ib eder. İmlamızın ıslahından maksat aslî lisanın tahsilini teshil olduğu piş-i nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alınacak olursa bu gibi itirazlara mahal kalmaz fikrindeyiz.

Kelimat-ı muharrefe hakkında serdine lüzum görülecek mütalaat-ı kasiranemizi ona ta'lîk ederek burada lisanımızın ıslahının neye mütevakkıf olduğunu ve ıslah-ı lisan hakkında serd olunan mütalaatı ve tahrif(k)i icab edilen kelimenin ne gibi kavaide natıka-i tahrif edilmesi lazım geleceğini ve iş bu kavaidi arz-ı beyan edelim:

Evvela, lisanımızın ıslahı bilcümle inhab-ı insafın taht-ı tasdik ve itirafında olduğu üzere iki şeye mütevakkıftır: Biri, noksan olan birkaç hurûfun elifbamıza ilavesi, diğeri lisanın bu kaide-i muntazama ve mazbuta altına alınmasıdır.

Noksan olan hurûfat-ı zamme makamında istimal olunması lazım gelen hurûf-ı imladır. Lisanımızda zamme-i nâkile ve zamme-i hafifeler ve bizzat sadasız olan (vav) hurûfu yalnız bir şekilde gösterilmektedir ki bu lisanımızın tahsilini tasi'b eden esbabın en başlıcalarından berîdir. Bu mahzurun def'i için iki vasıtaya müracaat edebiliriz. Biri zammelerin yerine birer hurûfun icadı, diğeri de Cevdet Paşa merhum ve Ebüzziya Tevfik beyefendi hazretlerinin (vav) hurûfunda kullandıkları işaret gibi bir işaretin istimalidir.

Hurûf icadı müşkil olmakla beraber umumun kabulüne mazhar olması da pek giderilemez. Binaenaleyh bizim için en salim tarik işaret istimalidir. Fakat bunda da dikkat edilmesi icab eden bir cihet vardır ki o da lisan-ı Osmanî'de noktalı hurûfat çok olmak hesabıyla işaret makamında nokta istimal olunmamıştır.

Lisanımızın tarz-ı tahririne elverişli olarak böyle bildiğimiz işaret ber-vechi atidedir:

Sadasız (konson)vav harfi içün vav =u sevmek
Zamme-i sefile-i mebsûta içün vav=o olmak
Zamme-i hafife-i mebsûte içün vav=eu ölmek
" sakile-i makbuze içün vav=ou urmak

” hafife-i “ “ “ =u üzüm gibi.

Maliye Nezâreti Celilesi hukuk müşaviri meşahir-i muharririnden faziletlu Mahmud Esad Efendi hazretleri bundan daha münasip, daha muvafık, mükemmel bir işaret bulunur ve irade edilecek olursa bittabi' kabulünde tereddüd edilemez.

Bundan maada kef hurufu da bir dereceye kadar muhtac-ı ıslahtır. Bizde başlıca kef-i Arabî, kef-i Farisî, sağır kef olmak üzere üç nev' kef vardır. Kef-i Arabî'nin suret-i tahriri muallim olup tebeddül etmediği cihetle burada yalnız kef-i Farisî ile sağır kef ve bir de kef-i yaî, vavlar hakkındaki mütalaat-ı kâsranemizi arz edeceğiz:

Kef-i Farisî içün Ebüzziya Tevfik beyefendi hazretleri iki kavl: (kef) istimal ederse de Cevdet Paşa merhumun irae ettiği vechle kavlı kuyruk: (kef) olarak istimal eylemek yazıda daha ziyade suhûleti mucib olduğu cihetle daha elverişlidir zannındayız.

Sağır kef de ekseriyetin mazhar-ı kabül olduğu üzere üç veya – daha ziyade suhuletli olmak için bir nokta vaz'ıyla diğerlerinden tefrik olunur.

Selanik'ten: Hüsnü

{CEVAP}

(Tezahür) kelimesi kıyasa muhalefeti sebebiyle gayr-i fasih olmak lazım iken kaden ve kesret istimaline binaen artık galat-ı meşhur gelip kesb-i fesahat eylemiştir. (Tezahür) fasih add olunsa bile zahir olur demek ifsâddır demeye mecburiyet bu mütalaadan dolayıdır.

(Tezahür)ün Arapçada müsta'mel hatta mevcud olmaması ise (zuhûr) lügatte bir şey rûşen, aşikâr, âyan olmak manasına olduğu ve tefaül babı

mana-yı tam ve kat'î ifade etmediği cihetle (zuhûrun tefa'ul babından tasrif caiz olamamasındandır. Zaten lügatte (tezahür) kelimesine tesadüf edilememiştir. Bunu yakın vakte kadar farkında olmayarak bende kullanmakta idim. Sadreddin Şükrü beyefendinin yine imlaya dair bir makalesinde nazarı dikkate çarptı. (Tezahür) kelimesi hakkındaki iddiasını doğru buldum.

(TASFİYE-İ LİSAN-I OSMANÎ)

Birde hatırat-ı acizanemi arz edeyim: Elfaz-ı müşterekten olup telaffuzu da şivemize muvafık olan kelimeleri, daha pek az zaman evvel alınıp bütün bütün Türkçeleşmiş kelimeleri mesela bora, kayık, bütün, lastik, kongre, tabaka, huy, kok, petrol, konyak, bira gibi fenni veya mevcudunun tevsimi ile söylenen mevcudunun namına nisbet olunan isimleri ibka etmeli. Sonra mikrop yerine hayvanat, mikroskop yerine hordebin, demeli. Geçenki nüshada mukabilleri bulunarak yazılan kelimat hakkındaki mütalaat-ı acizaneme gelince:

(Hotel) kelimesinin mukabili (misafirhane) diye gösterilmiş en güzel mukabil (konak)dır. Türkçe (konmak) misafire (konuk) misafir (konak) da misafir ikamet edecek ev demektir. Hatta eski küberâ hanelerine konak denilmesi de sahib-i hane daima birçok garibi mihman ettiğinden o konağa teşbih edilmiştir.

(Kamara) ve (loca)nın mukabili (hücre)dir. Divanhane, sofa, hayat başka başka şeylerdir. Salon için başka bir mukabil bulmalı.

(Mudister) ile (muşta)nın hiç münasebeti yok. Makasçı terzi de doğru olmaz. (hıyata) en doğrusudur. (Terzi) (tayyör) demektir. (Asid-i finik) değil hamz-ı finik'dir.

Müzede yalnız eski şeyler bulunmaz. Asar-ı nadire-i cedide de müzeden ma'duddur.

(Reji)nin asl-ı mukabili (idare)dir. İnhisar'ın Fransızcası (monopol)dur.

Möbleye mefruşat demekten ziyade esas bît, zuhra demek münasip olur. Çünkü gerçi istimal ediliyorsa da sigara, sehpasına lambaya hülasa kabil-i (teşrif) olmayan eşyaya da mefruşat demek yanlış olur.

(Bisküvi)nin mukabili peksimet değil, çünkü peksimet de Türkçe değil bisküvi muharrefidir.

(Karyola)nın Türkçesi (kerevet) değil çünkü (kerevet) de (kıravata)dan muharreftir.

(Dikte)den istiktâb manası çıkmaz zannederim.

Ahmed Razih

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

BAHR-İ MUHİT ESRARI

[İngilizce'den]

Bahr-i muhitte memlû olan mühlikden birçoğu da bir sebepten dolayı o derya-i bî-kerânın ortasında terk edilen sefinelerin uğradıkları belâdır. Bu mestûrun rahnedâr sefineler irade-i mellâhînden mahrûm, o vasi' sath-ı bahir üzerinde imdadsız rüzgâr ile emvacın sevkiyle bir tarafa doğru gider durur. Bunlardan bazıları senelerce deniz üzerinde yüzdüğü vardır. Birkaç takımları da birkaç mah zarfında ne olduğunu bilinmeyerek gaip olurlar.

Deniz üzerinde direksiz içi su dolu sefine hurdalarından birisine tesadüf etmek kadar elem-engiz manzara yoktur. Bu nev' deniz harabeleri bazı kimselerin zannettiği miktardan pek de çoktur. Hesap olunur ki hal-i hazırda bahr-i muhit üzerinde metruk yüzmekte ve her birinin garkı muhakkak addedilmekte olan yirmi üç kıt'a-i sefine vardır. Bahriyyun bu bahr-i muhit serserileri için gayet dikkatli bulunur. Bunlardan bir tanesi gecenin

karanlığında mellâhînin kendi sefinelerini yürütecekleri yolun üzerinde zuhûr edip etmeyeceğini tayin edemezler.

Gemiciler böyle metrûk bir sefine üzerine gittiklerini hissettiklerinde öyle her zaman ve hele düçâr-ı havf ve heyecan yahut bir muharebeye giriftar olmuş bulunmazlar. Bu gibiler bazı kere mucib-i hürriyet olduğu kadar da esrarengizdirler. Ezcümle bir yelken gemisi içinde hiçbir kimse olmadığı fakat aramaları sandalları tam ve noksansız asla su itmez güya daha limandan yeni dışarı çıkmış olduğu halde denizde bulunmuştur.

Bu geminin tayfalarının uğradığı serencam neden ibaret olduğunu beyan edebilecek bir şeye bile destres olunamadı. Tayfaların başına ne musibet nâzil oldu. Sefine kendi haline terk edilmezden mukaddem geminin güvertesi acaba müthiş bir faciaya sahne mi teşkil etti bunu tasvir ve tahmin etmek bile müşküldür. Bilinebilen bir şey vardır ki eğer bu bahr-i muhit harabelerinden birisinin tarihi kaydedilmiş olsa idi kariin kendilerini müthiş cinayetler, günagûn esrar, hainlik ve denaet sefineler tablosu önünde görülürdü. Zira insanlar deniz üzerinde çok defa ibrâz-ı mehasin ettikleri gibi çok defalar da seyyiatlarını isbat ederler.

Bin kere bu nev' esrar-engiz sefinelerden bile gayet acip bir tecrübede bulundum. Otuz sene kadar denizde bulunduğum cihetle başıma kazalar tehlikeler geldi lakin bu müddet zarfında şimdi hikâye edeceğim garip bir vakı'a kadar derûnuma derin derin te'sir eden, kalbi fena halde dağdâr eyleyen hiçbir şey yoktur. Hatta şimdi- her ne kadar yetmiş tarihlerinde vuku'a geldi ise- o dehşetli gecenin hatırası kimsesiz boş sefineye geçmeye mecbur olmaklığım hâlâ gönlümü tahdiş eden dehşetiyle kuvvetiyle bakidir.

O zaman Mohikan sefinesinde ikinci kaptan idim. Bu vapur Londra ile New Orleon beyninde seyrüsefer eden Leland hatta Hamule gemilerinden birisi idi. Bu garip seyahatte yolumuzu engine saldırmış idik. Önümüz açık idi. Hava saf, deniz sakin, vapuru dalgalara boğacak ve gönlümüzü ta'zib edecek

pruva rüzgârlarından hiçbirisi esmiyordu fakat daha bir hafta bile yollanmamış idi ki bu latif hava değişti kesif ve ratib bir sis içine girdik o derece kesif o derece karanlık ki bir kazayı müsademe vuku'undan takyid hususunda her beş dakika fasılalar ile düdük çalarak yarım yol ile harekete mecbur olduk.

Bir gün ba'dez-zuhur saat dörtte birinci kaptanın nöbetini değiştirmek için güvertenin üzerine çıktım. Ben daha mevkiime çıkmazdan bir hayli dakika mukaddem kaptan ile birleştim. O pek yorgun ve endişnak bir halde görünüyordu. Taacüp olmasın! Zira ancak arasıra bir yahut iki saat aşağıya inmek suretiyle tam üç gün üç gece vapurun köprü üzerinde vaktini geçirmez idi. Diyordu ki rüzgârın şiddetli rüzgârında bulunsa bile kendi hanesindeki istirahatı gibi asla umurunda olmayacaktı fakat bu sis fırtınası adeta bir çok gibi kendisine korkuyu hissettirmiş idi.

Bir de nazarımı cüsseli hey'etine atfettiğim zaman köprü üzerindeki korkuluk tellerinin arasından doğru bakmak için bir denize doğru başını uzanarak sanki uzaktan bir ses işitiyormuş gibi bir vaz' aldığını gördüm. Yanına şitab ile takarüb ettiğim zaman sükût için eliyle bir işaret etti. "Dinle!" Pürciddiyetle bir sadâ işitiyor musun?" dedi.

Sefinemizin selâmeti samiamın şiddetine mahul kalmış olduğunu bildiğim için elimi kulağımın arkasına koyup ne kadar iktidarım varsa hepsini samiama toplamış idim. Filhal kulağıma bir sada geldi geldi ama ne olduğunu layıkıyla tayin edemediğimden hayret ve taaccüp içinde kaldım. Sefinemizin sancak baş omuzluğu tarafından sis içinde garib ve yorgun sadâ gibi bir şey geldi hiçbir sese benzetemediğimden ancak bir köpek havlaması zannettim.

Kaptan Kaleytota baktığımda o da tereddüt ve hayretle bana bakıyordu. Hiç birimiz sis esnasında gemiler tarafından çalınmış kaide ve nizam-ı bahriden olan düdük yahut sis borusuna benzer cüzi bir ses alamadık ki civarımızda bir gemi olduğunu anlamış olalım ve bununla beraber böyle bir

sis zamanında bir gemi hareketine dair hiçbir işaret vermeyerek bilakayd ve ihtiraz hareket etmesi hatır ve hayale gelemezdi.

Hakikat-i hale vakıf olabilmek için birer vaz'-ı fevkalade ittihaz ederek köprü üzerinde durup etrafa nasb-ı nigâh tahsis ettikçe su üzerinden bizim üzerimize doğru takarrrüb eden o müz'ic sesler devam ediyor idi. Sahilde insan her türlü sadâlara alışmıştır. Böyle bir ses işitilecek olsa ya pek cüz'î yahut hiç ehemmiyeti olmaz. Lakin bahr-i muhit üzerinde hal büsbütün değişir, deniz üzerinde halin o kadar vasi' sükûnet o derece derindir ki derhal tayin edilemeyen bir ses göze görünmeyen bir tehlikenin bir musibetin haberi gibi telakki edilmek istidadında bulunulur.

Kaptan Kaleytotan elini vapurun düdüğüne uzatıp sis derununda üzerimize doğru bir gemi gelirse önünde bizim sefinemiz bulunduğunu ilan için fasıla ile üç düdük öttürdü. O taraftan gelecek cevap için dikkat ve sabırsızlıkla bekledik bunun üzerine havlamak yahut her ne sada ise birden bire münkatı' oldu.

Hemen o anda bir rüzgâr yeni cihetle ale-t-tedric hava açılmaya başladı. Sadanın gelmiş olduğu cihete doğru dikkatle bakıyorduk Yükselmekte olan sis tabakasının üstünde bir yelken geminin direk uçları nâgehâni manzaramız dâhiline girdi. Lakin bu kadar çok bir manzara mezkûr sefinenin yolumuzu kat' etmek üzere makûs bir hat teşkil ederek gelmekte olduğunu bize iraeye kifayet etti. İşte bu kadarcık bir lamiha ile bire on talih kazandık ona göre bilselamet hareket edebilecektik.

Kaptan Kaleytotan hal ve mevkiine muttali' olunca bir müsademe vukûunu men' için derhal tedabir-i lazimeye müracaat etti. Takarrüb eden gemiden uzak bulunmak tedbiriyle birdenbire dümene alabanda sancak kumandasıyla makineyi yavaş hareket emrini verdikten sonra yabancı gemiyi teftiş maksadıyla o tarafa döndü.

“Şaşırmış bir arkadaş” diye mırıldanarak “Bunların akılları başlarında değil?” dedi.

İşte bu sırada yelken kelimesiyle tam karşı karşıya gelmiş idik. Gemi hâlâ sis içinde görünmüyor idi. Lakin direklerinin uç tarafları iyice fark ediliyordu. Bununla beraber her ne kadar arada yarım mil kadar mesafe bulunuyor idiyse de güvertesinden hiçbir sada işitilmiyordu.

Rüzgârın birkaç bocasıyla sis harekete zevale yüz tutup keşişleme tarafına doğru sevk edilmekte idi. Açılmakta olan sisin içinde yavaş yavaş geminin çarmıhları sair donanmaları ortaya çıkardı.

(Ma’badi var)

Cemaleddin

SERGÜZEŞTİM

[62.nüshadan maba’d]

—Hiçbir rahatsızlığım yoktur sevgili pederim.

Ah! Pederime nasıl ıstırabımı, beni mahvedip bitiren derdimi nasıl söyleyebilirdim?

—Hayır, inanmam senin derdin var fakat söylemiyorsun. Eğer söylemez isen hukuk-u ubûbumu sana helal etmeyeceğimi bil.

—Söylemekten ne faide çıkar peder! Bir derdim var ki ona deva bulmak da var.

—Söyle evladım söyle! Derdine belki bir çare bulabiliriz.

—Öyle ise dinleyiniz pederim. Ben bir dilberin- istemeyerek- esir-i aşkı oldum. Bilseniz o mecmua-i melâhat ne kadar güzel? Ne kadar naziktir? Fakat onu siz de bilirsiniz.

—Dediğiniz kız kimdir acaba?

-…

—Kimdir canım söylesen a?

—Şey… Efendim

—Kim canım?

—Şeyin… kızı.

—Ah evladım söylesen ah.

-Şeyin…efendim mösyö..Ma..r

—Mösyö Marselin mi?

—Evet efendim onun.

—Ah evladım işte bir hastalık ki ona çare bulmak güç.

—Ben de güç olduğu için size söylemiyorum a.

—Fakat evladım iyi bil ki ilk aşk baki değildir. Hatta sebatsız adamlara "Bu adamda ilk aşk gider" derler. Bu darb-ı meseldir. Sen bu mevhûm-ı muhabbeti kalbinden çıkarmaya sa'y et. Sana güzel bir zevce bulurum yine birkaç gün evvel dediğim gibi hafid ve hafidelerimi sevip okşayarak mes'ud ve mesrûr olmak isterim olur mu evladım?

Ah pederim teehhül meselesinde pek acele ediyorsunuz. Burasını bir parça –teenni ederek –düşünmeye muhtaçtır.

*

* *

Teehhül bahsinde pek ziyade ısrar ediyordum. Ah Jülyet! Senin de bana muhabbetinin olduğunu niçin bildirdin de gönlümdeki aşk ve muhabbeti bir kat daha tezyid ettin? Şimdi senin tatlı muhabbetini gönlümden çıkarmaya, latif hayalini zihnimden hıfzetmeye mecburiyet görüyorum. Ah Jülyet seni keşke görmeyeydim de şu mühlik aşka giriftar olmaya idim. Senin muhabbetini gönlümden kalbimden çıkarmaya çalışıyorum. Acaba ona muvaffak, muktedir olacak mıyım? Pederim bana bir diğeriyle izdivaç teklif ediyor. Acaba bu izdivacı kabul etmeli miyim? İşte buna bir türlü cevap veremiyordum. Bir uzun düşünceden sonra buna cevap verdim. Evet, teehhülü reddedecektim. Pederime dedim ki aziz pederim! Benim için izdivaç etmek mümkün değildir. Mamafih kalbimdeki aşk ve muhabbetin bilkülliye izalesi küçücük bir seyahatin icrasına müsaade buyurur iseniz bana pek büyük bir lütuf etmiş olacaksınız.

—Pekiyi sevgili oğlum. Mademki teehhül etmek istemiyorsun gönlündeki muhabbet-i mevhûmeyi izale için seyahate ruhsat verdim. Fakat nereye gideceksin?

—Paris'i beğendim. Orada bir ay kadar kalacağım belki bu suretle tahfif-i tesir edebilirim.

— Öyle ise oğlum git, gez Paris'te çok famalilere tesadüf edersin beğendiğin kızı sana almakta ahd ederim.

—Of pederim bana izdivaçtan bahsetmeyiniz bunu bana vaad eder misiniz?

—Mademki öyle istiyorsunuz öyle olsun pekiyi! Ama oğlum ne zaman gitmeğe karar verdin-Dört gün sonra pederim.

"Marsilya"dan ayrılmak Jülyet'ten ayrılmak demektir. Ah bu zaruri olan seyahat benim için ne kadar sevinçli olacaktır? Ah Jülyet! Jülyet! Gördün mü bana nasıl bir muhabbet ilka ettin ki onun izalesi için sevgili pederim ve vatanımdan bir müddet cezaiye için müfarakata mecburiyet hissediyorum.

*

* *

Dört gün sonra " Marsilya" şehri şimendifer mevkiinde bulundum. Pederim ve sair akrabam beni teşyi' için oraya gelmişler idi. Akrabamın kimisi benim müfarakatımdan eşk-i teessür (…)Kimisi de bana birçok nasihat-âmiz sözler söyler idi. Saat üç buçukta terk-i hareketini mu'lin çan çalındı. Ben de beni Paris'e götürecek olan trenin birinci mevki vagonlarından birini işgal etmeye başladım. Saat dört zamanlarında tren mevkiinden müfarakatle yoluna kemâl-i sür'atle devama başladı. Vatanım olan Marsilya'dan ilk defa ayrıldığım cihetle pek mahzûn idim. Paris'e muvâsalat etmiş idim. Paris'i birinci defa olarak görüyordum şehrin âli binalarını, caddelerinin intizamını daha birçok görmediğim şeyleri temaşaya kapıldım. Şanzelize'nin büyük ağaçları aklıma veleh ve hayret veriyordu. Paris'in şayan-ı temaşa mahallerini birkaç gün zarfında gördüm.

Mücrib olup da söylenen "İlk aşk baki değildir." Sözünü tasdike başladım. Çünkü kalbimdeki aşktan bir ay zarfında hiç eser kalmamıştı.

Paris'te imrar ettiğim bir aylık müddetimin ne derece güzel olduğunu tarif mümkün değildir. Bir ay sonra Marsilya'ya avdet etmiş idim. Eski şevk ve şetâretim yerine gelmiş idi.

"Malumat"ınız karilerinden bir zat

TİYATRO

UFAK BİR ŞÜPHE

(Komedi 1 Perde)

(Elli dokuzuncu nüshadan maba'd)

Mart- Evet emin olunuz ki biçare kız her zaman ah u zar ediyor. Bu hal şayan-ı terehhümdür. Lakin galiba siz müfarakatinizden beri onu düşünmediniz?...

Jak- O zaman ben bütün balolar, oyunlar, eğlencelerle imrâr-ı vakt ettiğimden onu derhatır etmeye hiçbir zaman bulamadım.

Mart- [Mükedderane]Ah! Bu sözleri işitmek pek fena!

Jak-Sana ne! Sende mi fena oluyorsun?...

Mart-Evet, hayır [elini kaldırarak] Bana bir şey olmuyor mösyö.

Jak-[Kendi kendine] Zavallı kızcağız!...

Mart- Buraya büsbütün geldiniz ise herkes memnun olur.

Jak-Ah fakat bir çok zaman kalmayacağım

Mart- Ya? Çabuk mu gideceksiniz?...

Jak-Evet, birkaç gün sonra teehhüle dair bir cevap aldıktan sonra gideceğim.

Mart- Teehhüle dair mi? Teehhül mü edeceksiniz?

Jak- [Yavaşça] Görülecek ya! Teehhül edeceğim.

Mart-[Kendi kendine] Teehhül!... Deli mi oluyorum..

Jak- Bu bir hikâye gibidir. Size nakil edeyim.[soldaki sandalyeye oturarak] Evvelce bir muharebede bir zabitin taht-ı kumandasında olarak kılıç elimde olduğu halde düşman saflarına hücum ediyorum, bu sırada yaralı bir âdem gördüm bu âdemi alarak köşküme kadar götürdüm. Biçare bana çok teşekkür etti.

Mart-Hakikaten şayan-ı taltifiniz.[Kendi kendine] Bu saçmalar ne?...[Sağdaki kanepeye yaklaşır]

Jak- Teşekkür ederim. Muharebe bittiği zaman ,biçare ademin himmetinin bir kemal olduğunu anlamak içün köşküne gittim. Köşk avlusuna girdiğim zamanı senden saklamayacağım ya!...

Mart- Vefat mı etmiş?...

Jak-Hayır Baronu bahçede piyasa etmekte olduğu halde müşahede ettim.

Mart- Bu nasıl şeymiş!...

Jak- Biçare koşarak yanıma geldi, elini bana uzattı.Nihayet bir miktar kahve ikram edildi. Ba'de baronun kerimesi Matmezel "Elenor Duklaktır"ı gördüm.

Mart- Ah mübarek etsin!

Jak- Teşekkür ederim. Çerez geldiği zaman kalbimde genç kız için bir muhabbetin zuhûru geldiğini hissettim. Sofradan kalktıktan sonra kız bana elini takdim etti.

Mart- [Kendi kendine] Hepsi yalan benimle eğleniyor.

Jak-Bu bir güzel teehhül değil mi?...[Sandalyaden kalkıp sahnenin önüne gelir Mart'ta gelerek] "Elenor"un cihazı kırk milyon florindir. Baron ise , üçyüz kasaba, yetmiş adet orman , ve bihesap paraya maliktir ki,bu meblağlar köşkün hazinesinde mahfûzdur.

Mart- Evet efendim pek güzel bir teehhül![Kendi kendine]Sayıkla!... [Yüksek sesle] Lakin düğününüz ne vakit olacak? [Sağa doğru geçer]

Jak- Neden sordun?...

Mart-Hiç….

Jak- Söylesen!!..

Mart- Matmezel Mart

Jak-Yeni!

Mart- Matmezel Mart da teehül edecek!

Jak-Mart…Teehhül mü edecek?...

Mart-Evet efendim.

Jak- Kiminle?...

Mart- [Sağdaki sandalyeye oturarak] Bu bir hikâyedir. Size nakil edeyim.

Jak- Dinliyorum haydi![Kendi kendine] Sevilmeli.

Mart- Bundan üç mah evvel fırtınadan kabaran dalga… Etrafa nasıl bir dehşet ilka ettiğini düşününüz.

Jak- Pekala… pekala…Anladım devam et!

Mart- İşte bu emvac üzerinde bir gemi çalkana çalkana nihayet kayalar arasında parlamaya başladı.

Jak- Nasıl parladı…Hiç parlar mı?

Mart-Evet parlardı. Çünkü o gemi büsbütün altından idi.

Jak- Büsbütün altın ha!...[Kendi kendine] Şimdi anladım. Ah Mart bu bizim bu muharebeye dün …

Jak- Peki! Gemi ne oldu?...

Mart- Gemi parçalandı. Herkes eşya aramaya gittiler. Hatta çocuklar kiminin o altın parçalarını kaydırak yaparak oynuyor idiler?...

Mart-Biçare adam belki on defa bayılmış idi. Bir miktar meşrubat verdiler.. Nihayet ayıldı. Elini, kendisini kurtaran Matmezel Mart'a uzattı.

Jak- Bunu siz gördünüz öyle mi gördünüz?...

Mart-[Kalkar ve sağa doğru sahnenin önüne gelerek] Evet Mart'a elini takdim eden adam Hint prenslerinden "Gorbez enfa-Gilma nacaru"dur.

Jak- Bu pek güzel bir teehhül!

Matr-Hem de pek ağladım.[Mahrûmâne] Düğünleri gayet mutantan olacak çünkü bu birisinin milyonlarla Elanor'ları var.

Jak- Ne garip şey!...

Mart- Keza altından mamul arabaları vardır ki bargir yerine yakuttan kaplanlar istimal olunur.

Jak- [Şapkasını çıkarır ve eğilerek] Ah! Mart! Hiç ümit etmez iken bu biçare şövalye şimdi seni de ağuş etmeğe muvaffak oldu.

Mart-[Bir hayretle fakat tebessüm ederek] Ah yaramaz! Sen bu lütfa layık mısın?...

Jak- Ben senin ulüvv-ü cenabını tasdik ederim. Lakin zaman-ı müfarakatimde seni düşünmemiştim. Afv edersiniz.

Mart- Zararı yok ben de seni düşünmüştüm.

Jak- Ah!, Aziz Mart'am[Yere dizüstüne çöker ve Mart'ın eline bir buse kondurur.]

YEDİNCİ SAHNE

Evvelkiler, Lur

Lur:-[Sol taraftan girerek] O, ne görüyorum. Mösyö Şövalye ne yapıyorsunuz bu bir hizmetçi kızdır.

Jak- Evet esiri olduğum bir hizmetçi kızdır.

Lur- Bu sizin işiniz adeta bir komadya oldu.

Mart- Evet, bu komedyanın sevgide teehhüle müncer oldu.

Jak- Düğünün yakında olması mümkün mü?

Lur- Acele ettiğin şeye bak!...

Jak- Evet, bahtiyar olmak için acele etmeliyiz.

Lur-Bir ala düğün yaparız.

Mart-Çok faidene olamayacak.!

Jak- Neye?...

Mart-Çünkü ne altınlar ne hazineler var.

Jak- Ne altın arabalar, ne de yakuttan kaplanlar var

Lur- Bunlar deli mi oldu?

Jak- [Elini Mart'a uzanarak]Sadık bir kalp

Mart-[Jak'ın elini tutarak]Sevimli bir kalp

Lur-Bunlar da ikinize yaraşır.

(Perde iner)

TENHADA

Her şey vermekte kalbe rikkat!
-Hayfa gitti o suret-i hüsn-
İhsan eyler bana tabi'at
Pek mahfi bir muhabbet ve hüzün

Dil his eyler: Hep aşiyanlar
Güya mahzun bir teehhüm!
Ben izhara teellüm üzere,
Eyler nücum bana teessüf

Kuşlar şadanlığında nadim;
Gönlümce öyledir nümayan
İzhar eyler bu kalbi teellüm
Hep göklerde gam eyler aşiyan

Gördüm, duydum, teneffüs ettim
Yekser onlarda gizli can
Çeşmi, enfası, savtı,- güya
Encüm, ezhar, bir de mürgan

Muh: François Coppée
Müt: Eskişehir'den: Hüseyin Şekip

DUHTER-İ NAĞMEKÂR

Sabah vakti kenar-ı bahrde…
Uzandı. Bu kız-ki hûr-ı behişt-i âlâdır
Düşerdi vechine zülfü- ki siyah …..
Dönerdi ebr ile mestur o bedr tabana.

Elinde udunu ağlattı mest-i aşk olarak,
Çıkardı nağme-i sevda, benân-ı nâzândır..
Uçardı nur-ı tebessüm, dehan-ı nazandan
Bakıp semaya zemine gark-ı şevk olarak,

Gavsın içinde öterdi hezar naleşker
Susardı duhter-i nazân duyunca, ol demde
-Hasbihal ediyorlardı belki anlarda-

Nesim eserdi, gelirdi şemim-i ruhperver
Güneş de maşrıka serperdi nûr-ı lahuti
Tutardı sanki cihanı sürur-ı lahuti

Midhat Bahârî

No: **64** **3 Şaban 1314** **7 Ocak 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Muhterem refikimiz Saadet Gazetesinde, muharrirlerinden arkadaşımız Zühtü Bey imzasıyla "Mesalik-i Edebiyye"ye dair bir iki makale neşrolundu. Birincisinde mesalik-i edebiyye tarif edilerek bizde bu bahse henüz neden girişilmediği (1) için beyan-ı teessüf edilmiş ve sonrakilerde numûne ibrazına sa'y olunmuştur. Halisane tebrik ederiz.

Orada az çok – ne söylenmiş ise – bir mukaddime-i gayrettir. Fakat tebcil-i mebhas için burada tekrar edelim ki bir defa mesalik-i edebiyye, tarih-i

edebiyata taalluk etmek cihetiyle o kadar haiz-i ehemmiyet iken ulûm ve fünûn-ı müdevvene erbabının umûmuma hemen bedreka-i edep olmak itibariyle de üstad değil demektir.

Kaldı ki Fransa'da tabir-i mahsusi ile – bunun birer tarz ve esası vardır ki tetkik ve temaşalarına göre kuvvetini hayâliyyûn, tabiiyyûn vesaire gibi birkaç meslek-i edebi ihata edemez.

Zira tahminden ziyade tevsi' eden saha-i edepte muhatabat-ı ruhiyeye karşı yalnız unvan değil yine takdirat-ı kalbiye mevcut olmalıdır ki mânâ-yı ulviyyesini, mehâsin-i lâmiasını iftitaf etmek mazhariyeti için- bilahare en garip hicri kalplere varıncaya kadar- şâd olmak ümidini bahşetmiş olsun.

Evet, mesalik-i edebiyye, bu meydana gelenlere- muhabbet-i mâderâne gibi birer tesliyeden ibarettir. Zira tali'-i edebini tecrübeye kalkışanların temin-i matlûb etmelerinden – husul bulmuş bir tuhfe-i şükrân-ı kemaldir. Orada tafsilat ve musâhabat, icaz ve sânihat ve tevelludât-ı ruh dahi i'caz mertebesini bulur.

(1) Bu nam ile M. Ziver Beyefendi tarafından bir eser-i mutena kaleme alınmış ve hatta mukaddimesi de birinci senemizin ikinci nüshasında neşredilmiştir.

Adeta sevda gibi bin türlü macera icat eder, fakat yine sevda gibi sade, namının zikri ile tayin-i mahiyet eyler. Söylenen sözlerden o daima bir kısmını yâd-ı nâma kafi görür.

Halbuki şunun bunun yüreğinden kopan bu sözlerin mahiyetine karşı- var yok olan natıkları namına- asırlar, zamanlar iftihar eder.

Târumâr olmak kaydında duran eczanın bile bekâdan eser olanları bu sözlere nispeti olanlarıdır. Evet, her zaman açılan, fakat her zaman kuruyan, solan, dağılan, rüzgâr önünde dönüp dolaşan çiçekler, yapraklar için, hüzün

ve sürûr sevkiyle dökülen gözyaşları için, ziyâsını, feyz-i hayata hâdim olmak üzere neşr eyleyen güneşler için, esrâr-ı leyle karşı ilân-ı mucizât-ı hilkat eden mehtaplar için bekâ, hep o sâyedir.

Ya insan nazar-ı âlemde ve tahsîsân-ı şefkat-i kavmiye önünde yâd-ı tâmme vesile olacak eser-i hayr ü gayreti, o tükenmeyecek olan, mefhareti ihraz için nasıl şitab etmesin? İşte öyle bir şân-ı tevkiri kazanmak çaresi ancak mesâlik-i edebiyyeyi tetebbu' etmekle hâsıl olur.

Fakat garbın mesâlik-i edebiyyesini tetebbu' ile âsâr-ı şarkiyyeye tatbike imkân varsa nasıl tatbik etmelidir? Hayâliyyûn namını alan meslek-i edebi, edebiyattan ma'dud olan ma'ser-i irfâniyenin kâffesini ihâta etmekte midir?

Felsefe, eşar ve sanayi-i nefise-i saire için ne deniyor?

Zannederiz ki mesalik-i edebiyyenin bu cihetlerini daha tamamıyla anlamadık yahut anlaşılmamıştır.

Hayâliyyûn mesleğini müteakip şiirde (Parnas) takımı ve nesirde yani hikayede Hakikiyyûn ve Tabiiyyûn vesaire zuhûr edip tarz-ı tahrirde serd-i efkâra büyük bir tesirde bulunuyor. Fakat görülüyor ki Hayaliyyûndan sonraki meslek-i edebiler tezayüd ve tenevvü' edip temin-i muvaffakiyete başlamış ve bir asır bile olmayan bir müddet zarfında pek bedii ve müfîd külliyat vücuda getirmekle beraber bunlar baştan başa tetkik edilmek lazım gelse Fransa için ve lisanına meftûn ve meshûr olan cemaatler için belki yüz asırlık âsâr-ı nadire mevcut bulunmuştur.

Şimdi düşünelim bizde yalnız Hayâliyyûn mesleğine göre tatbikata da imkân olamayacaktır. Zira âsâr-ı edebiyemizin asırdan asra terakkiyatı hakkında tetkikat icra ederek bir mertebe tayin edilmemiştir. Bir dereceye kadar şiire dair bir fikir verilmek istenmiş. Fakat o da noksan kalmıştır.

Evet Fransa'da resim ve hâk, musiki birer tarihe mâlik edilerek erbabına lisan-ı edepten bir paye verilmiştir. Biz de ise yalnız şiire bakıp kalınmıştır.

Şu cihetle Garbın mesalik-i edebiyesini taklit ve tatbikte biraz teenni lazım geliyor.

AKŞAM

(Paul Bourget'in Bir Manzumesinden)

Ey fecrin zamân-ı sevdâperveri, sen ne kadar neşe-âver-i kulûb-ı âşıkansın! Âsmân-ı minâfâmın erguvanî renklerle zinetsiz olduğunu, münteha-yı ufukta kemâl-i halavetle arz-ı çehre-i ibtisam eden güller gördükçe pâ-zede-i hazân-ı haset oluyorlar. Yevmin şu zeval-i dilgüdâzı ise her gönülde bir hüzn-i garip hasıl ediyor. Lakin hayal-i neşe-füzûd-i letafetin yine fikrimde menkûş kalıyor.

Gece: rû-yı arûs kainata nikâb-ı siyah zulmeti çektikçe bir an evvel revnakfeşân-ı sath-ı âsmân olan elvân, mail-i reng-i matem, bir dakika mukaddem gönüllerde cevelan eden neşe, beşaşet, mübeddel hüzn ü gam oluyor.

İşte bu sırada zinet-dehende-i kainat olan nücûm-ı lamia-bar şaşaalı bir ümit gibi küngüre-i âsmânda ihtizaz-nüma-yı letafet oluyor.

Bu vech ile izdiyad-aver-i letafet olan ahterler yavaş yavaş igtirâb ederek eyyâm-ı hayâtiyyenin de bu suretle fena-pezir olduğunu tefhim ediyor.

Şair, o perestişkâr-ı tabiat, sahil-i deryâda kürsi-i istigrakı olan kayayı okşayan emvac-ı ahenksazı dinliyor, semaya bakıyor, nücûm-ı zulmet-ârâ ruhunu müstagrak-ı safa ediyor, kâh denize bakıyor, o sath-ı bî-nihânın manzara-i zulmetpeziri halecan-ı kalbini bâdi oluyor.

Ey fecrin zamân-ı letafetgüsteri, sen ne kadar neşe-bahş-ı kulûb-ı âşıkansın! Pek çabuk geçiyorsun, fakat: hayal-i sevdâmailin o şair-i tabiat-pesendin de levha-i fikrinde menkûş kalıyor.

Ahmet Refik

MÜTALAAYI SEVERİM

Mütalaa nedir?

Vakıa mütalaa okumaktır.
Fakat o okumak değil, âsâr-ı hilkati, serâir-i tabiati anlamaktır. Evet, elimize bir yaprak alarak tetkik edelim. Üzerinde mestûr olan hakâyıka çeşm-i dikkatle bakalım. O yaprak, ufacık eser bedayi-i tabiata, mehâsin-i hakikate, revnak-ı hayâle, ulüvv-i efkâra vasıta değil midir? Bir manzaraya, bir deryaya, bir şükûfeye atf-ı nigah edelim, derin derin düşünelim, insanı hayretten hayrete düşüren bu üç bedayi-i ulviye azimet-i Hâlıka, vahdaniyet-i ilahiyeye nişane değil midir? Gözlerimizi de âsmân-ı hayret-resâna, milyonlarca ecrâm-ı ziyâ-feşâna çevirelim. Azıcık temaşa edelim. Beşeriyeti derin hayretlere, saatlerce tefekkürlere bırakan bu asar, hikmet ve ezeliyet-i Rabbaniyeye birer bürhân-ı alenî değil midir? Mütalaa nedir?

Mütalaa, bir lisan-ı semavidir ki insana meçhuliyyet, nisyan içinde kalmış birçok meziyetleri, en ufak hakikatleri söyler, anlatır.

Evet, efkâr ve terakkiyat nev-i beni beşerin intişarına hâdim olan telgrafların, şimendiferlerin, vapurların icadı, asırlarca meçhuliyet içinde kalmış servet, vüs'at cihetiyle şöhretgir olan büyük bir kıtanın keşfi hep mütalaa sayesinde husule gelmemiş midir? İşte mütalaa, bir nûr-ı âsmâni, bir şevk-i rûhânidir ki tenvir-i efkâra hizmet eder, dimağa lezzet verir.

Mütalaa, bir saadet-i uzma, bir cevhergiran-ı bahadır ki fezail-i halkiyeyi itmam, kulûba en gizli serâir-i ulviyeyi ifhâm eyler. Mütalaa insanı girive-i cehl ve nâdânîden kurtarıp bir şahrâh-ı feyz ve irfana çıkarır.

Vaktâ ki bahâr-ı nüzhet-âver bir nev-arûs-ı nâzende-reftar gibi arz-ı gülçehre-i ibtisâm eder. İnsan, tabiatın bu füyûzât-ı gûna-gûnuna cilvegâh olmuş bir meşcereye gider. Etrafı zümrüdîn-i kaliçe ile döşenmiş sâyedar bir ağacın altına oturur. Enzâr-ı müştakânesi önünde bedayi-i fıtratın âsâr-ı ulviyesi tecelli eder. Hande-nümâ-yı şetâret olan güllerin, çiçeklerin tebessüm-i dil-nevâzın tesir-i feyz-i sârisiyle cilvesâz-ı ihtizaz olduklarını, kanatları elvân-ı mütenevvia ile müzeyyen ve mülevven olan kelebeklerin çiçekten çiçeğe uçuştuklarını görür, hanende-i kainat olan bülbüllerin zemzemesini, kayalara çarparak zemzeme-i hazîn ile cereyan eden derelerin demdemesini dinler, dinledikçe gönlü neşveyâb-ı şevk ve sürûr olmaya, ruhu o demdeme-i şâtırâneye, o zemzeme-i lâhûtiyaneye karşı çırpınmaya başlar. Bunlar da bir mütalaa-i ruhani, bir safa-yı câvidânidir. Bunun içindir ki mütalaayı severim. Mütalaadan o kadar mütelezziz, o kadar mahzuz olurum ki ondan aldığım lezzet-i zi-safayı hiçbir şeyde bulamam. Çünkü her gün, her saat ve belki her dakika beni münşerih ve müstefîd eden mütalaadır.

Ben bahar-ı ömrümün mesut dakikalarını, kıymetli zamanlarını ahlaka, edebiyata ait kitaplar mütalaasıyla imâte ediyorum.

Ne yapayım, elime bir kitap aldığım vakit, kemal-i hahişle okuyorum. Usanmıyorum, bıkmıyorum. Okudukça gönlüme bir meserret, zihnimi bir küşayiş kaplıyor, pertevi, itilası ta a'mâk-ı rûhuma nüfûz ediyor. O anda kendimi bir âlem-i zi-sâfa-yı rûhânî içinde buluyorum. İşte onun içindir ki mütalaa, benim gıda-yı rûhum, enis-i vicdanımdır. Mütalaayı pek severim.

Kayserili Mustafa bin Musa

No: **65** **10 Şaban 1314** **14 Ocak 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Bahis-i lisanîye kesb-i ehemmiyet etmeye başladığı gibi şark ve garbın efkâr-ı edebiyesi mukayese edilmek suretinde pek mühim makaleler de yazılmak üzere bulunmuştur.

Ne a'lâ ne ra'nâ bir reviş ki te'sirât-ı edebiyenin derecât-ı mütenevvi'asını anlamaksızın şundan bundan bahse karışanlar hem-nev'ine

karşı nasıl hizmet ifâsı mümkün olacağı hakkında bu sayede bir fikir icmali hâsıl etmiş oluyorlar.

Evet, teslimi güç olmayan hakaikdendir ki lisanın- edebiyat gibi ruhuna- faide bahşolacak mesâil-i kalemiye, bir çok tetebbu'at-ı müdekkikânenin netaic-i sâikasından olmadıkça bunun muhsinât-ı kâmilesi şüphesiz tecellidât ve şahsiyât mertebesinde kalır. Bâhusus bu cihet-i tekemmülât-ı fikriye ve tenvirât-ı zihniye için haricin mahsulat-ı irfaniyesinden bir nümune iraesine inhisar edince ehemmiyetini ve –bunda ihtisas-ı tam olmadığı halde- nakliyattan aksen zuhûr-u yakîne olacak eşkâlin vehâmetini şimdiden pîş-i nazâr-ı teemmüle almak iktiza eder. Çünkü bizde henüz müdevven olmayan bir tarz-ı ulvideki bir takım parlak fikirleri lisana nakletmek bir enmüzecini peydâ etmiş olmak demektir.

Bundan nakline, bundan mutalaa eshabına ne faide me'muldürki o kabil âsâr-ı mütercime âdi bir nakilden ibaret bırakılmış, ruhî kıymeti meydana konmamıştır. Bu yalnız bir temaşaya vesile olur; fakat mükemmel bir tarifi yok. Yeri neresidir âsâr-ı şarkiyemizden, âdât-ı milliyemizden hangisine münasebeti var kezâ tayin edilmemiştir:

Şimdi bunlardan ne istifâdemiz olacak. Yalnız okumak ve bunları bir eser diye elimizde bulundurmakla mı iktifâ edeceğiz?!

Efkâr-ı garbiyeyi taklidde Alman ve İngilizler ve Ruslar gibi bizim için de imtisâl mümkün müdür?

Bu meyanda tiyatro ve envâı var ki pek uzaktan seyredebiliriz.

Bu sonraya da kalsa olabilir. Lakin daha ehveni hikâyenüvisliktir.- Bunda ne yapabiliriz, hayâliyûn mesleğinde yazılan kısmı ihticâca salih mi addedersiniz yoksa bundan sonra vücuda getirilecek âsârı mı eşhâd eylersiniz?!

*

* *

Bu cihet daima muhtac-ı mülahazadır. Bir zaman şiire fen katmak iddiasında bunlar galiba hak kazanmış olacaklardır. Zira fen denilen kemâlât-ı medeniyenin tedvini pek kabil olduğuna göre tatbikatında bir gûnâ müşkilât tasvir edilemez.

Fakat mesâlik-i edebiye öyle değil. Hiçbir meslek-i edebî doğrudan doğruya husule gelmiş ve hatta bir kalem sahibi de mesleğini de ilk ve nihayet eserine varıncaya kadar aynı üslup ve fikir üzre ta'kibe muktedir olmamıştır.

Bir aralık sapmıştır. Yine bir aralık hakikate perestişkâr olmuştur. Kâh şiir söylemiş, kâh nesren hikâye yazmıştır. Evvelce şiir inşâd eden bilahare erbabına düşman gelmiş. Adeta şiir hakkında bir lisan-ı mübâyin kullanmıştır. Fransızca ile iştigal edenler bu farkları görmüş, ibret alacak derecede tanımış da olmalıdırlar.

Şimdi şu dakaik-i mühimmeye nazaran maarif-i edebiyemize hizmet üzerinde bulunanlar, kendilerine bir hatt-ı hareket takdir ve tayin edebilirler. Zira bizler bu bâbda izhâr-ı taassup etmek değil bilakis enfes-i âsâr sahibi olamadığımıza teessüf ediyoruz. Halbuki hüsn-i hizmet ve gayret ibrazı her zaman elzemdir, bu halde her gün yetişen ezkiyâ-yi şübbâna karşı gencine-i tehzîb-i ahlâk olacak tufûl-âne âsârı arz etmekten de hayâ etmemelidir!.

{Müsabaka}

Arabî ve Farisî terkiplerinden arî olmak üzere açtığımız müsabakaya iştirak edenlerin makâlâtı zîrde derc olunur

DÜNYADA HER ŞEYİN SAFÂSI BİR MİDİR?

(Ge)zenler, görenler, anlayanlar bilirler ki: Dünyanın her yeri, her şeyi başka türlüdür. Karada, denizde her dürlü hayvan bulunduğu, hepsinin de

yemesi, içmesi başka olduğu gibi insanların da renkleri, yüzleri, duyguları, düşünceleri, sözleri biri birine uymaz. Böyle olunca, her şeyin safâsı da bir değildir.

-Gönül neyi severse güzel odur derlerse de ancak, herkesin yaşına başına göre zevk aldığı, safâ aldığı, safâ duyduğu şey de başkadır.

Safâ nedir?

Gönlün, yüreğin, canın sevdiği, beğendiği hoşlandığı şeydir.

Dünyada insana safâ verici pek çok şey varsa da en çok hoşa gidenlerden burada bir kaçını yazmaya yeltendim:

İlk yaz, yeryüzü yeşil olur, türlü türlü çiçekler ile süslenir. Ağaçlar yapraklanır. Çiçek açar, yemiş verir. Dereler, ırmaklar şarıl şarıl akar. Kuşlar, kelebekler-sevinerek-pırıl pırıl uçuşurlar. Çocuklar bunları kovalar, naz alıcı rüzgâr eser. Kazlar, ördekler, martı kuşları derede, denizde gezerler. İnsanlar; su kenarlarına yayılıp bu güzelliği, bu iyiliği görürler. İşte bu bir safâdır.

Gece yarısı: El, ayak çekilir. Her şey uykuya dalar. Ses sedâ kesilir..Ay, ışık ve aydınlık verir ise de ara sıra bulut altına gizlenerek yeryüzünü gölgelendirir. Bu sıra da biri birini çok seven bir kızla bir delikanlı odanın bahçeye bakan penceresini açıp bu güzelliği bu güzel geceyi- baygın baygın- seyrederler. Ve konuşurlar. Bundaki, safâ da başkadır.

Sabaha yakın: Her yer ıssız ve sesiz durur. Yavaş yavaş tan yeri ağarmaya başlar.

Doğunun üstünde bir kızıllık belirir. Ortalığı bir kızıllık kaplar. – Aralık aralık- horoz sesleri. Kuş cıvıltıları işitilir. Dereler, sevimli sevimli akar. Yeşil bir ormandan dere kenarına kadar olan bir sırt üzerine yayılıp otlamakta bulunan sürünün ortasından kuzu meleyişleri gelir. Çoban sopasına

yaslanarak- gelişi güzel- kavalını çalar. Bülbüller yanık yanık öter. Bu sırada çıkan ince ve güzel bir hava ağaçların yapraklarını salar, yeşil otları, çiçekleri ırgalar, dalgalandırır bu görünüş de bir başka safâdır.

Kış gelir, hava soğur. Dereler buz tutar. Kar yağar. Geceleri, onda çoluğunu çocuğunu başına toplayıp insanlığa yarayıcı, güzel huyları anlatıcı bir kitap okuyup dinleten bir adamın safâsı yine başkadır.

Bir adam iş öğrettiği bir çırağın okuttuğu, okuttuğu bir çocuğun ektiği bir fidelik yetişip büyüdüğünü iyi güzel olduğunu görmekten safâ duyar. İşte bu da başkadır.

Okumak yazmak öğrenmek ve insanlığa yarar şeyler bellemek üzere mektebe giden bir çocuğa yılbaşında sınıfında birinci çıktığından dolayı- imtihan günü- güzel ve yaldızlı kitaplar verilir, verilirken herkesin el çırparak alkışladıklarını gören bir pederin de safâsı yine başka türlüdür.

Mışıl mışıl uyumakta olan bir çocuğun yüzü parıldar. Dudakları ara sıra gülümser gibi olur. Dağınık saçlarını dalgalandıran yel güzelliğini arttırır. Bu sevimli yavruya bakılmakla doyulmaz: Sevmekle kalınmaz. Bu görgü de gönül uyandırıcı safâdır.

Bir delikanlının çok özlemiş olduğu sevdiğini ve kendisinden “ben de seni özledim!” sözünü işittiği zaman gönlünde duyduğu safâ hiç ötekilerine benzemez.

Güzel çalınan bir kemanı, bir udu, bir piyanoyu, bir kânûnu, bir yayı, bir kavalı dinlemek, iyi çağrılan, söylenilen bir şarkıyı bir gazeli bir türküyü işitmek de gönle safâ getirir.

Bu saydıklarımı çok kişi bilir ve duyarsa da bunlardan başka:

Kış içinde kırlarda, bayırlarda, dağlarda taşlarda avcılık edenlerin, karlı yağmurlu günlerde denizde derelerde balık avlayanların, donmuş derelerde buz kayanların, dört beş saat oyun kâğıdı ile uğraşıp ter kan içinde kalanların, bilardo masası başında üç dört saat ayakta duranların safâları da bambaşkadır.

Edirne Düyûn-ı Umumiye Nezâreti Memurlarından: Abbas Hâverî

SEVDİĞİMİN MEZARINDA

Henüz on altıncı bahâr-ı hayâtın hâle-i şefkatnisârı içinde cilvesâz olmakta iken verem gibi bir illetin bâz-ı pençe-i zebûnu olan bedia-i kudret o hafre-i dehşetinden kalk da mukaddes mazinin senbutiyle giriftar olduğum teneddübâtı gör!

Efsûs!...Zâr ve şivânımı hiç duymuyorsun? Birbirimize etmiş olduğumuz ahd ü peymân bunu mu intac edecekti. Sen orada cenab-ı mâlik-i eyâmin mucizât-ı celilesini temaşaya dalmışsın, hakikati görüyorsun?! Ah…Ben ise bu gerdûn-ı fânide semâyı minâ-fâm üzerinde birbirini vely eden sahâibden başka bir şey görmüyorum?!

Bilir misin? Bir gece mehtab-ı zer-târ eşa'-i zerriniyle pür-ummânı müstağrik-i envar eyliyordu. İkimiz de bir tepeye çıkmıştık o an şîrhârında anadan babadan mahrum kalmış, bu dehr-i gam-fezânın olunca germ ü serdini görmüş olan serm ü sine-i pertev-nisârına mevzu idi. Kalbim şiddetle çarpıyor idi. Ah!... O zaman ben yetiştim. Nutkum tutulmuş gözlerim, hayra desti-i fıtratın bedayi'-i ulviyesini ve hüsn ü ân-ı tabi'inin kemâlini cami' bulunan vucûh-ı tâbına temaşaya dalmıştı. O müdhiş helecân olan hükmünü icrâ ediyordu. İşte ben süratle zeval bulmuş olan bu mukaddes zamanı ah tahassürle yâd ediyorum. İftirakınla ağlaya ağlaya gözlerim görmez oldu.

Vesâit-i saadetim sen, tair-i âsâpervaz oldun. Beni nevmîd bıraktın. Zaif kalem, nâle-zen gönlüm bu iftirak-ı ebedîye nasıl tahammül etsin? İşte

mezarına geldim. Şua'-ı şafakın senin mezarına aksettiğini görüyorum. Kalbim derin derin helecana başladı.

Tuhbe-i âmalim! Tahte-s-seranın a'mâk-ı muzlimesinde açılmış o bir tatlı mahalden cevap sükûn u ârama dalmış olan başını kaldır da eşkâbe-i tahassürden gözüne herkesin peder ve maderden ziyade sevdiği bu cihan bir şeb-i yelda-yı zülumanî gibi görünmekte bulunan bedbahtın hazin hazin ağladığını gör. Çi-sûd!..Yine mi sükûnet?

Bir zaman şivanına karşı kalbindeki şefkat ve merhameti izhar için tevcih-i nigah ettiğin ve daima semâvata münâtıf (…) hasreylediğin gözlerini aç da faniye münfaal olup da sayegâha sığınmak ve aşkın kuvve-i muhribesiyle parçalanan gönlüne teselli veren takririni işitmek için âlâm u ekdâra melce olan başını bu soğuk taşa koyarak mağmum mağmum ağlamakta bulunan bî-çareyi gör. Heyhât!..Hiç işitmiyorsun? Ebedî bir sükûnet.

Ey musavver-i eşbah, cihan senin şan ve ulviyetinin derecât-ı ulyâtına burhân-ı katı'dır. Canımdan ziyade sevdiğim bir fidan-ı nevresîde mi aldın? Sıhhat ve saadetim, sevinç ve neşâtım mübeddel-i küdûret oldu. Tufan-ferma-ı dehşet denilen hayatım beni bîzar ediyor. Dergâh-ı ulûhiyetine iltica için atebe-i ubûdiyete ve hamûş-ı ezeliye dalmış olan dildâde-i ruhumun mezarına geldim. Letâfet ve ziynetten mahrum kalarak ötede beride ayaklar altına düşen ve sabah safâ-yı baharın henüz şafaktan kurtulamayan mehtabını şu mezarın yanındaki taşı kürsi-i istiğrâk ederek temâşaya dalıp da azametine zânuzede-i zemin-i hayat olan bir aşık ki senden başka kimsesi yoktur. Sen de merhamet etmez isen ne yapsın madem ki beni sen yarattın? Cananımı aldığın gibi muvakkaten bu zaif cisme tevdi ettiğin gibi benim canımı da al.

Cemiyet-i Rusumiye Memurlarından
İbn Mahmud Asım

HAFIZ SÜLEYMAN

Bir sabah infilak-ı sahura karşı rahm-ı mâderi terk ederek bu âlem-i faniye (…) olmak için asâr-ı tehalük irae ediyordu. Sadâsı lezzet-i faniyenin devamından arî olduğuna şikâyet tarikiyle, fakat teessürle sımaha vasıl oluyordu. Yüzünü daha görmemiştim. Derler ki zaman-ı tevellüdünde şükûfe-i bahâra malik ziyade birr ve redib-i nazire müşabih imiş! Onun için anı çok severdim.

O, büyüyordu! Cebin-i pâkini tezyin eden asâr-ı ulviyet, çeşmân-ı nûr-feşânında cilve-nümâ olan asâr-ı dehâ ve zekâvet beni kendisine meftun etmişti. Mektebe devam ediyor, muallimlerden gördüğü sitâyiş ile sa'y ve ikdâmını tezyid ediyor.. Çalışıyor bir gayret-i fevkalede ile terakki eyliyordu. Kendisinden pek çok evvel tahsile ibtidâr eden refiklerinin kâffesine tefvik etmiş, emsâli meyanında müşâr-ı bilbenân olmuştu. Onu herkes sever, herkes takdir ederdi. Namı herkes tarafından zikrolunurdu. Öyle ki Süleyman'ı tanımamış, bilmemiş kimse tasavvur edilemezdi.

Henüz on beşine girmişti. Hâfız olmak ecdâdının ittihaz eylediği meslek-i mukaddesi takip etmek fikr-i sevâbında bulundu. Pederi faal, çalışkan, bununla beraber nadire-i rüzgar ıtlakına şayan add olunduğundan itibar ve hürmet-i umumiyeyi bitamamiha celbine kesb-i iktidar etmiş idi. Oğlu Süleyman'ın hafızlığını dinletmek istiyordu…

Seher yıldızlı kanatlarını kaldırarak refik-i şefiği. Yar-ı vefâdârı şems-i eşa'dârı, gerdune-i zafer şiarına irkâb, bir çehre-i mütebessimâne ile bâlâlara pervâz eyledi. Siması, mai gözlerini küşâd ve maşrıkın ruhsar-âlana karşı mevce-rîz-i cilve olarak izhar-ı asâr-ı şadumanî eyliyor, cûybâr hoş cereyan-ı dağ ettiğinden süzülerek bir zemzeme-i lâtife ile biraz yukarıda âlemin kalbine, burhan-ı katı', delil-i satı' olan kabristan ibret- nişandır. Daha aşağıda demadem feşafeş evrakını tezyid ile bir bizim turre-fezâ teşkil eden çam ağaçları arasından mürûr ve dil-guşâ bir gürültü ile kendisine doğru bir

âgûş-ı visalini küşâd eden bahr-i azîme iltica ediyordu. Tuyûrun zümre-i ferahfezâsı bir çocuğun nâle vü efgânı kalb-i rakîkaya tesir ediyordu. Bütün gün tabiat havarik-i fevkalade izharıyla kulûbu tenşit ve tesrir için bahaneler buluyordu. Vaktâ ki şems-i âlem-âra mağrip-nişîn olan refikasına mülâki olmakla şitab etti. Cihan rida-yı müzlimini iktiza ile bir hazin sükûnet, bir dehşetli istirahat etrafta hüküm-fermâ olmakla başladı.

Süleyman hastalanmış. Peder ve maderinin göz nuru Süleyman esir-i firâş olmuş idi. Valide bâlin-i ıztıraba mütteki-i kemal-i tesir-i bâl ile dumu'-ı tahassürrünü isale eder. Her an, her lahza Hûda-yı aferinde–i kâinat ve teshil-i ca-yı kâffe-i müşkilat hazretlerine dua ve niyaz eder. Süleymanın çaker-paresinin sahil-i selamete isalini temenni eylerdi. Ah! Şu valideler evladının binlerce meşakk ve zahmetini ihtiyar eden bu nazik mahlûkat ne kadar müşfiktirler!

Hayli zaman mürûr etmişti. Süleyman kesb-i ifakat ediyor idiyse de ruhsar-ı ali üzerinde hâsıl olan bir müdhiş (sivilce)nin tesir-i şedidinden ziyadesiyle havf ediliyordu. Bir nur-ı semaviyi andıran çenesi şimşeğe ruhsarî bir şekil mahiyet kesbetmeye başladı. Cemaline hayran olduğum Süleyman birkaç gün zarfında tanınması müşkül bir hal-i garâib-i iştimâl iktisâb etmişti. Doktorların tedavide izhâr-ı acz etmelerine mukabil (Gi riç köylü) bir hatunun bu hususta meleke-i külliye kesb etmiş bir tabibenin celbi tensip ve doktorlarca tasvib edildi. Heyhat! Hiçbir şeyin faidesi görülmüyor, tedaviler hep boşa gidiyordu.

Bir akşam sema karardı, cesim bulutlar âsumanı kapladı. Süleyman'ın nûr-ı hayatı da mail-i intifa oldu. Bütün âlem eşk-rîz-i teellüm oluyordu. Sehâbe-i tâbân olan beş yaşındaki hafızın pek az zaman sonra mütevârî-i türab olacağını görerek mi tesirini isale eyliyor, hemşire feryâd ve figan ediyor, valide, o zavallı, bedbaht kadın da şöyle diyordu:

Süleyman çâker-parem! Nûr-ı hayatım evladım, şükûfe-i hayatın daha inficara uğramadan sararıp soldu. Bu baharı görmeden zulmet-i hazana düçâr oldun. Ah! Evladım! Gözüm nuru! Parlak sadânı izhar et. Boğazın mı kapandı. Eyvah! Ey tuyûr-ı hoş-elhan sizde lisanınızla Süleyman'a ağlayın.

Hava gittikçe şiddetini tezyid ediyordu. Baran mütemadiyen nüzûl etmekte, gök gürlemeleri, ra'd-ı sema da cilve-nümâ olmakda idi. Bu dehşet rüzgarın bu kadar şiddetle vezan olması ne oluyor? Aman yarabbi! Şu çaylak kuşun acı acı ötmesi, hele bülbülün nâlezen oluşu hep Süleyman'a vaki' olan terhimden ileri gelmiyor mu idi? Ona herkes acıyor! Gözleri kapanmış. Son elveda'ını takdime hazırlanmış idi.

Bir hareket! Çeşmânı açıldı! Bir şeyler söylüyordu:

—Anne! Anneciğim!

—Evladım! Çaker-parem! Ne istersin?

— Kuran'ım nerede? Beni kaldır okuyacağım!

Valide acı acı gözyaşlarını dökmeye başladı! Müteessirane dedi ki:

—Nur-ı didem! Hafızlığı böyle mi dinleteceksin? Eyvah!

Süleyman sükûta vardı. Gözleri kapandı, melek-ül-mevti kabule hazırlanmıştı. Valide deli olacak bir hale geldi. Süleyman gidiyor! Uçuyor! Hafız Süleyman mevtin pençe-i kahrından tahlis-i giribana mecal bulamıyordu. Sabahleyin feryad! Dehşetli bir velvele! Müthiş bir gürültü! Ne var?

Ne oldu?-Gitti Süleyman. Cennete uçtu heman!

Baharı görmeden işte erişti geldi haziran!

Taze bir kabir! Burada: Peder ve maderini, birader ve hemşiresini ekdâr- mâlânihaye içinde terk eden hafız Süleyman medfundur!

Selanik'ten: Asımzade Halil Refet

{FRANSA EDEBİYATINDAN}

GUY DE MAUPASSANT

Fransız üdeba-yı müteahhiresi meyanında âsârını en ziyade severek okuduğum birkaç defalar okuduğum muharrirlerden biri de - Paul Bourget'ten sonra belki de birincisi Guy de Maupassant'tır. Bundan dokuz sene evvel ilk defa olarak tesadüfen "Fenn-i…" namında bir gazetede "suve" serlevhalı bir novelini mütalaa etmiş idim. Mevzuu gayet havaî gibi görünen bu esercik muhhâzîr-i talakı gösteriyor, istihza tarzında pîş-i kariinde felsefe-i umumiye-i hayattan bir sahife açıp en mufassal en müteneffiz eserlerden daha mükemmel surette izah ediyor, ihsas eyliyor idi. İşte o günden beri –daha nispeten tetebbu'ât-ı edebiyem pek noksan olduğu zamanda- bilâ ihtiyar Maupassant'ın müştâk-ı edeb ve irfanı olmuş âsârını perestîde-i kalb ittihaz etmiş idim. Bir çok seneler mürûr etti. Maupassant'ın necm-i ikbal ve iştiharı ufk-ı edebiyatta şaşaa-bâş-ı irfan olmaktan bir an hâli kalmadı.

O müddet zarfında gerek gazetelerde, risale-i mevkûtelerde neşr etmiş olduğu ve gerek kitap şeklinde cem' ve tertip ettiği "novel"lerini romanlarının her birini ayrı ayrı okudum, tekrar tekrar tedkik ettim. Diyesim mübalağa etmemiş, haber-i vefatından ağlamak derecesinde müteessir oldum desem yalan söylememiş olurum.

Bu te'sir, şahsını tanımadığım, hakkında bir muhabbet-i mahsusa besleyemediğim cihetle akraba ve ahbaptan birinin zayi' ve gıyabından mütehassıl bir acıya benzemiyor idi.

Gazetelerde Guy de Maupassant'ın haber-i vefatı müsâdif-nigâh-ı dikkatim olunca yatına rakiben seyahate çıkmış bir İngiliz yahut Amerikalı birdenbire elindeki dürbünü denize düşürdüğü ve zayi' ettiği dürbünün bir

eşini bulamayacağına katiyen emin olduğu zaman duyduğu acıya mümasil olması lazım gelen bir hiss-i mahrumiyet bir te'sir-iftirâk duymuş idim. Bilmem fikrim doğru mudur? Teşbih caiz midir? Benim için Maupassant'ın her noveli her romanı birer dürbün-i müştehidât ve ihtisasâttır ki onları herkes kuvve-i basarasına göre istimâl edebilir. Onunla arzu ettiği kûşe-i tabiata, sunûf-ı muhtelife-i halka, ihtirasât ve hevâsât-ı beşeriyeye mudhike-i ve facia'-i hayata nasb-ı nigâh-ı tedkik edebilir. En ufak teferruatına varıncaya kadar o sayede matla' olur. Velhasıl Maupassant ilm-i edebiyat için ve zevk-i aşinâ-yı edep olanlar için bir zayi'-ı azimedir.

Maupassant'ın mahiyet-i edebiyesi âsârının derece-i mükemmeliyeti hakkında ne söylesem noksan ve bu hame-i acizperver için had-nâ-şinaslık olacağını pek a'lâ bilirim.

Binaenaleyh bu hususta sözü ve takdiri Fransa üdebasına terk ile iktifâ eder ve buraya tercüme-i halini derc eyleyip mütalaa ettiğim âsârı meyanında en meşhurlarından birkaç pareye istihrac ile mümkün mertebe letâfet-i asliyesini ve üslûb-ı mahsusunu muhafaza ederek tercümeye sa'y etmeyi nefâisperestîden ve edebiyat-ı Osmaniyemiz için istifade-i ciddiyeden add ederim.

Şura-yı Devlet A'zâsından Safvetî Ziya

LİSANIMIZ HAKKINDA BAZI MÜTALAAT
{İMLÂ BAHSİ}

(64. nüshadan mâbad)

Kavaid-i sitte-i mezkureden müsteban olduğu üzere bir hurufun meksûr okunması (ya) kuteh-i nakileyle harekelenmesi (elif) hurûf-ı imlasının bulunmasına mütevakıftır: Gizli, şişkin, sivri, baba, paçavra gibi buna binaen bina, bana, sana gibi eskimiş kelimeleri bana sana esirgemek şeklinde yazılmak lazım geldiği gibi gece erken geç, vermek ermek ilh…. Ya ila yazılıp

meftuh okunan kelimeler de ya'sız tahrir edilmek icab eder. Şu kadar ki yemek, demek kelimeleri ya'sız yazıldığı takdirde madde-i asliyesi yalnız (ye) ve (dal) harflerinden ibaret kalacağı ve binaenaleyh emr-i sığası teşkili mümkün olamayacağı cihetle bunların (y) ile yahud birer (ha) ilavesiyle yazılması zaruridir.

Diğer cihetten (ha, hı, sat, dat, tı, zı, ayn, ğayn, kaf) harfleri hiçbir vakitte fatiha-i hafife ile harekelenmediklerinden fatiha-i nâkile harekelenmeleri takdirinde la-celi'l-ihtisar elif harfi hıfz olunur. Kapu, kaba, saban, tavan, aba, haşlamak, tabak gibi. Şu kadar ki han, hanım, havra, havyar haç gibi kelimeler ile yazılan kelimelerdir.

Keza iş bu hurufat-ı gaylenin hurûfat-ı saire ile ittihazında fatiha-i sakile için yine elif takririne hacet yoktur: Bulmak, kalkacak, olarak gibi. Burada her ne kadar mim cim ra harfleri fatiha-i hafife ile harekelenmek lazım gelirse de (kaf) harfi buna manidir. Binaenaleyh ancak kelimesi elif ile ancak yazmak ihtiyarı külfet eylemektir.

Şurasını da arz edelim ki yekdiğerini müteakip, yakalayan gibi birkaç harfin fatiha-i nakile ile harekelenmesi takdirinde her bir harf için elif yazıldığı halde fatiha-i hafife ile müteharrik olması takdirinde her bir harf için bir ha harf-i imlası yazılmaz: meme yine kekeleyen melemek gibi. Buna binaen tarla, yaşamak, yılan, yanaşmak gibi kelimeleri tarla yaşamak, yalan, yanaşmak tarzında yazılmaları lazım gelir.

Melemek kelimesinin melemek suretinde yazılmasına hem dördüncü kaide hem de iştikâk-ı usul manidir. Kekeleyen kelimesi kekeleyen suretinde yazıldığı takdirde her ne kadar başka türlü okunmak ihtimali yok ise de bu da iştikak kaidesine muhaliftir. Kaideyi muhafazaten ayrı yazılır.

Bir harfin mazmun okunması da yukarıda zikr olunan işaretli vav harflerinin bulunmasına mütevakkıf olduğu cihetle: gümrük, kömür, yumurta

dört türlü gül bulup göğerdi. Türk, gönül tarzında yazılmaları iktiza eder. İşte kelimât-ı Türkiye hakkında fakat bir kaide-i muntazama tahtında böylece icra edilecek tadilat sayesinde her kelime birkaç türlü yazılıp birkaç türlü okunmak ihtimalinden kurtarılmış olacaktır. Mesela şimdi arz ettiğimiz gümrük kelimesini (bir kaide tahtında değil yalnız şeklini bellemek) kaf ve ra'nın zammıyla okumakta isek de kaf ve anı müteakib hurûfât-ı zamme, fetha kesresiyle harekeleneceğinden birkaç türlü okunabileceği tabiîdir. Bu halde ise mezkûr kelimeyi görüp şeklini bellemeyen bir müptedi, bir ecnebi değil hatta bir muharrir bir edib-i azam bile acaba teleffuz ettiğimiz gibi "gümrük" okuyabilecektir?

Şu tahrif olunan surette ise lisanını bilen şöyle dursun yalnız hurufat ve kavaidi bilmeyip kıraata yeni alışmış bir mübtedi ecnebi, bile doğru olarak gümrük okuyacağında asla terddüde mahal yoktur.

Vakıa altı harften ibaret olduğuna bakılarak dördüncü kaide mûcibince bir harfin meftuh diğerinin sakin okunacağı makam-ı itiraz da serd olabilirse de (vav) harflerinin sadasız harf olmayıp zamme-i hafife-i makbuza olduğu düşünülüyorsa böyle bir itiraza da mahal kalmayacağı aşikârdır.

Şurası daima pîş-i nazar-ı dikkate alınmalıdır ki zikr olunan kavaidin mer'iyeti alelumûm işaret-i maruzanın istimaline mütevakkıftır. İşaret isti'mâl edilemezse kaideler de bittabi hiçbir hükmü haiz olamaz.

Kelimat-ı Türkiyenin süver-i ıslahiyesini ve binaenaleyh bir kaide-i muttaride altına alınmasını hâvi olan birinci makale burada reside-i hadd-i hitam oldu. Şimdi mevzuu – birinci makalede arz olunan kavaide göre – öteden beri mer'i olan usul ve kavaidimizden hangilerinin tahrifi lazım geleceğinden ibaret olan ikinci makaleye nakl-i kelam etmek lazım gelirse de burada evvel emirde muteber "Malumat"ın 61 ve 62'nci nüshalarında Edirne'den Ahmed Razih imzası tahtında neşr edilen makalede fikrimize

usulümüze muhalif bulduğumuz bir iki ciheti iş bu birinci makaleye zeyl olarak arz ve ba'de maksada şüru' edeceğiz.

Ahmed Razih beyefendi dal gibi telaffuz edilen (tı)ların dal'a adem-i tebeddülünü ilzam eyleyebiliyorlar ki: Mesela (tağ) kelimesini (dağ) diye yazmamalı yine (tağ) suretiyle yazmalı yalnız (taş) kelimesindeki (tı)dan tefrik için nakil-i dal'dan bedel olan (tı)nın şeklini değiştirmeli. Meyva (dad) harfini kabul etmeliyiz: Ota-oda dar- dar tam- zam ve ilh… gibi.

Mumaileyh Ahmed Razih beyefendi dal sadası veren (tı)ların dal'a adem-i tebeddül için hiçbir sebep dermeyan etmedikleri cihetle kendilerinin bu babdaki fikirlerine iştirak edememekte tabiî ma'zur bundan maada gösterdikleri iki suretin her ikisi de ber vechi esbabdan dolayı şayan-ı kabul görünemez:

Evvela telaffuzumuza muvafık olan ve tebdilinde hiçbir mahzur olmayıp muhassenâtı bulunan bir suret-i imla var iken hiçbir sebeb-i makul olmaksızın onu reddederek dal sadâsı veren (tı)ların şeklini değiştirmek lisanın kavaidini beyhude yere teksir ve tahsilini bîhude yere işgal ve tas'ib eylemek demektir. Zaten bu gibi ta'lı kelimeleri birçokları tarafından dal ile yazılması kabul edilmiş ve bu suret ta'mim etmekte bulunmuş olduğundan böyle şekli değiştirilmiş bir (tı)yı kabul ettirmek de iyice müteassir olsa gerek.

Saniyen bu gibi taların yerine (dad)ın kaim olması da tecvizi kabul edilir ahvalden değildir. Çünkü cümlenin malumu olduğu üzere lisanımızda (dad) harfi ekseriyetle (zı) sadâsı vermektedir, zabit, ziya, fezâ gibi bu halde (dad) ile yazılan bir kelimeyi mesela (tam) makamında tahrir edilen (zam) veya (dam) telaffuz etmek hususunda müteredddid etmek tabii bulunduğundan böyle bir tebdilden muhassenât değil belki bir çok mehazir tevlid eyleyeceği bedihidir.

Diğer cihetten mumaileyh Razih beyefendinin (öğret) (göster) (gönder) emirlerine birer ha ilave ederek: (öğret) (göster) (gönder) suretinde yazmak cihetini ilzam ediyorlar. Bizce bu gibi kelimeler yukarıda arz ettiğimiz kavaid

mucibince ha'sız yazılmak lazım geldiği gibi (kesdir) kelimesi de hasız olarak (kesdir) ve daha ziyade telaffuzumuzda tatbik etmek lazım gelirse (ta) ile (kestir) suretinde tahrir edilmek icab eder.

Kezâ mumaileyh (gülmamek) suretinde yazılan (gülmemek)i (kelebek) tarzında yazıyorlar bundan maada (dülger)e (gelir)e birer ha ilavesiyle (dülger) (gelir) suretinde tahrir ediyorlar. Bizce (kelebek, gelir, dülger) kelimelerindeki ha'lar zaiddir. Bunları (kelimenin gelir dülger) tahrir etmek muvâfık-ı usûldür fakat (sevilir) (ve sevildi) kelimelerine birer ha ilavesi hususunda vuku bulan iddiaları kaideye muvafık düştüğü cihetle şâyân-ı kabuldür. Zira her bir fiil madde-i asliyeden iştikak eylediğine ve bunların madde-i asliyesi de (sevile) olduğuna nazaran muzra' ve mazi adetleri olan (dal) (vav, dal, ye) ilavesi halinde iş bu kelimeler (sevilir) (sevildi) tarzında yazılacakları tabiîdir.

İkinci makalemizde fiil bahsinde bu husus hakkında bazı malumat dermeyan edeceğimiz cihetle şimdilik bu kadarla iktifa ederek makalemizin ibtidalarında arz olunan kavaide göre ta'dil ve tahrifi iktiza eden kavaid ve kelimatın ta'yini zımnında kavaid-i Osmaniyemize bir göz gezdirelim yani ikinci makaleye nakl-i kelam edelim:

Selanik'ten: Hüsnü

(Maba'dı var)

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

BİLETÇİ VE AİLESİ

İlkbahar!

Buzların çözülmesinden mütehassıl rüzgâr cihet-i cenubîden şiddet-i fevkalade vezan oluyor. Zirde-i cebelde mürtefi' tepeler hâsıl eden karlar eriyerek dağın eteğinden aşağıya doğru süzülür. Irmak gittikçe yükselir; emvac-ı cesim buz yığınlarını hamilen kayalara çarpıyor! Dehşet!

Irmak üzerinde muhkem kantaralar, yekpare direkler, üzerine istinad ettirilmiş bir cisr-i azim ve bunun ortasında evlad ve aileyle sakin olan bir fakir biletçi bulunur: Haydi! Hey biletçi! İşitmiyor musun? Fırtınanın kelâl-âver manzarası, samiayı tahriş eden müthiş gürültüsü sana te'sir etmiyor mu? Tahlîs-i giribâna sa'y et! Yoksa mahvoldun!

Dil-hıraş bir sadâ! Fırtınadan mütehassıl emvac dağlar kadar yükselerek haneye hücum ediyor. Pek ziyade alçalarak zîr-i turâbda medfun esrar-ı tabi'atı harice izhar etmek istiyor. Biletçi bin hücum-ı mevc arasında zahm-ı müstak-ı günagûn ile hanesinin damına çıkarak müteessirane bir savt ile:

—İlahi! Ey sahib-ül-vücud olan cenab, ah varlığı var olan hakikat! Lütf-ü en'amın gaye ve intihası yoktur! Bize merhamet eyle! Mahv oluruz! Mevt bize takrib ediyor! Emvacın her damlası melek-ül-mevtin pençesi gibi vücudumuzu düçar-ı lerziş ediyoruz! Aman yarabbi! Korkuyoruz! Yavrucuklarımın dağlar kadar dalgalar arasında kaldığını, her birinin me'yusane (…) olduğunu görmek! Of! Bunu hatırıma getirdikçe, buradan yavaşçacık, kendimi emvâc-ı müdhişenin âgûş-ı zamm-ı ihtivasına atmak istiyorum. Fakat hayır!... Öyle ise bizi kim halas edecek? Ya erhamerrahimin şu mahall-i mürtaki'den bu hal-i felaket iştimalimizde ve elhanâne endaz olan beşer yığıntısından ümidimiz olabilir mi? Yüz binleri içinde ancak bir faidesi mevcud mudur? diyordu.

Emvac-ı deha dehşetli yüksek manzaralar teşkil ediyor. Güya ırmak, biçare biletçinin mahvı için rüzgâr ile müttefikan hareket ediyordu. Kantaralar, direkler birer birer cereyan-ı nehre tabi' olarak köprüden infikâk ediyor. Her biri çekildikçe zavallı biletçinin kalbine o kadar endişe-tarî oluyordu.

Bir bey, esbab-ı süvar olarak, cemaatin bulunduğu mahalle geldi. Elinde tutmakta olduğu altın ile malı bir keseyi havaya kaldırarak bülent avaz ile :

—Felaket-zedeleri tahlise muvafık olan kimseye on bin kuruş mükâfat! dedi.

On bin kuruş! On bin kuruş! Bir fakir için az para değil! Haydi kim cesaret edecek?... Herkeste bir sükûnet!... Nehir aheste aheste kesb-i irtifa' ediyor, buz yığınları kemal-i dehşetle köprüye taşıyor. Bu müsademenin hâsıl ettiği sadayı dehşetengiz, zavallı biletçinin nida-yı muharrikanesiyle karışıyor. Rüzgâr, fırtına şiddetini tezyid ediyor! Bey muttasıl:

On bin kuruş! On bin kuruş haydi evletlar! Cesaret! diyordu.

Siyah elbisesi irtikâp etmiş bir köylü dest-i metîninde bastonu olduğu halde takarrüb etti. Beyin kelimat-ı teşvikkâranesi vasıl-ı sımağ-ı cesareti olur olmaz kazazedeleri halas için fedâyı nefs etmeyi tazammum eyledi. Nasiye-i hali cesur ve metin olduğunu i'lam ediyordu. Köprüye nazarını temdid eyledi! Heyhat! Emvacı gittikçe terfi' idiyor, biletçi her dakika mevti kabule hazır, olduğunu kolları arasında sım sıkı tutuyor, zevcesi bîhûş olarak omuzlarına gömülmüş ıztırabât-ı mâlâ-nihaye içinde yuvarlanıp duruyor.! Çocukların kimi ağlar kimi bağırır, imdad-hân olur!

Siyah elbiseli köylü kayığa atlayarak, bin türlü tehlikeye tâb olup mukavemet olup haneye kadar vasıl olabildi! Fakat eyvah! Aileyi def'a-i evvelde nakle kifayet edemeyecekti. Köylü bundan nevmîd olacak mı? Hayır hayır ! Üç defa evet tamam üç dafa melek'ül-mevt ile pençeleşerek haneye gitti! Fakat sahil-i selamete çıktı.

Cesur adam kimdir? Söyleyiniz! Acele ediniz! Bey mi hayır, hayır! İntizar!: Herkes beyin ra'şedârında bulunan keseye medd-i enzâr etmiş! Düşünüyorlardı: Acaba köylü o kadar azim bir meblağa sahip olacak mı idi? Bu bir rüya olmasın?

Bey kemal-i neş'e ve memnuniyetle dedi ki:

—Al cesur adam! Al! Bu sana layıktır, berhudar ol! Pek âlicenâbâne bir hareket! Hakikat! Bey daire-i iktidar dâhilinde olanı icra ile vezaif-i mertebe-i insaniyesi bitamamiha icra etmişti. Fakat köylünün pejmürde elbisesi altında darabat-ı şedidesi istima' edilen kalbi daha âli benziyor. Deyiniz:

— Ben hayatını bazâr-ı iştiraya çıkardım! Fakirim evet evet! Lakin yiyecek ekmeğe mâlikim! Alnımın teriyle kazandığım kuru ekmek bana ıtma'-i lezizeden daha hoştur. Altınlar benim nazarımda hiç hükmündedir. Onları benden daha biçare bulunan (biletçi ailesine) veriniz!"

Selanik'den: Asımzâde Halil Refet

No: **68** **2 Ramazan 1314** **4 Şubat 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Cümlelerimizden şu hâsıl oluyor: Efkâr-ı umumiyece bir fikr-i tâm almak bittabi' ona malik olarak vücuda getirilmiş âsârı kâmilen gözden geçirip bir vukûf peyda etmeye mütevakkıftır.

Zevk sahibi odur ki garb ve acem eş'arını Türk ve Osmanlı edebiyatına tercihte musırrdır.

Yine bazı elsine-i edebiye eshabı bulunur ki edebiyat-ı Arabiye ve Farisîye'den - daha heveskar-ı tahsil iken- ne okumuş ise o küçücük sermayesiyle iktifa etmeye razı olmuştur.

Bu iki eshab-ı tabi'a karşı gelenler, şu üç tarafın müessir-i edebiyesine bir lamiha-i ibtisari kâfi görüp yenilik bulmak arzusuyla Fransızca ile sair elsine-i arabiye mahsulâtını tetebbua hasr-ı evkat etmiştir.

Hepsi, hemen a'ladır. Bunda hoş olmayan belki cidden izhar-ı liyakat etmeye sa'y olmamaktır.

Erbabına göre müsellemdir ki bir memleketin matbuatı senede, ayda, haftada birçok külliyete cilvegâh olabilir.

Bunların, vakıa bir kısmı az okunur bir kısmı temsilat-ı adideye mazhar olur, adeta hazineler teşkil eder.

Bu bir güzel mukayesedir: Fakat iyi düşünelim ki bir muharrir ne vakit şöhret, rağbet kazanmış oluyor?

Bu şeref, kalil-i tasvir ve taklid olmayacak bir zekâ, bir deha izhar edene mi, yoksa dâhil ki, kalemindeki parlaklığı mütalaa olanların mecmuunda hemen bir hiss-i takdir uyandırana mı bahş olunabilir?

Bizim halimize, meydanda olan ihtiyacımıza nazaran her ikisine de şiddetle muhtacız.

*

* *

Her eser bir itibar ve faideye mâ-girân olabilir. Lakin bu faide-i mahdudu ani olmamalıdır. İntişar ettiği mahalden gayri yerlerde de te'min-i faide yardımı olmalıdır.

Hâlbuki öyle eser-i edibler görülür ki velâyât-ı şahane erbab-ı maarifin tenvir-i ezhanı uğurunda kat'â süd-mend olamıyor. Ashabı ise muttasıl neşriyata devam ediyor. Sunûhat-ı mahsul-ı hâmesi herkese bir ma'kes-i im'an olacak zannını medâr-ı müfaharet biliyor.

Acaba bunlara bir işaret eden, biraz nasihat veren bulunmasın mı?

Müntesibîn-i edebimizce bu kabil âsârı kâmilen reddetmek caiz olmasa bile kıymetleri hakkında bir rey beyanı bir diğer takdiri labiddir.

Zaten mazhariyat-ı edebiye meyanında en ciddi hizmetler, bu vadide masruf olacak olan mütalaat-ı sahibedir.

Bunların netaici mesa'îperveran-ı edebe bast-ı cenah-ı tekemmül etmektir.

Bunların muhassenât-ı müstahsilesi kütüphane-i ümmeti, kendi mahsul-ü irfanımızla tezyin eylemektir.

Bunlar içinde ne çare lazım ise mümkün mertebe taharri ile tafsilatını i'taya gayret edeceğiz.

*

* *

Lalettayin bir eser sahibi düşünmelidir. Zihninde bir karar vermelidir demeli ki "şu mebahisi, şu malumatı, şu ebyatı, enzar-ı istifadeye arz ediyorum. Bilen bir derece müstefid olacak, hafızasında biraz tereddütle kalan mahzuzatını takviye eyleyecek, yahut yeni, büsbütün yeni bir vukufu kesbetmiş olacak.

İstida'dına göre bunu taklid eyleyecektir. Şimdi benim hizmetim nasıl ciddi olmalıdır, ne kadar metin esaslarla kurulmalıdır. Zira eserim bir bedreka hükmüne geçiyor. Bunun maddi menfaatten gayri en büyük şerefi de beni daima hayırla yâd ettirmektir. Fakat düşünmeliyim ki bu kisve-i ma'rifete, verdiğim renkler kâfi midir, acaba az zaman zarfında solmayacak mıdır?"

İşte bu kadarcık mülahazatı- eser vücuda gelmeden akdem- nazar-ı dikkatine alacak olan ashab-ı asar, netaic ve tesiratça mutlaka muvaffakiyet yâb olabilirler. Lakin buralarını düşünmeyenler de görülüyor. O sebeple daha evvelki vaadimizi ittihaza muvaffakiyetimiz halinde teşrihat-ı edebiyemiz o boşluklar içinde bir yer tutacaktır.

Bununla beraber bazılarına arz-ı mesa'ide nasıl şevk vermek nasıl mümkün olacağını şimdi biz, daha evvel düşünüyoruz. Çünkü bu bir hülasa olacak ki bir eser ne derecelere kadar cami'-i muhassenât ise içinde bir işaretine, tevsi'-i karihaya, tefviz-i nazara mu'avin ve hâdim olan bir hassâsına tesadüf edilecektir.

Gayretli arkadaşımız, Paris muhabirinin, "İkdam" ve Tercüman-ı Hakikat" sahifelerindeki (hâfât mektupları)da kemâlat-ı garbiyeden yahut fezail-i beşeriyeden hep birer hülasadır.

Hülasa ama, en ra'na çiçeklerin bir goncesi gibidir. Bir güneş görse açılıyor, bir boyun bükerek o hassa-i tevazu' ve kıymet, feyzini lehibb-i âsâna

takdir ettirmek içindir. Sonra açılır, sular zannedersiniz, hayır ruhu en güzel çehrelere, en dilruba genç kızların saçlarına taravet ve ziynet bahşeder.

KORFU'DA HAYAT

Onun içinde biz…Soğuktan eser yok.. Ağaçlar portakal danelerinin pek latif kokularıyla mua'ttar… Hava İstanbul'un sonbaharını taklit ediyor.. Çemenzâr en tabb ve en yeşil bir libasla mülebbes… Ortalık bahar-ı daimî içinde… Şehrin gürültüsünden kurtulmak isteyen kimseler arabalarına atlayıp soluğu hariçte alıyor… Yollar o kadar güzel ki tarif olunamaz… Her iki taraf küçük fakat rayihadâr ağaçlarla mestur… Araba ortada gidiyor… Uzaktan bir çan sedası geliyor… Bu çan iki saat mesafede olan bir dağın taa zirvesindeki manastırın çanıdır… Güya yüksek bir mevkide edilen ibadetin tesiri başka imiş gibi ekser ibadetgâhlar en yüksek yerlerdedir… Belki de bunun sebebi sakıt ve masumiyet-i tabiyeyi ifade-badî olabilmesi muhtemel olan şehir hayatından uzak kalmak içindir!!

Bu ada ahalisi eski efkâr ve eski mütalaatı muhafaza etmişlerdir… Vakıa Avrupa hayatı taklid edilir… Fakat yine hissiyat-ı âşıkaneleri bâkidir… Hele şehirden biraz müba'id edildi mi, hayat bütün bütün değişir. Her yerde masumane bakışlara tesadüf edilir. Musikiye ise o kadar inhimam vardır ki anlaşılamaz. Hepsi âşık, cümlesi sahib-i kalb… Gece saat alafranga on buçuk olur… Herkes uykuya dalar… Fakat hariçte yani sokaklarda teganniyat eksik değildir. Birkaç mahalattan dörder beşer ayrılarak musiki iştigaline girişirler… Birisi veya ikisi gitar çalar, diğerlerinin ellerinde yine başka türlü bir çalgı vardır… Bir kısmı ise teganniye memurdur… Bunlar birleşirler. Kendilerince (mukaddes) addedilen bir hane veya apartmanın önünde veya civarında ahz-ı mevki ederler… Âhenk başlar. Uyku arasında bu sada ile uyanmayan kalmaz… Böyle bir ahenk ile herkes uykusunu terke hazırdır… Hele uyanması lazım gelen kimse hepsinden evvel uyanır. Elbet mehtap da vardır. Penceresini açar. Arkasındaki beyaz ve perişan bir haldeki geceliği rüzgârın telâtımıyla uçan saçları delikanlıların şarkılarına pek güzel nakarat

teşkil eder… Muganniler içinde birisi daima evvel teganni eder… Ve onun sesi biraz fazla titrer… Bunu anlamak için ise o kadar sarf-ı ikdama hacet yoktur… Pencerenin önünde olan sahip olan budur… Bir zaman gelir ki pencerenin önünden dahi gayet latif bir gitar sadası işitilmeye başlar… Her tarafta aynı manzaraya tesadüf olunur… Keza bir yerde bir balo verilir. Pek çok müdavim bulunur… Bunların içinde kısm-ı küllisi mecburi olarak gelmiş oldukları şu hane veya apartmanı ve mekânın tezyinatı olan kâzib ve müstehzi tavırları, muameleleri zemmederler… Genç olanlar tabii Avrupa âlemlerinden daha memnun kalmak mecburiyetindedirler… Fakat bu mecburiyetle beraber sahib-i his olmaları, yani olanlara tesadüf edilebilmesi nazara pek garib görünüyor..

-Akşamları alafranga saat dörtte (Kastrad) dedikleri bir rıhtım vardır ki tulû' hemen üç çarık imtidad eder. Bir tarafı müceddeden inşa edilen haneler, diğer tarafı denizin mai çehresi ile muhattır…

Uzaktan Arnavutluk sevahili bir duman içinde nazara çarpar… Şehrin manzara-i hariciyesi öne doğru çıkmış olan atik bir kal'anın tazarrusuna muallâk bir fener ile daha parlak bir suret alır… Kal'a derununda müteaddid kışlalar olup ön tarafında bir de belediye bahçesi mevcuttur… Şehrin ebniyesi İngilizler zamanından kalma ve İngiliz sistemi üzeredir….

Korfu'dan bir saat araba ile çıkıldıkta gayet latif bir yolu takip eden züvvâr, Avusturya İmparatoriçesinin sarayının bulunduğu köye- ki (Gastori) derler- müteveccih bulunur… Letafet-i mevkiyece bu köyceğizden şairane bir mevki' olamaz… İmparatoriçenin sarayı yüksek bir noktada olup aşağıya bakıldığı zaman ufuk ve yeşil ağaçlar arasında kalmış olan (Gastori) karyesine tesadüf edilir… Bu ağaçlar meyanında bazı köşklere tesadüf edilir ki tabiatın en tabii bir surette hüküm-fermâ olduğu şu mevki'-i rûh-efzâya şehirlerin âdât ve iğtişâşat gûnâgûnunu getirmiştir. Akşam üzeri o latif ağaçlar altında kalan zümrütten yeşil çimenlere çıkan bir âşık-ı tabiat ise, otlukları arasında taşıdıkları ve testileri doldurmaya giden genç ve masum çehreli köylülerin etvar-ı bahtiyaranelerine hayran kalmaktan kendini men' edemez…

Bu köylülerin hepsi de musikişinastır… Mamafih o güzel yerlerde öten kuşların latif teraneleriyle köylü kızlarının muhtasar ve muhrik İtalyanca şarkılar akşamın letafeti mahzunanesini tenşid eder. O aralık karşıdan bir çift âdem zuhur olur… Bunlar şehirlidirler… Açık renk fakat ceketleriyle sarı pantolonları ve dizlerine kadar uzayan av (…) kollarındaki çifte, sayyad olduklarını- ne sayyadı oldukları bilinemez!- imaya kafidir…. Köylü kızlara takarüb ederler… Şu iki nahiye beyninde ama ne fark vardır!! Köylüler verilen suallere pek doğru ve ciddi cevaplar verirler… Şehirli şıklar verilen cevaplara gülmekten katılırlar…

Beş on dakika mürûrunda hemen robdöşambırlarıyla köşklerinden atılıvermiş olan birkaç matmazel ve madamlara tesadüf edilir… Bunlar da havanın latif ve mehtabın parlaklığından bilistifade bir ağaç altına otururlar… Deniz ayakaltında fakat mai bir çehre ile değil belki ayın donuk ziyasını taklid etmekte bulunur… Bir uzun şapkalı şahıs matmazellere gitarelerini getirir… Bir hizmetçi de (pelerin)lerini tutmaya memurdur. Ahenk başlar… Köylü kızlar kimisi bir küçük kuzu ile kimisi de bir genç köylü ile etrafa dizilirler… Çünkü köylü olmakla beraber ahenge hayrandırlar… Şık mösyöler ise tabii bir meclise gelmekte te'hir etmezler… Bu meclis şu suretle in'ikâd ettiği esnada civar köşklerden atılmış olan ecnebiler. Yani tebdil-i hava için oraya gelmiş bulunanlarda arz-ı çehre-i ibtisam ederler… Artık Korfu çemenzarının şu küçük kıt'ası üzerinde o gece ne garip kelimelere tesadüf edileceği tasavvur buyrulsun… Hengâm en parlak bir hale geldiği zaman iki faslı orada isbat-ı vücud eder… Bunların vürûdu oturanlarca mucib-i hayret olmaz… Zira münasib ve muhabbet vardır… Bir tarafta oturan üç dört İtalyan, İtalya âlemlerinden, sairleri de kendi memleketlerinden, bahsettikleri sırada iki fesli kimse de sevgili İstanbul'larından ve Çamlıca ile şu mevki' arasındaki mukayesattan bahsederler… Vakit geç olur… Herkes hanesini arar bulur… Fakat Korfu'da geceyi tamamen gezerek geçiren hiç eksik değildir… Alafranga gece saat on ikiden sonra nereye çıkılsa çift çift mahlûklara tesadüf edilir… Mamafih bu kimseler ertesi akşam verilecek balodan da geri kalmazlar… Daima şehirde oturanlar hayat-ı âşıkanelerinden bahsi için o kadar uzaklara gitmeyi ihtiyar etmeyip (Kanon) mevkiinde birleşirler… Çünkü

bu mevki'i letafetçe dünyanın en güzel mevkilerindendir… Çünkü Korfulularca (Kanon) vekayi'-i hikâyat ve müteaddide ile mâlî olup bu hikâyat arasında da ehemmiyet-i mahsusa kazanmıştır…

Sahib-i nam ve şöhret olan familyalar misillû orta derece olanlar dahi havanın letafet-i daimesinden müstefid olmak için burada kır âlemi yapmaktadırlar… Araba tutmaya iktidarı olmayanlar dahi yayan olarak – fakat daima çift çift- gelmek muta'dındadırlar… Yollarda küçük küçük köylü kızlara tesadüf edilir… Bu kızlar ellerinde tuttukları çiçekleri gelip geçenlere takdim ederler… Çiçekler daima mevcut olan gülleriyle portakal çiçeklerinden ibarettir… Bu çiçeğe mukabil kendilerine birkaç para verilmek adet olmuştur ki işte şu adet sayesinde bir familya geçiyor. Bu kızcağızların yüzlerinde olan nûr-ı ma'sumiyet ve beşâşet-i insaniyenin kalbine ferah verir… Ömürleri yeşil ağaçlar altında saklı olan küçücük hanelerine kuzularıyla, ördek yavrularıyla geçer… Tabiatın çehre-i latifi bu kız çocuklarının çehresinde mün'akistir… Hayat-ı cavid asıl onlardadır… Akşama kadar şevk-i sürûr içinde koşuyorlar… Kanaatkârdırlar… Şehirden gelen tüylü şapkalı sıkı kostümlü madamların başka türlü nazarlarıyla hitabet-i ecnebiyelerini deruhtâr ettikleri zaman başka türlü hayat ile başlayan, ru-yi arzda keza başka türlü adamlar olduğuna kani olurlar… Burada bir adet daha var… O da oynamak yani danstır… Her kısım aile dansa pek münehhimgedirler… Köylerde kendi usullerince oynarlar… Bir ağaç altında nevaleleriyle ve her dürlü levazımatıyla yer tutmuş olan Avrupalı bir familyanın sermestane bir halde dansları arasında köylülerin biraz uzaktaki oyunları manzarası pek garip olur… Buranın kışı asıl eğlence zamanıdır… Hava gayet latif.. Çemenzar zümrüt her taraf gülmekte… Ruhta sıkıntı yok… Gözde mahalleri erkek ve kadın ile mâlî… Müteaddid taraftan muhtelif ahenkte gitar sadaları gelmekte… Bir köşede hazin bir nazara nazire yapan bir gitârâ teranesi- ki genç bir matmazel tarafından vücuda getirilmektedir.- Diğer tarafta uzun kahkahalar… Bir ağaç kenarında bir at dinliyor. Daha henüz getirdiği kavalyesinin zaman-ı vürûduna muntazır… Öbür cihette arabalar dizilmiş…

Diyebilirim ki Korfu hayatı- musıki ve muhabbet ile güzerân etmektedir… O muhabbet ki sonunda acı acı hatıralar, ateşli gözyaşları, uzun

düşünceler tevlidiyle çekenleri bir hâl-i garbiye sevk eder… Fakat çare yok… Korfu gençleri muhabbetperest, hayatperver olmaya mecbur… Çünkü buranın yeşil ormanlarıyla çemenzârında ve semasının mai renginde bir sır var.. Buraya gelen buranın berrak havasını teneffüs eden o havanın sırrına esir olur… Gecenin latif sükûneti arasında biraz sokağa çıkmayı ondan sonra da ya bir bahçeye veyahut bir meşhareye koşmayı istiyor… Bunu istedi mi ormanların sırrı da yavaş yavaş biçare(…)üzerine icra-yı nüfuza başlıyor… Nihayeti ne? Heyhat!! Heyhat!!

Korfu Başşehbenderhanesi Vekil ve Kançıları: Harabi

BİR LEVHA-İ HAYAT

"…" Sekiz yaşında bir yetim idi. Aile olarak yalnız bir hemşiresini tanıyor, veledin muhabbetinin ne olduğunu henüz bilmiyordu.

Muhidd-i saadeti içinde ilk açtığı dide-i masumanesine tesadüf eden validesinin latif çehresine melekâne bir tebessüm fırlatmıştı.

Ah!..peder, bir ay evvel bir gurup vaktinde güneş kainata veda ederken o ve ailesine son vedaını icra etmişti. Zavallı kadın pek muztarib idi.

Bir taraftan zevcinin muhabbeti kalbini dağdâr ediyor, diğer taraftan- henüz hiçbir şeyden haberdar olmayan- çocuğun âtisini düşünüyor, hazin hazin ağlıyordu. Nihayet bu ıztırab-engiz tefekkürler biçareyi pister-i istirahate serdi.

Baharın sisli bir sabahı idi. Güneş, bu kesif sisler arasından donuk şuaını yüksek dağlara serpiyor, oralarda hafif bir parıltı teşkil eyliyordu.

Zavallı valide, son nigâh-ı müşfikânesini gehvâre içindeki çâkerparesine atfediyor, o da latif latif tebessüm-nisar oluyordu. Ah! Masumiyet!..

Bu bedbaht valide, çocuğunun latif bir çimenzarda çıplak ayaklarıyla koştuğunu görmemiş… Bir defa kolları arasına alıp sıkamamış… O, saf yanakları üzerine henüz bir buse kondurmuş… Bir validenin en birinci emeli

olan “Anne!” sadâ-yı dil-nevazesinin o küçük dudakları arasından çıktığını işitememiş…

İşte “…” ile hemşiresi bu zamandan itibaren yetim kalmışlardır. Ahırkapıda, bir harabe-zârın orta yerinde, pederlerinden kalan bir hanede oturuyorlar. Manzara-i hariciyesi bu kümesten ibaret olan bu hane, baykuşlara yuva olmuş, oturulabilecek yalnız bir odası var idi. Yırtık bir minder, kırık bir mangal, bir de kırık bir testi, odanın başlıca tezyinatından ma’dud idi. Denize nazır bir penceresi var, onun da camı, çerçevesi kalmamış. Yakacak kömürleri yok. Rüzgâr şiddetle vezan oluyor, pejmürde elbiselerinin arasından sine-i masumanesi okşadıkça zavallı çocuk titrer, kollarını açan hemşiresinin kucağına atılır, o da göğsü üzerine sıkı sıkı bastırır. O mini mini ellerini hemşiresinin koynuna sokar, biçare kızcağız da soğuktan morarmış olan yanaklarını hararetli buseleriyle ısıtmaya çalışırdı.

“….” gündüzleri cami’i kapısında dilenir, kazandığı birkaç para ile hemşiresini beslerdi.

Ah!.. Dilenmek bu çocuğa güç geliyordu. Bazı günler sabahtan akşama kadar ettiği ricalara karşı on para alamadığı gibi tekdir de olunurdu, işte o zaman gözlerinde titreyen eşk-i te’sire hafif bir mecra verirdi.

Dilenmeyecek idi; lakin kendi gibi dilenci bir kızla o küçücük kalbinde hâsıl olan manevi bir irtibat onu oradan ayıramıyordu. Seneleri ilerledikçe bu irtibat muhabbet derecesini buldu. Evet, bu kızı seviyordu, fakat sevdiğinden ziyade de seviliyordu.

Şükûfe-i hayatının on dördüncü bahara karşı açıldığı zamanda idi, geh uzun tefekkürlere, medîd tahayyüllere koyulmuştu.

Arkadaşlarının, ellerinde bir kitapla konuşa konuşa mektebe gittiklerini görürdü. O anda kalbini tırmalayan bir hiss-i ıztırarperver zavallıyı muzdarib ederdi. Akşamları gelir, pencerenin önüne oturur. Gözlerini kâh Marmara’nın saf köpüklerine diker düşünür, gâh o nazar, semanın meçhul noktasında ilişir, kalır, yine düşünür.

Tahayyülatını istikbale doğru uzatır, orada kalbini tenvir edecek sönük bir ziyâ-yı emele bile tesadüf edemez.

Sema-yı istikbalinde dolaşan mazlum saha-i biçarelerin ileride hayatını tedhiş edeceğini anlar, korkardı.

İstikbali düşünür, müthiş girdbarlar içinde yuvarlanan hayali gözünün önünde dolaşmaya başlar. O zaman bir bükâ-yı medîd uzun kirpiklerini ıslatırdı. Şu bulunduğu hal ile kalbinde beslediği muhabbet arasındaki zıddiyeti düşünür onu bahtiyar edemeyeceğine hükmeder, me'yus olurdu.

Zavallı çocuğun kalbi daima bu ızdırab altında eziliyordu.

Artık dilenmekten, o meş'um san'attan, vazgeçti. Bir kunduracıya çırak oldu. Sa'y ve gayreti sayesinde beş sene zarfında mükemmel bir kalfa olabildi.

Kazandığı para kendi ile hemşiresini pek güzel idare ediyor, fazla bile geliyor.

Bir cuma günü idi. Makriköy'üne gezmeye gitti. Bu mevki'-i dilguşâyı ilk gördüğü içün her türlü bedi'inden istifadeye çalışıyordu.

Birdenbire iki mai gözden çıkan iki nazar-ı âşıkane altında zavallı genç titredi. Evet, o idi yaklaşmak istiyordu, lakin vücudunu istila eden bir ra'şe onu yürütmüyor.

Bir müddet durdu. Bütün kuvvetini toplayarak ilerledi.

-Vay!.. Sen hâlâ dileniyor musun!... dedi başını öğüne eğerek:

-Evet … diyebildi.

O anda gencin bütün hatırat-ı maziyesi gözünün önüne geldi.

Mazide beraber dilendikleri zamanı, yekdiğerine olan muhabbetleri için ağladıkları o evân-ı tufuliyyeti tahattur etti.

Her ikisi de ağlıyor, hiç birisi bir kelime söyleyemiyordu. Bir müddet sükûttan sonra… Haydi bize gidelim!... dedi.

Eve geldiler. "…" Macerayı hemşiresine anlattığı zaman onun da gözleri yaşaradı.

Bir hafta sonra idi, ki bu iki genç tezevvüc etmişlerdi.

Fersude iki kalbin ne ulvi bir muhabbeti!..

Kâzım Hüzni

LİSANIMIZ HAKKINDA BAZI MÜTALAAT
{İMLA BAHSİ}

[65. Nüshadan ma'bad]

İsim bahsi.- Burada ibtida telaffuz ve kavaide tatbika tahrif edilmesi icab eden (ler) edat-ı cem'i vardır. Alelumum kelimeler hareke-i hafife ve sakile ile müteharrik olduklarına göre isimlerin cem'i de (ler) ve (lar) ile olması lazım gelir. Bu, bir takım zevat tarafından kabul ve istimal edilmiş ise de ta'mim edememiştir. Hâlbuki bu vecihle yazılması şive-i lisanımıza muvafıktır.

Saniyen, ism-i mekân ve ism-i tasvir edatı olan (lik, lık- cek cak)de birer ya ilave edilmelidir.

Bundan maada bir, dört, dokuz, kırk, altmış, yetmiş, seksen, doksan sayılarının bir dört, sekiz, dokuz, kırk, altmış, yetmiş, seksen, doksan suretine tahavvülü ve yigirmi kelimesindeki kef kef-i yayi olduğundan bunun için kabul olunacak kavl ile tahriri iktiza eder.

Bu tadilat birçokları tarafından –göz alışmadığı için- hoş görünmeyecektir fakat böyle cüz'î bir müddet istimal ediliyor da ta'miminde gayret olunursa hiç şüphe edilmemelidir ki telaffuza kaideye mutabık ve muvafık olan bir tarz-ı imla lisanımızın cidden ıslahını arzu buyuran zevatın mazhar-ı hüsn-ü kabulü olacak ve az zamanda pek çok terakki edecektir hatta muterizler bile bu vecihle yazmaya kendilerinin mecbur olacaklarını göreceklerdir. Buna misal olmak (kangı) kelimesini gösterebiliriz bu kelime (hangi)şekline tahrif edildiği zaman birçoklarının mazhar-ı kabulü olmuş ve birtakım nabeca itirazâna da hedef edilmiş idi. Halbuki bugün istimal o derece de ta'mim etti ki evrak-ı resmiyede bile (kangı) kelimesine tesadüf etmek mümkün olamıyor.

Bu itirazatın mucibesi ise iyiye kötüye itiraz etmeyi itiyat etmiş olmaklığımızdan başka bir şey değildir.

Şurası gariptir ki: Bu gün (bü-tün) kelimesinin (bü-tü-n) suretinde yazılmasına itiraz ediyorlar da ayn vezni kafiyede bulunan (tü-tü-n)kelimesine hiçbir kimse itiraz etmiyor. Bunun sebebi ise (bütü-n)kelimesinin (bü-tü-

n)yazmaya alıştığımızdan başka bir şey değildir. Eğer (tü-tü-n) kelimesi de vaktiyle (bütü-n) gibi (tütü-n) yazılmış olsaydı şimdiki (tü-tü-n)bize daha doğrusu muterizlere fena gelecek idi

Demek istiyor ki bu tadilat ve tahrifatın yeknazarda hoş gelmemesi gözümüzn alışmadığı içindir. Yoksa hakikat halde tadil arzu olunan suret elbette yazılışı başka okunuşu başka olan ve hiçbir kaide tahtında bulunmayan tarz-ı imlamızdan daha iyidir.

Hazır isim bahsinde iken şurasını beyan edelim ki (ne-ler, ne-dir, ne-den) kelimelerinin gerek böyle ha ile ve gerek ihtizar için ha hıfzedilerek (nelerden neden) suretinde yazılmalarında hiçbir beis yoktur. (ancak) nedir yahut (ne-dir) kelimesindeki (dir) edat haberine-meksur okunmak için- bir ya ilave edilmek lazım gelir.

Zikrolunan edat-ı haberin – yalnız bu kelimede değil lâhik olduğu – her kelimede ya ile (di-r) suretinde yazılması lazım geleceği yukarıda arz olunan kavaidin mütalaasından müstefid olur. Fakat bu surette yazmakla da tamamiyle telaffuzumuza tatbik etmiş olamayacağımız da lisanımıza vakıf olanlar indinde malumdur. Mesela (Ali güzeldir, Felan şey azdır) denildikte (di-r) yazıldığı gibi telaffuz edilir. Fakat: (Ali gitmiştir, falan şey çoktur, şu tavuk ölüdür, Mehmed büyüğüdür) dediğimizde (di-r) edatı birincide (tir) tir ikincide (tur) tour üçüncüde (dur) dur dördüncüde (tür) tur diye telaffuz olunur.

Biz bunu nazar-ı dikkate alarak edat-ı haberi eşkal-i muhtelifede yazmak taraftarı olmadığımız cihetle kaideyi muhafazaten bir türlü fakat meftûh okunmak için (ya) ile yazacak ve telaffuzu kaideye feda edeceğiz.

Bir de ne kadar tevcihle nasıl kelimelerinin bu surette yazılmaları dördüncü beşinci ve üçüncü kaideler mucibince telaffuzumuzun gayri bir surette okunmalarını mucip olduğu cihetle bunların ne keder yahut (na kadar) ne vecihle yahut (ne vechiyle) suretlerinde yazılması lazım geldiği gibi nasıl kelimesinin de yukarıda arz edildiği vecihle nasıl surette yazılması iktiza eder. Zira nun harfinin hafif okunması için elif ile ve (sad)dan sonra (ya) bulunmazsa meftûh okunacağı cihetle ya ile yazılmak kaidedendir.

Sıfat- Yukarıda arz olunan kavaide tevfikan büyük, küçük bütün, kırmızı, dolu, budala…sıfatlarının büyük, küçük, bütün, kırmızı, dolu budala… tarzında yazılmaları lazım gelir.

Bu gibi kelimelerden ma'ada a'dad ve safiye kaidesi de bir dereceye kadar muhtac-ı ıslahdır. Malumdur ki Türkçe sayılanların ahirine sakin nunlu (ncı) edatı getirilerek i'dad ve safiye yapılır: Birinci, ikinci, üçüncü, onuncu gibi.

Şimdi şu kaideye tatbikan iki, altı, yedi gibi ahiri harekeli olan a'dad-ı asliyelere (ncı)edatını getirelim. Kaide ikinci, altıncı, yedinci olacağı bedihidir. Hâlbuki biz bunları hiçbir sebep ve makul olmaksızın kaide hilafına olarak ikinci, yedinci diye yasız yazıyoruz. Bizce evvela şu üç 'adat-ı asliyede ya hıfz olmamalıdır. Saniyen bir üç beş on gibi son sarfı sakin olan a'dâd-ı asliyede (ncı) lâhik vav harfleri getirilmelidir. Birinci, beşinci, üçüncü, onuncu gibi.

3

Terkibler-Yukarıda bir kelimenin meksur okunması (ya) mazmum okunması da-zamme makamında istimal edilmesi lazım gelen – işaretli vav harflerinin bulunmasına mütevakkıf olduğunu söylemiş idik. Hâlbuki kaide-i Farisiye ve Arabiye üzere yapılan terkib izafi ve vasfiyelerde muzaf ve mevzufun ahirinde mezkûr harfler bulunmadığı halde meksur ve mazmum okunmak kaidedendir. Bu ise kavaid-i maruzayı- lisanımız da bunu terkibler kesretle istimal edilmekte bulunduğundan- hükümsüz bırakmaktadır. Bunların meksur ve mazmum okunması için lazım gelen hurufatı ilave edilecek olursa terkib izafi ve vasfi kavaidi ihlal edileceğinden caiz görülemeyeceği gibi zikr olunan mahzurdan dolayı alî hale ibkası da hiçbir vecihle tecviz edilemez. Binaenaleyh her ikisinin de ahkâmını muhafaza eder bir usul ittihazı taht-ı mecburiyetindedir.

Fikri acizanemizce bu babda en münasib usul gerek mevsûf ile sıfatın aralarına şöyle (-) bir işaretin vaz'ıdır. İşbu hat sayesinde zikrolunan mahzur bertaraf edildikten maada terkib-i izafi ve vasfiyeleri de katiyen tayin edildiğinden istimalinde lisan-ı tahsil için pek büyük faidesi görüleceği tabiîdir. Binaenaleyh iki kelime arasında bu işaret görüldüğü halde birinci kelimenin son harfi meksur ve mazmum okunmak iktiza eder. Hangi kelimenin meksur

ve hangisinin mazmum okunacağı malumdur: Bab'ül-enf. Salif'üz-zikir.Hurşid-dervişân Feyzan- miyah gibi.

Kaide-i Türkiye üzere yapılan terkiplere gelince: terkib-i izafilerde muzâf-unileyhlerin ahirine bir ya getirerek istimal eylemek mümkün ise de şimdi arz olunan işaretin bunlara da teşmil bir tarafdan lisanın ihtizarlığı muhafaza edilmekle beraber diğer taraftan da alelumum terkiblerin bir kaide altına alınmasını müstelzem olacağından daha muvafıktır. Şu kadar ki Arabi ve Farisi üzere yapılan terkiblerde son harf meksur okunduğu halde Türkçe terkib-i izafilerde son harfin mâkabilindeki harf-i meksur okunur. Ön-divari gibi zamir- zamir-i şahside (biz, siz)e ve bunların tasrifatından lazım gelenlere birer ya ilave etmek ve sana, bana yazmak lazım geldiği gibi zamir fiili lâhik olan kelimelere de zamirden evvel ve ahirinde harf-i imla olmayan kelimelere zamir-i izafi lâhik icab eder. Geldim, geldik. Kitabım, kitabın……gibi.

(Mabadı var)

Selanik'den: Hüsnü

İMLA BAHSİ

Azizim Tahir Bey!

Beş on senedir imlamızın uğradığı tahavvülat eli kalem tutanları şaşırtacak mertebeyi geçti. Nasıl geçmesin? Her yazıcı bir imla müçtehidi kesildi.

Bu sözden imla mebahisatına taarruz ettiğim anlaşılmasın. Bu mebhasatın devamı beni hakikaten memnun ediyor. Ta'rizim şunadır ki: Biri çıkıyor, edat masdar olmakta hiçbir mahzur tebeddülünde hiçbir lüzum olmayan (mak)ı beğenmiyor, (alma-k) yazıyor. Lisanımızı bilip öğrendiğimizden beri tanıdığımız edat-ı masdarı tahrib ediyor. Sonra (alma-mak)da (alma-dı)yı (almedi) yazıyor. Daha bunun gibi yazıyor. Daha bunun gibi yekdiğerine taban tabana duran tenakuzlar böylelerinde bir fikr-i ıslah aramak beyhude.

Bir zaman yevmi gazetelerin bir de bu bahse sütunlar tahsis edilmişti. Vaz' ettiği kaideleri tarif ve tavzih edenlerin yazdığı kelimatın imlası o kaidelere tatbik edilemez olduğundan mütâliînin güft ü gûsuna ba'is olmaktan başka bir semere iktâfını temin edemedi. Hâsılı imlamız çekiştirile çekiştirile kördüğüm haline getirildi. Açabilene aşk olsun.

Mamafih şu hal bizi büsbütün nevmid etmemiştir. Hele (Malumat)ın bir zamandır bu mes'elede takib ettiği meslek, sarf ettiği mesai, mevcud olan ümidimizi kavileştirmiştir.

Bu haftaki nüshasında (Ayn. Faruk) imzalı makale sahibinin dermeyan ettiği mülahazatı her fikr-i selim kabul eder. Öyle ya! Eslafın i'lam olduğunda şüphe olmakla beraber imlamız hususundaki müsahameleride nakabil-i red ve inkâr olduğu âsârı delaletiyle sabittir. Pek çok muharrirat atikada aynı kelimeyi muhtelif şekillerde yazmış olduklarını gördük. Hatta bugünkü muhafazakârların pek de hoşuna gitmemekte olan (almadı, gelmedi, dokunmadı) şeklinde yazılmışlarına da tesadüf ettik.

Hal böyle iken imlamız hakkında eslaf-ı kiramımızın lazım olan himmeti sarf etmiş olduklarını iddia etmek manasız olur.

Mecmua-i Ebüzziya'nın 58, 59 numaralı nüshalarında dahi (İmla bahsi)ne tesadüf olunur. Muharrir-i muhteremin her vadide takib ettiği meslek ciddiyet ve samimiyet yüreğimizde ötedenberi bir mecbuliyet uyandırmış olduğundan bu makalelerini dahi bir ihtiram-ı vicdanî ile birleştirse de bazı noktalarda istizaha mecbur kaldık:

(Tağ, tavul, tokuz, tolayı) ve bu gibi kelimelerin dal ile (dağ, dokuz, tarzında yazılmalarını hoş görmeyerek" bu tabirat suhûlet-i kıraat için mi yoksa şive-i tekemmülde ilzam-ı zarafet için mi ihtiyar olunuyor öğrenmek isteriz?" buyruluyor.

Zann-ı acizaneme göre bu hem suhûlet hem de kavaide muhafaza-i intizam ve mazbutiyet için ilzam olunur. (Ayn. Faruk) bey bu ciheti makale-i maruzasında pek güzel tayin etmiş:

Hurûfatı ve sadalarını iyice öğrettiğimiz bir çocuğa veya bir ecnebiye (tağ, tolayı, ilh) kelimelerini okutalım. Bakalım hangisi muvaffakiyeti temin edebilir?

(Tolayı, tağ) yazdığımız surette (tı)harfinin şu hale göre muvafık istimali tayin etmiş oluyor. Bu böyle olunca elsine-i ecnebiyeden alıp da kendimize mal ettiğimiz kelimelerde (tolayı) ve emsalindeki (tı) harfinin sadasını verecek olan harfleri (tı) ilemi (dal) ile mi yazıyoruz? Burası muhtac-ı tedkiktir. Mesela:(Doktor). Zannederim ki (doktor)daki (do) (tolayı)daki (do)dan zerrece farklı değildir. Öyle iken yine (dal) ile yazıyoruz. Bu neden?

(Tam) kelimesi (dam) şeklinde yazıldığı halde mevcud olan iltibas mahzuru (tı) ile yazılmasındaki mahzurdan ahf gibi görünür. Çünkü: İltibas bir çocuk veya yabancı okuduğunu anlayacak mertebeyi bulduktan sonra vücud bulur. O vakit siyak ve sibak-ı ifade bunun mahzurunu hiçe indirir. (Damın kiremidi aktarıldı) (Dağın tepesinden yuvarlandı bin parça oldu) cümlelerinde iltibasa mahal tasvir olunabilir mi?

(Tolayı)yı (dal) dal ile yazanlar bu tariki istihsan ve iltizam edenler (tolanmak, tolmak) kelimelerini dahi (dolanmak, dolmak) şeklinde yazmaktadırlar. (toğru)yı da (dal) ile yazdıkları gibi (toğmak)ı dahi (doğmak) şeklinde yazıyorlar. İmdi bunlar hakkında mir-i müşarileyhin daha kanaat-bahş adla istemekte hakkımız olabilir.

(Giru)nun (geri) yazılmasında dahi varid olduğu dermeyan olunan iltibas mahzuru mefkuddur. Buna mukabil söylenildiği gibi yazılmak tedris ve tedrisatta kolaylık var: (Aldatıldığını anglayınca geri verdi) (geri versek almazlar)cümlelerinde olduğu gibi.

(Başke)nın (başka) yazılmasında dahi aynı hal vardır.

Türkçede bir kaide-i ihtizar bulunduğunu teslim edelim. Fakat bu kaide muhtac-ı ihtisar olan kelimelerin cümlesine tatbik olunuyor mu? Olunuyorsa bilataharri hemen hatırımıza geliveren ve birçok emsali daha bulunması me'mul olan (anlamak, aramak, dağlamak) gibi kelimeleri niçin bu kaideden hariç tutulmuş, çünkü: Mademki bir kaide mevcuttur, ona müra'at ıztırar bulunmadıkça vacibdir.

(İçün) edatını şimdiye kadar. hiçbir zaman (içün)tarzında yazmadım. Fakat (Resimli gazete)de birçok def'alar gördüm. Vehleten nazarıma hoş görünmedi. Fakat bilahare düşündüm. Bunun farisinin (çün)ünden alındığı neme lazım? Biz anı kendimize mal etmişik. Telaffuzumuza, şivemize

yazmak da zarar. (İçün) yazmak daha muvafık. Çünkü: Söylediğimiz gibi yazmamakta bir zaruret yok. Yazmak dahi mahzur olmakla beraber lisanımızı öğreneceklere çocuklara, çocuklarımıza suhulet ziyade.(Su içün kasavet çekmeyin yağmur mevsimi yaklaştı) cümlesindeki (içün)dür. İçmek mastarından cem'-i muhatib olan (içing)i zannederim ki hiçbir yeni imlacı kef-i bedel nun ile yazmaz. Bu surette dahi (manayı maksud ile mana-yı münfehim arasında) bir mesafe kalmaz ki hatta bunu mesahaya endaze-i 'ukul tahmil edemesin. Tahfifen yarılan (içün)leri dahi zaten (çin)diye telaffuz ede geldiğimizden öyle yazmalıyız.(Emzik) kelimesini (emzi-k) şeklinde yazmak hoş görülmemiş. Bunu ve bunun gibileri (emzik) tarzında yazmakta tarz-ı kadimi muhafaza etmiş olmaktan başka bir faide yok. Halbuki (emzi-k) suretinde yazmakta ise çocuklarımızı kolay ve çabuk öğretmek gibi azim bir menfaat mevcud. Elbette (emzir) dahi (emzi-r) şeklinde yazılmalıdır.

İstizahat ve maruzat-ı acizanem şimdilik burada tamam oldu.

F. İbrahim

TASFİYE-İ LİSAN-I OSMANÎ

Geçende lisan ve imla meselelerine dair yazdığım nacizane makale muhterem Malumat'n lütf-ı müşevvikaneleri eseri olarak kisve-i tab' ile zinetdar oldu. Bu teveccühe karşı ne yolda arz-ı şükran edeceğimi düşünürken İzmirde revnak-efza-yı matbuatın "İzmir" ceride-i garrasının (27) adedli nüsha-i nefisesi uyûn-u ibtihacı kamaştırdı. Bir latif-i na-geh-zuhûr. Bir iltifat-ı giranhadeka: Yine o makale, o naciz makale bir hülya-i diğer intişara bir küba-yı nevin ihtiyara büründü. Aynen naklinden başka birçok tahsinlere mazhar oldu. Kelimat-ı ecnebiyeye çıkarılan mukabiller de beğenildi. İşte bu bir teşvik-i edebiyanedir. Hem acizlerini müdevven-i şükran bıraktı, hem de tavsiye-i lisan emniyesine müstenid sa'y-i muraname devam için bahş-i şevk ve gayret etti.

Gerçi bazı bazı "Böylelerine mukabil aranılacağına (psikoloji) gibilerin çaresine bakılsın" misillu köhne makamlardan dem vurmaya yeltenenleri

görüyor isek de bunlar “Ma la yerdik gele la yerdik gele” ve “ Ba’zi’l-şerahun min ba’z” terane-i hikmet meallerini istimaa mazhar olamayanlardan bulunmaları ciheti ile mazur tutulurlar.

Hakikat! Her kürsü-i hitabete çıkan natıka-perdaz sayılmayacağı gibi her lakırdısına sığa-i emr sıkıştıran da nasih add olunmaz. Yani: Bakılsınlara kapılıp da lisanı ecnebi kelimat ile âlûde bırakmak hatasında bulunamayız.

Geçenki makalede yazılan mukabiller arasında bir de “loca” kelimesinin mukabili vardı. “Loca” lafzının sırf Türkçe olduğu “İzmir” ceridesi tarafından ihtar buyrulmuş ise de mezkûr kelime Fransızca olup yerleştirmek manasında olan (loger) mastarından müştekattır. Lisan-ı Osmanî’de yalnız ibrethanelerdeki mevki’-i mahsusalara ıtlak olunduğu için lügatçe, ıstılahça ona yakın bir manada “hilve” kelimesiyle tercümesi münasip gibi göründü.

Bu kere de bazı kelimata bulduğum mukabilleri aşağıda yazdım:

Abluka- İhata, sedd, kuşatma
Enstüris- Muallime, mürebbiye
Baston- Mütgah, mesned, asa, ‘ikâz
Profesör- Muallim, hoca, üstad
Polis- Zabıta memuru
Piyango- Kur’a, tali’nümâ,yansib, kısmet, veren
Piyano- Sanduka-i Elhan
Trompet- Davulcuk, nekkâre, küsçe
Ruba- Kisve, elbise, esvab
Robdşanmbr- Libas-ı leyli, kisve-i beytiye, gecelik, oda elbisesi, rida-yı dâhili
Şarlatan- Had’akâr, şaklaban, bîkarar
Familya- Aile, taife, fasıla
Kasket- Kab’a, başlık, kalpak
Karantina- hicr, men-i duhul
Kurdela-Şerit
Korse- Meşedd, bel sıkıcı, ceket, miyanbend
Kolera- Veba, hiza,
Mağaza-Ticaretgâh, hanut

Halep’den: Emirîzade M.Bahaeddin

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

DERÛN-I DİL

(Altmış yedinci nüshadan maba'd)

Diyor bila ihtiyar zihni, son teati etmiş oldukları mektuplara gidiyordu. Onun yazdığı mektubu kendi cevabını düşündü, o mektubu kadınlara o melaik-i zemine karşı kâffe-i ahvâlde lazım-ül-reaya olan kaide-i ihtiram ve ubudiyete karşı büyük bir kusurunu ihtar ettiğinden her zaman olduğu gibi, Şekip yine mahcup oldu… Sevdiği kadının yazdığı o mektup kâğıdının rengi, kelimeleri, satırlarının açıklığı (…) gözünün önüne geliverdi.

Ah yine onu, o mektuba o sözlere ne kadar layık buldu, lakin o bir kadın idi nazik, rakik seri'il-infi'al, nazenin-haslet bir mahlûk idi. Onların zulmünde bile başka bir tatlılık başka bir ruh, başka bir incelik olduğunu bildiği halde böyle yapmalı idi!

Lakin yine düşündü ki o zaman bunları düşünecek bir halde değil idi. Kalbi yaralanmış, parçalanmış, ezilmiş, binaenaleyh kendi de onun kalbini incitmek, yaralamak lüzumunu hissetmiş muhabbetin iltifat-ı tabiisine itaat etmiş idi. Kendini mazur görmek bu azab-ı vicdanı tahfif etmek istedi.

Zihnen onun mektubunu okumaya başladı. Ah o mektup:

"Azizim! Mektuplarımızı pek muğlâk görüyorum. Fevkalade bir zekâya malik olduğunuz aşikâr iken fikr-i bikrinizin anlaşılması muhal- ender-muhal!

Böyle devem eder ise benim için artık muhaberenin kabil olamayacağını beyana mecbur oluyorum hem ne sıfatla kağıt yazayım!?

Hele tesadüf edeceğiniz muhtemel olduğunu söylediğiniz müşkülatta ne gibi bir lezzet duyacağınızı bir türlü anlayamadım! Velhasıl muamma! Hem bana kalırsa- halledilmek zamanı gelmiş- hatta geçmiş- bir muamma!

Of! O neler tasavvur etmiş nasıl bir his tahayyül etmiş idi. Ondan ne sözler, ne vefalar, ne fedakarlıklar beklemiş halbuki ah neler görüyor neler işitiyordu!...Onu çıldırırcasına bir muhabbetle sevdiği, garip biçare gönlü perestîde-i ruhûndan, kendisinin muhabbeti gibi idi zevalpezir olmaz bir muhabbet istediği, ağladığı, çırpındığı me'yûs olduğu onu sevmeye

kıyamadığı, velhasıl muhabbeti hakkında daha tereddütler tesirler içinde bulunduğu bir zamanda Allah! Allah! o: "Artık senin hissini, mâlâmâl tesirat olan kalb-ı rakikini lüzûmu kadar okşadık, nazlarını çektik, vakit geçer, bu sevda komedyası ne vakit bitecek beni ne vakit isteyecek siniz!" diyor… Tekmil ümidlerini, hayallerini maksad-ı hayatını şiir sevdasını üç dört satırla mahvediyor berbad ediyor çamurlara atıyordu.

Onu, sevmek için sevmiş, câzibe-i letâfetine mukavemet edememiş çeşmân-ı sâhirânesine mağlup oluvermiş de sevmiş idi. Hâlbuki o, o bu mübârezegâh-ı hayatında, sevdasını, kalbini şiir-i hayatını âmâl-i hârisânesine alet ittihaz etmek istemiş idi demek ki ah onu hiç hiç sevmemiş onunla beraber hissetmemiş, müteessir olmamış.

Şimdi mektubunu, adeta memnuniyet ile hatırlayıverdi:

"Efendim! Evet mektuplarım pek muğlaktır. Fikrimin anlaşılmasının muhal olması onun mümkün olacağı zamanın halline intizardan ileri gelmiş idi. Rikabında zekâdan eseri yok ise de muhabbetimin derece-i fevkaladede olduğunu itirafdan geri duramam. Her hareketim bu muhabbetin eseri ve her bir hareketimdeki acaiplik şüphesiz onun tesiridir. Tesadüf edeceğim müşkilatta lezzet duymaklığıma gelince o müşkilatın sizin tarafınızdan ihdas edilmesinde olacağı tasavvuruyla bana karşı ne yolda hareket etseniz her birinden başka başka lezzet duyacağımı söylemek istemiş idim. Meselede bendenizce de şâyân-ı istihza bir cihet vardır ki o da benim size arz-ı muhabbete cesaret almaklığım olsa gerektir.

Mektubunuzda muhaberenin kabil olamayacağı sözü onun müşafehir temayülü zamanının hulûl ettiğini tebşir ettiğinden artık muhabbetin mükâfatı olan inayetinizle kulunuzu ne zaman minnettar edeceğinizin emrine intizardan başka bilecek bir şey kalmamıştır."

Artık anlayabilirdi, anlayamıyordu. Böyle bir mektuptan sonra onun kendisinden ne istediğini anlayamıyor. Bu muamma nisvanını hal ediyor idi.

Pencere önünde durdu mektubu aydınlığa tuttu. Zarfın sağ köşesinin ucunu iki parmağının arasında kavradıktan sonra ileri doğru çekip yırttı. Parmak kalınlığında ince uzun bir kağıt parçası yılan gibi bükülerek parmağını sardı. Anı fırlatıp pencereden attıktan sonra şimdi bir tehâlükle

mektubu çıkarıyor, zarfı buruşturup pencereden atıyordu, satırlara göz gezdirdi.

"Beyefendi hazretleri

Nazar-ı âlinizde mahfuz olması gelen on altı adet mektuplarımın iade buyrulmasını istirham ederim. Sizin asâlet ve necâbetinizden emin olmaklığımızla beraber bilmem niçin, onlar nezdinizde bulundukça Allah bilir rahatım kaçıyor, muazzeb oluyorum Allah aşkınızın sevdiğinizin başı için anları iade eyle. Biçare bir kızı elim bir ıztırabdan kurtarınız. Bunda esef olunacak bir şey yoktur. Görülüyor ki tarafeyn birbirini anlayamamış! Sizin mektuplarınızı ne vakit ve hangi mahalle emredilirse derhal takdime hazırım. Bakî irade sizindir."

Şekib "Beyefendi hazretleri" elkabını kenara yaldızlı o düz beyaz kâğıdı- görünce bir kere "Ovv! Ovvv! Bu ne resmiyet!" demiş tebessüm etmeye başlamış idi!.. "Rahatım kaçıyor" cümlesine gelince dudakları titremiş idi. Hele biçare bir kızı elim ve ıstırabdan kurtarınız!" cümlesinde sanki kendisini bir sadâ-yı gaib denâetle bir kadının âsâyiş-i kalbini ihlal etmekle itham ediyormuş gibi bir ra'şa-i sertaba-i istihfaf salıverdi "Bu da mektubumun piskolojisi olacak!" dedi.

Mektup elinde, şimdi kendine hiddet ediyor. Meseleyi, budalacasına sade hami cihetinden düşündüğüne hiddet ediyordu. Bunu derhal keşfedivermeli değil mi idi.

Mektubu bir daha okudu. "Asaletinizden eminim" cümlesi diğer cümlenin cümlenin tadil için yazılmış olmak üzere telakki etti! Ulüvv-ü cenâbı bu nazikâne tahkirin altında kamçılanmış gibi titredi!

Şekip mektupları derhal iade lüzumunu hissetmekte bir dakika bile tereddüt etmemiş idi. Hatta derece-i terbiyesini takdir etmek istiyormuş gibi hiss-i müdakkikane hal ve teşrih ediyor kalbinde tereddütler arıyordu. Adab, sevda, insaniyet ve erkeklik noktalarından bunun bir vazife-i katiye olduğuna derhal hüküm ettiğini memnuniyetle gördü. Bu hususu bir dakika daha te'hir-i ulüvv cenabına karşı bir hakaret, vakar ve haysiyetine karşı bir leke imiş gibi derhal zile bastı. Gelen uşağa:

Haydi, çabuk söyle. Benim anahtarları getirsinler;

Dedi ve bu sözle meselenin bu ciheti artık takarrür etmiş, bitmiş gibi tefekküratını bir devâ-yı zikre sevk etti mektuplarını istemesi ne maksada müstenid olabileceğini düşünmeye başladı! Yine gezinmeye başlamış idi.

Lakin muhakemât-ı sabıkası fikrine bir mecra-yı mahsus tayin etmiş olduğundan çok görünmeden durdu. Bu defa vârid-i hatırı olan şeyi cehren söyledi: "Hiç şüphe yok! Olunuyor!"

Dedi müstehziyane tebessüm etti. Yazıhanenin bir tarafına konulmuş iki kanatlı kısa bir pervanenin yanından ihtirazla geçerek yazıhanesine takarrüb etti. Yeşil maroken kaplı üzerinde siyahlanmış hurûfatla İngilizce "confidence"kelimesi yazılı bir tertib-i mahsusla açılır. Dar ve uzun zarif bir defter aldı. Açıp birkaç yaprak çevirdikten ve aradığı yeri bulduktan sonra defteri yazıhanenin üzerine koydu. O sahifeye sol elinin orta parmağıyla bastı. Diğer eliyle ufak şekl-i tepsi üzerinde sıra ile dizili birçok kalemlerin arasında fildişi saplı bir Fransız kalemini alıp alıp ve cesim bir billur hokkanın kenarına ucunu birkaç defa sürttükten ve sol gözünü yumarak yüzünü birleştirerek pörsük falan kalmış mı diye muayene ettikden sonra sapıyla hokkanın kapağını kaldırıp kırmızı mürekkebe kalemi batırıp yine istihfaf-âmiz bir tebessümle.

"Haydi biz de hesabımızı kapatalım" daha o sahifedeki sekiz on satırın zîrine ….. yazısıyla:

Cuma 23 Ağustos sene 1312.-Bu sabah tâ Çamlıca'dan bilhassa adam yollayarak mektuplarını istetti. Derhal iade ettim.-

Sözlerini ilave etti. Sahifeyi babına bu varla kuruttu. Defteri kapadı yerine koydu. Bir sigara daha yaktı. Bir iki defa şiddetle yazıhanesi üzerinde duran çıngırağı çaldı. Biraz sonra giren uşağa dumanlar arasından hani ya canım ona hatıralar nerde kaldı söyle çabuk olsunlar, haydi!"

Dedi sandelyesine oturdu sigarası zivane tarafından yazıhanenin kenarına bir ifrak önündeki "Bovar"ı açtı. Dirseklerini yazıhaneye dayadı. Ellerini birbirine geçirdi. Alnını ellerine dayadı. Ne yazacağını düşünmeye başladı.

Safveti Ziya

MİRÂT-I SEVDANÜMA

Fransızcadan tercüme olunmuştur

(1)

Etrafı mücella, sade bir ayineyi (Arlaziyen) odasında duvarda asılmakta olan iri taneli fevkalade musanna' bir tesbihin ortasına ta'lik etmiş idi ki bu ayine "ona" karşı saf kalbinde muhabbet-i maziyesinin bir nişane-i yegânesi idi.

Her ne kadar âlâim-i hazan ve küdâr yüzünde bir takım cinler hâsıl etmiş ise yine sevimli olan simasını bu ayinede müşahede etmek ister, her zaman ona nazar-endâz olurdu. Hazân-reside olan muhabbetinin saadet-i maziyesini muhiti içinde tahdid eden bu ayineyi donuk ve ma'deni renkte görmek isterdi. (Arlaziyen) bu ayineyi seviyordu. Orada yalnız aks-i cemalini müşahede ettiğinden değil- şimdi o kendisini pek çirkin zannediyor- belki dudaklarını döndüren bu camda mecnûnâne bir muhabbetle sevdiği biçare Jan'ın buselerini hissettiğinden seviyordu.

Evet, bedbaht kız onu seviyordu. O ayine, kitâb-ı hayatının bir sahife-i muhabbeti idi. Ah! Pek hazin bir hayat, bu küçücük ayinenin çerçeveleri arasında kalan o hayatın subh-ı zî-safâsını (Arlaziyen) pek müdekkikane seyrediyordu. Bu ayinenin maskını bila-te'sie edemiyordu.

(2)

(Jan)da onu pek çok zamandan beri seviyordu. O zamandan beri ki: Tut yapraklarını toplamaya gittikleri zaman ağacın en yüksek yerinden aşağı doğru attığı yaprakların toplandığını görmek için (Arlaziyen)e baktığı sırada harikulade bir letafetle gül parmakları arasında etekliğini açıp yaprakları der-âgûş eyliyordu. Bu manzara Jan'ı teshir eylemişti. ..

(Jan) onu seviyordu., ormandan biri ki: O meydan-ı vasi'de sâzendelerin dilkarîb nagamâtı arasında (Arlaziyen)in narin vücudunu kolları arasında alarak dans etmekte iken muhabbetinin asar-ı ibtidaisi Jan'ı ra'şe-dâr ediyordu.

Ah! Jan o anberîn-vücûdun harâret-i lütfiyyesinden, o âteşîn-teneffüsün, bûy-ı ruh-nevâzından tevellüd eden hâtırât-ı ruhperveri kalbinde muhafaza ediyordu.

Fakat o kendisine harikulade göründüğünden serair-i kalbîsini ifşâya asla cesaret edemiyordu. Adi bir rençber olan (Jan) bu kadar güzel (Arlaziyen)i nasıl sevebilirdi!

Üç!... Bunu itiraf etmekten pek mahcub idi. Bir itiraf, ki kendisini penç-tâb-ı ızdıraba düşürüyor, mektum tutması için o kadar cehd ettiği halde bile gözleri serair-i kalbiyesini izhar ediyordu. Binaenaleyh her sabah uyandığı zaman bu itirafın dudaklarında nümâyân olduğunu hissediyor, gözlerinin açılması ile beraber kalbi de uyanıyordu.

Muhabbetin şu tecellisi kendisine pek latif görünmekte idi. (Arlaziyen)a tesadüf etmek ve bir âşinalık ile arz-ı ma-fi-z-zamir eylemek için kuyu başına gitmekte tehalük gösteriyordu.

Kuyubaşında vaki olan mülakat esnasında Jan elleriyle kovanın ipine sarılarak (Arlaziyen) için su çeker (Arlaziyen)de simasını latif bir hürmet kapladığı halde bir tebessüm-i şetâret-âverâne ile enzar-ı müşfikâne ve âşıkanesini Jan'a atfederek arz-ı teşekkür ederdi. İşte aşkın şu âlem-i ibtidaiye-i mübhemiyesi biçare Jan'ın sevdasını iş'al ediyordu.

Günden güne telakkiler sıklaşıyor, tevkifler imtidâd ediyor, tesadüfler mucib-i memnuniyet oluyordu artık. İftirak kendileri için pek güç geliyor. (Jan) sabahları şemsin şaşa'at-ı zerrînine müstağrak olan o sahrâ-yı sevdavide istişmâm ile teganni ederek işine gider, akşamüzeri de şemsin bir âşık-ı şûride gibi sahrayı muharrik buseleri altında bıraktığı bir zamanda avdet ederdi. Jan gittiği zaman (Arlaziyen) müşevveş-ül-efkâr kalıyordu: Köyünün dolabına itka ile Jan'ın bir narçiçeği koparmakta olduğu ağacın dallarındaki ihtizazatını seyr eder ve o afif-i kalbinde- yapraklar içinde uyuyan mağrûr bir gonce gibi- saf muhabbetin inkişafını tahayyül ederek bir istiğrak içinde kalırdı.

(Arlaziyen) bir akşam penceresinden gayet latif olan sema (…) gibi seyre dalmıştı. Dışarıya çıkmak istiyordu. Pek güzel bir zaman idi. Dûrâdûr bir sükûnet sahra-yı ihata etmiş, encümü şaşa'a- nisar elmaspareler gibi

fezanın orasına berisine saçılmıştı. Dışarıya çıkmak istiyordu. Pek güzel bir zaman idi. (Arlaziyen) karşısındaki manzara-i ulviyyeye meshûrane atf-ı nigâh ederek şu temaşanın sükûnet-i ruhaniyesini uzaktan uzağa samiasına akseden ağaçların ihtizazını dinlemekte iken kamerin envâr-ı lami'a-nisârı ortalığa pek latif bir revnak bahş etmeye başlamıştı. Güya ki tabiat genç kızın sevdaperver kalbindeki darabatını güzelce dinlemeye müsaade etmek istiyormuş gibi bir sükûta dalmıştı. Bugün amîk içinde bir sadâ-yı hatîfâne genç kızın muhabbetini ilave ediyor. Seyyal bir layiha güzel (Arlaziyen)ı mest ve bîhûş eyliyordu!

(Maba'dı var)

İbnüşşeyh: Tayyar

No: **70** **16 Ramazan 1314** **18 Şubat 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memalik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

BİR VALİDENİN NEVZAD-I HÂBİDESİNE HİTABI

"Sevgili yavrucuğum! Sabahın ilk lamiha-i zerini cihanı gârik-i envar ettiği bir zamanda şu muhît-i latif içinde ne güzel hâb-ı istirahate dalmıştın. İşte hala o safa-perver uykudasın. Sen bu hâb-ı sabahatte bulundukça iktisab ettiğin evza'-ı masumanen temaşasından gına gelmeyecek ulvi bir manzara arz ediyor. Hele ruhumda gönlümde lahutî neşveler, manevi ulviyyetler uyandıran o parlak çehren levha-i şefik kadar letafet-ara, rüyanda meleklerle ma'anika-i mülatifinden mütehassıl pembe dudaklarında o cevşan-ı envar-ı ibtisam ne kadar da dilruba!

Ey nedime-i ruhum! Deruht-ı izdivacımın ilk semere-i kıymet-dârı sensin! “Anne” hitab-ı ulviyyesini en evvel senden duydum. Maderin sıfat-ı celilü’l-şanına tulu’unla mazhar oldum.

Ey şukufe-i tabdar-ı ömrüm! Sen benim nevbaharımsın. Seninle yaşadıkça hayatım daimi bir fasl-ı rebi’ içinde geçiyor. Zira: Safahat-ı didarını tezyin eden reng-i latif mütebessim, revnaklı bahar çiçeklerinden daha taravet-dar, gonçe-i dehanından dökülen ruh-nevaz nağmeler bülbüllerin terennümatından daha neş’edâr.

Uyu ey tıfl-ı melek-şanım uyu! İhtimal ki bir daha hal-i nevmiye rücu’ edeceğin zaman- bilmem ne gibi bir hiss-i maneviyenin sevkiyle- dinlemeyi i’tiyad ettiğin hazin ninnilerimi işitemeyeceksin. Ben de müteessir, mağmum kalbimi tenşid eden hâb-ı masumaneyi artık temaşa ile zevkyâb olacağım. Ah! Verem, o muhrik-i şebab-ı nahif, bitab olan vücudumu serapa kapladı. Bar ve pençesiyle can-gahımı tahriş ediyor. Nefesimi kesiyor. Artık hayatımın saat-i âhiresi yaklaşıyor.

Ah ciğerparem! Daima şefkatli kucağında nevazişleriyle büyümeyi arzu ettiğin biçare valideciğini cilve-i Rabbanî, senden ebediyen ayıracak. Kara topraklara sokacak. Henüz senin hayatının en tatlı, en said-efrûz mevsiminde dem-güzar bir şeb-i şir-hâr iken öksüz kalacaksın Acaba o zaman matem-fezada hangi aguş-ı şefkat me’mun-ı saadet olacak. Terahhumen sana kimler bakacak? Def’-i cû’ için annene çekilen pistân-ı âtıfane bedel beşerin eser-i san’atı olan emziklere mi dehen- küşay-ı kanaat olacaksın?

Ey Hallâk-ı âlem! Merhamet, bu tıfl-ı canparem sana emanet!...”

Sa’d bin Necib

BİR ŞUKÛFE-İ HAZÂNZEDE

Mevt, bir kanun-ı tabiî bir ilahi, hayat anlaşılamaz bir hikmet, iktidar-ı beşerin hal edemeyeceği bir muamma!

Hayat bir cihân-ı nurânidir ki ona atf-ı nigah eden insan sevimli çiçekler, rengin bulutlar, sevdaperver denizler, dalgın manzaralar görür. Bu bedayi’-i tabiî çeşm-i dikkatle temaşaya koyulur, aldanır, mütehayyir kalır.

Biçare bilmez ki o manzara-i ruh-âverin ilerisi bir beyâbân-ı vahşet-âmiz, bir sahâ-i zulmet-engizdir.

Mahiyeti anlaşılmayan bir hayat-ı mevkute içinde en ruhlu bir âlem devre-i şebâptır.

Dünyada en müessir bir felaket, en büyük bir bedbahtlık o zaman meserret nişanında mevtin pençe-i gadri altında ezilmektir.

Yarab! Lâyık mıdır ki mütebessim, nümûne-i hüsn ü an olan bir genç devre-i hayatının bir kevkeb-i dilfüruzunu görmeden sah-ı matem içine gizlesin.

İlahi! Lâyık mıdır ki âgûş-ı baharda gözyaşları kadar hazin olan jaleleri içe içe perveriş-yâb olmuş bir şükufe- bir öksüzün- hazana tahavvül etsin, ayaklar altında ezilsin.

İşte bu felaketzedelerden biri de şimdi halini tasvir edeceğim bir kızcağızdır. Bu duhter-i melahat-aver, necip bir familyaya mensub idi. O sevimli mahlûk hayatın en kıymetli bir zamanında, şebabatın en ruhlu bir âleminde bulunurdu. Lütfundan, nurundan yaratılmış olan bu gonce-i hayat müşfikane nevazişler, melekâne tebessümler, nuranî meserretler içinde büyümüştü. Heyhat ki bu saadet, bu letafet onda çok devam etmedi. Afitab-ı emeline kavuşmayan bu kızcağız şiddetli bir hastalığa, boğucu bir öksürüğe duçar oldu. Yapılan ilaçlar, edilen müdâvat ana bir faide vermedi. Artık o güzel çehre solmuş nurunu saçan gözler çukurlaşmış idi. O peri-i sihrin hurşid-i ikbali, şu'le-i hayatı sönmeye başladı. Baharın bir sabah pür inşirahında gözlerini asumana dikerek – "Ah! Hayat ne anlaşılmaz bir sır! Ömr-i beşer ne meçhul bir hal imiş!!"- sözlerini titrek bir sada ile söyledikten sonra mürg-i ruhu semavat-ı ebediyete bâlâ pervaz oldu.

Kayserili: Mustafa Bin Musa

GÖZYAŞLARIM

Bahar-ı tezhib-âverin bir sayha-i saadetine karşı tebessüm eden sema-yı ceyyidenin sükûtundan, cihanın nuraniyetinden, havanın güşayişinden hissiyat-ı safa olmak için tabiatın asar-ı dilfiribânesine, bedayi'-i

ruh-efzâsına tecelligah olan bir meşcereye gittim. Afitab-ı âlemtâb ziya-ı nûrânîsini ufku teraküm olan gülgûn bulutlar arasından bu meşhureye neşrediyor. Bu şu'a-ı latifin in'ikâsı ile şükûfelerin hande-aver çehresini nemnak eden jaleleri yaldızlıyor. Şarkdan vezan olan nesim, nevaziş-i bahar ile beslenen çiçekleri, çimenleri uçuşuyor. Feza-yı asumanda tehziz-i perübal eden kuşların ruhfeza terennümleri, etraf-ı çimenzarda hazin hazin akıp giden suların dilnevâz şırıltıları kalbimi bir lezzet-i ruhani bir safa-yı cavidanı ile dolduruyordu. Bir cuybâr-ı latîf el-cereyanın ezhar-ı letafet bahşa ile taravet-yâb olan kenarına oturdum. Sani'-i hakimin inzar-ı safa-cûyaneye arz ettiği elvah-ı şairaneyi , bedayi'-i ulviyeyi temaşaya daldım. Ressam-ı hakikinin kudret-i ilahisine bir nümune-i a'zam olan nice bin bedayi'-i ulviye müsadif-i çeşm-i hayretim olmaya başladı. Çünkü: Her taraf hadaik-i Firdevsi andırıyor, ortada bir ab-ı carî bulunuyordu. Bu cûybâr-ı hoş-reftarın zemzemesi bir mahbubenin dudaklarından dökülen nağmelere benziyor ufak(…)sahili tezyin eden rengin çiçekleri, zümrüdün çimenleri naklediyordu. O sırada bir hiss-i lahutiyi mağlub olarak şu sözleri söylemeye başladım:

" Ey aşk-ı feza cuybar! Bahtiyarsın, mes'udsun: Zira binlerce dilberlerin ayağını nev-yemiş, bu manzara-i latifen ile binlerce şairleri tefekkürlere, hazanlara gark etmişsin! Ah!.. Ah!..."

Ben bu tatlı cümlelere hitam verdiğim vakit ağaçların arasından bir nağme-i hazin-i aks-endaz-ı etraf olmaya başladı. Ağaçların sayelerinde birçok kadınlar, güzel kızlar istirahat-nişîn olmuştu. Bu aheng-i müessir ondört onbeş yaşlarında beyaz çehreli, iri siyah gözlü, uzun kirpikli bir duhter-i melehat-aver tarafından icra olunuyordu. Bu sada-yı semaviyi gözyaşlarıyla bir hayli zaman dinledim. Azametli ve sayedar bir ağacın altına oturdum. Hava-yı nesimî içinde intişar eden bu sada-yı vicdan-nevazını gaşy-ı sevdaviye müstağrak etti. Bu enmüzec-i kudret olan o beyaz çehrede uçuşan nur-u sevda, o siyah gözlerden dökülen ziya-ı şebab beni titretti. Kalbimi heyecanlar ruhumu hazanlar içinde bıraktı. Bu dilber-i dilârânın gülgûn dudakları arasında sevda-yı tebessümler müşahede olunur, gözlerinde kitab-ı aşk okunurdu. Ara sıra bana manidar nazarlar, âşıkane handeler, fırlattıkça gözlerimden akan sirişk-i sevdâ çimenler üzerine dökülürdü. Heyhat!.. ki bu

mülakat bu saadet devam etmedi. Bu duhter-i cazibe-perver aradan beş dakika geçer geçmez arabasına binerek benden ayrıldı. Gönlüm o melek-sima ile gitmek istedi. Onu takibe mecbur oldum.

Efsusî, ki- şehper-güşa-yı tayeran olan sevdası bir mürg-i lahuti gibi- çarçabuk nazarımdan nihan oldu. Bu zamanda gözlerimden acı yaşlar, lisanımızdan gayr-i ihtiyari olarak şu sözler dökülmeye başladı:

"Ey namütehanilik içinde tayeran eden bulutlar, ey semaya doğru irtika eden azim dağlar şu tesirat-ı kalbimi o gonçe-i nev-şükûfete o rahı tebliğ ediniz!

Ey ferahfezâ çiçekler, ey dilruba çiçekler bir daha o sahra perisi buradan geçerken sinenizde sakladığınız gözyaşlarımı arz edin! Deyin ki bu şebnem taneleri sana meftun olan bir gencin yadigarıdır."

Merzifonî Mehmed Saffet

IZDIRABLI BİR HATIRA

Bahar-ı nüzhet-âverin bir sayha-i saadete karşı tebessüm eden semayı ceyyidenin sükûtundan hisseyab-ı safa olmak için tabiatın asar-ı dilfiribanesine, bedayi'-i ruh-efzasına tecelligah olan bir meşcereye gittim. Afitâb-ı âlemtâb ziyâ-yı nûr-ı enîsini ufukta müterakki olan gülgûn pek dilhıraş bir surette nakleylemişlerdi. Onu bir saat, bir dakika, bir saniye akdem görüp de ba'de zir-i türaba duhule razı idi. Onun daima tefekküratını işgal eden sevgili validesi idi.

Dört beş seneden beri mektebe devam ederek zekâ-yı harikulade dolaysıyla bu müddet-i kalile zarfında öğrenilmesi muhal pek çok şeyleri talim etmiş, hıfzına almıştı. Muallim merhumun (tevhidini) pek severdi. Mektebden gelir, şu beyitle feth-i kelam ederdi.

Allah ki mevcûd-ı cihândır
Bin türlü nikâbdan ayândır.

Yüksek sesle, gözlerini semaya tevcih ile ta nihayete kadar okur ve okuduğunu anlardı. Validesi vaktiyle ona her şeyi söylemişti. Cenab-ı Halik'in bu âlemi müştemilatıyla yoktan var ettiğini, insanın hatta her nefesinde ol Hakk-ı ekreme şükrana medyun olduğunu izahat-ı mükamele ile telkin etmişti. Onun için münire de Allah'ını sever, ona hamd ve sena eder, her zaman nimet-i binihayesinden hissemend olmayı temenni eylerdi. El işleri mekteb refikalarının gıbtasını calib bir letafet-i harikuladeyi haiz idi. İlk işleyip de mevki'-i temaşaya vaz'ettiği "Eşhed……..ilh" levhası mazhar-ı takdir-i âmme olup kendisi nihayetsiz aferinlere ardı arası kesilmeyen sitayişlere mazhariyetle kâm-yab oldu. O on beş yaşında olduğu halde bile çalışmanın kıymet-i uzmasını hakkıyla takdir etmişti. Çalışmak, bu suretle insanın mertebe-i 'âlelâlete su'ud ile hem cinsi tarafdan müşar-ı bilbenân olmak meserretin ahz-ı amalinden idi. Fakat felek bivefâdır. Tabiatın dâhili bu kadar küçücük bir lütfunda müsaade veremiyor! Per ü bâli oldukça iktisab-ı kuvvet ediverip de bâlâya pervaza hazırlanan bir mahluk-ı zaifin iktidarını mahv etmeyi kendince en büyük bir eğlence addediyor Bu da bir kanun-u tabiî! Anlaşılmaz!

Akşam saat üçbuçuk olunca şimendiferin acı acı düdüğünü öttürerek istasyona vürud-u münirenin sımahına vasıl oldu. Acaba hakikaten validesi geliyor mu idi? Bekledi.(El-intizar eşedd-i minennar) sırrı burada da hükmünü şiddetle icra ediyordu. Bir kuvve-i maneviyenin tesir-i müthişi, çiçek illetinin dest-i kavisi ile kapanan gözlerini açmaya çalışıyordu! Heyhat!

Bir çeyrek sonra sokakta bir arabanın kapı önünde tevkif eylediği haberi varid oldu. Münirenin validesi gelmiş!.. Elem-dide kadın alelacele merdivenleri çıkarak odaya vasıl oldu. Yatak yanına gelerek çömeldi. Gözlerinden acı acı yaşlar döküyordu. Biçare kadın acaba kızını bu halde bulacağını bir defacık olsun hane-i tefekkürüne getirdi mi? Bak gör ki dünya ne kadar garaib ile malî imiş!

-Münire! Sahra-i tali'min gonce-i nazik-teri kızcığım! Annen, gel….di! Uyan! Göz…lerini….a…..ç! Bir kerecik olsun daha göreyim! Yarabbi! Münire niçün bu hale geldi? Aman! Merhamet! Merhamet! Kızımı alıyorlar! Beni de beraber götürün ! Kızımı yalnız bırakma! O benim nur-ı hayatım, kandil-i

tali'im, şem'-i tesellimdir! Yarabbim ! Onu bana bağışla! O bir gonce-i ismettir! Düçâr-ı inkişaf olmadan zevale uğradı! Allah Bu çehre! Bu vücud ne oluyor? Tanılamayacak bir hale gelmiş, Münire, kızım sen misin? Burada, validenin karşısında bulunan kızım Münire misin? Yanlış görmüş olmayayım! Sakın beni igfall etmesinler! Ah şemin-i hayat olan illet-i müdhişe, kızımı nereden buldun? Yıkıl! Git!...Çekil!...

Münire söz söyleyemiyordu. Gözleri açılmamak üzere kapanmış, ruhu canana pervaz eylemişti.

Fakat bir sada-yı gaybinin:

"Yoktan seni var eden bu fıtrat

Vardan yok etse hakkıdır elbet"

Beytini tekrar etmesi bîhuş valideyi ikaz etti.

*

* *

Kabristanın geçit bir mahalline defin edilen Münire'nin, yaldızlı kabrini gördüm! Üzerinde mevzu' bir deste taze çiçek her gün validesi tarafından değiştirilirmiş! Yolum tesadüf edip de ordan geçtiğim halde kabil değil bu ızdırablı hatırayı düşünür. On beş yaşandaki Münire'ye ağlarım!

Selanik'ten: Asımzade Halil Refet

FRANSA EDEBİYATINDAN

EMİLE ZOLA VE ESERİ

Bütün akvam-ı mütemeddine edebiyatında tesirat-ı azimesi görülmüş üdebayı hazıradan biri ve belki birincisi (Emile Zola)dır. Ben bizzat Zola hakkında bir takdirde bulunamayacak kadar sahib-i aciz olduğum gibi yine zannederim ki zeval ve akranı misillu üstaze-i edib hakkında beyan-ı mütalaa etmekten tevki ile hadd-naşinaslık etmemek evvela ve bu yolda takdiratı

münkadin muktedire-i garbiyeye terk ile evvel emirde Zola'yı ve eserini Kariin-i Osmaniye bildirmek ve ancak andan sonra eser ve sahib-i eser hakkındaki i'tirazat ve tenkidatı mücmelen arz ve beyan etmek daha münasibdir.

"On dokuzuncu asrın tarih-i edebiyatı" serlevhası tahtında tertib ve tahrir ettiğim eser hakkında görülecektir ki Fransa edebiyatının, milel-i saire edebiyatı üzerine te'sir-i azimi olmuş ve bu tesirat meyanında Emile Zola'nın eseri mühim bir nokta işgal etmiştir. İtalya'da, Belçika'da, Rusya'da, İspanya'da, Zola'nın tesiri en ziyade görülür. Maruzat-ı vakı'amdan iş bu milletlerin kâffe-i üdebası münhasıran Zola'nın tarz-ı tahririni, mesleğini kabul etmiş gibi bir hükm-ü batıl çıkıyorsa teessüf ederim şunu arz etmek isterim ki-zevk-i aşina-yı edeb olanlar içün de bu cihet müsellemdir.

-Rusya, İtalya , İspanya, Belçika üdebası haiz oldukları derece-i mükemmeliyete vasıl olmak içün Zola'dan da isti'ane etmiş istifade etmiş o eserlerde edebiyat-ı millilerine nafi' olacak şeyler bulmuşlardır.

Şüphesizdir ki Zola'nın çok kabil-i itiraz cihetleri, belki noksanları da vardır. Lakin yalnız bir iki noksanı,ve bazı kere de garaz-giranın i'tiraz ve tenkidatını, nazar-ı dikkate alarak Zola'yı reddedivermeyi alelhusus bizler için azim nakabil-i tamir bir hata gibi görüyorum.

Acizlerinde bir iktidar-ı ciddiye olmuş olsa ve Zola hakkında bir mütalaa-i edebiye beyan etmeğim kabil bulunsa idi zannederim ki Emile Zola'yı tarif ve takdir için yine Zola'nın (Guy de Maupassant) hakkındaki bir mütalaasını tekrar eder idim.

Zola "Guy de Maupassant"ın üslup ve mesleğini izah ve takdir için demiştir ki: "Edebiyatı tahdid etmek caiz olamaz, edebiyatta ifrat ve mübalağa, hayal ve tavsif-i tarafgiranını da kabul ve tecviz etmelidir. Lakin ben öyle hissediyorum ki bunlar olsa olsa bir dakikalık safahat-ı fikriye bir lahzacık hatt-ı edibden ibaret kalır. Ve nasıl ki insan kendini bıktırıp usandırmadan besleyen addetmeye avdet ederse edebiyatta da dönüp dolaşılır, bittabi' sade açık, tabiî yazanlara avdet olunur."

Pek iyi hatırımdadır. Zola'nın "Laner"i saha-i ara-i intişar olduğu zaman henüz mektepte bulunuyordum Rüfekâdan biri bilmem nereden bu eser

hakkında bazı itirazat ve tenkidatı işitmiş merak etmiş eseri edinmiş idi. Birlikde mütalaa ettik. Doğrusunu söylemeli ya hiçbir şey anlayamadık. Hiçbir meziyet göremedik. Çünkü Zola kimdir? Eser ne nokta-i nazardan yazılmıştır. Hangi cihetlerinden istifade olunur bilmiyorduk. O vakitler biz dahi Zola hakkında zebanzed olan "formül" hükmüne geçen bir takım muhakemat ve mütalaatı benimseyerek malumatfuruşluk etmekden geri durmamıştık.

Zola'nın mahiyet-i hakikiyesini, mesleğini, ikimizde ancak birçok seneler sonra takris eyleyerek edebiyat-ı Osmaniyemizin ba'is-i iftiharı olan birkaç nur-ı seydgan-ı üdebanın Zola'dan vesair üstaze-i üdeba-yı garbiyeden ne derecelerde istifade etmiş olduklarını ve bu tesirin edebiyatımızda, asar-ı edibe-i ahiremizde ve cedidemizde ne hoş bir tarzda ayan olduğunu sırası düştükçe birbirimize ihtardan geri kalmamış idik.

Ben eminim ki mesela Uşşakîzade Halid Ziya Beyefendi Zola'yı vesair üdeba-yı garbiyeyi mükemmelen tedkik ve tetebbu etmemiş olsa üslubunda bu metanet-i efkâr bu ciddiyet ve tabiilik bulunamaz idi.

Hatta bana öyle geliyor ki Halid Ziya Beyefendi edebiyat-ı Osmaniyemizin cidden iftihar ettiği muktedir yalnız Zola'yı tedkik etmekle iktifa etmemiştir. En güzel eserlerinin kendi hatt-ı edebisi için lisanımıza nakletmiş en tabii en parlak tasviratını şöylece defterinin bir köşesine kaydedivermiş bilahere onları lisanımızın âdâtımızın icâbât-ı muktezâsıyla telif etmiş ona göre tadil etmiş bunu da hayalhanesinin bir köşesine nakş edivermiştir. O derece ki eserlerinde fikir ve hayali hayretlerde bırakan o vüs'at-ı fikir, o ceyyidât-ı fikirce hep bu tedkiklerin, bu tetebbuların neticeleri olsa gerektir. Elhasıl Halid Ziya Beyefendi de ünsiyet-i Renan'ların, Sen'lerin, Zola'ların, Goncourt'ların –bilhassa Goncourt'ların- ve Gustave Flaubert'in biraz da Paul Bourget'lerin, Sully Prudhomme'ların ve pek az Guy de Maupassant'ın tesiri görülür. Hatta kendilerini bildiğim halde diyebilirim ki üdeba-yı Osmaniye içinde bu ta'dad ettiğim üstaze-i üdebayı Halid Ziya Bey kadar mükemmel tedkik etmiş, tetebbu etmiş, anlayabilmiş ve her birinden kabil olduğu kadar lisanımızın âdâtımızın mütehammil olduğu kadar istifade etmiş hemen yok gibidir.

Halid Ziya Beyefendi çok kişinin alelhusus bu acizin takdir edemeyeceği, anlayamayacağı, beyan-ı mütalaa edemeyeceği derecede muktedir tetebbu-u 'âlî bir muharrirdir. İşte onun içindir ki Zola hakkında bir arz-ı maarif-perveriye tabi'an yazmak istediğim bir makalede o makalenin o tedkikin edebiyat-ı Osmaniyemize me'mul olan faide ve hidmetini irae içün Zola'dan ve akranından hissemend-i edeb olmak cidden istifade etmiş ve vasiha-i irfani ve o istifade-i irfaniyeyi kemaliyle eserlerinde izhar etmiş isbat etmiş bir Osmanlı muharririni burhan-ı müdde'â olarak arz etmekten ve bu vesile ile kendilerini alkışlamaktan takdire çabalamaktan bir türlü kendimi alamam. Ümid ederim ki Halid Ziya Beyefendi hadd-na-şinaslığımı evet kendilerini takdir etmek gibi bir cüretimi müsamahakârane bir nazarla telakki ederler.

(Maba'dı var)

Safveti Ziya

İMLA BAHSİ

[68. Nüshadan mabad]

Fiil- Lisanımızda fiillerin muntazam bir kaide bulunması mümkün olduğu halde te'lif olunur ki ef'al dahi sair kelimeler gibi ihtisar için manasız tahrifata duçar edilerek garib birtakım şekillere konulmuştur.

Mesela (doğmak) masdarından makdesi hiçbir kaideye müstenid olmaksızın (doğurmak) yahud (doğramak) suretlerinde yazılmış oloan ve yazıla gelmiş bulunmuştur. Hâlbuki kaideten doğmak ve buna mümasil kelimelerin müteaddileri madde-i asliyenin son harfi (mukabilindeki harfin harekesine göre zamme veya kesre ile) harekelenerek bir elif –i sakine ilavesiyle teşkil edilir. Binaenaleyh şu kaideye göre doğmaktan doğurmak olacağı bedihidir. "Doymaktan doyurmak" olduğu gibi. Burada ta'larda dal'a tebdil edilecek olursa teleffuzda kaideye de tatbik edilmiş olur. Bir de (dır)ile yazılan müteaddilerde (dır)a ma kabilindeki harfin harekesine göre bir (ya) veyahud (vav) ilave edilmek lazımdır. Gezdirmek gülgürmek buldurmak gibi.

Keza madde-i asliyeye sakine getirilerek teşkil edilen mütalaatda da ayn(ı) kaide-i asliyenin son harfi sakin olduğu halde ma kabilinde harekesine göre harekelendirilerek ya bir (ya) veyahud işaretli vav harfi getirülür. Sevinmek silinmek çalınmak görünmek bulunmak gibi buna binaen (bulnan görinan…)ler (bulunan görünen..) suretinde yazılmak lazım gelir.

Keza (şın) ile yapılan mutavaatlarda malumu meçhul yapmakta, madde-i asliyeden hasıl mastar teşkilinde aynı kaide caridir. Buruşmak, kesilmek, yazılmak, alış, görüş gibi.

Kaide bundan ibaret olduğu ve cümlesine tatbiki lazım geldiği halde biz bazısını kaideye muvafık surette ve bazısını da ihtisar ederek yazarız. Mesela şu misalde kesilmek masdarına ekseriya bir ya getirdiğimiz halde yazılmak mastarını hiç hiçbir vakitte ya ile yazdığımız yoktur. Keza (al) madde-i asliyesinden teşkil edileni hâsıl masdara ekseriya bir (ya) getirir fakat görüş hâsıl masdarını daima va'sız yazarız ilh…

Bu ise kaidesizliği imlasızlığı tevlid ve intac eder.

Ef'alin suret-i iştikakına gelince: Alelumum fiiller daima asliyeden teşkil edildiği cihetle en ziyade buna dikkat eylemek lazımdır. Bu cihet nazar-ı dikkate alındığından pek büyük yanlışlıkların husule gelmesine sebep verilir. Mesela (gel) madde-i asliyesinden husule gelen (gelmemek) masdar-ı menfisini birtakımlarımız kaideye mutabık olarak (gelmamek)ve bir kısmımız da hiçbir esasa müstenid olmayarak (gelmemek) suretlerinde yazıyoruz. Hâlbuki bu fiili menfi yapmak içün mevcut olan kaide muttarid olduğu gibi gayetle de basittir. Yani madde-i asliyeye hafiflerde (me) sakillerde (ma) ilavesiyle nehiy sığası teşkil edilir ve ef'al-i müsbete gibi bunda ef'al-i menfiye yapılır şöyle ki:

Madde-i asliyeye (di) edatı getirilerek mukarrad ğaibi re (di)den sonra mim kef veya kaf kef vav'ınız getirilerek mazi-i şuhudî müsbetin diğer sığaları teşkil edildiği gibi manfisi de aynı vecihle hasıl olur: Yaz, yazdı yazdın yazdım yazdılar… yazma, yazmadı yazmadın yazmadım yazmadık yazmadınız… gibi kavaid-i Osmaniyemizdeki kaide bundan ibaret ise de bazıları iş bu kaidenin telaffuza tatbiken tadil edilmesi cihetini iltizam buyurdukları gibi biz de bu babda kendi fikirlerine iştirak ettiğimiz cihetle oku gibi madde-i

asliyenin son hecesi mazmum olanlarda (dı) yerine (du) getirmek lazım gelir: Kavi, kavidü, kavidün, kavidüm, kavidünüz… gibi mazi-i nakliyede (mış) edatını (mi-ş) diye ya ile yazmaktan başka tahrif edilecek bir cihet olmadığı gibi fiil halde de yoktur. Ancak mazi-i nakliyede madde-i asliye mazmum olduğu halde iş bu (mi-ş)ın telaffuz edildiği gibi (muş)a tahviline müsaade olacak mıdır? Görmiş yerine görmüş gibi.

Şurasını da arz edelim ki madde-i asliyesi sakin olanlara bir kaide fiil halde (yor) getirildikte sakin harf kesre ile harekelenmek şive-i lisan iktizasından olduğu halde bazıları- ve bahusus Selanikliler –bunu meftun telaffuz ettikleri gibi tahrirde de bir ha ilave ediyorlar mesela (sev) maddesinden seviyor yapılmak lazım gelirken seveyor yapeyorlar bu ise kaide ve şiveye muvafık olmadığı cihetle tasmim edilmelidir.

Müzari'- Madde-i asliyenin asliyesi muhterik ise yalnız (ra) getirilir muhterik olmayıp da iki harfli ise feha ile iki harfden ziyade ise makablenin harekesine göre harekelenir: (Angla)dan anglar (sev)den sever yazar aksırır öksürür usanır… gibi.

Muzari' menfiler mutarreden madde-i asliye-i hafifelerde (miz) nakillerde (maz) ilavesiyle yapılur bilmez durmaz gibi. Mamafih (maz) ile yapılması lazım gelen muzari' menfiler (mız) ile yapılarak hafiflerle karışdırılmakda kavaid-i âlet üst edilmektedir. Bunlardan maada muntazam bir kaide altında bulunan bir ism-i fail ism-i mef'ullerde de pek çok kaidesizlikler icra edilmektedir. Şöyle ki:Madde-i asliyenin son harfi sakin ise hafiflerde fahte ile harekelenerek bir nun, sakillerde elif nun, ve muhterik ise hafiflerde (yen) sakillerde (yan) getirilmek kaideden olduğu halde (gelen)i (gelan), (olanlar)ı (olenler) (belleyen)i (belleyan), (okuyanlar)ı (okuyanler) yazanlar pek çoktur.

İsm-i mef'ul de ism-i fail gibi teşkil edildiği ve menfileri ayrı bir kaide tahtında bulunmadığı cihetle bunun hakkında bu kadarla iktifa ederek telaffuzumuza göre tadili iktiza eden emr-i gaib sıgasına nakl-i kelam edelim:

Malumdur ki emr-i galip madde-i asliyeye (sun) ilavesiyle teşkil edilir. Halbuki bil yaz gibi madde-i asliyesi mazmum olmayan kelimelerde (sun) ile emr-i gaib teşkil etmek telaffuzumuzun hilafını iltizam demek olduğu cihetle

bu gibi kelimelerin telaffuza tatbikan emr-i gaiblerini (sın) ile yazmak muktezadır.

Bir de madde-i asliyenin ilk harfleri mazmum olub da son harfi fetha veya kesre ile muhterik ise yine (sin) ile emr-i gaib teşkil edilir:

Bilsin, yazsın, utanın , okusun gibi.

Bunlardan maada bir derecye kadar tahriki iktiza eden fiil iltizamı ile fiil vücubu vardır: madde-i asliyenin ahiri sakin ise hafifler de (he) nakillerde elif muhterek ise hafiflerde (ye) nakillerde (ya) getirilerek fiil iltizamı teşkil edildiği gibi fiil-i vücubi de hafif harekelilerde (meli) ile tahdir edilmesi sakil harekelilerde de (meli) ile yazılmalıdır ki telaffuza tatbikan teşkil edilmiş olsun! Seve, yaza, belleye, okuya. Sevmali yazmalı gibi masdarlarda, hal terkiblerde, fiil iltizamı kavaidi haricine çıkılmadığı takdirde müstakbellerde tadil edilecek hiçbir cihet yokdur şu kadar ki yazmaklık kelimesinin ki'lere birer ya getirmek lazım geldiği gibi masdar-ı tahfifilerinde menfilerini elif ile yazmak icab eder.

Fiiller hakkında bunlardan başka tahrîf ve tadili iktiza eder. Bir şey olmadığı cihetle edevata nakl-i kelâm ile makalemize nihayet vereyim:

Edvandan (gibi) edat-ı teşbihiyle edat-ı nefi olan (siz) ve (sizin)leri ya ile (gibi siz sizin) yazmak lazım geleceği yukarıdaki kavaidin mütalaasından müstefid olur.

Bunlardan maada Arabîden me'huz olup lisanımızda kesretle istimal edilen ve okunduğu gibi yazılmayan (lakin) kelimesini (laki-n) suretinde tahrif etmek bizce muvafık ise de Arabî kelimatın adem-i tahrifatını ilzam edenler buna razı olmayacaklarından yalnız zikr ile iktifa eder ve her hususta olduğu gibi bu kelime hakkında da muharririn ve kariin kiram-ı hazıranın mütalaasını istifar eyleriz. Edvatta şu iki üç kelimeden başka tahrif edilecek bir kelime yoktur ancak kelimat-ı Türkiye'nin tahrifatı hususunda ifrad dereceye varanlardan bazıları (içün)ü (için)e tahvil etmişler ise de bizce birinci suret ikinciye- telaffuzumuza muvafık bulunduğundan dolayı- müreccahdır. (İçün)ü (için) yazmak (kapu)yu (kapı) yazmak kabilindendir ki lüzumsuz bir tahriftir.

İşte kavaid-i Osmaniyemizi baştanbaşa gözden geçirerek tahrif ve tebdili icab eden kelimelerden bazılarını misal olmak üzere irad ve usul ve

kavaid-i hazıradan riayet ve tadili muktezi olanlarını arz eyledik. Bunların mütalaasıyla lisanımızın ıslahı öyle zan olunduğu gibi pek büyük fedakârlıklar ihtiyarına mütevakkıf olmadığı hakikatı meydan-ı bedahete isal edilmiş olur.

Lisanımızın ıslahına ibtida noksan olan hurufatımızın ikmalinden başlamak lazım geldiğini yukarıda arz eylediğimiz gibi yine bu hakikati burada da tekrar ederiz. Zamme makamında istimal olunmak üzere intihab olunan işaretli vav'lar- o gibi işaretin mefkudiyetinden dolayı- gazetede bittabi pek nakız bir surette gösterilmiş olduğundan ve hâlbuki en ziyade ehemmiyet verilecek nokta bu cihet bulunduğundan bir netice hissine istihsalini mucib olur mütalaasıyla mezkûr işaretli vav'ları birkaç kelime ile tarif etmek istiyoruz.

Evvela istimal etmekte olduğumuz vav harfi yine şekl-i asliyesini muhafaza edecektir. Saniyen, zamme makbuze-i nâkile makamında, kaf harfi noktalarından tecrid edildiği halde husule gelen şekil (ki Gündoğdu risalesinin sadasız vav harfi makamında istimal edilmesi tavsiye edildiği harftir) istimal edilecek ve bunun başka sağdan çekilir bir efsan vaz'ıyla zamme-i makbuze-i hafife teşkil olunacaktır.

Salisensadasız (vav) harfinin başına yine böyle bir aksan ilave edilerek zamme-i mebsute-i hafife ve ucuna (kavir ve ğanne) vaz' olunarak zamme-i mebsute-i sakile teşkil edilecektir. İş bu son iki işaret Gündoğdu risalesinin birinci nüshasında gösterilmiş ve ayniyle oradan intihab edilmiş olduğu cihetle tarif ile işgal hurufatı göz önünde tecessüm ettiremeyenler mezkûr risaleye müracaat ile zamme-i mebsuteleri görebilirler.

Şimdiye kadar arz olunan iki makalede daima kelimat-ı Türkiye ile meşgul olup Arabî kelimeleri kale almadık. Halbuki kelimat-ı Arabiye lisanmızın bir erkân-ı azamı teşkil ettiği cihetle lisanımızın bihak(kın) ıslahı kelimat-ı Arabîyenin Türkî kelimatın tabi olduğu kavaid dahilinde bulunmasıyla öyle bileceği bir emri inkar olduğundan lisan hakkında olan mütalaat-ı acizanemizi biraz daha ileri süreceğiz. Yani lisanımızda istimal edilmekte olan kelimat-ı Arabiye'nin kavaid-i sitte-i ma'ruza altına alınması çarelerini biltaharri bir üçüncü makale ile enzar-ı ammeye vaz' etmeye cesaret edeceğiz.

Şurasını da arz edelim ki şimdiye kadar irae olunan usul ve kavaidin muhassenâtını bilfiil karin kiram-ı hazeratının inzar-ı arifanelerine arz etmek içün iş bu üçüncü makaledeki kelimat-ı Türkiye'yi kavaid-i sitte ve iştikakiyeye tatbikan yazacağız.

Selanik'ten: Hüsnü

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

DERUN-I DİL

(69. nüshadan maba'd)

Şekip haremin sofasına çıkmış her odanın kapısını açup bakıyor süratle yine kapıyor küçük kız kardeşini "Nimet"i arıyordu…

Bir odadan:- Bahçeye çıktı. Küçük bey nafile aramayın dediler.

Bunun üzerine Şekip "tamam!" diyerek sofanın bahçe üstüne olan camlı kapısına doğru yürümeğe başlamış iken, camlı kapının kanadı ufak bir sarı iskarpinin ucuyla itilerek gıcırdaya gıcırdaya açıldı.

Şekip nazarını okşayan o bedi'a-i nisvaniyet o şiir-i zî-hayat karşısında bila ihtiyar tebessüm etti:

Henüz yıkanmış, henüz ütülenmiş gibi temiz, parlak mai ketenler giymiş emvac-ı nura-nuruyla pür terviz tezhib olan sarı saçları, semaî gözleri, bir gonca-i nev-şükufete gibi masum nazar-ı ruba kırmızı dudaklarının telaşelu(?) mütebessimanesi ile fikirlerde saadet saadet hayatı, neş'e-i şebabı, şiir-i nisvaniyeti, letafet-i baharı uyandıran her adımında etrafına bir şaşaa meserret ve taravet seren on altı on yedi yaşlarına bir genç kız, sanki güneşin altında gezdikçe saçlarının dibinden tereşşuh ederek ara sıra elini, yanaklarını okşaya okşaya yuvarlanup giden ince ter danelerini yer düşürmeye kıyamayarak fanilasının içine toplamış gibi sarı penbe kırmızı beyaz güllerle mâl-â-mâl kemer yerlerinde top top mai krizantemlere müşabih kurdele kümeleriyle tutturulmuş inci başlı iğnelerle göğsüne iliştirilmiş

kenarları mai işlemeli dantellerle müzeyyen keten mendilini iki ucundan mini mini elleriyle kavramış, tebessümlerle, meserretlerle Şekib'e doğru ilerliyerek:

-Aman aman şu güllere bak Şekip! Şimdi çıldıracağım bunlar çiçek değil, bir şey! Adem koparmağa kıyamıyor!

Diyordu. Şekip daima tebessüm ederek birkaç kere bir birini müteakib:

-Bu ne güzellik Nimet'cik, bu ne güzellik bu ne güzellik! Diyordu. Dua et ki daha yüzümü gözümü yıkamadım yoksa seni yine ağlatıncaya kadar öperdim ni ni.genç kız başını sallayarak:

-Haydi, haydi benimle eğlenme ben güzel olmadığımı biliyorum. Sonra tabliyesinin bir ucunu uzatarak:

-Şunu tut bakayım.

Dedi ve serbest kalan eliyle tabliyenin içini karıştırarak- hırpalayarak, bir gonca arayıp çıkardı. Bir müddet elinde tutup bir takım edalarla başını çevirerek gözlerini süzerek temaşa ettikten sonra Şekib'e bakarak derece-i letafetini lisan-ı hal ile ana da takdir ettirmek istedikten sonra :

-Bu goncayı senin için kopardım Şekip'ciğim suya koyalım da Göksu'ya giderken "büstiyer"ine takarsın. Olmaz mı?

-Mersii! Nimet'cik! Mersi? İki gözüm

Şekip goncayı aldı uzaktan kokladı sonra sofanın ortasında duran büyük mermer masanın yanına kadar gelip ihtiraz ve ihtiramla bir kenarına bıraktı. Nimet de masanın yanına yaklaşmıştı. Ayaklarının ucuna basıp biraz kalkarak tabliyesini mermer masanın üzerine bırakup kemeri hizasından iki elleriyle tutarak ve kabil olduğu kadar mini mini ayaklarının üzerinde kalkarak yavaş yavaş kendine doğru çekiverdi. Penbe, beyaz, kırmızı, sarı güller goncalar birbirinin üzerinde dönerek yuvarlanarak dantelâların işlemelerin arasından kayarak mermerin üzerine yayılıverdiler.

Nimet, iki eliyle tabliyesini silkerek Şekib'e doğru yanağını uzattı:

-Artık şimdi çiçekleri buruşturmak tehlikesi kalmadı! Dedi. Sahteliği bırak da haydi beni öp bakalım!

İki kardeş birbirine sarıldılar gülüştüler öpüştüler. Şekip kardeşinin omuzlarına ellerini dayayarak başıyla masayı göstererek:

-Çiçekleri ne yapacaksın Nimet'ciğim! Dedi:

-Ne yapacak mıyım? Misafir odasından çiçeklikleri getirip içine güzel güzel yerleştireceğim.

-Öyle ise niniciğim senden bir şey rica edeceğim! Şu güllerden bana güzel ama güzel bir buket yapar mısın?

-Siz de efendim bu gün nininin keten mendillerinin şifrelerini yazar mısınız?

Gülerek: -Hay! Hayy!

Derhal masaya yeklaşarak gülleri silke silke birer birer ayırarak toplayup:

Bir tebessüm-ü şitnet ile-öyle ise,

Hiç merek etme nini de hemen buketi yapar? Biraz tevakkuftan sonra:

-Buketi yapar ama nereye yollandığını anlamadan da vermez oarsını unutmayalım emi? Dedi.

Hizmetçi kucağında büyük bir gül demetiyle kapının yanında duruyor. Şekip ayakta yazıhanenin yanında telaşla mektupları ince bir kağıda sararak üzerini gayet eksiz mai bir kurdela ile bağlıyor uzunca kalan bir ucunu diğer ucuyla birleştirerek ufak bir fiyonga yapmaya çalışıyordu!..

Dışarıda telaşlı ayak seslerini müteakib Şekib'in uşağı odaya girdi.

-Vapur geliyor efendim, ağa bir cevap var mı diye soruyor. Ne emredeceksiniz dedi.

Şekib kağıdlıktan uzun beyaz bir zarf aldı. İtina ile paketi içine koydu kapadı. Ağaya uzattı dedi ki:

-Şimdi elinden şu paketi alırsan bu zarfla beraber o adama verirsen "cevabı bu imiş!" dersin iyi anladın mı.

-Peki efendim baş üstüne.

Birbirini müteakip hizmetçi ile buketi hamal uşak odadan çıkardılar. Uzaktan bir bir düdük sesi işitilti: birkaç dakika sonra zokak kapusu şiddetle kapandı.

Şekip pencereden başını çıkardı. Bilaihtiyar nazarıyla o âdemi takip etti. Ah! O murdar setrenin bir köşesinde işte yine bir köşesinde işte yine bir amedi, kalbin en rakik bir parçası daha mülevves ve berbad olup gidiyor

Yüreğinde bir te'sir-i iftirak bir hazan amik-i sevdayı bıraktı bir siğara aldı yaktı kibriti dışarı fırlattı. Pencerenin içine oturduşirket vapuru şemaet-i canhıraşıyla önünden geçip nihan oluncaya kadar orada sigarasının mai nazik dumanı denizin mahzun bir âşık gibi arasıra içini çekmesini, vapurun bacasından o sema-i minâ-fam üzerinde telatüm ede ede bir fikr-i elim gibi dolaşmasını bir müddet seyretti bilmem niçin garib garib içini çekerek:

-Of! Off!...

Dedi.

Safveti Ziya

BAHR-İ MUHİT ESRARI

[69.nüshadan maba'd]

Taam ihzarına ihtiyaç yok idi. Filhakika sefine terk edildiği zaman aşçı hemen taam hazırlamak üzere bulunmakta olduğu anlaşılıyordu. Az bir müddet zarfında üzerinden dumanı çıkan bir tas çorba bir elimde, bir cezvede siyah kuvvetli kahve diğer elimde olarak mutfaktan çıktım. Hastamın yanına vardığımda üzerimde kalın örtüler olduğu halde tirtir titremekte idi. Gözlerini hırs ile elimdeki çorba kâsesine değdi dirseklerine dayanarak doğrulmak için çabaladı. Oradaki sandıklardan birisine arkasını verdirerek biraz doğrultup derin, müthiş fakat o kadar mühlik olmayan cerihalarını tedaviye koyuldum. Ara sıra çorbadan yudum yudum içmesine müsaade ediyordum. İçmesine müsaade ediyordum. Adamcağızın az müddet içinde kesb-i kuvvet etmesi mucib-i hayrettir. Lakin bizim gibi gemicilerin tali'-i nasazî ileride bizi yine dikkatle felakete çarpmak için böyle tehlike zamanlarına yardım eder. Ne vakit mecruhun yüzüne baktımsa sanki bu bar-ı kaviye ne tarik ile, nasıl olup da gelebildiğime mebhût kaldığımı ilham eder surette gözlerini dikkatle yüzüme dikmiş olduğunu görüyordum. Geceleyin başıma gelen garip mütevahhiş vak'ayı zikretmeyerek gemiye ne suretle geldiğimi baştan nihayete kadar anladım. Çünkü onun bu halde müessir sözler hissetmiş belki mucib ve camid olabilirdi.

Ben sözüme nihayet verdiğim zaman acı bir ifade ile " Ah bu geminin içinde bir la'net var- öyle bir lügat ki kimi batıp da bahr-i muhitin dibinde çevirmedikten sonra üzerinden bu lanet kalkmayacaktır!" dedi.

"Siz yakında o lanetin menhus bi saatine uğramış gibi görünüyorsunuz zannına kalırsa tayfa beyninde bir nifak?" dediğimde

Söylemek istediği kelimeyi bularak "evet" evet- bir nifak bir cidal!" dedi. O zaman gözlerinin içinde vahşetin bir parıltısı geçdiğini gördüm. "Bir kitalde vukua gelmiş öyle mi?" Evet, tabii! Bir kital… Şakilerin ellerinde silah… bir cidal… bıçaklar rovelvelerle bir kavga…"

Duçar olduğu felaketin yad olmayı ahval-i sıhhiye maneviyesine te'sir edebilmek endişesi nice hasıl oluncaya kadar merkum gemici kesik kesik tarz-ı ifadesinde devam etti. Bu sırada mecali müsait olmadığından bir müddet kat'-ı ifade ile efkârının karma karışık bulunduğuna ima suretinde titrek elini alnına götürdü.

Bir müddet tevkifden sonra "biz neden bahsediyorduk?.. Ha! Nifak-ı cidal! Evet, ben size anı baştan nihayete anlatacağım. Fakat siz benden eşhasın esamesini sual etmemelisiniz. Şimdi anlayacağınız vechle bu hususta ketm-i esrara muztar bulunuyorum."

Bazen bir müddet te'vile tevkif ve bazı defada kendini tutamayacak gibi sallanarak bir çok muntazam cümlelerle size zikredeceğim şu garib vekayi'i bana anlattı.

"Bu gemi İngiltere'de başlıca Afrika-yı cenubî ticaretiyle meşgul olan bir seyrüsefain kumpanyasının malıdır" diyerek başladı. "Bu kumpanyanın başı başı olan adam Afrika'nın sevahil-i garbiyesinde ma'rufiyet kazanmıştır. Zannederim ki şebab-ı hayatının eyyam-ı kesiresi buralarda güzeran etmiştir.

Bu adam gemilerine nakliyat icrası hususunda pek de namuskarane add olunmuşsa da bile elime düşenleri kaçırmak fırsatını fevt etmez takımdan olduğu da söylemek iktiza eder. Daha doğrusu isterseniz daima açık ve meşru hamule-i nakliyaniyle iştigal etmez.

Takriben yedi sekiz ay mukaddem gayet tehlikeli bir işi deruhte ve icrasına cür'et etti. Fakat bu iş kendisine mühim mühim istifadeler vaad ediyor ve kendi tab'ına pek muvafık geliyordu.

(Maba'dı var)

Cemaleddin

No: **71** **23 Ramazan 1314** **25 Şubat 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

İMLA BAHSİ

Açtığımız "İmla Bahsi" eli kalem tutanlardan karışmayan kalmadı diyecek kadar cesaret oluyoruz.

Gerek Malumat'a, ve gerek evrâk-ı matbua-i saireye derc olunan makaleler bir araya toplansa hemen hemen koca bir mecelle teşkil edecek. Bununla beraber bu koca kitaptan okuyanlar – maatessüf - bir şey

anlayamadığı gibi bir fikir-i sahiha da dest-res olamayacak. Belki canı sıkılarak yarı yerde kaldırıp elinden yere fırlatıverecektir.

İmla münakaşası açıldığı zaman bir hücumdur oldu. Herkes bildiğini, aklına fikrine geleni söyledi. Münasebetli, münasebetsiz bir takım tagyirata, tahrifata kalkışıldı. O dereceye kadar ki biz de bu münakaşadan bîzar olduk! Evvelce son sözün kendimize raci' ve ait olduğunu bildirmiş idik. İşte bu icmalimizle bahs-i imlayı neticelendiriyoruz.

İmla için yazılan makalat-ı mahsusa arasında fikrimize tamamıyla tevafuk edeni şehrimizde neşrolunan bir mecmua-i edebiyeden naklolunan makaledir.

En şayan-ı kabul hükümleri müfid neticeleri orada bulduk, ki kendileri de imlamızın-ma'kûlat-ı dairesinde tahrifiyle beraber- kava'id ve esalib-i salifenin kemâkân ibkasını tervic buyuruyorlar.

Pek doğru bir hüküm!

Esas mebhası teşkil eden kelimata bakılınca lisanımız birkaç yüz kelimeden ibaret imiş gibi küçük görünüyor. Bu ise hakikat değil.

"Ahmed Vefik Paşa merhum bir mübahase esnasında: Veysi'ler gibi yazmak kolaydır, Türkçe yazmak zordur"

Demişler. Bizde buna kıyasen şu neticeyi veriyoruz."

Ne için diyelim ki sütunlar doldurduğumuz hala beş kelimenin içinden bir türlü çıkamıyoruz. Hele iyâdi-i keşmekeşte en ziyade yıpranan, bununla beraber diğer bir kelimeyi mülebbes olmak korkusu bulunmayan, hususiyle en çok istimal edilen şu kelimelerdir. "başka, nasıl, içün, oda, dağ, sonra"

İnsaf buyrulsun. Eğer ıslah-ı imla mes'elesi bu beş kelimenin keyfe mayeşa tebdil şekline kalmış ise bu kadar emek sarfına da ihtiyaç kalmaz. İş olup, bitmiş hükmündedir lakin Türkçemiz, Osmanlıcamız yalnız bunlardan mı ibarettir?

Eslaf bunları böylece kabul etmiş, eğer aramızda lisanımıza intisabı olup da semere-i tedkikatım ile şu hakikata destres oldum diyecek varsa ona bizim de bir diyeceğimiz kalmaz. Hulasa: Kelimelerimizin balmumundan mum gibi ısıtılan şekle ifrağını tecviz edemez.

Tadilat-ı imlanın esbabı da gayet garib! deniliyor ki “Lisanımızı tahsil edenler çok zahmet çekmezler” peki ama imlamıza ağızdan çıktığı gibi kaide-i gayri ma’kulesini vaz etmek hiç şüphe yoktur ki bizi iki suretle zarar-dîde eder. Birincisi bir kelimeyi dört beş suretle yazılmaya başlanarak tahsil edenin büsbütün efkâr olması, ikincisi zabt-ı imla edelim derken eski imlanın da çığırından çıkarak imlasızlığın hakkıyla baş göstermesidir.

Uzağa gitmeye ne hacet! Lisanımıza elsine-i ecnebiyeden alınan Arabî ve Farisi lügatler müstesna olduğu halde lisan-ı efrencten aynen kabul ettiğimiz, doğru okumaya, söylemeye mecbur olmakla beraber günde belki on defa istimal ettiğimiz kelimatı mütercimimiz el’an aslındaki suret-i telaffuzu muhafaza lisanımıza nakledemiyorlar.

Bin senelik (başka) kelimesini kalkıp da bu gün eğerek bükerek (başka) suretine koyacağımız yakın zamanda aldığımız (tele-fon)u (te-le-fon) şeklinde yazmak hiç olmazsa ih(ti)lafımızın tahtiesine dûçar olacak bir cihet bırakmamış oluruz.

Eslaf-ı kiram ve üstaze-i lisan imlamızı gördüğümüz gibi zabtetmişler. Hep’i bir yazmışlar, Hizmet etmişler. Daha ilerisine varmışlar. Fakat iyi, kötü bir esas kurmuşlar.

Eğer bir kelimenin tahrifi iktifa ediyorsa onu nazar-ı garabeti celb edecek surette yapmamalıyız. Mesela biri (geleyor) demeğe alıştığı içün mutlaka (geliyor)u o tarzda yazmalıyız. Mamafih (olan)ın cem’i olan (o-lan-lar)ı da eskiden (o-lanlar) gibi yazıyorlarmış varsın böyle olsun demeliyiz. Zira bize burada kaide rehberlik ediyor. (Olan)ın ahirine (ler) edat-ı cem’ini getirdiğimiz zaman vasattaki elifi hazfa bir mecburiyet yoktur.

*

* *

Islah-ı lisan evvelemirde ıslah-ı imlaya muhtaçtır. Ama her talep o lisanı tahsilde, imlasında vacib-ül-riâye kavaid görmelidir. Şimdi ise kelimat-ı muharrefe hiçbir esasa, hiçbir kaideye müstenid değil… kaide dediğimiz gibi telaffuzdan i’baret kalıyor.

Her lisanın bir hususiyeti vardır. Bizim harekâtımız iki türlü. Bir de Fransızlar gibi üstün, esre, ötre içün bir hareke-i harfiye istimaline başlarsak o vakit bir kelimenin İspanyolların ismi kadar uzayacağı şüphesizdir.

Arabîden Farisîden alup benimsediğimiz her kelimeyi de istediğimiz gibi tahrife muktedir değiliz. Bu ciheti hakkıyla düşünerek yapmak iktiza eder.

Ef'alimize gelince: vüsa't-i tasrif ve tenevvü' cihetiyle elsine-i sairenin ef'aline faiktir.

Ef'alin telaffuza fakat şive-i lisan-ı Osmanîye göre- her ağza göre değil- hakkıyla telaffuza göre ve bir kaide-i muntazamaya, bir esas-ı ma'kule binaen tahrifi caiz olabilir. Yine ilerisine gidilemez.

Nitekim şimdi biri "bu-luna-maz"ı "bu-lu-na-maz" diğeri "bu-lu-na-maz" diye yazıyor. Hangisi doğrudur. Oldu suret-i üç. Bu üç zat da yazdıklarını beğeniyorlar. Ötekilerini red ve cerhediyorlar. Buna ne diyeceğiz. Hiç. Demek ki bir âdem başlı başına tahrif-i imla içün irice bir lisan icad etmiş olmalıdır. Halbuki lisanımız içimizden yalnızca birine ait ve raci' değildir.

*

* *

Sahib-i Mecmu'a ve makale: "Biz bügün (nasıl)ı ne gibi makamında kullanıyoruz. Aslı ne ola manasında değil" dedikleri halde bir mu'teriz çıkıp "Pekala ama telaffuz olunduğu gibi (nasıl) yazacak olursak elyevm kullandığımız manadan gayri bir manada mı kullanmış olacağız elbette değil. Değil mi? Diye lüzumsuz bir sual-i i'tirazı da bulunuyor da sonra (nasıl)ı (nasi-l) yazıyor. (Değil)i (de-gi-l) diye yazıyor. 'Alî hale bırakıyor. Bu tezada ne denilecek?

Türkçede fethe, kesre, zamme olsun bunların sakîl, hafifi vardır. Daha uzuncalarına medd deniliyor.

(Nasıl)daki fethe ile kesre sakîl olup medd değildir ki (na-sı-l) diye yazılsın.

Lisana intisabı olanların da böyle adî imlalarda hata etmeyecekleri aşikârdır. Hem biz (na-sı-l) derken ağzımızı yarım karış açıyoruz.

*

* *

Bahsi daha ziyade uzatmaya lüzum görmüyoruz. Kısa bir ifade ile meramımız anlaşıldı. Misallerimiz kabil-i tatbiktir.

Havasa mahsus olmadığı pek tabiî bulunan lisanımızdan hususiyle şiir ve kitabımızdan avamın da cihet-i istifadesini, her okuyanın mazhar-ı suhulet olabilmesini düşünerek semâhat-ı lisaniyede bulanlar biraz da bu dakikayı bir dakikacık olsun nazar-ı teemmüle almalıdırlar.

İmlamızın tarz-ı sabıkında bekası tahsile sedd-i mümana'at çekmez, belki her rast gelenin tadil-i imlaya kalkışacak kadar cür'et göstererek lisanı baziçe-i her eshab-ı kalem add etmesi, tahsili zorluktan zorluğa uğratır.

İmlayı ta'dil ve tahrif etmeye bizim karışmamalığımız iktiza ediyor.

FRANSA EDEBİYATINDAN

[70. nüshadan ma'bad]

Nitekim T. Fikret beyefendinin o hiss-nevâz, o ruhlu, o pür-rikkat ve nezâhat, eş'âr-ı latifesinde de ben zannediyorum ki François Coppee'nin tesiri görülmektedir.

Cenab Şehabeddin Beyefendiye bilmem niçin eş'ârını her okuduğunda anıdilimizin pek revnaklı pek metin olacağına edebiyat-ı Osmaniyemizin de akvam-ı mütemeddine edebiyatı meyanında bir mev'ki-i mutena ihrazına namzed olduğuna bir kanaatı cedide-i kalbiyye hâsıl ettim. Kendilerinin daha hiç bir şiirini okumadığım- kendimce cüz'î bir kusur, lüzumsuz i'tinalar, his ve semi' incitecek derecede yeni terkibler, yeni kelimeler bulabilmek kabil olsun. Bununla beraber lisan-ı şiiri o derece yeni "modern" o derece lisanımızın kalp ve fikrimizin alışmadığı surette hayaller, tasavvurlar, teşbihlerle mâl-â-mal ki insan bunlara ve hele illa da mutlaka itiraz etmek yabancı durmak lazım geleceğini hiç olmazsa elfazın ahenk ve şaşaasına kapılmayarak mahiyet-i hakikiyesini tedkik ve ta'yine ibtidar etmek icab edeceğini düşündüğü halde bu eş'ar-ı güzin üzerinden öyle bir nefhaı daha geçiyor bu ebyat-ı latifenin tahtında öyle bir ruh-u ulvî bulunur ki bilâ ihtiyar(…)ruhun o dehanın mağlub-u ulviyet, meshur-ı letafeti olarak o ummân pür-teheyyüc-i şi'r içinde

müstağrak-ı vücûd olup kalıyor. Artık bir şey düşünemiyor bir kusur bulamıyor. O te'sir-i dehanümanın zebunu tekrar ediyorum meshur u hayranı oluveriyor.

Şüphe etmem ki Cenab Şehabeddin Beyefendi de şiirde bu derece mükemmeliyete bu mertebe-i nezahet ve nezaket ifade ile beraber en ufak şiirlerinde bile muhtefi olan o felsefe-i amikaya vasıl olabilmek içün Fransa edebiyatından iktibas-ı envar etmiştir. Kendileri de Zola'yı Goncourt'ları Paul Bourget'leri Gustave Flaubert'leri daha birçok birçoklarını tetebbu' ve tedkik etmişler anlamışlar, istifade edeceği kadar etmişler bilahere sevk-i tabi'at ve dehalarıyla kendilerine tayin etmişler eş'arımızda bir tarz-ı nev küşade vücuda getirmişlerdir. Bilmem yanılıyor muyum Cenab Şehabeddin Beyefendi de mesela Paul Verlain'i, August Dürşen'i, Maurice Barres'i, Dövilesis'i, Henri Garefi, Pol Adani Materlingi bilhassa tetkik ve tetebbu etmiş şiirimizde o yolda bir tahavvül bir tebeddül vücuda getirmeği maksad-ı edebi ittihaz etmişdir.

Bendenize gelince: Şu sözlerden maksadım iş bu mümtaze-i hakikiyeyi medh ve takdire cür'et olmayıp- çünkü kendileri vareste-i medh ve sitayiş ve azade-i takdirdirler- fikr-i mahsusumuzun ve esas-ı hizmetimizin isbat ve hizmetine kani' olmak istemeyenlere ve bu gibi tedkikattan edebiyat-ı Osmaniyemizce bir faide me'mul olduğunu iddia edenlere karşı bu zevat-ı muktedireyi bir cevab-ı meskenet, bir burhan-ı kat'ı olmak üzere ibraz etmek olduğu cihetle kendilerinden esas maddeye temas edecek derecede bahs ile iktifa edilmiştir.

Yoksa her birlerinin mahiyet-ı cedide-i edebiyelerine dair bihal bir fikir i'tası lazım gelse ve o iktidarda acizlerinde mevcud olmuş olsa bir çok sahifelerle bile her biri hakkında hissettiğim hürmet ve takdirimi ihsas etmek kabil olmayacağını herkesten evvel kendim ikrar ederim.

Binaenaleyh edebiyat-ı Osmaniyemize nacizane bir hizmet olduğuna kanaat-ı kâmile hâsıl ederek bu def'ada Zola'dan ve eserinden bahse ibtidar eyledim.

Mösyö Emile Zola Paris'te Saint Jozeph sokağının on numaralı hanesinde 1840 senesi nisanının ikinci günü tevellüd etmiştir. Validesi Emile Öber Fransız ise de pederi İtalyalı bir mühendis olup mesleğinde temeyyüz ve tefrid etmiş ve birçok asar-ı fenniye te'lif etmiştir ki "İlm-i tesviye-i arz" namındaki eseri üzerine Padua akademisine aza tayin edilmek şerefine mazhar olmuştur.

Marsilya şehrinde yeni bir köprü inşasını tasavvur etmiş iken bu arzusunu kuvveden fiile çıkarmaya bazı esbabdan dolayı muvaffak olamayarak Eks şehrinde "Zola kanalı" tesmiye edilen o dal ara kanalı inşaya ibzal-ı mesa'î etmiştir ki o zamana kadar gayret-i müsbet ve kurak bir halde kalan civar arazisini o sayede bir feyz ve bereket oluvermiştir. Venedik'te tevellüd eden Fransuva Zola 1847 senesi Marsilya'da irtihal etmiştir.

Eks şehrinde Noterdam mekteb-i ibtidai'iyesine müdavemet ettikten sonra Emile Zola on iki yaşında iken "Kolej Deks"e girmeğe muvaffak olmuştur. İşte bu mektebde Zola tam beş sene kalmıştır. Bu esnada henüz müsveddesini muhafaza ettiği bir hikaye-i tarihiye ile "Mubassıra aldandık!" serlevhalı bir komedya kaleme almış olduğunu bilhassa beyan etmek icab eder.

1858 tarihinde validesinden birkaç gün sonra Parise muvasalata Emil Zola familyasının ehibba-yı kadiminden bir zat tarafından "Ecole Normal" diye götürüp Mösyö "Dejire Nizara" Desire Nisar tavsiye edilmiş ve bu sayede leyli mekatib-i aliyeden birine meccanen yerleştirilmiş idi. Zola'nın dahil olduğu mektep leyli "Saint Louis" mektebi olup oradaki muallimini meyanında bilahere enstitüye aza tayin edilen Mösyö Levasseur bulunmuş ve Zolanın edebiyat derslerine aid bir vazifesini mütalaa ettiği sırada bu eserinde

münceli olan iktidar-ı mahiyet-i hakikiye nazar-ı dikkatini celb ederek Zola'nın ileride pek büyük bir edip olacağını ta o zaman keşfetmiş ve kendisine tebşir etmiştir.

Bu "Vazife"nin mevzuu ber vechi ati etmiş "A'mî Milton küçük kerimesi harb çaldığı sırada büyük kızına bir eser imla etmekle meşgul bulunuyor. Bunu tasavvur ediniz."

Bu takdirana rağmen yine Emil Zola mateessüf namı hatırlarda kalmayan mümeyyiz tarafından kendisine edebiyat dersinde "safer" kıymet-i takdir edilmesinden naşi huruc-u imtihanlarında muvaffak olamamış ve şehadetnamesini ahz edememiştir.

1860 senesi evailinde Emil Zola Saint Louis mektebini terk ederek Rue de la Douane'de vaki' Docks'larda altmış frank maaş ile isdihdam edilmeğe başlanmıştır. Burada işler can ve takat gelmeyecek derecede çok ve müz'iç olmasından naşi Zola sefaleti tercih ederek iki ay sonra bu vazifeyi terk edip "Dok"lardan çıkmıştır.

Filhakika sefalet kendine muntazır imiş gibi bu hareketi müteakip Zola pek çok sıkıntılara duçar olmuş birçok zaman kaldırım kaldırım dolaşarak kendine bir iş bulmağa çalışmış ve ekseri iştihası kadar taam etmeğe muvaffak olamayarak bir tenki-i maişet içinde puyan olup durmuştur.

Mamafih bu müddet zarfında birçok ebyat karalamış birçok eserler tasarlamış hikâyeler yazmış muvaffakiyetsizliklere, tereddütlere duçar olmuş fakat ısrar ve sebat ederek nevmid olmamış ve "Nino'ya Mektuplar"ının birçoğunu da ta o zamanlar yazmış idi.

1861 senesi nihayetine doğru Tıp Akedemyası azasından Mösyö Baudet'den bir tavsiyename almağa muvaffak olarak emil Zola gider kendini matbaacı meşhur "Haşet"e takdim eder. Ve hüsn ü kabul de görüverir. Maalesef henüz münhal olmadığı cihetle bir müddet daha beklemesi icab

ettiği beyan edilir. Her ne hal ise bir müddet sonra bir münhal olur yüz frank maaşla Zola matbaaya yerleştirilir ilk zamanları paketleri bağlamak formaları tertib etmek üzere "materyal" kısmında istihdam edilirse de az müddet zarfında zekâ ve dirayeti nazar-ı dikkati celb etmekle "Publicité" yani i'lan kısmına me'mur edilir. Artık bundan böyle Zola içün hayat-ı maddiye te'min edilmiş olduğu cihetle tekmil gecelerini çalışmakla yazı yazmakla imrar ederek rahat ve huzur-u kalb ne olduğunu birçok senelerden sonra nihayet o da anlar o da ne olduğunu hisseder. O aralık yazmış olduğu "Novel"ler bilahere 1864 senesinde neşrettiği "Hikâyeler" nam eserinde görülür.

Emil Zola vazifesine muktedir, fevkalade faal olması hesabıyla "Haşet"in matbaasında az zaman içinde bir mevki'-i mühim ihraz eder. Orada eserlerini tab edilen meşahir-i muharririn ile münasebat-ı daime-i yevmide bulunur. Ten, Poredo-Paradol, Amede Aşar, Edmond Abu ile tanışmaya görüşme saati artık Zola içün takarrur etmeğe başlar, bir cümle ertesi akşamı direktörünün masası üzerine "Amoruz komedi" yani mudhike-i âşıkane nam eserini bırakıverir. Ertesi gün Mösyö "Haşet" birçok teşvik-amiz sözlerle eseri iade ederse de o zamandan bedae ile Zola'nın mesai-yi mevaliyesini nazar-ı tedkikten devr tutmaz ve rasat geldikçe sırası düştükçe asarı hakkında Zola'yı isticvab ve teşvikden hali kalmaz. İki ay sonra Zola matbaa tarafından neşredilen bir ceride-i etfala "Heva-har fukara" serlevhasıyla bir "novel" yazarsa da bu eseri rağbet-i umumiye mazhar olamaz.

Ertesi sene 24 Teşrin-i Evvel sene 1864'de "Lakruvan"ın matbaasında ilk eseri olan "Ninona Hikâyeler" Contes a Ninon" nam eserini tab ve neşrettirir ve 1865'de "Poti Jurnal" ile "Lavi Parizyen" nam gazetelerin muharrirliği vazifesini deruhte eder.

Şura-yı Devlet A'zasından: Safveti Ziya

BİR LEVHA-İ TABİAT

Nedir bu manzara-i pür-bedi'-i Firdevsî?..
Ki handezar-ı melaik denilse şayandır…
Aşk-ı nur-ı sihirdir zemin ve bâlâsı;
Füyuzdâr-ı tecelli, o levh-i sübhandır.

-

Ağaç dalındaki bir kuş, o ruh-u sevdaper
Bakar, bakar da fezaya latif-i münkari
Okur neşa'id-i aşk.. hazin hazin.. zarî
Ki ruhlar o nevayı deyünce hep titrer

-

Öbür gibi dalda da kuşlar nagamla pür ahenk
Zemin berf libasıyla gark-ı nur-u şafak..
O sürurla olurlar, latif birer tenk
Eder güle aks, ol lamiazâr rabb-ı felak.

-

Görür de çeşm-i beşer bu manzarı ya Rab!
Nasıl olur da olmaz garik-i aşk-ı turab?.

Midhat Baharî

No: **72** **30 Ramazan 1314** **4 Mart 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memalik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

GiRYE-İ VEDA'

Hariç şehre yani (….) seyirgahına gitmek için başlıca iki yol var. Bunların birincisi, dar ve fakat iki tarafındaki dükkân silsilelerini bakkal ve sebzeci takımını işgal ettiği için ekseriya dükkanlarına sığmayan sebzeleri, odunları ya bir çuval içine veya bir tahta parçası üzerine koyup dükkânların dışarısında bir sıraya dize geldikleri cihetle pek dar. Zaten o mahalle, o çarşı, o yol bihudelere mahsus ve böyle pazaryerlerinde bihudelerin izdihamı malumdur. Binaenaleyh bu kalabalıktan mütehhassıl pis kokular (…)ma' ziyade kâfi iken fazla olarak ahd-i âdemden kalma bu cevvaller ile sefine-i Nuh'un bakiye-i asarı olan şu tahta parçalarından münteşir müteaffin

rayihalar adeta insanı gaşy ettirir. İkinci yol ise diğerine nisbet bir az vasi' dükkânlardan, alışverişten, revayih-i keriheden halidir.

Vaktaki afitab müteheyyi-i iğtirab olur. Sa'y ile mükellef olan insanların o günkü iştiğalatına fasıl verilir. Meta'ab-i zihniye ve bedeniye mübeddel-i sükûn ve ârâmiş olmak için akın akın o seyirgâh-ı umumiye gidilir. Bir iki saat kadar ferah ferah gezilir. Tenavül-i taama kavi bir iştiha-i hazırlıktan sonra herkes hanesine çekilir. Fakat bu geliş ve dönüşte tabiî ikinci yol tercih olunur. İşte bu suret ile başka diyardan bir yabancı gelse, akşamları mürtefice bir yere oturup bu güzergâh-ı haneye atf-ı nazar etse hakikaten inşirah ile mütenezzih bir hayrete tutuluyor: İplikli, iplikli kumaşlardan yapılma entarileri giyinmiş, omuzları üzerine çok, keten setrelerini atmış, kimi ön, kimi arka, kimi yan tarafa feslerini komuş orta halliler mor boyanmış bezden mamul kocaman şalvarları, kaba yünden dokuma abaları, maşlahları, başlarında koskoca mavi ipekli püskül asılı Tunus feslerini telvis etmiş güruh-u esnaf, ayağa kadar uzun mükellef latelerle endamlarına ziynet, beyaz, ince, küçük amamelerle simalarına heybet veren zadegân-ı âleme bol pantolonlar üzerine giyilen bahalı kumaşlardan biçilmiş pardösü ve paltolarla ve bunların altından göze çarpan beyaz, temiz, kolalı gömleklerin yakalarında ahz-ı mevki' zarafet etmiş mücella, çiçekli, rengârenk, sade güzel boyun bağılar dilruba bir manzara arz eden, ellerindeki bastonlara yaslanarak türlü türlü vaziyetler alan şık beyler geniş mantolarını ber-duş ederek ve kalın sigaralarını vaziyet-i mahsusası ile dişlerinde tutup dumanını ağzının bir tarafından çeker, bir taraftan salıvererek ateşe basıyor gibi acele ile yürüyen veyahut iki elini pantolonunun ceplerine koyup ıslık çalan şapkalılar görülür. Bir an ve mekânda bu ihtilaf evza' ve mülabesi, bu tekavüt-i etvar ve kıyafeti kemal-i sükûn ve rahat ile seyr etmek bir yabancı içün inşirah ile mümtezic bir hayret vermez mi?

*

* *

Kanun-u saninin onbirinci günüydü:

Güneş bulut yığınları elinde mest-riz olduğu için hengâm-ı gurup pek de şaşaalı değildi. Mevsim muktezasını icra ediyor, soğuklar da şiddet gösteriverdi. Şitanın böyle hükümferma olduğu günlerde fasl-ı sa'y, yani dem-i istirahat tenzihi hariç şehirde geçirilemez Ah! İşte o akşam seyirgâh-ı umumîye muvassal olan ikinci yolun ve evvela malumesi mübeddel-i sükûn edin. Fakat haneleri üstümde olanların tarik-i mezkûrdan geçer iken yolun ortasında bir köşecikte duran iki şahsın telaşlı halleri ve gizli muhavereleri nazar-ı dikkatlerini celb ediverdi. Birinin sevildiği, sıhhatini temin ettiği sözleri diğeri istiba'd ediyor, bir türlü inanamıyor.

—Rüya mıdır bu? İnanamayacağım geliyor. Biliyorum: Beni aldatmak istiyorsun. Diyor. Öbürü de makam-ı teminde yavaşça birçok ika'tda bulunur. Nihayet fart-i tehalükle ikisinin ağzından

-Yarın akşam?

- Yarın akşam!

Lafz-ı mütekabili tayeran etti. her biri bir taraftan gitti.

*

* *

Hâhiş-gâh şaban ıtlakına ahiren olan… caddesi mesire-i umumiyenin en letafet-âver kısmını teşkil ediyor. Yazın o hoş ve huruş, her veche pür ibtisamı bir lemâ'na mazhar eder, her kalb-i zî-garamı daimi bir heyecana uğradır. (…)nev' tevazular, tezellüller gösterirler. Nadiren bir mukabele görürlerse kendilerini mesud addederler. Bu tecrube-i tali' meydanında her zaman müsabakayı ihraz eden gençlerden biri bir akşam me'mulün bütün bütün hilafı olarak bir muvaffakiyetsizliğe düçar oldu. Mahzun mahzun oyuna döndü. Ye'se düştü. Ne yemek yiyebildi ne mutalaaya muktedir oldu. Hemen yatağa girdi, tefekkürata daldı. Yatakta o hava-yı ibkah-ı ızdırabda kendi kendine şöyle söyleniyordu:

-Aman Yarab! Bu ne idi? Gökten inmiş bir melek mi, cennetten çıkmış bir huri miydi? Ne idi? O güllenen yanaklar, o yakuti dudaklar güya insanı ihlâke kâfi değilmiş gibi can yakmakta bir de fettan gözlerini kullanıyor. Ah! O çeşm-i siyahı, o nur-ı müncemid olan dişleri renklerindeki zıddiyetle beraber faaliyette müteahhiddirler. Bu ne hasiyet, bu ne caziyet? Hele o i'raz, o

iltifatsızlık nedir? Ah! İşte asıl beni korkutan asıl beni yakıp kavuran o idi. Hayır, hayır! Bu bir hayâ-i masumiyettir.

Zavallı gencin mahud gururu münkalib-fütur oldu. O akşam gördüğü bir kıza füc'eten alaka etti. Her sevdiğinden derâkâb mukabele görmeği i'tiyad etmiş iken tasallusa bu defa da muvaffak olamadı. Fakat kim bilir? Daha ilk görüş. Hab-ı mütekabile mazhar olması hiç de ba'id değildir.

Bunlara, yani bu genç ile mahbubesi olan kıza birer isim verelim, gence Ramiz kıza Feride diyecek ba'dema öyle yâd edelim.

(Maba'di var)

Halep'ten: Emirizade M. Bahaeddin

No: **73** **7 Şevval 1314** **11 Mart 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Şiir nedir? Şüphe olunmaz ki şu kelimenin mânâ-yı hakîkîsi bizce henüz meçhul kalmış, anlaşılamamıştır.

Şiir sözünü işittiğimiz vakit her birimizin ayrı ayrı verdiğimiz mana, yine bir noktada ittihad eder. Daha doğrusu alâ-tarikü't-tağlib manzum ve mevzûn bilcümle akvâl ve âsâra şiir deyip geçivermekte ve şiirde bulunması elzem

olan meziyet-i mahsusayı asla nazar-ı itibara almamaktır. Lakin hakikat-i mes'ele öyle değildir. Her söz şiir olamaz.

Güzel bir çehre, bir leyl-i münevver, bir sabah ve leyl, bir harabe, samet-i fena arasında baykuşun feryâd-ı hazini nevbahar-ı hayatında açılmadan solmuş bir şukûfe-i emel, temraş-ı ihtirazında inleyen bir genç şiirdir. Şu müşahedatımız bizi tenşid eder. Âsab-ı nazarın dimağ üzerine resmettiği o hayal o şekil ile mesrûr olur. Mağmûm oluruz. Bazen topuklarımızdan başlayarak tepemize kadar vücudumuzun uyuştuğunu, tüylerimizin yavaş yavaş dikilerek ufak bir üşümenin bütün azamızı sarstığını hissederiz. İşte şiir budur.

Zaten bu hakikati biz icad edemeyiz. O tabiatın haddizatında mevcuttur. Fakat onu hakkıyla resmedecek olursak tabiattaki şiiri bulmuş, almış oluruz.

Sabah baharın en sakin, sakit bir zamanda kuşların cıvıltısına karışan bir kemanın neva-yı muharriki, bir sabâ taksimi ne içün o hassadan mahrum olsun bir menekşedeki bû-yı ismet onun bir seyyine-i ateşinin ortasındaki donuk, donuk lemeânı neden şiir olarak kabul edilmesin!

Her his başkadır. Herkesin tabii bir şiiri beğenir, lakin bir eyyub oyuncağı eline (bonmarşe)de satılan binler kadar çocuklarımızın hoşuna gitmez. Bu iki baziçeyi temyize muktedir bir sabinin intihabına alacağına siz de kani' olunuz. Çünkü birinin (cici)si çoktur. Ve tabiidir.

Aslında o güzel olan bir sözü cümlemiz beğeniriz. Güzel her yerde güzeldir. Tesiratı da tabi'e göredir. Dimağın bu hususdaki terbiye ve istinası inkâr olunamaz. Âşık Ömer gazellerinden biz mütehassıs olmadığımız için bir köylünün ondan zevk alamayacağını iddia edemez!

Hele şiirde icbar-ı tabiat, it'ab-ı fikir zevki külliyen talan eder. Bir şair aynı vakıadan müteellim olmadıkça diğerinin hiss-i te'sirini istenildiği kadar güzel tasvir edemediği gibi hakkıyla da tasavvur edemez. Ciğerparesinin mahfel-i felaketini, tabutunu mezara indiren gözü yaşlı bir peder elbette

inşadı bir diğerine havale edilen mersiyeden iyi mersiye söyler. Kimse kimsenin kalbindeki ednâ teessüre hakkıyla iştirak edemez iken nerede kaldı ki o teessürü aynıyla tasvir edebilsin.

"Hükümdaran-ı İran'dan birinin kerimesi pek genç iken vefat etmiş. O zaman asrının en meşhur mersiye-gûlarından olan umk-ı bahariyeyi celbetmişler. Şah, umka mersiye söylemesini emretmiş. 'Umk o zamanlar ihtiyarlık hesabıyla nûr-ı basardan mahrum olduğundan istenildiği gibi mersiye söylemeyeceğini bildirmekle beraber zamanın bahar olmasından bila-istifade şu:

Farsça mersiye

Küçük mersiyeyi söylemiş ki dört satır, lakin deryayı bir zarfa sığıştırmış". Bunun gibi bir kasır harabesinin tasvirinde söylenilen şu kıt'ada pek müessirdir.

Farsça mersiye

Şiiri farsın eş'ar-ı meyanındaki mübalağalarına derclerde şayan-ı tenkid ise, kemal-i mebzuliyetle mevcut olan böyle hakiki, tabiî şiirler de o kadar mûcib-i istihsandır.

Şuara-yı mütekaddimeden eserleri daima makbuliyetle okunan Baki, Fuzuli, Nef'i, Nedim cidden büyük, büyük iktidarlar göstermişlerdir. İnsan pek çok noktalara geliyor ki o ihtişam-ı şairiyyete, o azimet-i efkâra karşı(…)ve hayret kalıyor. Birçok cihetler de var ki zevke gitmiyor. Yalnız âlimane yazılmış sanayi'-i kelâmiyeye riayet adeta bir taassub-ı makdûh derekesine kadar düşürülmüş. Baki: azimeti, rikkati, Fuzuli: aşkı, hâb- tabiatı, Nef'i: celadet, ihtişamı Nedim: şuhmeşrepliği bırakmamıştır.

Saçı fettan senin hâvâbı gibi per mesrûr
Nigah-ı aşkın hâtırı gibi bimar

Şiirin mutlaka- muayyen ölçü ile- söylenmiş sözler olmadığı ifadat-ı sabıkadan anlaşılmıştır. Hatta bazı mensur şiirler vardır ki nazım vadisinde ifade olunsa letâfeti cidden zâil olur.

Şu şartla ki mensur şiirlerimizin tarz-ı tahririnde Veysi ve Nergisi'yi taklidden ihtiraz etmeliyiz. O üslub-u tahrir asrımızca makbul olamayacağı gibi öyle bir eser yazmak iktidarını haiz olmak için de senelerce o yolda tahsile hasr ve vukuf-u vücud etmeliyiz ki bu bizi zamanımızda iktisabı ehem ve elzem olan ulum ve fünun-ı saireyi iktisabdan men' eder. Hem de gayr-i lazımı elzem üzerine takdim ve tercih etmek hatasına düçâr olmuş bulunuruz.

Veysi ve Nergisi filhakika, meseli bir daha yazılmaz iki eser bırakmışlardır. Maamamih ibraz-ı san'at yolunda Türkçeyi Türkçelikten çıkararak ne bir Türk ne bir acemin ne bir arabın anlayamayacağı kalbe ifrağ etmişlerdir. Eğer yalnız bunlar yalnız kendi lisanlarına âşina iseler emin olunuz ki Sırr-ı Veysi'nin Hamse-i Türkisinin kağnı lisan üzere yazıldığını bir dürlü keşf ve ta'yin edemezler.

Âzam-ı üdebâmızdan biri "Eski yolda yazılmış eserler okunurken onun dilinden avam ekseriya başka lisanda yazılmış bir dua kitabıdır zannıyla âmin- hân olurlardı." Buyurmuştur.

Misal olarak Veysi'den şu:

" Ünvankeş sahife-i âsâr olan dibace-bendân ceride-i ahyar hazret-i faruk meni'il-cenab emirilmüminin Ömer bin Hattab'ın radiyllahu anh hil'at yerginin imana sezâvar olmasında birkaç vechle makale tarz-ı rivayet olmuştur. Ama bu sakata-i çin-i aklam ona bir yani veysi-i perişan müessirin süluk-ı iltikât nekave-i nukul olmağın ihtiyar-üş-şehri akval ile iktifa etmiştir."

Şimdi şu ifadeden bizim farz ettiğimiz âdem ne anlar. Şüphe yok ki hiç! O halde bu eser sırf havâsa mahsustur. Biz de bir Türk'ün bunu doğru olarak okuyabilmesi hiç olmazsa birkaç sene dirsek çürütmesine vâbestedir.

Bize kalırsa Osmanlı lisanını bihakkın öğretmek, gerek kadimen ve gerek halen yazılmış bilcümle eserlerden istifade etmek isteyenler behemehal Arabî ve Farisîden behredâr olmalıdırlar. Arabînin Farisînin adem-i lüzumunu iddia edenler olsa olsa (elmerv-i 'advelma cehl) hükmünün hakikatini meydana koymuş olurlar. Edip olmak isteyenlerin peyda-yı intisabı da evveli de bi-tarikdir."

Bu suretle yazılan kütûb-i nadirede o kadar güzel hikmetler, o kadar güzel fikirler, sözler vardır ki hesaba gelmez. Fakat ne faide, daire-i ıtlaımız pek zıt olduğundan onlardan intifa' edemiyoruz. İntizarımızdan gizli kalıyor. Mütalaa esnasında lügat kitaplarının sahifelerini çevirmeden meal toplamaya, ne demek istenildiğini anlamaya sıra gelmiyor.

Eğer şimdiki usûl-i tahririmiz bundan üç dört yüz sene evvel ihtiyar edilmiş olaydı bu gün mükemmel bir edebiyatımız olurdu.

M.E

NECİP ASIM BEY

Bugün hakkında koca bir ('aynel-hayat) yazdığım fuzuli üstadın sadra şifa verecek bir tercüme-i hali – bu kadar tetebbuat ve tahkikattan sonra- henüz benim malumum değil.

Eğer her edibin ahval-i hayatiyesini tahkik ve mezâyat-ı ilmiyesini cem' ve teflik içün böyle iki sene uğraşılırsa sonra onun eserine tabi'yetle- mesela- Fuzuli-i sani olmak ahrette de mi müyesser olacak? Bu neden ileri geliyor? Okuyup yazanların kısm-ı âzâmı yalnız âsâr-ı salife ile müştagil olup haline nazar etmediğinden değil mi?

Okumazdan evvel kıyamet kadar yazı yazanlarımız bu mebhastan hariçtirler. Onların tevsidat-ı sahaif maarifi teşevvüşten başka bir işe yaramaz.

Yine maksada gelelim:

Her nev' sunûf-ı ilme mensup olanlar mazilerinin 'ulüvv-i mendan asarından, netice-i tecaribinden hâsıl eylediği malumatı tevsi'e çalışıp ahlâfına yadigâr bırakmak dinen, hükumeten vaciptir. Asar-ı eslafla kanaat o mukaddes silsile-i terakkiyi kat'-ı cinayetinden başka bir şey değildir. Eslaf-ı kiramımızın asar-ı bir büyük nimettir. Anın şükranı onların bıraktığı sermayenin ve tervici ile mütehassıldır. Yalnız onların hân-ı eltafından şeb'an olup eser bırakmak ayne'l-küfrandır. Yavrusunu yiyen kedi gibi bildiğini kimseye işitmemek indillah ve indinnas mezmûmdur.

"Ne yazalım?" mı dediniz? Onu size mensup olduğunuz ulûm ta'yin eder. Hatta muharrir-i aciz gibi ilm-i edebin mertebe-i kisvesine i'tila edemeyenler bile kendi derecesinde yazı yazacak bir zemin bulabilirler. Tek bir takım heva ve hevesi çiğneyip de sa'y ve gayret kûşesine çekilmek lazım.

"Eşşehr-i üdebamızdan Fuzuli'nin bile bir tercüme-i hali mazbut değildir." demiştim. Acaba şu bulunduğumuz devr-i terakkide bir takım fuzâlamız zuhûra gelmiş midir? Onlar kadar olmak müstahil ise onların ravisi, onların senâkârı olmakta büyük bir nimet değil midir? Bu babda tertibe ve sair meslektaşlarıyla muhakemeye de lüzum yoktur. Hatırımıza hangi üstadımız, hangi edibimiz gelse onu kendimiz gibi sair müteallimine, müstefidine de tanıtıyorsak hem o üstad-ı muhakkık anha ifa-yı şükran, hem de ahlaka bir malumat-ı kafiye ithaf etmez olmaz mı? Mesela muharrir-i hakir ahiren kendisinden pek büyük istifa-i ilmiyede bulunduğum muhakkak fazılımız Necib Asım beyin ravisi olmaktan başlayacağım.

NECİP ASIM BEYEFENDİ

Kısm-ı azamı zaten mazbutum olan ve bilahere kendilerinden de ikmâl-i malumat eylediğim vechle Necip Asım Bey Haleb vilayetine tabi' Kilis kazası eşrafından ve mine'l-kadim sipahi beylerinden "Balhasanoğlu" lakabıyla anılır Hacı Asım Beyin ferzandâr-ı cemendidir. 1278 sene-i hicrisinde Kilis'te tevellüd eylemiştir. Daha pek küçük iken büyük validesi Zeliha hanımın âgûş-ı terbiyesinde okumaya başlayıp ba'de o racih-i meşahir-i kurradan Hoca Abdurrahim Efendi'den mebadi-i ulumu ve ulema-i

be-nâmdan Hoca Ebubekir Vahid Efendi merhumdan Farisî ve Türkî bazı asar-ı edebiyeyi talim eylemiştir.

Fi 15 Ağustos sene 91 tarihinde –Şam mekteb-i İdadi'i Askeriyesi Müdürü olup muahharen süvari kaymakamlığıyla Hama mevki'i kumandanlığında iken vefat eden - Hafız Ahmet Bey merhumun delalet ve himayesi tahtında mekteb-i mezkûr muhric sınıfında kaydı kabul edilmiştir. Bu mektepte iki sene kadar tahsil ettikten sonra etibbânın tavsiyesi üzerine Dersaadet İdadi-i Şahanesi ikincisine nakl eylemiştir. Mektepte olduğu müddet mezun olduğu Cuma günlerini dahi ızaa etmeyerek riyazî-i şehir Hoca Tahsin Efendi merhumdan hey'et, usûl, tarih, felsefe ta'lim etmiştir. Doksan beş senesi nihayetinde Mekteb-i Harbiye-i şahaneye naklederek orada dahi iki sene müddet fünûn-u lazime-i askeriyeyi tedris ile doksan yedi senesi diploma alarak mülazım-ı sanîlik rütbesiyle mektepten çıkmışlardır.

Harbiye-i Şahanede bulundukları müddetçe umum muallimîn ve zabitânın hususiyle kitabet muallimi Siret, mebanî-i inşa muallimi Muhtar bey merhumun hüsn-i nazar ve teveccüh-i fevkaladelerini celbeylemiştir. Evvela üç mah miktarı erkân-ı Harbiye-i umumiye beşinci şube refakatine tayin buyrulmuş iken sene-i mezburede rütbe-i haliyesiyle Koca Mustafa Paşa Rüşdiye-i Askeriyesi lisan muallimliğine tayin edilmiştir. Mekteb-i mezburede bir sene miktarı tedris ettikten sonra Üsküdar Toptaşı Rüşdiye-i Askerisine nakleylemiştir. Fî 17 Nisan sene 300 tarihinde mülazım-ı evvelliğe irtikâ eylemiştir. "Mebâdi-i fenn-i resim" nam eserleri manzur-u hazret-i şehriyâri buyrularak fî 15 safer sene 302'de Beşinci Rüşdiye'den mecidî nişan zî-şânına nâil ve fî 25 Teşrinisani sene 302'de yüzbaşılık rütbesine vasıl olmuştur. "Nefer ve Onbaşının Vezâif-i Seferiyesi" nam eserleri dahi manzûr-ı zıllullahî buyurularak Ceride-i Askeriye matbaasında tab'ına İrade-i Seniyye-i Hazret-i Hilafetpenahî şeref-sudûr buyrulduğu gibi fî gurre ramazan sene 306'da dördüncü rütbeden Osmanî zî nişânına mazhar buyrulmuştur. "Güvercin Postası" nam eserleri dahi kârîn-i istihsân-ı hazret-i zıllullahî olmuştur. Ve fî 13 Eylül sene 310'da dahi kolağalık rütbesine terfi'î babında irade-i seniye-i cenab-ı velinia'mı-ı a'zamı olmuştur.

[Güvercinler ibtida Çatalca ile Edirne arasında tecrube edilmek ve bilahere diğer ordu fırkaları dahi teşmil kılınmak üzere güvercinhâneler te'sisi hakkında irade-i seniye-i hazret-i şehriyârî şeref-sudûr buyrulmuştu]

Mîr-i mumâileyh fî 11 Kanunusani sene 301 tarihinde Maarif Nezâret-i celileri tarafından Fatih Rüşdiye-i Mülkiyesi lisan muallimliğine tayin olunup yine o sene Galata Rüşdiyesine ve 310'da oradan dahi Kuşdili Rüşdiyesi Riyazi muallimliğine nakledilerek bir sene sonra istifa eylemiştir.

İşte Necip Asım Bey'in tercüme-i hali resmiyesi bundan ibarettir. Bir de hayat-ı zâtî ve ilmiyesi vardır ki onu da sutûr-ı atiye teşkil edecektir.

Necip Asım Bey esmer (…) , siyah saçlı, sevimli, elâ gözlü, zayıf albenili ve orta boyludur.

Hak çû simârâ ma'ruf havande est

Çeşm ârif suv-i sima mande est

Melhume-i mevleviyesince mumaileyh mucella-yı necabet ve dehâ olan dîdârında iltima' eyleyen envâr-ı zekâdan nakış-ı cebinini mütalaa kılan ilm-i sima erbabı pek tabiî bir surette istidlâl eder ki mumaileyh asil, rastgerdâr, ciddî sahib-i kemal bir Osmanlı askeridir.

Bâlâda mekteplerde tahsil eylediği ulûm ve fünûn ile Hoca Tahsin Efendi merhumdan talim eylediği dürûs-u hususîyeyi yazmıştık. Mateessüf görmekte olduğumuz bir takım muharrirler gibi hemen mektepte alelhusus sınıf arkadaşlarıyla beraber dinlediği- evet, beraber dinlediği- mukaddemat-ı ulûm ile iktifâ ederek da'iye-i şöhretle çalakalem eserler vücuda getirmek hevesinde bulunanlar gibi bizim fazıl dahi derya-yı hevesâta dalmayıp usûl-ü tahsil ve tetebbua' mektepten sonra başlamıştır.

Vakı'an doksanbeş tarihinden itibaren üstadıgânemiz o had'dilhükema Ahmed Midhad Efendi hazretlerinin taht-ı takdir ve himayelerinde Tercüman-ı Hakikat'a ve sair evrak-ı havadisat ve resail-i mevkûteye fennî makaleler yazıp 99'dan 300'e kadar Tercüman-ı Hakikat'in fen muharrirliğinde bulunmuş ve elyevm ceraid ve resaile makalât-ı fenniyye ve bilhassa "İkdam" gazetesinin bidaye-i tesirinde hey'et-i taharriye meyanına dâhil olup mübahis-i iştirâkiye ile ilm-i mevzu'ul-kitap ve felsefe-i (…) ve sair makalat-ı

muhakkikâne yazagelmiş ise de bu muharrirliğin mebadisi esbab-ı maişetine medâr olmak üzere bahse muktedir olduğu mebahisi o fennin erbâb-ı ihtisasına hakikaten beğendirmek suretiyle başlamış, git gide mahsul-i mesaisini de o rütbe atarak fuzâla-yı İslamiye ve müsteşrikin-i Avrupaîye meyanında bugünkü caiz olduğu derece-i üstadîye baliğ olmuştur.

Fünun-u askeriyeye dair yazdığı asarından dolayı şehinşah-ı Maarif-perver efendimiz hazretleri canib-i celilinden enva'-ı eltâfa mazhar olduğu bâlâda yazılmıştı. Müsteşriklik hususundaki berâat ve ihtiva-yı kamilleri dahi Paris'te müteşekkil Société Asiatique) Asya Cemiyeti tarafından takdir ve tahsin edilerek geçen 1895 senesi cemiyet müşarünileyhüma a'zası silkine idhal ve kabul olunmuşlardır. Reis ve bazı a'zayı mümtaze tarafından mîr-i mumaileyhe gelen mektuplarda kullandıkları tabirat-ı ihtirâmkârane haiz olduğu fazıl ve kemâlinin en ciddi birer şahididir. Lisan-ı Osmanî hakkındaki asarı muhakkikanelerinden dolayı 1892 senesinde küşad edilen Chicago sergisinde bir madalya ile bir de şehadetnameye nail olmuştur.

Mîr-i mumaileyh Arapça ve Fransızcayı tekellüm ve tahrire muktedir olduğu gibi lisanımıza taalluku olan Farisî'de dâhi kifayet-i tammeleri vardır. Hele Türk diline olan intisâb-ı tâmmelerine şimdiye kadar- Ahmet Vefik Paşa merhum ile Ahmed Midhat Efendi hazretlerinin dahi nisbetleri müstesna tutulduktan sonra- hiç kimse sabakat etmemiştir. Zaten bu ilm-i lisan öyle dakîk bir ilimdir ki levâzımı olan bir takım ulum-u cedideye cüzî, küllî vukuf bulunmadıkça insan kendini ehl-i lisan saymak muvafık-ı hakikat olamaz denebilir. Mîr-i mumaileyh en ziyade muhtesi bulunduğu bu ilimde yegane asrımız olduğu vareste-i izahdır.

Mîr-i mumaileyhin müdevven asârı:

"Mebadi-i fenn-i resim" Resim taklidi kavaidinden bahistir.

"Arkadaş bana Fransızca öğret" Fransızcanın teshil-i ta'limi için usul-ü cedide de tertip edilmiştir.

"Ziya ve Hararet" Hikmet-i tabi'iyeden bir eser-i mühimmedir.

"İskitler" Bu kavmin ahvalinden bahis ve fenn-i tarihe aittir.

"Ferid" Eftâla mahsus olup Fransızca da (Fransine)nam eserin suret-i tercümesi.

“Güvercin Postası” Güvercinlerin muhaberât-ı askeriyede suret-i isdihdamına bahistir.

“ Yeni tertibde muhtasar Osmanlı Sarfı” Mekteb-i Rüşdiye-i Askeriye’de tedris olunmaktadır.”

“Muhtasar Sarf-ı Osmanî” Bâlâdaki eserin daha muhtasarıdır.

“Mükemmel Sarf ve Nahv-ı Osmanî ve Kitabet” Bu yolda yazılan eserin en muhakkikanesi ve taklidden arî olarak lisanımızın kavaid-i müstahilanesini şamildi.

“Ural-Altay Lisanları” Lisanımızın da dâhil olduğu elsine-i Turaniye’nin suret-i zuhûr ve inşa’ıyla bazı felsefe-i lağviyeye ait tahkikat-ı tarihiyesinden bahistir.

“Kitab” Kitabın usul-ü tarihine ve suret-i istifade ve istima’li hakkında ma’lumat-ı müfideyi müştemildir.

“Lügat-ı Müsâhebet” Muhteri’at ve bedâyi’in elifba ve tertibiyle tarif ve ahvâl-i tarihiyesinden bahistir.

“Ev Kızı” Terbiye-i benâta müteallikti r.

“ Nefer ve Onbaşının Vezâif-i Seferiyesi” Cünd-ü şâhâneye mahsus olup iki cild teşkil eder.

“Kıraat-ı Askeriye” Üç cilt derunundadır.

“İhtirâ’at-ı Mühimme-i Cesime” namından a’mîti müstedelldir. Yalnız denilecek bir söz vardır ki edib-i fazılımız bu kitabın mühabihisini muteri’-i sani gecesine vukufâne yazmışlardır. Ve Daru’ş-şafaka’da el-islamiyede bade’t-tedris tedvin eylemişlerdir.

“Lügat-ı İlmiye ve Fenniye” Urefâ-yı asrımızda Yüzbaşı Tahsin Bey ile müştereken yirmi kadar cüzünü neşreyledikleri(ansiklopedi) tarzında bir eser-i mühimmedir.

Asâr-ı alimanelerini burada tahrirden maksadım mahza erbab-ı istifâdeye i’lâm ve tebşirden ibarettir. Bilmem kendileri ne derler, benim fikrimce Necip asım Bey’in haiz olduğu ilim ve kemâline nisbetle vücuda getirdikleri asâr-ı akıl kalildir. Zaten hiçbir danişmend yoktur ki, okuduğu binlerce kitaplardan hâsıl eylediği bînihaye asâr-ı fazileti bilcümle meydana koyabilsin. Bunun imkânını tasavvur etmek adeta o zatın o binlerce kitapların

aynıyla beraber kendisinde zuhura gelen tefekkür ve tecrubeyi bia'yne isbat eylemesini mümkün tasavvur etmektir. Bu ise muhaldir. Hatırayı zabt, nazar-ı tağutiye kabil olabilir mi? İnsan bir büyük eserin nihayetine bile evvellerinde noksan görmeğe başlar. Naci'nin dediği gibi ya 'alelacele neşretmeli, ya mahv eylemeli. İşte bu sebeptendir ki ulema-yı eslâf müstağni oldukları halde bile her fenni, hatta her kitap erbabından, musannifindan veya fennen 'an fam masnafından nakl eden zattan istima' içün mesafe-i ba'ideye şeddir- hal eder giderlermiş, (…) rarlarmış. Bu niçin? Ya hoca-i mütehassıs veya musannif o fenne o kitaba dair daha birçok mühimmeler söylemiş ki onlar kitaba dâhil olmayıp sâmi'nin zabtına kalmış. Bazı tel'amız üstadın bazı takrirlerini kitabının kenarına yazmıştır. O eski kitaplarda gördüğümüz nihayeti "minh selimullah- veya- rahmellah"ı havi olan kıyamet gibi kaydlar işte o hocanın takrirleridir. Daha kim bilir ne kadarları yazılmamış, unutulmuş veya tel'amizin kendi hesabına eserini tezyin eylemiştir. Bu mebhas çok su götürür. Biz yine maksada gelelim:

Elhasıl fazıl-ı mumaileyhin musahayat-ı muhakkikanesini teşkil eden hakayık dahi henüz kalb-i hurufa girmemiş bir takım letaif-i gaybiyedir ki hamdullah ihyanen bizler o büyük istifadeye muvaffak olan talebelerdeniz. Binaenaleyh biz onlardan lisanımıza cidden şeref-bahşa olacak daha hayli mühim eserler tedvinini temenni eyleriz.

Hatime-i makal ve ifa-yı şükran olmak üzere şunu da yazmalıyım ki mîr-i mumaileyhin asâr-ı eslâfı ihyaya fiilen çalışmaları da ayrıca bâdi-i şükrân-ı azim şimdiye kadar tab' ve neşrine tavassut eyledikleri asar-ı mühimme yirmiye baliğ olur. Kezâlik müsteşrikinin neşreyledikleri asarı bize tanıttırmaları da bu cümle-i cemiledendir.

Bahâî

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

BAHR-İ MUHİT ESRARI

[71. nüshadan mâba'd]

Bu kadın sefineye yetişmek istiyordu. Lakin kaptan buna müsaade göstermemekte idi. İhtimal ki kadın bu kere geminin güvertesine ayak atacak olursa kaptan kendisi için bir muhatara zuhur edeceğini düşünüyordu. Eğer arkadan takipte devam edecek olursa sandalı gark edeceğini düşünüyordu. Eğer arkadan takibde devam edecek olursa sandalı gark edeceği tehdidiyle kadına def' olup gitmesi için haykırdı.

"Bu sırada rüzgâr yelkenleri doldurdu. Sandalcılar her ne kadar son kuvvetlerini pazuya verüp bize yetişmek gayretinde bulundular ise de kimi onları geride bırakıp körfezden aşağı doğru kanatlı bir kuş gibi kayıp gidiyordu. Kadın muvaffakiyetsizliğini anlayınca takibinden feragat etti. Sandaldaki adamlar kürekleri sabit tuttukları zaman kadın sandalın içinde ayağa kalkıp ellerini havaya doğru sallayarak avazı çıktığı kadar bize acı acı lanetler, sitemler yağdırdı. Bu seyruseferimizin bir kaza bir bela ile neticelenmesini, Bahr-i Muhitte tehlikeli musibetler bizi beklemesini, içimizden hiçbirisinin bir daha ayağı toprağa vusulü müyesser olamamasını kemâl-i ye's ile cenab-ı vacidü'l-vücuda tazarru'da bulundu. Bu beddualara karşı Kaptandan aldığı cevap istihza-amiz kahkahalardan ibaret oldu. Güverte üzerinde bulunan tayfaların bazıları kaba saba tahkirleri, hezeyanları ile kaptana iştirak ettiler. İşte bu zaman denizin üstünden sis içinden bir sis tabakası peyda oluyordu. Fakat en nihayet kıç tarafına imale-i nazar ettiğim zaman kadını sandalın içinde ayak üzre durmuş yüzünü semaya tevcih etmiş gördüm. Sanki bizim üzerimize intikam belaları davet ve kanlarımızı kısasen kendi zevcinin kanı gibi heder olmasını dua ediyordu. Oradan gittik. Onları geride bıraktık.

“Haritada tayin edilen noktaya geldiğimizde sahile yakın durduk. Gurup karanlıkları etrafı istila edinceye kadar oralarda tevkif ettik. O esnada-(Pruva)- geminin başından mai bir ziya irae eyledi. Buna mukabil yarlı uçurum sahilinden bir roketle cevap verildi. Hemen bu dakikada idi ki bir katar estirdiğimizin kenarına doğru geliyordu. Sahile iki sandal götürdük. Gümüşleri tamamen gemiye aldık. Kabinin döşemesi altına güzelce istif ettik.

“Bu meş’um gümüş bizim uğradığımız felaketin hepsine sebeb-i müstakil oldu. Tayfalar geminin hareketinden mukaddem en son dakikada sefineye alınmışlardı. Bu ecilden hiçbir kaptanın kabul edemeyeceği kadar fena, yaramaz idiler. Zannedersem daha evvelden onların yüreklerinde bir denaet icra etmek niyeti mevcut imiş. Gözlerini gümüş külçelerinin üzerine diktiler ve onları ellerine geçirmeyi kurdular. Gemide karışıklık çıkarmak içün onları yalnız bir şey men’ ediyormuş –bir sergerdenin âdem-i vücudu- yoksa kendileri türlü türlü hayalete denaete müheyya imişler. Onların cidden dehşetli birer denaetkâr olmaları için ortalarında kuvvetli bir el yok imiş. Öyle oldu ya! Tesadüf onlar meyanına muntazam ve olabildiği kadar ağrib bir tarzda şerâreler açtı.

“Bahr-i Muhit ıttılasının cenup taraflarında yolumuza devam etmekte iken bir gece nöbet değiştirerek geminin kumandasını deruhte etmek için güverteye çıktım. Etrafa nazar ettiğim zaman manzaranın garabetiyle baht ve hayret içinde kaldım. Bu hal hala gözümün önündedir. Rüzgâr hafif- hemen barkoyu hareket ettirecek derecede-ve tepemizde kesif, mazlum ve alçak bulutlar sahil ile aramızda siyah perde gibi asılmış idi. Bir suya tevcih-i nazar ettim. Sanki bir mürekkep deryasında seyrediyormuşuz gibi göründü.

Bu zulmet deryası içinde pembe, ateş renk bir manzara bir manzara bedr-i nam doğmuş, mehtebı semayı, kaplayan kesif bir bulutun arkasında kalıp aralık bir parça mahalden aşağıya doğru bir nehr-i nur teşkil ile siyah denizin üzerine aksederek suyun üzerinde dolanı, dar fakat simin bir yol teşkil etti. Bahr-i Muhit’in nikat-ı sairesi ise evvelki gibi simsiyah kaldı

(Maba’dı var)

M. Cemaleddin

BOMBAY HATIRATINDAN

Bir gece

1894 sene-i miladîsi ki sene-i hicriyenin 1311 senesine tesadüf ediyor. Bombay'a üçüncü defa olarak sefer ediyordum. Vapur şehrimiz tüccar-ı muteberesinden olup mehafil-i ticareti Osmaniye'de bir mevki-i mümtaze ihraz ederek ticaret-i bahriye-i Osmaniyeyi hıta-i Hindiye'ye kadar tevsi' etmek üzere tüccarımıza takaddüm etmiş olan Trabzonlu Hacı Evliya Efendinin vapur kumpanyasına mensup "Abdulkadir" vapuru idi. Bu vapurlarla birinci ikinci seferlerimdeki müşahedat ve tedkikatımın bu makalem ile adem-i münasebeti olduğundan onları ileride yazacağım!

Şaban'ın evahirinde "Mükela" limanından hareket ederek ramazana iki gün kalarak bu Bombay'a muvasalat etmiş idik. O sene ramazan-ı şerif, hazirana tesadüf etmiş idi. Bu aylarda Bahr-i Mühid-i Hindî'de (muson) tabir ettikleri şiddetli rüzgarlar vezân olup ru-yi deryayı herc ü merc eder. Hâlbuki vekayi'-i tabiatın eser-i gurabını olarak bu müdhiş (muson) fırtınasının müddeti devamı olan haziran, temmuz, ağustos, eylül ayları Hindistan ticaretinin en ziyade işlek bulunduğu bir devirdir. Binlerce vapurlar Bombay'a, Karaçi'ye, Kolombo ve Kalküta'ya gidip gelmekte olduğu gibi Amerika, Japonya ve Avustralya'ya icra-yı seyrüsefer eden vapurlar dahi kömür almak, tamir olunmak, levazımat-ı saireyi tehiyye etmek için Bombay'a yahut Kolombo'ya uğramak icab ettiğinden merâkib-i bahriyenin amed ve şeddi ziyadedir.

Biz gerçi fırtınalara düçâr olduk. O müthiş Hind Denizi dalgalarının vapurumuzu bir oyuncak gibi oynattığını gördük. Fakat Cenab-ı Hakk'ın ulviyet ve merhamet, nam-ı kudsiyet-i ittisâmını o veliyullahın kerametine nakl etmekte olduğumuz haccac zevi'l-ibtihacın iddia-i gavs-ı inhasına istinad ve itimad ederek bütün bu müşkilata karşı yalnız Osmanlı gemicilerine has olan şeceati ibraz ederek mukavemet ettik. Bu surette beynel hayat ve memat bir seferden sonra Bombay'a muvasalat etmiş idik.

Bombay limanı sevahil-i Hindiye'nin mühim bir istihkâmı en işlek bir ticaret limanı olduğu gibi sevahil-i mezkurenin iklimce de en latifidir. Alelhusus limana duhul etmeden evvel üç mil mesafede bir kılavuz alınır. İş bu kılavuz dubasının durduğu mevkiden itibaren Hindistan'a pek karib bulunduğumuzu müş'ar olan yağmur sisi hükümfermadır ki hakikaten kılavuzsuz gidilmek mümkün olmaz. Buralarda deniz sığ olup, Bombay ve etraf ve eknafından denize karışan nehirlerin eser-i cereyanı olarak sular daima bulanık daima dalgalıdır. Bizim Akka ve Yafa limanlarının medhallerindeki denize benziyor.

Bombay limanının medhalini müdafaa etmek üzere hükumet tarafından ve ahalinin himmet ve ianesiyle üç sun'î ve müstahkem ada bina edilmiştir. Bu adaların her birlerinde müteaddid Armstrong müteharrik seri'ateşli toplar vardır.

Ba'de limanın garb ciheti (fürt) denilen istihkâm ile (dimarin dokuz fürt) tabir olunan istihkâmlarla tahkim olunmuştur. Şark cihetinde Bombay limanlarının meşhur rıhtım ve duvakları bulunmaktadır. Bu duvaklara yine başka bir kılavuz ile girilir. Duvaklar gayet cesim bir mustatil dâhilinde ve aksam-ı muhtelifeye münkasım etrafı kapalı ve birbirlerine müteharrik köprülerle merbut küçük havuzlardan ibarettir. Bunların yani her havuzun etrafında kendisine mahsus cesim eşya ambarları ile yükletme ve boşaltma ameliyatının emr-i teshil hususunda iki demir çubuk hat üzerinde amed ü şedd eder bahar ile hareket eder muhtelif makinalar vardır.

Elhasıl bir ticaret limanına lazım olan ve merakib-i bahriye-i ticariyenin 'ameliyatını teshil edecek her nev' âlat ve edevat ihzar edilmiştir. Vapur doğrudan doğruya yani kurun kuruna karaya yanaşarak rıhtıma bağlanır. Şu surette karaya inmek çıkmak pek kolay olur.

Birinci seferimizde olduğu gibi bu seferimizde dahi Bombay cemaat-i İslamiyesi tarafından alkışlandık. Tüccar, fukara, zengin cümlesi vapurumuza hıncahınç dolarak her dürlü lisan-ı hâl ile biz ile muhavereye girişmek iltifat etmek havadisat sormak gibi nevazişlere nail olduk. O derece ki gemicilerimizin,zabitanımızın heybet-i cesimelerini, ahlâk-ı maneviyelerini tedkik etmek, bakmak, görmek arzu-yu tecessüsüyle koca bir günün kısm-ı

azamını vapurumuzda geçirmiş adamlar var idi. Sancağımıza hürmet ederler idi. Hilafet-i İslamiyenin nişane-i kutsiyeti olan o livâ-yı mukaddesi hey'et-i Osmaniyenin alamet-i celilesi olan sancağımıza pek cesim nazarlar atfetmekteler idi.

(Maba'dı var)

F. İskender

No: **74** **14 Şevvâl 1314** **18 Mart 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memâlik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

Osmanlı lisanı değilse de edebiyatının henüz hatve-endaz olmaya başlamış bir çocuk gibi olduğu geçen icmâlimizde beyan olunmuştu. Edebiyat için bu kadar çalışılırken şiirimizin, nesrimizin elân mecrâ-yı tabiisi buldurulamadı. Bu iki tarikte nasıl bir esas kurulacağı, ne yolda takip edileceği hangi cihetin muhtac-ı tadil ve ıslah olduğu hala keşf edilemedi. Hakayık-ı edebiyye nedir bilinemedi. "Devr-i cedid-i edeb" tabiri ortaya atılalı herkes aklının erdiği, gücünün yettiği kadar,(…), bir şey deyip geçmektedir. Fakat o şey lafz-ı mühimmeyle maksad-ı asliyeye varılamıyor, kalıyor. Elsine-

i ecnebiyyeye az çok vukufu olup da âsâr-ı edebiyyeyi tetebbu' edenler onlarla bizim aramızda küllî fark müşâhade ediyorlar. Mesela Zola'nın tedkîkâtını anlayarak gözden geçirenler, eserlerini okuyanlar oradan aldıkları fikr-i mahsûs ile tedkîkâta giriştikleri gibi edebiyatımızın pek nâkıs bulunduğunu söylüyorlar.

Hatta: Biz lafz ile uğraşıyoruz fikr ile değil iddiasını da der-meyan ediyorlar. Hakikaten bir noktada duruyoruz ki henüz mahiyeti bilinemedi, müteredditane attığımız hatveleri istediğimiz kadar ileri konduramıyoruz. Ya ifrat ya tefriti iltizâm ediyoruz.

Meslek-i kudemayı fikren takip etmemek yolu açılalı şiirin, nesrin her rüknüne bir lerze ârız oldu. Bir zaman kafiye bahisleri uzadı, durdu. Nihayet netice çıkmadı! Bir cihet diyor ki: " Abes ile muktebes kafiye yapılamaz." Öbürü diyor ki: " Yapılır." Peki ama bundan ne çıkar. Fikrimizi düzelttik mi? Yoksa eski tarik-i (…) takip edip gidiyor muyuz? Eğer öyle ise ister abes ile muktebes kafiye yapılsın, ister yapılmasın ne faideyi münticdir.
Bununla mana-yı lafz-ı edeb ıslah edilecek midir?
Nasıl esef olunmaz ki aranılacak ciheti aramadan, iki kelimenin (…)ait lutfunu düşünüyoruz da, bir türlü ahengin içinden çıkamıyoruz.

Evvela lazım olan ahenk midir? Mana mıdır? Tekellüm mü evveldir, şiir mi? Yoksa musıkî mi? Eğer ahenk manaya takdîm olunur ise efkârımızın hatt-ı istikâmeti yine tayin edilememiş olur. Bir nükte-i lafziyye, ya bir sanat-ı kelâmiye için koca bir hikmetin bir hakikatin feda edildiğine acımamak elde midir?

Ciddiyât, hakikiyyât, insâniyyat dururken hayâlât-ı gayr-ı hakikiyye ile, olmaz, saha-i vukûât-ı alemde görülmez, tesadüf olunmaz fikirler beslemek, hayali hakikate tercih etmek nasıl ihtiyar olunur.

Evet edebiyatı, fikr-i edebiyi hayal besler. Bunun en işlek caddesi,en geniş yolu, vüs'at-i fikr, vüs'at-i hayaldir. Lakin hayal dediğimiz zaman onu

Arapların elif ile ve (…) Aziz Efendi'nin Muhayyelât'ı veyahut Hamzaname tarzında haric-i ez-tabiat hayallerden zann-ı (…) etmeyelim.

Buradaki hayalden maksadımız hakâyıkı tahayyüldür. Bazıları der ki sırf ciddi olursa edebiyat olur mu? Evet o vakit edebiyat olabilir. Hayalimiz, tasavvurâtımız, buluşumuz, tatbikatımız ne derece ciddî, hakîkî ise istifâdemiz de o nisbette ziyâdedir. Ruhumuzun teessürrâtı, dimâğımızın infiâlâtı o kadar tabii olur ki kudemânın âsârı da bu nokta-i nazardan ediyor.

Lisânımız bidayetinde Arap ve Acem lisanlarının kahr u nüfûzu altında kalarak pek yakın zamanlara kadar lisân-ı Osmânî, bu üç lisan mabeyninde bir lisan gibi kalmış idi. Maddeten bu nüfûz tahtında kalan lisanımız ve münâsebât-i sâire, şuarânın, üdebânın Fars Edebiyatına temâyülâtını icâb ettirdi. Manen de mahkûm oldu. Sonraları yetişen birkaç eazım rüzgar, ıslâh-ı lisân çarelerini düşündüler. Türkçenin kendine mahsus olan tarîk-i ifadesini buldular. Usûl-i kitâbetimiz bugünkü mertebeye geldi. Lakin onlar her ciheti değiştiremediler. Gâib olmuş bir şiveyi iade ettiler. Şimdi keşfi istenilen cihet de başkadır.

Bilfarz şuara-yı mütekaddimeden ve (…)edebden olduğu için Nef'î'nin âtideki gazeli şiir midir?

Ol ebrûlar ki levh-i cephe-i cânâna yazmışlar
Cemâli matla'ıdır kim ser-i dîvâna yazmışlar
Değil gird-i lebinde hattı ol İsâ demin güyâ
Duâ-yı (…) bir mercandan fincana yazmışlar

Musavverler yazıp Ferhâd'ı Kûh-ı bî-sütûn üzre
Verip destine tîşe hayli üstâdâne yazmışlar

Sanırlar halka halka dûd-ı âhım (…)a'lâda
Bir eserdir der ki (…) .günbed-i gerdûna yazmışlar

Bu tarz-ı hâssa ey Nef'î yine sûret veren sensin
Nazîre söyleyenler ekser efsâne yazmışlar

Gazeli okurken fikrimizi bir garâbet istilâ ediyor. Ruhumuz bir lezzet duymuyor, zevk-i dimâğî hâsıl olmuyor.

Bunu mutlaka Nef'î'nin olduğu için beğenmeye bizi kimse icbâr edemez. İlmini, faziletini, kafiyeleri kaleminin ucunda istediği gibi oynattığını cevherîye, (…) gibi yüzlerce kelime terdîf ettiğini tasdîk ederiz. Fakat bu yolda mahv edilen kuvve-i ilmiyeye vüs'at-i fikr ve cevdet-i karîhaya, zekaya acınılmaz mı? Bu gazelin yerine üzerimizde bir tesir-i cüz'î hâsıl edecek bir beyit söyleyeydi Nef'î'nin şöhret-i edebiyyesine az söz söylediği için nakısa mı gelirdi? Ne mümkün, daha ziyade revaç ve itibâr kazanırdı.

TIFL-I SEYYÂR, KELEBEK,

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

Görse şu tıfl-ı melek-çehre-i bâzîçe-nümâ.
Çiçeğin üstüne konmuş da durur bir kelebek.
Tutulur zannederek ta yorulunca kovalar.
Kendini—akşamdan—evvel kelebekle oyalar.
Tutulur mu ana—pervâz eden—ol renkli çiçek?
Nâfile zahmet-i bî-haddini eyler ifnâ
***

Gördü şu karşı çiçekte yine işte kelebek
Koşuyor tutmak için kendini amma üzüyor
Havalandı yine bak, olmuyor heyhât mutî'
Okşatır mı ana hiç kendini ol mürg-i rebî'

Beyhûde olmada bî-çâre şu (…) dil-teng
Vah! Anı tutmak için gönlünü hayfâ üzüyor
***

Pek yazık! Bunca ümîd ü hayâl mahv oluyor
Kelebek, hiçbirine konmuyor artık çiçeğin,
Gözlerinden döküyor artık jâle-i me'yûsiyyet
Verir ervâha da şu tavr-ı hazîni de rikkat
Vech-i tâb-ı efgeni soldukça şu tıfl-ı meleğin
Kalb-i mahzûnuma âlâm u küdûret doluyor
***

Ey mülevven kelebek, sen de biraz merhamet et,
Tarz-ı tıflâne ile bak sana etmekte niyâz.
(…) eylemede cismini âlâm u keder
Arz-ı ihlâs-ı mübeyyeninde anın eyle hazer
Etme nâzın ile bu mertebede zemzeme-sâz
Emel-i kalbine şu gonce-femin hidmet et
***

Katre-efşân oluyor çeşm-i tıflânesi bak,
Korkma! İncitmeyecektir o pamuk elleri hiç.
Seni şu yavrucağız okşamak arzu eyler,
Ne olur ya! Azıcık râm u mutî' olsan eğer?
Seviyor ki: ne kadar da seni şu tıfl-ı behîç
Kalmadı neş'e-i tıflânesi bak büktü dudak
***

Kaçma gel kon! Şu güzel-i yâsemen-i nem-nâke
Yanılıp destine kon da azıcık et, mesrûr
Okşasın şevk u şetâretle azıcık seni mâsûm
Erecek vakt-i hazân sen de olursan ma'dûm

Perr ü pervâzın ile olma bu rütbe mağrûr
Sen de bir gün ölüp elbet düşeceksin hâke

Sâdî

DAVET

Bak! Gülşeni enfâs-ı bahâr eylemiş ihyâ,
Ezhâr, cemâlin gibi bin şevk ile handân.
Gel sevdiceğim! Gel! Ki bütün nâle vü efgân
Bitsin de gönüllerde görünsün yine sevdâ,
***

Diller yakıcı gözler ki gülşene atf et,
Seyr et ki ne envâr-ı cemâl olmada manzûr
Lâyık mı senin mihr-i cemâlin kala mestûr
Aç… !Aç güzelim—gözleri atf et.
***

Hüsnün senin oldukça nihân, dilde meserret
Kalsın mı feyzindir anı eyleyen isbât
Ezhâr görünsün mü bahâr olmasa…Heyhât!..
Gün doğmasa gülsün mü tabîat.
***

Naz etme, yeter! Aşkını mültefit eyle
Lûtf eyle biraz gülsün o bî-çâre-ül (…)
Elvermedi mi bunca zaman firkatin? Ey yâr
Bak gözlerime! Yaş akıyor. Merhamet eyle.
***

Hâlâ mı (…) yoktur sözlere karşı?

Kastın beni öldürme midir? Gizleme! Söyle!
Taşlar bile hissiz duramaz doğrusu böyle,
Yaşlar dökülen gözlere karşı.
***

Bir gonçe-i nevreste gibi, lâ'l-i dehânın,
Gülmekte hezâr-ı dilim ağlar iken. Eyvâh!
Lâkin buna râzı mıdır Allah?
Te'sîri bu olsun bu figânın.
***

Ben, dilleri lerzân edecek nâlelerimle,
Âh eyler iken sen yine gülmekte misin âh
Yok zerre kadar yok! Sana his vermemiş Allah,
Ben ölmeliyim, ölmeliyim, bu kederimle.

Menemenlizâde Tâhir

No: **75** **21 Şevval 1314** **25 Mart 1897**

Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Dersaadet için seneliği yüz otuz, altı aylığı yetmiş beş kuruştur. İstanbul'dan mahalline gönderilmek için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur.
Vilayet-i şahane için seneliği yüz 162, altı aylığı seksen beş kuruştur. Memalik-i Ecnebiyye için seneliği 36 altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.

Matbaa ve İdarehanesi:

Bâb-ı Âli Caddesinde 52 numerolu dairedir.

***

Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye müteallık her nev husûsat için müdîr ve muharrir Mehmed Tâhir Bey'e müracaat olunur

Direction et Administration
52—Avenue de la S. Porte—52

Directeur et Rédacteur
Tahir Bey

İLLUSTRATİON TURQUE
MALUMAT

Devlet ve memleket menafiine hizmet eder ve haftada bir defa perşembe günleri musavver olarak neşr olunur.

İCMÂL-İ EDEBÎ

His, ulüvv-ü fikir sahibi, mebde', 'amiküz-zihin. Nafiz-z-ün-nazar, selim-i akl, vasi'-i hayal bir şairin, edibin âsârı da dimağa, hisse öylece hoş görünür.

Yoksa sûr-u zahire-i mer'iyete bakarak:

Rind-i âlî meşrebim hamhane-i endişede
Tas-ı ma'kus-ı felek bir cür'adân olmaz bana

Dersen edebiyetımızda ne tat bulunur ne tuz.

Şu beyti tahlil edelim: Şair bir rind imiş, endişe meyhanesinde çıkarmış, o kadarki feleğin ters duran koca tası –yani sema-yı mina-fam- şairin kadehde bıraktığı cür'âyı almayacak kadar küçük gelirmiş. Kesret-i endişeyi lâ tariki'l-teşbih vel-istiare beyan için hakikate muvafık bir müşebbeh bir müste'ârün minh bulunamaz mı?

Muhiti kudret-i ilahiden ibaret olan feza-yı bi-intiha derununda seyyaremiz 'avâlim-i saireye nisbetle hiç hükmünde iken akl-ı selim: Feleğin öyle tersine dönmüş yüksük kadar bir kadeh olduğunu ve onun bir endişe meyhanesinde çıkan rind-i âlî meşrebe cer'adânlık edemeyeceğini teslim etmez ve edemez.

Hele insan böyle şiirleri okurken kendini deyu hikâyesi okuyor zannediyor. Şuara-yı İran'ın iğrak derecelerine varan mübalağa-i ifradgaraneleri de asla hazm olunamıyor.

Araplara gelince onlar serair-i beşeriyeti, hakayık-ı insaniyeti Arap'tan evvel keşfetmişlerdir. Şimdi ise üdebâ-yı hazıra-i Arap pek geridedirler.

Ebu Nüvvas'ın sekiz on beyitte resmettiği tabloyu birçok şairlerimiz koca bir kasideye sığdırmamışlar. Mamafih eslaf arasında bu tarza en fazla yaklaşan Nedim'dir.

Bundan maada Araplarda mücellidane, mütefahhirane söylenmiş kasideler pek mebzuldür.

Edebiyat ile hikemiyanı- zamanına göre- oldukça mezc ederek serair-i hilkatin, hayat-ı beşerin en mühim noktalarını keşfetmeye hasr-ı mesaî sarfedilmediği asarımızdan istinbat olunmaktadır.

Rüfekadan biri "İsrailiyat bütün asar-ı manzume içinde bir (…) Tevrat halinde cilve-gir olarak zihni daima maziye irca' ve orada taharri-i nefis

etmeye icbar etmek en birinci kuvve-i edebiye add edilmektedir. Onun içindir ki her zaman efkâr-ı cîddeye tesadüf etmek bize müyesser olmuyor" demişti.

Ne kadar haklıdır. Vakı'a garb da eş'arını naibe-i esatirden henüz kâmilen tecrid edememiş ise de mecra'-i tabiîyi bulmuştur.

Biz Osmanlılar Fransız edebiyatını birdenbire naklîden istifade yoktur. Elbette bizim edebiyatın da bir üslub-u tabiîsi vardır. Bunu araştırarak nerede hangi surette tevafuk ettiğini bulmalıyız. Ancak arirde her mekânda aynı surette tecelli eden hakayık-ı beşeriye şayan-ı taklid ve iktibas olup garbın bir cümle hususatını üzerimizde tatbik etmek gibi afv olunmaz müsamahalar göstermemeliyiz. Ta ki ahlafta bizi ifrad ve terfrid beyninde hadd-i i'tidali bulamamış görmesin.

Gelenler geçenlerden ahz-ı malumat ede ede şu gördüğümüz ıttıla' hâsıl olmuş iken bu husus-u mühimmada biz ahlaka rehberlik edemedikten başka belki zihinlerini tağlit-i sebeb oluyoruz.

Asar-ı münkadimenin bugünkü haline sebep, bedi', beyan gibi sanayi-i lafziyeye lüzumundan ziyade ehemmiyet vermeleridir ki bu da şuara-yı İran'ı taklitten inbi'as etmiş bir seyyiedir.

Yalnız lafz ile süslenmiş fakat manasız olan nazım ve nesir: Çirkin bir kadının diğerinden isti'are ettiği müzeyyen bir elbise ile düğüne gitmesine benzer ki onu görenlerin im'ân ve dikkatini, adem-i tenasüp hesabiyle gönüllerde bir his peyda eder. Lakin dest-i kudretin nadiren halk ettiği bir güzele teşbih-i kabil olan hakikat-ı libas-ı fahire bulunmasa da göze çarpar. Eğer ona hüsnüyle münasip elbise giydirilse letafeti tezâ'uf eder.

Bunun gibi çıplak bir fikr-i edebi sanayi-i kelâmiye ile tezyin olunursa efkâr-ı cami'l-muhsinat olmak itibariyle hüsn-ü kari daha şiddetle okşar. Mesela son asar-ı edebiyeden olan (Pejmürde)deki şu:

Bülbül sakin onun reng-i infali midir?
Bu hazin müz'iç onun halet-i melali midir
Hafî, hafî okunan çeşminin müelli midir
Ziya-ı ibra bürünmüş gözün hayali midir
Şu nücum-ı sakıb-ı sevda-nisâr fevkinde

Lisanıma gelen ancak odur, derudemde
Onu görüp düşerim pirlere secu demde
Dururken öylece her zerre-i vücudumda
O tutmak istiyorum iktidâr fevkinde[1]
Zaman gülerdi bana neş've-i feraidimden
Gecem münevver idi şevk-i yâ-müdamdan
Ne hoştu ayrılmış her sihir ma'ademden
Bu hal içinde emvazı geçince yademden
Sirişk-i âhım dökerim ihtiyar-ı fevkinde"

Ne güzel şiirdir. Pek çoklarını bilirim ki onlar da bu zengin kıt'aatı mülahazlarına misal olarak kaydetmişlerdi.

E.M

[1] **Şurası (Gayyar ile ülfet etmek ister, ben ölmeden ihtimali yoktur) ma'rânı derhatır etdirdi.**

BİR PÎR-İ MUTTALİ'

Mef'ûlü Feilâtün

Etmiş dimağa te'sir
Efzayiş-i tetebbu'
Yok bunda bir tasannu'

Bu en sevimli vakti
Pîşinde bir mücelled
Oh! Neş'e-i müebbed!!..

El cebheye dayanmış
Gözler kitaba nâzır
Yarab! Ne hoş menâzır.

Görmüş bu cism-i nermîn
Seksen bahârı ama
Hiç bıkmıyor o hâlâ

Titretti varsa anı:
Yâd-ı dem-i güzeşte
Bir âh çekti işte

Bir lahzacık düşündü:
Sonra o vech-i tâbân
Oldu besîm ü şâdân

Evvelki âh-ı dil-dûz
Serdî-i bâd-ı gamdır
Gerd-reh-i ademdir

En sonra o tebessüm
Feyz-i bükâ-eserdir,
Bir incilâ-yı terdir

M. Rifat

MUHAKEMAT-I EDEBİYE

1

Bizde hâme-i edep kendine henüz bir muhavver-i tabiî bulamadığı, muharrirler parmaklarını bir düstûr-ı kat'i hareket üzerinde gezdirmediği , esas iştiğalat-ı edebiye tabiîliğe dayanmadığı için "intikadat-ı edebiye"de pelteklik içinde kalmaktan, gürültülü i'tirazlardan, muahezelerden, ma'dud olmaktan kurtulamıyor. Maksadımız alem-i edebiyata hod-pesandane hadd-i nişanesine bir tecehhül fırlatmak değildir. Biz "edep" namına bir hiss-i usul-ü ihtiram besleyenlerdeniz. Ancak o gürültülü, iğrenç muahezeleri -her zevk-i selimde mevcudatı lazım ve tabiî olan- bu hiss-i asile muhalif bulduğum henüz- medlulü hakikisiyle "intikadat-ı edebiye, bi-isbat-ı mevcudiyet etmiş göremediğim ve "intikadat-ı edebiye" demek edebiyatta bir muhavver-i tabiî terakkinin bir düstur-u tabiî hareketin te'sis ve takridi demek olduğu için -elbet bir maksada, bir neticeye hizmet etmek lazım gelen ediplerimizin- anlaşılamadıklarını, kendilerini anlatamadıklarını arz etmek istiyorum.

Şahid-i hakikate mebhud, sakit, bitab durmak "anlamak" sayılamaz. Anlamak hakikatin etrafını dolaşmak, onu el ile yoklamak her reng-i hakikati parlaklığıyla, gölgesiyle görmeğe çalışmak demektir. İntikad-ı meftuniyet-i sakitaneden, sükûttan hoşlanmak açıklığı güzelliği ortaya kor. İntikâdat sakit değildir, fakat sakindir. İlim sükûtu sevmediği gibi gürültüyü de sevmez, yavaş yavaş bir vezn-i latif ile takrir-i hissiyat, tebeyyün-ü hakikat eder.

İtikâd harekât-ı edebiye için bir ibra-i nazıma demektir. Üdeba hudud-u tavsifatı aşarlar, tavsifat-ı edebiye istifadeden ta'ari eyler ise müntekid meydana atılır.- Muttâli'in, umumiyetle, hareket-i edebiyeyi göremez. Bunlara hakayık-ı edebiyeyi anlatacak istifadenin nerelerde bulunduğunu gösterecek müntekiddir.

Müntekid asar-ı edebiyeye karşı bir miftah-ı hal-i hissiyat taşır. Eserde gizlenmiş güzellikleri bununla meydana çıkarır.- Müntekid, muttali'in gözleri

önüne bir menşur tahlil-i dakayık-ı âsâr, Zevahire aldanmağı satırların arasında uçuşan elvan-ı hakikati görmeği öğretir.

Müntekid kuru kuruya “bu böyle değildir” “siz vukufsuzsunuz” demez. “Bu böyle olmalı idi” “vukuf şudur” sözünü söylemekten çekinmeyi de kuru gürültü sayar.

Müntekid gördüğü hastalıklara, hastalara karşı acı ilaçlar kullanmaktan da çekinmez, fakat bu ilaçlar üzerine tükürmemek bu ilaçlardan istifade etmeyi bilmek lazımdır.

Müntekid ortaya atıldığı vakit söz söylemek, okutmak, dinlemek, bildirmek istediği için kuru gürültüyü sevmez; o vakit susmalı, dinlemeli, müntekidden ders almalı.

Hissiyat-ı edebiye o kadar inceldi, o derece genişledi ki kavmiyeti düşünmekten, bu yolda düşünmekten başka bir şey istemiyor, hayalden beyhude külfetlerden o rütbe uzaklaştı ki yalnız hakikate, tabiîliğe mukârin olmak istiyor, “ Pol Dukok”un hatta “Alexandr Dumas”nın ismini ağzına almak istemiyor.

Kalem henüz şimdiki derecesini almadığı, şahid edip bugünkü revnakıyla metanetiyle kendini göstermediği bir zamanda ortaya “ Pol Dukok”dan “Alexander Dumas” ın tercümeler nümuneler atmak lüzumu hissolunmuşdu. Şimdi o vakitler geçti.

Hikâye bahsinde: “Biz de te’lif taraftarıyız. Fakat te’lifte ancak şu üstatlarımız muvaffak oluyorlar… Daha okuduğu şeyi anlamak, fakat “cidden” anlamak iktidarından mahrum olanların tercüme tarikiyle garp üstaze-i edebinin hayat-ı ulviyesini lisanımıza nakl cihetine mu’arız olmaları şayan-ı hande değil de nedir?” diyenler iyi bilsinler ki Uşşakizade Halid Ziya Bey’i biz daha evvelden ve daha iyi biliriz. Bunlar muvaffakiyet-i te’lifi bir diğer isim üzerine de anıyorlar ki bu bize “hikâye”nin ne demek olduğunu anlayamadıklarını gösteriyor. Biz bu gibileri mazur görüyoruz. Çünkü “ Pol Dukok”un “Alexandr Dumas”ın ve “Dumas”ın hikayelerini okumakla insan “hikaye”nin ne demek olduğunu “ hikaye”nin neden ibaret olduğunu anlayamaz. Balzac’ın Goncourt’ların külliyat-ı asarını okumalı, fakat bilerek, kavaid-i esasiyeye Foye’ye vukuf ile televvünat-ı hissiye arasındaki öcünü ele

alarak, bu günkü felsefeye, bugünkü kavaid-i ilm-i ahlaka, bugünkü fenn-i vezâifi'l-'azâ ve ilm-i ruha aşina olarak okumalıdır ki "hikâye" hakkında bir fikriyatım olsun

Velhasıl bizde "intikad" lafzı henüz medlulünü göstermemiş delillerdendir, biz şu delili –rehzen bilmemeliyiz. Bunun için de gürültüye hacet yok , yavaş yavaş sabûrane ,munsifâne çalışmalı , anlamalı sevmeli devlet ve millete hizmet etmeği düşünmeli.

Mehmed Refet

HİKAYE-İ MÜNTEHÂBE

İSİMSİZ HİKÂYE

Mütekait, sonra müteveffa bir zevcin yanında İhtiyar, dişsiz, geveze, şişman, bir karısı vardı. Adına da Hatice hanım derlerdi.

Bu kadın Balat'ta, pejmürde, eski, boyasız, sükûta müheyya bir evden, koltuğun altında daima taşıdığı iki bohçasından tekaüt sandığından mahsus cüz'î bir maaştan mâ'ada bir şeye malik miydi?

İşte bu sırrı hal etmek için hep uğraşıyorduk. Sonra, bütün tecessüsümüz bütün emeklerimiz hiçe çıkıyordu. Zaten bizim evden hiç ayrılmayan saka Hacı Ahmet Ağa'nın karısı Zübeyde kadının burnunu soktuğu işten ne beklenirdi? Uğursuz karı! İşte onu arkasından hep öyle çağırdık.

Hatice hanım, bize ayda bir kere gelir, fakat üç gün kalırdı, sonra annemden " Hanımcığım artık ben gideyim" diyerek izin alır çıkardı. Nereye giderdi? Ev! Biz, onu sonra öğrendiğimiz zaman, Zübeyde kadına dedi Kuddusî içün büyük büyük sermayeler hazırlamamış idik?

Hatice Hanım, eve geldiği zaman iki bohçasını daima beraber bulundururdu. Biz "O bohçalarda define var mı değil mi! Haminne!.." dediğimiz vakit, o, üç çürük, siyah, biçimsiz dişlerini göstererek alık alık değil, şeytan şeytan gülerdi…

Bu Hatice ninecik, yetmiş beş senelik şuûnat-ı sâlifeyi, küçük bir kütle-i şuhûm şeklinde omuzu üzerinde taşıyor gibi görünen bu müteka'ide-i biçare, bize her gelişte masallar söylediği için, biz onu herkesten, her misafirden ziyade severdik. O da bu muhabbetin metanetinden, bu meftuniyet-i tıflânenin masumiyetinden emin olduğu için, ağzının salyalarını akıta akıta çeke denilen buruşmuş et lokmasını sallaya sallaya, kürdan diye taşıdığı deri parçasının her bir damarını şişire şişire bize "Hind kralının küçük kızı o kadar güzel imiş ki: Aya güne, ya sen doğ, ya ben doğayım demiş?..." diye başladığı masalını söylemekten, sonra yanında başladığı söylemekten, sonra yanında taşıdığı küçük toprak maşrapadan yudum yudum ağzına aldığı suları ağzının içinde- güya kurumuş damağını tartıp için- çalkaya çalkaya yanındaki sarı tasa, yavaşça tükürmekten… O daha ister misiniz?.. Entarinin altına sokuşturduğu eliyle, karnının bir tarafına hayvanat-ı müziyeden birisini ekseriya zıplayan sevimli bir periyi öldürmekten… Bazen de yine masal söylenirken "Hanımcığım, ağzımızı tatlandıralım!" diyerek kayısı, vişne, çilek, ağaç kavunu tatlılarını iki dudağını çabuk çabuk ve fakat size anlatamayacağım ihtizaz ile titreterek yutmaktan, hiç çekinmez…-inkâr etmeyelim ya- içtiği suları, yediği tatlıları helal ettirmeden masalına nihayet vermezdi…

Hatice Hanım, annenin, büyük ablamın, hatta böyle ihtiyar, güya mutaassıb, ve fakat acuze karıları hiç sevmeyen babamın bile muhabbetini kazanmıştı…

Ne yalan söyleyelim: Bu şeytan karı, birçok hanımları tanıyan bu dalkavuk koca karı: nice böyle büyüklerin muhabbetine, çocukların meftuniyetine cidden şayan, bir vücud-ı muhteremden… Fakat başkalar nice sokağa atılan süprüntüden, ateşte yakılan odundan, lambada parlatılan petrolden, mavi dumanı havaya savrulan tütünden… başka bir şey değildi.

Tesadüf-i şuûnât önüne, kurumuş bir sonbahar yaprağı gibi atılmış olan bu kadın nasıl yaşıyor, nasıl vaktini öldürüyordu?... Tekaüt sandığından her ay aldığı aylıktan başka bir geliri, akşamları evine, bir okka ekmek, biraz nevale ile girecek bir oğlu, bir zevci, bir kardeşi, karşıki çeşmeden su taşıyacak hizmetçisi… bir şeysi… hiçbir şeyi bulunmayan bu kadın, güya dişinden damağından arttırdığı para ile, Balat'ta şimdi oturduğu kulübeyi, hayır kulübeyi değil, kocaman üç odalı evi yaptırmıştı, bu ev nasıl inşa olunmuştu?

Hatice Hanıma, "hezarî fend" derlerdi. İşte bu taayyüş-ü müsterihane, işte şu tûl-ı ömrün bir avarıza uğraması, işte üç odalı o büyük evin insanı, hep bu fünun-u şitânın bu fünun-u müsbetine asrın delaletiyle, ölüyor, i'tikâdında bulunanlardan birisi bizim aile halkı idi.

Evet, beli bükülmüş, yüzü buruşmuş bu karı her fenden anlar, her kalbin esrarına vakıf olur, herkese dua eder, herkesin mizac-ı tabiatına, herkesin terbiye ve nazikisine göre lakırdı söyler, hiçbir kalbi yıkmamaya çalışır, hasta olmadığı vakit beş vakit namazını kılar, çocuklara masalıyla, genç kızlara sabahatlarının tavsifiyle, teehhüle hazır genç erkeklere tanıttığı kızların cemalini, letafetini tasvir etmekle, yaranır, kendini sevdirirdi.

Şurası o kadar muhakkak idi ki: (Hatice)cik, kendi evinde ayda iki kere yatmazdı bile…

Bütün ömrü yabancı sofralarda yemek yemekle, misafireten gidip de bazen günler, bazen da aylarca kaldığı konaklardaki küçük beylere masal kıvırmakla, konaklarda kendisine gâh hürmetle hizmet eden halayıklara karşı, hanımlarının etvâr ve ahlâkını tenkid etmekle, hanımlarından bîzar olduklarından, yirmi beş seneden beri o konakta iş gördükleri halde henüz çerağ edilmediklerinden şikâyet eden kalfalara teselli vermekle… geçerdi.

Bu esrar küpü koca karının, ma'hud iki bohçasında hiçbir vakit yanından ayrılmazdı. Acaba bu bohçada ne vardı? İşte o defineyi bir gün ben, oynamak maksadıyla keşfetmiş, o hazine-i kıymetdâr hakkında herkese bir fikir vermiştim…

Bakınız bunlar ne idi?

Büyül bir bohça, ki sarı renkli yünlüden yapılmıştı. Hatice Hanımın, kendince en kıymettar eşyasını haviydi. Bu eşya: Bir iki yerinden yamalı, uçkurlu, şalvar gibi geniş bir dondan, küçüklü, büyüklü tülbent parçalarından, kırmızı ve sarımtırak renkte üç mendilden, iki yün çorabından, kenarı oyalı ve fakat gayr-i müsta'mel bir namaz bezinden, yumuşak patiskadan mamül… diğer bir iki bezlerden, ibaret idi.

Küçük bohçaya gelince: Bu, büsbütün bambaşka bir şeyi havî bulunuyordu.

Evvela bu bohçanın rengi, elvan-ı acemiyeden müteşekkildi. Çünkü basma, yünlü, lahuraki gibi şeylerin yetmiş dört parçasından husule gelmişti.

Bunun içinde pamuklu, uzun, rengi kaçmış bir basmadan yapılmış bir hırka vardı. Ondan sonra: Yanlarında iki cebi bulunan ve üzerinde geyik resimleri görülen, tanıdığım bir kumaştan… Güya bahalı bir kumaştan mamül bir entari geliyordu.

İşte bu kadar, işte bu iki bohçanın muhteviyatı işte bu kadardı.

Ya gömlek, evet, ya gömlek?

Evet bunu hiç sormayınız, çünkü Hatice Hanım'ın üzerinde bulunan gömlekten başka,… gömleği yoktu. Fakat kirlendiği vakit nasıl yıkar mütalaası, sizin gibi benim de hatırıma geldiğinden bu mürakabede hal etmiştim…

(Maba'dı var)

M.F

BAHR-İ MUHİT ESRARI

[67. nüshadan maba'd]

"Mehtabın su yüzünde şu mübeddel simîn yolu üzerine gözlerimi dikip hülya âlemine daldığım sırada siyah bir şeyin muzlim tarafından birden bire nurâni cihetine doğru gelip tekrar nihan olduğunu müşahede ettim. Yalnız bir yahut iki saniyelik bir lamiha-i basarla o siyah noktayı ihata edebildim. Kıçında idim, bulunduğu yere yıkılmış kalmış küçük bir sandal olduğu adamın başı sandalın küpeştesinden ancak görünebildiğini gördüm.

"Bunun üzerine kaptanı yukarı çağırmakta vakit zayi' ettim. Ne gördüğümü kendisine anlattığımda dümeni (kırıp)- bir tarafa çevirmek- başını irae ettiğim cihete doğru uzattı. Kimi ile bir müddet karanlık içinde dolaştıktan sonra nihayet sandal ile karşı karşıya çıktık. Lakin güverteden atılan halatı almak için adamda iktidar ve mecal yok idi. Sefineyi bu küçük sandala icra ederek sandalı bir filika kancasıyla tutmaya muvaffak olduk.

"Geminin bordasından doğru bir fener tutarak bu garib adamı görebilmek için hepimiz öne doğru temayül ettik. Vücudunun iki tarafına sımsıkı kollarını bağlayan bir halat ile bedeni örülmüş ta'birine musaddık olmak derecesinde sarılmış gördüğümüz gibi aramızda taaccüb fısıltıları tevahhuş asarı peyda oldu. Sesimizin gürleyişi onu dalmış olduğu bir nev' bîhûd şeyden ikâz etti. Başını kaldırdı. Yabani yabani bize doğru baktı. Sanki biz onun hasm-ı canı imişiz gibi soğuk bir çehre gösteriyordu. Yanında bir köpek işte tam o hayvan!" diye bağırıp kaptan dışarı doğru tehalükle işaret etti. Gösterdiği cihete baktım ma'hud köpek güverte üzerinde o taharri eder gibi dolaşıyordu.

"Herifi geminin içine almakta iken bir bacağı tahtadan olduğuna dikkat ettik- burada sözü kesip- Aa! Ne oluyorsun dedi meğer ben o anda hissettiğim korkudan ağzımı açıp birden bire adamın kollarına sarılmış

olduğumdan adamcağızı vehleten böyle hayrete duçar ettim. Aklım başıma geldi.

“Ha, bir şey yok bir şey yok!” diye cevap verip “devam ediniz!” dedim sözünde tekrar devamla:

“Evet, işte herif bu dakikada geminin güvertesine ayak bastıktan sonra felaketlerimiz yüz gösterdi. Güya kendisiyle beraber tali’-i nuhûset gemimizin üzerine çöktü. Bir deniz canavarının boğazına gitmek için tekmelemeyi düşünememişiz. Eğer orada harîz-i laşe-hâr bir köpek balığı müheyya bulunmuş bulsa idi belki de öyle yapıverir idik. Bu adam gayet meş’um bir herif imiş kendisinde esrâr da vardı ama asla ta’mika muvaffak olamadık. Serencamını hikâye ettirmedik yahut bir sandal içinde böyle fevkalade bir halde nasıl olup da rüzgâr ile suyun kuvve-i sevkiyesine terk edildiğini bir türlü anlayamadık her ne kadar nereden şayi’ olduğunu anlayamadım ise de etraftan duyduğuma göre bu herif bu vapurun kaptanı yahud ikincisi imiş. Tayfalara hayvanca muamelede bulunduğundan onlarda bunun aleyhine kıyam ile (bulduğumuz gibi) köpekle beraber bir sandalın içine koyup denize salıvermişler imiş.

Denizden bulup çıkardığımız vakit her ne kadar çoktan ölüm haline girmiş ise de yalnız bir hafta kadar müddet zarfından tekrar kendine geldi. Bu evân içinde kendisinden ismini bile öğrenememiş idik. Tayfalar herifi (Bernado Palo) tesmiye ettiler ki bu da (tahta bacak) manasındadır.

(Maba’dı var)

M. Cemaleddin

5. BÖLÜM:
ÜÇÜNCÜ CİLTTEKİ YAZILARIN
MECMUA SAYISINA GÖRE İNDEKSİ

SAYI 51

29 Rebiülâhir 1314 9 Ağustos 1312 7 Eylül 1896

1-) Hasbihâl-i Vicdân (şiir)…….Ahmed Reşâd
2-) Terâne yahut Nasîhat-i Mü'minâne……...Ali Rıza
3-) Gazel……..Abdülvahap Gambervânî
4-) Kıt'a……..Abdürrahim Ulvî
5-) Kıt'a……..Tercümesi Rıfat
6-) Uyûn-ül-Mezâmîn……..Halep'ten Rıfat
7-) İmlâ ve Istılâhâtımız……...Esad Celâl
8-) Mûmâileyh Mûmiileyh yazılamaz……..Mehmed Emîn
9-) Lisân Bahsi……..Necip Âsım

Hikâye-i Müntehîbe
10-) Levha-i hayât yahut Sâniye……..

Fünûn-ı Askeriye
11-) Zamân-ı Hâzır Kal'a ve İstihkâmâtı…….Miralay Ahmed Muhtar

Resimlerimiz
12-) Bebek'te Sâhilhâne-i Hazret-i Hidîv
13-) Merhûm Zengibar Hâkimi
14-) Zengibar
15-) Merhum Tosun Paşa
16-) Abdürreşid Hilmi Efendi…….Kafkasyalı Celâl Ünsî
17-) Ayvalık Kasabası
18-) Mösyö Stoilof Cenabları
19-) Mösyö Rosenfeld
20-) Mösyö Andre
21-) Madame Rose Carone
22-) Edirne

23-) Muhâberât-ı Aleniye
24-) Kâmûs-ül-Bedâyi'……..Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmât
25-) Âsâr-ı Siniyye

26-) İcmâl-i Coğrafî(Girit Vilâyeti)…….İbrahim Edhem
27-) Muammanın halli
28-) Bilmecelerimiz
29-) İhtâr-ı Mahsûs
30-) Âsâr-ı Cedîde (Gündoğdu

SAYI 52

10 Rebiülâhir 1314 5 Eylül 1312 18 Eylül 1896

Hikâye-i Müntehîbe
1-) Levha-i Hayât yahut Sâniye……Halil Rafet

Ulûm ve Fünûn
2-) Fen ile Sanatın Münasebeti……Rıza Tevfîk

3-) Sirâc-ı Saâdet(Altıncı Celse)

İlm-i Ahlâk
4-) Taharrî-i Menfaât-i Umûmiye

Edebiyat
5-) İmlâ ve Istılâhâtımız……..Esad Celâl
6-) İmlâ Meselesi…….Sadreddin Şükrü
7-) Ne Büyük Şeref……..Zeynelabidin Reşîd
8-) Şarkı…….Mahrûkîzâde Cafer
9-) Şarkı……Beyrut'tan F. E.
10-) Kıt'a……...Ali Şâdî
11-) Kıt'a……...Edirneden Ahmed Ali
12-) Şarkı……..Nâzım
13-) Gazel…….Abdürrahim Ulvî
14-) Gazel……D. Z.
15-) Temâşâ (Alp Dağları'nda)……..Hâlid Eyyûb
16-) Şerâit-i İzdivâc…….Âsımzâde Halil Refet
17-) Osmanlı Matbuatı ve Resimli Ma'lûmat
18-) İhtiyar Kunduracı(şiir) ……Ferâizcizâde Osman Fâiz

19-) Eski Osmanlı Silahları…….Miralay Ahmed Muhtar

Resimlerimiz
20-) Kasr-ı Firavun

21-) Calluna Kotrası
22-) Primadonna Emma Canti
23-) Antakya

24-) İcmâl-i İhsâî (Fransa)
25-) Varaka-i Mahsûsâ……Maksûd-zâde Mehmed Cemâl

Hikâye-i Müntehîbe
26-) Komşuluk……..... Mehmed Cemâl

27-) Kâmûs-ül-Bedâyi'……Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmât
28-) Âsâr-ı Siniyye
29-) Ma'lûmât
30-) Mısır muhbir-i mahsûsamızdan
31-) Mütenevvia
32-) İhtâr-ı Mahsûs
33-) Bilmecelerimiz

SAYI 53

17 Rebiülâhir 1314 12 Eylül 1312 25 Eylül 1896

1-) Hurûf-ı İmlâ
2-) Lisân Meselesi

İlm-i Ahlâk
3-) Hissiyâta Tab'iyyet

4-) Eski Osmanlı Salahları……Miralay Ahmed Muhtâr
5-) Zamân-ı Hâzır Kal'a ve İstihkâmâtı……Miralay Ahmed Muhtâr

6-) Vezâif-i Mütekâbele-i Zevcîn…….Âsımzâde Halil Rafet

Edebiyat
7-) Gazel……. Saadetlü Nezih Paşa
8-) Gazel……. Nâzım
9-) Tâhir Beyefendi……. Korfu Baş Şehbenderhânesi Vekil ve kançıları Harâbî
10-) Şarkı
11-) Kıt'a……. Mustafa İbn-i Mûsâ
12-) Sabâh-ı Vuslat……. Edirne'den Sadi
13-) Gazel……... Râif Sezâî
14-) Şarkı……. Beylerbeyi Anber
15-) Meşhed-i Mihr-i Cemâl
16-) Fen ile Sanattan……... Rıza Tevfîk

Fenn-i Mûsıkî
17-) Arab Mûsıkîsi (Evzân-ı Mûsıkiyye)

18-) Sirâc-ı Saâdet (Hayr u Saâdet)

19-) Varaka-i Mahsûsa

Resimlerimiz
20-) Urfa
21-) Burc-uz-Zâhir

Masnûa
22-) İlk Civalı Termometre
23-) Balı şeker yerine kullanmak usûlü

24-) Kâmûs-ül-Bedâyi'……Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmât

25-) Makâle-i Mahsûsa
26-) Arz-ı Şükrân
27-) Muhâberât-ı Aleniye
28-) İhtâr-ı Mahsûs

SAYI 54

24 Rebiülâhir 1314 19 Eylül 1312 2 Ekim 1896

1-) Ma'lûmât
2-) İmlâ Meselesi

Hikâye-i Müntehîbe
3-) Çerçi……Hüseyin Dâniş

4-) Sebze Bahçesi
5-) Fezâ

Terâcim-i Ahvâl
6-) Tarîk Gazetesi Muharriri Esad Bey……Rıfat Dâniş

Ulûm ve Fünûn
7-) Platinin Hasâisi

8-) İlm-i Ahlâk

Edebiyat
9-) Âile Manzûmeleri (Miras Kavgası)…… Mısrî
10-) Nazire (Müstecâbizâde'nin gazeline)……...Midhat Bahârî
11-)Nazîre…….. ..Ali Rıza
12-) Şarkı

Resimlerimiz
13-) Baron Von Der Koltz Paşa Hazretleri
14-) Tarîk Gazetesi Muharriri Esad Bey
15-) Petre

İlâve-i Ma'lûmât
16-) Arz-ı Şükrân
17-) Türk Velospetçileri
18-) Liverpool Cemâat-i İslâmiyesi(Bir Rumun İhtidâsı)
19-) Merkepler
20-) Gıdâ-yı Rûh (Cep Mecmûası)
21-) Ma'lûmât Kütüphânesi ve Posta Şubesi

SAYI 55

1 Cemaziyelevvel 1314 26 Eylül 1312 8 Ekim 1896

1-) Müslümanlarda İlm-i Hey'et……Hâlid Eyyûb
2-) Fezâ……...Mahmûd Esad
3-) Fen ile San'attan…….Rıza Tevfîk
4-) İlm-i Ahlâk…….Kemâl
5-) Sebze Bağçesi…….Ahmed Refîk
6-) Zamân-ı hâzır Kal'a ve İstihkâmâtı……Miralay Ahmed Muhtar
7-) Fenn-i Mûsıkî……Zeki (Mütercimi)
8-) Sanâyi'-i Nefîsenin lüzûmu…… Esad Celâl
9-) Vezâif-i Zevc: Üçüncü makâle……...
10-) Hayvanâtın İnsanlara Muaveneti…….M. Cemâleddin
11-) Makâle-i Mahsûsa: Filoloji
12-)Muktesebât
13-)Gazel
14-)Kıt'a……..
15-)Sabî(şiir)……..... Ferâizci-zâde Osman Fâiz
16-)Şarkı
17-)Şarkı
18-)Şarkı
19-)Türkü
20-)Gazel…….....Üsküdarlı Mehmed Emîn
21-)Mülâhaza……Bursa'dan Tepedelenli-zâde Kâmil
22-)Fıkra-i Muhayyile (muktebes)……. Ali Remzi
23-)Teneke

Resimlerimiz

24-)İhrâm-ı Mısriye
25-) Zât'ür-reis
26-) Kâmus'ül-Bedâyi'……Manastırlı Rıfat
27-) Primadonna (Giselda Morosini)
28-) Siyah şehir Nansen Vandre

İlâve-i Mâlûmat

29-) Göksu'da Bir Cevelân (Göksu muhabir-i mahsûsamızdan)
30-) Muhaberat-ı Aleniye
31-) İhtâr-ı Mahsûsa
32-) Ma'lûmat Kütüphânesi ve Posta Şubesi
33-) Tashih

SAYI 56

7 Cemâziyelevvel 1314 31 Teşrîn-i Evvel 1312 14 Ekim 1896

1-) Arz-ı Mazeret
2-) Şiir – Şâir……..Berekât-zâde Ali Rafet
3-)Edebiyât-ı Hakîka Dersleri…….....Muhammed Târık
4-) Mâziye bir nazar…….. Esad Celâl
5-)Rusta-zâde bir şâire…….Hüseyin Dâniş
6-) Âdât-ı garîbe numûnelerinden…….İbradılı Abdü'-nâfi'
7-) Prens Donapel'in Nişanlısı- Vakve-i şi'riyesi
8-) Müsâbaka-i Edebiye
9-) Şiir
10-) Gazel
11-) Bir Gazelden…….. Abdürrahim Ulvî
12-) Nazîre……...Râsim
13-)Tevhîd……....Edirne'den Sa'dî
14-) Gazel…… Nâzım
15-) Fotoğrafıma yazdığım……..Antakya'dan Ali Refet
16-)Bir çocuğun mezarında dâyesi lisânından……...M. Mirâtî
17-) Vezâif-i Zevce (Dördüncü makâle)……...Halîl Rıfat
18-) Müslümanlarda İlm-i Hey'et…….. Hâlid Eyyûb
19-) Sanâyi'-i Nefîsenin lüzûmu……Esad Celâl
20-) Arapların Medeniyet, âsâr-ı mimâriye ve sanâyi'i nefîsesi……M. Ekrem—F. İskender

21-) Mektûb-ı Mahsûs (İzmir muhabirimizden)

Resimlerimiz
22-) Ermeni Patrik Kaymakamı Rütbetlü Partogmiyos Efendi Hazretleri
23-) Maan

24-) Kâmus'ül-Bedâyi'…….Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmat

25-) Arz-ı Mazeret
26-)Ma'lûmat-ı…….Seyyar muhabirimizden
27-) Sahrâ-yı Kebîr'de Yahudiler…….. ..Hâlid Eyyûb
28-) Muhâberât-ı Aleniye
29-) Bilmecelerimiz
30-) İhtâr-ı mahsûs

SAYI 57

14 Cemâziyelevvel 1314 7 Teşrin-i Sâni 1312 21 Ekim 1896

1-) Daha evvel bir ifâde…….(imzasız)
2-) İcmâl-i Edebî…….(imzasız)
3-) İmlâ Bahsi (Mecmua-i Ebuzziya'dan muktebestir)……..Ebuzziya Tevfîk
4-) Lisân ve İmlâ Meselesi……...M. Bahâeddin
5-) Uyûn'ül- Mezâmîn……Halep'ten Rıfat
6-) Nevha-i Yetimâne…….Kayserili Mustafa bin Mûsa
7-) Maziye bir nazar…….....Esad Celâl
8-) Âsmân (şiir)……Tepedelenlizâde Kâmil
9-) Bir sayfiyede söylenmiştir (şiir)……...Antakya'dan Ali Refet
10-)Harîf…….....Râgıb Rızâ
11-)Gazel……Ali Râfet
12-) Tâ key (Hasbihal)……Kafkasyalı Celal Ünsî
13-) Taklîd…… Abdü'n-nâfi' Sâmi

Hikâye-i Müntehîbe
14-) Jul ve biraderi Aleksandr …….Âsımzâde Halil Refet

15-)Müfârakat yahut Pûse-i Vedâ' (Fransızcadan)……...Müt:Bir Kâri'
16-) Korfu'da bir akşam (Mektûb-ı mahsûs) …….....Hedâî
17-) Sirâc-ı Saâdet……..Manastırlı Rıfat
18-) Arapların medeniyet, âsâr-ı mimariye ve sanâyi'-i nefîsesi……...M. Ekrem—F. İskender
19-) Ufak bir şüphe (Tiyatro, komedi 1 perde)……. ….Müt. Ahmed Refik
20-) Bağdad'dan Mektûb……H. Nazmî

Resimlerimiz
21-) Mülgâ Umûr-ı Nâfia Komisyon-ı Âlisi azasından Esbâk Reis-ül-ulemâ Es-Seyyid Hâfız Mehmed Necib Efendi
22-) Gaps Vadisi
23-) Alyan Kotrası

24-) Kâmus-ül-Bedâyi'…….Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmat
25-) Moskova'dan Mektup…….....Fehîm
26-) Mâlûmat

27-) Dâstân-ı Zafer (Âsâr-ı cedîde
28-) Muhâberât-ı Aleniye
29-) Bilmecelerimiz……..Rıfat Dâniş
30-) İhtâr-ı Mahsûs

SAYI 58

21 Cemâziyelâhir 1314 14 Teşrin-i Sâni 1312 27 Kasım 1896

1-) İcmâl-i Edebî (George Sand Meselesi)……..... .(imzasız)
2-) İmlâ Bahsi……..Ahmed Razîh
3-) İmlâ Bahsi……..Ebuzziya Tevfîk
4-) Uyûn-ul- Mezâmîn…….. Halep'ten Rıfat
5-) Bir Mektup……..... Bahârî
6-) Gonçe (şiir)……Edirne'den Sa'dî
7-) Bir nazm…….....Muhyiddin
8-) Müslümanlarda Tatbîkât-ı Fenniye……Yenişehirli-zâde Hâlid Eyyub
9-) Sirâc-ı Saâdet (Muhabbet ve Sadâkat)……...Halep'ten Rıfat
10-) Arapların medeniyet, âsâr-ı mimâriye ve Sanâyi'-i Nefîsesi...M. Ekrem—F. İskender

11-) İlm-i Ahlâk

Resimlerimiz
12-) Mûte Karyesi
13-) Hamidiye Câmi'-i Şerîfi
14-) Hamid Beyefendi Hazretleri
15-) İzmir Şerbetçileri

16-) Ufak bir şüphe (Tiyatro)……Mütercimi: Ahmed Refîk
17-) Kâmus'ül-Bedâyi'……..Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmat
18-) Moskova'dan Mektup 2 (Rusya Müslümanları)…….Fehîm
19-) İzmir'den Mektup……(imzasız)
20-) Ma'lûmat-ı……(seyyar muhabirimizden)
21-) Muhâberât-ı Aleniye
22-) Meşhûr-ı Umûmiye
23-) Âsâr-ı Cedîde
24-) İhtâr-ı Mahsûs
25-) 57 numaralı nüshamızda münderic muammanın halli

SAYI 59

27 Cemâziyel-âhir 1314 21 Teşrin-i Sâni 1312 3 Aralık 1896

1-) İcmâl-i Edebî (Edebiyata intisâb yahut Mübâhis-i Lisâniyeden bir nebze

2-) İmlâ Bahsi……Edirneden Bigalı Hüseyin Hâzım

3-) Tahassür……M. E. 'den Kâzım Hüznî
4-) Saçlarını (şiir)…….Midhat Bahârî
5-) Nazîre (Muallim merhûmun "Dide en sevdâ-feza bir suretin hayrânıdır / Sîne en şiddetli bir sevdânın âteşdânıdır" matla'lı gazel-i bî-bedeline)……...Muhyiddin

6-) Bir levha…… ……..K. Hayret
7-) Takdîr-i Hazret-i Üstâd……Ahmed Kemâl
8-) Yârim için bir gazel……..Kayserili Mustafa İbn-i Musa
9-) Âdâb-ı Telebbüs…….....buzziya Tevfîk
10-) Fen ile San'at Hakkında…….Rızâ Tevfîk
11-) Sirâc-ı Saâdet (Takvîm-ün-Nüfûs)……Manastırlı Mehmed Rıfat
12-) İbdâ'-ı Azîm yahut Harita-i Semâ…… …..Cemâlüddîn
13-) Arapların medeniyet, âsâr-ı mimariye ve sanâyi'-i nefîsesi…….....M. Ekrem—F. İskender
14-) Hayat-ı Hakikiye Sahneleri'nden: Kontes Mina …….Ahmed Refîk

Resimlerimiz
15-) Japonya Posta ve Telgraf Nazırı Mösyö Dan Cenapları
16-) Japonya Telgraf Nezâreti Hukûk Müşâviri Mösyö Maçonga
17-) Mösyö Tanaka

Âlem-i İslâmiyet
18-) Tunus Müftî ve Reis'ül-ulemâsı merhûm Seydî Ahmed
19-) Rusn'ül-İbâre İslam Gazetesi
20-) Kafkasya Mekâtibinde Türk Muallimleri

Masnûa
21- Altın Nasıl Bulunur?
22-) Âsâr-ı Cedîde

Tiyatro
23-) Ufak bir şüphe…….Müt. Ahmed Refîk

24-) Muhaberât-ı Aleniye

25-) İhtâr-ı Mahsûs

İlâve-i Ma'lûmat
26-) Te'sîsât-ı Askeriye İâne-i Hayriyesi
27-) (Ba'de-d-tertîb) Edebiyat……..Mehmed Emîn
28-) Moskova'dan Mektup 3 (Altunbaş'ta bir gün)

SAYI 60

3 Recep 1314 28 Teşrin-i Sâni 1312 8 Aralık 1896

1-) Tıfl-ı nâim (Müsâbakât-ı edebiyeden)…….M. Zîver
2-) Tıfl- nâim……Abdürrahim Ulvî
3) Tıfl-ı nâim……Edirne'den Sadi
4-) Tıfl-ı nâim……Gâlib
5-) Tıfl-ı nâim……...Ali Tevfîk
6-) Tıfl-ı nâim……...Abbas Hâverî
7-) Tıfl-ı nâim……...Edirne'den Sadi
8-) Tıfl-ı nâim……...Selânik'den: Âsımzâde Hali Refet

Edebiyat
9-) Çocuk (Victor Hugo'dan mütercemdir)……...Kayserili Mustafa bin Musa
10-) Son Bahar (Fransa Edebiyat-ı hâzırası sahife-i makbûlesinden)……Muharriri: Güstav de Ros ….Mütercimi: Ahmed Râsim

11-) Bir Cevâbnâme…….Muhyiddin
12-) Askerlik hakkında bir fikr-i ibtidâî…….Kayserili Mustafa bin Musa
13-) İmlâ Bahsi……..Konya'da bir kâri'

Şiir
14-) (Bir ricâ yazısı))
15-) Ma'lûmat
16-) Güzelsin…….Zihniye
17-) Mâlumat
18-) Midilli……İsmâil Safâ

İcmâl-i Edebî
19-) Egzotik

Ulûm ve Fünûn
20-) Müslümanlarda Fünûn-ı Tatbikiyye……Yenişehirlizâde Hâlid Eyyûb

Kâmus-ül-Bedâyi'
21-) Kâmus-ul-Bedâyi' (Maba'd)

22-) Eski Osmanlı Silahları ……...Miralay Ahmed Muhtar

Resimlerimiz
23-) İzzetlü Mehmed Salahaddin Efendi
24-) Çifte Minareler
25-) Forban nâm Torpiyor

26-) Antakya'da Heykel…….Antakya'da Vergi Kâtibi Reşid

İlâve-i Malûmat

27-) Dama Oyunu……..Rıza Tevfîk
28-) Dama Meseleleri…….....Rıza Tevfîk
29-) Trabzon Me'mûlâtı
30-) İhtâr-ı Mahsûs
31-) Beyân-ı ta'ziyat-i insaniyetnüvâzî
32-) …….(Seyyar muhabirden)
33-) Muhâberât-ı Aleniye
34-) Bilmecelerimiz
35-) İhtâr-ı Mahsûs

SAYI 61

12 Recep1314 5 Kânûn-ı Evvel 1312 17 Aralık 1896

1-) İcmâl-i Edebî (Bir müsâbakayı şâmildir.)

Şiir
2-) Filizinden yeni koparılmış bir çiçek…….M. Rıfat

Edebiyat
3-) Âgûş-ı mâder ne doyulmaz bir âşinâdır……Kâzım Hüznî
4-) Ma'lûmat
5-) İmlâ bahsine dair……..Ahmed Razîh
6-) Ma'lûmat
7-) İmlâ bahsi……....Edirne'den Bigalı Hüseyin Hâzım
8-) Diğer İmlâ bahsi

Ulûm ve Fünûn
9-) Fen ile Sanat hakkında……Rıza Tevfîk

Hikâye-i Müntehâbe
10-) Zencîr-i hayattan bir bukle……..Cemâleddin
11-) Sergüzeştim……..Bir kâri'

12-) Son asrın en güzel kadınları

Edebiyât-ı Askeriyye
13-) Bibliyografya-yı askerî-i Osmânî Külliyâtı……Miralay Ahmed Muhtar

Fünûn-ı Askeriye
14-) Serî' Ateşli Sahra Topları……Miralay Ahmed Muhtar
15-) Takdîr-i Âsâr

Resimlerimiz
16-) Ahmed Muhtar Beyefendi
17-) Moskova'dan Mektûb-ı Mahsûs(3. Mektuptan maba'd)…Ebul-üns Fehîm

İlâve-i Ma'lûmât
18-) İhtâr-ı Mahsûs
19-) Ma'lûmât-ı……(seyyar muhabir)

20-)Mütenevvia
21-) Maârif-perverâna bir tebrîk
22-) Dama 2……..Rıza Tevfîk

23-) İhtâr-ı mahsûs

SAYI 62

19 Receb-ül-ferd 1314 12 Kânûn-ı evvel 1312 24 Aralık 1896

1-) İcmâl-i edebî

Şiir
2-) Vecd-i Safâ…….Andelîb
3-) Çoban……Mir'âtî

Edebiyyat
4-) Defter-i hayâtımın bir yaprağı……Kâzım Hüznî
5-) Hazânı pek severim……...Sa'd İbn-i Necîb
6-) Bir levha……Kayserili Mustafa bin Mûsâ
7-) Amerika'da Edebiyat ne merkezdedir?..... ....Safvetî Ziyâ
8-) Son yaprak……..Safvetî Ziyâ
9-) Nisâ-nüvîsân (Les feministes)……...Mâcid

Hikâye-i Müntehâbe
10-) Şefkat……...Ahmed Refîk
11-) Sergüzeştim (maba'd)…….Bir kâri'

12-) İmlâ Bahsi……Ahmed Razîh
13-) Takdîr-i âsâr (Fihrist-i tevârih, Müdhiş Korsanlar)
14-) Varaka-i mahsûsa (Ma'lûmât'a bir teşekkür)……Zekî
15-) Ma'lûmat
16-) Leylî, nehârî mekteb-i tefeyyüz

Terâcim-i Ahvâl
17-) Hamza Yaşı Bey

Tıp
18-) Meşrûbât-ı küûliyeden bira yahut arpa suyu……....Doktor C. Hakkı

İlâve-i Ma'lûmât

19-) Ma'lûmât-ı……..seyyar muhabir
20-) İhtâr-ı mahsûs
21-) Muhâberât-ı aleniye

22-) Âlem-i İslâmiyet…….(Hindistan muhabir-i mahsusamızdan)
23-) ihtâr-ı mahsûs

SAYI 63

26 Receb-ül-ferd 1314 19 Kânûn-ı evvel 1312 31 Aralık 1896

1-) İcmâl-i edebî

Edebiyat

Şiir
2-) Tenhâda (François Coppeé'den)…….Müt:Hüseyin Şekîb
3-) Duhter-i nağmekâr……..Midhat Bahârî

Nesir
4-) Mektûb……...Vecîhî
5-) Bir vâlidenin son nigâhı……..Osman Nûri
6-) Amerika Edebiyatı……Safvetî Ziyâ
7-) İmlâ Bahsi……..Selânik'ten Hüsnü
8-) Cevâb…….Ahmed Razîh
9-)Yine tezâhür…….Ali Rızâ

Hikâye-i Müntehîbe
10-) Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden)……..Cemâleddin
11-) Sergüzeştim……..Bir kâri'

Ulûm ve Fünûn
12-) Sâni'-i âlem ve İ'tikâd-ı Benî âdem…….Mahmûd Esad

Kısm-ı Nisâ
13-) Kadınlarda Efkâr-ı Edebiye Nasıl
Olmalıdır?.....Mâcid

14-) Sekkekin Abdulfettah Efendi…….Nazîf Sürûrî
15-) Ma'lûmât

Resimlerimiz
16-)Rusya Memâlikinde İslâm Câmi'-i Şerîfi
17-) Karadağ Prensi
18-) Prens Dönapel Hazretleri
18-) Prenses Elen Hazretleri

Müsâbakât-ı Kalemiyeden
19-) Eski Osmanlı Salahları……..Miralay Ahmed Muhtar

20-) Moskova'dan Mektûb-ı Mahsûs-3……..Ebul-üns Fehîm
21-) Takdîr-i âsâr (Seyaht Jurnali)

Tiyatro
22-) Ufak bir Şüphe…….Ahmed Refîk

Âlem-i İslâmiyet
23-) Marakeş'te Tarîkat-i Tayyibiyye Meşâyihi

İlâve-i Ma'lûmat
24-)……Seyyar muhabirden
25-) Selanik muhabirimizden mektup
26-) Muhâberât-ı Aleniye
27-) Bir teşekküre karşı mütâlaa-i nâçîzâne
28-) Mütenevvia
29-) Dama meseleleri…….Rıza Tevfîk
30-) Tashîh
31-) İhtâr-ı mahsûs
32-) Halli matlûb şekl-i hecâî

SAYI 64

3 Şaban 1314 26 Kânûn-ı evvel 1312 7 Ocak 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat

Nesir

2-) Akşam (Paul Bourget'in bir manzûmesinden)……Müt:.Ahmed Refîk
3-) Mütâlaayı Severim……..Kayserili Mustafa ibn Mûsâ
4-) İmlâ Bahsi (Teşekkür)…..……..Selanikten Hüsnü
5-) İmlâ Bahsi
5-) Mebhas-i İmlâ…….....Ebulfâruk A.
6-) Amerika'da Edebiyat…….Safvetî Ziyâ

Edebiyat-ı Askeriye

7-) Bibliyografya-yı Askerî-i Osmâni Külliyatı……..Miralay Ahmed Muhtar

Mevâd-ı Adliye

8-) Kabl-el-Hüküm Tevkîf Kâidesi……. Yorgaki Efendi
9-) Ma'lûmat

Kısm-ı Nisâ

10-) Tıfl-ı Nâim……..Aksaray'dan F. Bîdâr
11-) Güzellik için Kadınlar Ne Yapıyorlar?.....Cemâleddin

Ulûm ve Fünûn

12-) Sâni'-i âlem ve İ'tikâd-ı Benî Âdem……..Mahmûd Esad
13-) Fen ile San'at hakkında .....Rıza Tevfîk

Hikâye-i Müntehîbe

14-) Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne……..F. İskender
15-) Bahr-i Muhît Esrârı…….Cemâleddin

Terâcim-i Ahvâl

16-) Hâriciye Nezâret-i Celîlesi Müsteşarı Devletlû Artin Paşa Hazretleri
17-) Atûfetlü Hüseyin Hâmid Bey Hazretleri
18-) Erzurum ve Sivas Vilayetleri Adliye Müfettişi Saadetlü Yorgaki Efendi

İlâve-i Ma'lûmât

19-) Moskova'dan Mektup-4 (İran ve İraniyan)……Ebulüns Fehîm
20-) Uykuda muhâvere…….seyyar muhabirden
21-) Muhâberât-ı Aleniye
22-) 62 numerolu nüshadaki muammanın halli……..…M. Gâlip
23-) Tashîh
24-) Halli matlûb şekl-i hecâî……...Osman Âdil
25-) İhtâr-ı mahsûs

SAYI 65

10 Şaban 1314 2 Kânûn-ı Sânî 1312 14 ocak 1897

1-) İsveç ve Norveç'te Ma'lûmât
2-) Haşmetlü İkinci Oskar Hazretlerinin Tercüme-i Hâli
3-) Aksâ-yı Şimâlden Mektup (Mösyö Gustaf Asbrinhe'in Ma'lûmât'a ihdâ eylediği makâlesidir)……..……Gustaf Asbrinhe

4-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
Müsâbaka

5-) Dünyada her şeyin Safâsı bir midir?.....Abbas Hâverî
6-) Dünyada her şeyin Safâsı bir midir?.....Yenişehirlizâde Hâlid Eyyub
7-) Dünyada her şeyin Safâsı bir midir?.....Edirneden Sa'dî
8-) Dünyada her şeyin Safâsı bir midir?.....Tayyâr
9-) Dünyada her şeyin Safâsı bir midir?.....M. Bahâeddin
.

Nesir
10-) Sevdiğimin Mezarında……..İbn-i Mahmûd Âsım
11-) Hâfız Süleyman…….Selânikten Âsımzâde Halil Refet
12-) Fransız Edebiyatından Guy de Maupassant……....Safvetî Ziyâ
13-) Guy de Maupassant…….Safvetî Ziyâ
14-) El-hak ya'lu velâ ya'li aliyye……Midhat Bahârî
15-) Lisânımız hakkında bazı mütâlaat (İmlâ bahsi)…….Selânikten Hüsnü
16-) İmlâ Bahsi……Halep'ten Emîrî-zâde M.Bahâeddin

Kısm-ı Nisâ
17-) Garip Banyolar (Kadınlar güzellik için ne yapıyorlar?) …..Cemâleddin
18-) Takdîr-i âsâr (Bu muydu?)

Hikâye-i Müntehîbe
19-) Biletçi ve ailesi……..Selânikten Âsımzâde Halil Refet
20-) Moskova'dan mektup-3…….Ebulüns Fehîm

Terâcim-i Ahvâl
21-) Ma'mûrîn-i Mülkiye Komisyonı azasından Atûfetlü İbrahim Beyefendi Hazretleri

22-) Tasrî'-i Muamelât Komisyonu azasından Saadetlü Mehmed Ali Cemal Beyefendi Hazretleri

23-) Teşvîkât-ı maârif—perverâna
24-) Ziyaret
25-) İhtâr-ı mahsûs

İlâve-i Ma'lûmât
26-) Tesviye ve ru-yet-i musâlih idârehânesi……..…Mehmed Tâhir
27-) (Başlıksız)…….……(seyyar muhabirden)
28-) Muhâberât-ı Aleniye
29-) Beyân-ı Mazeret
30-) İhtâr
31-) Dama meselesi……..Rıza Tevfîk
32-) Bilmeceler

SAYI 66

18 Şaban-1314 9 Kânûn-ı Sânî 1312 22 Ocak 1897

1-) Pâdişâhım Hazret-i Mevlâ Bi-hak Mustafa tâ-ebed Kılsın seni Zîb-i Serîr-i Saltanat
2-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
3-) Osmanlı Lisânının Ta'mîm ve İstikmâli…….Nazîf Sürûrî
4-) İmlâ Bahsi……...Ebuzziya Tevfîk
5-) İmlâ Bahsi…….Erkân-ı Harbiye'de memur-ı mülazım Mecdeddin
6-) (Tahir Bey' mektup)……...Yaponyalı Horihir Rico

Nesir
7-) Ebedî bir Muhabbet……Osman Nurî
8-) Fransa Edebiyatından Guy Maupassant…….....Safvetî Ziyâ

Hikâye-i Müntahâbe
9-) Sergüzeştim……...F. İskender
10-) Bahr-i Muhît Esrârı……....Cemâleddin

Ulûm ve fünûn
11-) İlm-i Servetten bir mukaddime……....Fıraşarlı Mehdî
12-) Takdîr-i âsâr (Kâmûs-ı Osmânî)

İlâve-i Ma'lûmât
13-) Ru'yet ve teshîl-i musâlih İdârehânesi……Mehmed Tâhir
14-) Ma'lûmatın Yazıhanesi
15-) Ma'lûmârın idarehânesi
16-) Hamiyet Gazetesi
17-) Mekâtîb (İzmir muhabir-i mahsûsamızdan)
18-) Ma'lûmat
19-) Selanik Muhabir-i mahsûsamızdan
20-) Muhaberât-ı Aleniye
21-) İ'tizâr

SAYI 67

24 Şaban 1314 16 Kânûn-ı evvel 1312 28 Ocak 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
2-) Mustafa'nın Köyünde bir Ziyâ'-ı müessif……M. Zîver
3-) Şamlı Merhûm Mehmed Bey……..Mehmed Emîn
4-) İmlâ Bahsi
5-) Mebhas-i İmlâ……..…..Ebulfâruk A.
6-) İmlâ Bahsi……..Ebuzziyâ Tevfîk
7-) İmlâ Bahsi…….Eğridirli Süleyman
8-) Mektup…….....Nâmî

Hikâye-i Müntehîbe
9-) Derûn-ı Dil……Safvetî Ziyâ

Ulûm ve Fünûn
10-) Kırk Beyitte Nahv……Şeyh Abduh Mütercimi: Nazmî

Mevâd-ı Adliye
11-) Müsabaka-i Kânûniyye……Saadetlü Talat Beyefendi

12-) Kısm-ı Nisâ……..…..Mâcid

Terâcim-i Ahvâl
13-) Diyarbekir Vâli-i Âlisi Atufetlü Hâlid Beyefendi Hazretleri
14-) Merhûm Şemsi Monla Hazretleri
15-) Mahmud Âkif Bey

Resimlerimiz
16-) Philippe Granier
17-) Prenses Şimay-klara

18-) Vapurda bir Gâib yahut 14 numaralı kamaranın
yolcusu……seyyar muhabir
19-) Takdîr-i âsâr (Fazîlet ü Asâlet)
20-) İhtâr-ı mahsûs

İlâve-i Ma'lûmât
21-) Ru'yet ve teshîl-i musâlih idârehânesi
22-) Hamiyet Gazetesi
23-) Selanik muhabir-i mahsûsamızdan
24-) Dama meseleleri

25-) Muhâberât-ı Aleniyye
26-) İhtâr-ı mahsûs

SAYI 68

2 Ramazan 1314 23 Kânûn-ı Sâni 1312 4 Şubat 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
2-) Korfu'da Hayat…….Hüdâyî
3-) Dünyada herşeyin safâsı bir midir?.....Hâfız Şem'î
4-) Bir Levha-i Hayat……...Kâzım Hüznî
5-) Fransa Edebiyatından: Maupassant……..…..Safvetî Ziyâ
6-) İmlâ Bahsi……..Selanikten Hüsnü
7-) İmlâ Bahsi……F. İbrahim
8-) Tasfiye-i Lisân-ı Osmânî…….….Halepten M. Bahaeddin

9-) Kısm-ı Nisâ…….Cemâleddin

Hikâye-i Müntehîbe
10-) Derûn-ı Dil……..Safvetî Ziyâ
11-) Mirât-ı Sevdâ-nümâ…….İbn-üş-şeyh Tayyâr

12-) Fünûn-ı Askeriye……..Miralay Ahmed Muhtar

Resimlerimiz
13-) Mehmed Zîver Bey
14-) New York'un en büyük binâları
15-) Nijer Müsta'meri Mülazım Horst
16-) Seydî Halef Cami'-i Şerîf,
17-) Eğlence

İlâve-i Ma'lûmât

18-) Kâri'în-i Kirâma bir tebşîr (Nevsâl-i Ma'lûmât)
19-) Selânik muhbir-i mahsûsamızdan mektup

Mütenevvia
20-) Kamburların Tedâvisi
21-) Röntgen şu'aı
22-) Eski bir mecmua-yı eş'ar
23-) Takdîr-i âsâr(Raşel)
24-) Muhâberât-ı Aleniye
25-) Beyân-ı Ma'lûmât
26-) Teşekkür
27-) İhtâr-ı Mahsûs

SAYI 69

9 Ramazan 1314 30 Kânûn-ı Sânî 1312 11 Şubat 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
2-) Elma Ağacı (Andre Torpe'den)……....Ahmed Refîk
3-) Hayal-i Emîn……Osman Senâyi
4-) Bir Duhterin Mâderiyle Mükâlemesi
(Bernardin de Saint Pierre'den tercüme)……...Sinoplu Rızâ
5-) Fransa Edebiyatından (Takdirat-ı Edebiyye) Maupassant)….Safvetî Ziyâ
6-) Mebhas-i İmlâ……..Ebulfâruk A.
7-) İmlâ Bahsi……..... "Şems-ül-Mekâtib" Fârısî Muallimi : Hafız Şem'î

Hikâye-i Müntehîbe
8-) Derûn-ı Dil……....Safvetî Ziyâ
9-) Bahr-i Muhît Esrârı……Cemâleddin
10-) Mirât-ı Sevdânümâ……..İbn-üş-şeyh Tayyâr

Kısm-ı Nisâ
11-) Moda……Tâhirbey-zâde Mehmet Hüşyâr
12-) Ne âlâ ne âlâ!.....Mâcid
13-) Takdîr-i âsâr (Vanda)
Seyahat Jurnali
Küfrân-ı ni'met
Resimli Gazete
Mütâlaa
Fevâid
Hatıralar
Sıhhat

Terâcim-i ahvâl
14-) Kont Admon Zicini Paşa Hazretleri
15-) Kırım Ulemâsından Mercânî Efendi……Y. Akçurin

Âlem-i İslâmiyet
16-) Liverpol'da neşredilen "Helal" gazetesinden mütercemdir

Mütenevvia
17-) New York şehri

18-) Ma'lumat-ı……seyyar muharrir
19-) Garâib-i Şuûn (İkdam)a nazİre …….seyyar muhbirimizden

20-) Kâmus-ul-Bedâyi'……Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmat
21-) İhtâr-ı mahsûs
22-) Tebşîr
23-) Selanik muhbir-i mahsûsamızdan mektûp
24-) Dama meselesi
25-) Muhâberât-ı Aleniye
26-) Ru'yet ve teshîl-i musâlih idârehânesi
27-) İhtâr
28-) İhtâr

SAYI 70

16 Ramazan-ül-Mübârek 1314 6 Şubat 1312 18 Şubat 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat

2-) Bir Vâlidenin Nevzâd-ı Havâ-bîdesinde Hitâbı……Sa'd Bin Necîb
3-) Bir Şükûfe-i Hazânizde…….K. Mustafa ibn Musa
4-) Gözyaşlarım……..Merzifonî Mehmed İffet
5-) Iztırâplı Bir Hâtıra……..……..Selanikten A. Halil Refet
6-) Herkes okumalı, Herkes anlamalı……....Ahsen İlmî
7-) Fransa Edebiyatından (Emile Zola)……Safvetî Ziyâ
8-) Lisanımız hakkında bazı mütalaat (İmlâ Bahsi)…….Selanikten Hüsnü

Eğlence

9-) Üç papaz
10-) Şekeri kim yiyebilir?
11-) İki mum

Ulûm ve Fünûn

12-) Arûz-ı Osmânî (mukaddime)…….Ali Sedat bin Cevdet
13-) Sâni'-i âlim (maba'd)…….Mahmûd Esad
14-) Müsabakâ-i kalemiye

Müsabaka

Ulûm ve Fünûn neye yarar?
15-) Müsâbaka-i Kânûniye
16-) Mesâil-i Cezâiye

Hikâye-i Müntehîbe

17-) Derûn-ı Dil……Safvetî Ziyâ
18-) Bahr-i Muhît Esrârı……Cemâleddin
19-) Müşehher-i ahzândan bir levhâ……Ebulfaruk A.

20-) Kısm-ı Nisâ……Mâcid

Resimlerimiz

21-) Devletlü Turhan Paşa Hazretleri
22-) Trablusgarp'ta Gurebâ Hastahanesi

23-) Takdîr-i âsâr (Yâdigâr-ı Nâci içindir)
23-) Mütenevvia (Simplon Tüneli)……..….Obrendorf'tan Hüseyin Hüsnü
24-) Mektûb-ı mahsûs (Selânik muhbir-i mahsûsamızdan)
25-) Seyyar muhbir-i mahsûsamızdan şehr mektûbu
26-) Ramazan Geceleri…….Selanikten Halil Refet

İlâve-i Ma'lûmât
27-) Kâri'în-i Kirâma bir tebşîr
28-) Sual
29-) İhtâr-ı mahsûs
30-) Muhâberât-ı Aleniye
31-) İhtâr-ı mahsûs
32-) Ru'yet ve teshîl-i musâlih idârehânesi
33-) ihtâr
34-) ihtâr

SAYI 71

23 Ramazan-ül-Mübarek 1314 13 Şubat 1312 25 Şubat 1897

1-) Tahdîs-i Ni'met

Mevâd-ı Adliye
2-) Şükrân-ı Mahsûs
3-) Âlem-i İslâmiyet…….Yenişehirlizâde Hâlid Eyyub

İcmâl-i Edebî
4-) İmlâ Bahsine hâtime

Edebiyat
5-) Fransa Edebiyatından (Emile Zola)……....Safvetî Ziyâ
Şiir
6-) Bir levha-i tabîat……...Midhât Bahârî
Nesir
7-) Girye-i Vedâ'……..Halepten Emîrizâde M. Bahaeddin
8-) Cûybâr (Fransızcadan muktebes)…….Osman Nûrî
9-) Mektûp……...Karaçolakoğlu .Hacı İbrâhim
10-) İmlâ Bahsine dair birkaç söz……Kıbrıs: Lefkoşe: Mehmed Fahri

Ulûm ve Fünûn
11-) Arûz-ı Osmânî…….Ali Sedad Bin Cevdet
12-) Teslis-i Zâviye……Hasan Tevfîk
13-) Sûret-i Mektûp……Hasan Tevfîk

Fünûn-ı Askeriye
14-) Osmanlılarda fenn-i harb…….Miralay Ahmed Muhtar
15-) Eski Osmanlı Salahları……..……..Miralay Ahmed Muhtar
16-) Almanya'da Şimendifer-i Askerî……..Kaymakam Mehmed Tâhir

Hikâye-i Müntehîbe
17-) Bahr-i Muhît Esrârı……M. Cemâleddin

Terâcim-i Ahvâl
18-) İsmail Hakkı Paşa

Resimlerimiz
19-) Halepte Osmaniye Câmi'-i Şerîfi
20-) Şubek

21-) Garâib-i Şuûn (İkdam'a nazire
22-) İhtâr-ı mahsûs

İlâve-i Ma'lûmât

23-) Ma'lûmat-ı ……...Seyyar muhbirmizden mektup
24-) Seyyar muhbir-i mahsûsamızdan şehr mektûbu
25-) Mektûb-ı Mahsûs
26-) Muhâberât-ı Aleniye
27-) İhtâr

SAYI 72

30 Ramazan 1314 20 Şubat 1312 4 Mart 1897

1-) Tahdîs-i Ni'met
2-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
3-) Râfet……Ahmed Refîk
4-) Öksüz……İbn-üş-şeyh Tayyâr
5-) Girye-i Vedâ'……M. Bahâeddin

Şiir
6-) Ta'küs-i Enzâr……...K. Vecdî

Ulûm ve Fünûn
7-) Arûz-ı Osmânî……Ali Sedad bin Cevdet

Kısm-ı Nisâ
8-) Kâri'elerimiz
9-) Kaynana ve Gelin……..…Câvid

Hikâye-i Müntehîbe
10-) Son Kitap……..…Paris muhâbir-i mahsusamızdan

Fünûn-ı Bahriye
11-) İnşaât-ı Bahriye Tarihi……...S. Nutkî

12-) Eski Osmanlı Salahları……....Miralay Ahmed Muhtâr
13-) Takdîr-i âsâr (Elifbâ-Mebde-i kıraatın ikinci kısmı)

İlâve-i Ma'lûmat
14-) Vecîhat
15-) İfade-i mahsûsa
16-) Ma'lûmat
17-) Maîşet
18-) Seyyar muhbir-i mahsûsamızın şehr mektûbu
19-) İhtâr
20-) Tashîh
21-) Fiyaka
22-) Mektûb-ı mahsûs (Selanik muhabir-i mahsûsamızdan)
23-) Müsâbaka-i kalemiye
24-) Muhâberât-ı aleniye
25-) Arz-ı şükrân
26-) İfade-i mahsûsa
27-) Muhtelih ilanlar (ticari)

SAYI 73

7 Şevval 1314 27 Şubat 1312 11 Mart 1897

1-) İcmâl-i Edebî

Edebiyat
2-) (İmlâ ve usûl-i tahrîrimiz üzerine)……..M. E.
3-) Gül…….....Ali Rıza

Âlem-i İslâmiyet
4-) Hindistan muhâbir-i mahsûsamızdan

Ulûm ve Fünûn
5-) Osmanlılarda Tebâbet ve eczâcılık)…….Miralay Ahmed Muhtâr
6-) Hakkâklık[1] …….....Celâl

Fünûn-ı Askeriye
7-) Almanyada Şimendifer-i Askerî……..Kaymakam Mehmed Tahir

Şuûn-ı Fenniye ve Edebiye
8-) Çin'de bir eser-i cedîd

Terâcim-i Ahvâl
9-) Musul Vilayeti Vâli-i âlisi Zühtü Beyefendi Hazretleri
10-) Necip Âsım Bey……..….Bahâî

Hikâye-i Müntehîbe
11-) Bahr-i Muhît Esrârı…….....M. Cemâleddin
12-) Bombay Hâtırâtından……F. İskender

Resimlerimiz
13-) Vokineg Câmi'-i Şerîfi
14-) Kurban Oseb
15-) Bağçesaray

16-) Te'mîn-i Emvâl

Mütenevvia
17-) Valdözna mı, Velospit mi?

İlâve-i Ma'lûmat

[1] 1-) Gravür yapan kişi

18-) Ma’lûmât
19-) Muhâberât-ı Aleniye
20-) İhtâr
21-) Bilmecelerimiz
22-) Kâri’în-i Kirâma bir tebşir ve nevsâl-i ma’lûmât

SAYI 74

14 Şevvâl 1314 6 Şubat 1312 18 Mart 1897

1-) Arz-ı Şükrân

Edebiyat
2-) İcmâl-i Edebî……..……...M. E.
..
Şiir
3-) Davet……..Menemenli-zâde Tâhir
4-) Tıfl-i seyyâr, kelebek……..……...Edirne'den Sa'dî

5-) Âhû nigâh……..…….Ahmed Râsim

Ulûm ve Fünûn
6-) Runtigin Şuâ'ı ve ……..……..İskender
7-) Elvân-ı ecsâm……..……Mahmûd Celâl

Fünûn-ı Askeriye
8-) Eski Osmanlı Salahları……..…..Miralay Ahmed Muhtâr

Fünûn-ı Bahriye
9-) İnşaât-ı Bahriye Târihi……...S. Nutkî

Şuûn-ı Fenniye ve medeniye
10-) Brüksel'de müşehher-i Osmânî

Kısm-ı Nisâ
11-) Çocuğuma……....Manastırdan Nâdire
12-) Ninik…….Ayşe Câvid

13-) Elmas……....Mahmud Celal
14-) Ağız Kokusu……....A. Câvîd
15-) Müverrihîn-i Osmâniye……...Hilmizâde İbrahim Refet

Hikâye-i Müntehîbe
16-) Bir Muâşıkın İtirâfâtı

Terâcim-i Ahvâl
17-) Nuri Beyefendi
18-) Bulgar Eksarkı Yosef Efendi
19-) Saadetlü Necip Bey mülhime
20-) Prens Şimay
21-) Doktor Yersin

İlâve-i Ma'lûmât
22-) İhtâr-ı mahsûs
23-) Ma'lûmat
24-)Mütenevvia (Ayak nasırına ilaç)
25-) Müsabaka-i Kalemiye
26-) Arz-ı teşekkür
27-) Muhâberât-ı Aleniye
28-) Arz-ı Teşekkür

SAYI 75

21 Şevval 1314 13 Mart 1312 25 Mart 1897

Edebiyat
1-) İcmâl-i Edebî

Şiir
2-) Bir Pîr-i Muttali'……M. Rıfat

3-) Muhâkemât-ı Edebiyye……..Mehmet Refet
4-) Arûz-ı Osmânî……...Ali Sedat bin Cevdet
5-) Kırk Beyitte Nahv……..…..Şeyh Abduh (Müt:Nazif Sürûrî)

6-) Eski Osmanlı Salahları……..…Miralay Ahmed Muhtâr

Fünûn-ı Bahriye
7-) İnşaât-ı Bahriye Tarihi……S. Nutkî

Şuûn-ı Fenniye ve Medeniye
8-) Taht-el- Bahr cesîm bir telgraf hattı……..……...H. E.

Sirâc-ı Saâdet
9-) Dokuzuncu celse (Terbiye-i sıbyân)……....Kaymakam Manastırlı Rıfat

Mevâd-ı Adliye
10-) Müsâbakâ-i Kânûniye……....Adliye Müfettişi Yorgaki

Hikâye-i Müntehîbe
11-) İsimsiz Hikaye……M. F.
12-) Bahr-i Muhît Esrârı……M. Cemâleddin

Resimlerimiz
13-) Trablusgarp'ta Ayn-ı Zâre suyu

14-) Takdîr-i âsâr (Piyano muallimi)
15-) Kâmus-ül-Bedâyi'……..Manastırlı Rıfat

İlâve-i Ma'lûmât
16-) İhtâr-ı mahsûs
17-) Ma'lûmât
18-) Karı Koca Kalemi
19-) Tebrîk

6. BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ CİLTTEKİ YAZILARIN YAZAR ADINA GÖRE ALFABETİK İNDEKSİ

<A>

Abbas Hâverî

-*Tıfl-ı Nâim*—Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Dünyada Her Şeyin Sefâsı Bir midir*?— Nu.65, 14 Ocak 1897

Abdülvahap Gambervânî

-*Gazel*— Nu.51, 7 Eylül 1896

Abdünnâfi' (İbradılı)

-*Âdât-ı Garîbe Numunelerinden*— Nu.56, 14 Ekim 1896

-*İmla Bahsi (Teşekkür*)— Nu.64, 7 Ocak 1897

Abdünnâfi' Sâmi

-*Taklid*— Nu.57, 21 Ekim 1896

Abdürrahim Ulvi (Malatyalı)

-*Kıt'a*— Nu.51, 7 Eylül 1896

-*Gazel*— Nu.52, 18 Eylül 1896

-*Bir Gazelden*— Nu.56, 14 Ekim 1896

-*Tıfl-ı Nâim*— Nu.60, 8 Aralık 1896

Ahmed Ali

-*Kıt'a*— Nu. 52,18 Eylül 1896

Ahmed Muhtar(Ferik)

-*Zaman-ı Hâzır Kal'a ve İstihkâmâtı—Kal'a ve İstihkâmâtın Yeniden Tertip ve Tanzimi Hususunda Almanların Kabul Etmiş Olduğu Tertibat*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*Kal'a-i Sagîrenin Ta'dil ve Tahvîli—Tevkîf Tabyaları*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*İstihkâmât-ı Bahriyye*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Bibliyografya-yı Askerî-i Osmânî Külliyatı*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*Seri Ateşli Sahra Topları*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Bibliyografya-yı Askerî-i Osmânî Külliyatı*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Küçük Zırhlı Kule*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

-*Eski Osmanlılarda Fenn-i Harb*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 72, 4 Mart 1897

-*Osmanlılarda Tabâbet ve Eczacılık*— Nu. 73, 11 Mart 1897

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 74, 18 Mart 1897

-*Eski Osmanlı Silahları Yahut Osmanlıların Fenn-i İslâha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Ahmed Rasim

-*Son Bahar* (Güstav Dürus'tan tercüme)— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Âh u Nigâh*— Nu. 74, 18 Mart 1897

Ahmed Razîh

-*İmla Bahsi*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*İmla Bahsine Ait*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*İmla Bahsi*— Nu. 62, 24 Aralık 1896
-*Cevap*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

Ahmet Refik

-*Sebze Bahçesi*— Nu. 54, 2 Ekim 1896

-*Sebze Bahçesi*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

Ahmed Refik (ALTINAY

-*Ufak Bir Şüphe*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*Ufak Bir Şüphe*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

-*Hayât-ı Hakikiyye Sahnelerinden*(Kontes Mina) (Andre Torye'den)—59

-*Ufak Bir Şüphe*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Şefkat*— Nu. 62, 24 Aralık 1896

-*Ufak Bir Şüphe*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Akşam*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Elma Ağacı*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Refet*— Nu. 72, 4 Mart 1897

Ahmet Reşat

-*Hasbihâl-i Vicdan*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

Ahsen İlmî

-*Herkes Okumalı Herkes Anlamalı*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Ali Refet

-*Fotoğrafıma Yazdığım*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-*Bir Sayfiyede Söylenmiştir*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

-*Gazel*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

Ali Remzi

-*Fıkra-i Muhayyile—Hay Şeytan Tino*— Nu. 55 (Mütalaa'dan muktebes), 8 Ekim 1896

Ali Rıza (İçel Tahrirat Müdürü)

-*Terâne Yahut Nasihat-i Müminâne*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Nazîre*— Nu. 54, 2 Ekim 1896

Ali Rıza (Darüt-Tedrîs Mezunlarından)

-*Yine Tezahür*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

Ali Rıza

-*Gül*— Nu. 73, 11 Mart 1897

Ali Şâdî

-*Kıt'a*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

Ali Tevfik

-*Tıfl-ı Nâim* — Nu. 60, 8 Aralık 1896

Anber(Beylerbeyli)

-*Şarkı*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

Andelîb (bk. Mehmet Faik Esad)

Ali Sedat Bin Cevdet

-*Arûz-ı Osmânî*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

-*Arûz-ı Osmânî*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

-*Arûz-ı Osmânî*— Nu. 72, 4 Mart 1897

-*Arûz-ı Osmânî*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Ali Refet(Bereketzâde)

-*Şiir-Şair*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Ayşe Cavid

-*Kaynana ve Gelin*— Nu. 72, 4 Mart 1897

-*Ninik*— Nu. 74, 18 Mart 1897

-*Ağız Kokusu*— Nu. 74, 18 Mart 1897

<B>

Bahâî

-*Necip Âsım Bey*— Nu. 73, 11 Mart 1897

BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik

-*Fen ile Sanatın Münasebeti*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Fen ile Sanatın Münasebeti*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*Fen ile Sanatın Münasebeti*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Fen ile Sanat Hakkında*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Dama Oyunu*— Nu. 60 (ilave) , 8 Aralık 1896

-*Fen ile Sanat Hakkında*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*Fen ile Sanat Hakkında Nureddin Ferruh Bey' Yazılan Mektuptan Maba'd*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

<C>

Cafer(Mahrûkîzâde)

-*Şarkı*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

C. Hakkı(Doktor)

-*Meşrubât-ı Küûliyyeden Bira Yahut Arpa Suyu*— Nu. 62, 24 Aralık 1896

Celal Ünsî (Kafkasyalı)

-*Abdürreşit Hilmi Efendi*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Tâ Key? (Hasbihal*)— Nu. 57, 21 Ekim 1896

Cemaleddin

-*İbdâ'-ı Azîm Yahut Harita-i Sema*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Zincir-i Hayattan Bir Bukle*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Güzellik İçin Kadınlar Ne Yapıyorlar*?— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Güzellik İçin Kadınlar Ne Yapıyorlar?(Garip Banyolar*)— Nu. 65, 14 Ocak 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden)*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*Kısm-ı Nisâ*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 70, 18 Şubat 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 71, 25 Şubat 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden)*— Nu. 73, 11 Mart 1897

-*Bahr-i Muhît Esrârı (İngilizceden*)— Nu. 75, 25 Mart 1897

<D>

D.Z. (İhsaniyeli)

-*Gazel*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

<E>

Esad Celal

-*İmlâ ve Istılahatımız*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*İmlâ ve Istılahatımız*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Sanayi-i Nefîsenin Lüzumu*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Maziye Bir Nazar*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-*Sanayi-i Nefisenin Lüzumu*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-*Maziye Bir Nazar*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

Ebuzziya Tevfik

-*İmla Bahsi*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*İmla Bahsi*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

-*Âdâb-ı Telebbüs*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*İmla Bahsi*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*İmla Bahsi*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

Ebul- Enes Fehim

-*Rusya Müslümanları*— Nu. 58 (ilave) , 27 Kasım 1896

-*Moskova'dan Mektup*— Nu. 57 (ilave) , 21 Ekim 1896

-*Moskova'dan Mektup*— Nu. 61 (ilave) ,17 Aralık 1896

-*Moskova'dan Mektup*— Nu.63 (ilave) , 31 Aralık 1896

-*Moskova'dan Mektup*— Nu. 64 (ilave) , 7 Ocak 1897

-*İran İrâniyyân*— Nu. 65, 14 Ocak 1897

Ebulfaruk A.

-*Mebhas-i İmla*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Mebhas-i İmla*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

-*Mebhas-i İmla*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Müşehher-i Ahzân'dan Bir Levha*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Eğridirli Süleyman (Tamraş Telgraf Müdürü)

-*İmla Bahsi*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

<F>

F. Bîdâr (Aksaray'dan)

-*Tıfl-ı Nâim*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

F.E. (Beyrut'tan)

-*Şarkı*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

F. İbrahim

-*İmla Bahsi*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

F. İskender

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 56 (M. Ekrem ile beraber) , 14 Ekim 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 57 (M. Ekrem ile beraber) , 21 Ekim 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i* Nefîsesi— Nu. 58 (M. Ekrem ile beraber) , 27 Kasım 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 59 (M. Ekrem ile beraber) , 3 Aralık 1896

-*Sergüzeştim*— Nu. 61,17 Aralık 1896

-*Sergüzeştim*— Nu. 62, 24 Aralık 1896

-*Sergüzeştim*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Bir Sergüzeşt-i Bedbahtâne*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Sergüzeştim*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*Bombay Hâtırâtından: Bir Gece*— Nu. 73, 11 Mart 1897

<G>

Galip (Lankaza Düyun-ı Umumiyye Aşar Katibi)

-*Tıfl-ı Naim*—Nu. 60, 8 Aralık 1896

<H>

Hacı İbrahim (Karaçolakoğlu)

-*Mektup*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

Halid Eyyüp (Yenişehirlizâde)

-*Alp Dağlarında*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Müslümanlarda İlm-i Hey'et*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Müslümanlarda İlm-i Hey'et*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-*Sahrâ-yı Kebir'den Yahudiler*— Nu. 56 (İlâve-i Malumat) , 14 Ekim 1896

-*Müslümanlarda Tatbîkât-ı Fenniyye*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*Müslümanlarda Fünûn-ı Tatbîkiyye*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Dünyada Her Şeyin Sefâsı Bir midir*?— Nu. 65, 14 Ocak 1897

-*Âlem-i İslamiyet*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

Halil Refet (Âsımzâde)

-*Levha-i Hayat Yahut Saniye*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Levha-i Hayat Yahut Saniye*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Şerâit-i İzdivac*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Vezâif-i Mütekâbele-i Zevcîn*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Vezâif-i Zevc*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Vezâif-i Zevce*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-*Jul ve Biraderi Aleksandr*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

-*Tıfl-ı Nâim*— Nu. 60, 8 Aralık 1896
-*Hafız Süleyman*— Nu. 65, 14 Ocak 1897
-*Biletçi ve Ailesi*— Nu. 65, 14 Ocak 1897
-*Iztıraplı Bir Hatıra*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

H. E.

-*Şuûn-ı Fenniyye ve Medeniyye*— Nu. 74, 18 Mart 1897
-*Şuûn-ı Fenniyye ve Medeniyye*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Hüseyin Dâniş

-*Çerçi*— Nu. 54, 2 Ekim 1896
-*Rustazâde Bir Şaire*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Hüseyin Hâzım

-*İmla Bahsi*— Nu. 59, 3 Aralık 1896
-*İmla Bahsi*— Nu. 61,17 Aralık 1896

Hüseyin Hilmi

-*Kasr-ı Fir'avn*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

Hüseyin Şekip

-*Tenhada (Fransuva Kupe'den*)— Nu. 63, 31 Aralık 1896

Hüseyin Hüsnü (Obrendorf'tan)

-*Simplon Tüneli*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Hüsnü (Selanikten)

-*İmla Bahsi*— Nu. 63, 31 Aralık 1896
-*Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat*— Nu. 65, 14 Ocak 1897
-*Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat*— Nu. 68, 4 Şubat 1897
-*Lisanımız Hakkında Bazı Mütalaat*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

<İ>

İbrahim Ethem

-*Girit Vilayeti*— Nu. 51—ilave, 7 Eylül 1896

İbrahim Rifat (Hilmizâde)

-*Müverrihîn-i Osmaniyye*— Nu. 74, 18 Mart 1897

İsmail Safâ

-*Midilli*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

İbn-i Mahmut Âsım

-*Sevdiğimin Mezarında*— Nu. 65, 14 Ocak 1897

İskender

-*Röntgen Şuâı ve Ciğer Veremi*— Nu. 74, 18 Mart 1897

<K>

Kamil(Tepedelenlizâde)

-*Mülahaza*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Âsmân*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

K. Hayret

-*Bir Levha*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

Kazım Hüznî

-*Tahassür*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Âgûş-ı Mâder Ne Doyulmaz Bir Âşiyânedir*— Nu. 61,17 Aralık 1896
-*Defter-i Hayatımın Bir Yaprağı*— Nu. 62, 24 Aralık 1896
-*Bir Levha-i Hayat*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

K. Vecdî
-*Teâküs-i Enzâr*— Nu. 72, 4 Mart 1897

<M>

Macit
-*Nisâ-nüvîsân (Les Feministes*)— Nu. 62, 24 Aralık 1896
-*Kadınlarda Efkâr-ı Edebiyye Nasıl Olmalıdır*— Nu. 63, 31 Aralık 1896
-*(Başlıksız*)— Nu. 67, 28 Ocak 1897
-*Ne A'lâ Ne A'lâ*— Nu. 69, 11 Şubat 1897
-*(Başlıksız)*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Mahmut Celal
-*Elvân-ı Ecsâm*— Nu. 74, 18 Mart 1897

Mahmud Esad (Maliye Nezaret-İ Celîlesi Hukuk Müşaviri)
-*Sâni'-i Âlem ve İtikâd-ı Benî Âdem*— Nu. 63, 31 Aralık 1896
-*Sâni'-i Âlem ve İtikâd-ı Benî Âdem*— Nu. 64, 7 Ocak 1897
-*Sâni'-i Âlem ve İtikâd-ı Benî Âdem*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Manastırlı Rifat
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 51, 7 Eylül 1896
-*Sirâc-ı Saadet—Altıncı Celse*— Nu. 52, 18 Eylül 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 52, 18 Eylül 1896
-*Sirâc-ı Saadet (Hayr u Saadet*)— Nu. 53, 25 Eylül 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 53, 25 Eylül 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 56, 14 Ekim 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 58, 27 Kasım 1896
-*Sirâc-ı Saadet (Altıncı Celsenin Âhiri*)— Nu. 57
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 57, 21 Ekim 1896
-*Sirâc-ı Saadet—Sekizinci Celse (Takvim-ün-Nüfus*)— Nu. 59, 3 Aralık 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 60, 8 Aralık 1896
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 69, 11 Şubat 1897
-*Sirâc-ı Saadet—Dokuzuncu Celse (Terbiye-i Sıbyân*)— Nu. 75, 25 Mart 1897
-*Kâmûs'ül-Bedâyi'*— Nu. 75, 25 Mart 1897

M. Bahaeddin

-*Hayvanâtın İnsanlara Muaveneti*— Nu. 55, 8 Ekim 1896
-*Lisan ve İmla Meseleleri*— Nu. 57, 21 Ekim 1896
-*Dünyada Her Şeyin Sefâsı Bir midir*?— Nu. 65, 14 Ocak 1897
–*İmla Bahsi*— Nu. 65, 14 Ocak 1897

M. Bahaeddin (Emîrî-Zade)

-*Tasfiye-i Lisân-ı Osmânî*— Nu. 68, 4 Şubat 1897
-*Girye-i Vedâ*— Nu. 71, 25 Şubat 1897
-*Girye-i Vedâ*— Nu. 72, 4 Mart 1897

Mecdeddîn (Erkan-ı Harbiye'de Memur)

-*İmla Bahsi*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

M.E.

-*İcmâl-i Edebî*— Nu. 73, 11 Mart 1897
-*İcmâl-i Edebî*— Nu. 74, 18 Mart 1897
-*İcmâl-i Edebî*— Nu. 75, 25 Mart 1897

M. Ekrem

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 56 (F. İskender ile beraber) , 14 Ekim 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 57 (F. İskender ile beraber) , 21 Ekim 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 58 (F. İskender ile beraber) , 27 Kasım 1896

-*Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanayi-i Nefîsesi*— Nu. 59 (F. İskender ile beraber) , 3 Aralık 1896

Mehdî (Fraşarlı)

-*İlm-i Servetten Bir Mukaddime*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

Mehmed Cemal (Maksûdzâde)

-*Varaka-i Mahsûsa*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Komşuluk*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

Mehmed Emin

-*Şamlı Merhum Mehmet Bey*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

Mehmed Emin

-*Mûmâileyh Mûmâileyh Yazılamaz*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Mûmâileyh Makalesini Yazdığım Sırada Aldığım Tezkiredir*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

Mehmed Emin (Üsküdarlı)

-*Gazel*— Nu. 55, 8 Ekim 1896

M.F.

-*İsimsiz Hikaye*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Mehmed Fahrî

-İmla Bahsine Dair Birkaç Söz— Nu. 71, 25 Şubat 1897

Mehmet Faik Esat (Andelîb)

-Vecd-i Safâ— Nu. 62, 24 Aralık 1896

Mehmet Hüşyâr (Tahirbey-zâde)

-Moda— Nu. 69, 11 Şubat 1897

M. Mirâtî

-Bir Çocuğun Mezarında Dâyesi Lisanından— Nu. 56

-Çoban— Nu. 62, 24 Aralık 1896

Mehmet Refet

-Muhâkemât-ı Edebiyye— Nu. 75, 25 Mart 1897

M. Rifat

-Bir Pîr-i Muttali'— Nu. 75, 25 Mart 1897

M. Rifat

-Filizinden Yeni Koparılmış Bir Çiçek— Nu. 60, 8 Aralık 1896

Mehmed Saffet (Merzifonî)

-Gözyaşlarım— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Mehmed Tahir (Kaymakam)

-Almanya'da Şimendifer-i Askerî— Nu. 71, 25 Şubat 1897

-Almanya'da Şimendifer-i Askerî— Nu. 73, 11 Mart 1897

Mehmed Tahir (Menemenlizâde)

-Davet— Nu. 74, 18 Mart 1897

Mehmed Tarık

-*Edebiyat-ı Hakîka Dersleri*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Mısrî

-*Aile Manzûmeleri—Miras Kavgası*— Nu. 54, 2 Ekim 1896

Midhat Bahârî

-*Gazel*— Nu. 54, 2 Ekim 1896

-*Bir Mektup*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*Saçlarını*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Duhter-i Nağme-kâr*— Nu. 63

-*Bir Levha-i Tabiat*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

Muhyiddin

-*Bir Nazm*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*Nazire*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*İstitrâd*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

Mustafa Bin Musa (Kayserili)

-*Kıt'a*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*Nevha-i Yetimâne*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

-*Yarim İçin Bir Gazel*— Nu. 59, 3 Aralık 1896

-*Çocuk*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Askerlik Hakkında Bir Fikr-i İbtidâî*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-*Bir Levha*— Nu. 62, 24 Aralık 1896

-*Mütalaayı Severim*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Bir Şükûfe-i Hazân-zede*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

M. Zîver

-*Mustafa'nın Köyünde Bir Ziyâ'-ı Müessif*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

<N>

Nâdire (Manastır'dan)

-*Çocuğuma* — Nu. 74, 18 Mart 1897

Nâmık

-*Mektup*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

Nâzım (Kaytaz-Zâde)

-*Şarkı*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Gazel*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*Gazel*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Nazım (Odasenden)

-*(Başlıksız şiir)*— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Nazif Sürûrî

-*Sekekin Abdülfettah Efendi*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Osmanlı Lisanının Ta'mîm ve İstikmâli*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*Kırk Beyitte Nahv (Şeyh Abduh Şirâzî Hazretlerinden tercüme)*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

-*Kırk Beyitte Nahv (Şeyh Abduh Şirâzî Hazretlerinden tercüme)*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Necip Âsım

-*Lisan Bahsi*—Nu. 51, 7 Eylül 1896

Nezih Paşa

-*Gazel*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

<O>

Osman Fâiz (Ferâizcizâde)

-*İhtiyar Kunduracı*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

-*Sabî*— Nu. 55

Osman Nuri

-*Bir Validenin Son Nigâhı*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Ebedî Bir Muhabbet*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*Cûybâr (Fransızca'dan Muktebes)*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

Osman Senâyî

-*Hayâl-i Emin*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

<R>

Raif Sezâî

-*Gazel*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*(Başlıksız)*— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-*(Başlıksız*)— Nu. 53, 25 Eylül 1896

Rıfat

-*Uyun'ül-Mezâmin*— Nu. 51, 7 Eylül 1896

-*Uyun'ül-Mezâmin*— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-*Sirâc-ı Saadet (Muhabbet ve Sadakat*)— Nu. 58

-*Uyun'ül-Mezâmin*— Nu. 57, 21 Ekim 1896

Rifat Dâniş

-*Tarîk Gazetesi Muharriri Esad Bey*— Nu. 54, 2 Ekim 1896

Rasim

-Nazire— Nu. 56, 14 Ekim 1896

Ragıp Rıza

-Harîf— Nu.57, 21 Ekim 1896

Rıza (Sinoplu)

-Bir Duhterin Mâderiyle Mükâlemesi (Bernar dö Sen Piyer'den Mütercem)— Nu. 69, 11 Şubat 1897

<S>

Saad İbn-i Necip

-Hazânı Pek Severim— Nu. 62, 24 Aralık 1896

-Bir Validenin Nevzâd-ı Hâbîdesine Hitâbı— Nu. 70, 18 Şubat 1897

Sadi

-Tıfl-ı Seyyar, Kelebek— Nu. 74, 18 Mart 1897

Sadi (Edirne'den)

-Sabâh-ı Vuslat— Nu. 53, 25 Eylül 1896

-Tevhid— Nu. 56, 14 Ekim 1896

-Gonce— Nu. 58, 27 Kasım 1896

-Tıfl-ı Nâim— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-Tıfl-ı Nâim— Nu. 60, 8 Aralık 1896

-Dünyada Her Şeyin Sefâsı Bir midir?— Nu. 65, 14 Ocak 1897

Sadrettin Şükrü

-İmla Meselesi— Nu. 52, 18 Eylül 1896

Safvetî Ziyâ

-*Amerika'da Edebiyat Ne Merkezdedir*— Nu. 62, 24 Aralık 1896

-*Amerika Edebiyatı*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

-*Amerika'da Edebiyat*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

-*Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant*— Nu. 65, 14 Ocak 1897

-*Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant*— Nu. 66, 22 Ocak 1897

-*Derûn-ı Dil*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

-*Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

-*Derûn-ı Dil*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

-*Fransa Edebiyatından Guy de Maupassant*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Derûn-ı Dil*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Emile Zola ve Eseri*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

-*Derûn-ı Dil*— Nu. 70, 18 Şubat 1897

-*Emile Zola*— Nu. 71, 25 Şubat 1897

S. Nutkî

-*İnşaat-ı Bahriyye Tarihi*— Nu. 72, 4 Mart 1897

-*İnşaat-ı Bahriyye Tarihi*— Nu. 74, 18 Mart 1897

-*İnşaat-ı Bahriyye Tarihi*— Nu. 75, 25 Mart 1897

<T>

Talat Beyefendi

-*Müsabaka-i Kanûniyye*— Nu. 67, 28 Ocak 1897

-*Müsabaka-i Kanûniyye*— Nu. 75, 25 Mart 1897

Tayyar (İbnüşşeyh)

-*Dünyada Her Şeyin Sefâsı Bir midir?*— Nu. 65, 14 Ocak 1897

-*Mirat-ı Sevdâ-nümâ*— Nu. 68, 4 Şubat 1897

-*Mirat-ı Sevdâ-nümâ*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

-*Öksüz*— Nu. 73, 11 Mart 1897

<V>

Vecîhî

-*Mektup*— Nu. 63, 31 Aralık 1896

<Y>

Y. Akçurîn

-*Ziçini Paşa*— Nu. 69, 11 Şubat 1897

Yorgaki Efendi (Sivas Ve Erzurum Vilayetleri Adliye Müfettişi)

--*Kabl-el-Hüküm Tevkîf Kaidesi*— Nu. 64, 7 Ocak 1897

<Z>

Zeynelabidin Reşit

--*Ne Büyük Şeref*— Nu. 52, 18 Eylül 1896

Zihniye

--*Güzelsin*— Nu. 60, 8 Aralık 1896

SONUÇ

1895-1903 yılları arasında yayımını sürdürmüş, döneminin uzun soluklu mecmualarından olan Malûmat, Mehmet Kaplan'ın "Ara nesil" olarak isimlendirdiği kuşağın önemli yazarlarının edebi faaliyet merkezi olmuştur. Ara Nesil olarak adlandırılan kuşak, Tanzimat edebiyatının ikinci nesli olan ve Ekrem-Hamit-Sezai Mektebi olarak da adlandırılan Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhâk Hâmit Tarhan ve Samipaşazade Sezai ile Servet-i Fünun dergisi etrafında oluşmuş Edebiyat-ı Cedide topluluğunun ortaya çıkışına kadar olan sürede edebi faaliyette bulunan muharrirlerden oluşur. Sınırları kesin tarihlerle çizilmemişse de bu kuşağın faaliyet yıllarının 1880-1896 yılları arasında olduğu yönünde edebiyat araştırmacıları arasında bir ittifak mevcuttur.

Tanzimat'ın birinci kuşağı ile başlayan ve Ekrem-Hamit-Sezai Mektebi ile hız kazanan edebiyatta yenileşme çabaları bilindiği gibi Servet-i Fünun edebiyatı'yla ileri seviyelere ulaşmıştır. Servet-i Fünun dergisi karşısında bir denge unsuru olarak II. Abdülhamit tarafından himaye ve teşvik gördüğü bilinen Malûmat, zaman zaman Servet-i Fünûn mecmuası ile girdiği edebî tartışmalarda eskiye taraftar olsa da, Malûmat için körü körüne bir eski edebiyat savunuculuğu yapmıştır da denemez. Çünkü Batı edebiyatına ait tür ve şekillerin bolca kullanıldığı Servet-i Fünun topluluğundan önce bu yeni tür ve şekillerin ilk denemelerine evvela Malûmat mecmuasında rastlanır.

Mecmuada, şiirde Klasik edebiyatımızın ürünleri olan gazel, kaside, mesnevi, muhammes gibi türlerin ağırlıkta olduğu görülür. Ancak bu eski şekiller üzerinde şekil ve muhteva değişikliklerine gidilmiştir. Şiirlerin beyit ve kafiye düzenleri değiştirilmiş, klasik edebiyatta pek rastlanmayan; gazellerde parantez içi cümleler, özgün bir başlığı olan gazeller gibi durumlara da rastlanmıştır. Yine Batı edebiyatlarına ait sonnet, çapraz kafiyeli ve sarma kafiyeli nazım şekli gibi şekillere de rastlanır. Hatta bu yeni türler üzerinde

bile kafiye ve şekil değişikliklerine gidilmiştir. Bütün bunlar şiirde yenileşmenin Malûmat mecmuasında da sürdüğünün göstergesidir.

Tablo altı şiirler için şiirde Malûmat mecmuasının en yeni yüzüdür demek yanlış olmaz. Mecmuaların musavver (resimli) çıkmaya başladığı bir dönemde ihtiva ettiği resimlerden dolayı Musavver Malûmat olarak da bilinen mecmuada, bu şekilde yazılmış birkaç şiire tesadüf ettik. Hatta bu şiirlerden üçü, bir tablo için açılan yarışmada dereceye giren "Tıfl-ı Nâim" başlıklı tablo altı şiirleridir.

Hemen her sayısında bir ya da birkaç telif veya tercüme hikayenin tefrika edildiği mecmuada, bu hikayelerin önemli bir kısmı geleneksel anlatı tarzımızın özelliklerini taşıyan, anlatıcının okura ders vermek amacıyla vakayı kestiği ve fikirlerini açıkladığı, zaman zaman okura açık açık nasihat verdiği hikayelerdir. Bu hikayelerin konusu günlük, sıradan olaylardır. Mecmuadaki bazı hikayelerde kurgu yönünden küçük yeniliklere de rastlanır. Zamanda geriye gidişler, olayların farklı kişilerin bakış açısıyla verilmesi gibi… Ama bunlar çok sınırlı kalır. Mecmuadaki hikayelerin sıradan vakaları, geleneksel tahkiye tarzımızla anlatan hikayeler olduğu söylenebilir.

Malûmat mecmuası, İcmal-i Edebî köşesiyle o hafta Osmanlı'da ve Avrupa'da gündemde olan kültürel ve edebi gelişmelerden okurlarını haberdar eder. Yurt dışı muhabirleri vasıtasıyla, o dönem Avrupa'sında gündemi işgal eden "George Sand Meselesi", "Alfred de Musset'in şairliği" gibi konular okura aktarılır. Zaman zaman bu konularda Malûmat tartışmada taraf olur.

Malûmat'taki önemli bölümlerden biri Avrupa ve Amerika edebiyatlarını ve edebiyatçılarını tanıtan yazılardır. Tamamı dönemin Şûrâ-yı Devlet Azâsı Safvetî Ziya'nın kaleminden çıkmış yazılarda Amerika edebiyatı ve ünlü edebiyatçıları, Fransız edebiyatından Guy de Maupassant ve Emile Zola gibi edipler tanıtılır, eserlerinden tercüme edilen parçalar yayımlanır.

Malûmat mecmuası, bugün hâlâ zaman zaman problem teşkil eden Türkçe'nin imlası, yeni terimlerin nasıl bulunacağı gibi sorunları çözmek maksadıyla bir tartışma başlatmış, ülkenin dört bir yanından gerek okurlar, gerekse dönemin şöhretli ediplerinin makalelerine sayfalarında yer vermiştir. Bu tartışmada soruna gerçekten akılcı ve sağlam çözüm önerileri getiren makaleler olduğu gibi, sadece imla ve gramer bilgisini göstermek maksadıyla yazıldığını düşündüren makaleler de yayımlanmıştır. Tartışma o kadar hararetli bir duruma gelmiştir ki her sayıda bu konuyla ilgili dört beş makale yayımlanmış, tartışmaya Kırım'daki Tercüman ve İzmir'deki İzmir gazeteleri de müdahil olmuştur. Ancak tartışmanın amacından saptığını ve soruna çözüm bulmak şöyle dursun işin daha da karıştığını düşünen yayımcı, bir yazıyla tartışmayı sonlandırma gereği duymuştur. Ancak aylarca süren bu tartışmada ortaya konan bazı görüşlerin, Ömer Seyfettin ve Ali Canip ile başlayıp Ziya Gökalp ile iyice şekillenen dilde sadeleşme akımını hazırladığı düşünülebilir.

Sonuç olarak Malûmat, arada kalmış bir kuşağın edebi faaliyet merkezi olarak eskiye bağlılığı fazla olmasına karşılık, değişime de karşı koymayarak bir yüzünü Batı edebiyatına ve yeniliğe çevirmiş bir mecmuadır. Ülkenin uzak köşelerine dahi ulaşarak geniş bir okur kitlesine hitap edebilmesi, musavver (resimli) olması, zengin ve farklı bir içeriğe sahip oluşu,önemli edipleri bünyesinde tutması gibi özellikleriyle Servet-i Fünun gibi güçlü bir derginin karşısında varlığını uzun süre devam ettirmiş ve edebiyat tarihimizin önemli bir sayfası olan bir mecmuadır.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Kenan; **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995.

AKTAŞ, Şerif; **Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi**, Akçağ yay., Ankara,1996.
AKTAŞ, Şerif; **Ahmet Rasim,** Akçağ yay., Ankara, 2004.

ANDI, M. Fatih; **Ara Nesil Şairi Mehmet Celal; Hayatı- Görüşleri –Şiirleri**, Alfa yay., İstanbul, 1995.

ANDI, M. Fatih; **Servetifünuna Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1997.

ANDI, M. Fatih, TAŞÇIOĞLU, Y., YORULMAZ, H.; **Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul,1999.

BABACAN, Mahmut; "Ara Nesilde Tenkit", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1993.

BAYRAK, M. Orhan; **Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü (1831-1993)**, Küll Yayınları, İstanbul, 1994.

BİNARK, Naile, ARSLANBEK, S.; **Tanzimat'tan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi**, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Ankara, 1971.

BİRİNCİ, Nejat; "Ara Nesil", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, ed. T. S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 89-99.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Milliyet Yayıncılık, İstanbul, 1993.

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, 1-4 cilt, İstanbul 1993

DEĞİRMENCİ, Ali; "Malumat Mecmuası (1-24.Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas,1994.

DEMİRAY, Kübra; "Afak, Güneş, Haver Mecmuaları, İnceleme, Tahlilî Fihrist, Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2000.

GARİPER, Cafer; "Geçiş Dönemi Nesli: Ara Nesil", **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı**, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yayıncılık, Ankara, 2004, s.105-118.

GÖVSA, İbrahim Alaattin; **Türk Meşhurları Ansiklopedisi,** Yedigün Neşriyat, İstanbul.

GÜNYOL, Vedat; **Sanat ve Edebiyat Dergileri**, Alan yay., İstanbul 1986

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal; **Son Asır Türk Şairleri**, 1-4. Cilt, A.K.M Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999

İSKİT, Server; **Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları**, Başvekalet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü yayınları, 1943

İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul - Ankara.

KABACALI, Alpay; **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa, Basın ve Yayın**, Literatür Yay., İstanbul 2000

KABATAŞ, Ferda Birinci; “Hazine-i Evrak Dergisi, İnceleme-Analitik Fihrist ve Seçilmiş Yazılar”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 1998.

KAPLAN, Mehmet; **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1**, İstanbul, 1976.

KAPLAN, Mehmet; **Tevfik Fikret: Devir-Şahsiyet-Eser**, Dergâh yay., İstanbul, 1998

KAPLAN, Mehmet, **Hikaye Tahlilleri,** Dergah yay., İst. 1997

KOLOĞLU, Orhan; **Abdülhamit Gerçeği**, Eylül yay., İstanbul, 2002.

KOLOĞLU, Orhan; **Osmanlı’dan 21. yy’a Basın Tarihi,** Pozitif yay., İstanbul 2006

KORKMAZ, Ramazan; “Servet-i Fünun Topluluğu”, **Türk Edebiyatı Tarihi,** C.3, ed. T. S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., İstanbul, 2006, s.102-140.

LEVENT, Agah Sırrı; **Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1949.

LEWİS, Bernard; **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, (Çev. Prof. Metin KIRATLI) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998

M. Tahir, Bursalı; **Osmanlı Müellifleri,** 2. Cilt, Meral yay., İstanbul, 1972.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990.

MUTLUAY, Rauf; **100 Soruda Tanzimat ve Servetifünun Edebiyatı (19. Yüzyıl Türk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1988.

NECATİGİL, Behçet; **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, haz. Hilmi Yavuz-Enver Ercan, Varlık yay., İstanbul, 2004.

OKAY, Orhan; **Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005.

ORAL, Fuat Süreyya; **Türk Basın Tarihi***,* Ankara (tarihsiz)

ÖKSÜZ, Yusuf Ziya; **Türkçenin Sadeleşme Tarihi, Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Dil Kurumu yay., Ankara, 1995.

ÖZGÜL, M. Kayahan; **Resmin Gölgesi Şiire Düştü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

ÖZKIRIMLI, Atilla; **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, Cem Yay., İstanbul, 1990.

PARLATIR, İsmail; **Recaizade Mahmut Ekrem Hayatı-Eserleri-Sanatı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995.

PARLATIR, İsmail; **Tevfik Fikret Dil ve Edebiyat Yazıları***,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

PARLATIR, İsmail; **Tevfik Fikret,** Akçağ yay., Ankara, 2004.

SEL, Semra; "Hazine-i Fünun Dergisi (2. Yıl, 1-26. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2004.

SEVÜK, İsmail Habib; **Tanzimattan Beri Türk Edebiyat Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1944.

ŞAHHÜSEYİNOĞLU, H. Nedim; **Dünden Bugüne Düşünceye ve Basına Sansür**, Paragraf Yay., Ankara 2005

TANPINAR, Ahmed Hamdi; **19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 2003

TOPUZ, Hıfzı; **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İst. 2003

TOKGÖZ, Ahmet İhsan; **Matbuat Hatıralarım**, haz. Alpay Kabacalı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

TÜMER, Cem Şems; "Mektep Mecmuası, Tahlilî Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1994.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, 1-2. Cilt, Yapı-Kredi yay., İstanbul, 2003.

Türk Ansiklopedisi, C.19, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1-8., Dergâh yay., İstanbul, 1977-1998.

Türkiye Ansiklopedisi, 1-6. C., Ankara, 1956.

UÇ, Himmet; "Farklı Bir Batılılaşma Anlayışını Temsil Edenler: Mutavassitîn", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi**, C. 7, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı yay., Ankara, 2006, s.407-440.

UÇMAN, Abdullah; “Dergiler Arasında: Dergâh, Hayat, Malumat ve Bilgi Mecmuaları”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.4, S.7, İstanbul, 2006, s.519-532.

UŞAKLIGİL, Halit Ziya; **Kırk Yıl***,* C.4, İstanbul, 1936.

ÜLKEN, Hilmi Ziya; **Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken yay., İstanbul, 1998.

ÜNAL, Tahsin; **Türk Siyasi Tarihi (1700-1958)***,* Kamer yay., İstanbul, 1998.

YORULMAZ, Hüseyin; **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Alfabe Tartışmaları**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1995

ÖZET

KALOĞULLARI, Hüseyin. Malumat Mecmuası (51-75. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Bu tez çalışmasında, edebiyatımızda yenileşmenin arttığı bir dönemde eskiye bağlılığı belirgin olan ancak yeniye de kapılarını tamamen kapatmayan *Malûmat* mecmuasının; incelediğimiz sayılarındaki edebi yazılardan hareketle döneminin edebiyat ortamını ne derece etkileyip yönlendirebildiği ortaya konulmaktadır.

"1. Bölüm" de; dönemin basın hayatından bahsedilmiş, Malûmat ile aynı veya yakın dönemde yayımlanmış önemli edebi dergilerden, bu dergilerin içerikleri ve yazarlarından bahsedilerek Malûmat'ın farklılığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

"2. Bölüm" de; mecmuanın yayın amacı, ilkeleri, şekil özellikleri, işlediği konular ele alınmış, derginin yazar kadrosu, hakkında bilgilere ulaşılabilenler ölçüsünde tanıtılmıştır.

"3. Bölüm" de; dergideki edebi yazılar türlerine göre sınıflandırılmış ve incelenmiştir.

"4. Bölüm" de; mecmuanın 51—75. sayılarından seçilen metinler mecmua sayılarının sırasına göre Latin harflerine aktarılarak verilmiştir.

"5. Bölüm" de; mecmuanın sayı numarasına göre kronolojik indeksi verilmiştir.

"6. Bölüm" de; mecmuadaki yazıların yazarlarının isimlerine göre alfabetik indeks verilmiştir.

Bu çalışmada, eski tarz eserlerin ağırlık taşıdığı ancak yeni ürünlerin de yayımlandığı Malûmat mecmuası; tanıtılmaya, dönem içindeki edebi faaliyetleri hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, dönemini edebi açıdan ne derece etkilediği ve yönlendirebildiği araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Malumat Mecmuası
2. Ara Nesil
3. Baba Tahir
4. Edebî Mecmualar
5. II. Abdülhamit Dönemi

ABSTRACT

KALOĞULLARI, Hüseyin. Malumat Journal (51-75. Issues) Survey and Selected Texts, Master Thesis, Ankara, 2008

In this thesis *Malûmat* Periodical, which was published in a period when there were significant changes and improvements in literature, is examined and by this study it is aimed to present how it affected the literary visions and trends at that time.

In the “1. Chapter”, the publication activities and other significant periodicals of that time are introduced. By this introduction it is aimed to emphasize the distinguished properties of *Malûmat* Periodical among others.

In the “2. Chapter”, the publication purposes, principles, formal features, the subjects that the writers wrote about and the authors of the periodical are tried to be introduced.

In the “3. Chapter”, the literary texts are classified according to their genres and they are analysed.

In the “4. Chapter”, selected texts from the 51st to the 75th issues of the periodical are transcripted from Arabic to Latin alphabet.

In the “5. Chapter”, the chronological index of the texts is given.

In the “6. Chapter”, the alphabetical index of the literary texts according to their writers is presented.

In *Malumat* Periodical, poems and texts, written according to classical literary views, were published mostly, but also there were new forms and styles, even there were a few. In this study this periodical is introduced and its

literary activities in that era are tried to be explained. Furthermore the role of the periodical and how it affected other literary views and trends of its time are presented.

Key Words:

1. Malumat Journal
2. İnterval Generation
3. Baba Tahir
4. Literary Journals
5. The Reign of Abdülhamit II